

ARRESKOV	2
BRAHESBORG	16
BRAHETROLLEBORG	31
GLORUP	54
HAGENSKOV	66
HOLCKENHAVN	81
HVERRINGE	108
HVIDKILDE	139
KRENGERUP	156
KØRUP	168
LYKKESHOLM	181
PDFsam_merge	194
Særlige landsbyer på Fyn	533
TRANEKÆR	793
ULRIKSHOLM	805
VALDEMARSSLOT	818
WEDELLSBORG	834
ØSTRUPGÅRD	848

Arreskov

Arreskov - bebyggelsesstruktur

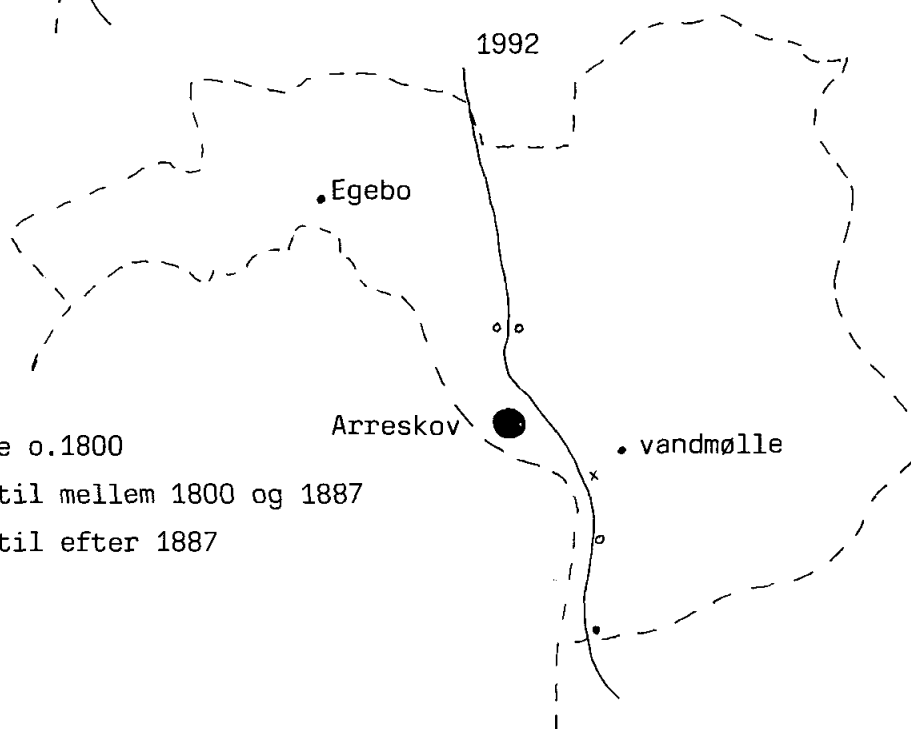
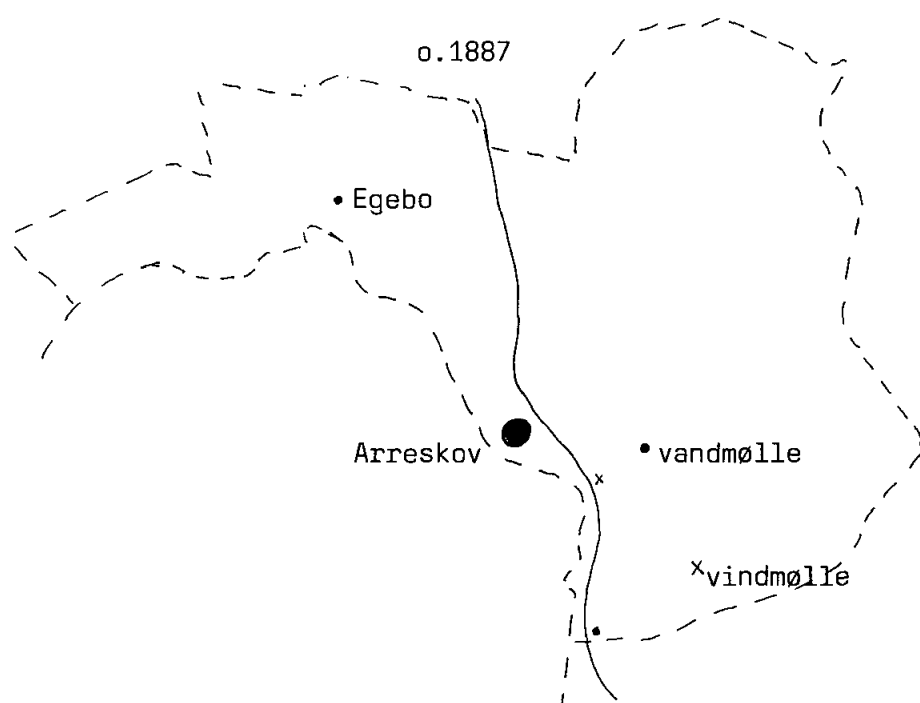
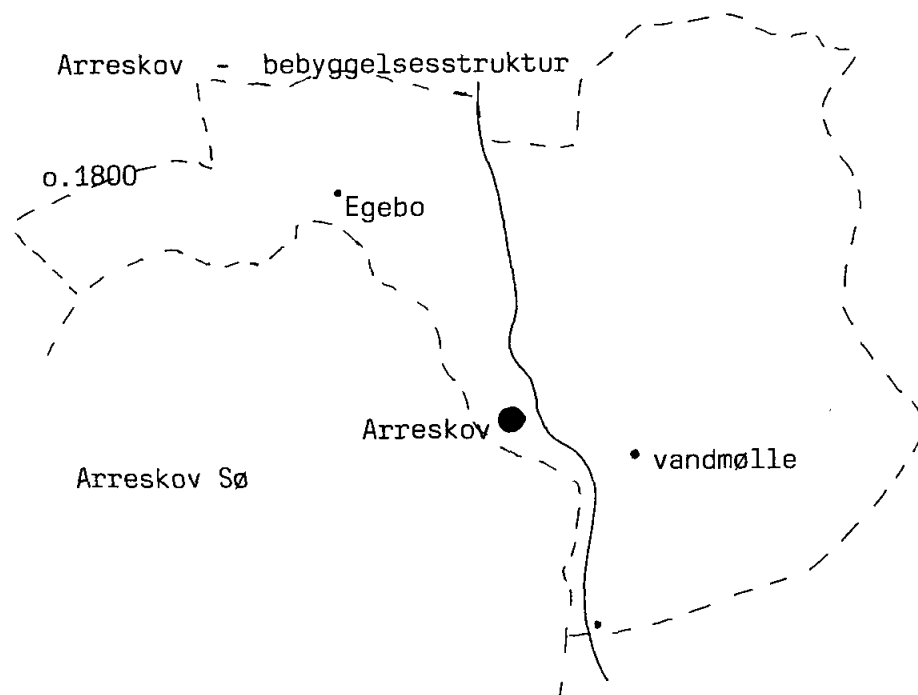
Bebyggelsesstrukturen består ud over selve hovedanlægget i dag af 5 spredtliggende huse, der ligger langs vejen forbi hovedbygningerne, en vandmølle øst for hovedbygningerne og vejen og et hus "Egebo" ved den nordlige søbred.

Der er sket enkelte ændringer i bebyggelsesstrukturen siden 1800, hvor ejerlavet rummede hoved- og avlsgård, Egebo, møllen og et enemærkehus ved den sydlige ejerlavsgrense. I løbet af 1800-tallet og engang efter 1885 opføres der yderligere 4 huse langs vejen. Boliger, der formentlig skal ses i lyset af godsets øgede behov for egen arbejdskraft i forbindelse med hoveriets afløsning.

Ser vi på byggestilen, så viser den tydeligt hen til den udvikling, der er foregået i området. De bygninger, der står i bindingsværk, dækker den del af bebyggelsesstrukturen, som rækker tilbage til i hvert fald o.1800, mens de tre grundmurede huse dækker den del af bebyggelsesstrukturen, som først er kommet til i nyere tid. De tre grundmurede huse fremstår alle i speciel godsbyggestil, og de to nordligste, der ligger overfor hinanden, er fuldstændig ens. De er alle beboede og rimelig velholdte i dag. Møllen og huset Egebo fungerer også udelukkende som beboelser i dag. Møllen kendes helt tilbage til 1600-tallet, og har været i drift helt op i det her århundrede, hvor den fik indlagt turbine og senere motorhus. Huset "Egebo" har tidligere fungeret som traktørsted, og ligger da også med en flot udsigt over Arreskov Sø. Egebo er et levn fra den periode, der løb fra sidst i 1800-tallet og godt op i det her århundrede, hvor mange af godserne var yndede udflugtssteder.

Ud over den eksisterende bebyggelsesstruktur har området rummet en vindmølle i den sidste halvdel af 1800-tallet. Den lå på marken syd for vandmøllen, og blev brugt til den papirproduktion, som grevskabet Muckadell/ellers havde på den tidligere vandmølle "Erikshåb", der ligger på vejen mellem Hillerslev og Brobygård.

Den anseelige hovedbygning er opført i 1500-tallet, men bygget om flere gange siden. Enkelte dele af avlsbygningerne stammer fra 1600-tallet, mens hovedparten er fra 1800-tallet og senere. Hovedbygningen er beboet og i rimelig stand, mens det kun er en brøkdelen af avlsgården, der er i brug, og enkelte dele af den er ret forfalden.

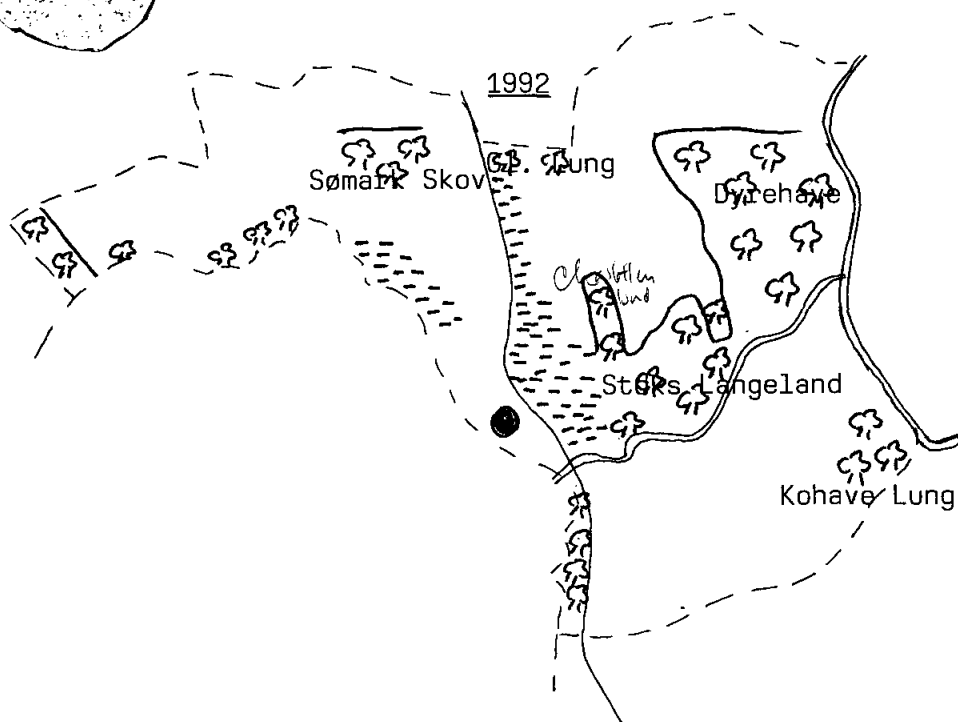
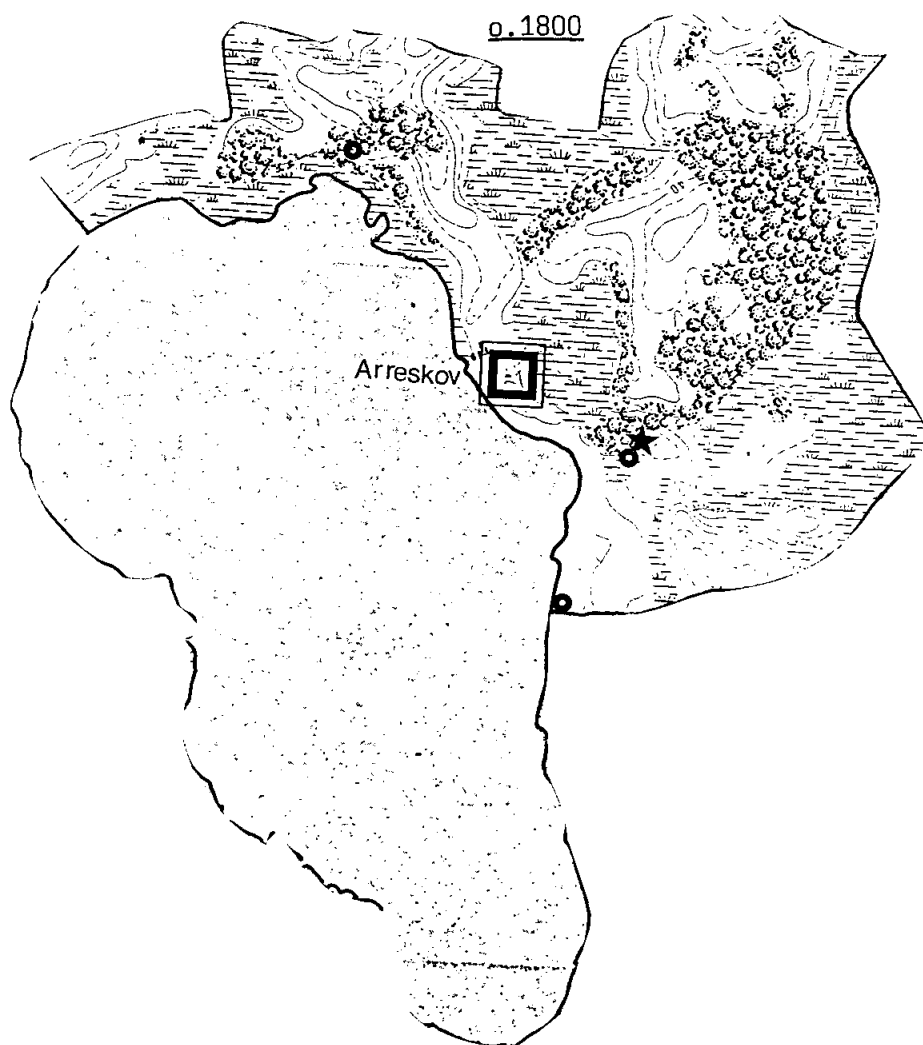

• bebyggelser, der eksisterede o.1800

x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1887

o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Arreskov - resursestrukturen

≡ vandløb

☞ skov

--- permanente græsningsområder

Arreskov - resur~~se~~struktur

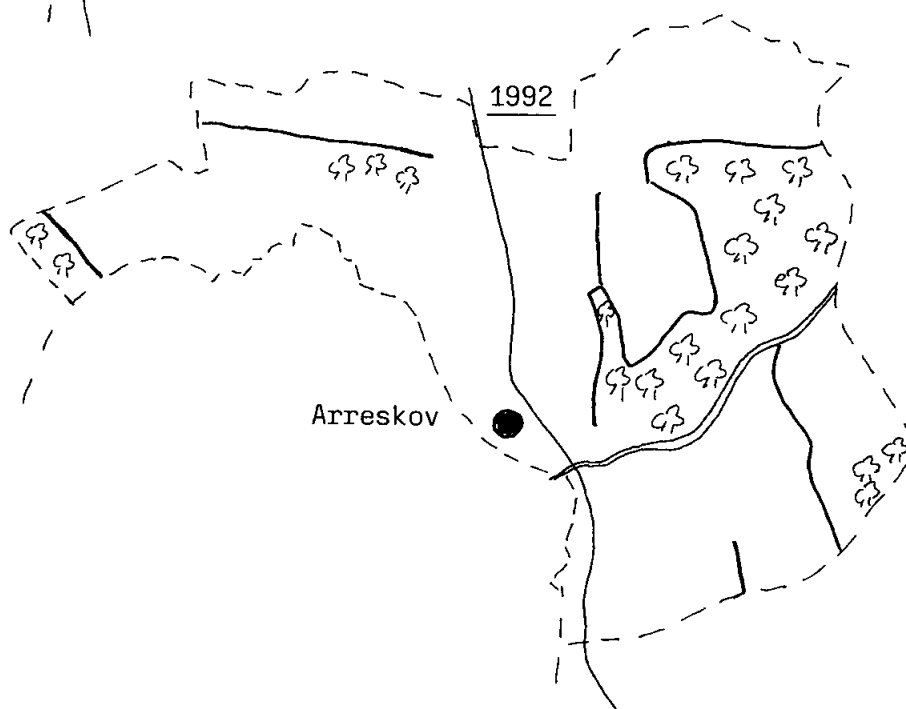
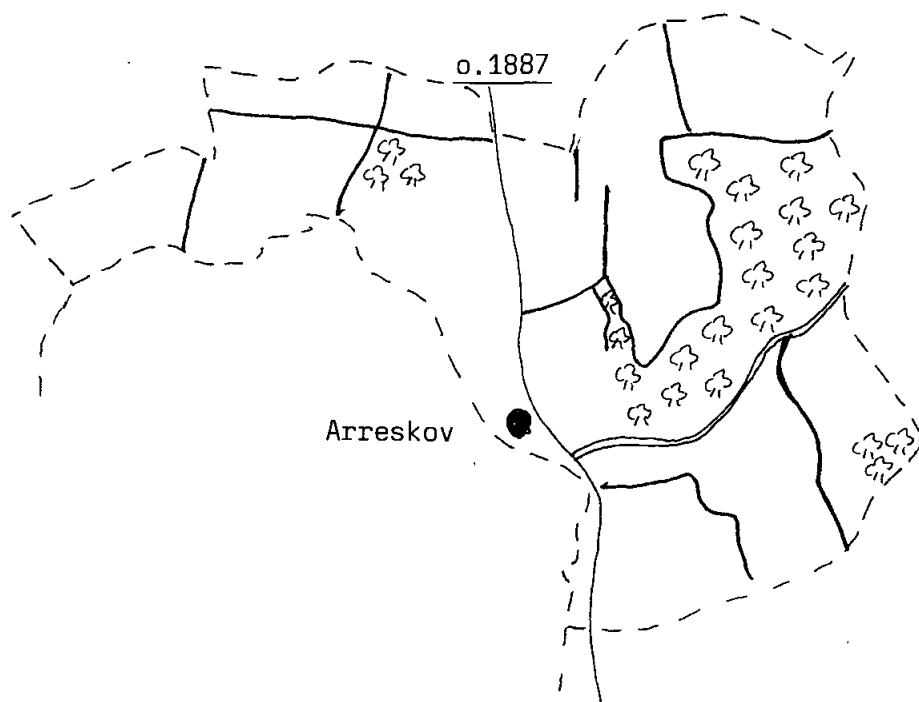
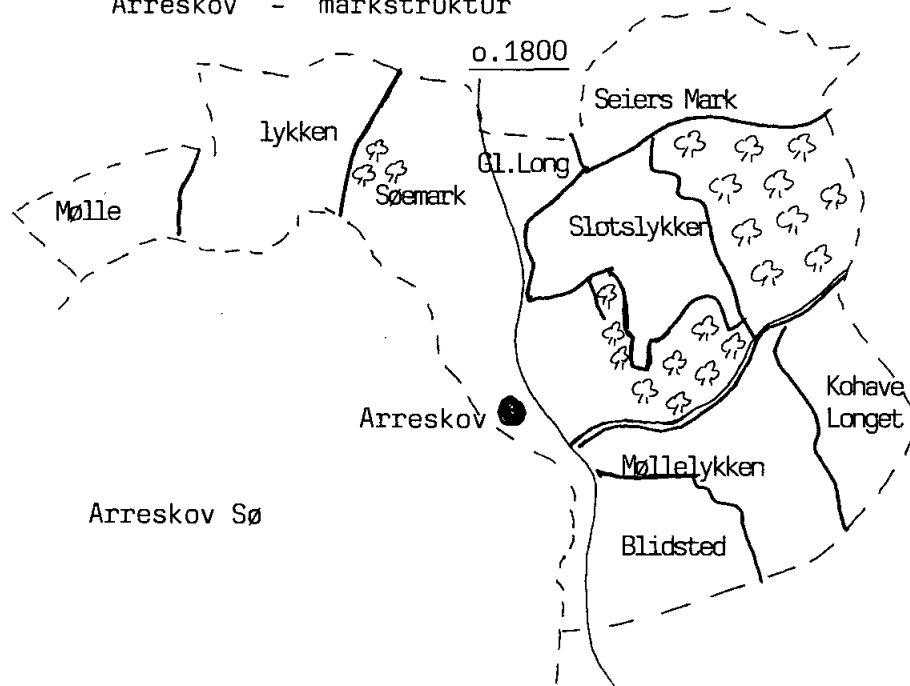
- ✓ Arreskov ejerlav fremstår i dag som et område med store mark-
karealer, der er splittet op af mange små skove og græsnings-
arealer.

Resursefordelingen minder faktisk på flere punkter om den
fordeling, der var i området før 1800, fordi udviklingen op i
dag ikke har medført så store ændringer, som vi ellers kunne
forvente. Det vi ellers forventer i et typisk godsområde o.1800
er, at småskovene samles til 1-2 skove for at få så store,
sammenhængende ager- og skovarealer som muligt. En resursefor-
deling, som passede bedre til ændringen i driftsmåden fra
v~~u~~nagebrug til kobb~~u~~lbrug og skovdrift med vægt på højskoven.
Skovarealerne blev i den forbindelse forsynet med så rette skel
som muligt, for at gøre opsætningen af den nødvendige og
lovpligtige skovdiger så rationel som mulig. Problemet med
Arreskov har så blot været det, at landskabet har sat hindrin-
ger i vejen for en radikal opsplittning af resurserne, fordi
området indeholder så mange kuperede og f~~u~~rtige steder.

De tre skovarealer - Dyrehave, Stoks Langeland og Charlottenlund - har bevaret deres stærkt uregelmæssige skovdiger fra o.1800, mens de øvrige skovarealer har været så små, at de ikke blev hegnet ind. Indtil 1800 rummede i hvert fald Stoks Langeland og Charlottenlund mindre agerarealer, som derefter blev plantet til. En udvikling, der kan iagttages i form af nogle meget høje højryggede agre, der ligger bevaret i Stoks Langeland.

Et andet typisk træk for udviklingen i resursefordeling er fjernelsen af en del af engområderne i løbet af den sidst halvdel af 1800-tallet. Det blev på den tid efterhånden almindeligt, at dyrke en større mængde foderafgrøder, så behovet for græsning og høslet faldt drastisk på det tidspunkt. De af engområderne, som overlever dette udviklingstrin, er så ofte blevet fjernet i anden halvdel af dette århundrede, fordi godserne ofte er fuldstændig kvægløse. Heller ikke i det her tilfælde er Arreskov gået så radikalt til værks. Øst for hovedbygningen er der bevaret et meget stort græsningsområde, der bruges til kvæg og heste. Alle de øvrige vådbundsområder er fjernet hen ad vejen og en del bruges nu som agerjord, mens de to områder Kohave Lung og Gl.Lung blot er blevet drænet så meget, at de kunne plantes til med skov.

Arreskov - markstruktur

— markskel

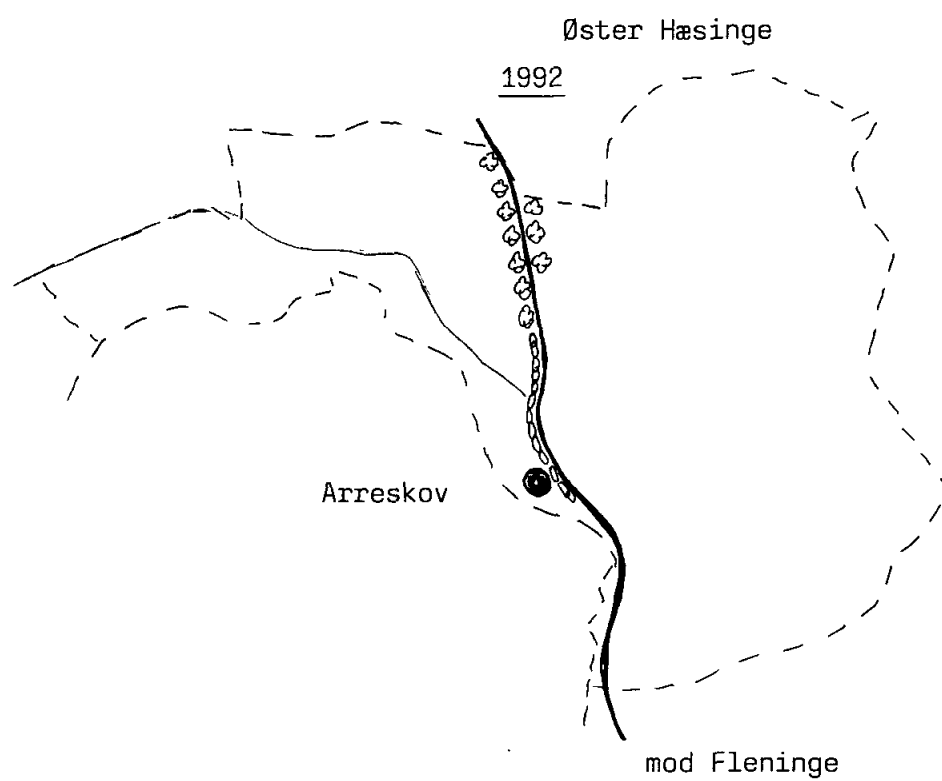
Arreskov - markstruktur

Agerarealet består i dag af flere, ret store marker, hvor det er de eksisterende veje og skove, der danner skellene imellem dem. Egentlige markskel er der kun ganske få af.

Der er sket omfattende ændringer i marksstrukturen siden o.1800. Den eksisterende markstruktur er i hovedtræk dannet i det her århundrede ved at fjerne de fleste af de markskel, der var blevet anlagt o.1800. Agerarealet var på det tidspunkt blevet delt op i flere, jævnstore marker med faste skel, der passede til den nyindførte driftsform - koppelbruget. Markstrukturen holdt sig herefter i store træk op til det her århundrede, hvor der ikke længere er brug for faste skel, der oven i købet har ligget i vejen for kørslen med store landbrugsmaskiner, hvorefter de er blevet fjernet.

De enkelte skel, der er bevaret, består af faste gærder bevokset med levende hegn.

Arreskov - vejstruktur

⊗ vejtræer

- - - gærde

— vej

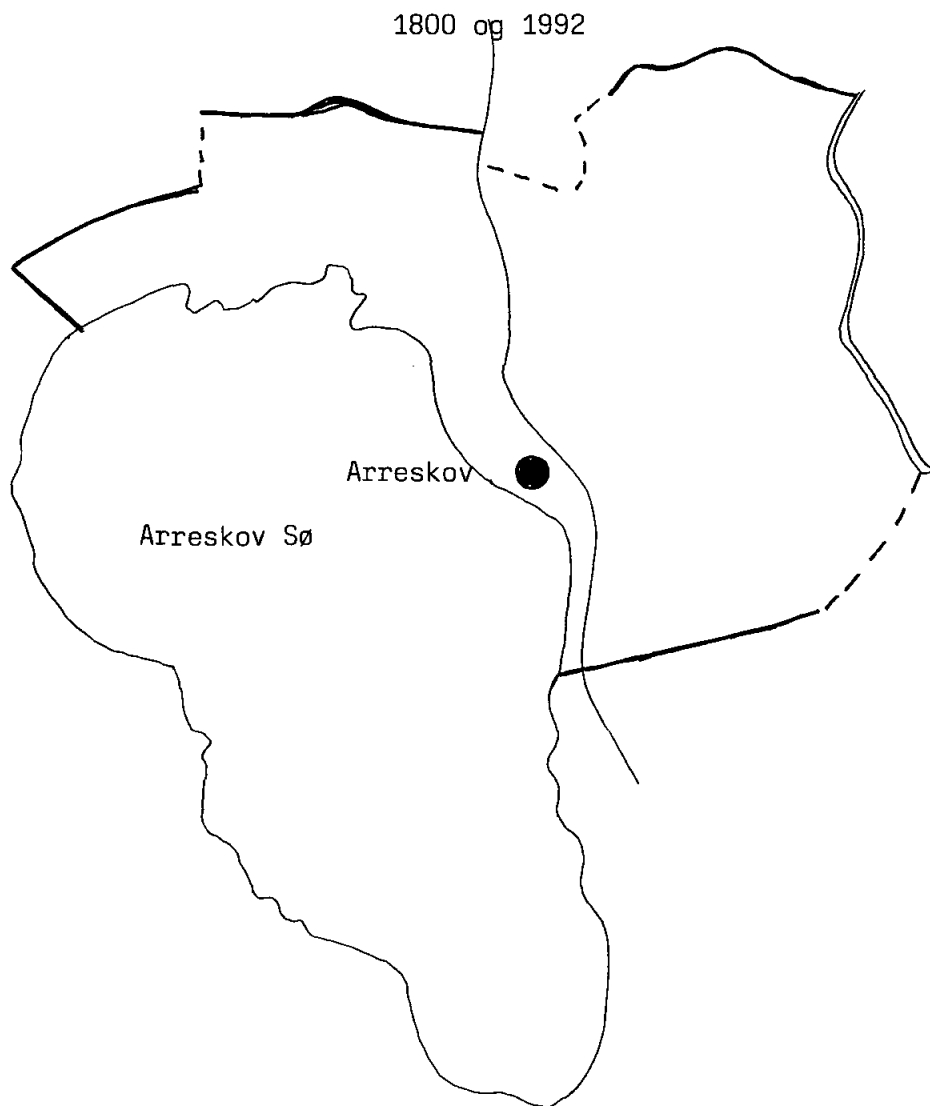
— sti 1787

Arreskov - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en enkelt landevej, der løber fra Fleninge - forbi hovedbygningen - og til Øster Høsing.

- Der er ikke sket ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800.
- × Den nordlige del af vejen har karakter af allé, ⁹⁶og det sidste stykke før hovedbygningen er forsynet med stengærder på den ene side. Markeringen af netop dette stykke vej som allé er med til at vise den nære tilknytning godset har haft til landsbyen Øster Høsing, som alléen fører op imod. Odense å's udløb fra Arreskov sø går under vejen og hen forbi vandmøllen. Vejunderføringen består af en flere meter høj bro sat i kampesten, som på et tidspunkt er blevet forsynet med en betonoverligger.

Arreskov - ejerlavsafgrensning

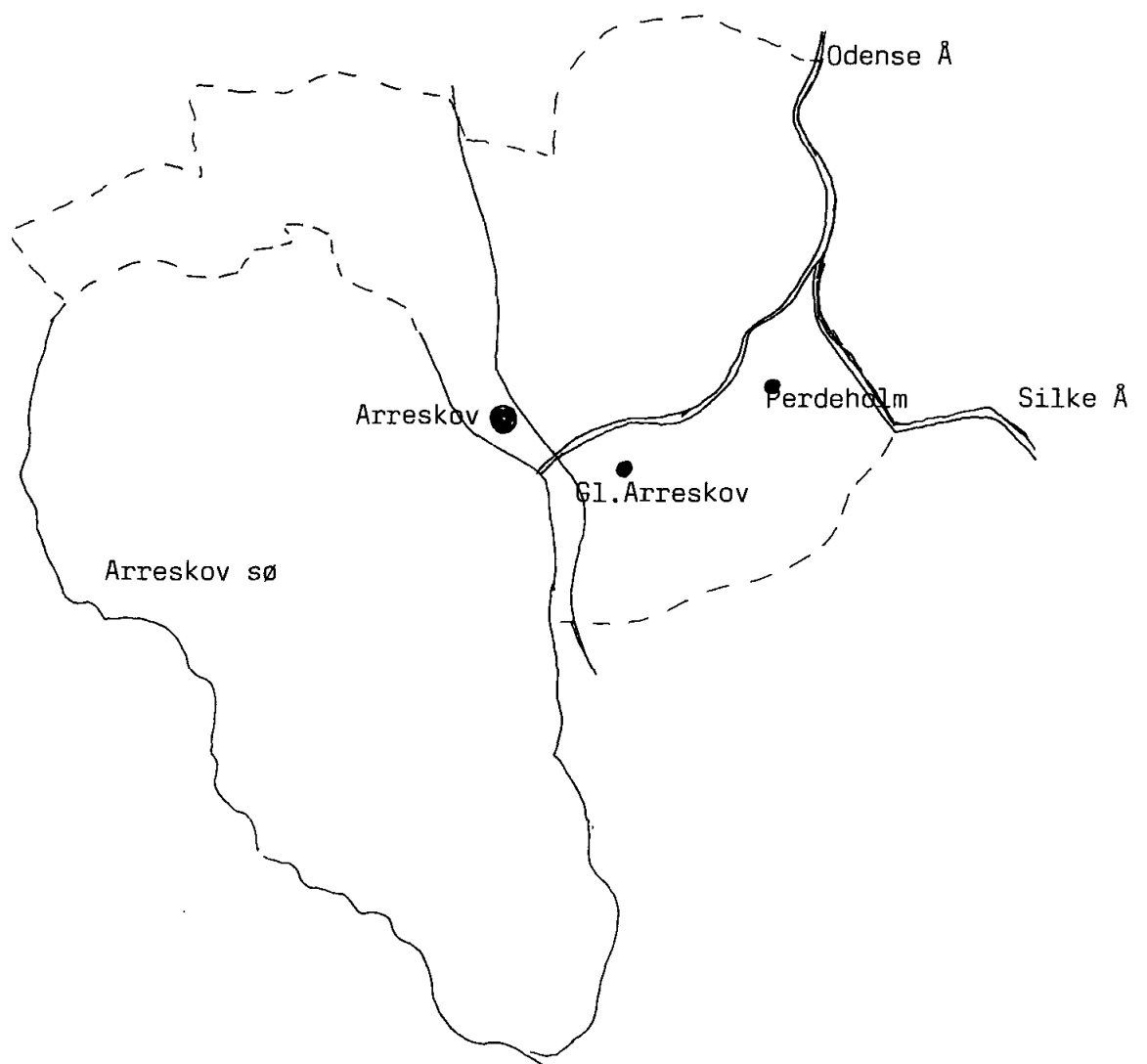
- bevaret grænse i form af gærder, levende hegn eller vejforløb
- ≈ bevaret grænse i form af vandløb
- ikke bevaret grænseforløb

Arreskov - ejerlavsafgrensning

Ejerlavsgården er bevaret de fleste steder, men med større huller i forløbet. Mod øst er det Odense Å, som danner skel, mens de øvrige steder består af stengårder bevokset med levende hegn.

Hvor gammel gården er, og hvilken udvikling, der ligger bag dens tilblivelse, er det svært at sige noget sikkert om. Selve området er selvfølgelig på alder med i hvert fald det første Arreskov, som kendes fra 1200-tallet af. Men hvornår gården har fået lige netop det her forløb, fortæller kilderne ikke noget præcist om. Gården ind mod Øster Hæsinge stammer tilbage til 1500-tallet, hvor Arreskov udvidede sit område ind i Øster Hæsinge ejerlav. Kilderne beretter ikke noget om udvidelser ind i Flensing ejerlav mod syd, men det ser ud til, at der også er sket udvidelser ind i denne landsbys ejerlav. Ud fra det kan vi nok regne med, at grænserne ikke er meget ældre end 400-500 år. Den østlige grænse, der dannes af Odense å, er blevet rettet ud i forbindelse med reguleringen af vandløbet. En regulering, der er foretaget sidst i 1700-tallet eller først i 1800-tallet.

Arreskov - voldsteder

Arreskov - voldsteder m.m.

Der er bevaret to voldsteder i ejerlavet ud over det voldsted, som hovedbygningen er placeret på.

Det yngste kaldes Gl.Arreskov og ligger lige syd for vandmøllen. Det ældste kaldes Perdeholm og ligger i den østlige del af ejerlavet. Gl.Arreskov er bevokset med træer, så det er svært at få noget overblik over det. Selve voldstedet er stærkt omrodet formentlig efter diverse byggeaktiviteter på stedet. Omgivelserne består af vandløbet ved møllen, en mindre skov og dyrket mark, hvilket godt kan give en vis fornemmelse af, at der oprindeligt har været tale om et - af forsvarshensyn - svært tilgængeligt sted. Om alderen på Gl.Arreskov ved vi, at det har været brugt op til 1500-tallet, hvor det nuværende Arreskov blev anlagt. Perdeholm er også bevokset med træer og består af en enkelt aflang banke. Voldstedet er omgivet af dyrket mark, så vi ikke her igennem får nogen opfattelse af voldstedets oprindelige placering i et ufremkommeligt terræn, der her bestod af nogle ret store, fugtige arealer. Området kunne godt reetableres i forbindelse med en naturgenopretning, der kunne bestå af en genskabelse af den tilgrænsende Silke å's snoede løb, og et ophør af den eksisterende dræning af markerne.

Væsentlige områder udenfor ejerlavet

Når vi retter opmærksomheden mod Arreskov er det svært, at se bort fra de øvrige hovedgårde, der har hørt under grevskabet Muckadell. Ved at bevæge sig fra Arreskov, over Gelsskov, Brobygård og Ølstedgård, så får vi et umiddelbart fysisk indtryk af de enorme godskoncentrationer, der har været så almindelig på Fyn. Arreskov indgik i et grevskab med de nævnte godser og deres tilhørende fæstegods. Grevskabet fik frataget sine privilegier i midten af 1800-tallet og blev tvangsopløst først i 1900-tallet, hvor man i forbindelse med det tvungne salg af jord til staten, måtte skille sig af med Ølstedgård. De tre øvrige hovedgårde ejes derimod stadig af familien Muckadell og rummer nogle velholdte bygningskomplekser.

ARRESKOV - konklusion

Arreskov er en sjælden anlægstype, idet den er anlagt som borg i kongeslægten's besiddelse. Arreskovs oprindelse ses idag i to voldsteder i ejerlavet udover det hovedbygningen er placeret på. Begge kan ^{dog} trænge til understregning af de oprindelige fordele ved voldstedernes placering, dvs understregning af de forsvarsmæssige fordele ved at ligge i våde eller på anden måde ufremkommelige områder.

Arreskov er en skovgård, for hvilke det gælder, at det ressourcemæssige grundlag er skov og eng, foruden agerjorden, og karakteriseret ved en lav opdykningsprocent. Disse elementer er alle repræsenterede idag.

Om tidligere tiders supplerende brug af skovarealerne vidner højryggede agre i Stoks Langeland.

I forhold til forholdene o.1800 er idag følgende strukturer velbevarede:

- - Bebyggesstrukturen, der i udgangspunktet var meget begrænset, og kun er blevet udbygget med få huse siden.
- Ressourcestrukturen som stadig indeholder skovgårdens elementer, skov, eng og ager.
- Vejstrukturen, som består af en enkelt vej med stendige og allé.
- Ejerlavsgården, trods det at være en noget ustabil størrelse, flere steder markeret med stendiger med levende hegn.

I mindre grad er markstrukturen bevaret, som det er typisk for hovedgårdsmarker.

Hovedbygningen er fredet. *→ mellem*

pr.november 1995 sag om fredning af Arreskov Sø og omgivelser, hvoraf Arreskov hovedgårdsejerlav berøres i mindre grad.

Brahesborg

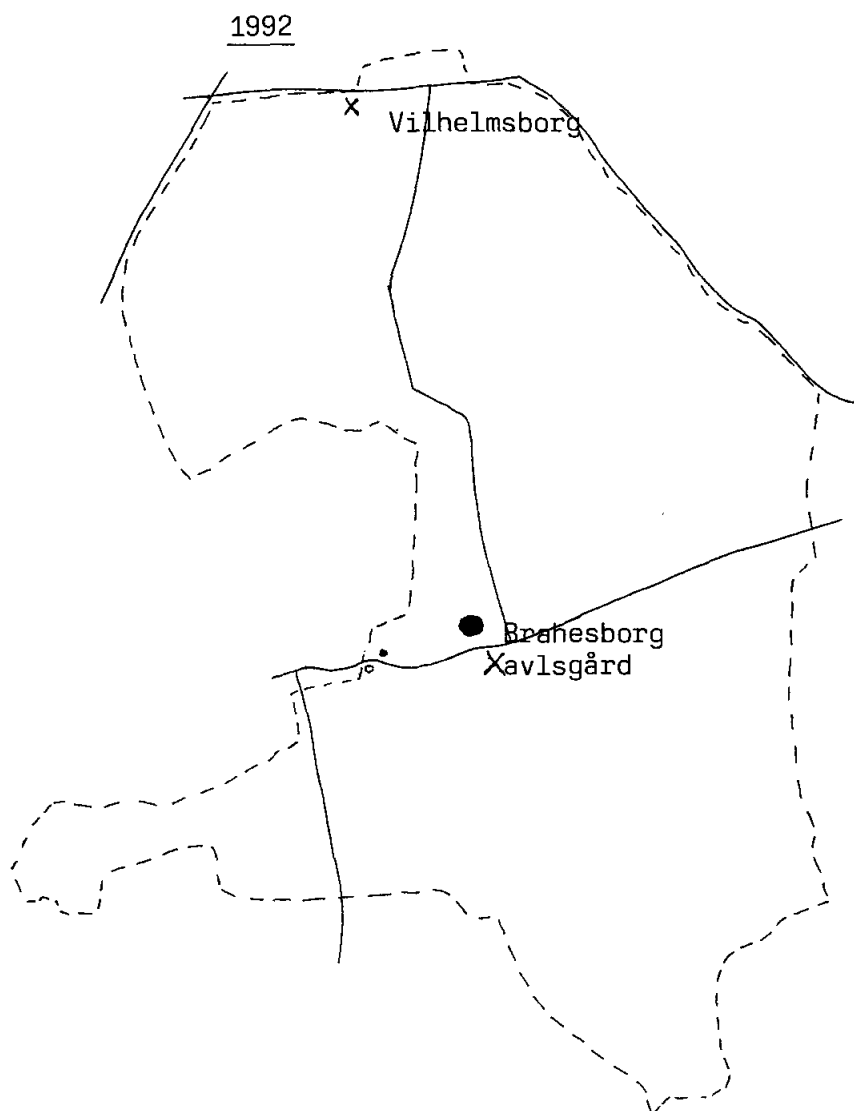
Brahesborg - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Brahesborg ejerlav er ikke særlig omfattende. Ud over hovedbygningen og de to avlsgårde rummer ejerlavet 2 enemærkehuse vest for hovedbygningen. Det ene hus har ligget der i hvert fald tilbage til o.1800, mens det andet er kommet til ~~mellem 1800 og 1886.~~ *ef 1886*

X Ser vi på den udvikling, der er sket i bebyggelsesstrukturen mellem 1800 og op til i dag, så har der på intet tidspunkt været tale om nogen omfattende bebyggelse i området. Der har tilsyneladende ikke være det store behov for opførelsen af boliger til godsets arbejdskraft i 1800-tallet, som det ellers ses i mange andre hovedgårdsejerlav. Brahesborg har også den fordel, at der ligger flere landsbyer næsten lige udenfor ejerlavsgården, hvor arbejdskraften kunne have deres bolig. Imellem 1800 og 1886 nedlægges der et enemærkehus og et skovhus, men til gengæld oprettes det en afbyggeravlsgård - Vilhelmsborg - og 2 nye enemærkehuse, hvoraf det ene var en smedie. Imellem 1886 og i dag er smedien blevet nedlagt og avlsgården til Brahesborg blevet flyttet ned syd for hovedbygningen. Der blev ikke observeret spor efter de nedlagte huse ved besigtigelsen.

De to enemærkehuse er begge grundmurede med fast tag, velholdte og beboede. Brahesborg hovedbygning, Vilhelmsborg og Brahesborg avlsgård er velholdte og beboede, dog er en meget stor del af avlsbygningerne ikke i brug længere. Hovedbygningen er omgivet af voldanlæg, park og lystskov. Over voldgraven/søen er der placeret en nu fredet jernbro, som er Danmarks ældste jernbro importeret fra Norge i 1830.

Tilgængelighed: Det er muligt at iagttage bebyggelsen fra det eksisterende vejnet.

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1887
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Brahesborg - bebyggelsesstruktur

o.1800

● Brahesborg

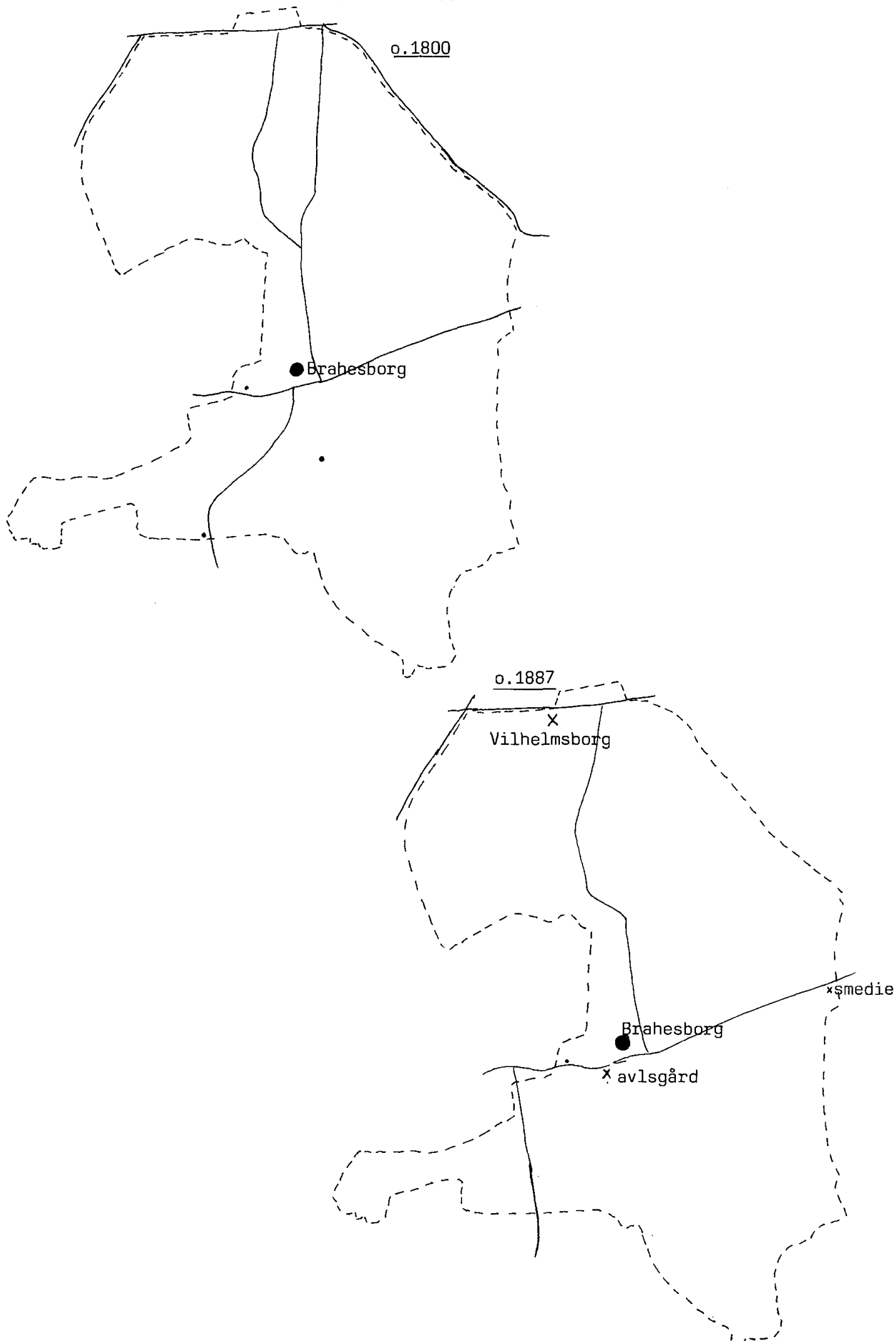
o.1887

x
Vilhelmsborg

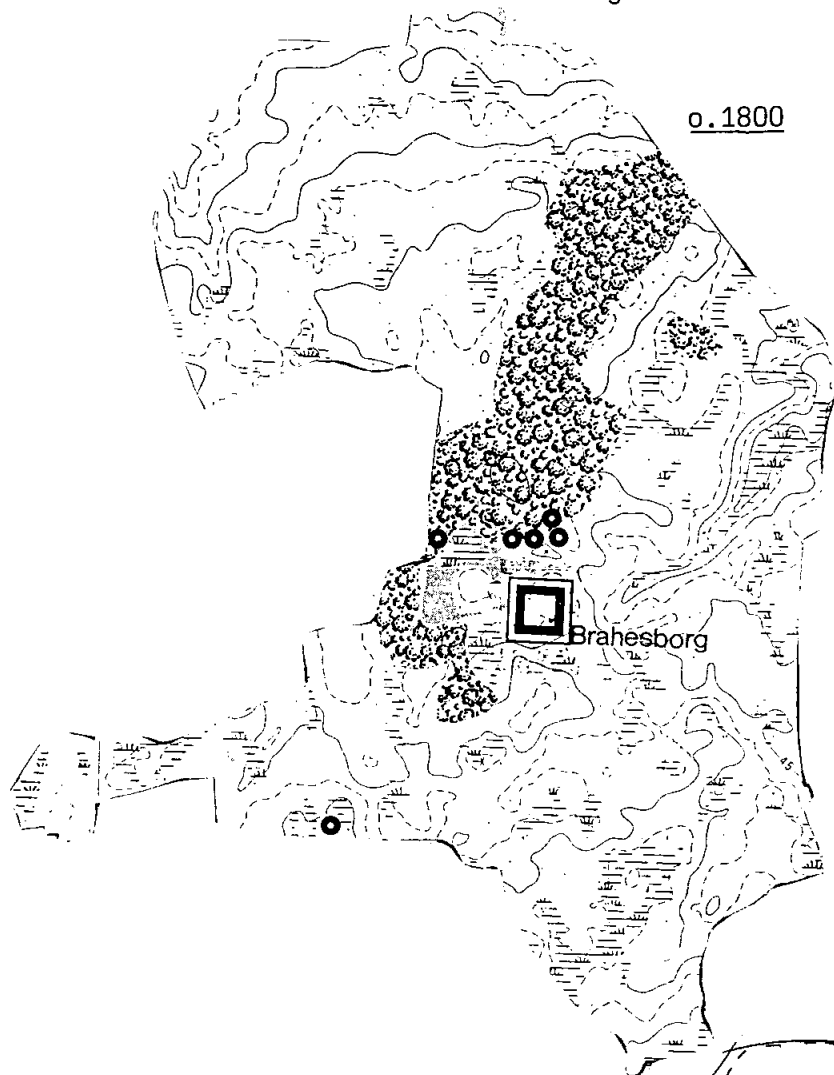
● Brahesborg

x avlsgård

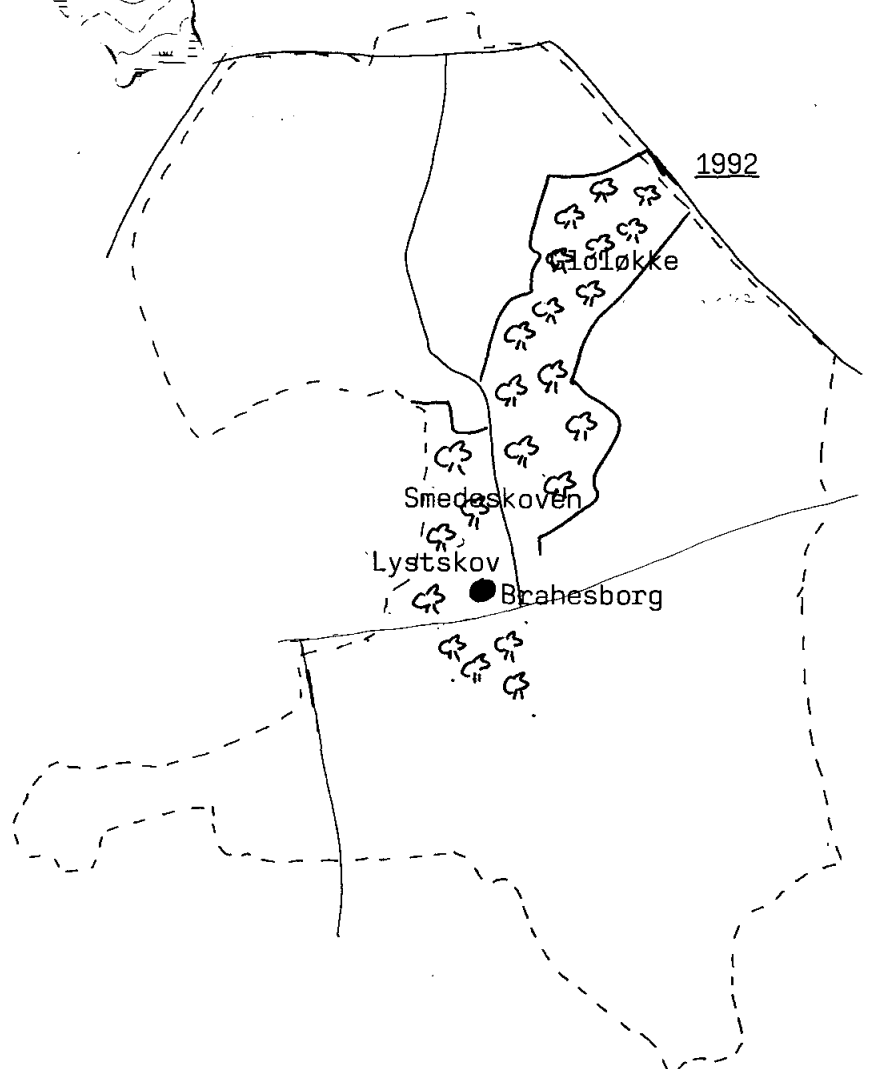
x smedie

Brahesborg - resursestruktur

- ☁ skov
- skovgærder
- ≡≡≡ eng

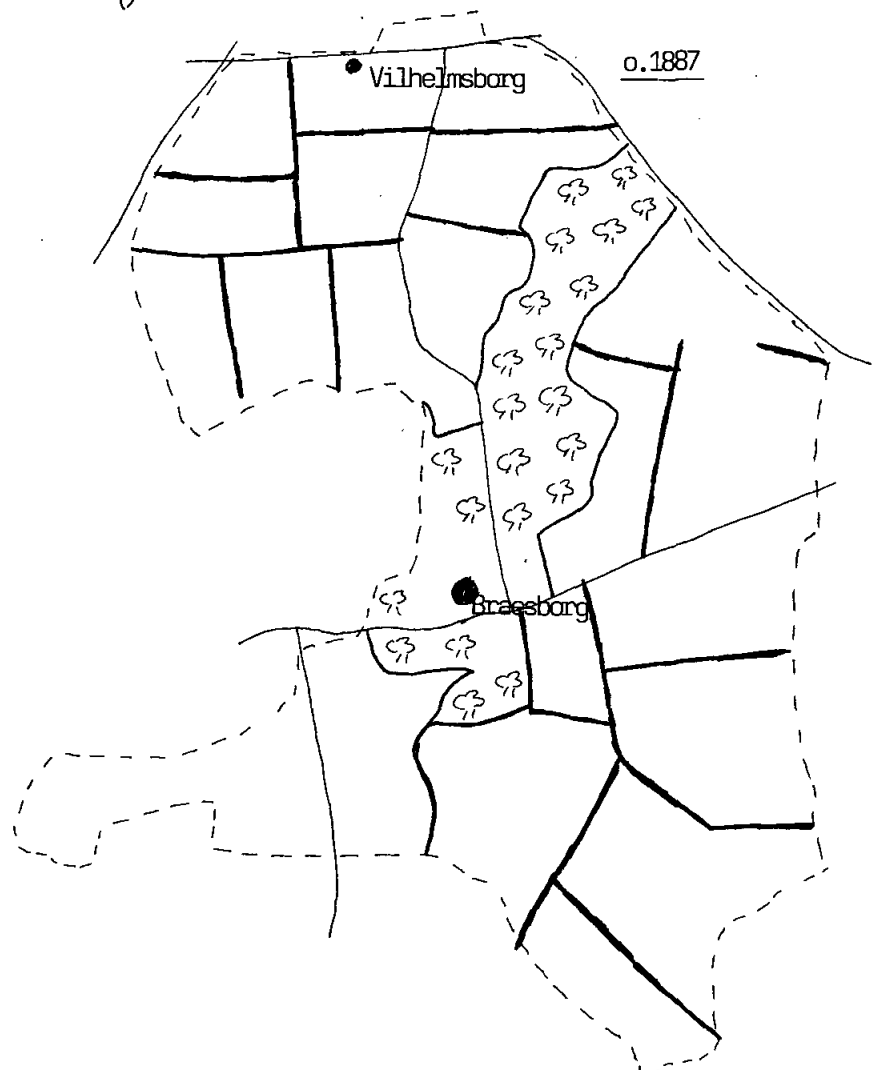
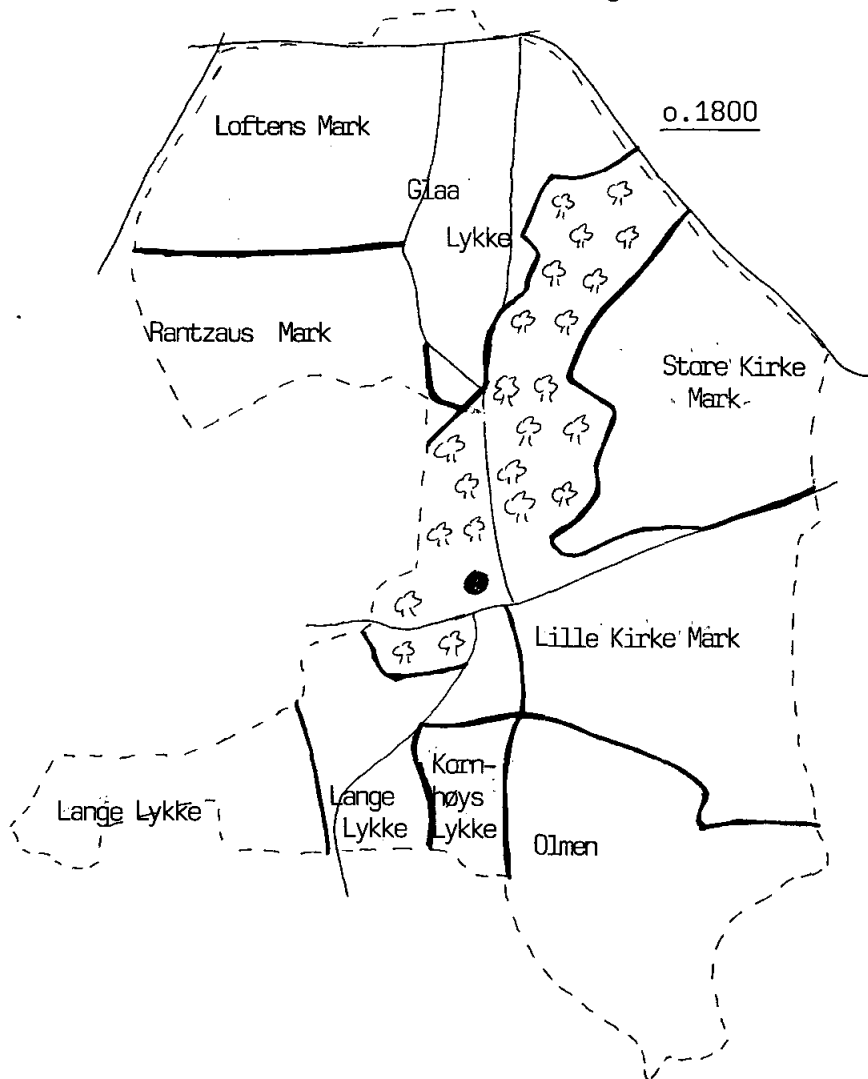

Brahesborg - ~~resurse~~struktur

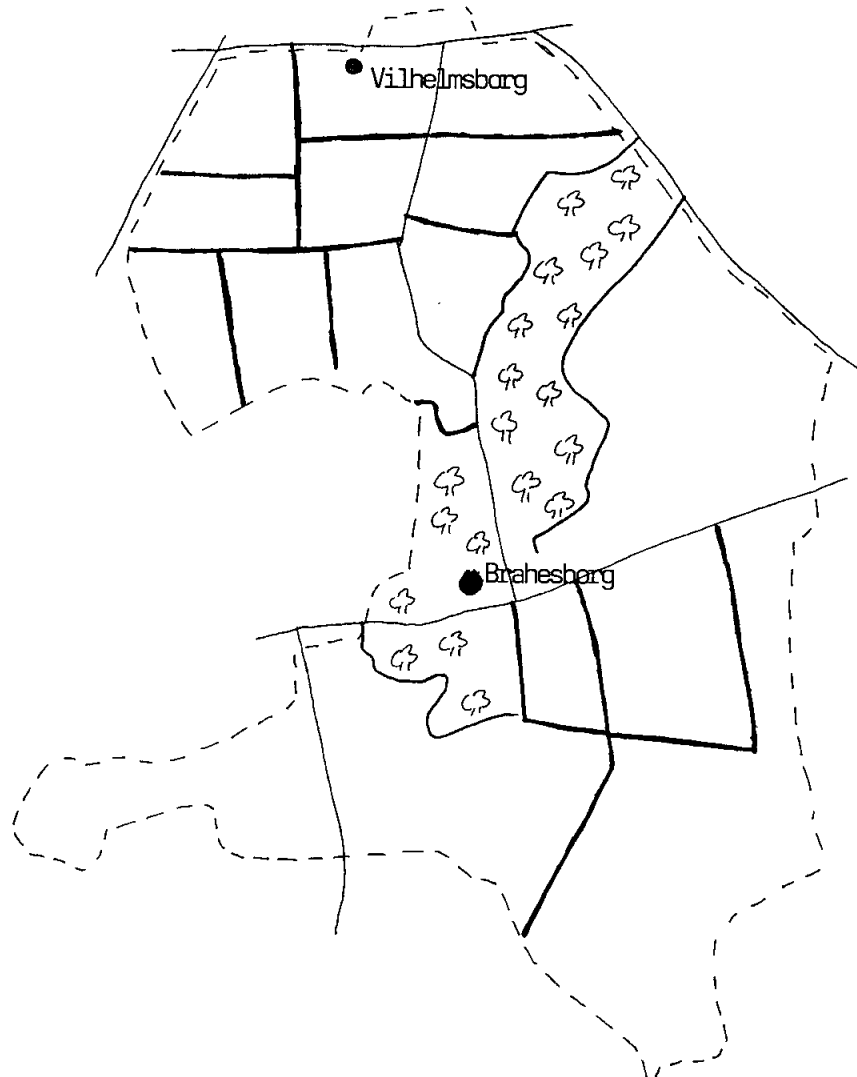
Brahesborg ejerlav består i dag næsten udelukkende af et meget stort agerareal, der brydes på midten af et mindre skovareal.

Ser vi på den udvikling, der er sket i ejerlavet, så er der ikke sket de helt store ændringer. De mange små engpletter, der eksisterede o. 1800 blev fjernet i løbet af 1800-tallet, som det var almindeligt i den periode.

Brahesborg - markstruktur

1992

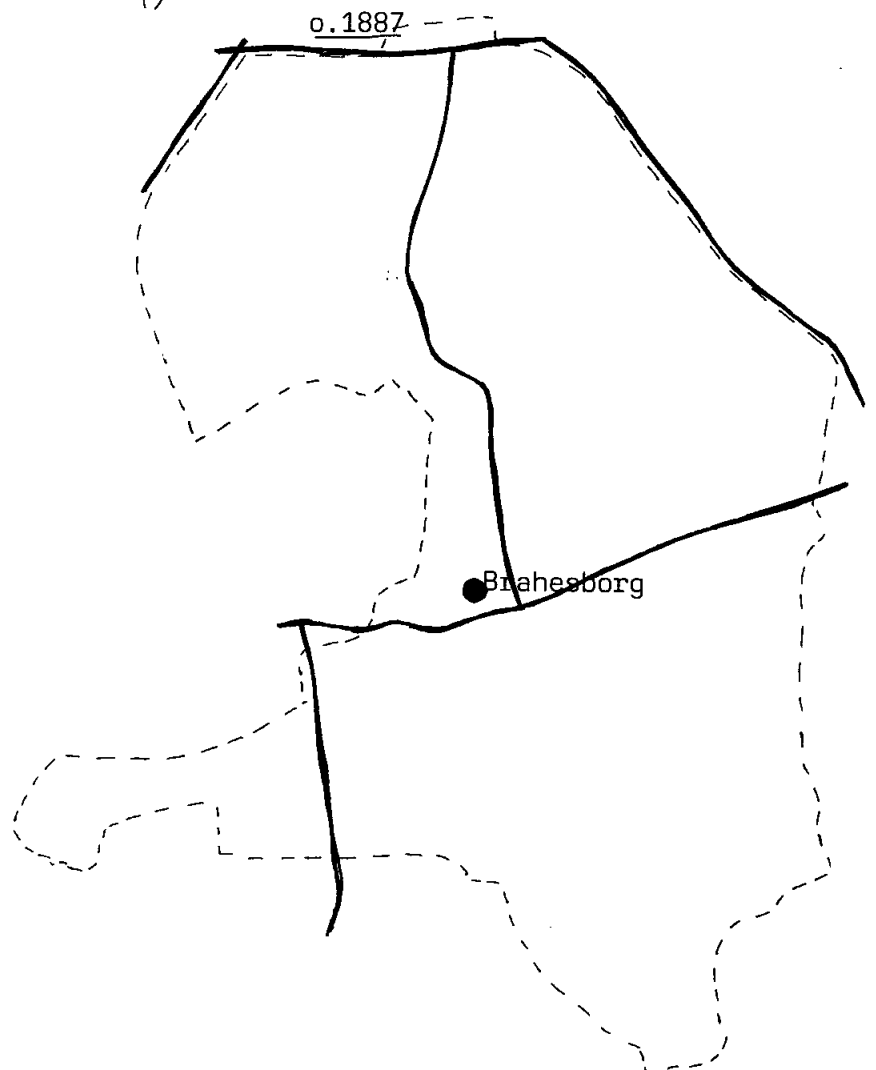
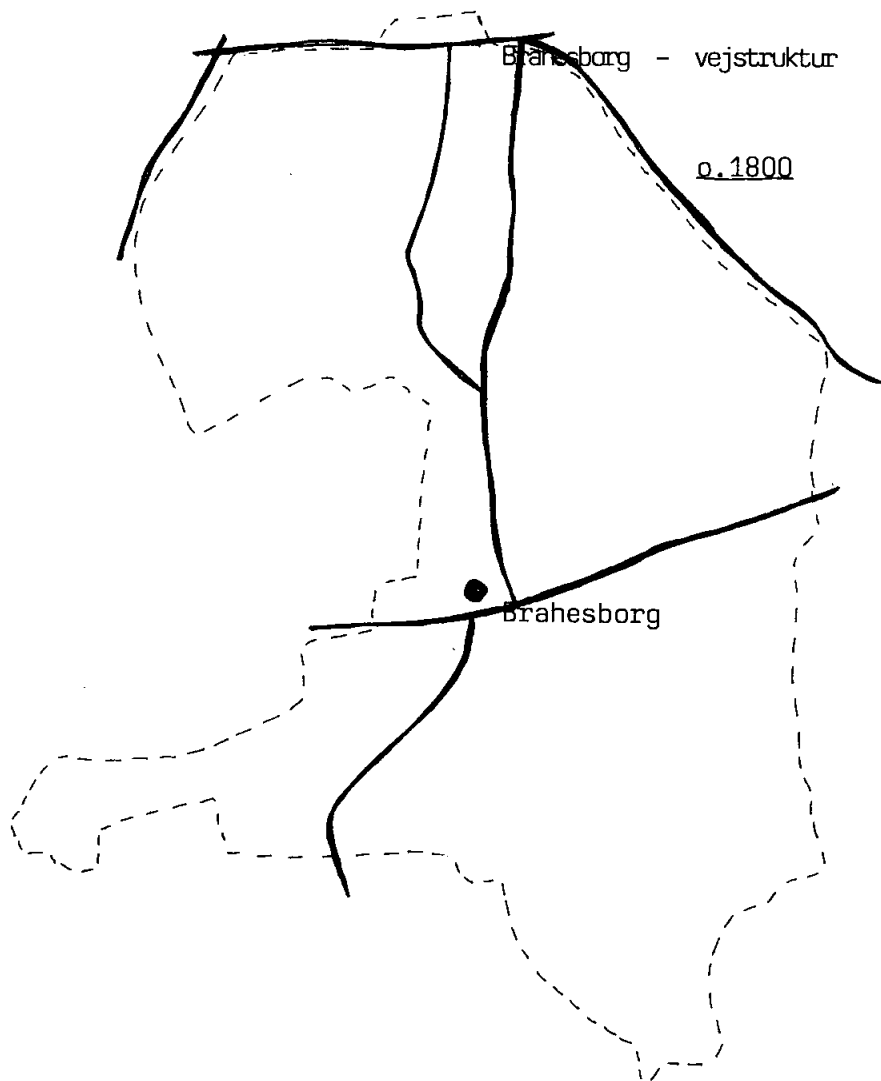
— markskel
☞ skov

Brahesborg - markstruktur

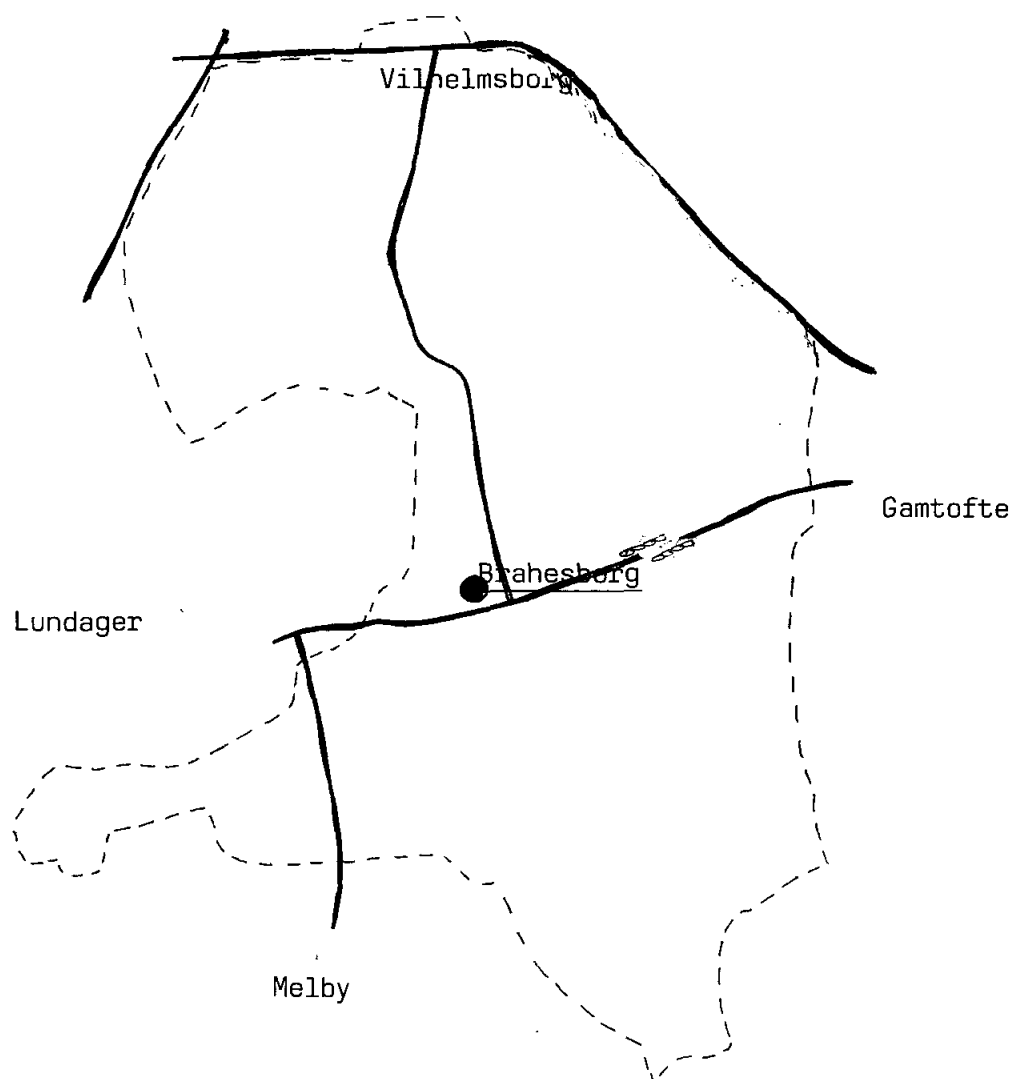
Markstrukturen i Brahesborg ejerlav består i dag i den sydlige del af meget store agerarealer, der kun br^udes af vejene og enkelte hegnsforløb. Den nordlige del ved Vilhelmsborg er derimod delt op i mange, forholdsvis små marker. Skellene er en blanding af levende hegn, diger og markveje.

Ser vi på den udvikling, der er sket i ejerlavet, er der tale om store ændringer. Omkring 1800 var der 7 store marker og en enkelt lille lykke. De fleste skel havde et noget uregelmæssigt forløb. I løbet af 1800-tallet lægges markstrukturen totalt om til en struktur med mange flere mere regelrette markstykker, som en tilpasning til 1800-tallets driftsform og anlæggelsen af afbyggeravlsgården Vilhelmsborg med eget markskifte i ejerlavets nordlige del. Denne struktur er i løbet af dette århundrede næsten helt forsvundet i den sydlige del ved selve Brahesborg gods, mens markstrukturen i den nordlige del ved Vilhelmsborg er bevaret, som dengang den blev anlagt i løbet af 1800-tallet.

Tilgængelighed: Området er rimelig godt forsynet med offentlige veje og markveje, så det er muligt at få et rimeligt overblik over arealerne.

1992

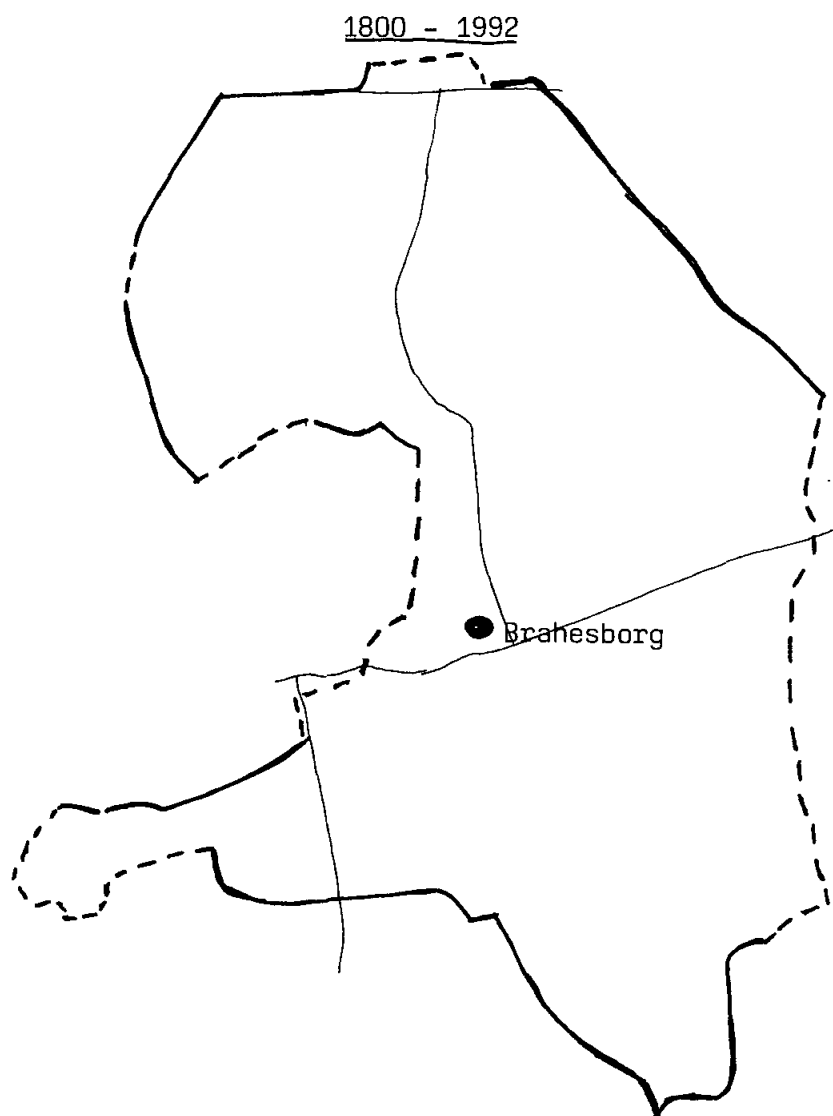
— vejforløb
- - - - - gærde

Brahesborg - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består af en nordsyd-gående og en øst-vest-gående vej. Herudover løber der veje langs den nordlige ejerlagsgrænse. Mod nordøst er vejen forsynet med et dige, men det skyldes, at den her er sammenfaldende med ejerlagsgrænse. Ellers er der kun 2 mindre forløb med diger. Vejene er de fleste steder afgrænset af levende hegn.

Der er sket et par ændringer i vejstrukturen i løbet af 1800-tallet. Et vejforløb mod nord er forsvundet, og vejen, der løber mod syd til Melby er blevet rettet ud og flyttet længere mod vest.

Brahesborg - ejerlavsafgrænsning

— bevaret grænseforløb
- - - ikke bevaret grænseforløb

Brahesborg - ejerlavsgørnse

Det er kun omkring det halve af den oprindelige ejerlavsgørnse, som er bevaret omkring Brahesborg. Især mod øst og vest er der store huller i forløbet. For den vestlige del vedkommende skyldes det formentlig, at grøren har mistet betydning i forbindelse med Brahesborg opkøb af Lundager-bøndernes skovparceller umiddelbart på den anden side af den oprindelige grørnse. For den østlige del vedkommende kunne det også godt se ud til at Brahesborg har udvidet sine jorder ind i Gamtofte ejerlav og derfor nedlagt den oprindelige grørnse. De bevarede dele består hovedsagelig af diger bevokset med levende hegn, mens en mindre del udelukkende er markeret med levende hegn.

Alderen på ejerlavsgørnsen ved vi ikke noget præcist om, bortset fra, at den i hvert fald eksisterede o. 1800. Hovedgården er formentlig anlagt tilbage i middelalderen, men grøren må være blevet ændret en del i 1600-tallet, hvor hovedgården blev udvidet meget i forbindelse med nedlæggelsen af en landsby og et par gårde.

BRAHESBORG - Konklusion

Brahesborg er en typeren anlægstype, anlagt som hovedgård.

Brahesborg er en korngård, for hvilke det gælder, at rigelig og god agerjord, en høj opdyrkningsprocent, og forholdsvis lidt eng og skov. Idag har Brahesborg lidt skov, ingen vådområder, og resten som agerarealer.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Ejerlavet rummer en aflæggeravlsgård, Vilhelmsborg; to enemærkehuse; og hovedgårdskomplekset, hvor avlsgården er flyttet på den anden side af vejen. Der er forsvundet to huse. Alle bygninger er grundmurede.

- Ressourcestrukturen. Skoven er bevaret, de mange mindre vådområder er drænede. Ejerlavets nordlige del havde ingen vådområder.

- Vejnettet er bevaret i sin hovedstruktur. En enkelt vej er fjernet, og en rettet ud.

Markstrukturen er delvist bevaret. 1800-tallets struktur er bevaret i ejerlavets nordlige del, men næsten væk i ejerlavets sydlige del. Ejerlavsgården er delvist bevaret.

Hovedbygningen er fredet og en jernbro fra parken til vejen. ..

Brahetrolleborg

Kategori - Skovgårde

Brahetrolleborg

Bebyggelsen

bebyggelsens centrale del er hovedbygningen, avlsgården og kirken.

Hovedbygning og kirke har deres rødder i det cistercienserkloster der blev bygget på stedet i 1200-tallets midte.

Klosterets tidligere beliggenhed fra 1172 kendes ikke med bestemthed.

Bebyggelserne på hovedgårdsjorden er den man normalt forventer, til administration og funktionærboliger. Herudover indtager Brahetrolleborg en særstilling nationalt set, idet der fra slutningen af 1700-tallet til ca. 1810 blev opført mange bygninger til specielle formål, landindustri, undervisningsadministration. Familien Reventlow, skabte i denne periode et et godskompleks der var enestående i sin samtid.

I storskoven lå fra 1785-1858 et hammerværk, der især var kendt for sine gode leblade.

Huset er efter en brand i nyere tid nedrevet. Kun en lille udbygning står tilbage.

Opstemningen til værket ses stadig i terrænet.

Den øvrige landindustri koncentrerede sig i bebyggelsen Spanget Her har der været smedie, et stort damask og drejlsvæveri og hørfabrik oprettet 1792, et garveri oprettet 1806 sidstnævnte var i brug langt ind i dette århundrede og bygningen er idag skindlager. En pudderfabrik fik ikke nogen lang levetid, da hårpudder gik af mode o. 1800.

Flere arbejderboliger knytter sig til industrianlægget.

Der var endvidere tingstue og kontor for Muckadell birk frem til 1884.

Ved kirken hospital for sognets gamle og syge, nu anvendt til kirkekontor.

3 granit broer i ejerlavet, de to med kgl. monogrammer, Henholdsvis Chr den 7. 1805 og Frederik den 6. 1808.

Avlsgårde Egneborg :Oprettet ved overgangen til koppelbrug, i 1920erne udstykket i statshusmandsbrug, karakteristisk husmandskoloni med ensartet byggeri.

Brahetrolleborg vandmølle engang Fyns Største med tre overfaldshjul og 7 kværne.

I Korinth, stationsby, højskole senere landbrugsskole, mejeri, lægebolig, præstebolig, kro, ~~mejeri~~, husholdningsskole og møbelfabrik.

Fåborg -Ringe banen fungerer nu som veteranjernbane.

Ressourcestruktur:

Brahetrolleborg fremstår som et velarronderet moderne godskompleks.

Mange af vådområderne er forsvundet ved dræning og flere af disse arealer kan kun dyrkes ved hjælp af pumpning af områderne.

I løbet af 1800 tallet blev en del agerland udlagt til skov,

således Årup Agre og Tångskoven, her er flotte forekomster af højryggede agre. skovene er flere steder omgivet af fredskovsdiger.

Fredede bygninger:

Reventlowsvej 1: Den trefløjede hovedbygning, Kaj Lykkes ladegård, ridebanen, fiskedammene, bindingsværkslænge mellem ladegård og landevej, hollænderiet, hospitalet, kildehuset.

Reventlowvej 2: Vandmøllen

Reventlowvej 3: Godsforvalterboligen

Reventlowvej 5: Beboelseshuset samt udhus og vaskehus.

Spanget 3 : Beboelse og udhus

Spanget 5 : Beboelse og udhus

Fredninger i hovedgårdsejerlavet:

Bevaring af trægrupper og enkelt træer langs Nørresø og træer langs vej ved Holmelund

Deklaration af 28.8 1925 OF 1.4. 1986

Stengærder ved Brahetrolleborg, Brændegårds Sø, Galleløkke og Sølvbjerg Sø
Skarvkoloni ved Brændegårds Sø. Løvskov ved Brændegårds Sø og Nørre Sø

Godset havde også stor indflydelse uden for ejerlavet

Avlsgårde: Ditlevslyst og Brændegård.

Kirker: Krarup, vesterÅby og Åstrup.

Skoler: Gerup, Grønderup, Vester Åby, Hågerup og Åstrup.

Skolen i Gerup er skolemuseum og lokalhist. samling.

Bernstoffsminde oprindelig seminarium senere flyttet til Skårup. Bernstoffsminde nu efterskole.

Tomter af Flenninge og Hågerup kirker.

Voldsted, Sorte Slot.

Fredede bygninger :

Brændegårdsvej 16 : Fiskerhytte

Brændegårdsvej 3 c: Fiskerhytte

Brændegårdsvej 3 A : Vægterhuset.

Brændegårdsvej 3 : Tambourhuset.

Andre fredninger : Egetræ på matrikel 9 s i Hågerup. 25.9. 65

Lyshøj ved Krarup. 2.5. 1924

Brahetrolleborg - bebyggelsesstruktur

o.1800

Gl.Egneborg

Ny Egneborg

hospital

vandmølle

Brahetrolleborg gods
og kirke

Nørresø

garveri

Spanget

pudderfabrik

Storskoven

Slibeværk

Silkehus

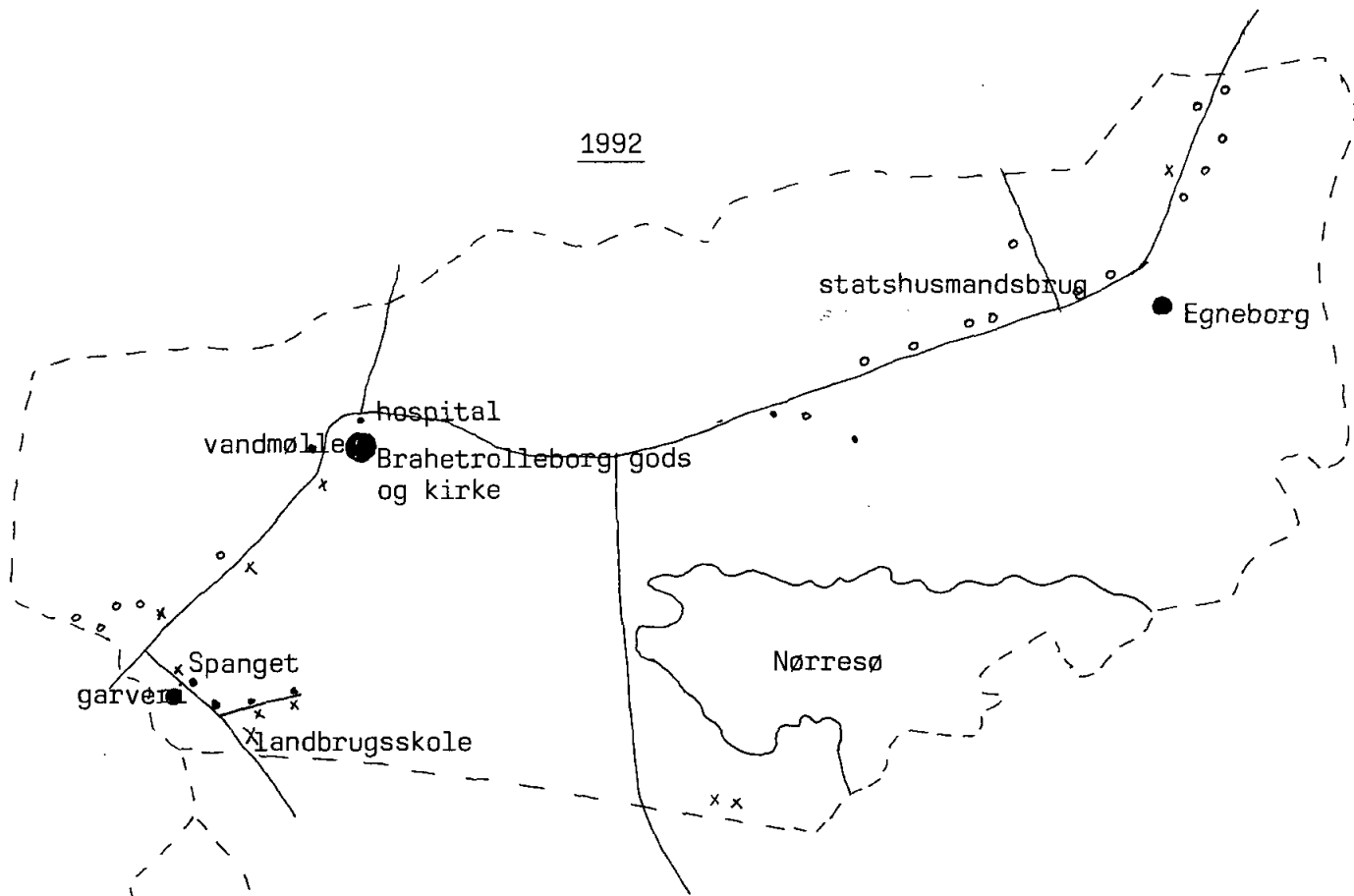
Sølvbjerg Skov

o.1887

1992

Storskoven

Nørresø

Silkehus

Sølvbjerg Skov

◦ bebyggelser, der kommer
til efter 1887

• bebyggelser, der eksistere-
de o.1800

x bebyggelser, der kommer til
mellem 1800 og 1887

Brahetrolleborg - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsen i Brahetrolleborg ejerlav er ret så omfattende og på flere punkter bemærkelsesværdig i forhold til de fleste andre godsejerlav på Fyn.

For det første er en meget stor del af de mest almindelige bebyggelsestyper, som vi kender dem fra godsejerlavene, repræsenteret. Det drejer sig om skov-/enemærkehuse, landindustrielle anlæg, flerfamilies arbejder-boliger, undervisningsinstitutioner, hospital, afbyggeravlsgård, statshusmandsbrug og herskabsvillaer.

For det andet repræsenterer selve hovedanlægget med hovedbygning, avlsgård, kirke og mølle det mere sjældne, fordi byggeriet her har udgangspunkt i det oprindelige munkekloster med kirke og mølle. Et anlæg som ved reformationen kom på kongens hænder og siden solgtes til adelgods.

For det tredje er det så heldigt, at der kun er nedlagt ganske få bebyggelser i perioden fra i hvert fald o.1800 og op til i dag, så det er umiddelbart muligt at iagttage de ændringer, der er sket i periodens bebyggelsesstruktur.

Skov-/enemærkehuse ligger i forbindelse med skovarealerne ved Nørre Sø og i Storskoven som spredtliggende huse, hvorefter nogle af dem kan ses på kortet fra o.1800, men selvfølgelig godt kan være ældre, mens andre først kommer til i løbet af 1800-tallet. Husene var, ud over at være bolig for skovens folk, ledvogter- og opsynshuse. Der er forsvundet enkelte af dem.

Det landindustrielle anlæg har først og fremmest været koncentreret om den lille bebyggelse Spanget, men der findes også rester af et i Storskoven. Storskoven har rummet et hammerværk, der også kaldtes Slibeværket. Det blev oprettet i 1785 og nedlagt i 1858, og var især kendt for sine fine leer. Selve hammerværket blev brudt ned ved samme lejlighed, men beboelsen blev stående som skovarbejderbolig indtil for få år siden, hvor det brændte ned på nær en udhusbygning. Tomten er endnu ikke blevet plantet til med skov, og der kan endnu ses rester af opstemningen til værket i terrænet. Spanget blev oprettet sidst i 1700-tallet og har rummet en smedie, et drejels- og damaskvæveri oprettet i 1792 og et garveri oprettet i 1806. Væveriet blev nedlagt allerede o.1830, men garveriet eksisterer endnu, men bruges kun til skindlager. Hovedbygningen blev i det meste af 1800-tallet brugt som birkedommerbolig og birketing. Overfor industrieanlægget ligger der tre huse, hvorefter de to nu fredede flerfamiliehuse blev opført som arbejderboliger med plads til 8 familier i hver. De bruges i dag til beboelse. Husene op ad Jens Baggesensvej er også arbejderboliger, der formentlig er opført til den puddefabrik, som har ligget for enden af vejen.

Bebyggelsen Spanget rummer også en uddannelsesinstitution. Oprindeligt var der tale om en folkehøjskole oprettet i 1889. Den blev dog lukket få år efter. Bygningerne blev solgt og der oprettedes en landbrugsskole i stedet for. Skolen eksisterer stadig i den oprindelige hovedbygning, men den er nu omgivet af mange mindre, nyere avlsbygninger.

Det gamle hospital for sognets beboere var placeret ved siden

af kirken. Bygningen er fredet i dag og bruges til kirkekontor.
Med overgangen til kobbølbrug i 1800-tallet blev det mere almindeligt at oprette aflæggeravlsgårde på de mere fjernt-

liggende jorder. Det skete også ved Brahetrolleborg bl.a. ved anlæggelsen af Egnebørg i den østlige del af ejerlavet. Oprindeligt lå der en almindelig fæstegård på stedet, men i midten af 1700-tallet blev den delt i to gårde. I slutningen af 1700-tallet oprettede Brahetrolleborg en egentlig avlsgård ved at lægge det halve af Gl.Egneborgs jorder under Ny Egnebørg og bygningerne blev brudt ned. Ved lensafløsningen i 1920'erne måtte Brahetrolleborg afgive jord til staten, og det blev bl.a. taget fra Ny Egnebørg. Jorden blev udstykket til statshusmandsbrug på begge sider af vejen forbi Egnebørg. Husmandsbrugene har endnu i dag et vist ensartet præg og en typisk byggestil, der viser, at der oprindeligt er tale om statshusmandsbrug opført indenfor en kort årrække.

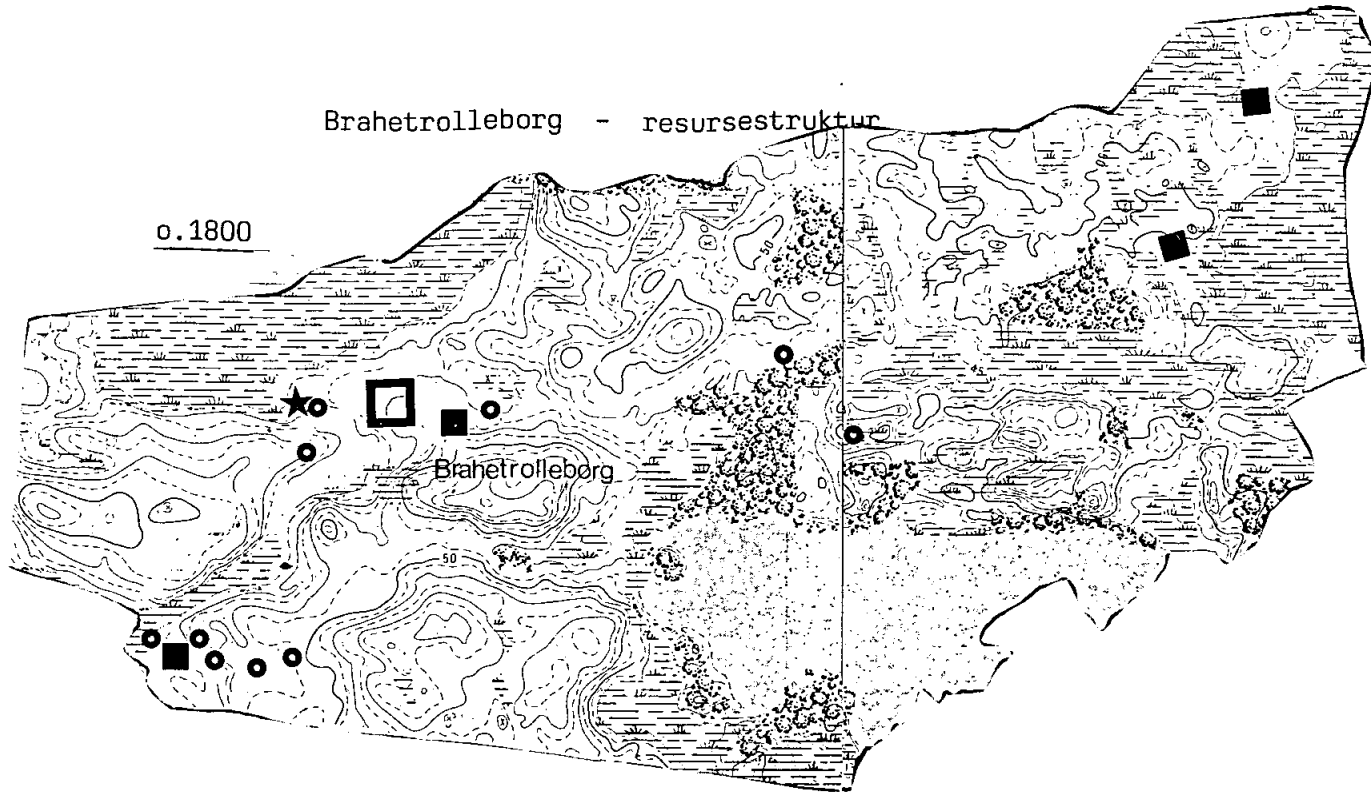
✕ Bortset fra de mange statshusmandsbrug er der kun kommet enkelte nye huse til i ejerlavets vestlige del ind mod Korinth Kro. Der er her tale om nogel ret store villaer med herskabeligt præg, og omfatter bl.a. en præstebolig, en lægebolig og en tidligere forvalterbolig med tilhørende garteneri. En stor del af den lange læmur ind til det tidligere garteneri er bevaret, men ret forfalden. Jorden er plantet til med træer.

Hovedbygningen er et tidligere munkekloster med kirke og vandmølle. Klosteret må række langt tilbage i middelalderen og det udgør stadig grundstammen i den nuværende godsbygning. Ladegården stammer hovedsageligt fra 1600-tallet, og de senere ombygninger har været ret skånsomme. Imellem avlsgården og hovedbygningen kan vi på kortet fra o.1800 se, at der har ligget en del forskellige bygninger placeret ind imellem det sindrige system af karpedamme. Mange af disse bygninger er blevet fjernet indenfor det sidste tiår. Dammene forsynes med vand fra Nørresø, og er smukt sat med marksten. Kanalen fra Nørresø var oprindeligt også eneste vandforsyning til Brahetrolleborg vandmølle, der i dag fremstår som et velbevaret anlæg med mølledam, mølleløb, bagløb, bagsluse samt dæmning med vej intakt. Beboelsen stammer fra 1800-tallets slutning, og bruges i dag udelukkende som beboelse. Møllen var på et tidspunkt Fyns største mølle med 3 overfaldshjul og 7 kvarne. I 1700-tallet blev vandforsyning forbedret. Silkeåen, der har sit udløb fra Brændegårdssøen, fik sit løb lagt om, så det gik igennem mølledammen. Mølledammen indgår i det romantiske haveanlæg ved hovedbygningen. Det er anlagt i 1800-tallet og strækker sig næsten helt ned til Spanget.

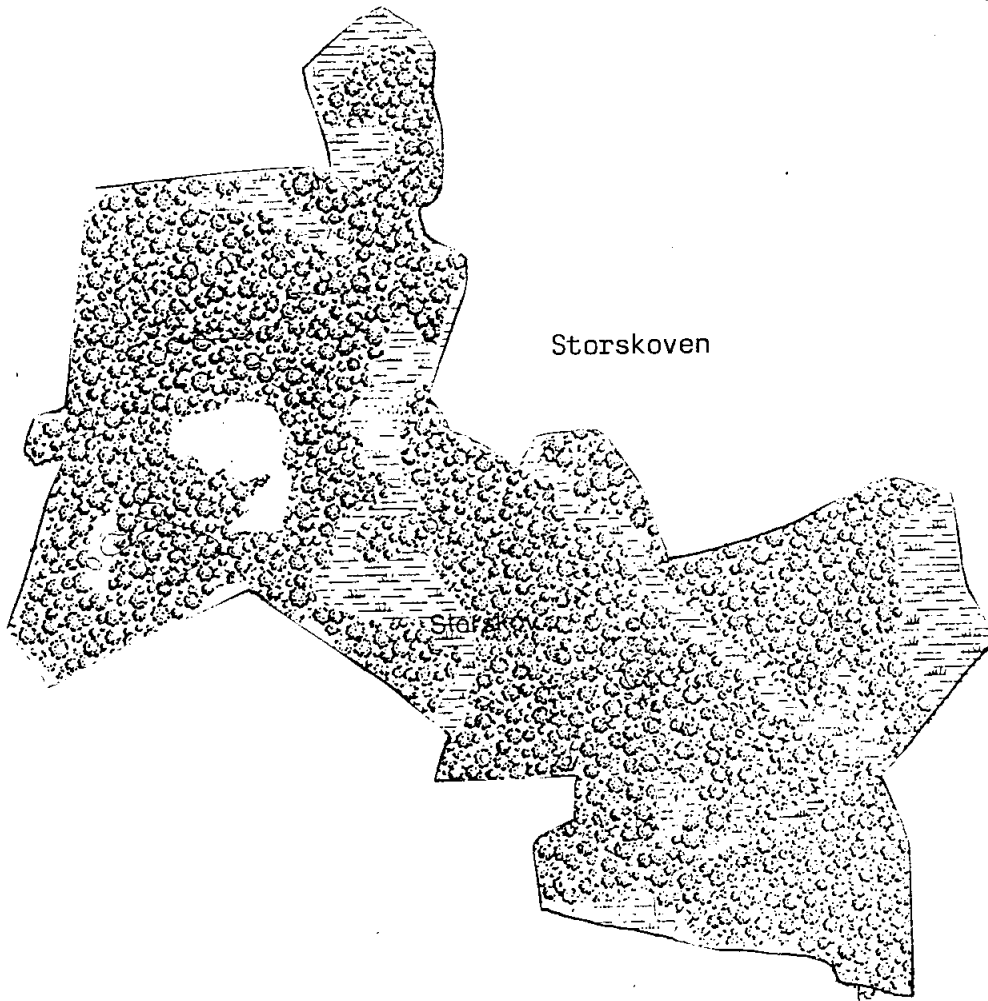
De forskellige bygninger er en blanding af bindingsværksbygninger og grundmurede bygninger, og fremstår i dag i de fleste tilfælde med deres oprindelige byggestil.

Brahetrolleborg - resursestruktur

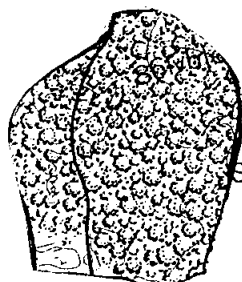
o.1800

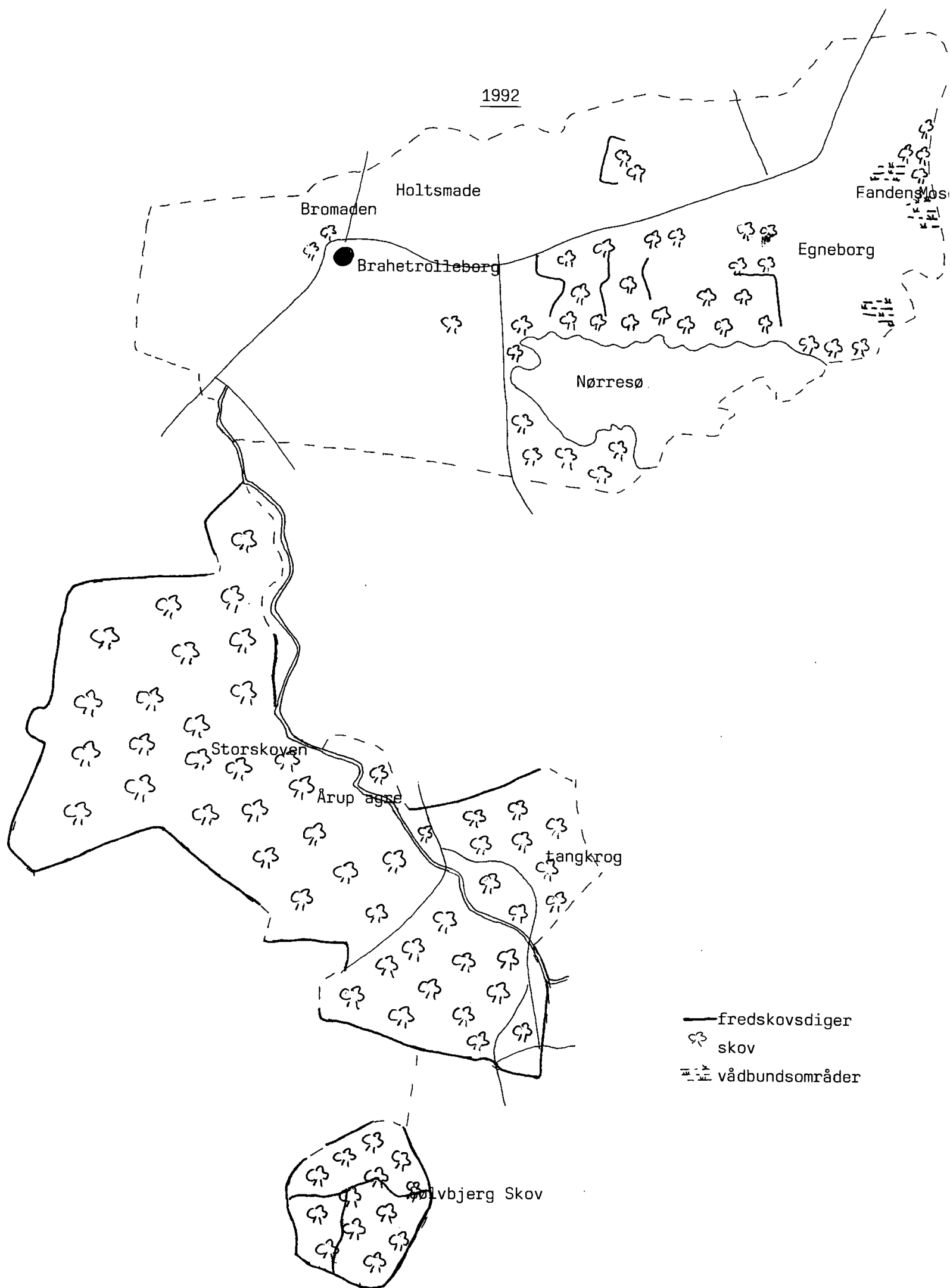
Storskoven

Sølvbjerg Skov

1992

Brahetrolleborg - resursestruktur

Resursestrukturen fremstår i dag som et moderne, velarronderet godslandskab med agerarealet samlet i Brahetrolleborg ejerlav og et skovareal, der er koncentreret rundt om Nørresø og i hele Storskoven. Undtagelsen er det lille skovenemærke Sølvbjerg, der ligger i enestegårdene Sølvbjerg og Frisenvanges ejerlav. Brahetrolleborg, der tidligere ejede gårdene, har haft en del af skovstykket som sit enemærke, mens en anden del af den hører under de to gårde.

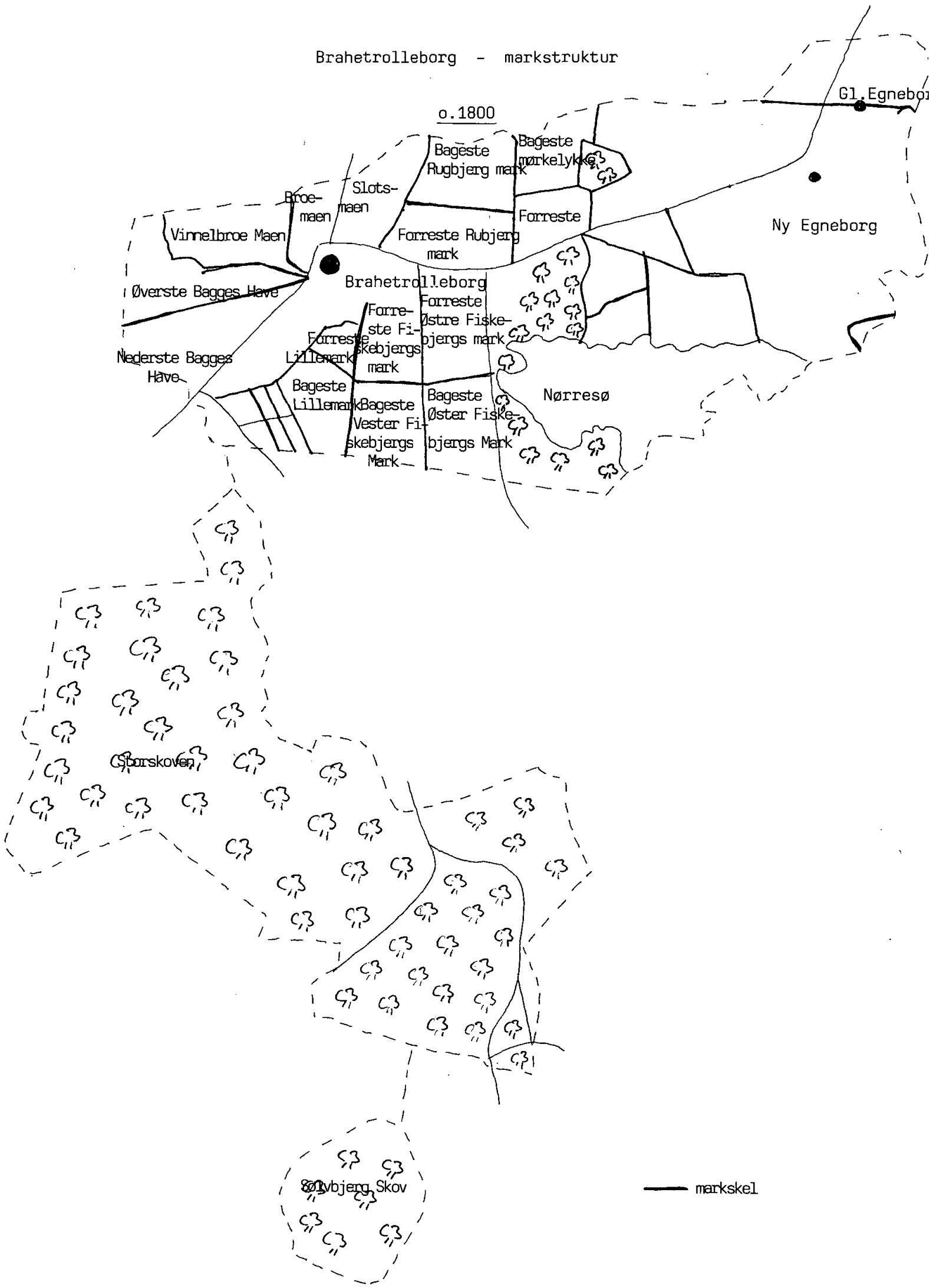
Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er dele af hovedstrukturen med placeringen af ager- og skovareal uændret, mens den del, som omfattede de store vådområder umiddelbart nord for hovedanlægget, øst for Egneborg og rundt i Storskoven, er forsvundet ved nyopdyrkning og tilplantning.

Selv om store dele af Storskoven har været skovområde langt tilbage i tiden, så er der sket ændringer af udnyttelsen af den og det har sat sine spor. I slutningen af 1700-tallet sker der et skift i driftsmåden, så vægten kommer til at ligge på driften af højskoven i stedet for underskoven. Skoven blev i den forbindelse forsynet med de lovpligtige fredskovsdiger, der er bevaret i dag. De "mangler" mange steder mod øst, men det er fordi skoven her løber op til vådområder langs Silke å, og derfor ikke har været nødvendige. De spredte græsning-, ager- og engløkker som fandtes i skoven blev ved samme lejlighed nedlagt. De forsvundne vådområder har kun efterladt sig spor i form af afvandingskanaler, men agerløkkerne har efterladt sig spor i form af højryggede agre. En lokalitet - Arup agre er tidligere registreret, men ved besigtigelsen lokaliseredes endnu et system med meget velbevarede højryggede agre ved Tangkrog.

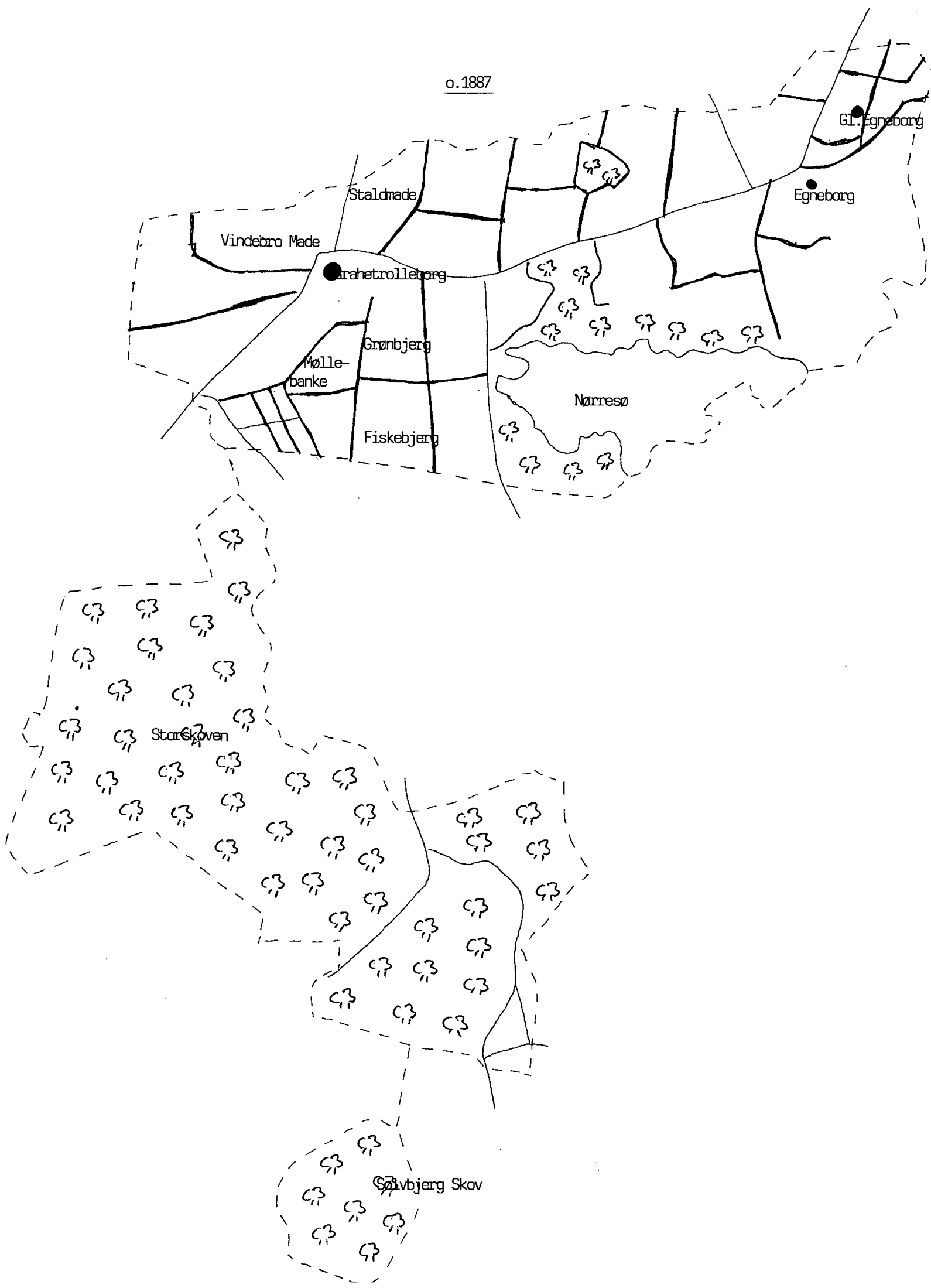
De store vådområder er som tidligere nævnt forsvundet. En ændring som er almindelig i godsejerlavene. Vådområderne mistede en del af deres betydning i slutningen af 1800-tallet med overgangen til andre fodertyper. I det her århundrede er de så blevet helt "værdiløse" ved overgangen til de kvægløse godslandbrug. I forbindelse med Brahetrolleborg er det specielt beklageligt, at de to store mader nord for hovedanlægget er forsvundet, da de givet har været betemmende for klosterets præcise lokalisering. Der er tale om ret våde og meget lave områder, der kun kan opdyrkes ved hjælp af kontinuerlig pumpning.

Nørresø og områderne lige omkring den er fredede i dag. Den er blevet udnyttet til fiskeri og som omtalt under bebyggelsesudviklingen har den leveret vand til hovedanlæggets sindrige kanalsystem, der fordeler vandet til karpedammene, haveanlægget og i hvert fald tidligere også til mølledammen. Vandet er tidligere blevet ledt fra karpedammene under vejen og over på de nu opdyrkede store engområde nord for selve hovedanlægget. En overrisling, der forøgede udbyttet af engene ved dels at give dem vand i tørre perioder, dels ved at gøde dem med slammet fra Nørresø og karpedammene.

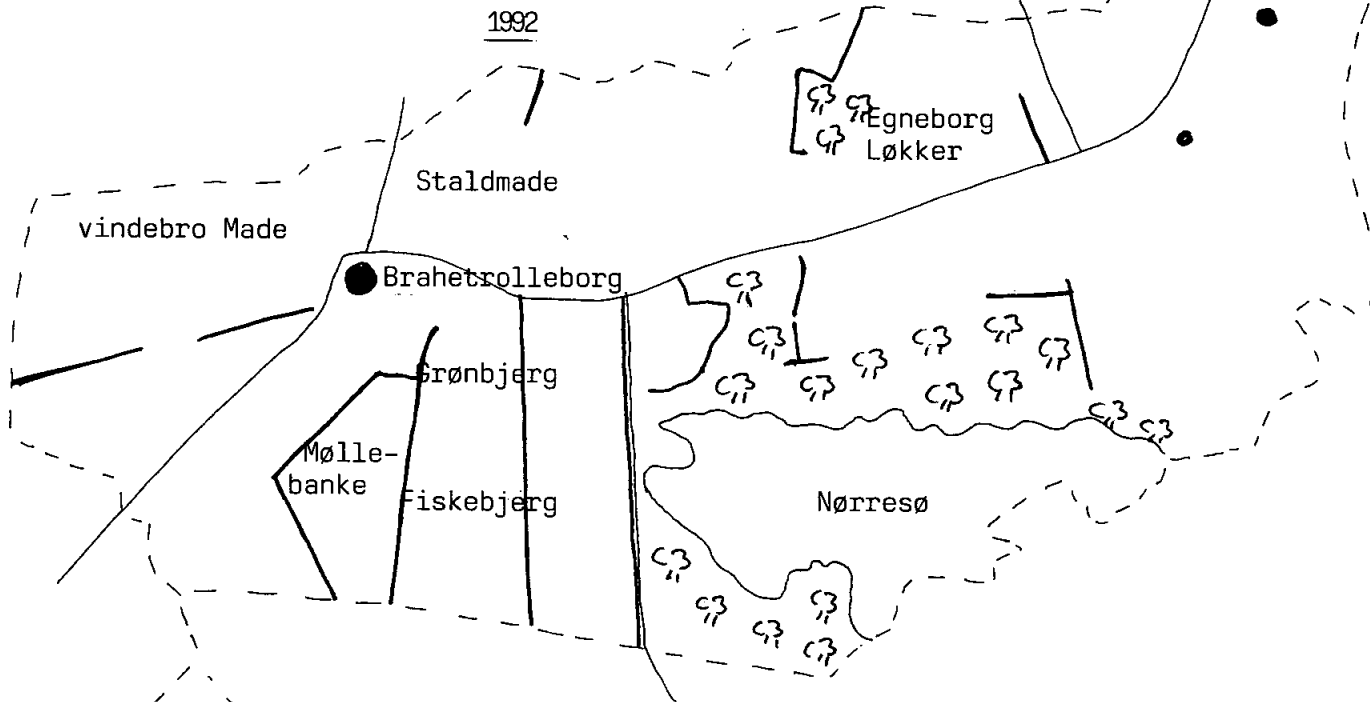
Brahetrolleborg - markstruktur

o.1887

1992

Storskoven

Sølvbjerg Skov

— markskel

Brahetrolleborg - markstruktur

Den nordlige del af agerarealet fremstår i dag som et typisk hovedgårdslandskab med meget store marker uden markskel. I den sydlige del er agerarealet delt op i flere markstykker med faste markskel.

Der er sket en del ændringer i resursestrukturen siden o.1800, hvor agerarealet var delt op i mange jævnstore marker med gærder og/eller levende hegn imellem. Et marksystem, som blev indført ved overgangen fra vangebrug til kobbelbrug. Markstrukturen ændrede sig ikke meget i løbet af 1800-tallet, bortset fra at området omkring Ny og Gl. Egneborg bliver delt op i flere små marker. En markopdeling, som sidenhen er forsvundet. Det samme gælder den store markopdeling, der må have været i forbindelse med de mange statshusmandsbrug. Enkelte af markskellene fra o.1800 er bevaret syd for hovedgården i form af nogle meget høje og flotte stengærder.

Brahetrolleborg - vejstruktur

1992

Brahetrolleborg

Nørresø

jernbane

Storskoven

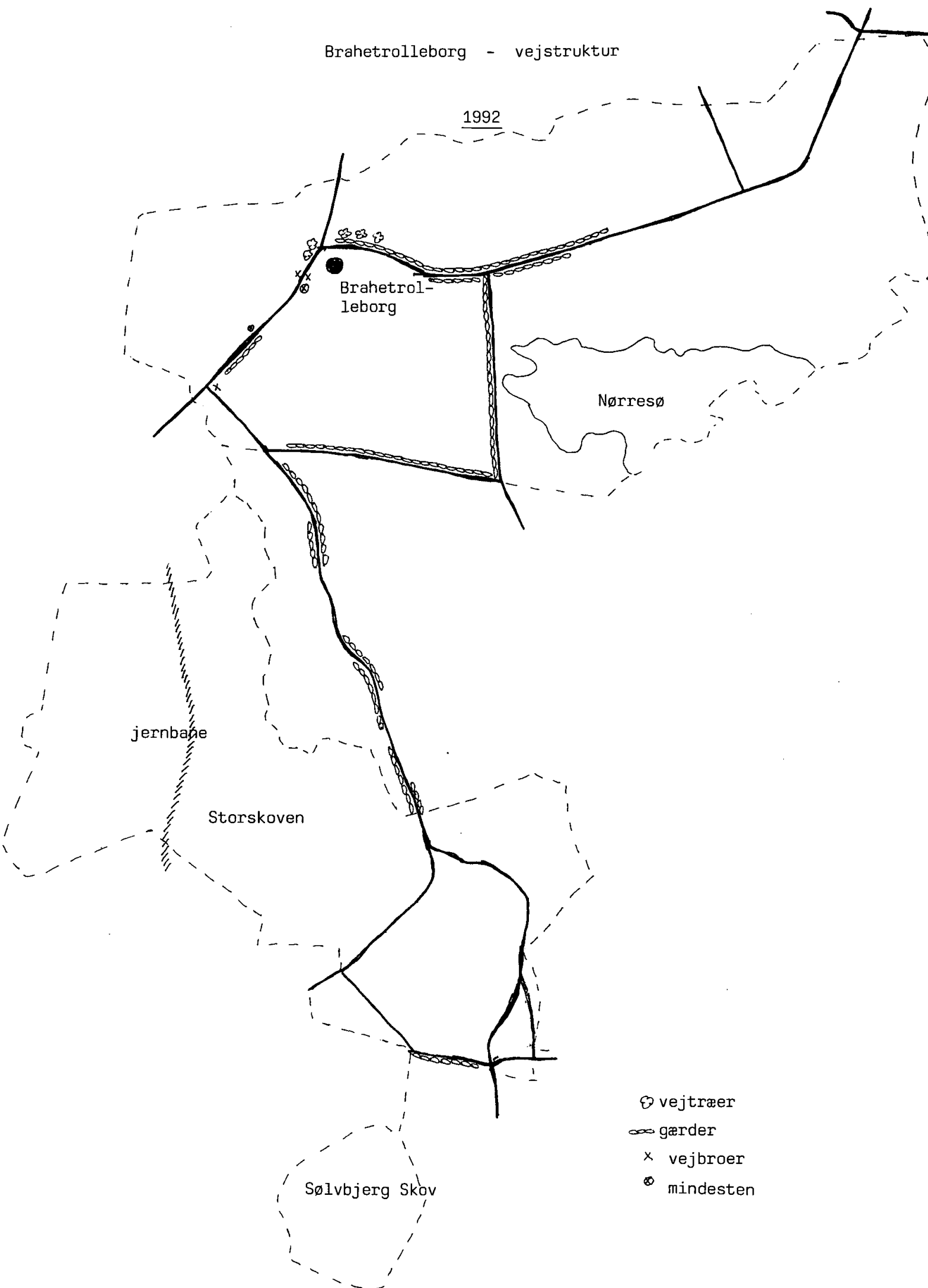
Sølvbjerg Skov

⊗ vejtræer

— gader

x vejbroer

⊗ mindesten

Brahetrolleborg - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af hovedlandevejen Faaborg-Nyborg, der gennemskærer det nordlige ejerlav, en vej fra det nordlige ejerlav og ned til og igennem Storskoven og en del mindre veje i tilknytning til disse.

Der er ikke sket ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800, bortset fra vejen mod Bernstorffsminde, der først er blevet anlagt i løbet af 1800-tallet. Vejene er mange steder forsynet med nogle meget høje og flotte stengårder, fordi vejnettet flere steder har været sammenfaldende med de markskel, der blev anlagt o.1800. Der er ikke mindre end 3 fredede granitstensbroer i ejerlavet. De to fører hen over mølleløbet og er forsynet med hhv. Christian d.VII's monogram med årstallet 1805 og Frederik VI's monogram med årstallet 1808. den tredje bro er uden monogram og er placeret ved Spanget ved en mindre vejudretning, så den nu ligger udenfor vejen.

Ved vejen umiddelbart syd for broerne er der opsat en mindesten og på den anden side af vejen længere nede mod Korinth er der placeret en genforeningssten.

I 1800-tallet blev Storskoven gennemskåret af jernbanen fra Faaborg til Ringe. Den fungerer nu som veteranjernbane.

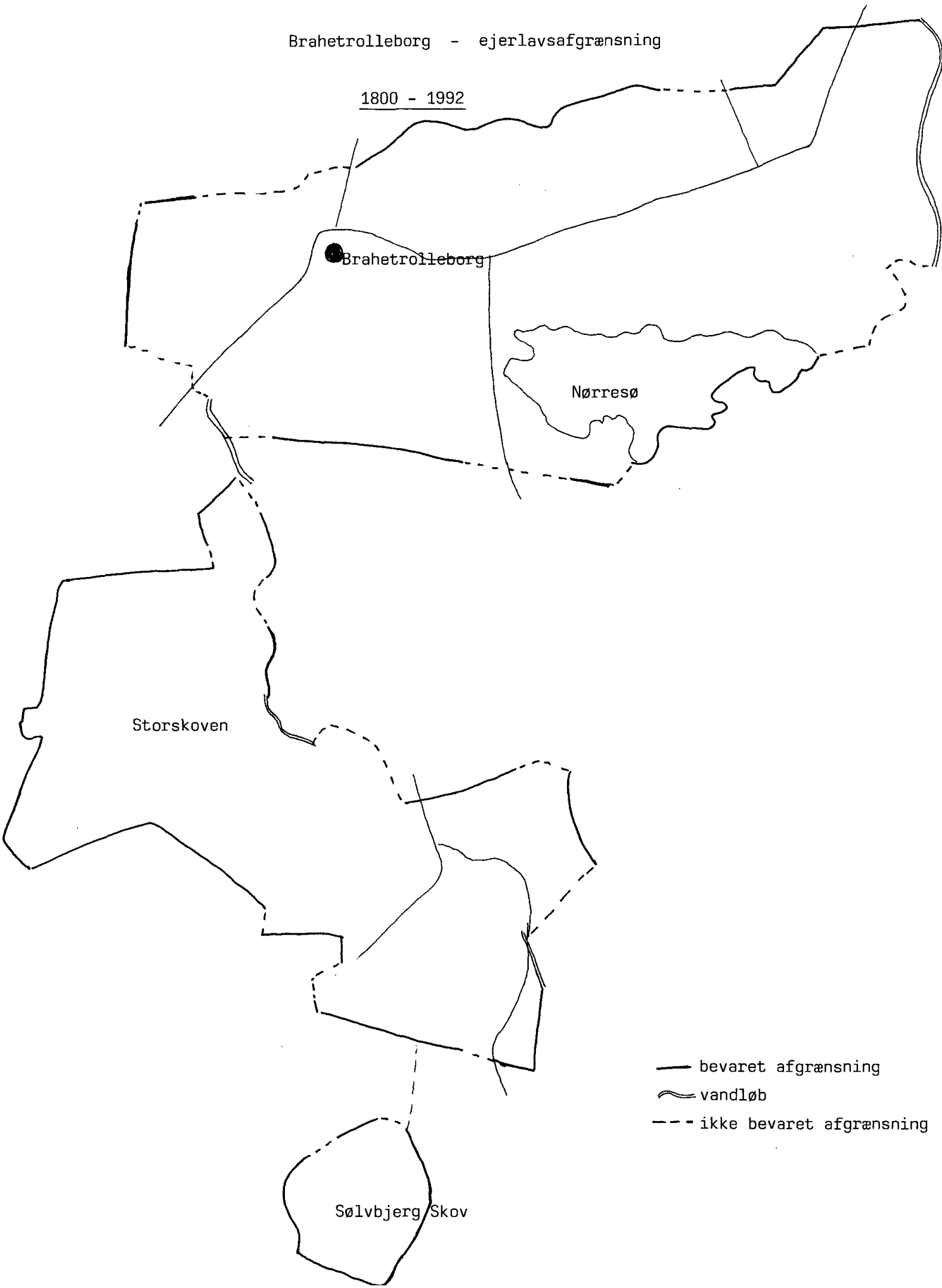
Brahetrolleborg - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsningen for Brahetrolleborg hovedgårdsejerlav og ejerlavet Storskoven, som den forløb o.1800, er markeret de fleste steder i dag ved gærder, vandløb, terrænskel og levende hegn.

Hvor gammel grænsens nuværende forløb er kan vi ikke sige noget med sikkerhed om. Den strækker selvfølgelig tilbage til o.1800, hvor vi har den gengivet fra kort. På den anden side, så strækker den nok ikke helt tilbage til anlæggelsen af klosteret, da der op igennem tiden til o.1800 har været store ændringer i bebyggelsesstrukturen i området.

Brahetrolleborg - ejerlavsafgrensning

1800 - 1992

Brahetrolleborg - væsentlige områder udenfor ejerlavet

Brahetrolleborg har i lighed med de andre fynske godser sat sit præg på egnen omkring selve ejerlavet. Brahetrolleborg har dog haft en særdeles stor indflydelse på det omkringliggende landskab, samtidig med, at der er tale om en meget høj bevaringsgrad. Hovedgårdsbesigtigelsen her har ikke foretaget nogen systematisk undersøgelse af det her emne, men har alligevel taget de ting med, som vi er faldet over.

Brahetrolleborg har og har haft flere avlsgårde udenfor ejerlavet. Den ældste er Brændegård, som blev oprettet som selvstændig hovedgård i 1588 ved at nedlægge nogle fæstegårde og lægge deres jorder til fæstegården Brændegård. Den har lige siden hørt under Brahetrolleborg som aflæggeravlsgård, men har beholdt sin hovedgårdsstatus. De gule bygninger, der ligger ud til Brændegårdssøen er da også ret beskedne i forhold til andre hovedgårde. De nuværende stammer fra slutningen af 1800-tallet.
x Gården er blevet anvendt som beboelse for forpagtere og som enkesæde. I området ved Brændegård ligger den anseelige skovri-dergård Ditlevsløst, der er fredet i dag, og indeholder en meget smuk hestegang. Ellers er området ved Brændegård præget af enkelte spredte skovhuse i forbindelse med de meget anseelige skovarealer, og en mindre bebyggelse ved navn Tegl-værkshuse. Det har været tjenesteboliger til et teglværk, der var placeret her i 1800-tallet, hvor den omfattende udflyt-ningsproces gjorde behovet for mursten ekstra stort.

Ud over Brahetrolleborg kirke, så ejede baroniet Brahetrolle-borg kirkerne i Krarup, Vester Aby og Astrup og har herigennem præget disse bygninger og inventaret i dem. Statussen som kirkeejer betød, at Brahetrolleborg kom til at udøve stor indflydelse på skolevæsenet disse steder. I 1691 opførte Fr.Trolle således skoler på kirkegårdene. En oplagt placering, da formålet var, at lære børnene at læse og forstå de hellige skrifter, så de kunne komme til den rette tro. Disse skolebyg-ninger er alle revet ned i dag. Omkring 1800 begyndte den
x daværende besidder af Brahetrolleborg - Johan Ludvig Reventlow et omfattende skoleprogram. Skolerne skulle ikke længere blot være til Guds ære, men også til undervisning af børnene i almindelige skolefag. Omlægningen af undervisningen fandt sted over hele landet på den her tid, men Johan Ludvig Reventlow gjorde det særdeles grundigt med en langt mere omfattende undervisning ud fra velovervejede pædagogiske principper. Greven byggede nye skoler i Gerup, Grønderup, Vester Aby og Astrup, mens Hågerup skole først blev opført efter hans død. Skolebygningerne ligger der i dag og har et vist præg af skole, selvom de udelukkende fungerer som privatbeboelser. Gerup skole huser dog et skolemuseum og en folkemindesamling. Grønderup og Hågerup skoler ligger ret ensomt udenfor egentlige landsbybe-byggelse. Det er en følge af den ret spredte bebyggelse, der
x herskede på egnen, hvorfor skolerne fik en placering ud fra devisen om, at alle skulle have lige langt. Bernstorffsminde seminarium hører med til skolernes historie. Det blev oprettet

- × af Reventlow o.1800 på noget af Hågerups bys jorder. Ud over seminariet, så oprettedes der en prøveskole og en opdragelsesanstalt på stedet. Det lykkedes ikke at opretholde stedet i mere end et par årtier af 1800-tallet, fordi der ikke kunne skaffes elever og penge til den videre drift. Det kunne også være svært i konkurrencen med landets øvrige seminarier, fordi Bernstorfsminde tilbød en flerårig uddannelse i modsætning til andre steder, hvor uddannelsen var langt kortere et enkelt sted tilbød man en endda en læreruddannelse på 3 måneder. I dag er der dels efterskole og alderdomshjem på stedet, hvor enkelte af seminariets bygninger er bevaret. Selve hovedbygningen blev brudt ned i midten af 1800-tallet.

Brahetrolleborgs skovarealer omfatter ikke kun Storskoven, men også meget store arealer øst for Nørresø, ved Brændegård, øst for Brændegård og syd for Korinth. Skovarealer, der flere steder dækker over nedlagte gårde (Sølyst) og landsbyer (Fiskerup), og givet rummer mange endnu ukendte kulturhistoriske levn. I Sølyst Skov ligger der et anseeligt voldsted kaldet Sorte Slot. Det kan ikke umiddelbart sættes i forbindelse med munkeklosteret ud fra topografiske kriterier, men det hører med til egnens historiske udvikling. Lokal tradition udpeger lokaliteten Rantzausholm ved Nørresø, som en tidligere placering for munkeklosteret, og der blev da også iagttaget mulig menneskelig aktivitet på stedet ved besigtigelsen her, men det vil ikke være muligt at slutte noget videre uden en arkæologisk undersøgelse.

BRAHETROLLEBORG - Konklusion

Brahetrolleborg er en sjælden anlægstype, idet den er anlagt som cistersienserkloster. Oprindelsen ses idag i hovedbygningen og den tilhørende klosterkirke. Traditionelt siges lokaliteten Ranzausholm ved Nørresø at være munkeklosteretstidligere placering, området er dog ikke blevet udgravet. Derudover er der i Sølyst Skov et voldsted, der dog heller ikke umiddelbart kan sættes i forbindelse med munkeklosteret.

Brahetrolleborg er en skovgård, for hvilke det gælder at ressourcegrundlaget er skov og eng, foruden agerjorden, og at opdykningsprocenten er lav. Brahetrolleborg har bevaret sine store skovarealer, og også udvidet, men vådområderne er dræned idag. Særligt de tidligere vådområder nord for hovedbygningen var givet bestemmende for klosterets lokalisering i forsvarsøjemed. ...

Om tidligere tiders supplerende brug af skovarealerne vidner højryggede agre i Årup agre og ved Tangkrog.

I forhold til forholdene o.1800 er idag følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Brahetrolleborgs bebyggelsesstruktur er noget helt særligt. Følgende bebyggelsestyper er repræsenterede: Skov-/enemærkehuse; landindustrielle anlæg, med tilhørende boliger, koncentreret omkring Spanget; uddannelsesinstitutioner og hospital; aflæggeravlsgårde; statshusmandsbrug; funktionærvillaer ind mod Korinth; og endelig selve hovedgårdsanlægget med kloster, kirke, ladegård og mølle. For alle bebyggelsestyper gælder det, at de i overvejende grad er i oprindelig byggestil, og at de kan opleves uafhængigt af hinanden. ...

- Vejstrukturen. Mange steder forsynet med høje og flotte stendiger, og med tre fredede granitstensbroer.

Mindre velbevaret er ressourcestrukturen, markstrukturen og ejerlavsgården. ...

Hovedbygning og utallige andre bygninger i færd.

træs og trægrube, Højester, Nørre Sø og Røndevej Sø med angivende arealer

Glorup

Glorup - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Glorup ejerlav består ud over hoved- og avlsbygninger af en del funktionærboliger nær ved hovedbygningen, et par skovhuse og et enkelt hus ved ejerlavsranden.

Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen siden 1800. O.1800 var der typisk kun få huse, men antallet stiger herefter i takt med godsets overgang til brug af egen arbejdskraft i stedet for hoveri. De fleste funktionærboliger ligger ret praktisk lige op af avlsgården.

Af skovhuse er der to: et skyttehus inde i skoven, der er kommet til mellem 1800 og 1886. Det fremstår i dag som et mindre bindingsværkshus med stråtag og tilhørende fasaneri. Det andet er en egentlig skovridergård, der i hvert fald rækker helt tilbage til o.1800. Den fremstår i dag som en større, flerlænget, grundmuret, gulkalket bygning med fast tag.

Enemærkehuse, som ses mange steder før o.1800, er der et par stykker af på kortet fra o.1800. Det drejer sig om Skræderhuset mod øst, Køledhuset mod nord, men så mangler der et ved indfaldsvejen fra Svindinge, hvor der først er kommet et hus til efter 1886, og det har formentlig ikke været tænkt som enemærkehus. Skræderhuset ligger lige ude på den anden side af ejerlavsgrænsen og fremstår i dag som et grundmuret hus med fast tag. Køledshuset er blevet flyttet over på den modsatte vejside udenfor ejerlavsskellet. Det fremstår i dag som et grundmuret, mindre husmandssted med fast tag.

Hovedbygningen er i hovedtræk opført i 1700-tallet på det gamle kælderefundament af Valkendorffs hovedbygning. Den er rimelig velholdt, men det er kun en mindre del, der er beboet af godspersonale, mens ejeren kun bebor den lejlighedsvist, da hun har fast bopæl i Gentofte.

Avlsgården er hovedsageligt opført 1860-70. Tidligere lå den tættere på hovedbygningen. Avlsgården består af store og små bygninger, hvoraf en del er beboelser. Der er opført et par store halmlader i nyere tid. Avlsgården er grundmuret med fast tag, og rimelig velholdt, men store dele af den er ikke længere i brug.

Glorup - bebyggelsesstruktur

o.1800

Koledhus

Glorup

Skræderhus

o.1886

Koledhus

Glorup

1993

Koledhus

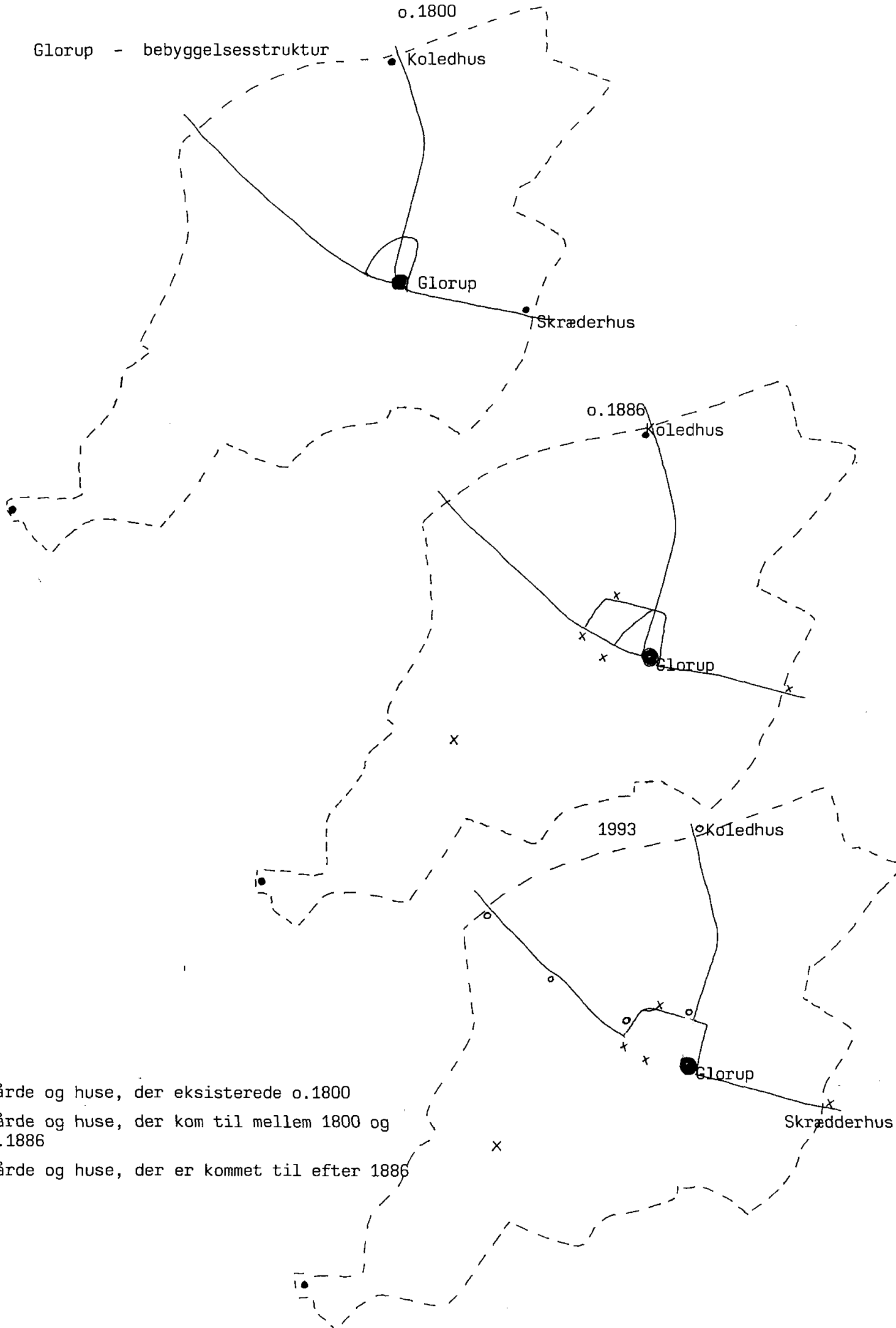
Glorup

Skræderhus

gårde og huse, der eksisterede o.1800

gårde og huse, der kom til mellem 1800 og o.1886

gårde og huse, der er kommet til efter 1886

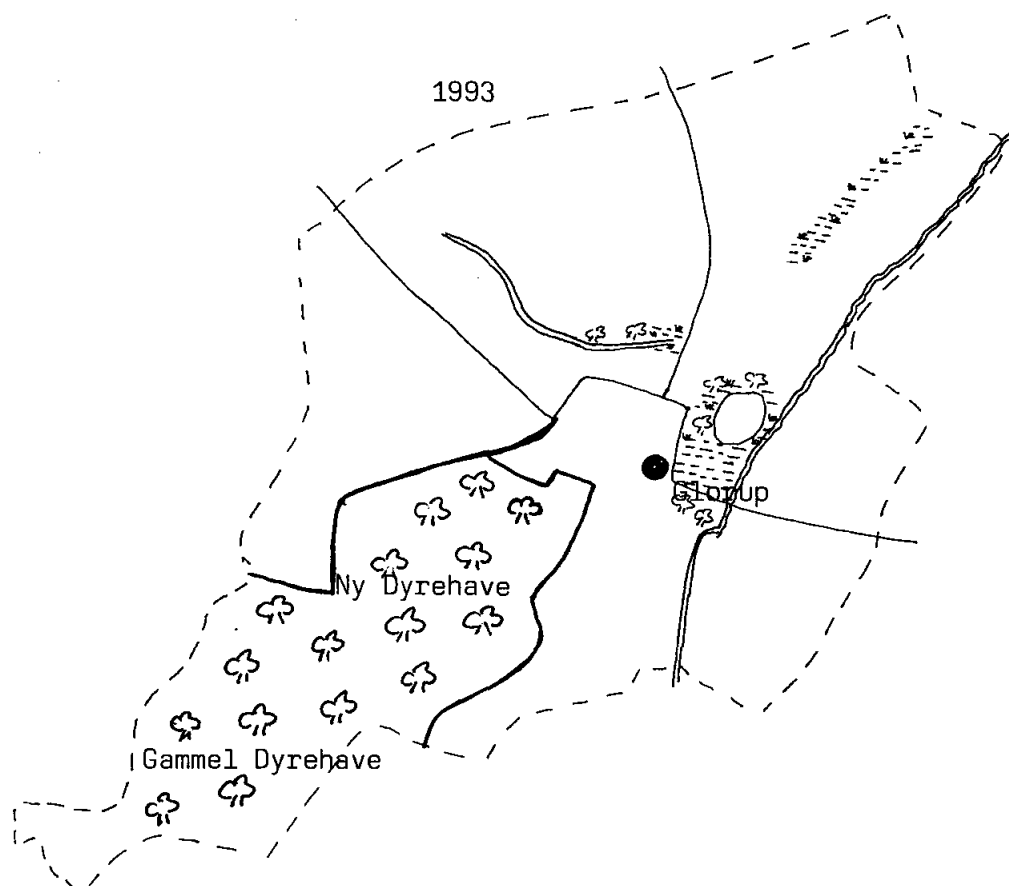
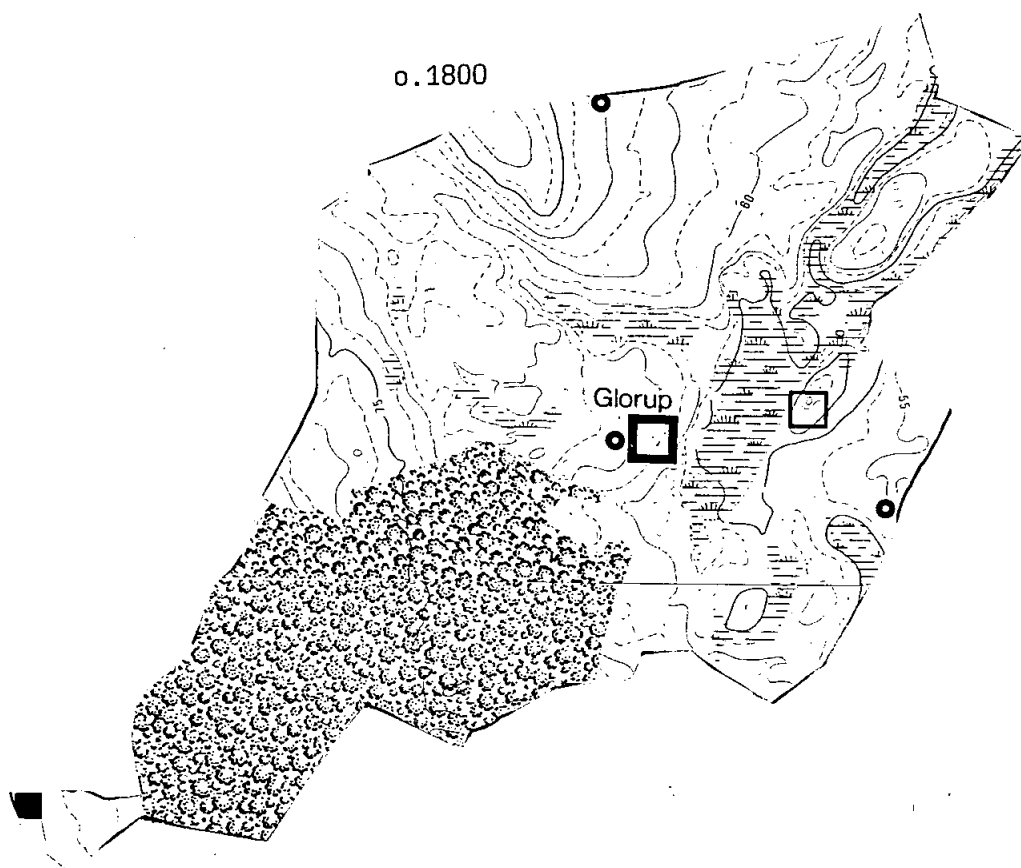

— Glorup - ~~resur~~æstruktur

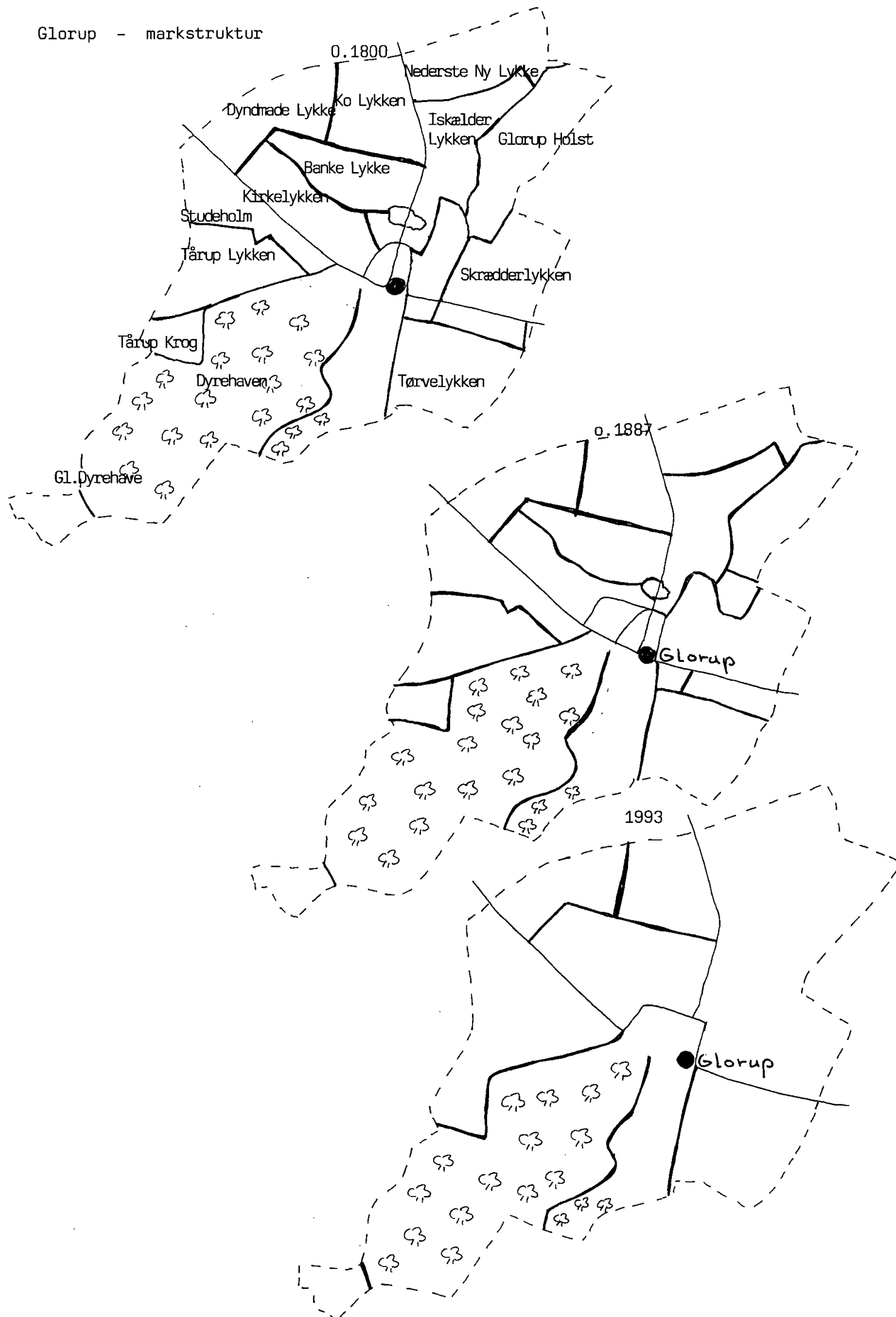
Glorup ejerlav består i dag af et meget stort, samlet agerareal, et større engområde øst og nordøst for hovedbygningen, og det store, samlede skovareal mod sydvest.

Der er ikke sket de store ændringer i resursestrukturen i Glorup ejerlav mellem 1800 og i dag. Allerede o.1800 var der tale om en skarp adskillelse af ager-, vådbunds- og skovarealet, en fordeling, som egnede sig godt til 1800-tallets driftsform. Det store vådbundsområde er i det her århundrede blevet formindsket en smule, mens enkelte mindre engområder ude i ejerlavet er blevet fjernet i løbet af 1800-tallet. Skovarealet er omgærdet med de fra 1805 lovpligtige skovdiger, men kun for den dels vedkommende, som ikke fortsætter ud over ejerlavsgrensen, hvor Glorup også ejer skov på Rygårds jorder.

Glorup - resursestruktur

Glorup - markstruktur

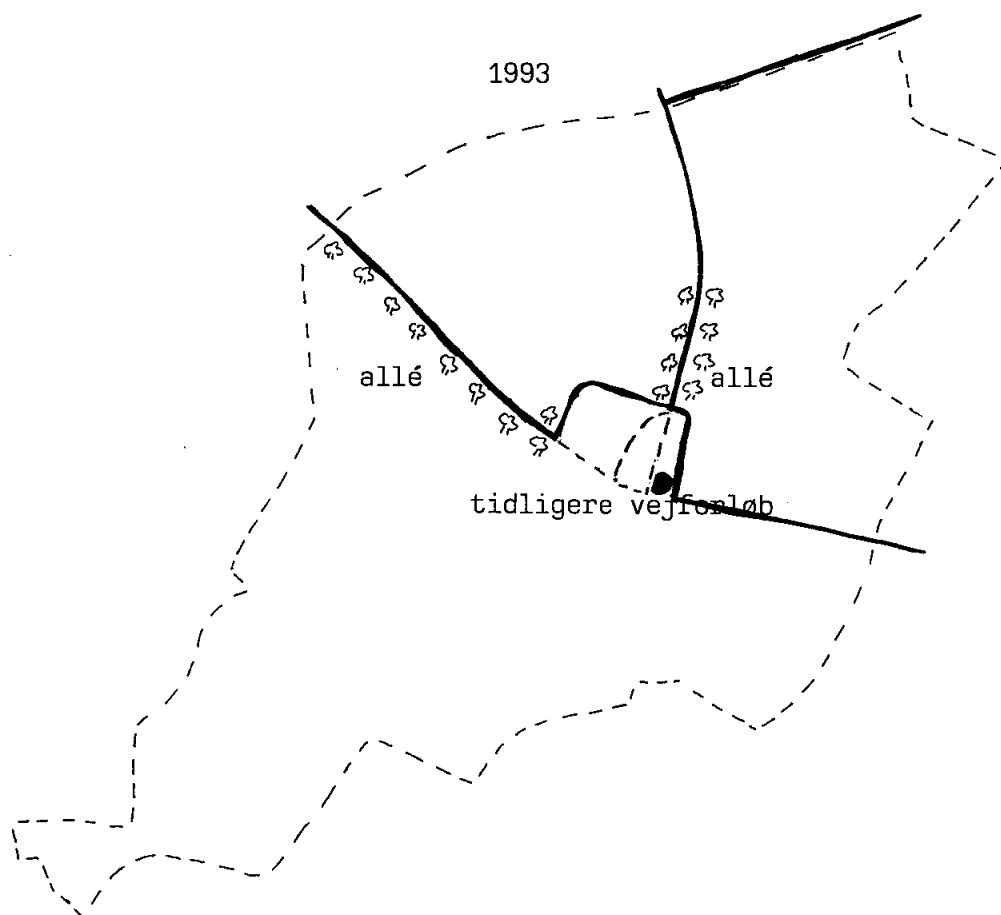
Glorup - markstruktur

Glorups agerland består i dag kun af meget store marker uden ret mange hegn. Agerarealet brydes kun af vejene og et par enkelte hegn mod nordvest.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var der en ret kompliceret markstruktur med mange, mindre marker med en meget uregelmæssig form. Den struktur holder sig stort set uændret op igennem hele 1800-tallet. I det her århundrede er så de fleste af skellene blevet fjernet.

De bevarede skel består af diger bevokset med levende hegn.

Glorup - vejstruktur

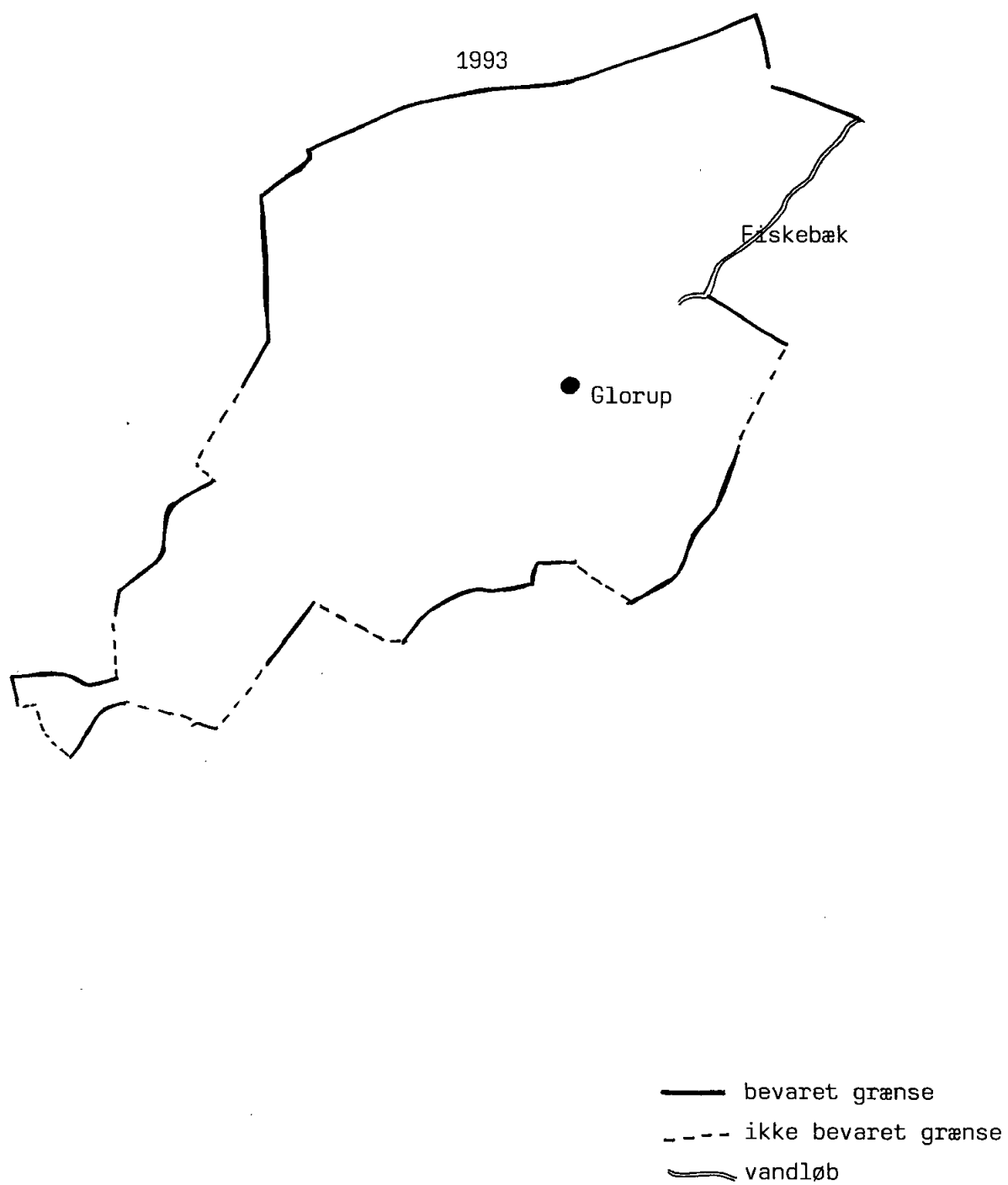

Glorup - vejstruktur

Hovedvejstrukturen i ejerlavet består af 3 rette veje, der fører fra hovedbygningen og så hhv. mod Svindinge, Langaa og Anhof. Vejene mod Svindinge og Anhof har karakter af alléer.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Det eneste, der er sket, er en forlægning/udretning af vejen rundt om godset i forbindelse med opførelsen af den nye avlsgård o.1860.

Glorup - ejerlavsgørænse

Glorup - ejerlavsafrænsningen

Afrænsningen af Glorup ejerlav er bevaret, men der er dog en del store "huller" i forløbet. Især nede omkring skovarealet, hvor en afrænsning ikke har været særlig oplagt at afsætte, eller hvis den har eksisteret, så har der ikke været særlig megen mening i at opretholde den, da Glorup også har skov på den anden side. Den bevarede del af grænsen består af nogle pænt store diger, bevokset med levende hegn og et mindre forløb mod nordøst består af vandløbet "Fiskebæk".

Hvor gammel grænsen er kan vi ikke sige med sikkerhed, men vi har at gøre med et ejerlav, hvor vi ved, at der er sket gentagne udvidelser imellem 1400 og 1688. Hvorfor grænsen også må være blevet lagt om. En stor del af den blev dog afmærket med stendiger sidst i 1500-tallet af den daværende ejer Christoffer Valkendorff.

GLORUP - konklusion

Glorup er en typeren anlægstype, anlagt som hovedgård. Glorups oprindelige placering ses i et voldsted øst for den nuværende placering.

Glorup er en korngård, for hvilke det gælder, at de har god agerjord, høj opdyrkningsprocent, og forholdsvis lidt eng og skov. Idag har Glorup et større skovområde og to mindre vådområder, det ene omkring Holmesø.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Ejerlavet har begrænset bebyggelse. To skovhuse; to enemærkehuse, der dog begge er blevet flyttet lige udenfor ejerlavsgården; og funktionærboliger ved avlsgården.
- Ressourcestrukturen. Skovarealet er det samme, og vådområderne stort set også, selvom ejerlavets nord-vestlige del er blevet drænet.
- Vejstrukturen. To af vejene har karakter af allé. Samtidig med at avlsgården blev flyttet, rettedes den ene vej til.

Delvist bevaret er markstrukturen, hvor kun få skel er tilbage, og ejerlavsgården, hvor den bevarede grænse er en blanding af diger, Fiskebæk og et vejforløb.

Hovdbygningen er fredet.

Hagenskov

Hagenskov - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsen i Hagenskov ejerlav er omfattende og består af flere forskellige typer: Der er tjenesteboligerne omkring det gamle Hagenskov voldsted og Slotsmøllen, fiskerlejet A med campingplads og sommerhuse, spredte enemærke- og skovhuse og endelig de mange statshusmandsbrug i ejerlavets vestlige og nordlige del.

I perioden fra o.1800 og op til i dag er der sket flere radikale ændringer i bebyggelsesstrukturen, men på en måde, der gør, at de forskellige perioders bebyggelsestyper alligevel står klart frem i kulturlandskabet i dag.

Omkring 1800 betød bebyggelsen af det nye Hagenskov, tjenestehusene omkring det gamle Hagenskov voldsted og Slotsmøllen, fiskerlejet A og enkelte spredtliggende enemærke-/skovhuse. Miljøet omkring det gamle voldsted er ret så fantastisk, fordi vi stadig tydeligt kan se de landskabselementer, som har været bestemmende for den kongelige borgs placering: Et svært fremkommeligt område med god vandforsyning. Terrænet er stærkt skrånende med kløfter og sumpede områder, vejen hen forbi voldstedet hviler derfor også flere steder på flere meter højt opfyld og danner dæmning henne ved den store vandmølle Slotsmøllen. Møllen er ude af drift, men den grundmurede mølle, beboelsen og laden i bindingsværk er bevaret. I dag bruges møllen til beboelse, men er ellers ret forfalden. Vandløbet løber frit forbi møllen, men konturerne af den udtørrede mølledam står stadig frem i skovbunden. Langs vejen er der placeret 5 tjenesteboliger: 2 mindre bindingsværkshuse lige overfor voldstedet og vest herfor et bindingsværkshus med flere længer og et vist herskabeligt præg. Der kan være tale om en tidligere skovriderbolig. Endelig er der det sidste hus, som er en meget lille, grundmuret tjenestebolig, placeret der i nyere tid, formentlig som skovarbejderbolig. Ved indkørslen til Teglværksskoven nogle hundrede meter mod syd ligger der et hus magen til.

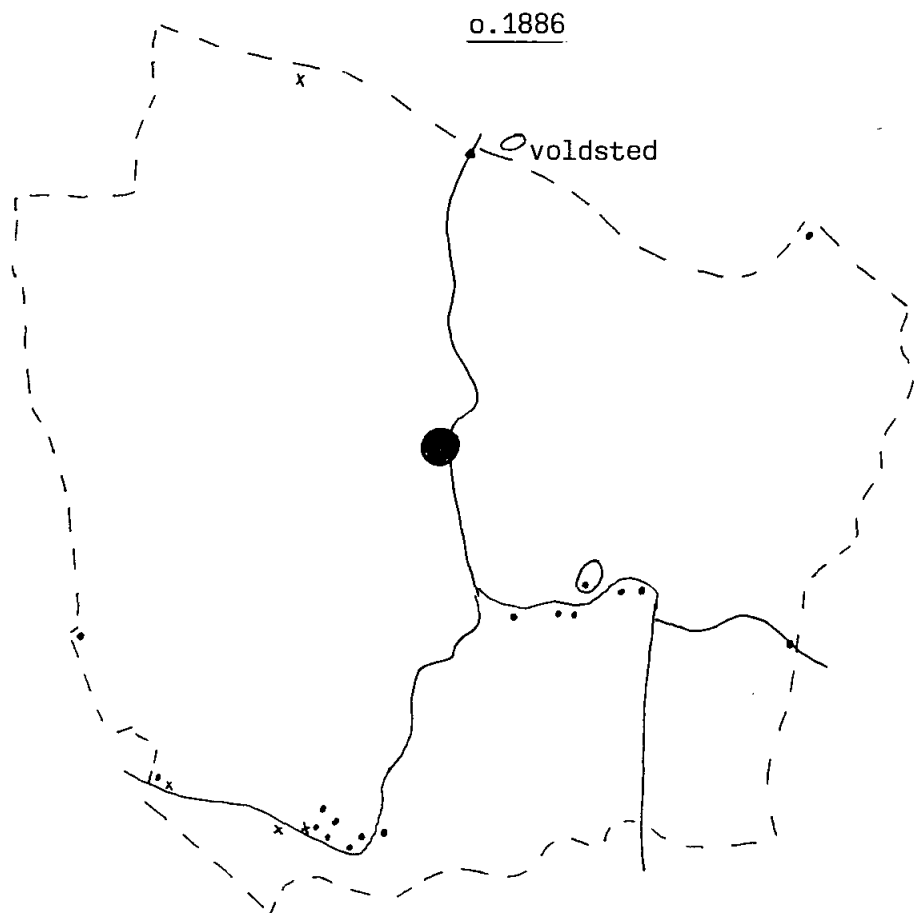
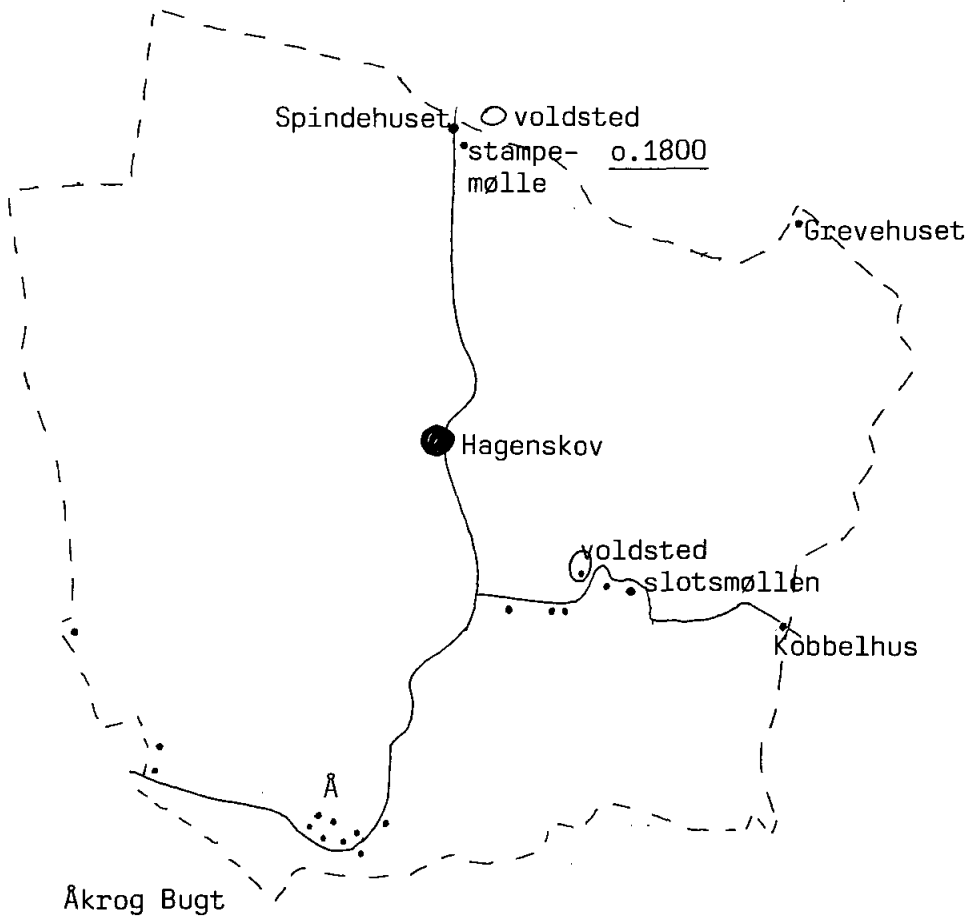
Ud over voldstedet Gl. Hagenskov er der bevaret et noget mindre voldsted i ejerlavets nordlige del.

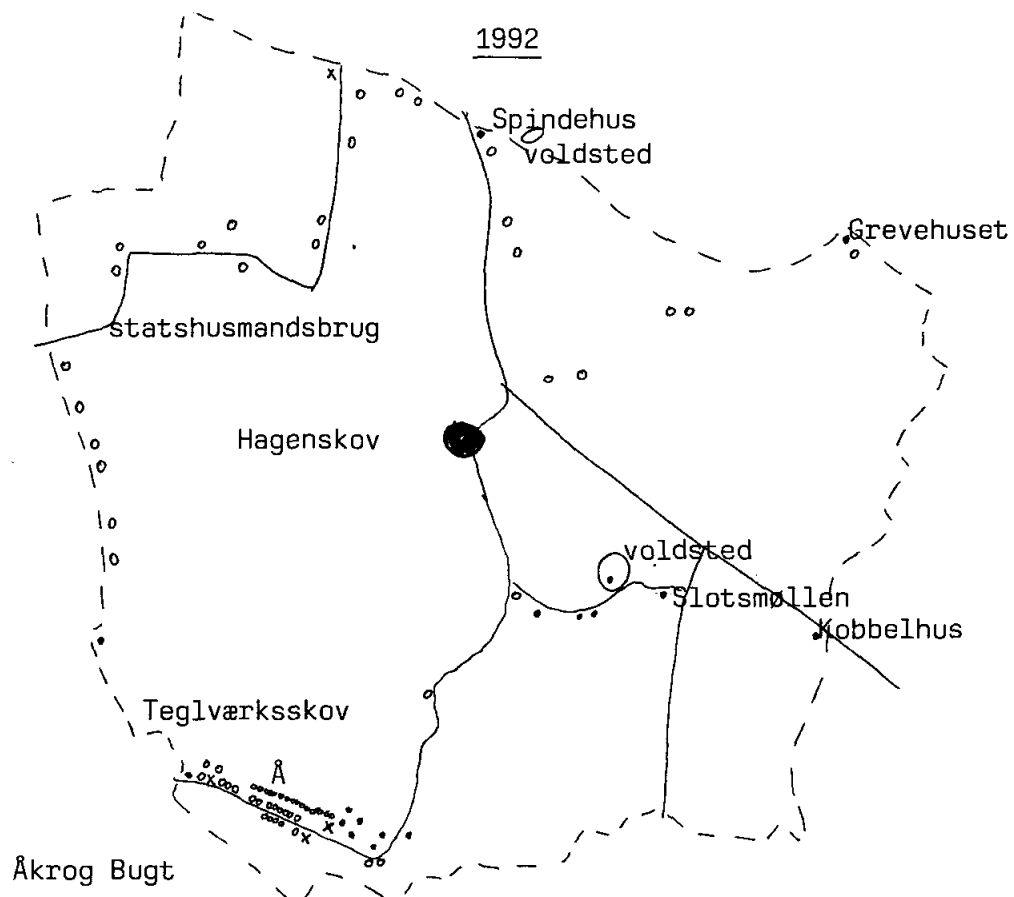
Bebyggelsen A var oprindelig en kombineret fiskeri- og husmandsbebyggelse med et nu nedlagt teglværk. Området er nu fuldt udbygget med campingplads, sommerhuse og feriekoloni, men de gamle fiskerhuse og husmandssteder skiller sig stadig tydeligt ud med deres ældre byggestil ofte i bindingsværk og med deres staldlænger.

Rundt omkring ved ejerlavsranden lå og ligger der stadig enemærke- og skovhuse. Huset i Teglværksskoven og Grevehuset er bindingsværkshuse, mens Kobbekkehus og Spindehus er egentlige porthuse, grundmurede med vejgennemføring og spir. Den offentlige vej er sidenhen blevet ført udenom. De er opført af Niels Ryberg, der købte Hagenskov i 1767, og også forestod opførelsen af det nye Hagenskov. Hovedbygningen bebos i dag af ejeren, men størsteparten af avlsgården bruges ikke længere.

Det sidste dominerende bebyggelsestræk i ejerlavet er de mange statshusmandsbrug, der er udstykket omkring 1925. De ligger langs ejerlavets vestside og i den nordlige del. Statshusmandsbrugene er meget flotte, fordi de fremstår i en ensartet statshusmandsbyggestil uden ret mange ombygninger. Enkelte steder ligger der et nyere parcelhus ved siden af statshusmandsbrugene, der er formentlig tale om oprindelige aftægtsboliger. Den omfattende udstykning på 183 ha., skyldes at besidderen af grevskabet Wedellsborg købte Hagenskov i 1854, og solgte jord fra Hagenskov ved grevskabets overgang til fri ejendom. Salget af en vis del af et grevskabs jord var lovbe- falet, og staten udstykkede og videresolgte herefter jorden.

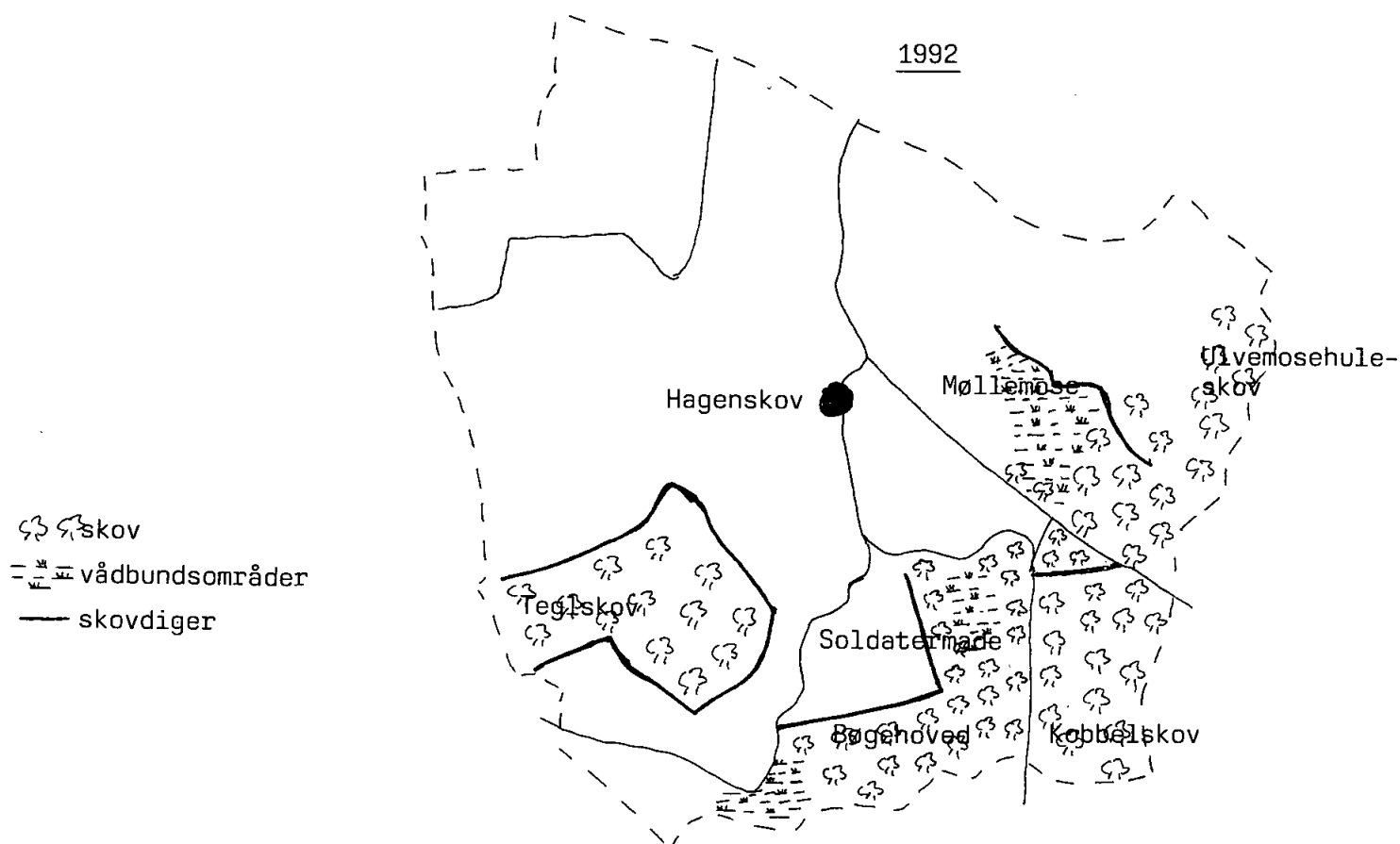
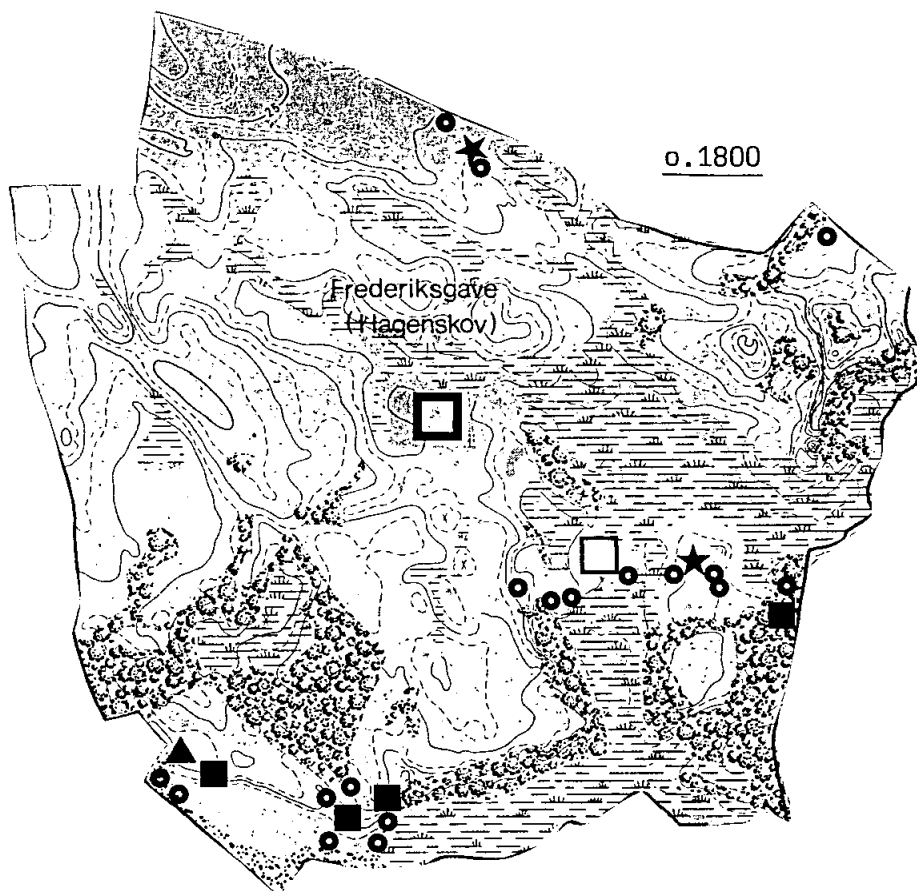
Hagenskov - bebyggelsesstruktur

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der komm-er til mellem 1800 og 1887
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Hagenskov - resursestruktur

— Hagenskov - ~~resur~~sestruktur

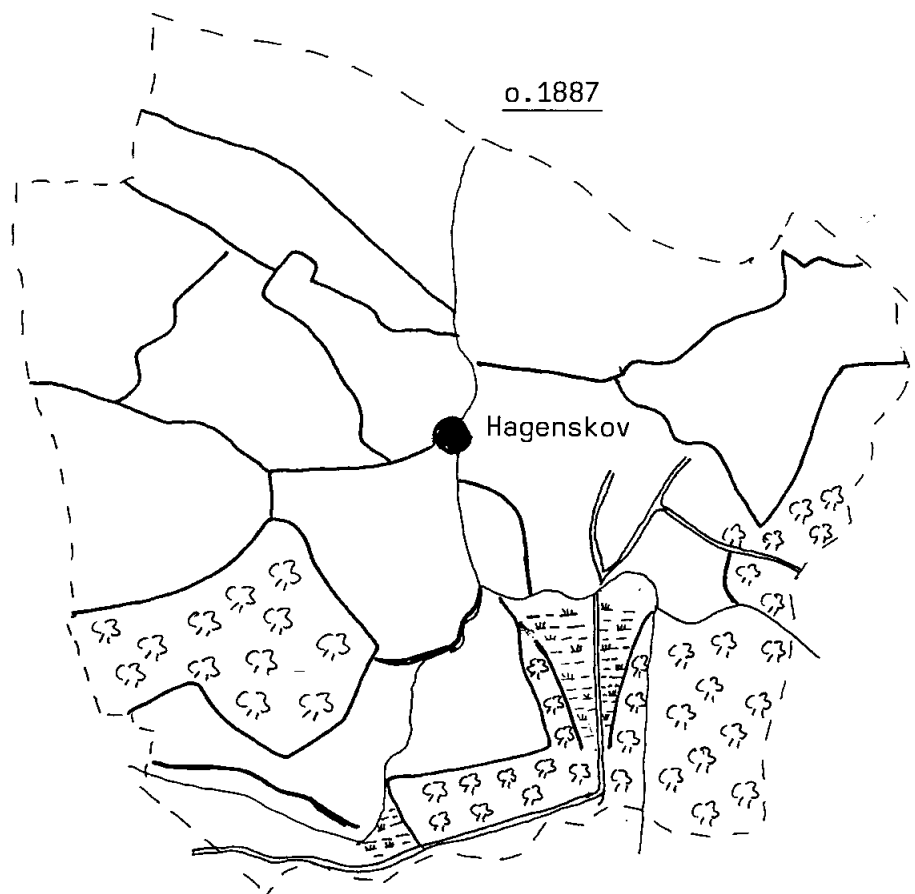
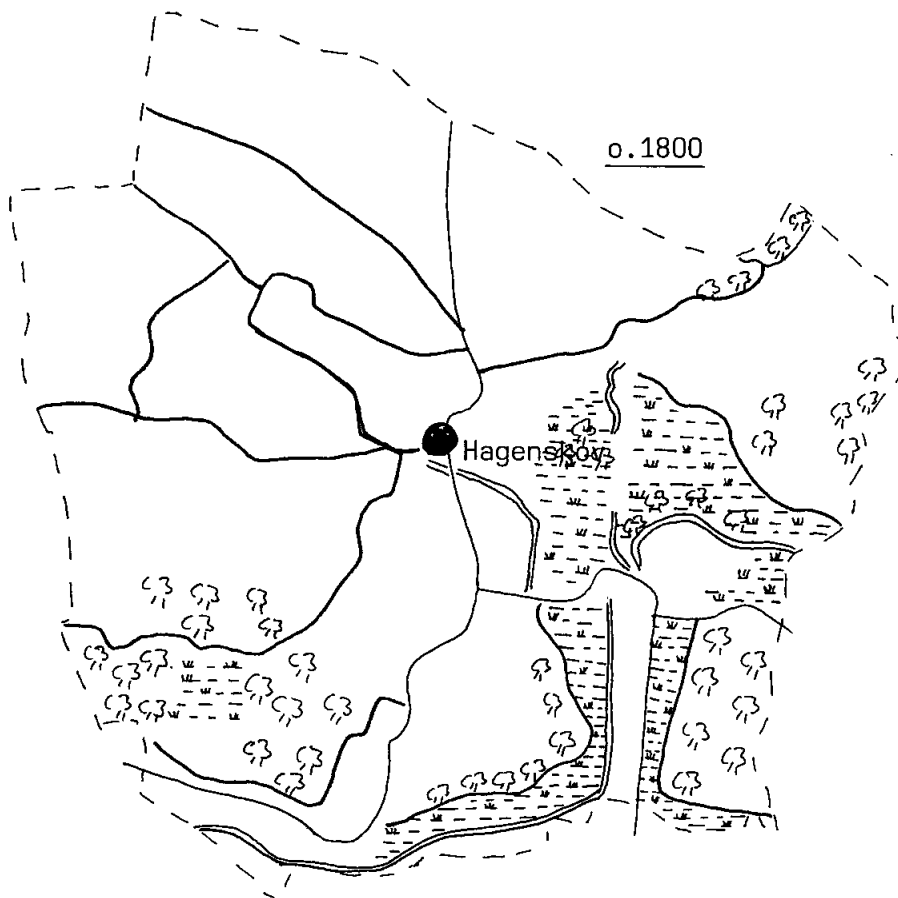
Hagenskov ejerlav består i dag af et stort, samlet agerareal i den nordlige og vestlige del, flere skovarealer, der løber sammen i den østlige del og et skovareal nord for A. I skovene er der bevaret 3 store vådbundsområder.

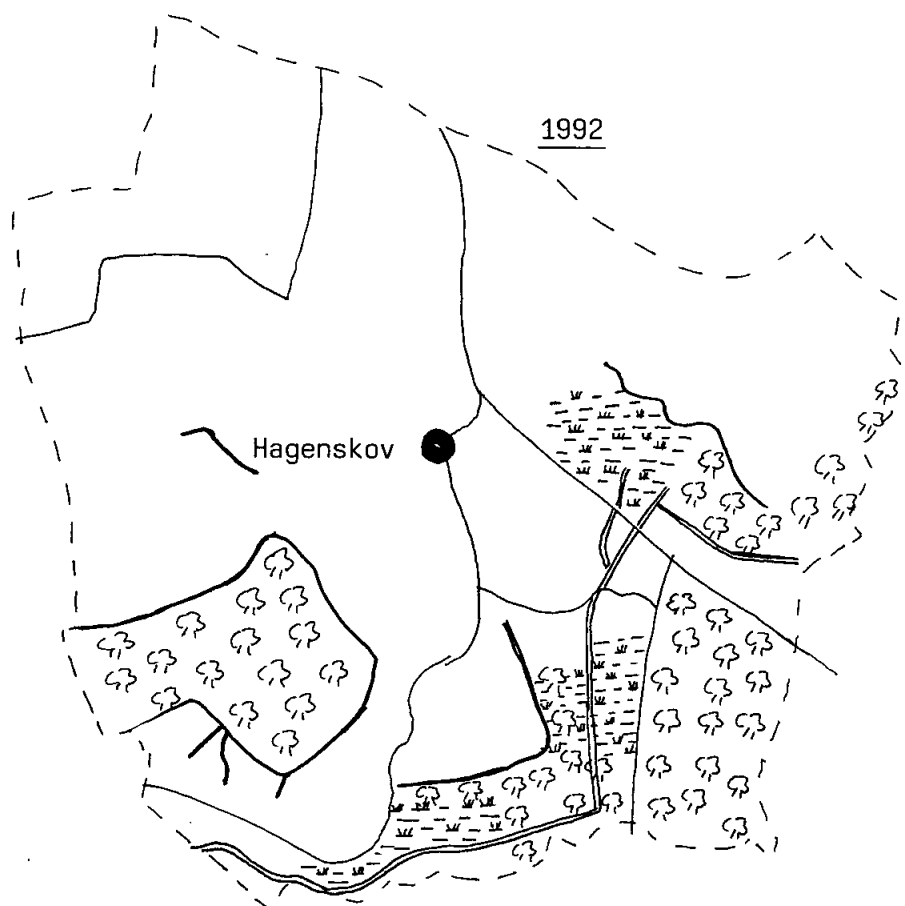
Ser vi på ændringer, der er sket fra o.1800 og op til i dag, så er hovedstrukturen uændret, men der er sket justeringer i forbindelse med omlægningen af driftsmåden o.1800. Omlægningen gik fra vangebrug til kobbølbrug, mens man i skovdriften gik over til større vægt på fremelskning af højskoven.

Justeringerne omfattede fjernelsen af de mange små eng- og skovpletter på agerjorden. Ved skovarealerne blev grænserne rettet noget ud ved opsætningen af de nødvendig og lovpligtige fredskovsdiger, der skulle holde kreaturerne ude af skovene.

✓ Enkelte vådbundsområder i skovene blev plantet til, men der er endnu bevaret 3 store vådbundsområder, som det formentlig ikke har været muligt at dræne væk.

Hagenskov - markstruktur

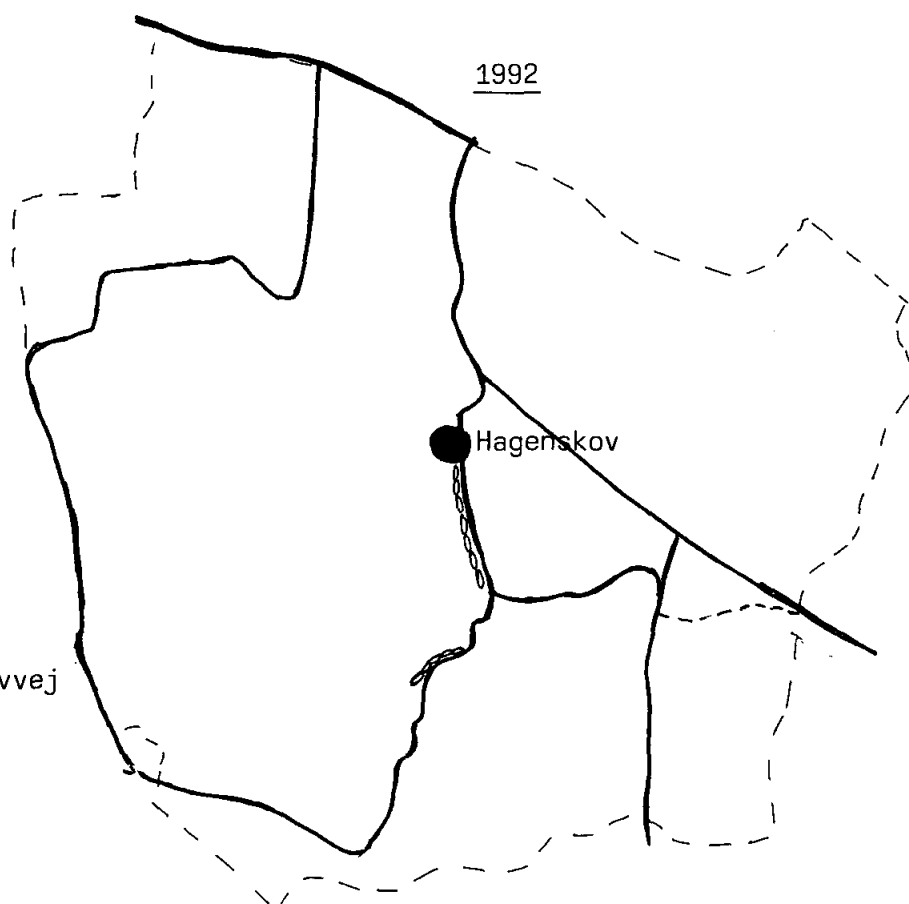
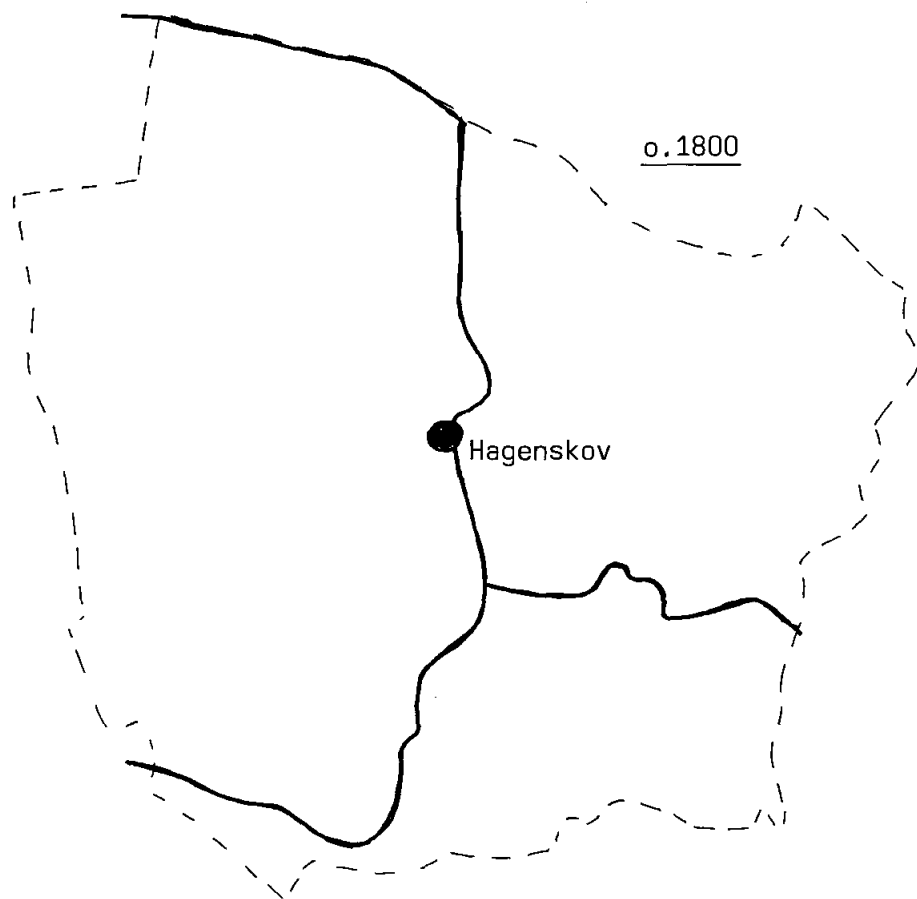
- skov
- vådbundsområde
- vandløb
- skovdiger og markskel

Hagenskov - markstruktur

Agerarealet i Hagenskov ejerlav fremstår i dag, som et nutidigt hovedgårdsejerlav med store marker, hvor det kun er det eksisterende vejnet og ganske få markveje, som danner skel.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800, hvor agerarealet i forbindelse med overgangen fra vangebrug til kobbølbrug var blevet delt op i flere marker, der godt nok var af en noget uregelmæssig form. Denne markstruktur holder sig stort set uændret op igennem 1800-tallet, men er nu helt forsvundet. Det samme gælder den store markopdeling, som der må have eksisteret ved den store husmandsudstykning.

Hagenskov - vejstruktur

- vejforløb
- o gærder
- tidligere vej, nu skovvej

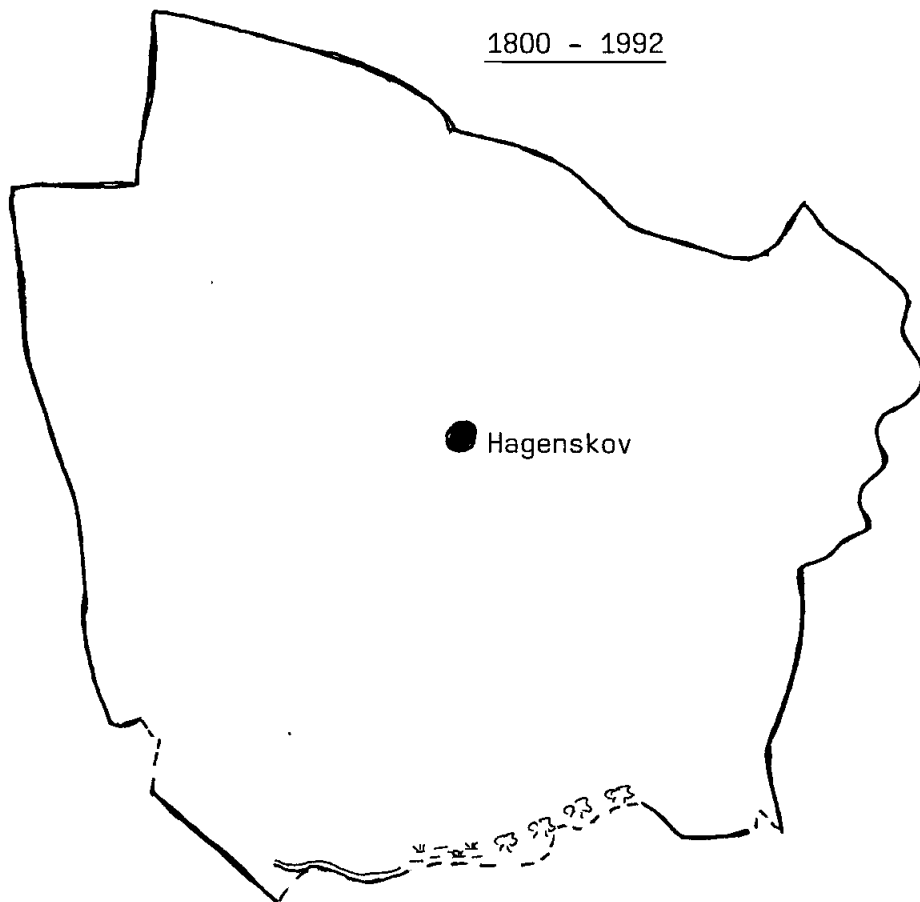
Hagenskov - vejstruktur

Hovedvejstrukturen i Hagenskov ejerlav består af et vejforløb i den vestlige del, der fører hele vejen rundt om denne del af ejerlavet, to rette vejforløb, der løber mod hhv. øst og syd og et ældre vejforløb hen forbi møllen og voldstedet.

Der er sket store ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800, hvor der kun fandtes 2 vejforløb. Det ene gik ned forbi hovedanlægget og ned til Å, mens det andet gik hen forbi møllen og voldstedet. Denne gamle vejstruktur er stadig bevaret, dog er en mindre del mod vest helt overgået til kun at være skovvej. Vejen er på enkelte steder forsynet med gærder. I løbet af 1800-tallet anlægges den rette sydgående vej. I starten af 1900-tallet anlægges den nye vej forbi alle statshusmandsbrugene i ejerlavets vestlige del og sidenhen er vejen forbi det gamle Hagenskov blevet aflastet ved etableringen af en mere retlinet omfartsvej fra Snave til Sønderby.

Hagenskov - ejerl-avsafgrænsning

1800 - 1992

- bevaret afgrænsning
- - ikke bevaret afgrænsning
- ≈ vandløb

Hagenskov - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsning er bevaret næsten hele vejen rundt. En del af den er dog kun markeret ved sammenfald med vejforløb. Resten består af mindre gårde bevokset med levende hegn og terrænskel i form af kystlinien og vådbundsområder.

Hvor gammel grænsen er ved vi ikke med sikkerhed ud over, at den rækker tilbage til i hvert fald o.1800. Dele af dens forløb kan selvfølgelig godt række helt tilbage til borgens anlæggelse i 1200-tallet, mens andre dele i hvert fald ikke er ældre end 1600-tallet, hvor vi har efterretninger om, at hovedgården udvidede sine besiddelser betragteligt med jord fra Sønderby.

HAGENSKOV - Konklusion

Hagenskov er en sjælden anlægstype, idet den er anlagt som kongeligt slot og len. Det oprindelige Hagenskov ses i voldstedet Gl.Hagenskov, hvor den forsvarsmæssige fine beliggenhed stadig kan ses i det stærkt skrånende terræn og sumpede område.

Hagenskov er en kystskovgård, for hvilke det gælder at det er en ret sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Hagenskov har stadig en del skov, og flere mindre vådområder.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Hagenskov ejerlav indeholder flere bebyggelsestyper og perioder. Tjenesteboliger og Slotsmøllen ved Gl.Hagenskov; skovhuse; fiskerlejet Å, som nu også rummer sommerhuse og campingplads; to porthuse; og statshusmandsbrug. Alle bebyggelsestyper er overvejende i den oprindelige byggestil, og placeret så de kan opleves uafhængige af hinanden.

- Ressourcestrukturen. Ejerlavet indeholder stadig både skov og vådområder. For en bedre oplevelse af vådområdet *Møllemose* kan det anbefales at fjerne den række træer der er plantet ud mod vejen.

- ejerlavsgården. Primært bevaret som vej og kystlinje, og i mindre grad som diger med beplantning.

I mindre grad er vejstrukturen bevaret, idet den er kraftigt udbygget i forbindelse med etableringen af husmandskolonien, og med en omfartsvej udenom Hagenskov.

Markstrukturen er ikke bevaret.

Hagenskov blev i 1968 hævet til nationalt mindesmærke. Det er med alt tilliggende totalfredet til et kongeligt konfirmeret fond. Landskabsbevaringen er på ca.190 ha. Derudover er alléen fredet.

Holckenhavn

Holckenhavn - bebyggelsesstruktur

Den del af Holckenhavn ejerlav, der ligger syd for fjorden, rummer i dag hoved- og avlsbygninger, enkelte spredtliggende huse og den lille gård Konradslund. Den del af ejerlavet, som ligger nord for fjorden, rummer hussamlingen Dyrehave med vindmølle.

Der er sket enkelte ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800, da der er nedlagt et par huse og opført flere nye i forbindelse med hussamlingen Dyrehave Huse.

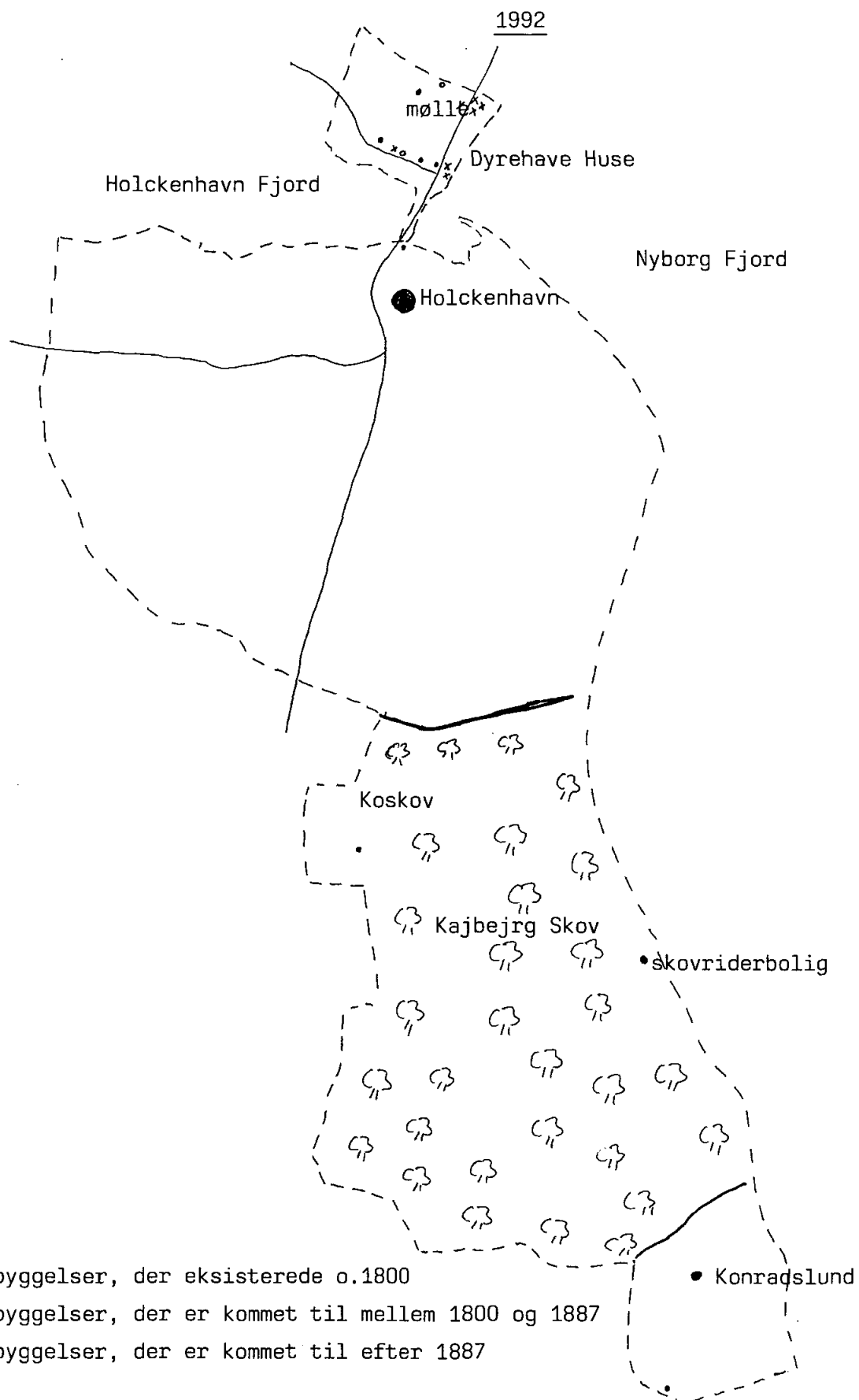
I den sydlige del af ejerlavet strækker husene og gården Konradslund sig alle tilbage til i hvert fald o.1800. Efter den tid er to af enemærkehusene nedlagt. Husene ligger, som det er typisk i mange hovedgårdsejerlav, enten ude ved ejerlavsranden som enemærkehuse og/eller inde i skoven. Den lille gård Konradslund ser ud til være en mindre afbyggergård placeret på det afsidesliggende agerareal syd for Kajbjerg Skov. Både husene og gården står i bindingsværk, men der er ikke tale om nogen ensartet byggestil. Konradslund har et vist herskabeligt præg, og den har da også været brugt som bolig for medlemmer af familien Holck. Den er omgivet af stengærder hele vejen rundt om den store have, og det er en velholdt firlænget bindingsværksgård. Skovriderboligen ved kysten har også været brugt som bolig for dele af familien, men det eneste, der er tilbage af det herskabelige præg, er en mindesten og nogle rhodedendronbuske på det sted, hvor der tidligere var en meget flot anlagt have. Haven er nu plantet til med skov. Mindestenen, der er ret forfalden, er sat af Fritz Holck i 1816 i taknemmeligt minde om hans elskede broder Mogens Holck, som anlagde haven.

Husene i den nordlige del af ejerlavet - Dyrehave Huse må først og fremmest være beregnet som boliger for godsets fiskere, men der har givet også været tale om forskellige former for håndværksvirksomhed på stedet. I løbet af 1800-tallet lod godset opføre en vindmølle på stedet. Møllen er nu fredet. En del af husene kan dateres helt tilbage til i hvert fald 1800, mens en anden del er kommet til mellem 1800 og 1887. De resterende to er kommet til efter 1887. Husene er en blanding af bindingsværkshuse og grundmurede huse uden noget ensartet præg. To af dem er flerfamiliehuse, der blev en populær byggeform i godsområderne i 1800-tallet i takt med det øgede behov for egen arbejdskraft, som afløsningen af hoveriet førte med sig.

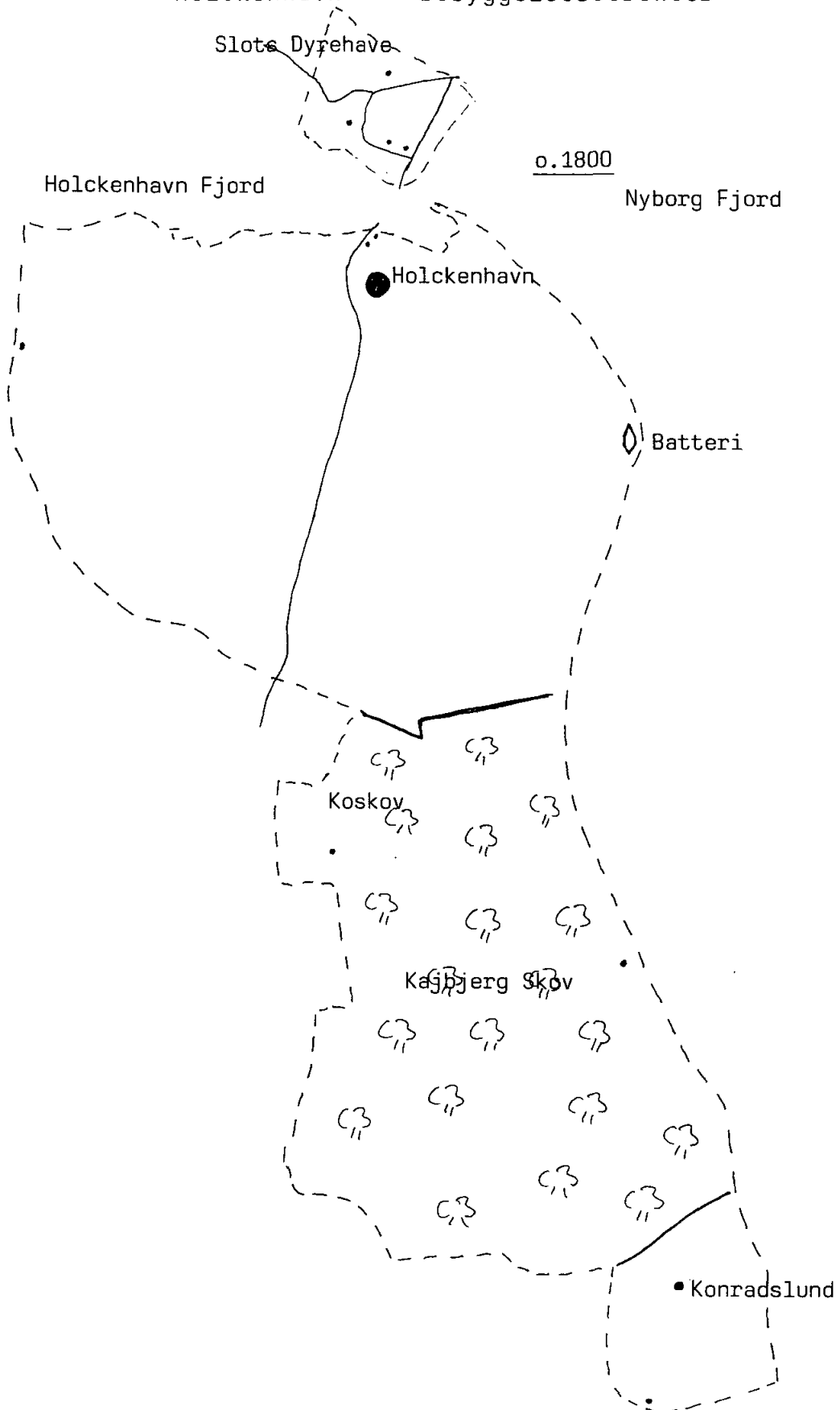
Hovedbygningerne er opført i 1500- og 1600-tallet og stadig omgivet af voldgrave. De er velholdte og bebos af familien Holck. Der ligger enkelte funktionærboliger op til anlægget. Avlsbygningerne er placeret på begge sider af vejen syd for godset. Der er tale om en blanding af boliger, stalde og lader, hvoraf størsteparten stammer fra århundredeskiftet. Det er kun en mindre del af det store kompleks, som er i brug, og store dele af det er da også ret forfaldent.

Ejerlavet har rummet et militært forsvarsanlæg ved kysten til brug for forsvaret af Nyborg by. Det eneste spor af skansen er vores kendskab til beliggenheden, fordi stedet er helt pløjet ned i dag.

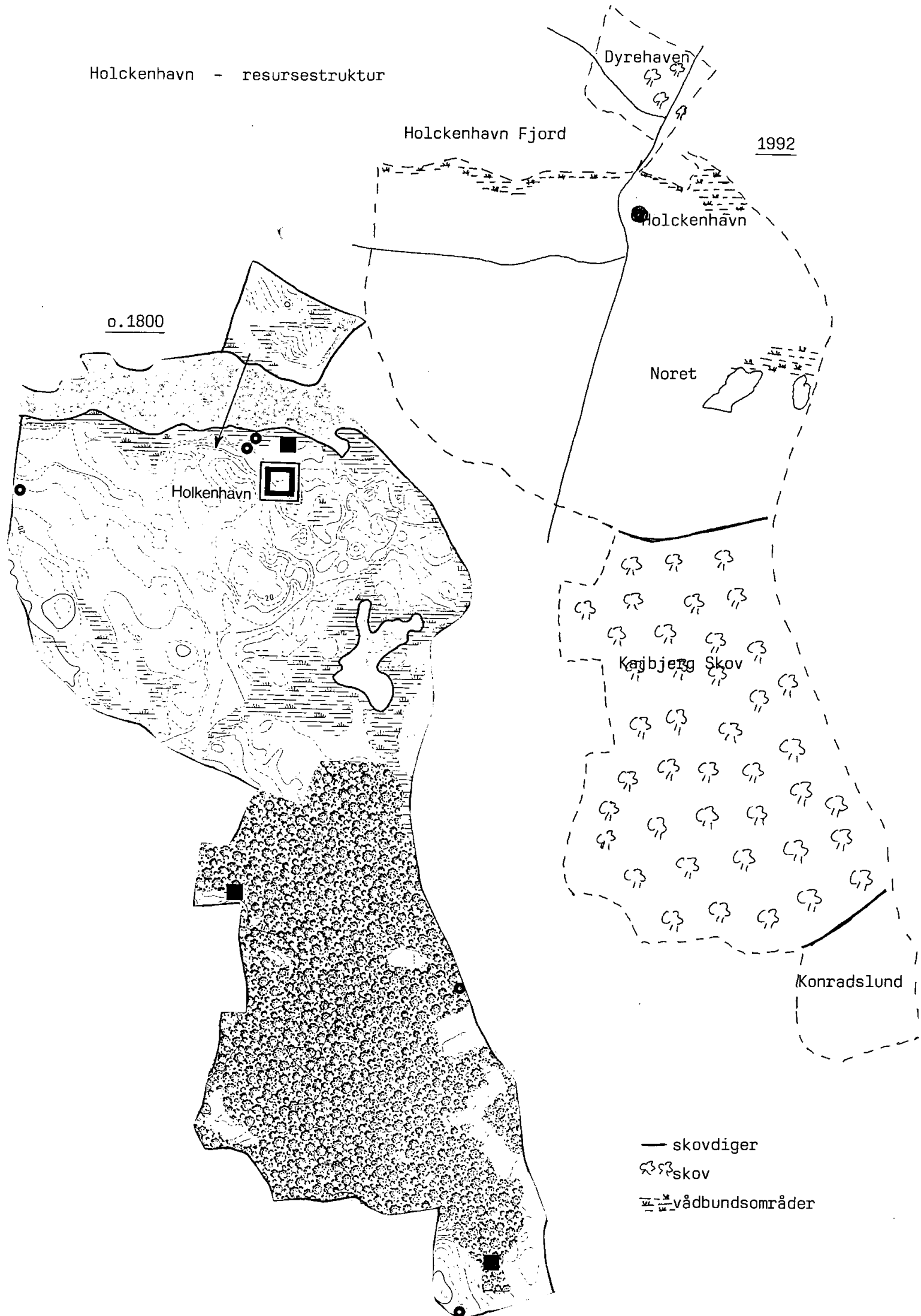
A hand-drawn map of the area around Holckenhavn. The map shows the Holckenhavn fjord to the west, the town of Holckenhavn in the center, and the Nyborg Fjord to the east. A road runs from the town towards the mill (mølle) and the Dyrehave Huse. The forest (Kajbjerg Skov) is located to the south of the town, and the castle (Skanse) is located to the east of the town. The map also shows the location of the forest warden's house (skovfogedbolig) and the Konradslund.

Holckenhavn - bebyggelsesstruktur

Holckenhavn - resursestruktur

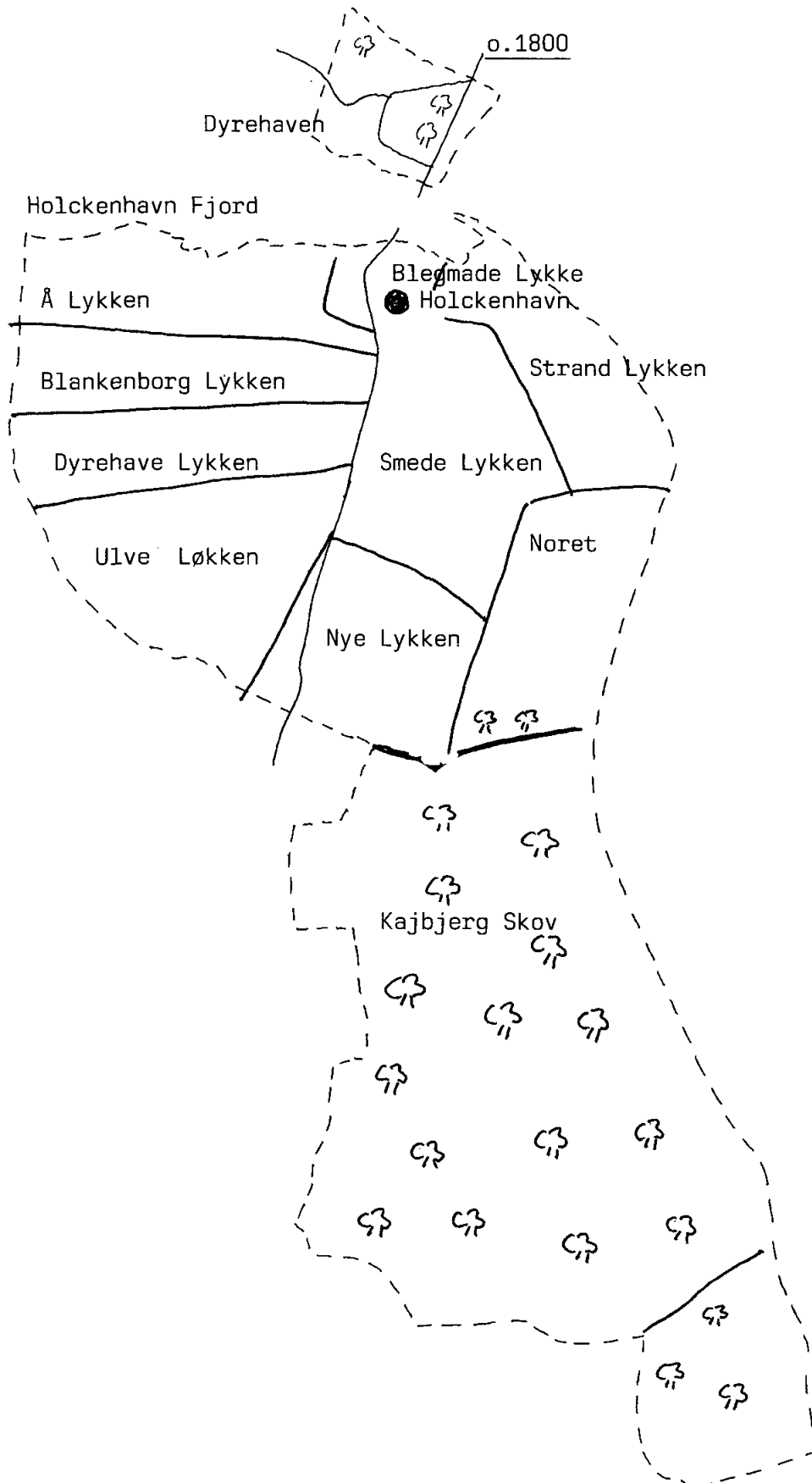
— Holckenhavn - ~~resur~~sestruktur

Holckenhavn ejerlav omfatter et ret fladt landskab, som har gjort det muligt at skabe et rationelt opdelt kulturlandskab med to store hovedområder: Skovarealet i den sydlige del og agerarealet i den nordlige del. En opdeling, der kun brydes med den lille avlsgård Konradslund mod syd, hvis tilliggende formentlig har været for godt til at lade det springe i skov, og det lille område Dyrehaven, der rummer et mindre skovareal og en husbebyggelse.

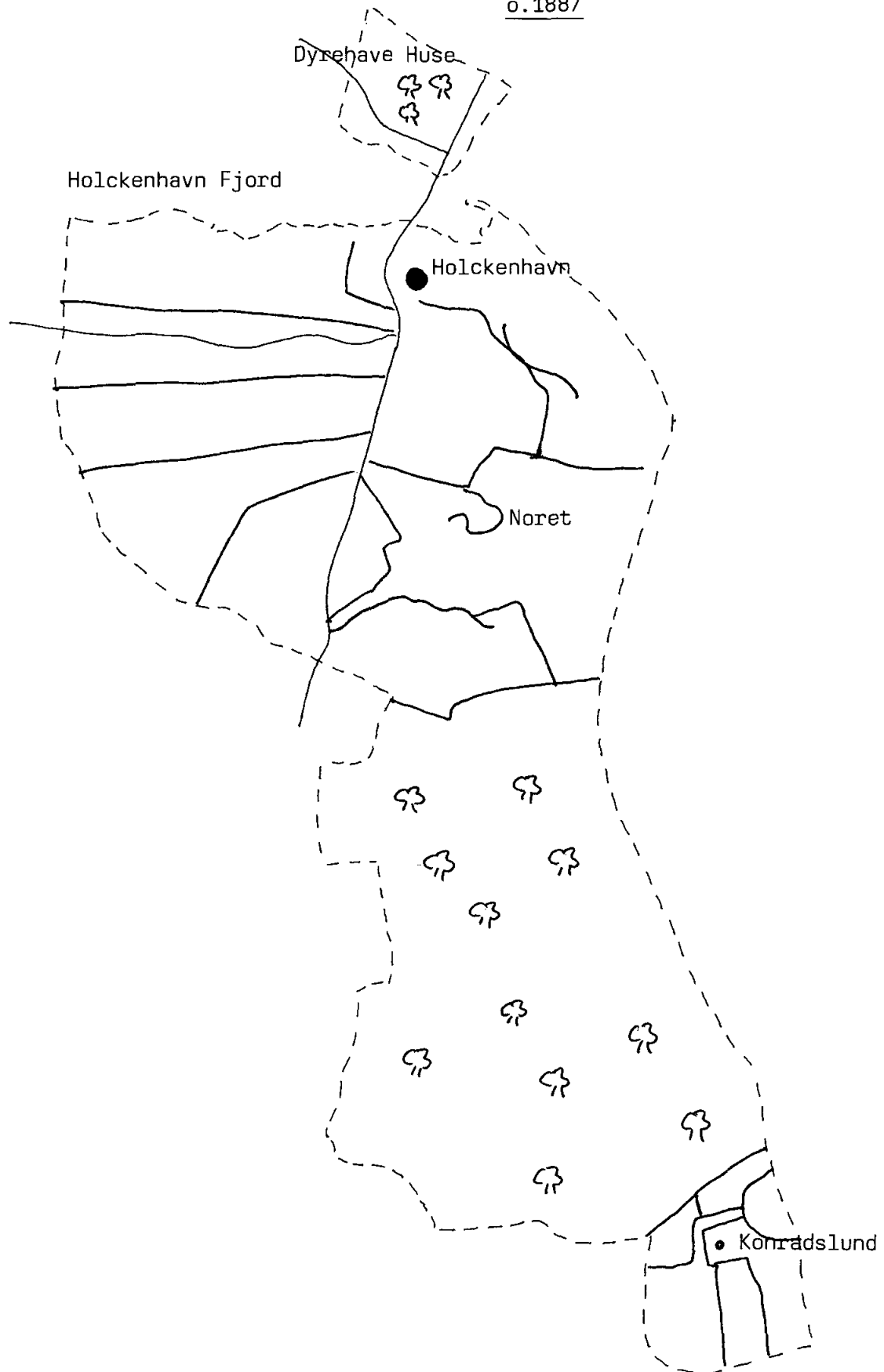
8 Ser vi på de ændringer, der er sket i periode fra o. 1800 og op til i dag, så har de kårte af mindre justeringer af ager- og skovarealet, mens vådbundsarealet er blevet ændret en del ved dræning. Skovarealet er, som det ses af kortet, blevet indskrænket en smule både mod nord og syd, men til gengæld er de små græsnings- eller agerløkker, der lå spredt rundt i skoven, blevet plantet til med skov. Samtidig er skovarealet blevet indhegnet med fredskovsdiger, der er bevaret de fleste steder i dag. Sådant en regulering af skovarealet var almindelig i de fynske godsområder i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet, fordi man på det tidspunkt ændrede driftsmåden fra vangebrug til kobbeldbrug og skovbrug med vægt på drift af højskoven. Vangebruget var i forhold til kobbeldbruget kendetegnet af en langt større opblanding af resursetyperne, og en spredning af husdyrene på et større område. Kobbeldbruget førte i modsætning hertil til en skarp adskillelse af resursetyperne, og en større regulering af husdyrenes færden. De blev smidt ud af skovene og forhindret adgang ved anlæggelsen af de lovpligtige fredskovsdiger. De små spredte ager- og græsningsløkker i skovene blev nedlagt, og agerarealet koncentreredes så vidt det var muligt til et enkelt sammenhængende område, der blev delt op i et antal helst lige store marker med faste hegn. Indhegningen gjorde det muligt at holde kreaturerne inde på de marker, der var lagt ud til græsning. Ud over etableringen af den faste markopdeling, så blev agerarealet rensat for de små pletter med eng, som lå spredt rundt i området. De to store vådbundsområder omkring Noret og Holckenhavn fjord fik derimod lov til at ligge en tid endnu. En tilstand, der i følge de her anvendte kort varede ved i hvert fald indtil 1886. Vådbundsområdet ved Holckenhavn Fjord er forblevet urørt helt op til i dag, men området omkring Noret er på et tidspunkt blevet indskrænket, så det i dag kun består af selve Noret omgivet af rørskov. En ændring, der også her, følger det generelle billede for de fynske godsområder. Fra slutningen af 1800-tallet af begynder man at fjerne mange store engområder, fordi en større del af husdyrenes foder kommer til at bestå af dyrkede foderafgrøder, hvorfor græsning og høslet får mindre betydning. De vådbundsområder, der overlevede denne ændring, vil så ofte være blevet fjernet i den anden halvdel af vores århundrede, fordi de nu helt har mistet deres betydning ved de fleste godsers overgang til kvægløst landbrug.

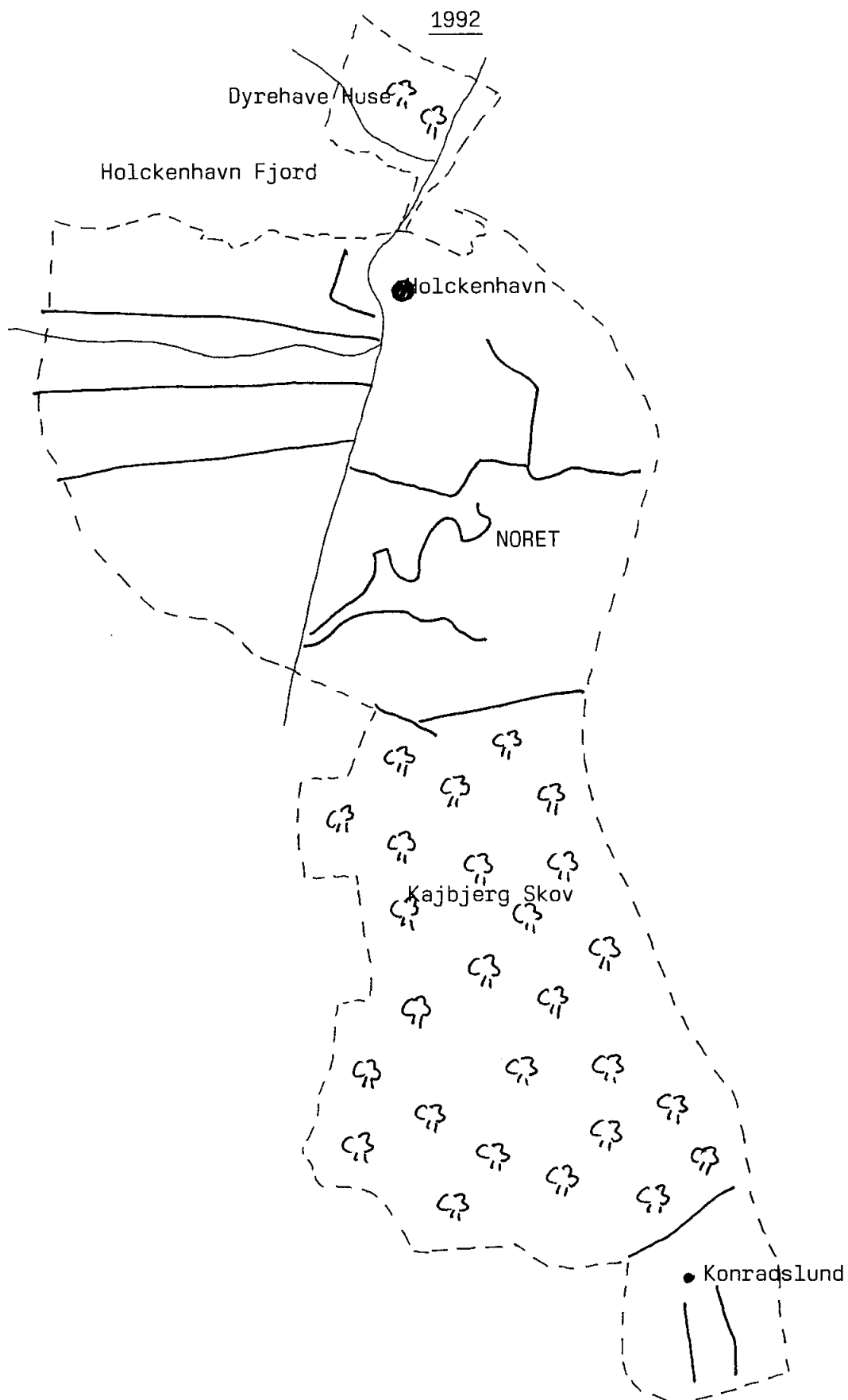
Den lille enklave Dyrehaven var ud over husenes lodder plantet til med skov o.1800 og er det også i dag. En del af området benævnes Slots Dyrehaven o.1800, men der blev ikke iagttaget nogen spor efter nogen speciel høj indhegning ved besigtigelsen, som Dyrehaverne ellers var kendetegnet af. Terrænet er et oplagt skovområde, fordi det er meget kuperet, men en del af område kan have været anvendt til fåregræsning tidligere. I hvert fald nævner Pontoppidan i Det Danske Atlas fra sidst i 1700-tallet, at beboerne i Dyrehave Huse er berømte for de meget fine hoser, som de fremstillede.

Holckenhavn - markstruktur

o.1887

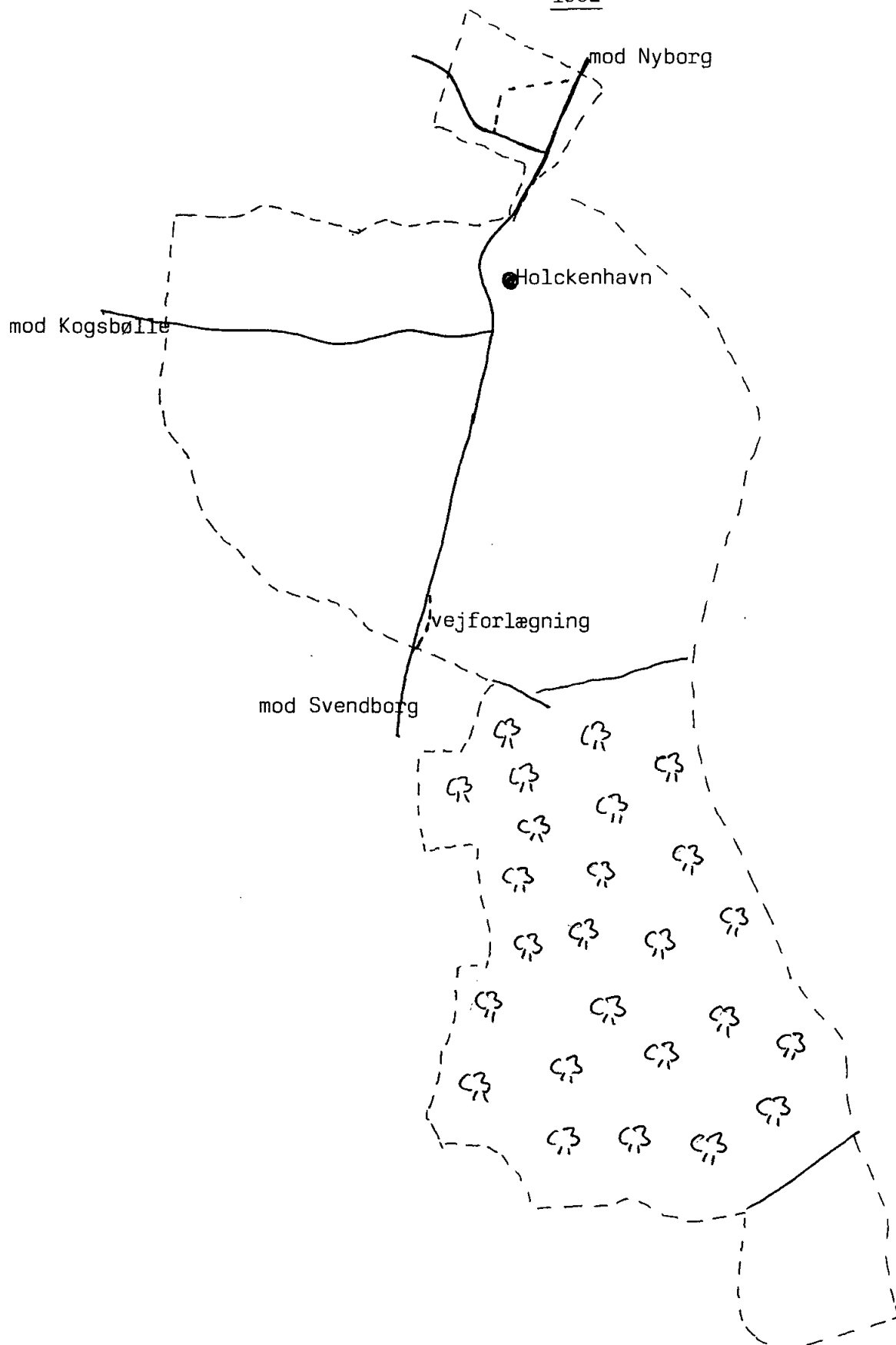
Holckenhavn - markstruktur

Holckenhavns agerareal består af mange og ret store marker med skel af levende hegn, der flere steder står på mindre jord-/stendiger. Agerarealet del^s op i to dele af den nord-sydgående landevej, hvor området vest for landevejen omfatter et fladt landskab uden markante forskelle i resursegrundlagt, så det her har været nemt at danne det eksisterende system med 5 jævnstore, regulære marker. Agerarealet øst for landevejen har sat lidt større hindringer i vejen for markdannelsen, fordi den nordlige del er lidt bakket og i den sydlige del brydes agerarealet af Noret. Markskellene har da også et mere uregelmæssigt forløb, og området mod syd indeholder foruden selve Noret også de uregelmæssige skel, der omgav det store - nu bortdrænede - engareal.

Der er sket nogle ændringer i markstrukturen siden o.1800, men ikke flere end at grundsubstansen i markstrukturen er den, som blev dannet omkring 1800 i forbindelse med indførelsen af den nye driftsmåde koppelbruget. I løbet af 1800-tallet ændres markskellene lidt i den sydlige del af ejerlavet, bl.a. med indhegningen af engområdet ved Noret. Engområdet er så siden blevet bortdrænet, men indhegningen er bevaret. De største ændringer er sket i det lille område ved den lille afbyggergård Konradslund. O.1800 var en stor del af stedet dækket med skov, og der lå kun et hus eller husmandssted der. Imellem 1800 og 1886 kan vi på kortene se, at skoven er blevet ryddet, og der er etableret en opdeling med 6 marker omkring Konradslund, der nu er blevet ændret til en lille gård. I dag er der kun bevaret to af disse markskel, der består af levende hegn på jorddiger.

Holckenhavn - vejstruktur

1992

Holckenhavn - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af den nord-syd-gående Nyborg-Svendborg landevej, der gennemskærer ejerlavet, og af den vestgående mindre landevej mod Sulkendrup.

Der er sket nogle ændringer i perioden fra o.1800 og så op til i dag. Ejerlavet er blevet en helt del lettere tilgængeligt, fordi hovedlandevejen er blevet ført over Holckenhavn Fjord via en dæmning og vejen mod Sulkendrup er blevet anlagt. Vejføringen gennem Dyrehave Huse er blevet lagt lidt om og hovedlandevejen Nyborg-Svendborg er blevet rettet lidt ud.

Holckenhavn - ejerlavsafrænsning

1800 - 1992

Dyrehave Huse

Holckenhavn Fjord

Nyborg Fjord

Holckenhavn

Storebælt

— bevaret afgrænsning
--- ikke bevaret afgrænsning

— Holckenhavn - ejerlavsa^efgrænsning

Ejerlavsa^efgrænsning, som den så ud o.1800, er bevaret næsten hele vejen rundt i form af forholdsvis lave stengårder bevokset med levende hegn, skovdiger, fjorden og kystlinien. Den står flere steder meget flot markeret i landskabet med dens bugtede forløb, der er i skærende kontrast til de yngre, rette markskel, der findes på begge sider af ejerlavsgården.

Hvor gammel grænsen er, kan vi ikke sige noget om med sikkerhed. Sandsynligvis stammer den i hvert fald tilbage til sidst i 1500-tallet, hvor hovedgården blev flyttet ud fra Kogsbølle by, for at danne sit eget enemærke. Dele af grænsen kan nu nok være nogle hundreder år ældre. Området husede jo en landsby, som blev nedlagt, for at skaffe plads til hovedgården, og dele af dens ejerlavsgårde kan jo være blevet genbrugt i Holckenhavns ejerlavsgårde.

Holckenhavn - væsentlige områder udenfor ejerlavet

Holckenhavn har gennem sin lange levetid udøvet indflydelse på kulturlandskabet langt ud over grænserne for godsets eget ejerlav. Undersøgelsen her omfatter ikke nogen systematisk gennemgang af det emne, men vi har valgt at medtage de ting, som vi tilfældigvis er faldet over. Ved Holckenhavn er det de to avlsgårde - Frederikshøj og Kogsbøllegård. Oprettelsen af afbyggeravlsgårde var en almindelige måde at udvide og/eller effektivisere driften på blandt de fynske godser i 1800-tallet. Gårdene er sidenhen blevet solgt fra, men deres størrelse og byggestil vidner stadig om deres ophavssituation. Kogsbøllegård ligger midt i Kogsbølle by og er et grundmuret, større gårdanlæg i godsbyggestil. Frederikshøj ligger et par kilometer syd for Kogsbølle by, og også her er der tale om et større, grundmuret gårdanlæg i godsbyggestil. Hovedbygningen er hvidmalet og længerne står i gule sten. I forbindelse med Holckenhavns overgang til fri ejendom i 1921, skulle godset i følge loven sælge en vis del af sin jord til staten, der brugte jorden til husmandsudstyknings. Det meste af denne jord blev taget fra Frederikshøj, og derfor ligger der også en række af stats-husmandsbrug langs landevejen og grusvejen, der fører op til Frederikshøj.

Matr.nr. 1a af Holckenhavn
hovedgård, Vindinge
sogn, m.fl.

Anmelder: Fredningsnævnet for
Svendborg amtsrådskreds, Fåborg.

22. JUL. 1957

F R E D N I N G S S E R V I T U T
=====

Undertegnede, lensbaron Mogens Conrad Christian Howden-Rønnenkamp Holck og lensbaronesse Jessy Howden-Rønnenkamp Holck bestemmer herved, at de os tilhørende ejendomme Næsbyholm-Bavelse og Holckenhavn skal undergives total fredning og isvrigt administreres efter nedenstående bestemmelser.

Under fredningen går kun de tre, selvstændig matrikulerede godser, men ikke andre os tilhørende i Næsby, Bavelse og Vindinge sogne beliggende, selvstændig matrikulerede ejendomme. Derimod hører under fredningen Bøllevangen, Markusminde og Konradslund.

§ 1

Formålet er at bevare for eftertiden som fredede mindesmærker de ovennævnte godser, deres bygninger, kunstgenstande, skove, enge, strande og øvrige natur, som et varigt minde om de nationale skønhedsværdier og naturværdier, disse godser med omgivelser repræsenterer, og som for efterslægten kan vise et samlet billede af en smuk og værdifuld kulturperiode i Danmarks historie.

Samtidig er det formålet at videreudvikle landbrugsbedriften på godserne således, at den uden hensyn til øjeblikkets pengegevinst holdes på et højt landbrugsteknisk og landbrugsvidenskabeligt stade, for også herigennem at være til gavn for det danske samfund.

§ 2

Godserne Holckenhavn, Næsbyholm og Bavelse med jorder og bygninger kan udstykkes, foruden efter denne paragrafs stk. 4, når ejerne an søger Jordlovsudvalget og landbrugsministeriet herom og får tilladelse hertil af disse myndigheder, ligesom Jordlovsudvalget også kan søge iværksat udstykninger ved frivillige overenskomster mellem Jordlovsudvalget og ejerne, altså også udenfor tilfælde af denne paragrafs stk. 4, alt under forudsætning af, at de dele af godsernes arealer, der efter de på ejendommene med statsministeriets samtykke tinglyste deklaratio-

ner er fredede, ikke ødelægges i strid med servitutten, hvilket afgøres af statsministeriet efter § 10, jfr. iøvrigt forordningen af 13. maj 1769 § 5, 1.punktum, og lovebekendtgørelse nr. 388 af 25. september 1951 § 3.

Ved udstykning i stk. 1 forstås både udstykning i den i lov nr. 290 af 31. marts 1949 § 1 anførte betydning, altså: en samlet fast ejendoms deling i flere parceller med egen matrikelbetegnelse på en sådan måde, at de enkelte parceller kan særskilt afhændes, pantsættes o.l., og en deling af jordegods ved stykkevis salg af de enkelte ejendomme.

Godserne Næsbyholm, Bavelse og Holckenhavn kan dog både arves særskilt og afhændes og pantsættes særskilt.

Statens ret til udstykning i henhold til den gældende lovgivning og eventuelt fremtidige love om udstykning og andre love, som måtte forudsætte udstykning, forbeholdes, ligesom der med naturfredningsmyndighedernes samtykke kan ske frivillige jordfordelinger og udstykninger, der ikke forrykker formålet med fredningen.

Bebyggelse må som hovedregel ikke ske. Der må kun opføres de for jordens landbrugsmæssige og skovbrugsmæssige udnyttelse nødvendige bygninger. Opførelse af andre nye bygninger skal billiges af det nedenfor nævnte udvalg.

§ 3

For at bevare den individuelle skønhedsværdi, som Holckenhavn og Næsbyholm hovedbygninger og interiører med deres bohæve, malerier, bogsamlinger o.l. udgør, må nævnte bygninger og deres kunstnerisk værdifulde interiører ingensinde væsentlig forandres, medmindre det nedenfor nævnte udvalg anser en forandring for at være en afgjort forøgelse af bygningernes eller interiørernes skønhedsværdi.

Endvidere må de malerier, andre kunstgenstande, møbler og bøger, der er opførte på den dette dokument vedhæftede fortegnelse, ikke uden nævnte udvalgs samtykke sælges eller på anden måde afhændes, men skal altså forblive på godserne. Midlertidigt udlån til ansete kunstudstillinger er dog tilladt, når der sørges for en fuldt betryggende forsendelse og forsikring.

Denne og andre, i det følgende nævnte sagkyndige afgørelser træffes af et udvalg, nedenfor kaldet udvalget, på 3 medlemmer. Et medlem

skal være direktøren for Nationalmuseet. Det andet medlem udnævnes af statsministeriet og skal være særlig sagkyndig i spørgsmål vedrørende den efter nærværende servitut fredede natur. Det tredje medlem vælges af ejerne. Udvalget vælger selv sin formand.

§ 4

Som nærmere retningslinier for naturens og de dertil knyttede skønhedsværdis bevaring bestemmes følgende:

De nuværende parker skal bevares og kun udvikles efter skønhedsmæssige hensyn på historisk grund. Større ændringer i parkanlægene må ikke foretages uden godkendelse af Kunstakademiets professor i havekunst og direktøren for Københavns Universitets Botaniske Have.

Det bør tilstræbes, at mindst 70% af skovenes nytteareal på begge godser er dækket med løvskov.

Jagten skal drives efter retningslinier, der fastsættes af udvalget.

De landskabsbilleder på godserne, som efter udvalgets opfattelse anses for fredningsværdige, skal bevares intakt.

§ 5

Særlig må med hensyn til Næsbyholm og Bavelse mærkes, at landskabsbilledet ved Tyrstrup og Bavelse sø som det i øjeblikket tegner sig, skal bevares. Herved vil der samtidig være taget hensyn til plantevæksten og til faunaen af insekter og andre såkaldte lavere dyr. For de i åen og den ved søbredden levende dyresamfund er det netop i denne egn overordentlig vigtigt at sikre naturlige livsvilkår, fordi studiet af vort lands ferskvandsfauna for en meget væsentlig del drives ud fra det ved søens nordvestende liggende "Suseruplaboratorium". Endvidere må man sikre den til åen knyttede fauna af højere dyr.

Af hensyn til fredningsformålene må navnlig følgende bestemmelser overholdes:

1. Løvskoven skal ganske særlig bevares omkring de steder, hvor gravhøje og dysser ligger tættest. Udvalget må rådspørges desangående.

2. Der må ikke foretages afgravning eller opfyldning langs søen eller i mosen ud mod den; åen må ikke reguleres, medmindre udvalget

giver sit samtykke dertil, eller det offentlige kræver det.

Roklubhuse o.l. må ikke lægges på arealet, og der må heller ikke indrettes særlige badepladser, idet et mere omfattende sportsliv henvises til egnen omkring Tyrstrup og Vinstrup, hvor landet er tættere beboet og mindre uberørt. Enkelte lejrpladser må anlægges på arealet, efter dertil indhentet tilladelse fra ejeren, men skal placeres mindst 200 m fra søbredden.

3. Der må ikke finde rørskæring sted udover selve godsets forbrug og ikke sejles med både i rørskoven undtagen af ejerne og godsets folk. Sejlads med motorbåde forbydes, for at fuglelivet kan have ro på søen, og vandet ikke skal blive for stærkt tilsølet med olie. Udvalget kan dog tillade anvendelse af en motorbåd til brug for det nødvendige erhvervsfiskeri og til hindring af krybskytteri og -fiskeri. Al anvendelse af grammofon, radio og anden mekanisk musik forbydes både på og ved søen.

§ 6

På Holckenhavn gods må navnlig udsigten fra højdepunktet lige vest for Bøllevangen bevares. Tilstødende ejendomme, hvis uforandrede karakter er nødvendig for bevaringen af denne udsigt, skal enten erhverves eller søges fredet ved en særlig servitut.

Bevares skal endvidere området langs østranden af Kajbjerg skov, hvor der mellem skoven og stranden ligger et tørt, græsklædt areal, bagtil begrænset af et broget skovbryn dannet af selvsåede træer, eg, røn, abild m.fl. i uregelmæssig blanding og med en yderbræmme af hindbær og ørnebregner.

Skoven ses meget både fra vandet og fra landevejen mellem Nyborg og Svendborg, og en bevarelse af løvskovskarakteren er derfor af væsentlig landskabelig betydning.

Samme hensyn kræver skovbundens rige forårsflora, som er af stor botanisk interesse. Det må særlig bemærkes, at skoven rummer tre forskellige arter af primula. Af sjældnere skovbundsplanter kan nævnes redebregner (*Matteuccia Struthiopteris*) og påskelillier (*Narcissus Pseudonarcissus*).

Den botanisk interessanteste del af skoven er iøvrigt det lille "Bøllevænge" ved nordvesthjørnet af Kajbjerg skov. Dette er bemærkel-

besværdigt ved, at flere partier af det hidtil har været drevet som bønderskov, d.v.s. at man kun har foretaget hugst og derpå ladet skoven vokse op, som den ville, uden plantning. Bl.a. har betydelige arealer været dækket af hasselkrat. Denne driftsform er efterhånden meget sjælden, og da den giver skoven et særligt, på sin vis naturligere præg end plantagen, skal det tilstræbes, at den fortsat opretholdes. På de steder, hvor bønderskoven dels før og dels i krigsårene er blevet helt eller delvis erstattet af nåletræsplantning, skal denne efterhånden erstattes af løvskov.

Dernæst har forskellige småpletter i nærheden af fjorden en vild vegetation af særlig interesse. Her vokser den kun 2-3 steder på Fyn fundne svalerod (*Cyananthus Vincetoxicum*). En bevarelse af de udyrkede pletter på skråninger og tør bund vil derfor være af botanisk interesse og bør altså tilstræbes.

De zoologiske interesser knytter sig hovedsagelig til fuglelivet. Om sommeren er der et rigt liv af eng- og strandfugle omkring Holckenhavn nor, og om vinteren er der som regel besøg af svømme- og fiskefugle i Holckenhavn fjord, der kun i de strengeste frostperioder fryser helt til.

Det må tilstræbes, at hele fjordarealet bliver reservat.

Til beskyttelse af de nævnte værdier må følgende bestemmelser følges:

- 1) Der må ikke foretages vandstandssænkning eller opfyldning, hvorved kysten ændres, medmindre det offentlige kræver det.
- 2) Hidtil udyrkede områder må ikke tages under kultur, og naturlig kratvækst må ligesom trægrupper og skov, der hidtil har fornyet sig selv, ikke ryddes, men kun udnyttes ved plukhugst og skal også i fremtiden forny sig selv uden underplantning. Kun hasselkrattene i Bøllevej skal som hidtil drives ved periodisk fuldstændig afdrivning, men som de øvrige kategorier uden underplantning.

§ 7

Denne servitut tinglyses på de i nærværende servituddokument indledende bestemmelse nævnte ejendomme.

På udvalgets foranledning affattes der en fortegnelse over og

der foretages en kortlægning af de i de foregående bestemmelser nærmere beskrevne arealer. Ved denne servituts tinglysning skal denne fortegnelse tinglyses på de ejendomme, hvorpå disse arealer findes; genparter af fortegnelsen og kortkopier skal medfølge anmeldelsen til tinglysning og opbevares i akterne for de vedkommende ejendomme.

De i henhold til de foregående fastsatte bestemmelser om fredning af dyreliv sikres ved ministerielle bekendtgørelser i det omfang, det er nødvendigt efter lov nr. 94 af 7. april 1936. Men der ydes ikke ejerne erstatning i den anledning.

Fredningen af de i ovenstående §§ 1, 2, 4, 5 og 6 nærmere omtalte naturområder skal sikres ved besiddernes frivillige overenskomster for de respektive lokale naturfredningsnævn.

§ 8

Der skal gives almenheden adgang til godsernes natur- og skønhedsværdier (parker og bygninger) på bestemte tider og i det hele i det omfang, det må anses forsvarligt af hensyn til disse værdiers bevaring og husfreden. Nærmere ordensregler skal godkendes af statsministeriet efter indstilling fra udvalget.

§ 9

For at give samfundet den fornødne garanti for, at godserne fremtidig administreres i overensstemmelse med de i nærværende dokument angivne bestemmelser, skal udvalget give nærmere retningslinier for fredningen og behandlingen iøvrigt af henholdsvis godsernes kultur- og naturværdier og i det hele føre tilsyn med, at nærværende fredningsservitut overholdes.

§ 10

Denne servituts bestemmelser kan ikke forandres uden samtykke af statsministeriet, der tillige har påtaleret efter nærværende servituddokument.

§ 11

Der oprettes et fond, kaldet det Howden-Rønnenkamp-Holck'ske

Fond, med ovennævnte udvalg som fondets bestyrelse.

Til dette fond henlægges et beløb, nominelt 64.000 kr. i vest- og sønderjysk kreditforeningsobligationer, 4 pr.c., 10. serie, dernæst nominelt 12.000 kr. 4 pr.c. Jyske Landkreditforeningsobligationer, 8. serie, 15.000 kr. 4 pr.c. Sønderjylland Kreditforeningsobligationer, 7. serie, 4.000 kr. 4 pr.c. Jysk Husmandskreditforeningsobligationer, 5. serie, ialt nominelt: kr. 95.000,-, dernæst et beløb af 63.000 kr. indestående på sparekassebog 1714 b med Bondestandens Sparekasse, og et beløb, 147.000 kr., indestående på sparekassebog med Bondestandens Sparekasse U 214 d, endvidere 150.000 kr., som vil blive udleveret mig, lensbaronesse Holck af Det Rønneknamp'ske Pengefideikommis og det Næsbyholm'ske Legat til fri rådighed.

Når sukcessorfondene i Holckenhavn efter lenskontrollens bestemmelse for de fondene tilhørende beløb får pantesikkerhed herfor i Holckenhavn - ligesom forholdet var efter den oprindelige ordning - og til gengæld herfor, tilbageleverer de i fondene deponerede værdipapirer til Det Rønneknamp'ske Pengefideikommis og Det Næsbyholm'ske Legat og det mig ved dette fideikommis' og legats afløsning til fri rådighed givne beløb, 225.000 kr., vil dette sidste beløb blive overgivet til Det Howden-Rønneknamp-Holck'ske Fond.

Undertegnede lensbaron Mogens Howden-Rønneknamp Holck forpligter mig til at indbetale til nævnte fond et beløb af 100.000 kr. i indværende år, og i hvert af de følgende 2 år 70.000 kr., ialt 240.000 kr. Fondet vil herved komme til at andrage ca. 900.000 kr. Fondet kan, hvis ejerne ønsker det, forøges.

Fondet er en selvejende, almennyttig institution; og indtægterne af fondets kapital må alene anvendes til nedenfor nævnte formål, uden hensyn til, hvem der måtte være eller blive ejer af godserne Næsbyholm, Bavelse og Holckenhavn.

Fondets kapital skal altid være anbragt efter reglerne for anbringelse af umyndiges midler, dog at indtil halvdelen af kapitalens kursværdi kan anbringes i aktier, der daglig noteres på Københavns børs, såfremt vedkommende aktieselskab i hvert af de sidste 10 regnskabsår har givet et udbytte på mindst 4%. Endvidere kan fondet med statsministeriets tilladelse erhverve fast ejendom. Vedørende sådan ejendom vil deklaration være at tinglyse, om at ejendommen ikke kan sælges

eller behæftes uden statsministeriets tilladelse.

Fondets aktiver skal lyde på fondets navn og såvidt muligt noteres som tilhørende dette, hvorhos de skal forsynes med prohibitivpåtegning af statsministeriet.

§ 12

Medens fondskapitalen stedse skal forblive urørt, skal fondets årlige indtægter alene anvendes til gennemførelse af den ved nærværende fredningsservitut sikrede natur- og kulturtilstand, altså til udgifter ved fredning, vedligeholdelse og videreudvikling efter servitutens formål af den ved servitutten beskyttede natur, marker, enge, søer, åer, udsigter, skove, parker, dyre- og planteliv og Holckenhavn, Næsbyholm og Bavelse bygninger, disses interiører, bohave, malerier og andre kunstgenstande, til vedligeholdelse og benyttelse af de til bygningernes bevarelse nødvendige varme- lys- brandforsikrings- og andre indretninger og det til samme bevaring og til opfyldelse af fredningsservitutens formål iøvrigt fornødne folkehold o.l., derunder også opsynspersonale. Medens det er en forudsætning, at bygningerne bevares i en sådan stand, at de er tjenlige til beboelse for besidderne, er det en selvfølge, at der ikke af fondet må afholdes udgifter, der tjener til at opretholde ejernes private husholdning.

Hvad der i et enkelt år ikke anvendes til ovennævnte formål, henlægges til disposition for senere regnskabsår. Bestyrelsen afgør spørgsmål om indtægternes anvendelse efter nærværende § 12, stk. 1; i tilfælde af uenighed herom mellem besidderne og bestyrelsen, afgøres spørgsmålet endelig af statsministeriet, hvis beslutning ikke kan indbringes for domstolene.

§ 13

Over fondets formue, dets indtægter og udgifter, skal bestyrelsen hvert år aflægge regnskab og herunder gøre rede for anvendelsen af fondets indtægter til vedligeholdelse af den af fredningsservituten krævede tilstand. Fondets regnskabsår er kalenderåret.

Regnskabet skal, forsynet med bestyrelsens underskrift, inden 3 måneder efter regnskabsårets udløb indsendes til revision i statsministeriet, der udnævner revisor og fastsætter hans honorar. Stats-

ministeriet deciderer regnskabet.

Honorar til bestyrelsens medlemmer, disses rejseudgifter o.l.,
og til revisor afholdes af fondets indtægter. Honorarerne skal god-
kendes af statsministeriet.

§ 14

På nærværende dokument vil der være at søge kgl. konfirmation.

Den 4. maj 1957

[Signature]

B. Rørup

Nærværende deklaration begæres tinglyst paa matr. nr.
1a, 1e, 1f, 1g, 1h, 1i, 1k, 1l, 1m, 1n, 1o, 1p, 1r, 1s, 1u, 1v af
Holckenhavn hovedgaard, Vindinge sogn, og paa matr. nr. 19e, 5b, 6c,
7c, 8b, 9b, 10b, 11c, 12b, 13c, 14b, 16c, 17c, 18d, 15b, 22a, 22b,
22c af Kogsbølle by, Vindinge sogn.

Med hensyn til servitutter, byrder og pantehæftelser
henvises til ejendommens blad i tingbogen.

Fredningsnævnet for Svendborg amtsraadskreds,
den 20. juli 1957.

[Signature]

Indført i dagbogen for retsreds nr. 32. Nyborg købstad m. o.

den 22. JUL. 1957

Lyst. *Islebehusen* 1919 Akt: Skab. af Nr. 590.
Kogsbølle 22a
Indlægssedlen over lodsens vedhæft

[Signature]

140/37
2
2

[Signature]

[Signature]

Foranstående fredningstilbud modtages.

Fredningsnævnet for Svendborg amt, den 24. juni 1958.

[Signature] *[Signature]*

Foranstaaende Fredningstilbud modtages.

Vindinge, den 1. Juli 1958.

Lund Larsen

Vindinge Kommunes Medlem af
Fredningsnævnet ved Sagens
Behandling.

Hverringe

Hverringe - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Hverringe ejerlav består af mange dele. Ud over selve hovedbygningen Hverringe og avlsgården Bøgebjerg er der mange mindre hussamlinger, et par gårde, en sommerhuskoloni, en campingplads og enkelte enkelt liggende huse.

Hovedgårdsejerlavet har en så stor udstrækning og er af en så varieret resursestruktur, at en decentralisering af driften ud på avlsgårdene Bjørnsgård og Bøgebjerggård og ellers de mange hussamlinger har været den bedste løsning. Beboerne i hussamlingerne har formentlig ernæret sig ved en kombination af husmandsbrug, fiskeri og daglejerarbejde ved godsets landbrugs- og skovdrift.

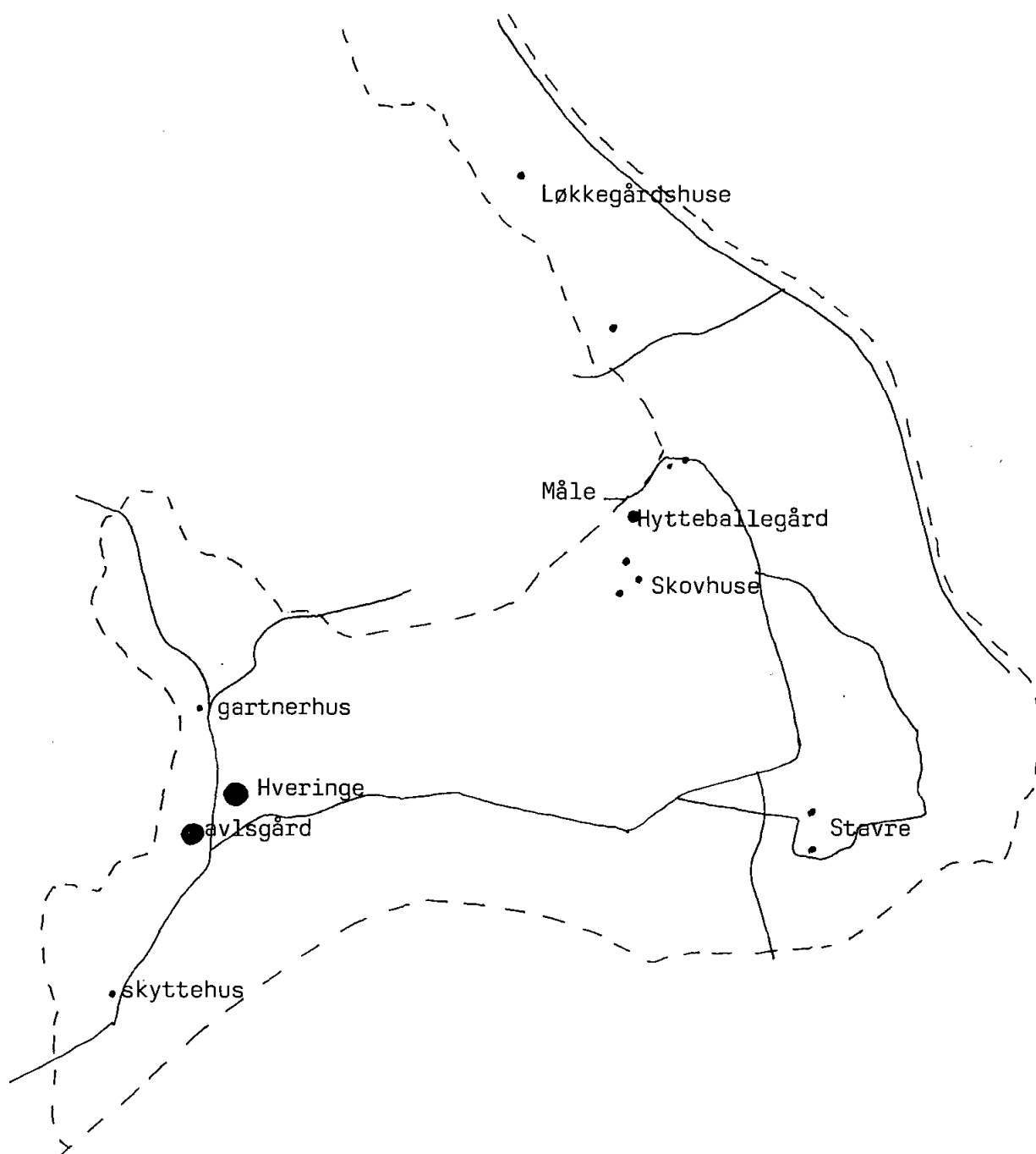
Ser vi på de ændringer, der er sket i ejerlavet i perioden fra o.1800 og op til idag, så er der sket en del, men hovedstrukturen er uændret. Ejerlavets sydlige del er ret typisk med enkelte nyanlagte huse mellem 1800 og 1885 i forbindelse med godsets afløsning af hoveriet og følgende overgang til egen arbejdskraft, der skulle have en bolig. I perioden mellem 1885 og 1992 nedlægges der en del huse. Behovet for arbejdskraft og bolig nær arbejdsstedet er ikke så stort længere, og den sydlige del af ejerlavet omfatter den ret intensivt drevede del, hvor det var oplagt at opdyrke hustomterne. I løbet af 1800-tallet opføres et større gartneri umiddelbart nord for hovedanlægget. Bygningerne og den store havemur er bevaret, men bruges kun til beboelse og den store køkkenhave er plantet til med træer.

I ejerlavets nordlige del sker der ligeledes en vækst i antallet af huse mellem 1800 og 1885, men det omfatter en del flere huse. I den efterfølgende periode mellem 1885 og 1992 nedlægges kun et par stykker, men områdets ekstensive drift kombineret med de store rekreative interesser medførte, at der nyanlagdes 4 huse, en feriekoloni, et sommerhusområde og en campingplads.

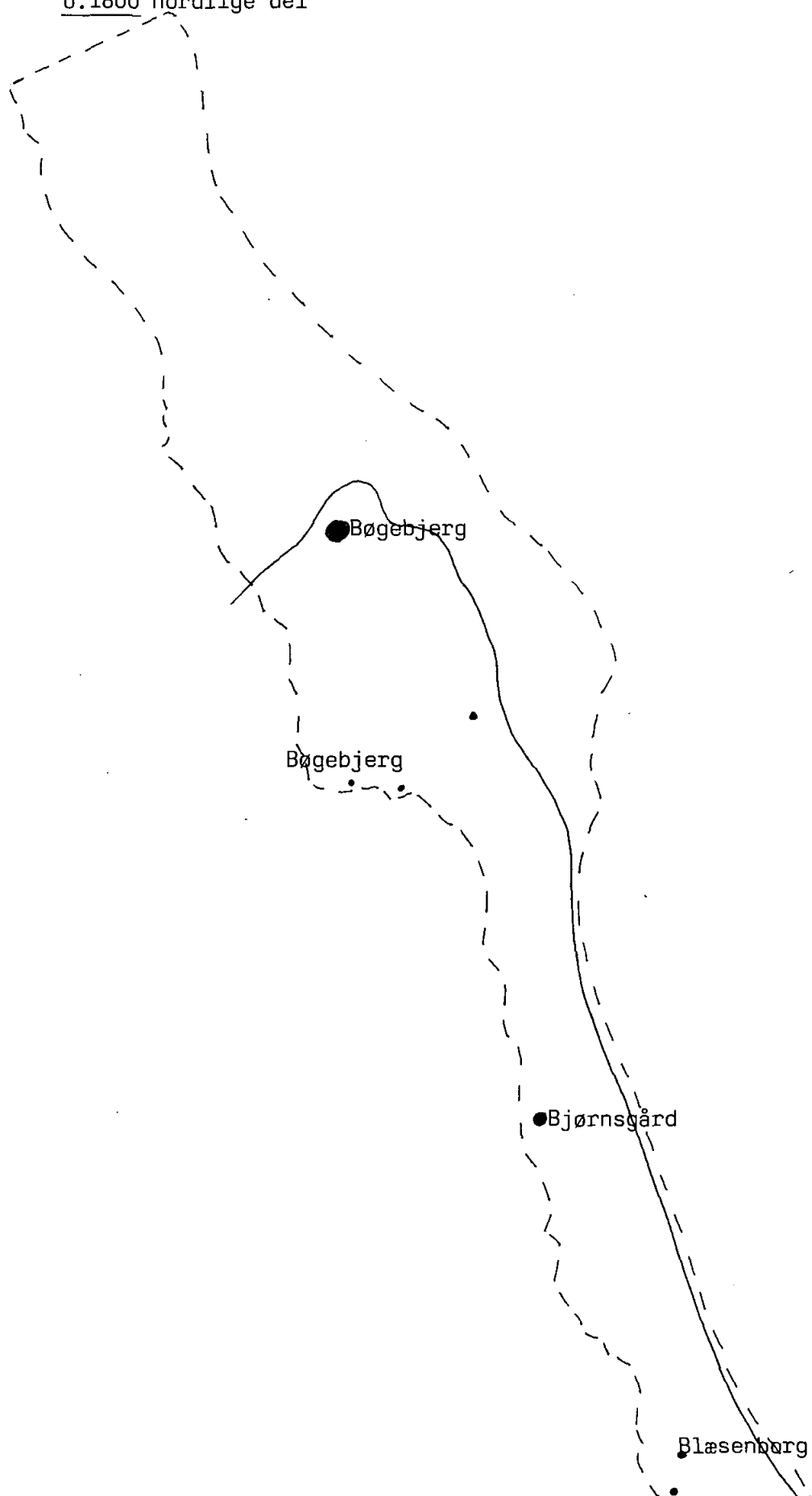
Ser vi på byggestilen i den samlede bebyggelse, så er der ikke tale om nogen ensartet byggestil eller speciel markant godsbyggestil. Nu er der jo også tale om bebyggelser anlagt over en lang periode og med forskellige funktioner som: husmandsbrug, gårdbrug, skovarbejder/funktionærboliger og fritidshuse. Et fælles træk er det store indslag af bindingsværkshuse, som det også kendes fra den øvrige del af Hindsholm. Alle husene er beboede og i rimelig god stand. Hovedbygningen, der er opført sidst i 1800-tallet er beboet og velholdt. Hovedparten af avlsgården stammer fra anden halvdel af 1800-tallet, mens andre dele af den er af nyere dato. Den er rimelig velholdt. Store dele er i brug, mens andre dele ikke anvendes længere.

Hverringe - bebyggelsesstruktur (sydlige del)

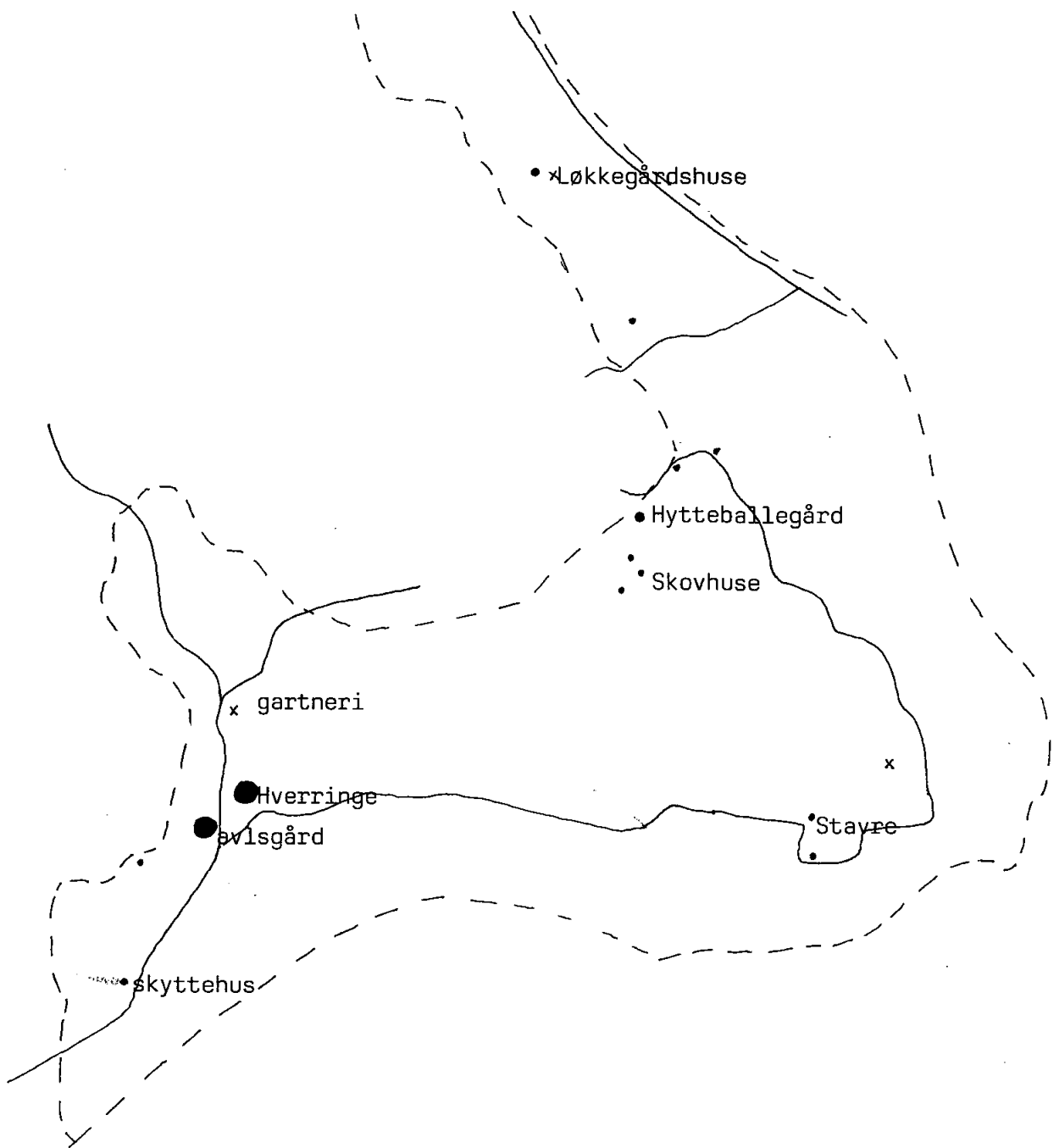
o.1800

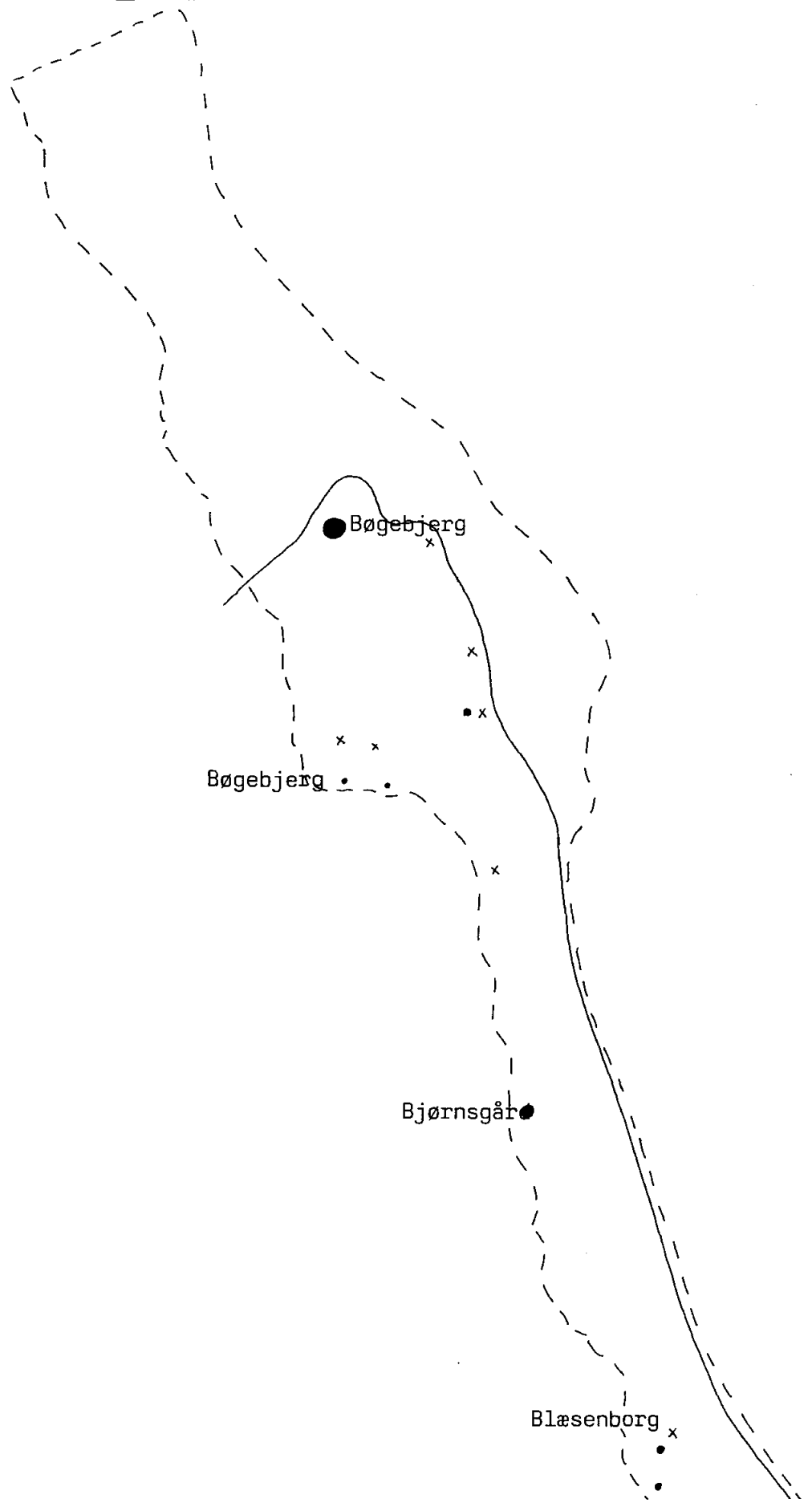
o.1800 nordlige del

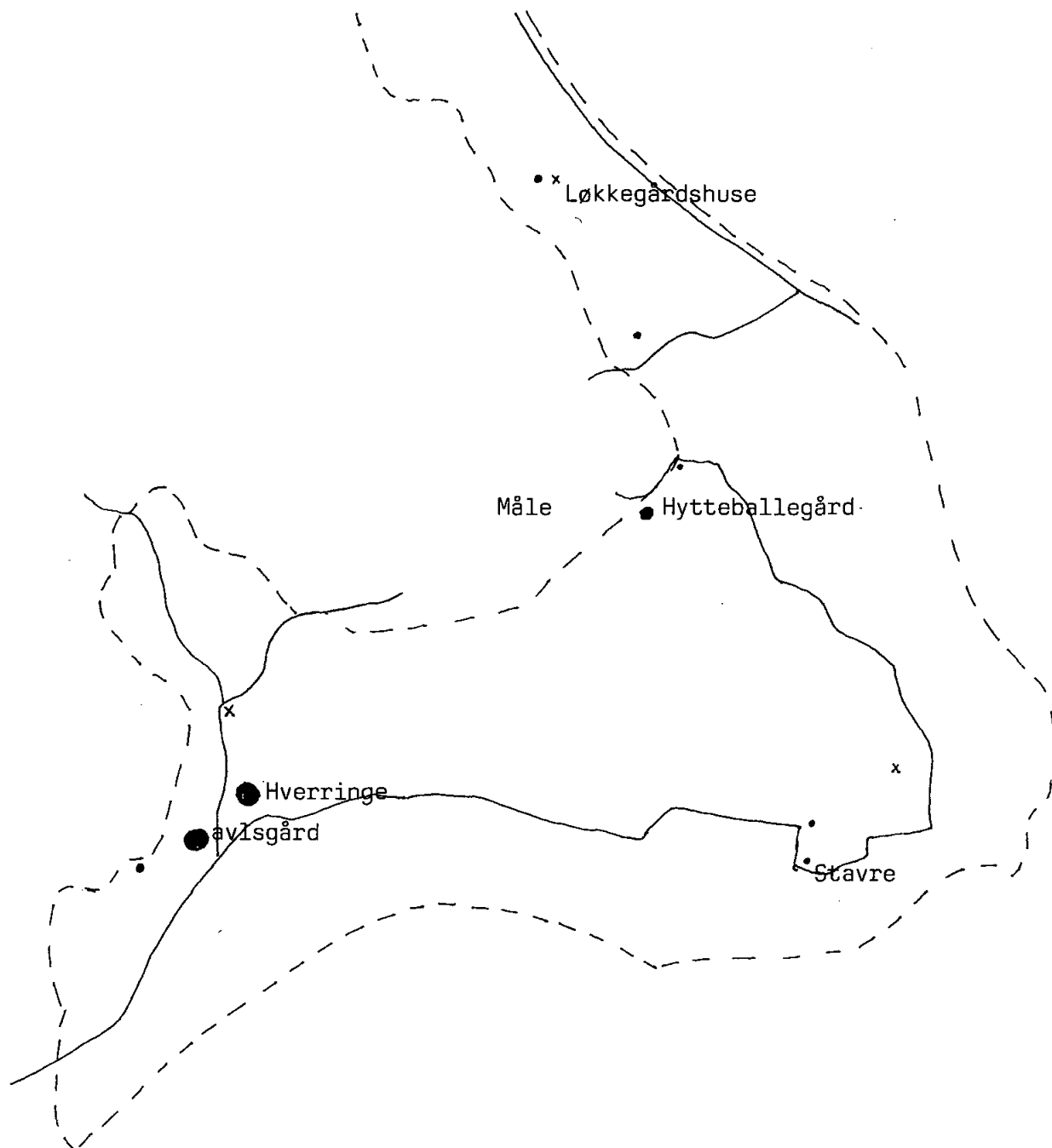
o.1885

0.1885 nordlige del

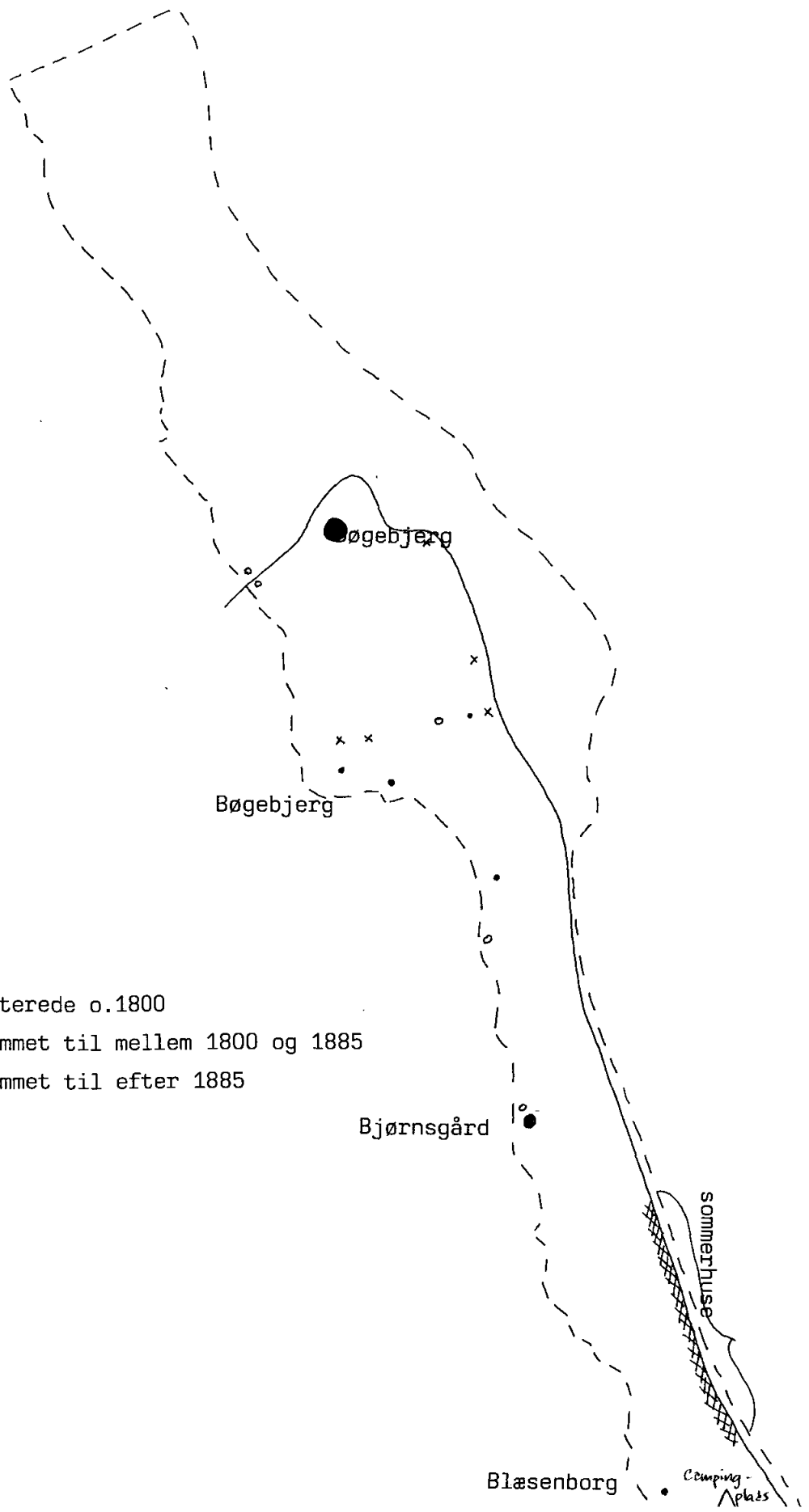

1992 sydlige del

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1885
- bebyggelser, der er kommet til efter 1885

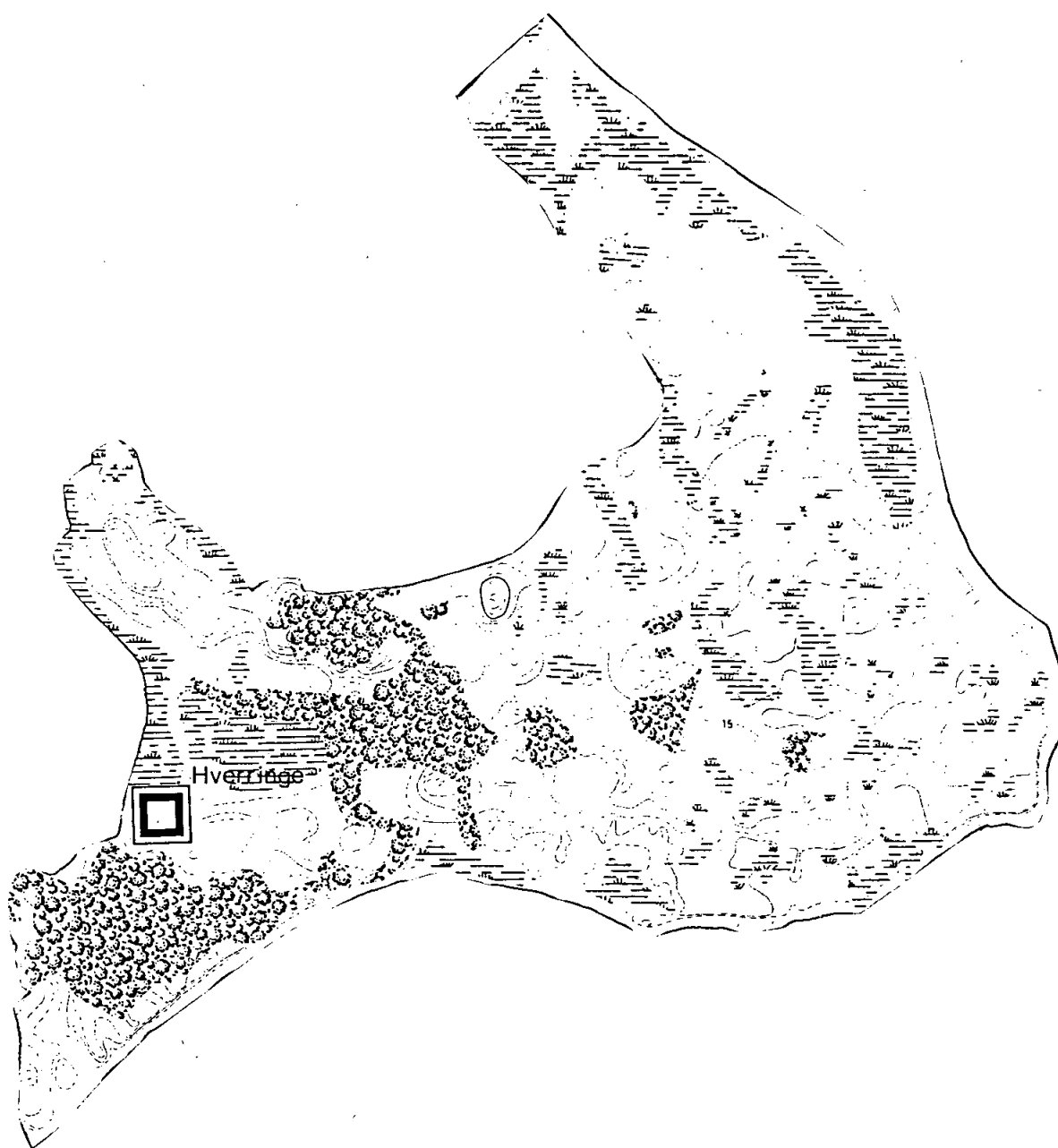
1992 nordlige del

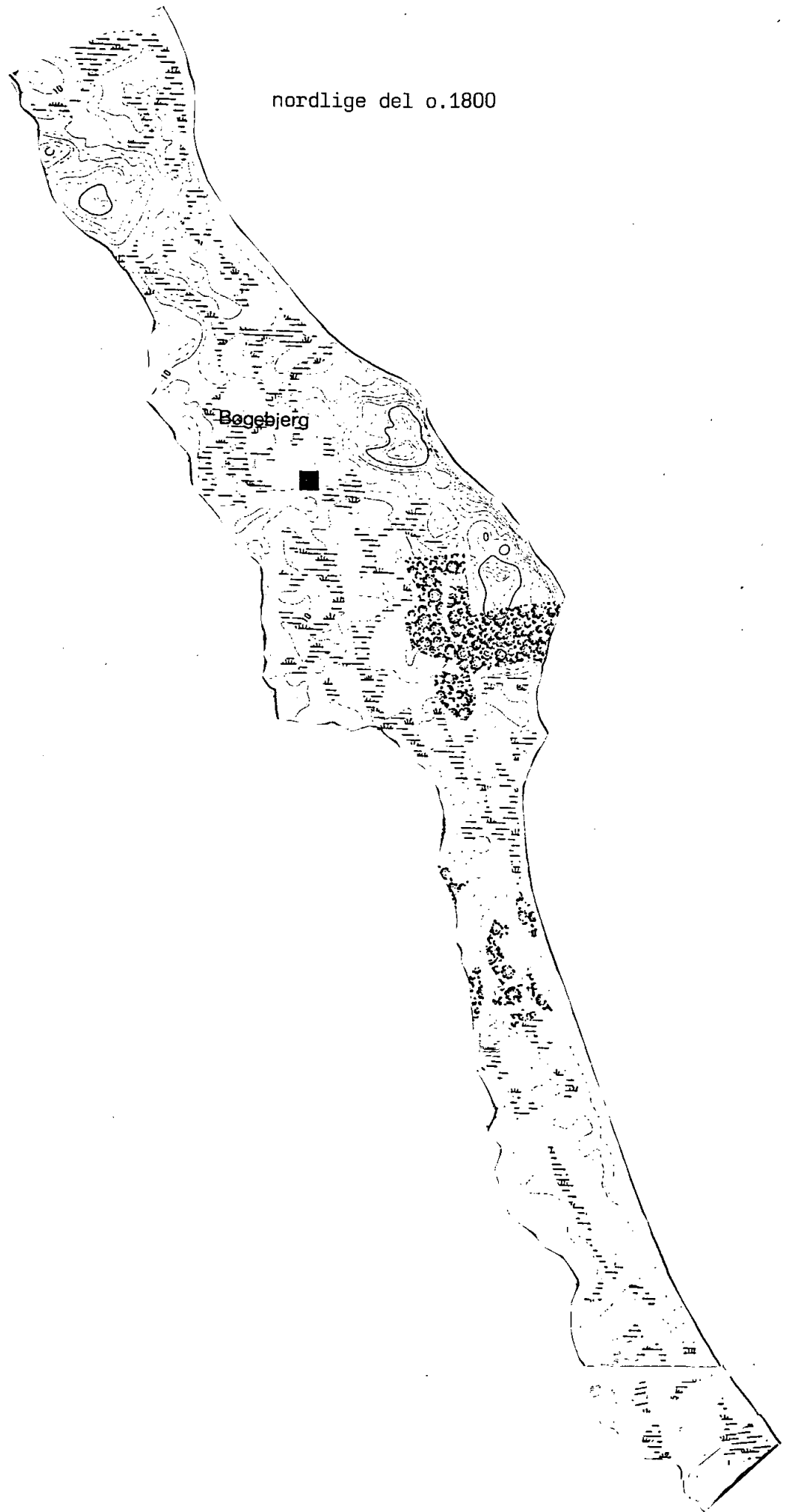
- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1885
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1885

Hverringe - resursestruktur

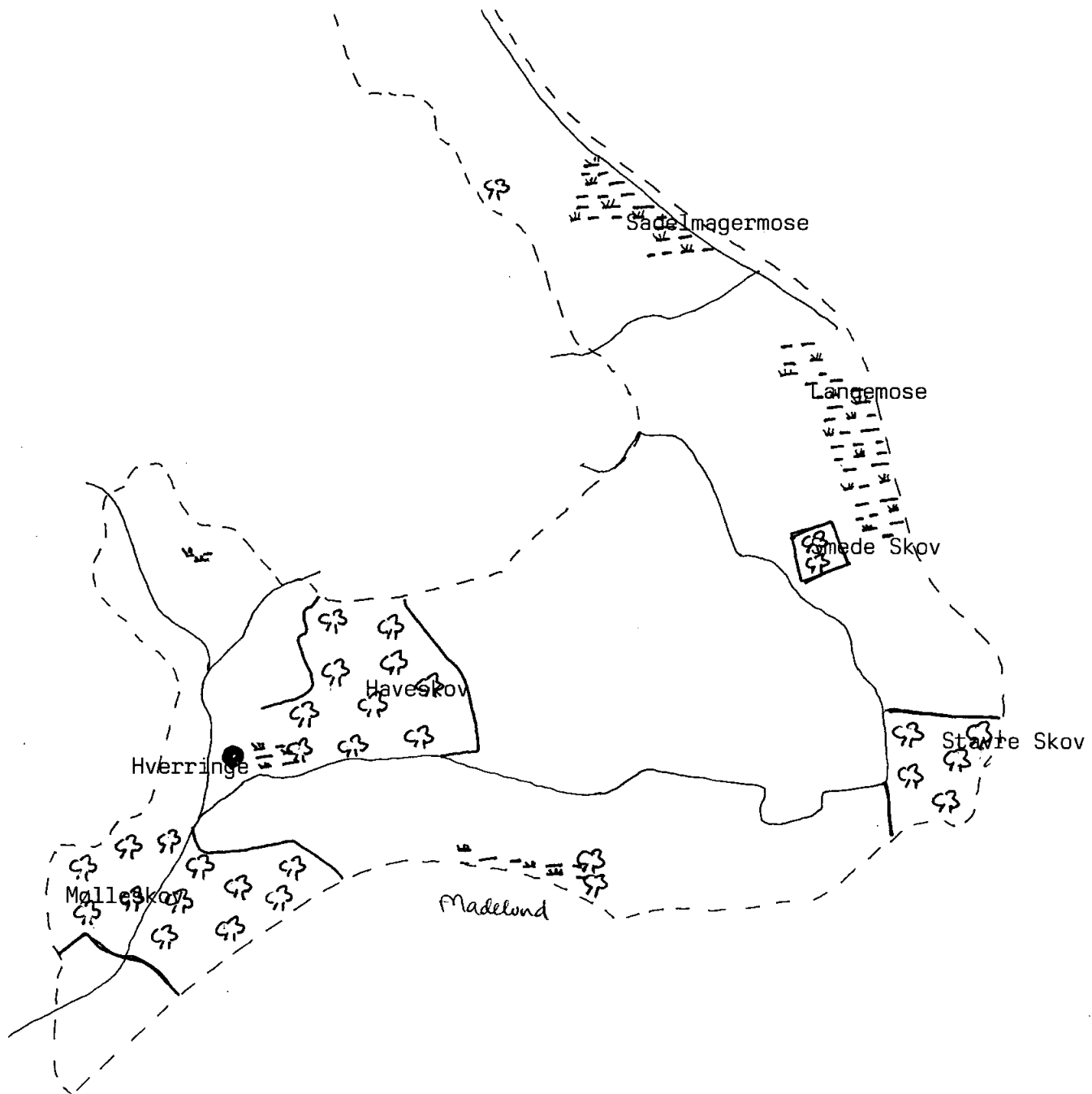
sydlige del o.1800

nordlige del o.1800

1992

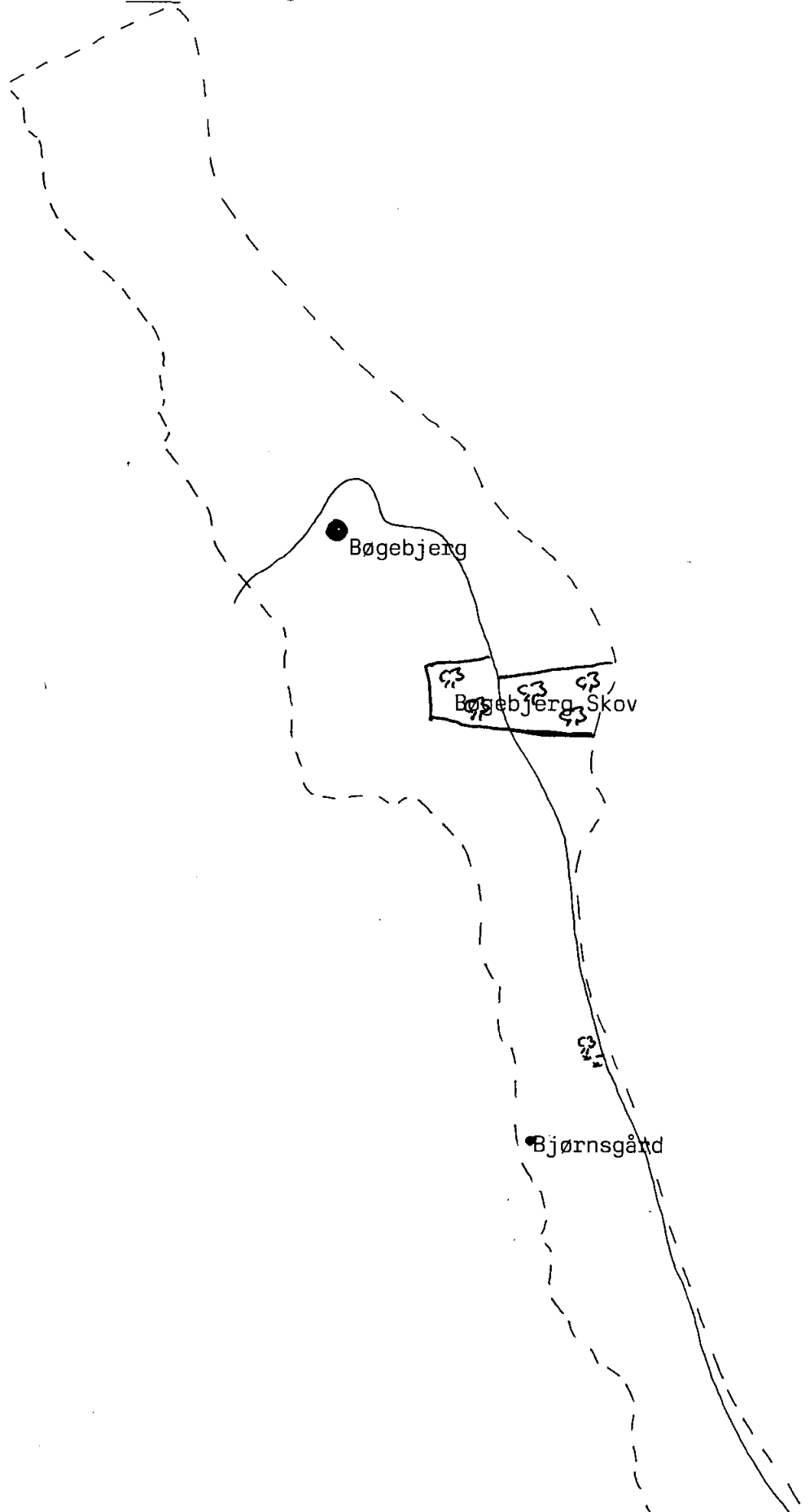

skov

— skovdiger

- - - vådbundsområder

1992 nordlige del

Hverringe - resursestruktur

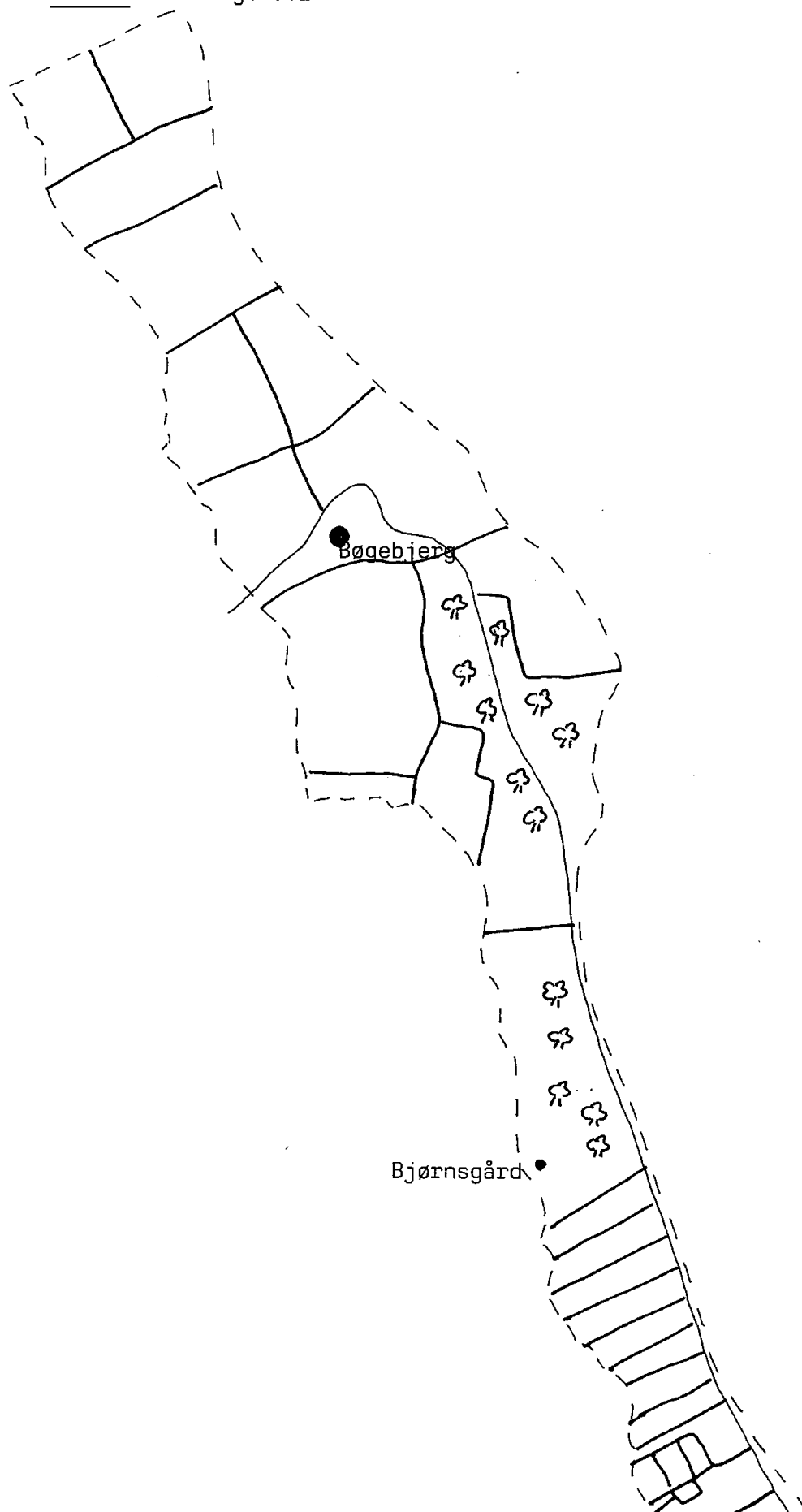
Resursestrukturen i Hverringe ejerlav i dag består først og fremmest af agerjord. Skovarealet er moderat i betragtning af ejerlavets store udstrækning. Det er fordelt på 4 steder. To omkring selve Hverringes gods, en tredje ved Stavrehoved og en fjerde ved Bøgebjerg. Ved kysten findes der enkelte vådbundsarealer.

Der er sket en del ændringer i perioden fra o.1800 og op til i dag. O.1800 var ejerlavet præget af et utal af små vådbundsarealer over det hele, men de blev opdyrket i løbet af 1800-tallet. De større vådbundsarealer ved kysten er dog blevet liggende. Omkring skovene er der ikke sket så store ændringer. De er blevet reguleret lidt og et nyt skovstykke - Stavre Skov er blevet anlagt i det her århundrede.

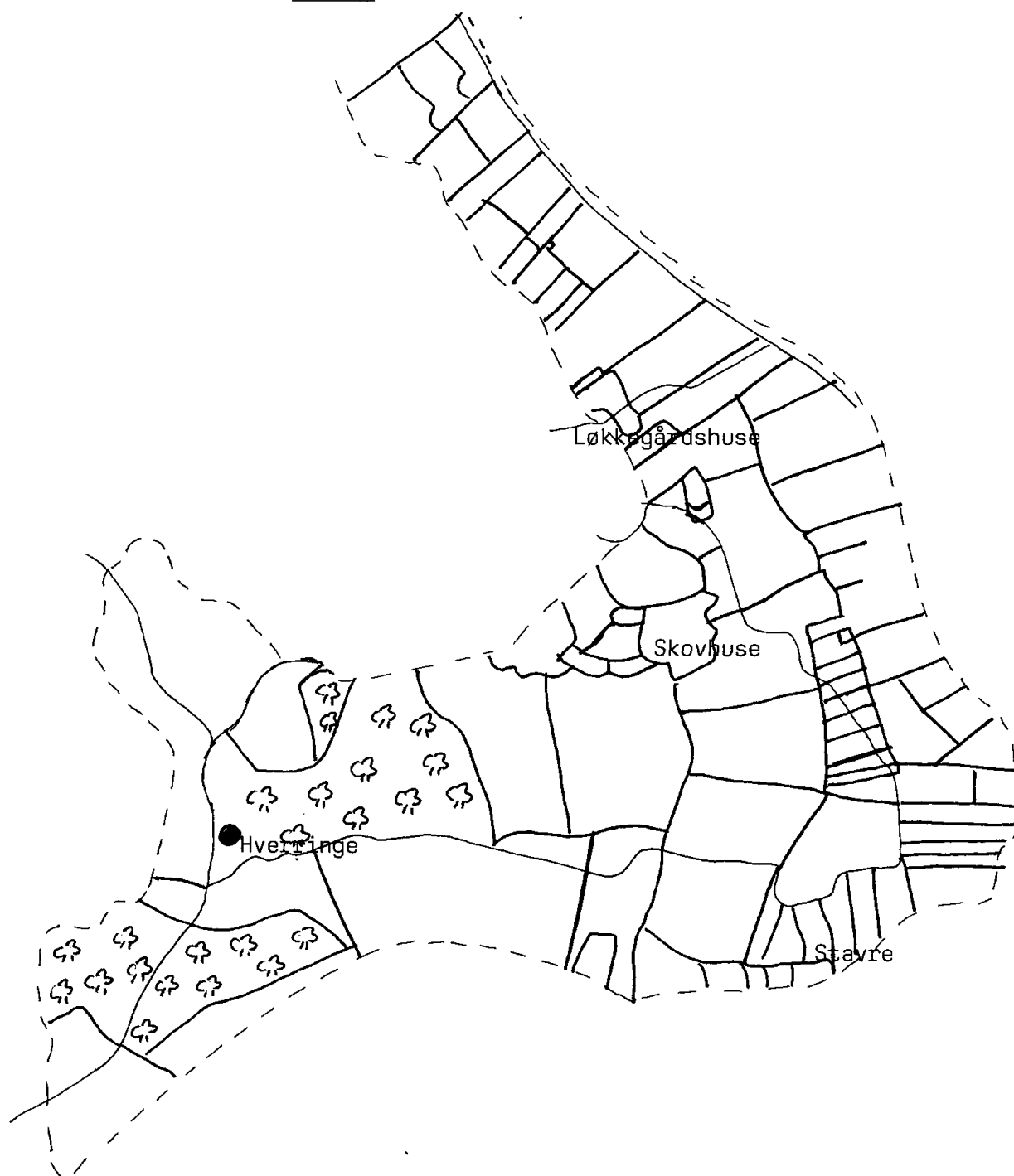
Hverringe - markstruktur (sydlige del)

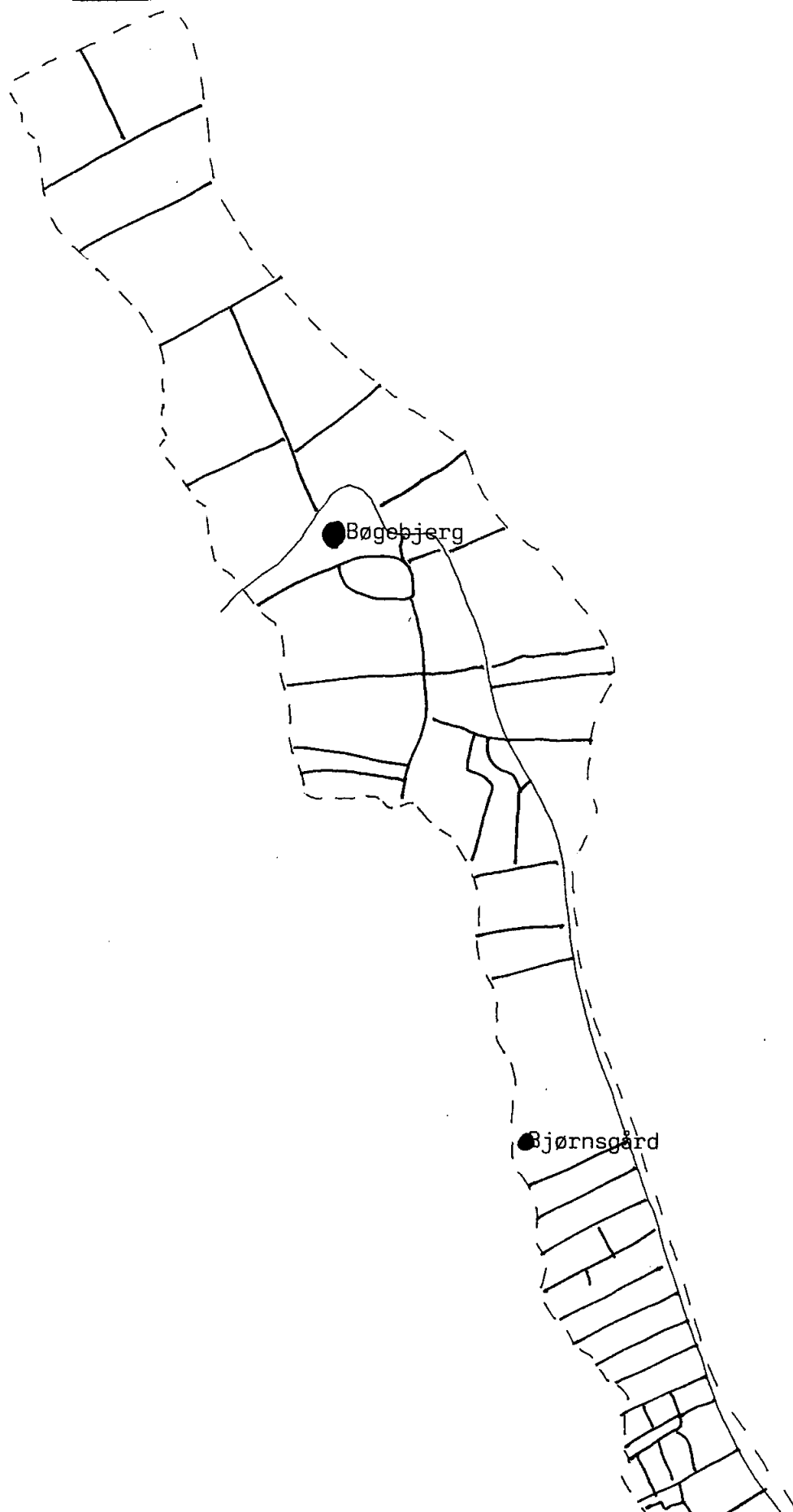
o.1800 nordlige del

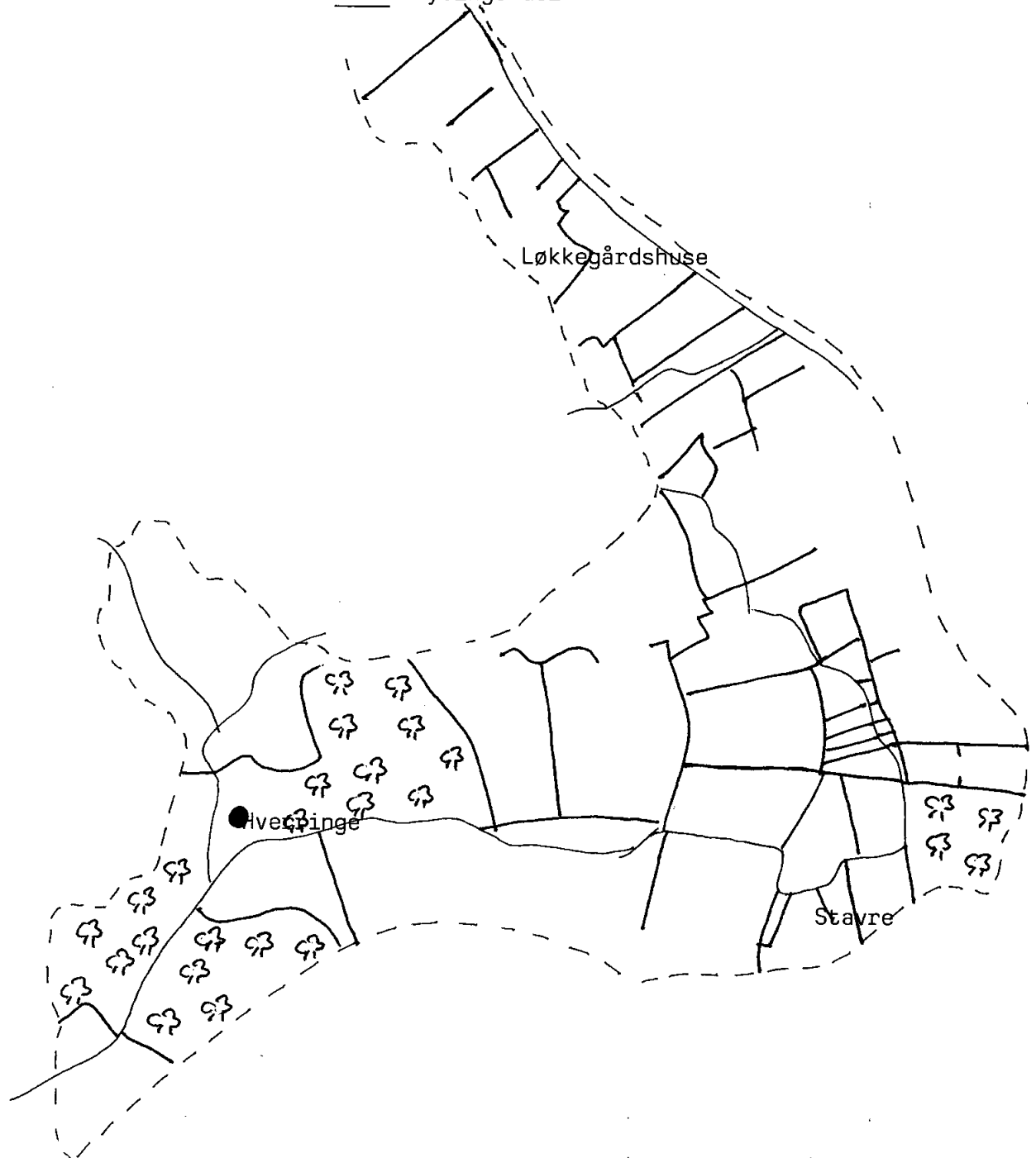
o.1885 sydlige del

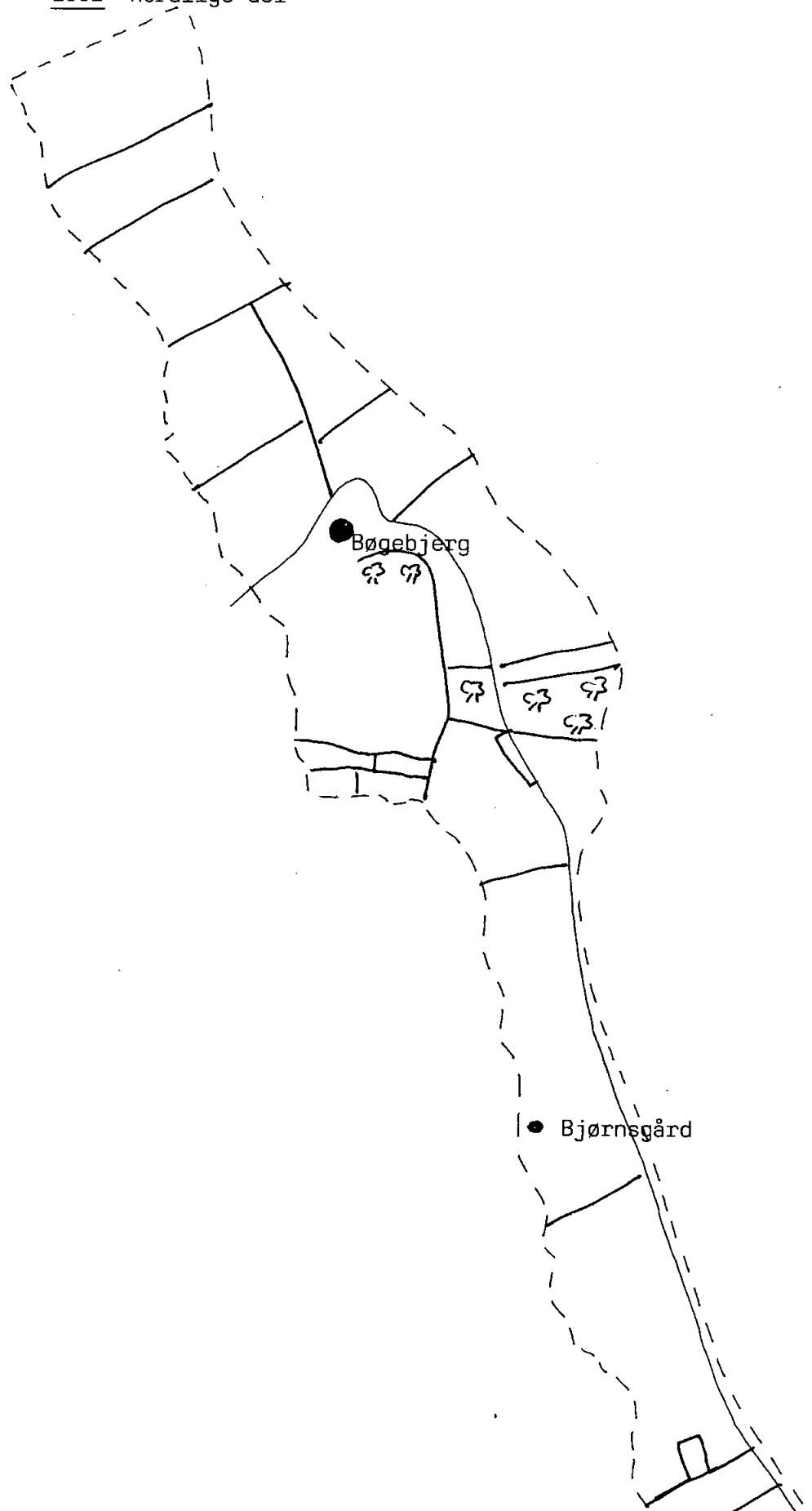
o.1885 nordlige del

1992 sydlige del

1992 nordlige del

Hverringe - markstruktur

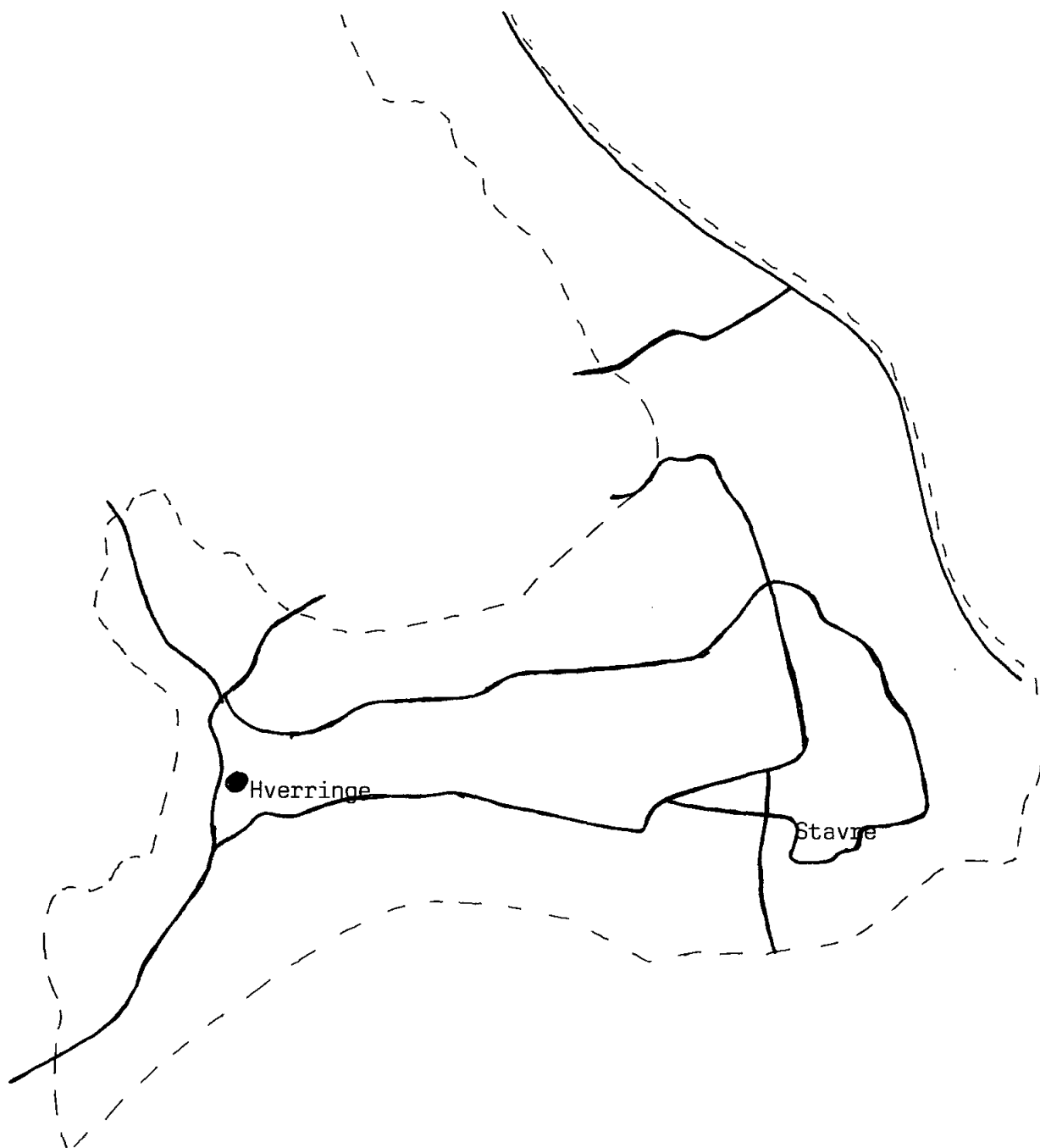
Markstrukturen i Hverringe ejerlav i dag består af flere, store, uregelmæssige marker omkring selve godset, en del smålodder ved Stavre og Løkkegårdshuse, nogle store marker langs kysten og endelig et system med regulære, jævnstore marker ved Bøgebjerg.

Der er sket en del ændringer i markstrukturen siden o.1800. I 1800-tallet var der mange, jævnstore marker omkring selve Hverringe gods. Et marksystem, som var skabt i forbindelse med overgangen fra vangebrug til kobbelbrug o.1800. Jorden ved Skovhuse og op langs kysten til Bjørnsgård var delt op i en masse små lodder, der blev dyrket af de eksisterende husmandssteder og fæstegårdene i Måle og Viby. Ved Bøgebjerggård var der ligesom ved Hverringe skabt et system med flere, jævnstore marker, men her havde det været muligt at give dem en mere regulær form. Systemet med de mange små lodder langs kysten er næsten helt forsvundet i det her århundrede, dele af markskellenen ved hovedgården Hverringe forsvandt allerede inden 1890, så markerne blev større og af en mere varierende størrelse. Omkring Bøgebjerggård er markstrukturen dog forblevet næsten uændret, så den i dag fremstår som et fint eksempel på den markstruktur, som hørte til 1800-tallets driftsmåde.

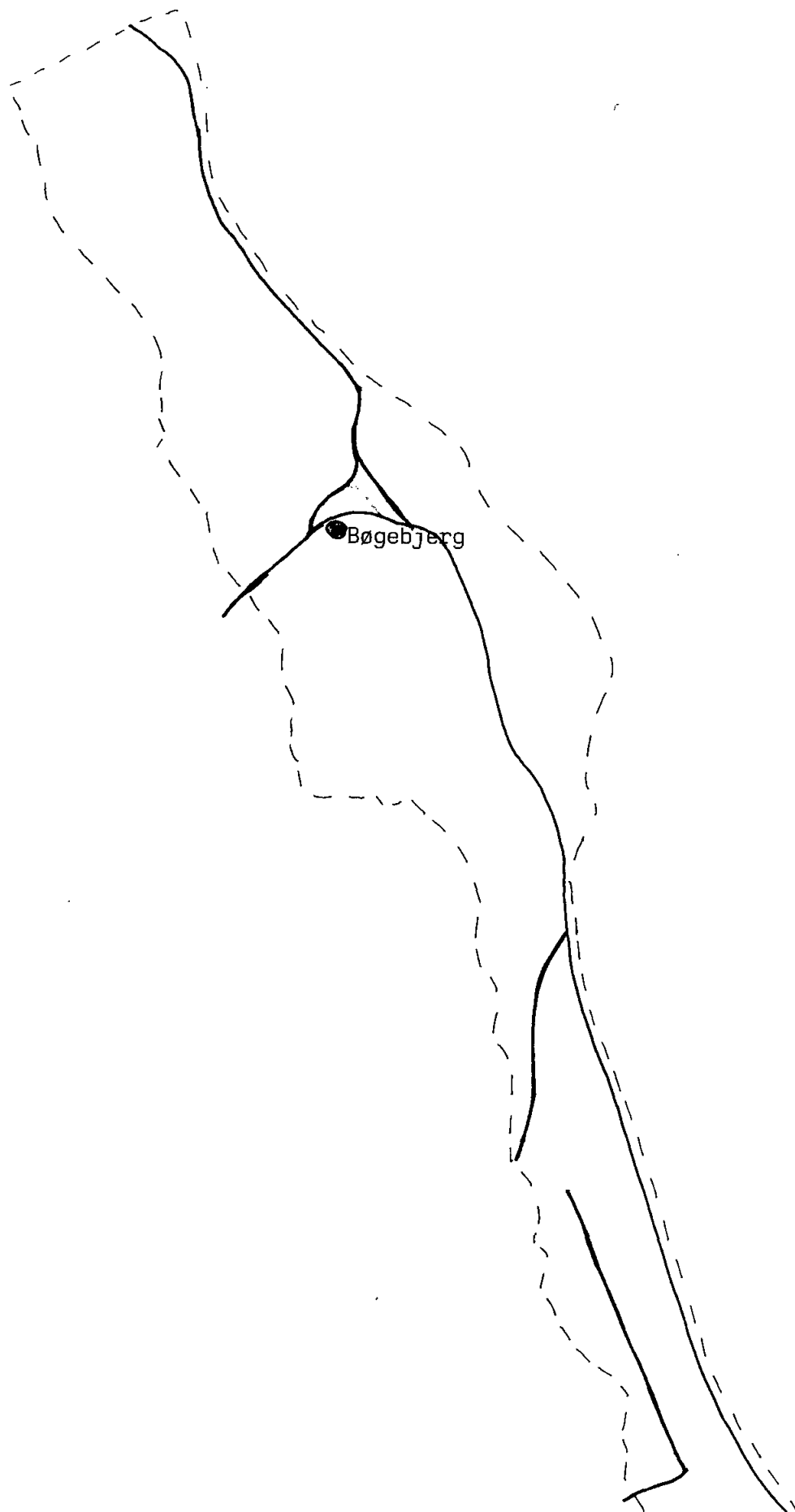
De fleste markskel har form af diger bevokset med levende hegn.

Hverringe - vejstruktur

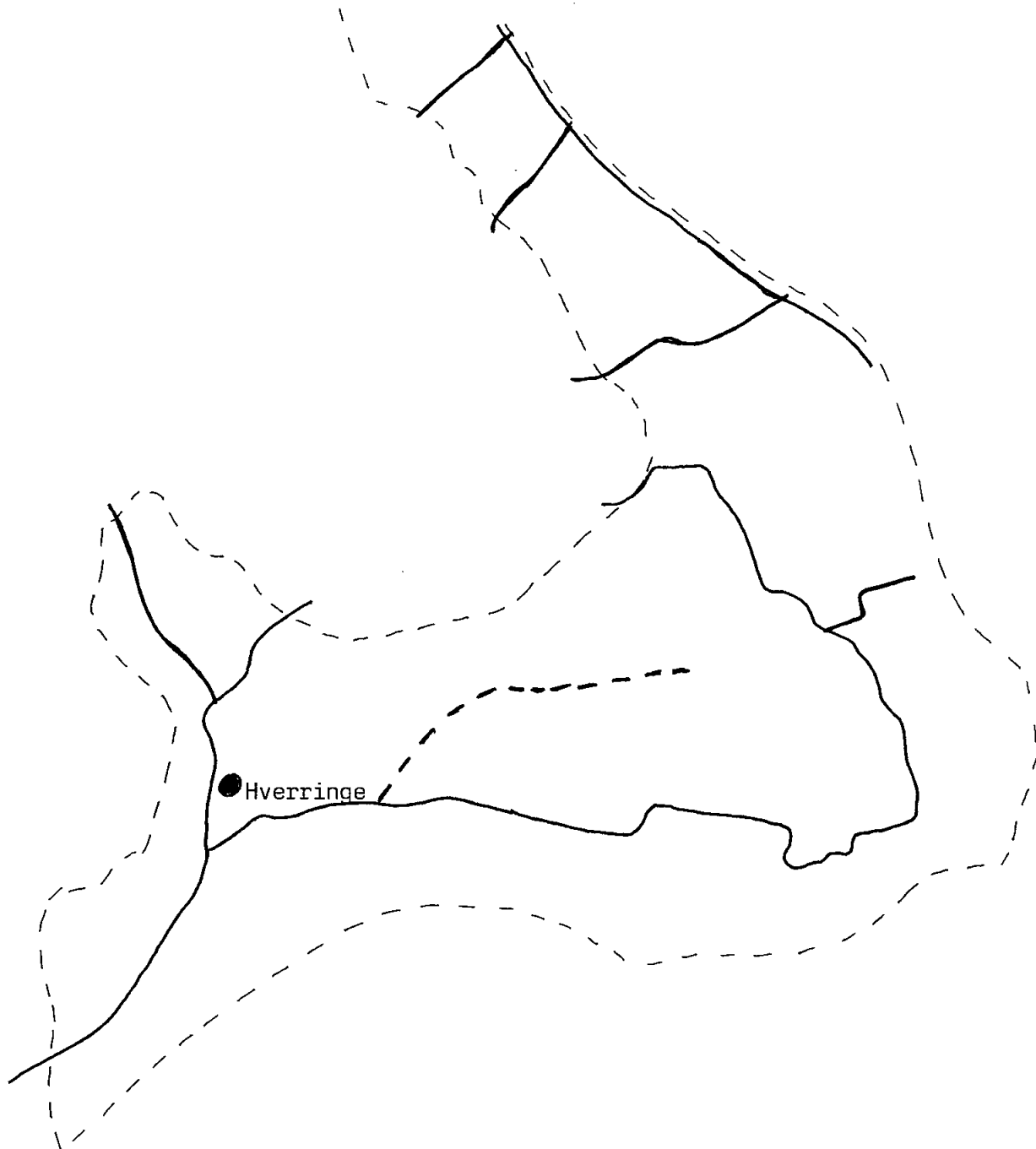
o.1800 sydlige del

o.1800 nordlige del

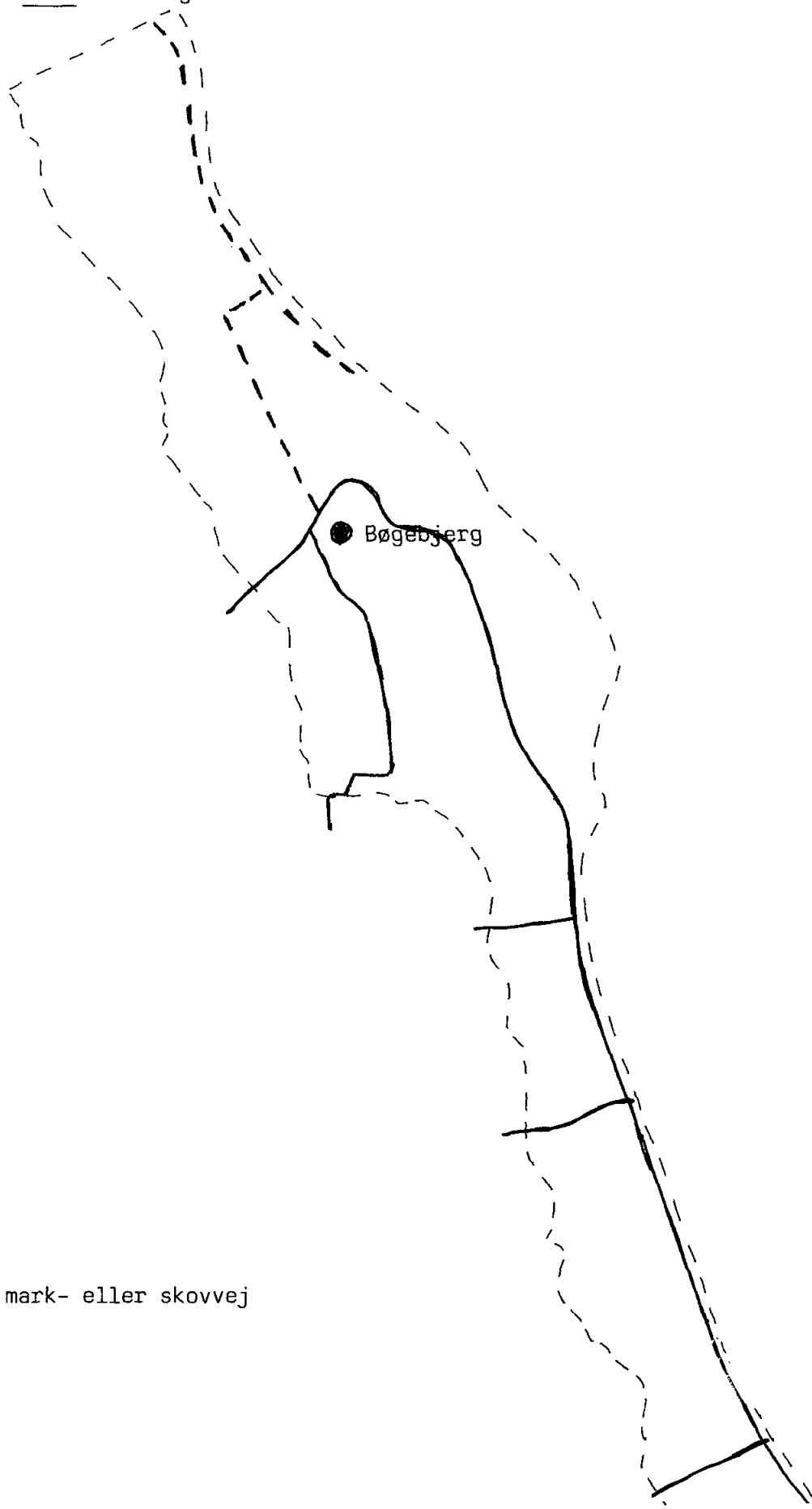
1992 sydlige del

— vejforløb

--- ældre vejforløb nu mark- eller skovvej

1992 nordlige del

— vejforløb

- - - ældre vejforløb, nu mark- eller skovvej

Hverringe - vejstruktur

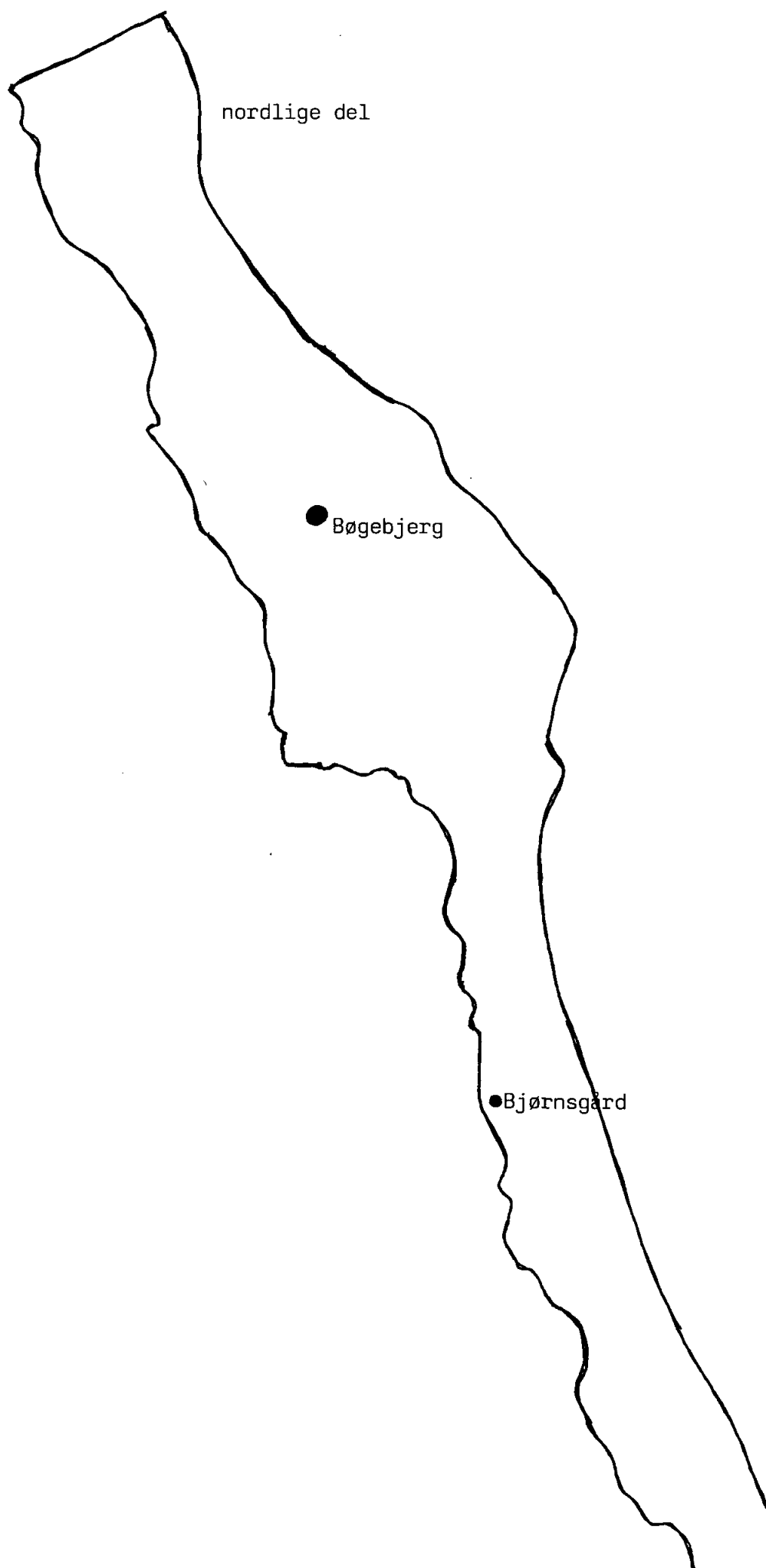
Hverringe ejerlav består i dag af en mængde store og små vejforløb, der både gennemskærer det vidtstrakte ejerlav og forbinder det med de mange omkringliggende landsbyer.

Hovedvejstrukturen er i store træk forblevet uændret siden 1800, men som det fremgår af kortene er der forsvundet en del mindre forløb, der delvis er bevaret i dag i form af markveje, ligesom der er kommet et del mindre vejforløb til op langs hele kystdelen af ejerlavet.

Hverringe - ejerlavsgørnse

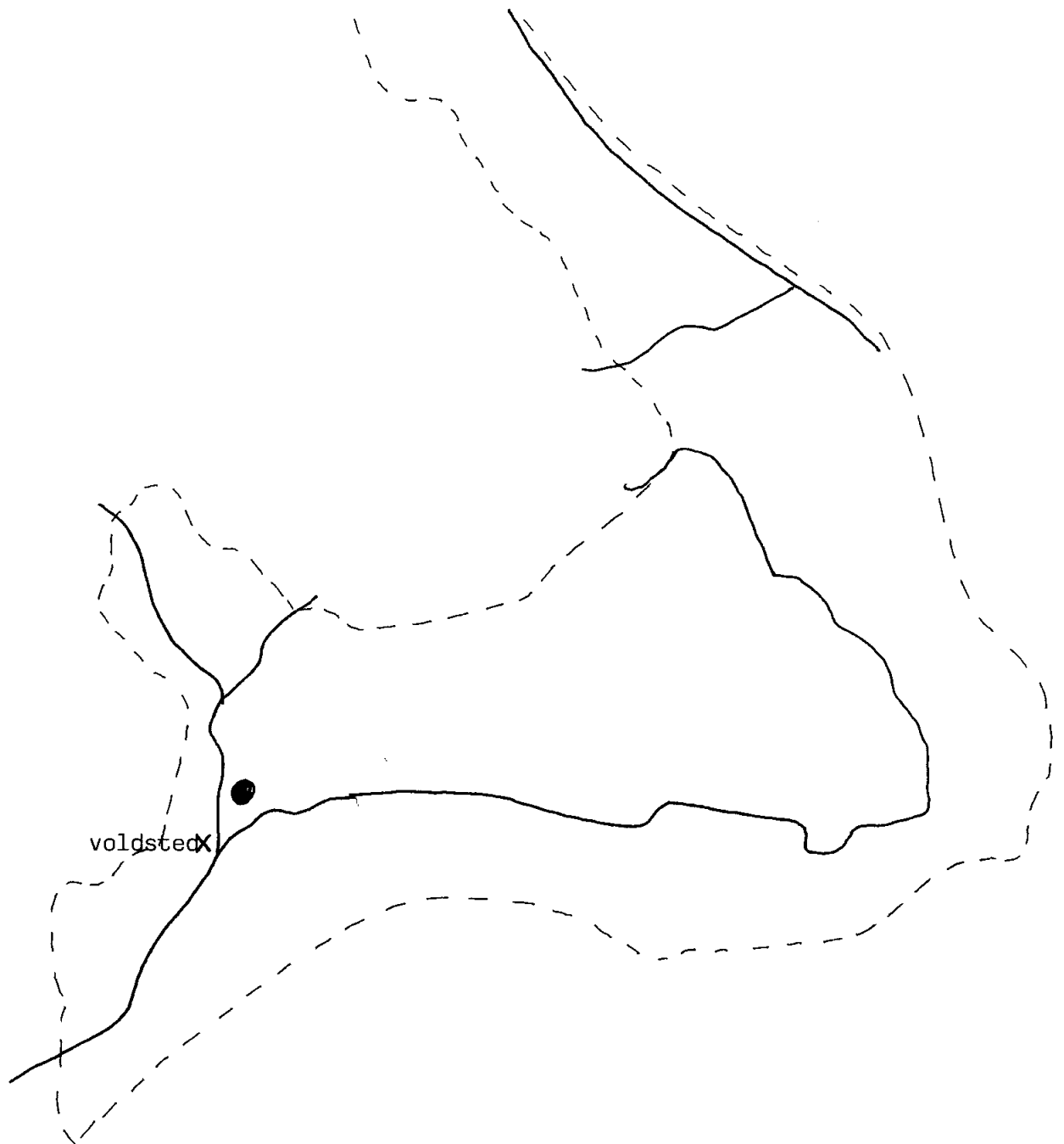
1800 - 1992

Hverringe - ejerlavsafrænsning

- ✓ Ejerlavsgrænsen er ^bbevaret langt de fleste steder i form af kystlinie, diger, der de fleste steder er bevokset med levende hegn, og endelig et mindre forløb med vandløb. Grænsen ind mod ~~Viby~~ og Broløkke ejerlav er forsvundet engang efter 1890. Det skyldes, at grænsen på det tidspunkt mistede sin betydning, da Hverringe da ejede og dyrkede jorden på begge sider. Grænsen står mange steder meget klart frem i landskabet.

Hverringe - voldsted

Hverringe - voldsteder m.m.

Der er bevaret et voldsted umiddelbart syd for selve godsbygningen.

I øvrigt er området omkring Hverringe kendt for sine mange enkeltstående, store træer.

HVERRINGE - Konklusion

Hverringe er en almindelig anlægstype, anlagt som hovedgård. Hverringes tidligere placering kan ses i voldstedet syd for den nuværende placering.

Hverringe er en kystskovgård, for hvilke det gælder, at det er en sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Hverringe har fire mindre skovområder og to mindre vådområder.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede idag:

- Bebyggelsesstrukturen er primært præget af ejerlavets lange udstrækning, der har gjort en decentralisering af driften nødvendig, hvorfor der er to avlsgårde. Derudover viser bebyggelsen behovet for arbejdskraft, med huse og husmandsteder der tidligere supplerede indtægten med daglejerarbejde ved godsets landbrugs- og skovdrift. Der er mange bindingsværkshuse, men ingen ensartet byggestil.
- Ressourcestrukturn. Forholdsvis lidt skov og vådområder. De små spredte vådområder er væk.
- Markstrukturen. Mange skel er bevarede og viser fint 1800-tallets koppelbrug. De mindre skel fra husmandstederne er der ikke så mange af.
- Ejerlavsgården er bevaret bortset fra ind mod Måle ejerlav.

Mindre bevaret er vejstrukturen, hvor hovednettet stadig eksisterer, men der er ændringer i mange mindre forløb.

Hovedbygningen og Bøgebjergs bindingsværksfløj er fredet. Landskabsbevaring ca.330 ha.(den sydlige del af ejerlavet), og Bjørnens krat ca.6,4 ha.(naturvidenskabelig).

Udenfor ejerlavet er Broløkke fredet og Romsø.

Endelig er landsbyerne Viby og Måle ret op ad Hverringe udpeget som bevaringsværdige landsbyer.

Hvidkilde

Hvidkilde - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Hvidkilde ejerlav er ret omfattende. Den består af hoved- og avlsbygninger, en række funktionærboliger langs den nord-syd-gående vej, spredtliggende skov- og enemærkehuse, en mindre husudstyknings med tre huse ved vejen ind mod Sørup, 2 vandmøller, 2 gårde og et nedlagt savværk.

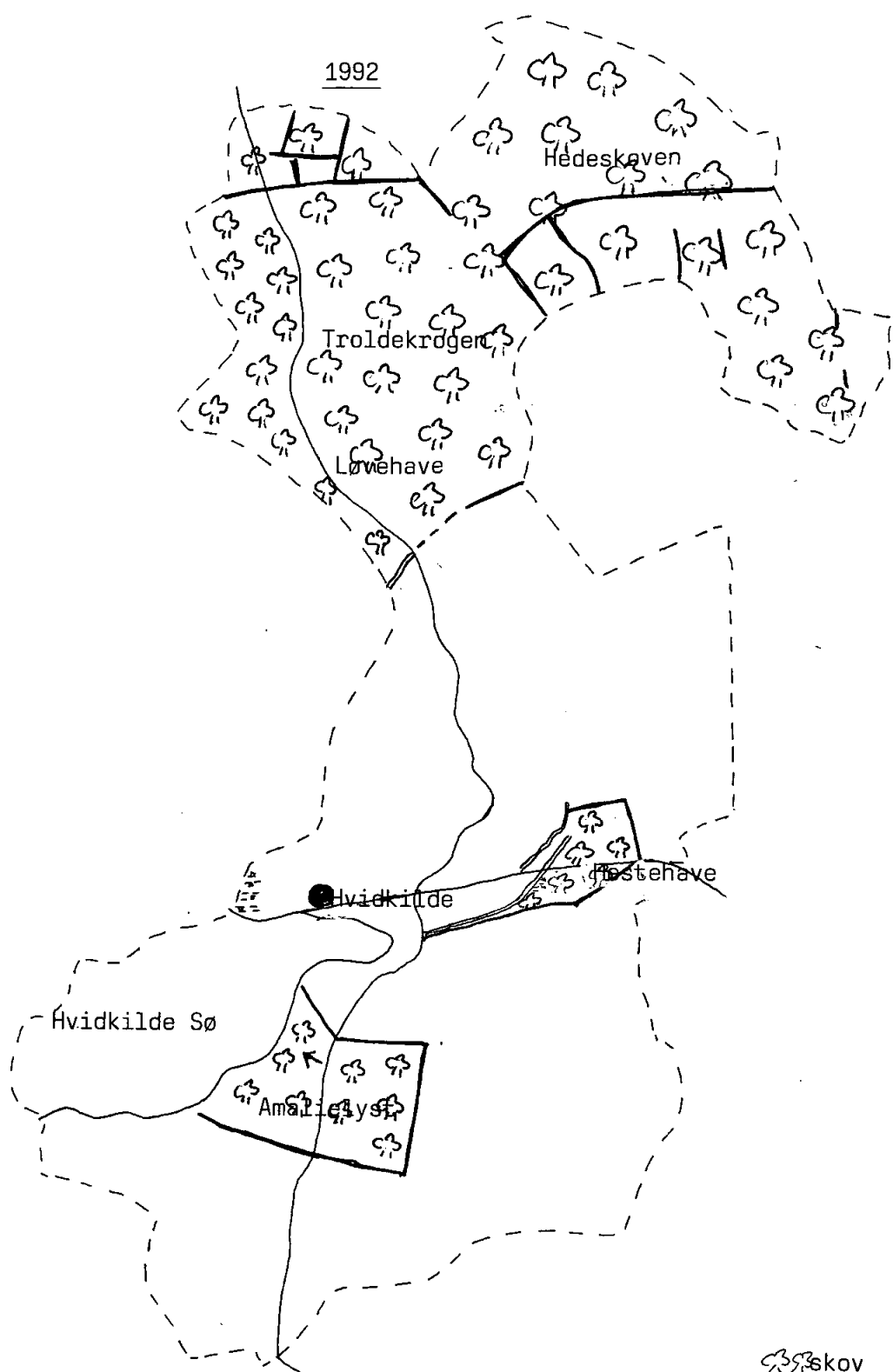
De ændringer der er sket siden o.1800 er ret omfattende. Der er ikke blevet nedlagt ret mange bebyggelser, men til gengæld er der blevet opført mange nye, både i løbet af 1800-tallet og i det her århundrede.

O.1800 var der kun få bebyggelser ude i ejerlavet. Der var de 3 huse ved vejen mod Sørup, den store Rødemølle, et enkelt enemærkehus i den nordlige del af ejerlavet og en forvalterbolig nord for hovedbygningen. Forvalterboligen bliver nedlagt igen i løbet af 1800-tallet. Ellers er det den anden vej, det går igennem 1800-tallet. Godset lader opføre meget nyt. Flere enemærke- og skovhuse ude ved ejerlavsranden, den lille vandmølle Rønninge Mølle ved søens sydside. De to gårde Dyrehavegård og Lehnshøj. Og en lille husudstyknings med tre små husmandssteder ved den nordlige ejerlavsrand. Disse tre huse er sidenhen blevet fjernet igen og området plantet til med skov, men de diger, der fandtes omkring deres små jordlodder er bevaret. I perioden efter 1887 og op til i dag, er der blevet opført en del huse/funktionærboliger langs den nord-syd-gående vej, et enkelt hus ved Dyrehavegård og endelig et større savværk, der ligger på sognegrænsen ind til Kirkeby, bekvemt tæt på den daværende Kirkeby Station.

Der er i store træk tale om en ret velholdt bebyggelsesmasse. Kun en mindre del af hovedbygningen bruges til beboelse. En stor del af avlsgården bruges ikke længere, men der har i de senere årringer været foretaget en del restaureringsarbejder især på bindingsværksdelene, så den fremstår velholdt. Størsteparten af skov- og enemærkehusene står i bindingsværk, ligesom Rødemølle, Rønninge Mølle og gården Dyrehavegård. De tre sidstnævnte er endda i meget fin stand. Rødemølle bruges til kursusejendom, den meget lille Rønninge Mølle bruges ikke, mens Dyrehavegård er beboet. Gården Lehnshøj er oprindeligt opført af birkedommer Thornøe, den er grundmuret og har karakter af en mindre proprietærgård. Huset Fruens Vænge midt i skoven har karakter af et lille landsted. De mange funktionærboliger langs den nord-syd-gående vej er grundmurede, hvidkalkede med tegltag og har et ensartet præg. Der er tale om huse med godsbyggestil. Savværket er ikke længere i brug, men der er stadig bevaret en stor del af anlægget på stedet. Bygningerne er dog stærkt forfaldne.

Hvidkilde - resursestruktur

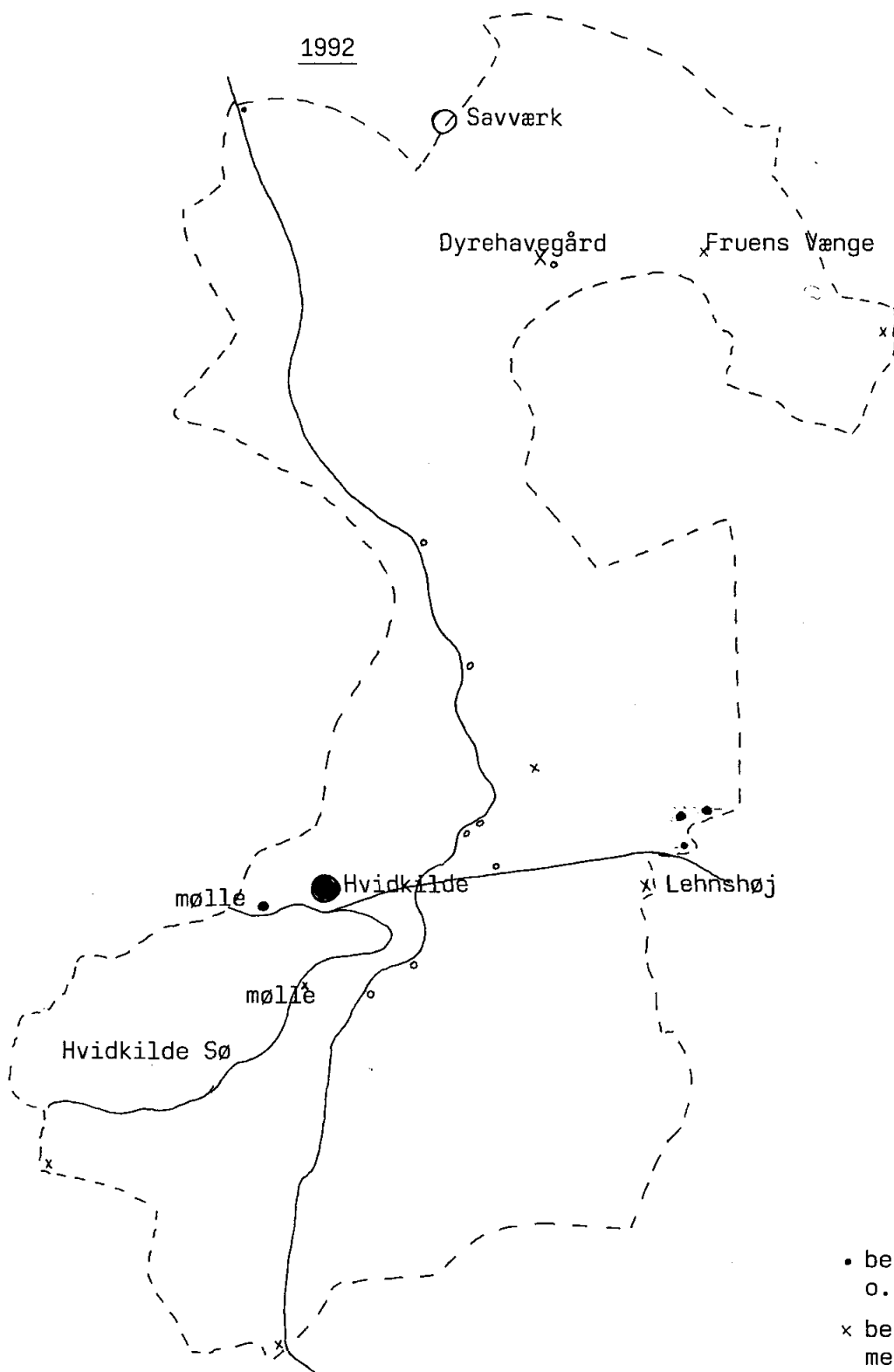
skov

skovdiger

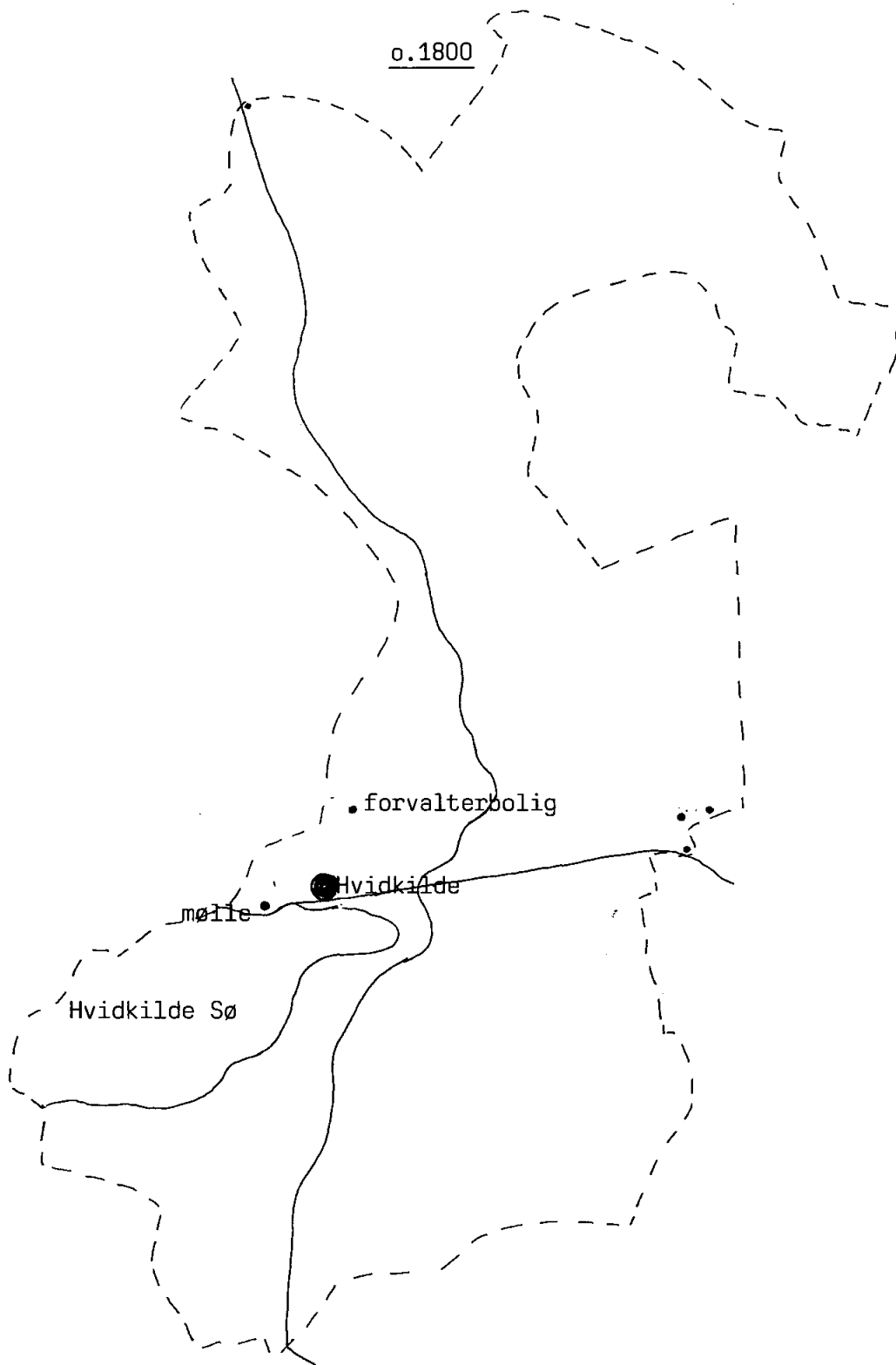
højryggede agre

vandløb

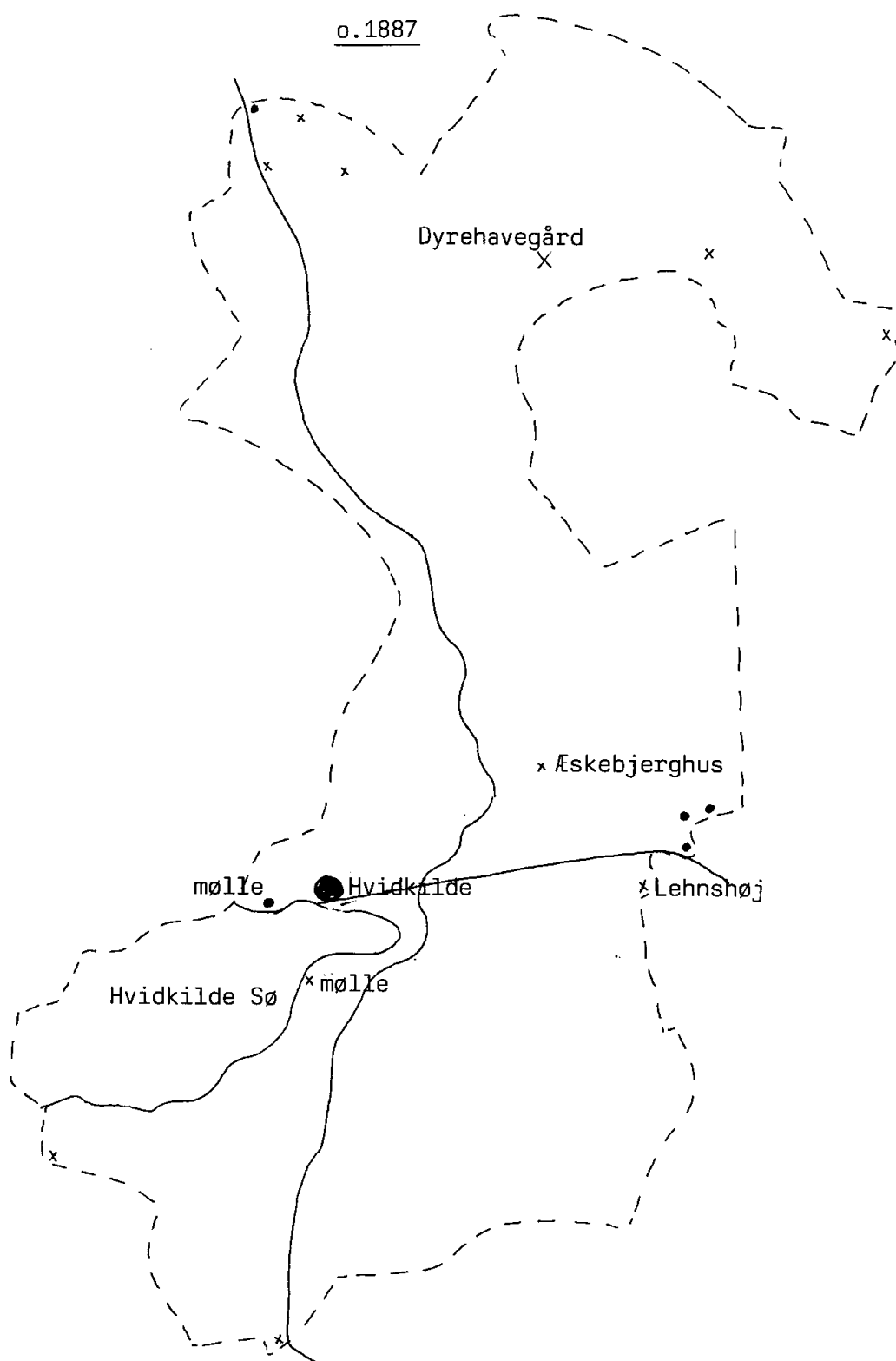
vådbundsområder

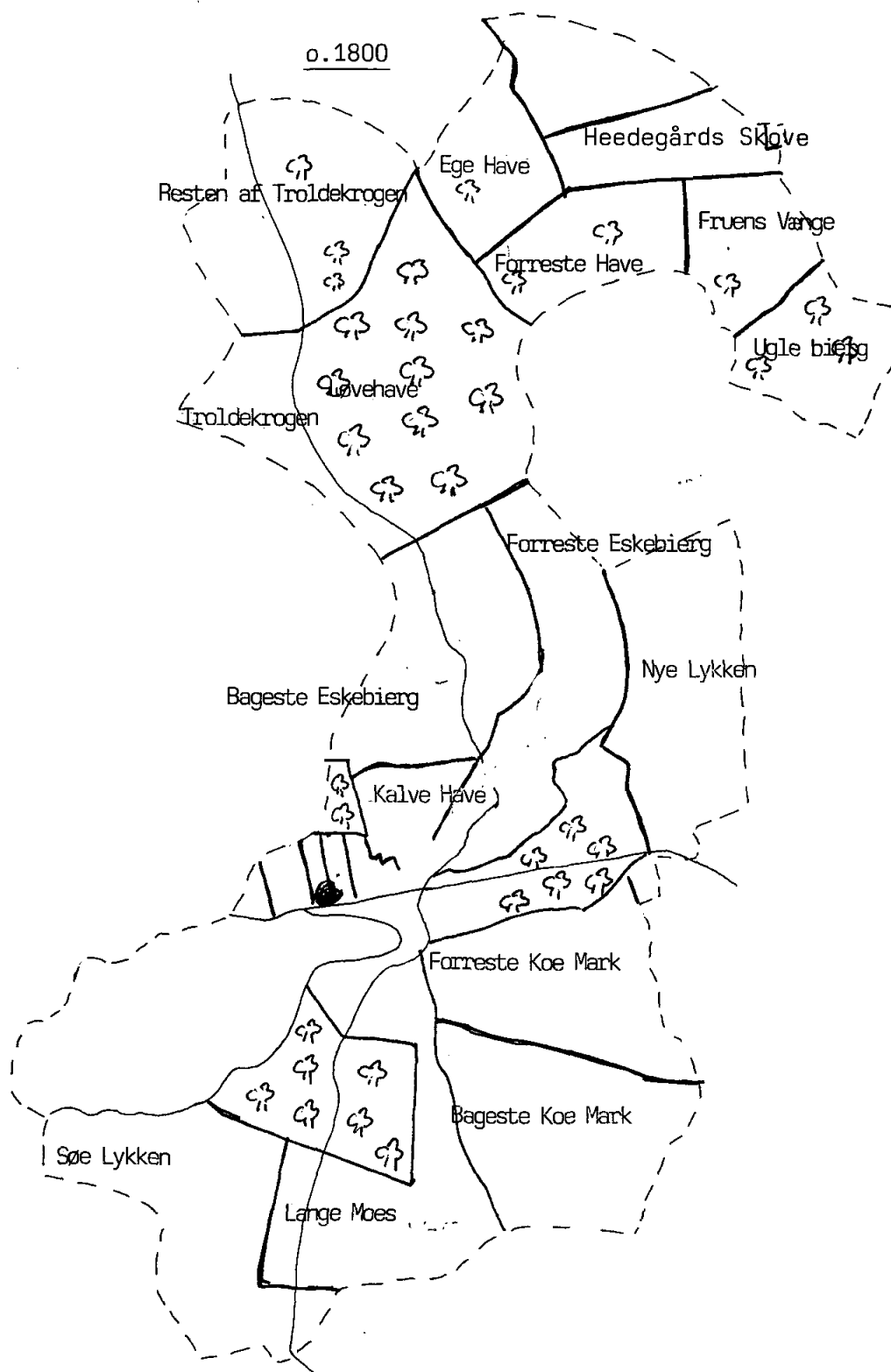
Hvidkilde - bebyggelsesstruktur

o.1887

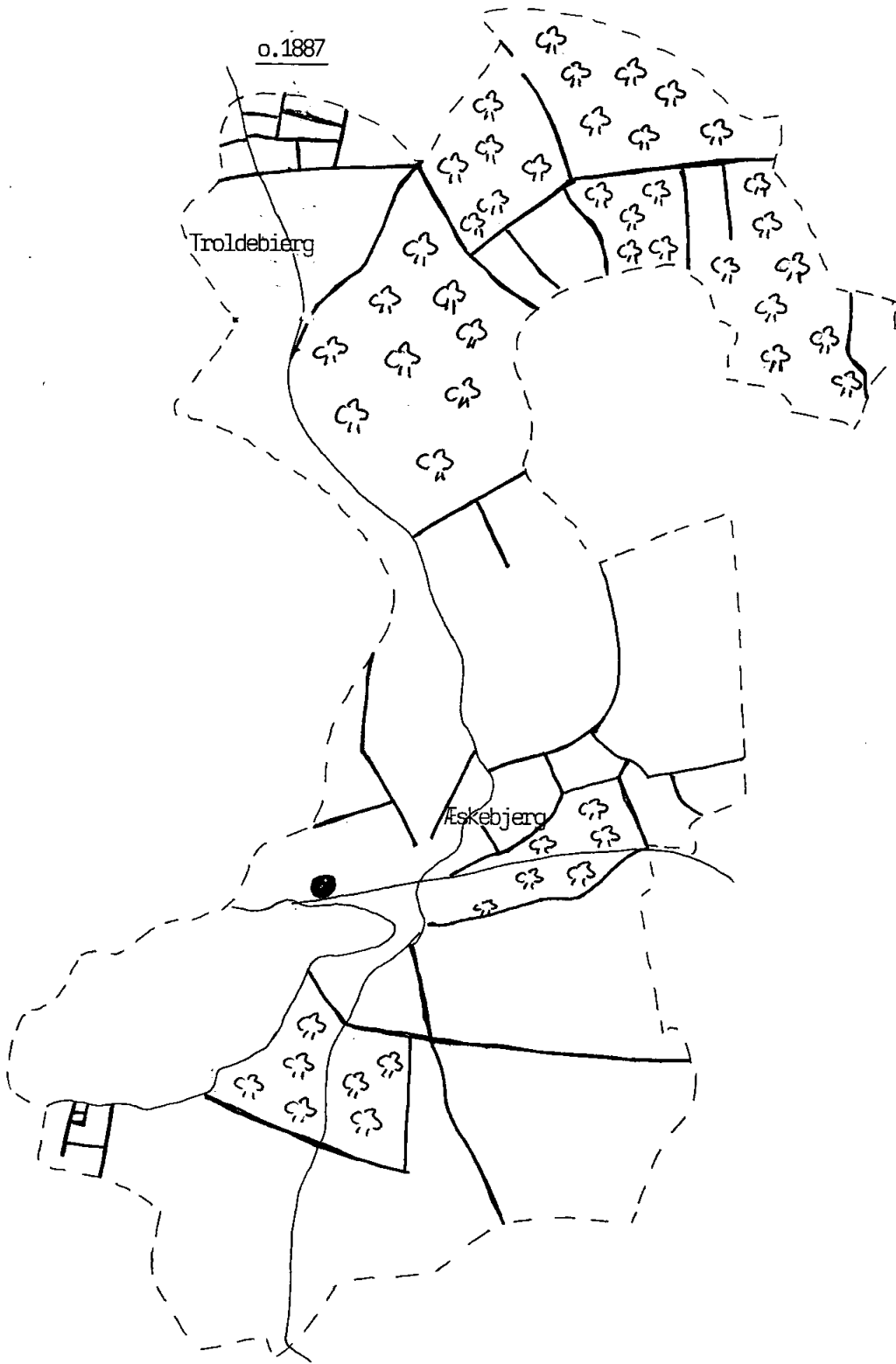
Hvidkilde - markstruktur

o.1887

Troldebjerg

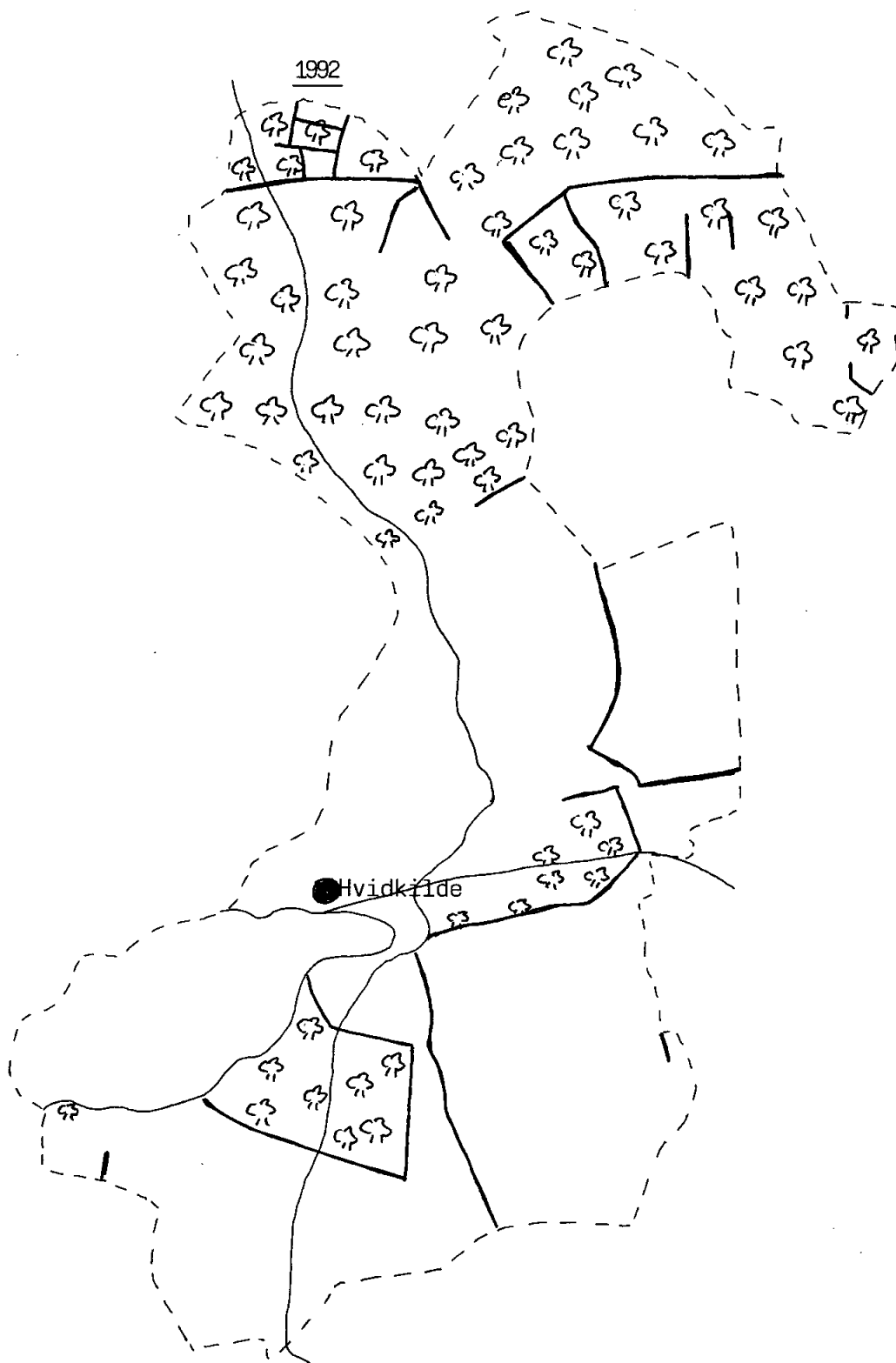
Eskebjerg

Hvidkilde - resursestruktur

Hvidkilde ejerlav består i dag af et stort sammenhængende skovområde mod nord, mens resten er agerjord, der brydes af den store Hvidkilde Sø, skoven Amalielyst og den lille Hestehave skov.

Der er sket store ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Dengang var der kun tale om et mindre skovstykke mod nord, de to små skove Amalielyst og Hestehave, der mandede ud i et større engområde og endelig søen, mens resten var udlagt til ager- og engjord. Agerjorden i ejerlavets nordlige del var ret fugtig med mange, større vådbundsområder. Godset vælger derfor også at plante den østlige del $\nearrow$ til med skov i løbet af 1800-tallet. Den vestlige del - Troldekrogen - er først blevet plantet til engang efter 1887. De efter fredskovsforordningen af 1805 lovpligtige skovdiger er bevaret, men de er jo også for en stor dels vedkommende identiske med ejerlavsgårdsgrænsen. Herudover er det nordlige skovareal fyldt med en masse digeforløb, der er de gamle markskel fra den periode, hvor området var opdyrket. Ved en af skovvejene er der bevaret nogle flere meter høje stenledpæle. Skoven Amalielyst må have været helt eller delvist nyanlagt o.1800, fordi sporene efter agerdyrkning kan ses i skovbunden fra vejen ind mod Rønninge Mølle i form af højryggede agre. De er af middelhøjde. Den bevarede del af det tidligere agerareal bliver i løbet af 1800-tallet rensat for de mange små engpletter, der fandtes o.1800.

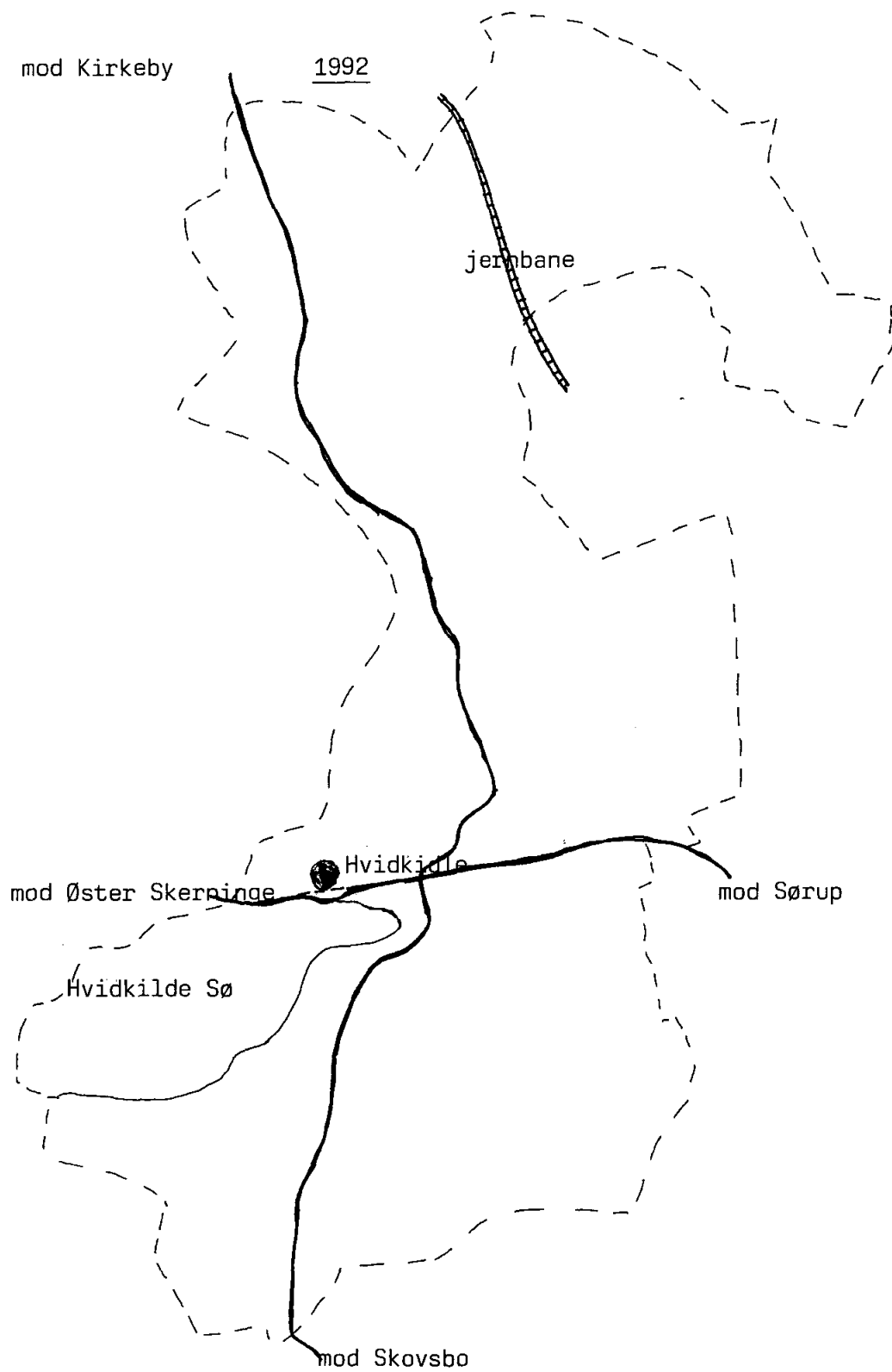
Hvidkilde - markstruktur

Markstrukturen i Hvidkilde ejerlav består i dag af et stort agerareal, der kun brydes af de eksisterende veje, skovstykker og 2 ældre skelforløb.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var det nuværende agerareal delt op i 7 store, nogenlunde jævnstore marker. Det nordligste agerareal, der nu er plantet til med skov var delt op i 9 mindre marker af højst uregelmæssig form og størrelse. Der har formentlig været tale om en selvstændig dyrkningsrotation, og i løbet af 1800-tallet anlægges der da også en mindre afbyggergård - Dyrehavegård og flere husmandssteder, der har forestået dyrkningen af området. Samtidig sker der en yderligere opdeling af området med flere mindre digeforløb.

Det nordlige agerareal opgives så som agerareal engang efter 1887 og plantes til med skov. En del af husmandsstederne nedlægges, mens Dyrehavegård bliver liggende. En stor del af de gamle skelforløb er bevaret, som rimeligt høje diger i dag inde i skoven. Markstrukturen på det nuværende agerareal forbliver stort set uændret igennem 1800-tallet, men de er sidenhen forsvundet. Dog er 2 større forløb ind mod Sørup og syd for landevejen bevaret i form af pæne diger. De stammer begge i hvert fald tilbage til o.1800, hvor de kan ses på kortet. Men de er formentlig langt ældre. Det nordlige markskel følger et ældre ejerlavsgørseforløb, der på et tidspunkt er blevet "skudt" ind i Sørup ejerlav ved en udvidelse af Hvidkildes jorder. Markskellet syd for landevejen kunne godt se ud til at være et oprindeligt vangeskel, der godt kan være flere århundreder ældre end 1800.

Hvidkilde - vejstruktur

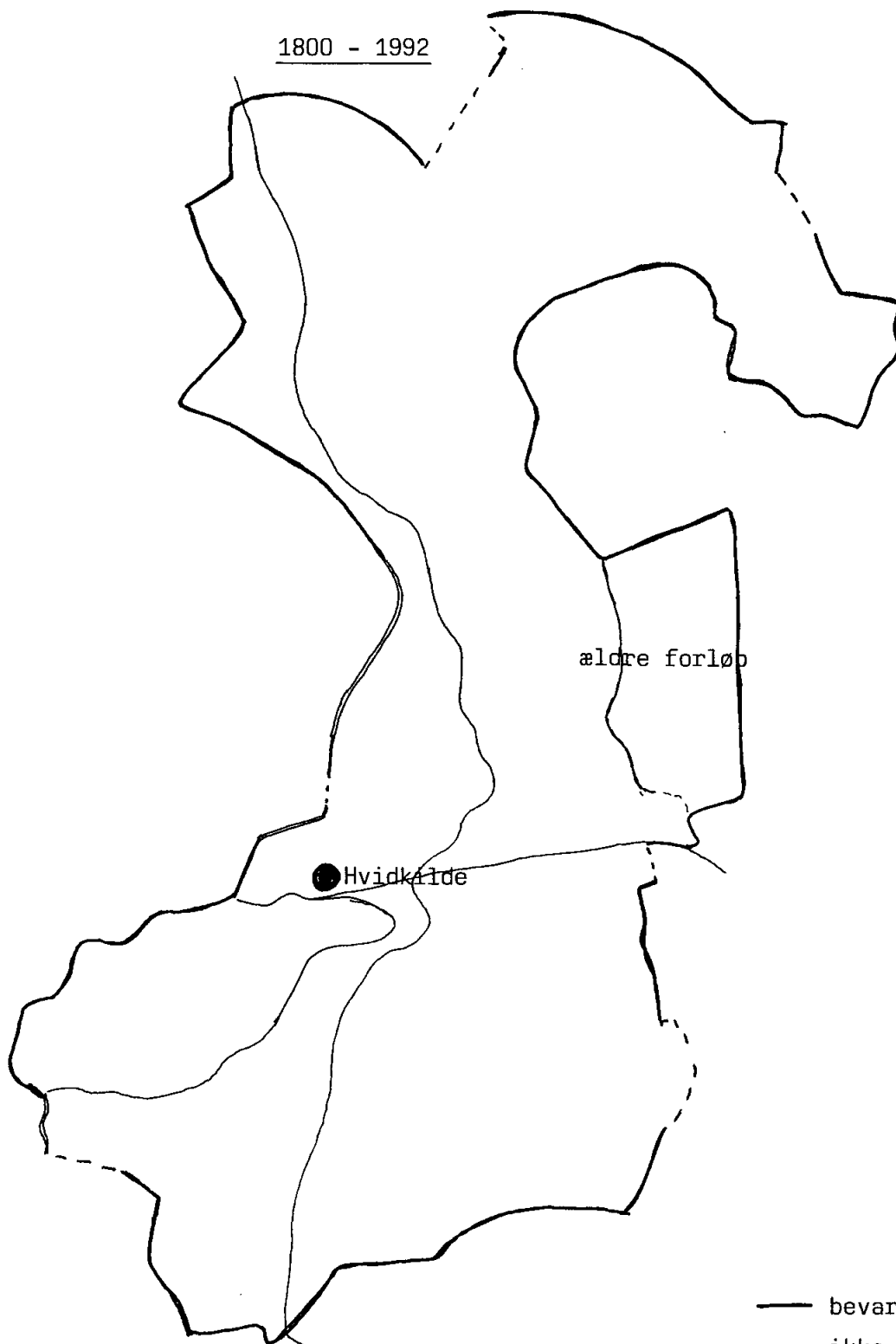
Hvidkilde - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en nord-syd og øst-vest gående vej. Ejerlavets nordlige del gennemskæres af Odense-Svendborg jernbanen.

Bortset fra anlæggelsen af jernbanen i sidste halvdel af 1800-tallet, er der ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden 1800. Det begrænser sig til en mindre forlægning af vejen ved selve Hvidkilde hovedbygning, hvor den tidligere gik helt tæt på. Det er sket engang efter 1887.

Hvidkilde - ejerlavsafgrensning

1800 - 1992

— bevaret afgrænsning
- - - ikke bevaret afgrænsning

Hvidkilde - ejerlavsafgrensning

Ejerlavsafgrensningen er i store træk bevaret op til i dag. Afgrensningen består af pænt store diger, søen og vandløb. Hvor gammel grænsen er kan vi ikke sige med sikkerhed ud over, at den rækker tilbage til i hvert fald o.1800. Der er dog ingen tvivl om, at den er langt  ldre. Helt tilbage til Hvidkildes anlæggelse kan den dog ikke række. Dele af den må være blevet ændret i forbindelse med de mange udvidelser af sit ejerlav, som vi har kendskab til, at Hvidkilde har foretaget sig igennem tiden. Det drejer sig bl.a. om en inddragelse af Søbogårds lykker mod syd og en inddragelse af en kalvehave fra Sørup bys ejerlav i 1500-tallet. I det tilfælde er vi så heldige, at ejerlavsgrensens tidligere forløb er blevet bevaret som et markskel.

Hvidkilde - voldsteder

Søbogårds voldsted.

Krengerup

Krengerup - bebyggelsesstruktur

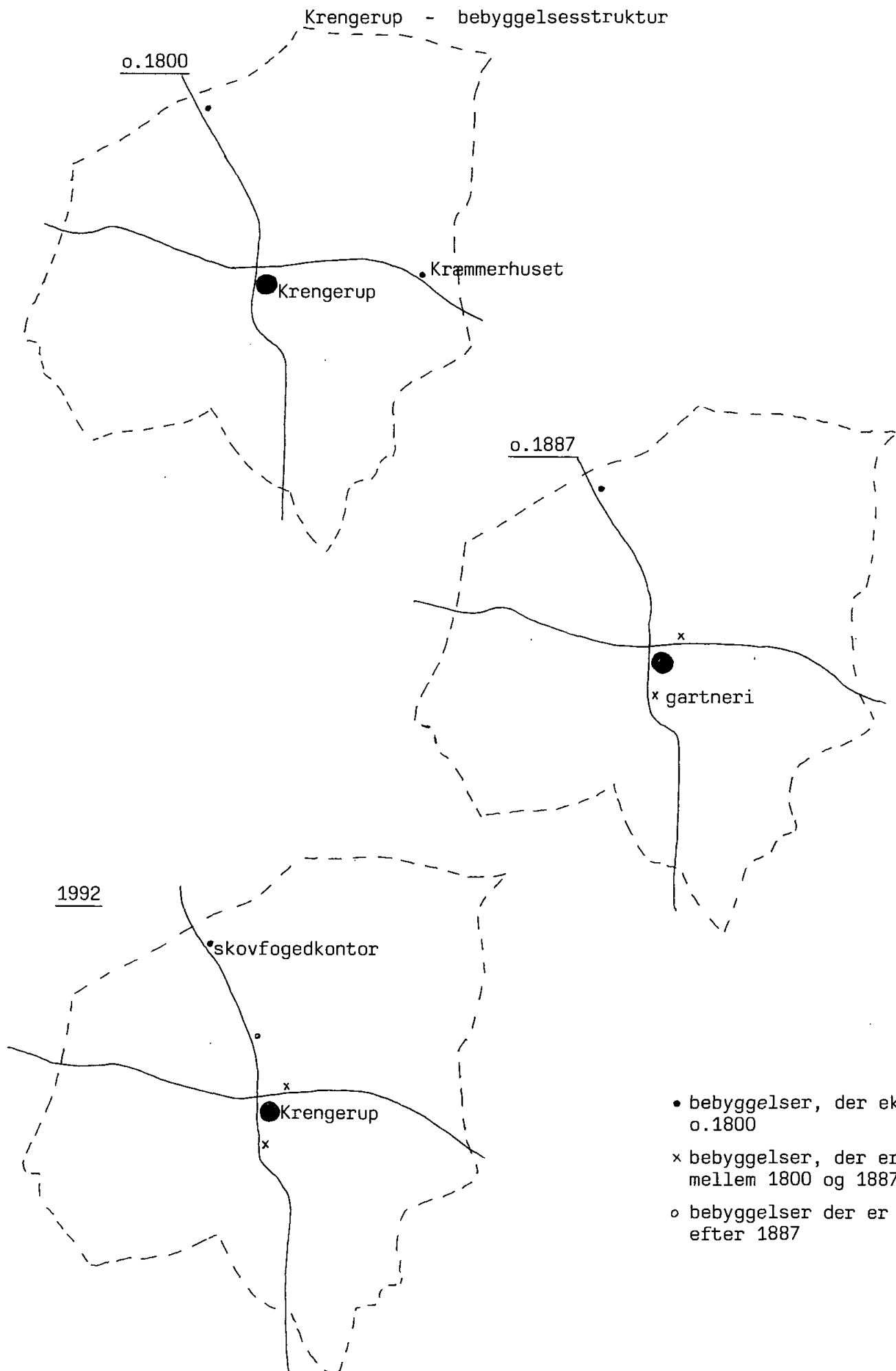
Bebyggelsesstrukturen i Krengerup ejerlav i dag er meget beskeden. Ud over selve hovedanlægget er der kun et par funktionærboliger tæt derved og to skovhuse ved den nordgående vej.

Der er ikke sket de store ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800. Kræmmerhuset blev nedlagt i 1800-tallet og der opføres et enkelt hus og et gartneri ved selve hovedanlægget. Herefter er der kun blevet udstykket et enkelt hus ved den nordgående vej.

Hovedbygningen og en stor del af avlsgården er opført i 1700-tallet. Sidenhen er der kommet en del nyere avlsbygninger til. Anlægget er som helhed rimelig velholdt, men store dele af avlsbygningerne er ikke længere i brug. Huset lige nord for selve hovedanlægget og skovfogedkontoret i den nordlige del af ejerlavet fremstår begge i grundmur med tegltag og i godsbyggestil. Gartneriet fungere nu kun som en stærkt ombygget beboelse, men i den tilgroede have findes stadig den typiske vækstmur og et forfaldent drivhusanlæg.

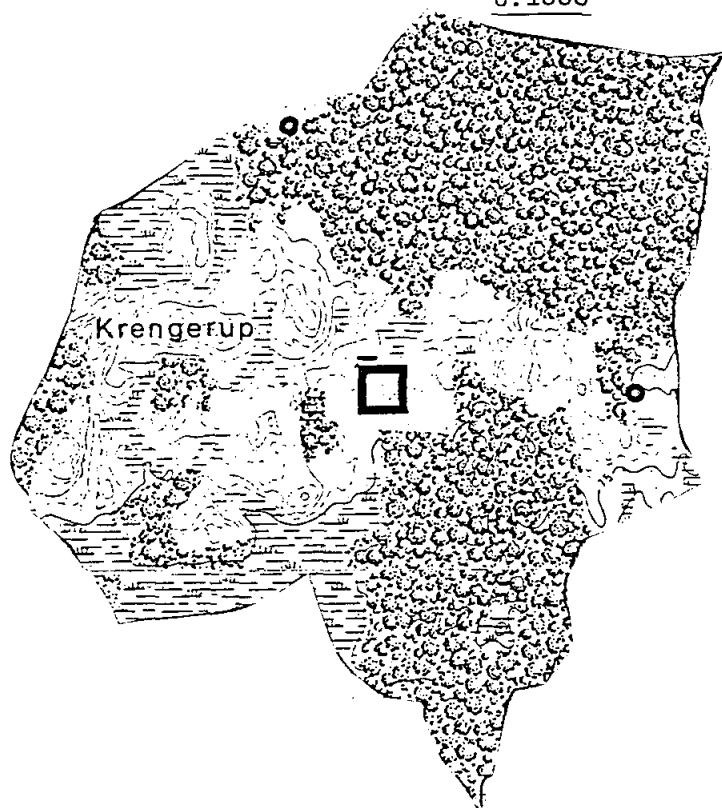
/brangsi

Krengerup - bebyggelsesstruktur

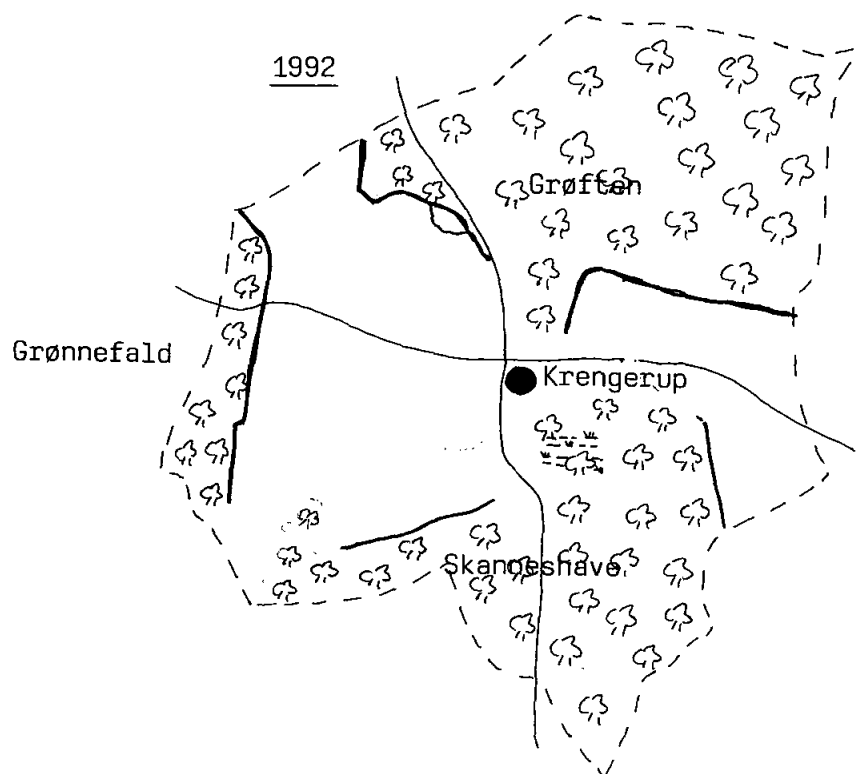

Krengerup - resrusestruktur

o. 1800

1992

skov

skovdiger

vådbundsområder

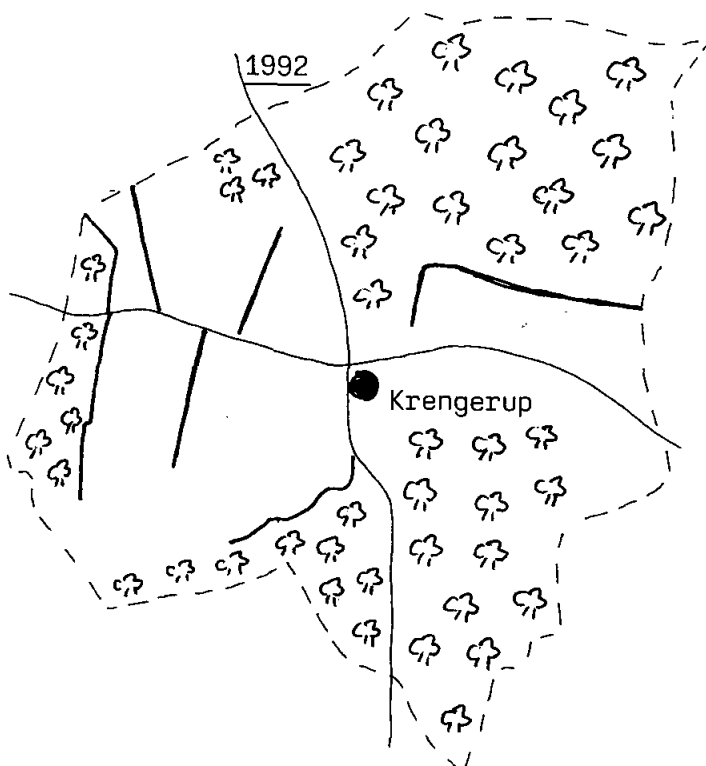
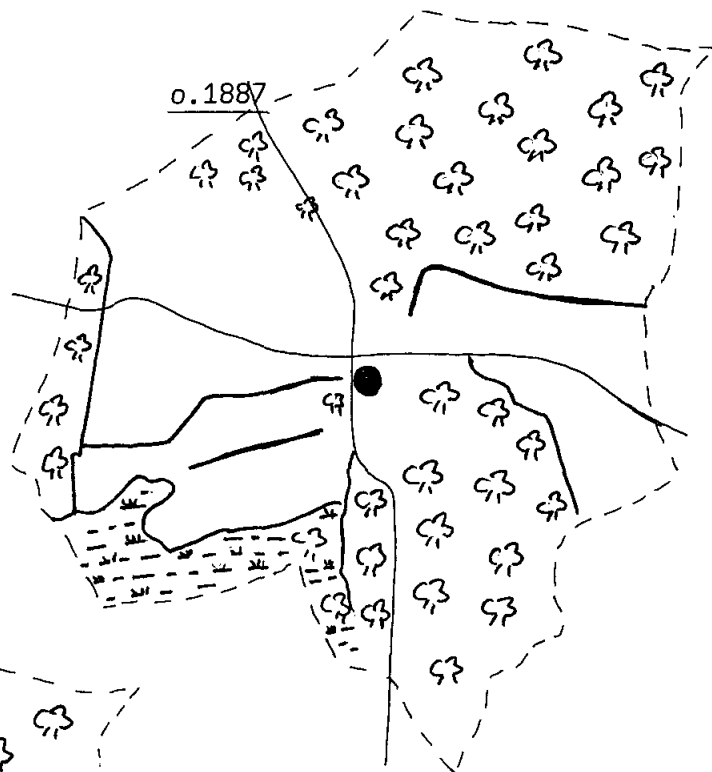
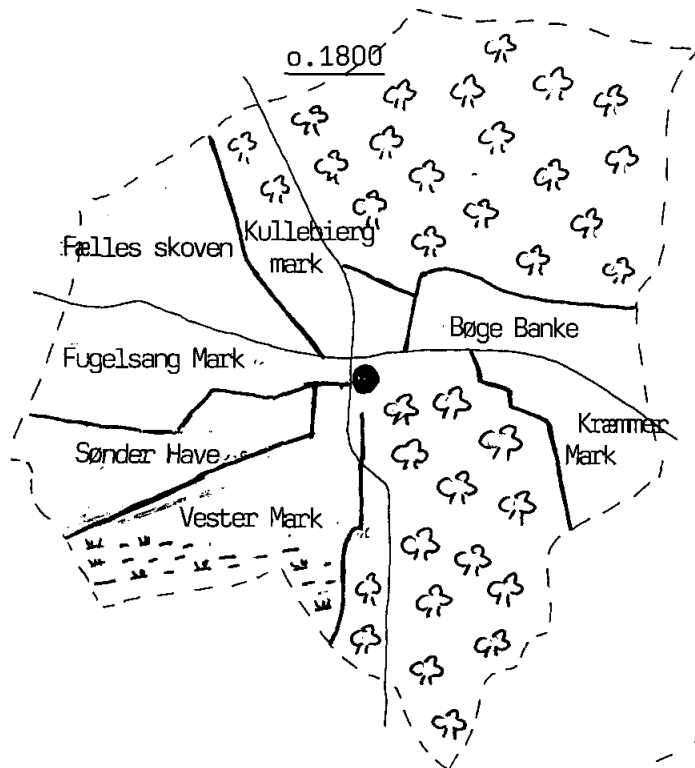
Krengerup - resursestruktur

Resursestrukturen består i dag af et meget stort skovareal, der er spredt over det meste af ejerlavet og så et mindre agerareal, hvor hovedparten er placeret i ejerlavets vestlige del og en mindre del mod øst.

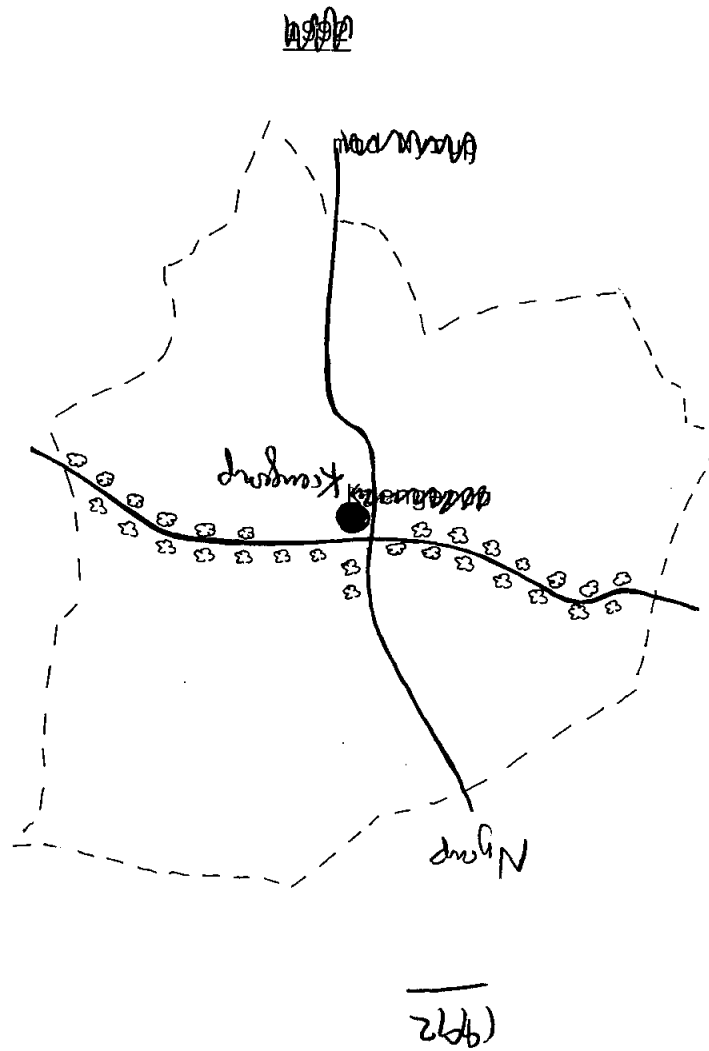
Der er kun sket moderate ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Det oprindelige skovareal er bevaret, mens de ellers store vådbundsområder i ejerlavets vestlige del er forsvundet engang efter 1887 og arealerne bruges nu dels som skov, dels som agerareal.

Skovarealerne har de fleste steder bevaret de efter fredskovsforordningen af 1805 lovpligtige skovdiger.

Krengerup - markstruktur

Krengerup - vejstruktur

— vejforløb
☼ vejtræer

Krengerup - markstruktur

Agerarealet er i dag delt op i flere forholdsvis små marker.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var der tale om et nærmest stjerneudskiftet agerareal med 7 marker. I løbet af 1800-tallet bliver et af skellene fjernet, så der tilsyneladende kun er 6 marker. På et eller andet tidspunkt efter 1887 forsvinder den oprindelige markstruktur så fuldstændig, og der anlægges 3 nye skelforløb.

Bortset fra skovdigerne, så består markskellene af levende hegn.

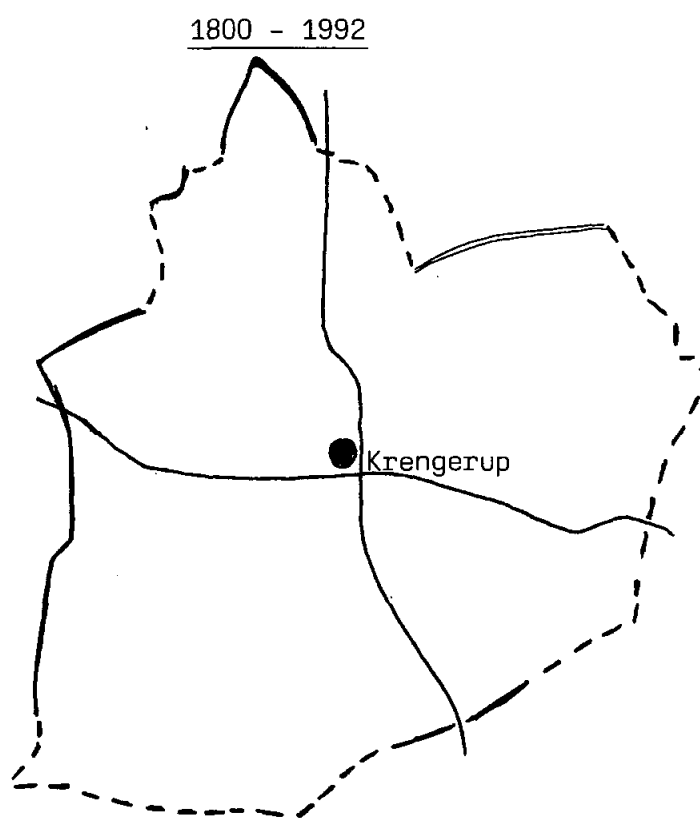
Krengerup - vejstruktur

Vejstrukturen består i dag af en øst-vest-gående landevej og en nord-syd-gående landevej, som dog brydes af selve hovedanlægget.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Det er blot ikke længere tilladt at benytte den del af vejen, som fører ind gennem portene i avlsgården og hen over den store brøstensbelagte gårdsplads. *af vej.*

Den øst-vest-gående vej har allé præg med træbevoksning på begge sider.

Krengerup - ejerlagsafgrænsning

— bevaret afgrænsning

--- ikke bevaret afgrænsning

Krengerup - ejerlavsafrænsning

Ejerlavsafrænsning er i dag kun bevaret ganske enkelte steder. Det er i form af et dige mod øst, hvor den er sammenfaldende med sognegrænsen og så i det sydvestlige hjørne i form af et mindre vandløb. Grunden til, at den ikke er bevaret alle de andre steder er, at den ikke har den store betydning, fordi Krengerups skovarealer strækker sig ud over afgrænsningen.

KRENGERUP - Konklusion

Krengerup er en typen anlægstype, opstået som skov-enestegård.

Krengerup er en skovgård for hvilke det gælder, at ressourcegrundlaget er skov og eng, foruden agerjorden, og at opdykningsprocenten er lav. Ejerlavet er idag stadig domineret af skov, men våd-/engområderne er enten opdyrkede eller tilplantede med skov.

I forhold til forholdene o.1800 er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. I sit udgangspunkt ret behersket og siden kun suppleret med to funktionærboliger og et gartneri med orangeri (nu stærkt forfaldent). Den ene af de nyere avlsbygninger rummer idag et lille hør-museum.
- Vejstrukturen. Den nord-sydgående vej går gennem tre porte i ladegården, og den øst-vestgående er en allé.

I mindre grad er ressourcestrukturen bevaret .. genopretning ...

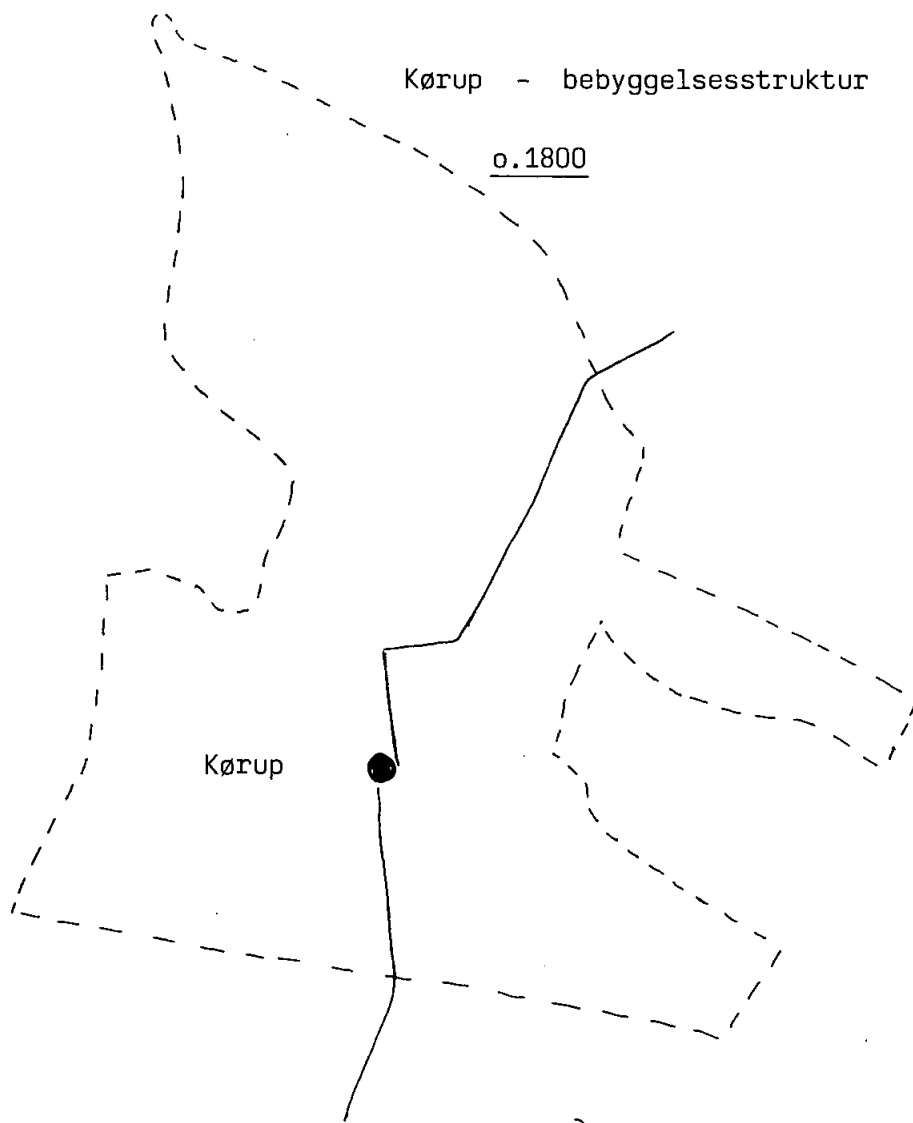
Markstrukturen er ikke bevaret, som det er almindeligt for hovedgårde. Ejerlavsgården er heller ikke bevaret fordi hovedgårdens skovarealer går ud over ejerlavsgården.

Hovedbygning og ladegård er fredet.

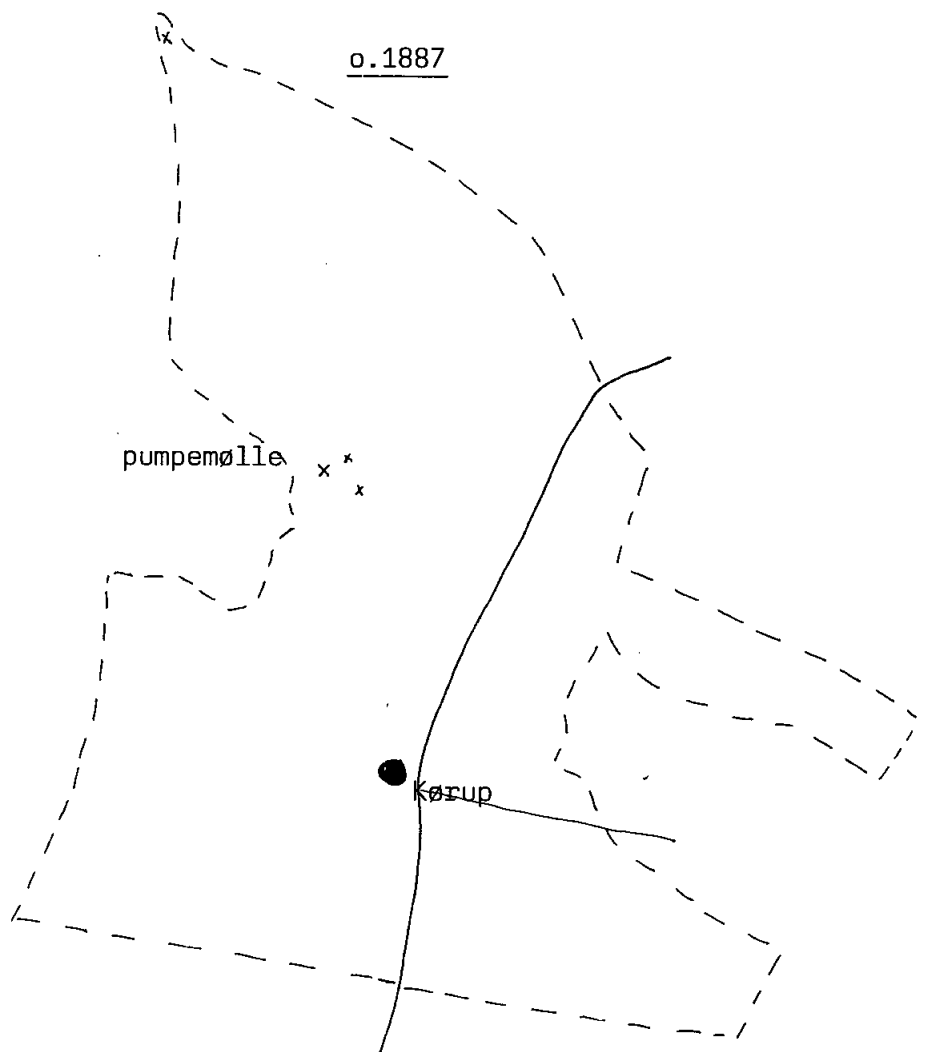
Kørup

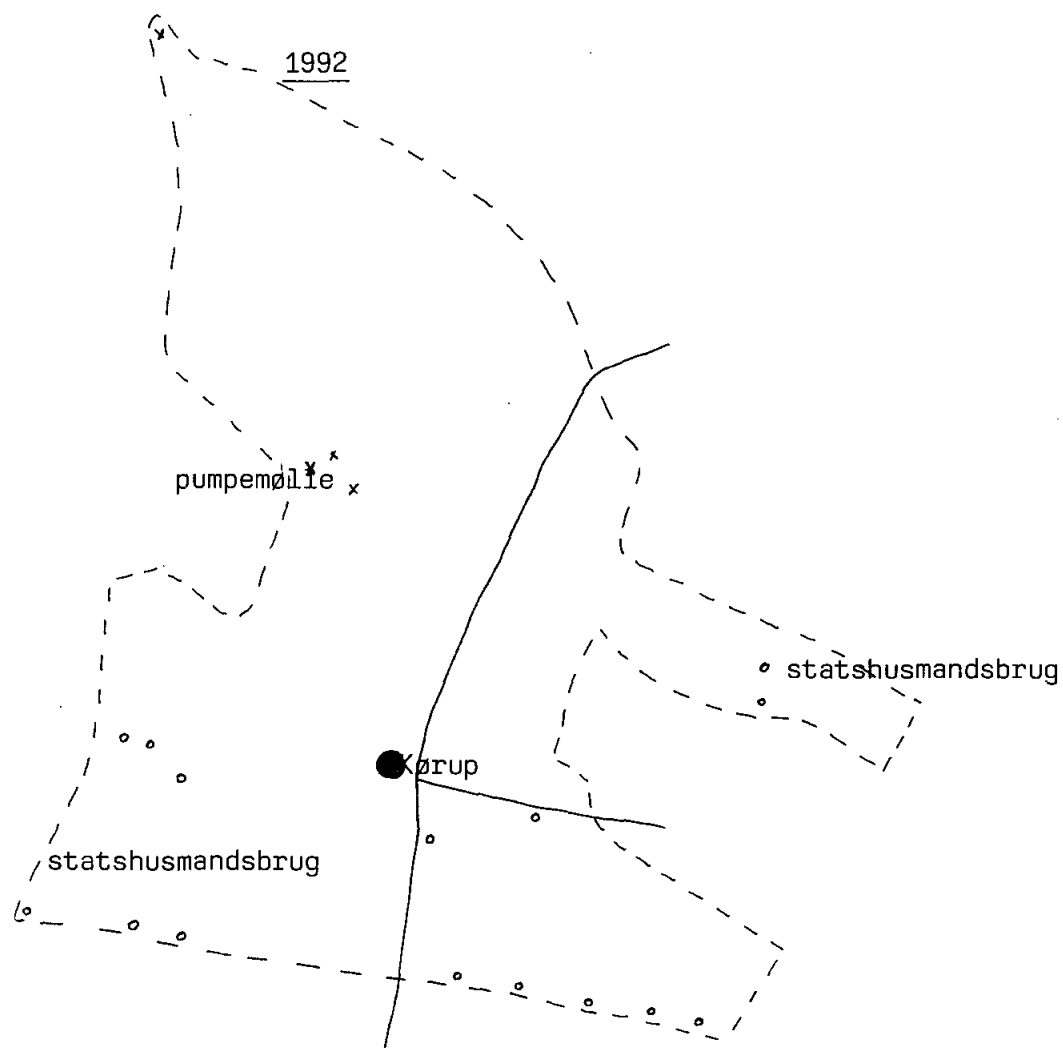
Kørup - bebyggelsesstruktur

o.1800

o.1887

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1887
- bebyggelser, der er kommet til efter 1887

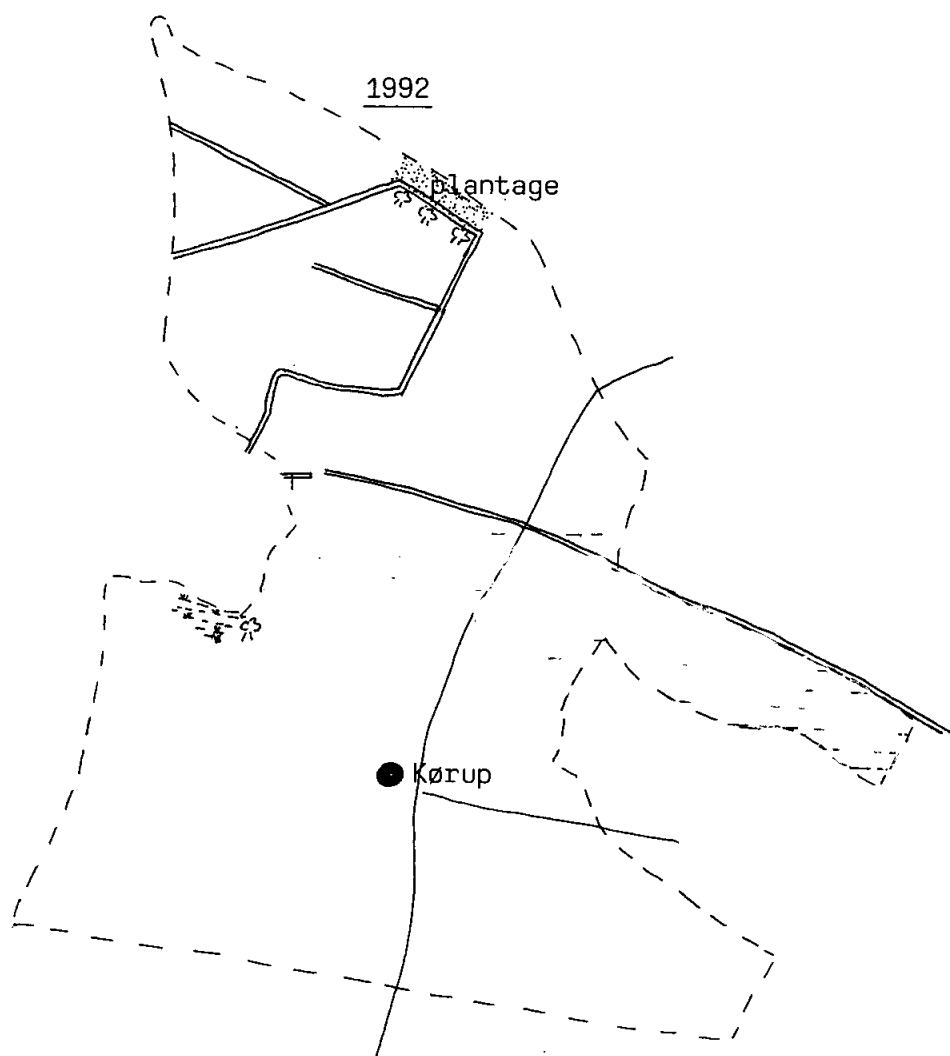
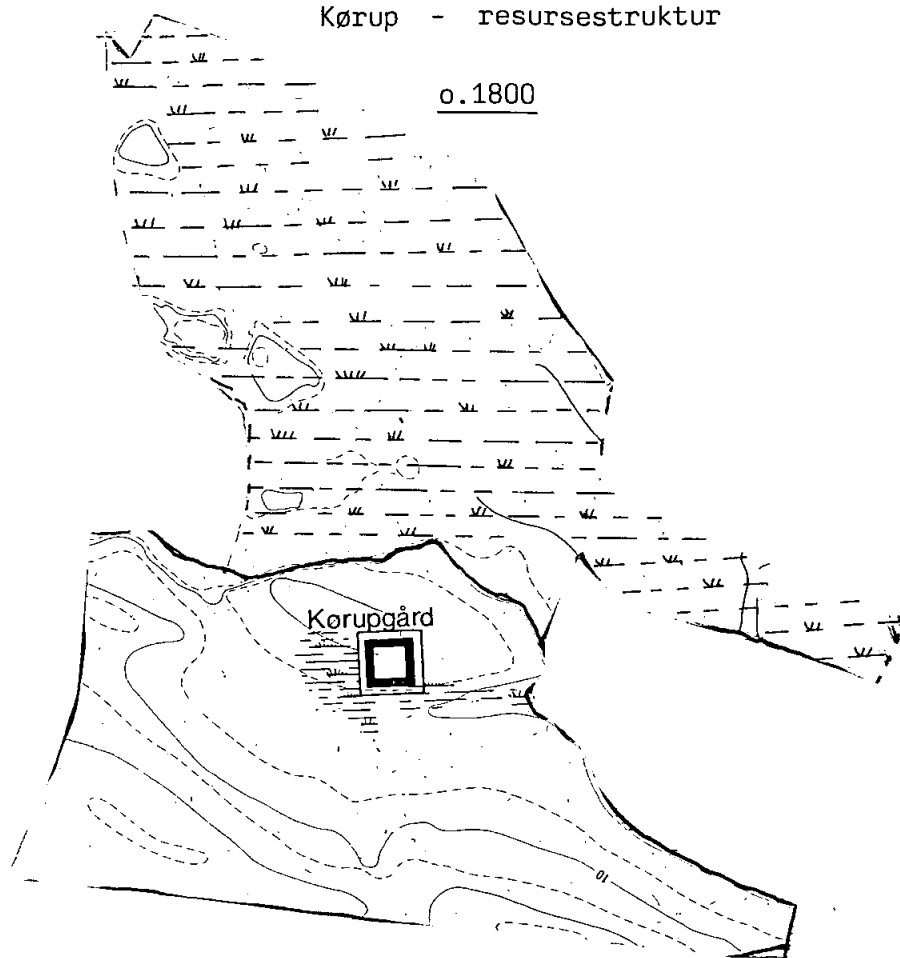
Kørup - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Kørup ejerlav består i dag ud over selve hoved- og avlsbygningerne af enkelte huse på de inddæmmede arealer, en pumpemølle og en del husmandssteder langs vejene især i ejerlavets sydlige del.

Der er sket store ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800, hvor ejerlavet kun rummede selve hovedkomplekset. I løbet af 1800-tallet kommer der enkelte huse og en pumpemølle til i forbindelse med det inddæmmede område. I 1900-tallet ændres bebyggelsesstrukturen meget ved udstykningen af et stort antal husmandssteder langs vejene. Det må skyldes, at grevskabet Roepstorff, som ejede både Kørup og Egebjerggård har valgt at sælge jord fra Kørup i forbindelse med grevskabets overgang til fri ejendom først i 1900-tallet.

Hovedbygningen med bevarede voldgrave er fra 1600-tallet og er beboet. Avlsbygningerne er overvejende fra 1800-tallet. Den er i rimelig god stand. Dele af den er beboet, men der er mange bygninger, som ikke er i brug længere. Den gamle pumpemølle var ved besigtigelsen ved at blive restaureret. Ellers er der kun enkelte bindingsværkshuse i området, der klart domineres af de mange grundmurede husmandssteder. De er i flere tilfælde bygget meget om og de har kun et vist ensartet præg.

Kørup - resursestruktur

skov
vådbundsområder

Kørup - resursestruktur

Resursestrukturen i Kørup ejerlav består i dag af et stort sammenhængende agerareal, et lille engområde ved kysten og et lille område med frugtplantage og skov mod nord.

Der er sket store ændringer i resursestrukturen i området siden o.1800. Ejerlavet udvidedes betragteligt ved inddæmning sidst i 1700-tallet. Der er her tale om en af de ældste inddæmninger på Fyn. Udvidelsen betød i første omgang, at Kørup fik adgang til nogle meget store engarealer. Denne resursefordeling med næsten lige så meget eng- som agerareal holder sig igennem i hvert fald det meste af 1800-tallet. På et eller andet tidspunkt efter 1887 er engarealerne blevet yderligere drænet og området ligger nu hen som agerjord. Det er dog stadig tydeligt at se, at der er tale om inddæmmede arealer, da de mange åbne afvandingskanaler og den gamle pumpemølle er bevaret. Ligesom, at de tidligere småøer, der var i området tydeligt rager op i det ellers så flade landskab. Selve inddæmningen er også markeret med en mindestøtte, der har inskriptionen:

Giort Nyttig
for
Baronierne
Einsidelsborgs
og
Kiørups Eyer
og Beboer
opført af
Ulrich Wilhem
Røepstorff
1803

~~Kørup ejerlav, der kan brydes af det eksisterende vejnet.~~

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var den nordlige del først lige kommet til og der

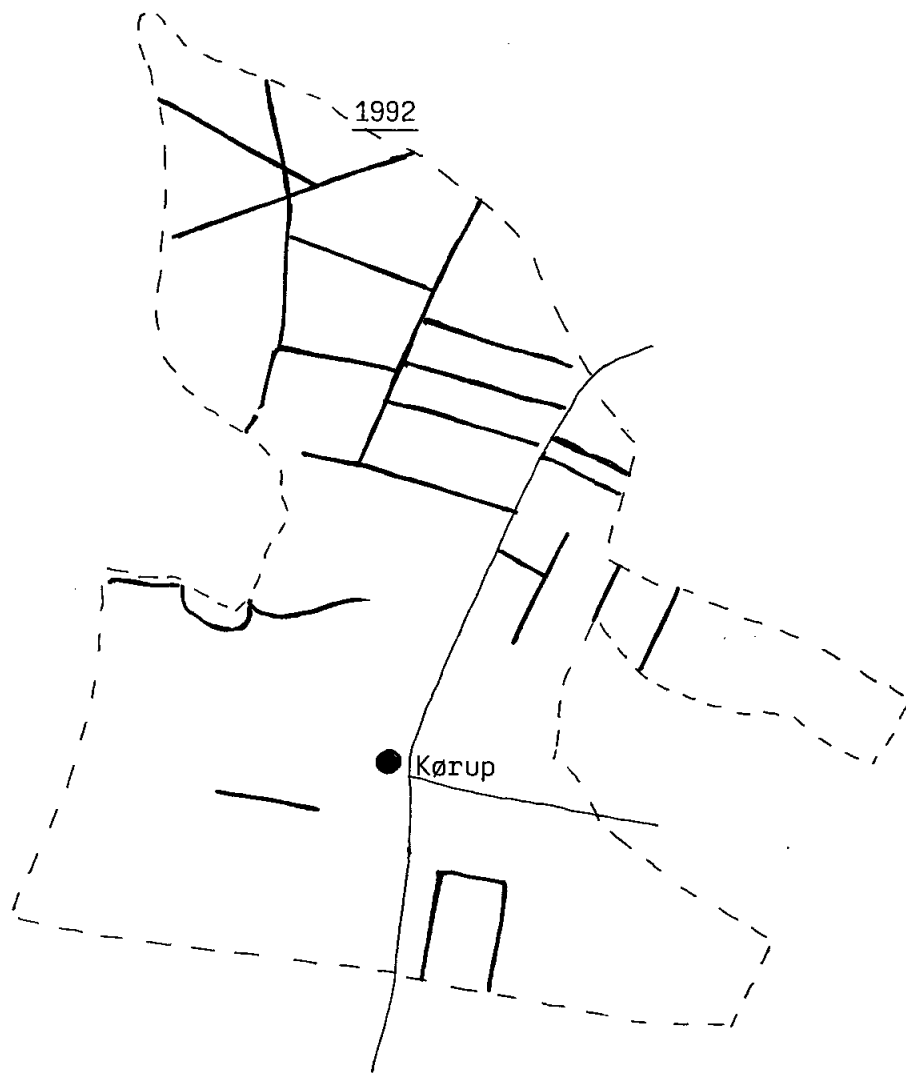
Kørup - markstruktur

Bruges under Kørup, den inddæmmede del

Kirke Mark
Engelunds Mark
Havredals Mark
Øster Mark
Vie Mark
Pilehøys Mark
Hauggårds Mark

o.1887

Kørup

Kørup - markstruktur

Kørup ejerlav er i dag delt op i en del mindre marker på det inddæmmede areal, mens den sydlige del af ejerlavet kun rummer ganske få markskel og fremstår som et stort sammenhængende agerareal, der kun brydes af det eksisterende vejnet.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var den nordlige del først lige kommet til og der er ikke angivet nogle markskel, men der må have eksisteret en del kanaler. Den sydlige del var delt op i 7 marker af en rimelig regulær form, men med en del variation omkring størrelsen. Markopdelingen ændres noget i løbet af 1800-tallet, hvor de bliver mere regulære, men så til gengæld bliver størrelsesforskellen imellem dem større. Afvandingskanalerne på det inddæmmede areal er nu indtegnet. Engang efter 1887 afvandes arealet yderligere og der kommer endnu flere kanaler til sammen med en del læhegn. Den store udstykning af husmandssteder i det her århundrede må ligeledes have betydet oprettelsen af mange nye markskel, men der er kun bevaret et enkelt af dem i dag ved den sydlige ejerlavsgrænse. Ellers er markopdelingen i det her område helt væk.

Kørup - vejstruktur

o.1800

Kørup

1992

mod Egebjerggård

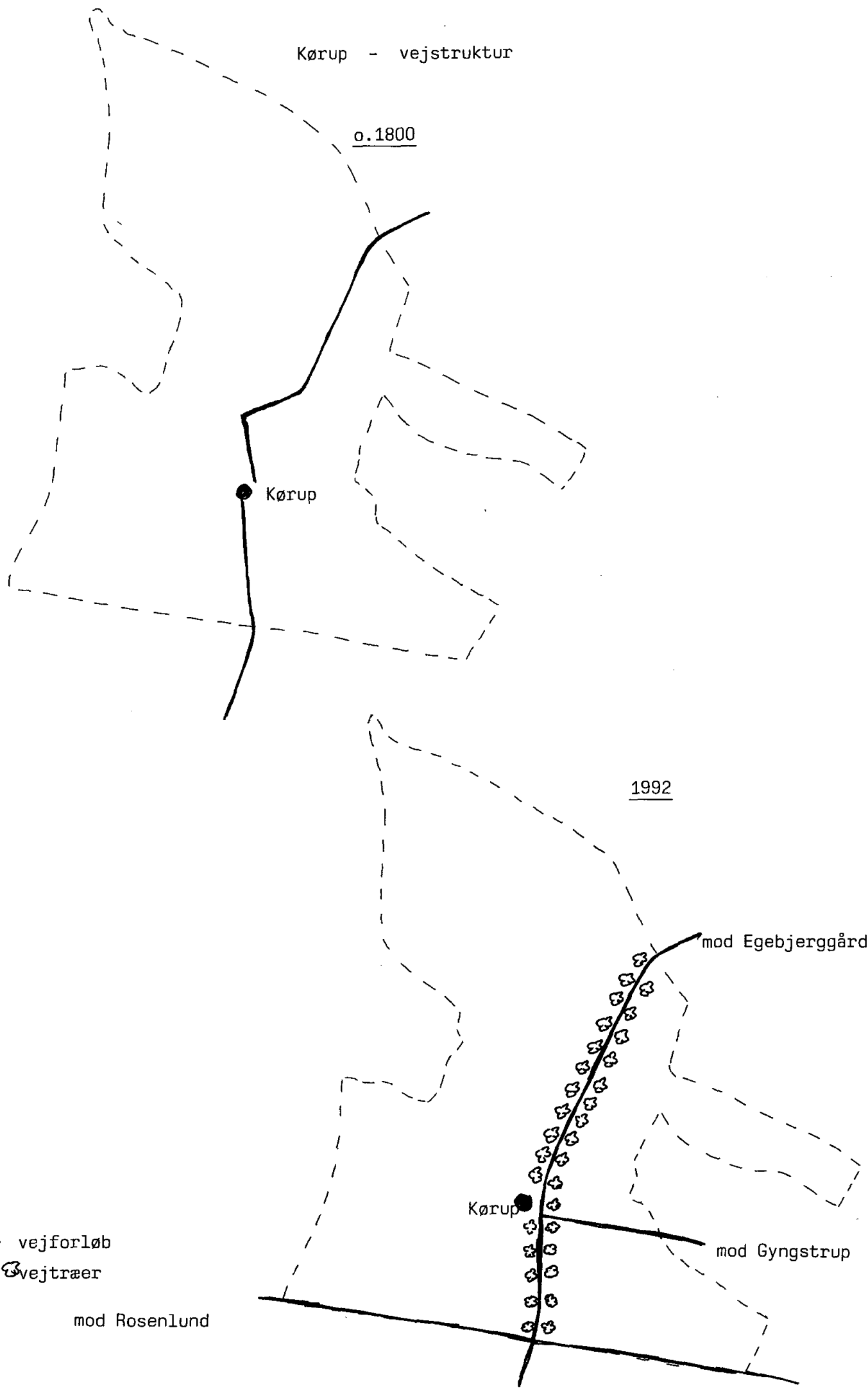
Kørup

mod Gyngstrup

mod Rosenlund

— vejforløb

☼ ☼ ☼ vejtræer

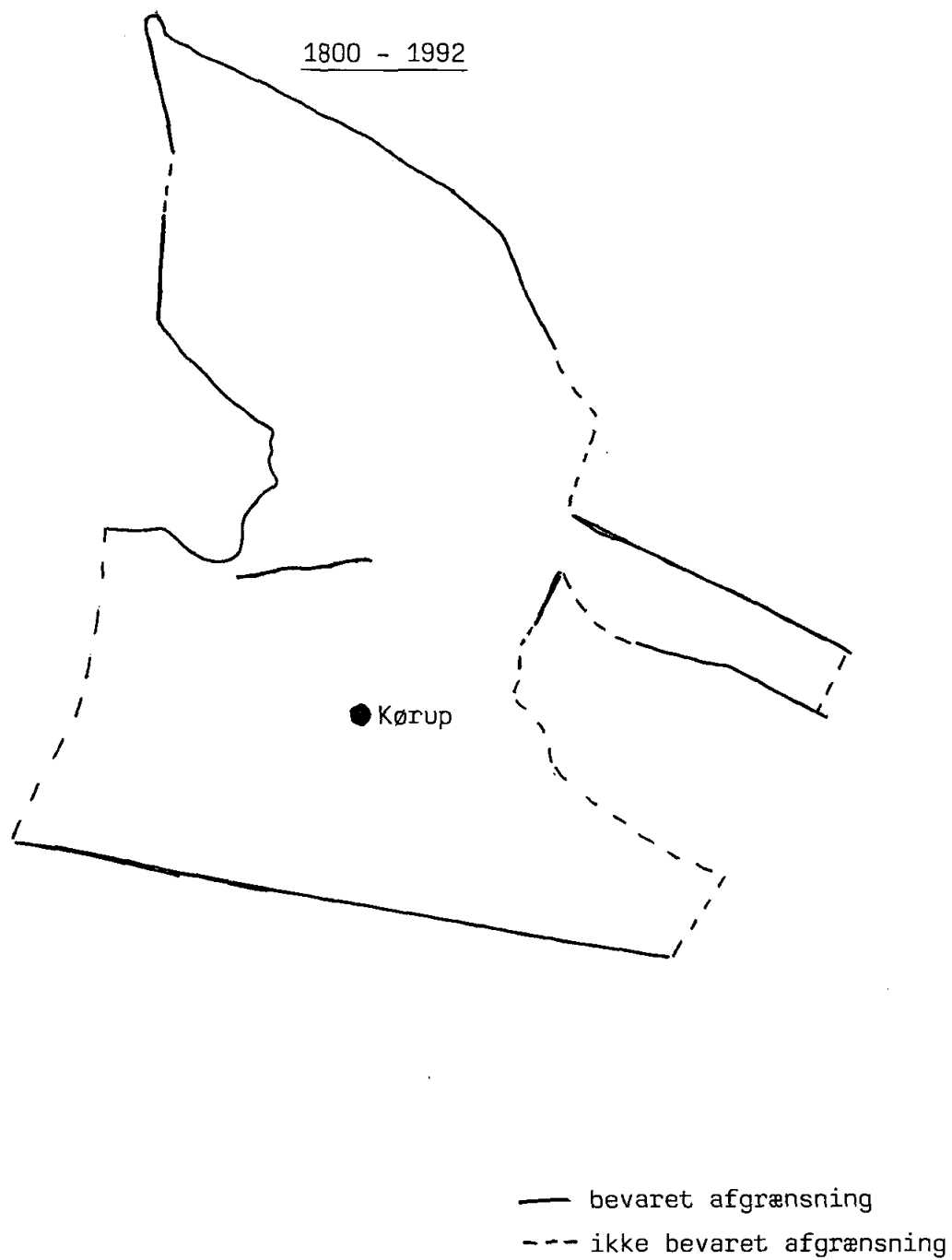
Kørup - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en nord-syd-gående vej forbi selve hovedanlægget, en øst-vest-gående vej ved den sydlige ejerlavsrind og en øst-gående vej ud fra hovedanlægget.

Der er kun sket mindre ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Vejen forbi godset er blevet rettet en del ud, så den ikke løber så tæt på selve hovedbygningen mere, og der er kommet et østgående vejforløb til.

Vejen forbi godset har allé præg på grund af bevoksninger på begge sider af den.

Kørup - ejerlavsafgrensning

Kørup - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsningen er kun bevaret for omkring 2/3 dels af forløbets vedkommende. Hertil kommer, at en stor del af afgrænsningen kun markeres af veje, der løber i skellet. For den bevarede dels vedkommende består den af levende hegn bortset fra et bevaret dige ud mod kysten ved det inddæmmede areal.

Hvor gammel grænsen er kan vi ikke vide med sikkerhed, bortset fra, at den i hvert fald rækker tilbage til o.1800. Kørup har siden sin anlæggelse i middelalderen ændret på grænseforløbet flere gange ved udvidelser af ejerlavet. En lille smule af det oprindelige kystforløb er markeret af et skel midt i ejerlavet.

Lykkesholm

Lykkesholm - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Lykkesholm ejerlav består i dag kun af en mølle og 2 huse foruden hoved- og avlsbygningerne.

Der er da sket nogle ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800, men der har på den anden side aldrig været tale om nogen omfattende bebyggelsesstruktur. Der har ligget et enemærkehus ved vejen mod Ellested, et skovhus/enemærkehus ved Nyhave, et teglbrænderi og Nye Mølle med eget ejerlav. Blandt disse nu nedlagte bebyggelser, kunne der ved besigtigelsen kun ses spor af Nye Mølle. Selve møllebygningen er blevet flyttet til Frilandsmuseet på Sjælland, men mølletomten, dæmningen og dammen kan stadig ses tydeligt i skovbunden.

Den bevarede mølle - Gl. Mølle er en grundmuret, stor bygning, der formentlig indeholder turbiner og har været hjemsted for en omfattende mølledrift. Den er ikke længere i brug og er noget forfalden. Husmandsstedet ved Magelund står i bindingsværk, og både beboelsen og avlsbygningerne er i brug. Det indgår som en del af den lille husbebyggelse Magelund, som er placeret i udkanten af Lindeskovs ejerlav. En udstykning, som udemærket kan have været foranstaltet af Lykkesholm gods o.1800, som boliger for de folk, der skulle afløse de tidligere hoveriarbejdere. Det sidste hus, der ligger umiddelbart vest for hovedbygningen, var tidligere en smedie. Det bruges i dag udelukkende som beboelse og er bygget så meget om, at det ikke minder om dets tidligere anvendelse.

Lykkesholm hovedbygning stammer tilbage fra 1600- og 1700-tallet, den er beboet og nogenlunde vedligeholdt. Avlsbygningerne stammer fra 1800-tallet og senere, men det er kun en meget lille del af dem, som er i brug.

Lykkesholm - bebyggelsesstruktur

o.1800

Magelund

• Ny Mølle

teglværk

• Gl.Mølle

● Lykkesholm

Nyhavn Skov

o.1887

• Gl.Mølle

smedie x

• Magelund

• Gl.Mølle

x ● Lykkesholm

• bebyggelser, der eksisterede o.1800

x bebyggelser, der kommer til mellem 1800 og 1887

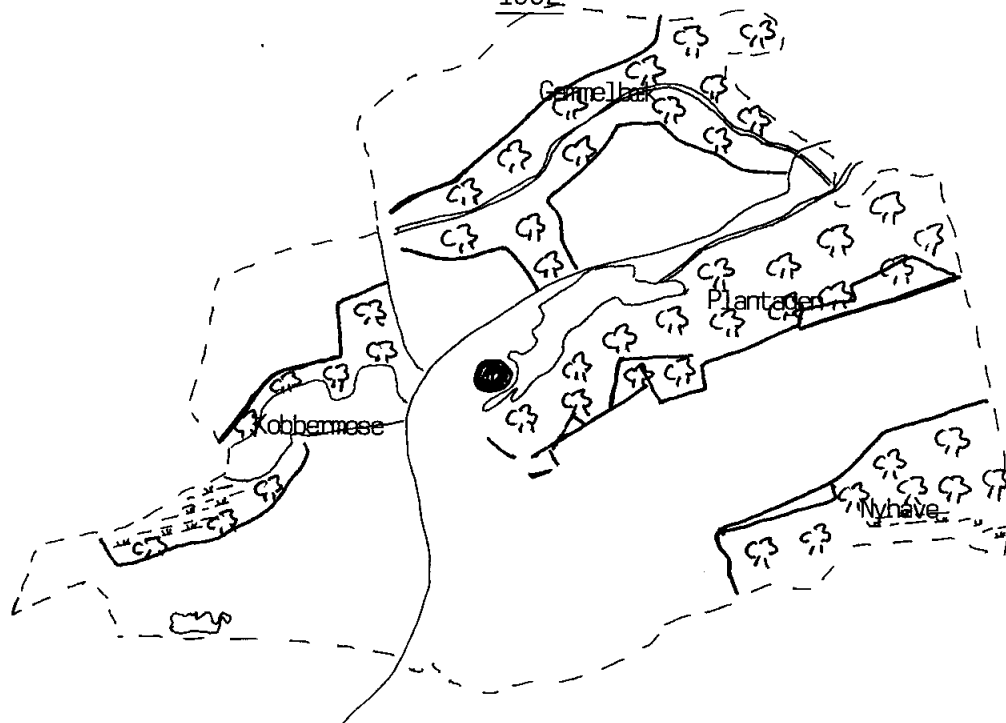
o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Lykkesholm - resursestruktur

o.1800

1992

skov

vådbundsområder

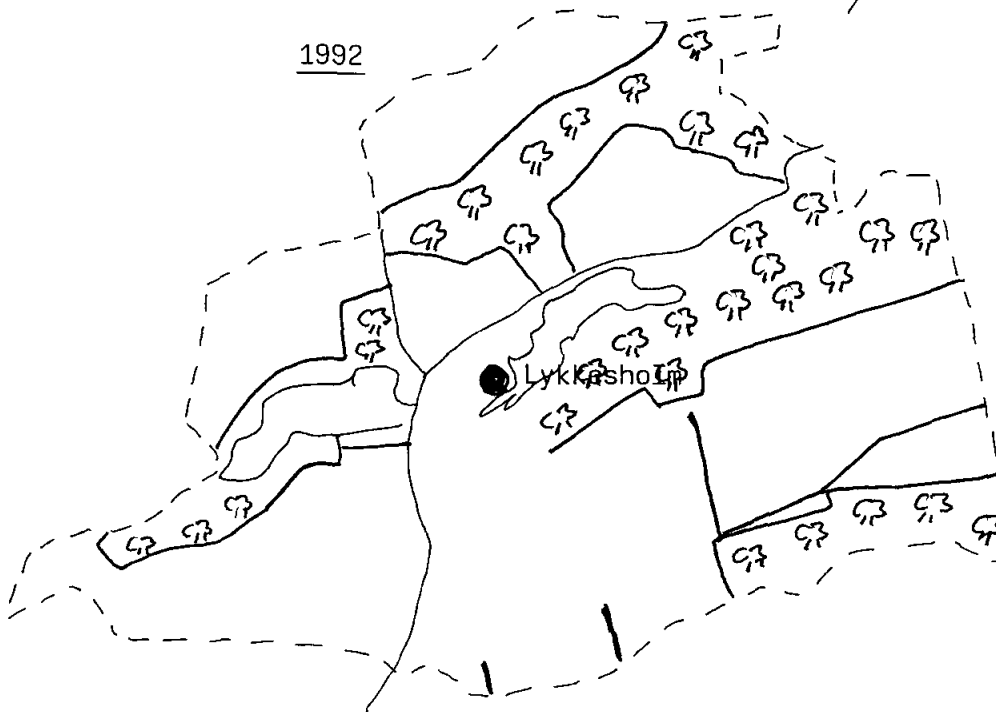
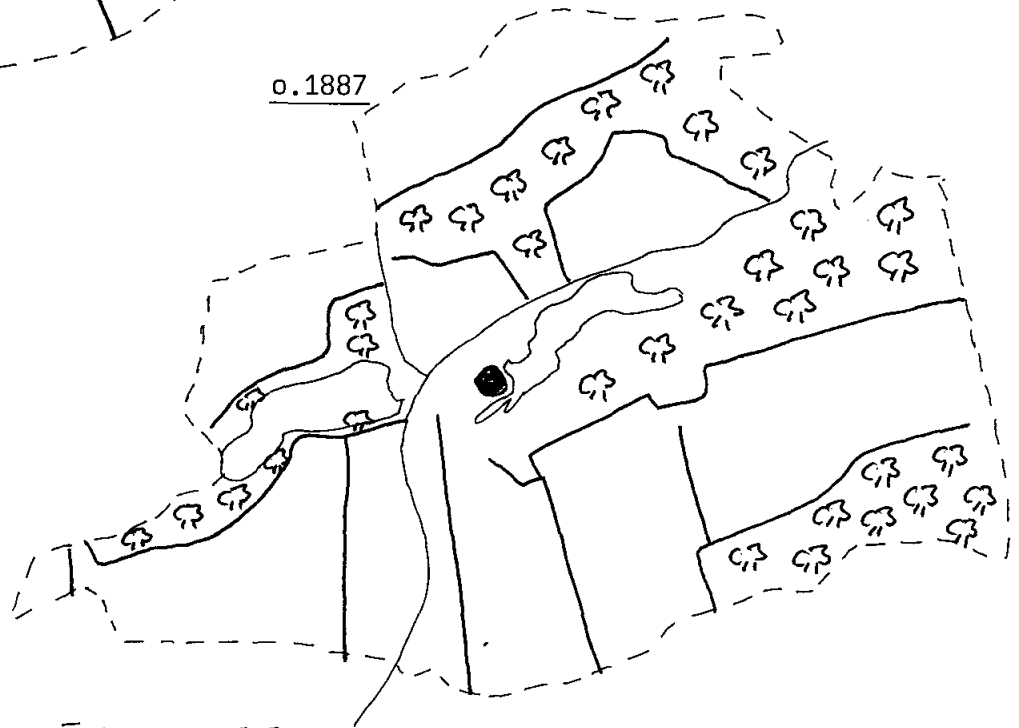
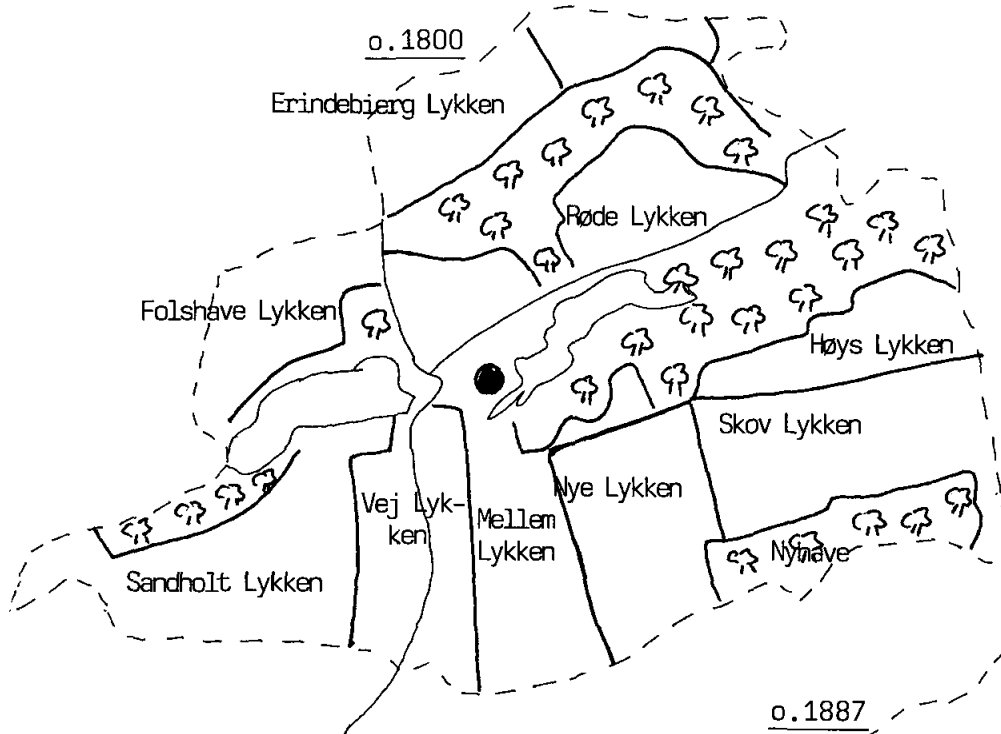
skovdiger

Lykkesholm - resursestruktur

Lykkesholm resursestruktur består af en blanding af vidtstrakte agerarealer og skovpartier i de mere kuperede områder, der også rummer Kobbermose, Gl. Mølleødam, Gammelbæk og enkelte små vådbundsarealer med rørskov o.l.

Der er sket en del ændringer i skovenes og vådbundsarealernes udstrækning siden o.1800. Imellem 1800 og 1886 plantes de ellers vidtstrakte engområder i skovene til, Nyhaveskoven udvidedes betragteligt ud over agerarealet, og skovarealerne forsynedes med de lovpligtige fredskovsdiger, der stadig er bevaret. En sådan regulering af skovarealerne var almindelig på Fyn i 1700- og 1800-tallet, fordi man gik over til at lægge større vægt på drift af højskoven. Træerne skulle derfor beskyttes mod husdyrenes skadelige græsning ved at opsætte diger, ligesom græs-, høslet- og agerløkker inde i skovene blev plantet til. I modsætning til mange andre godser valgte Lykkesholm dog ikke at rette grænserne ud omkring alle skovarealerne, selvom det gjorde opsætningen af diger og dyrkningen af de tilstødende agerarealer mere besværlig. Grænsen ind til Plantagen beholdt sit uregelmæssige forløb bestemt af landskabsformen. I løbet af 1800-tallet rettes den så endelig ud, og der opsættes et nyt fredskovsdige, men det gamle er stadig bevaret inde i skoven i dag. Nyhaveskoven har været udsat for det modsatte. Imellem 1800 og 1886 udvidedes den betragtelig på agerarealets bekostning, og der opsættes et fredskovsdige. På et tidspunkt efter 1886 indskrænkes den så igen, men det gamle fredskovsdige har fået lov til at blive stående på marken.

Lykkesholm - markstruktur

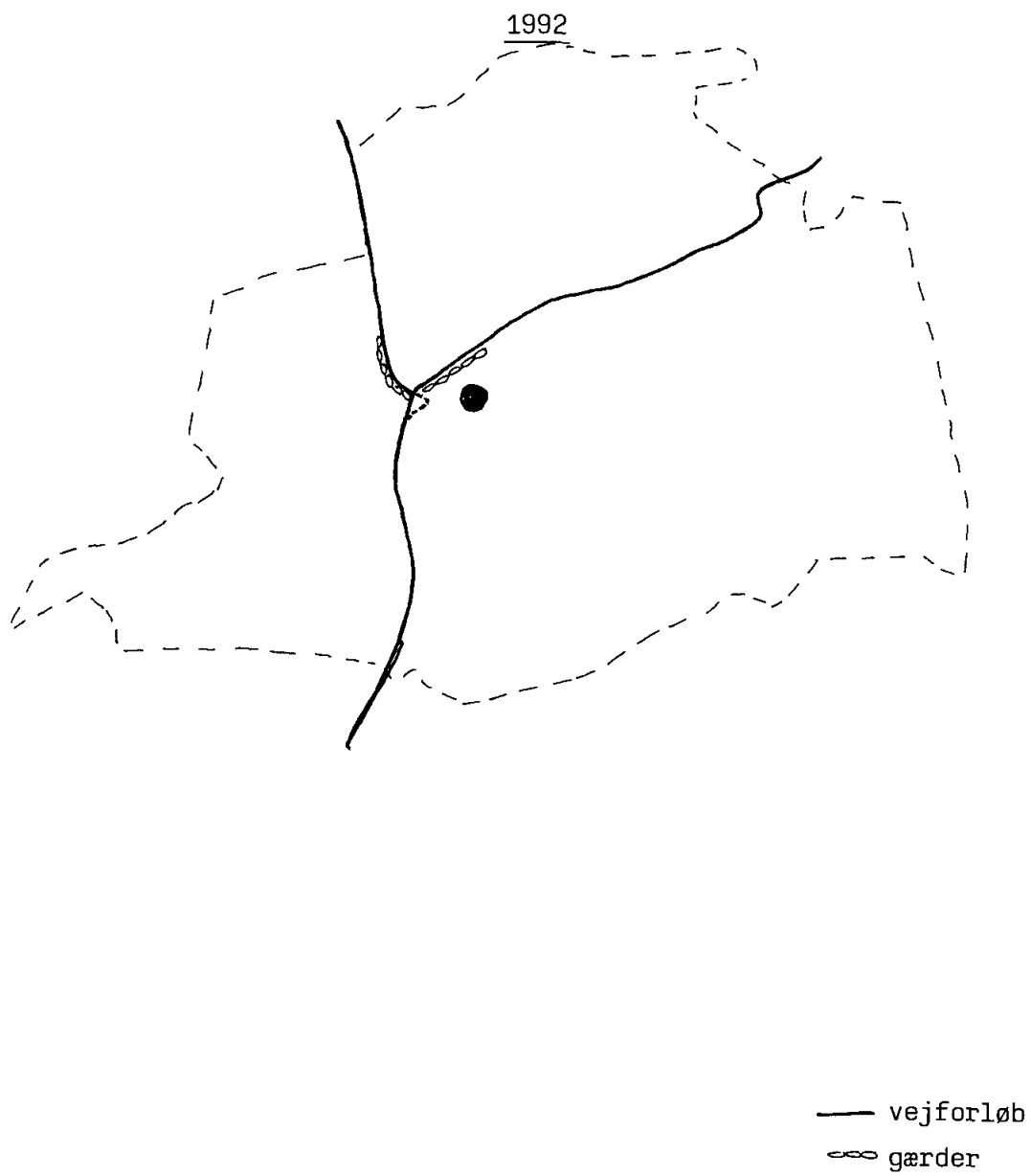

Lykkesholm - markstruktur

Markstrukturen i Lykkesholm ejerlav består i dag af store vidtstrakte områder med enkeltstående træer. Agerarealet brydes ellers kun af de eksisterende veje og mange skovarealer i området.

Ændringerne i markstrukturen siden o.1800 har været radikale. Agerarealet var o.1800 delt op i flere marker, der var omgivet af faste skel. En markstruktur, der var tilpasset 1800-tallets driftsform - kobbeldbruget. Idealet her var, at agerarealet skulle samles, deles op i 6-8 jævnstore marker og omgives af faste skel. Det har ikke rigtig helt kunne opfyldes ved Lykkesholm, fordi det her var nødvendigt at tage hensyn til de mange steder med meget kuperet terræn, der var bedst egnet til skovdrift.

Lykkesholm - vejstruktur

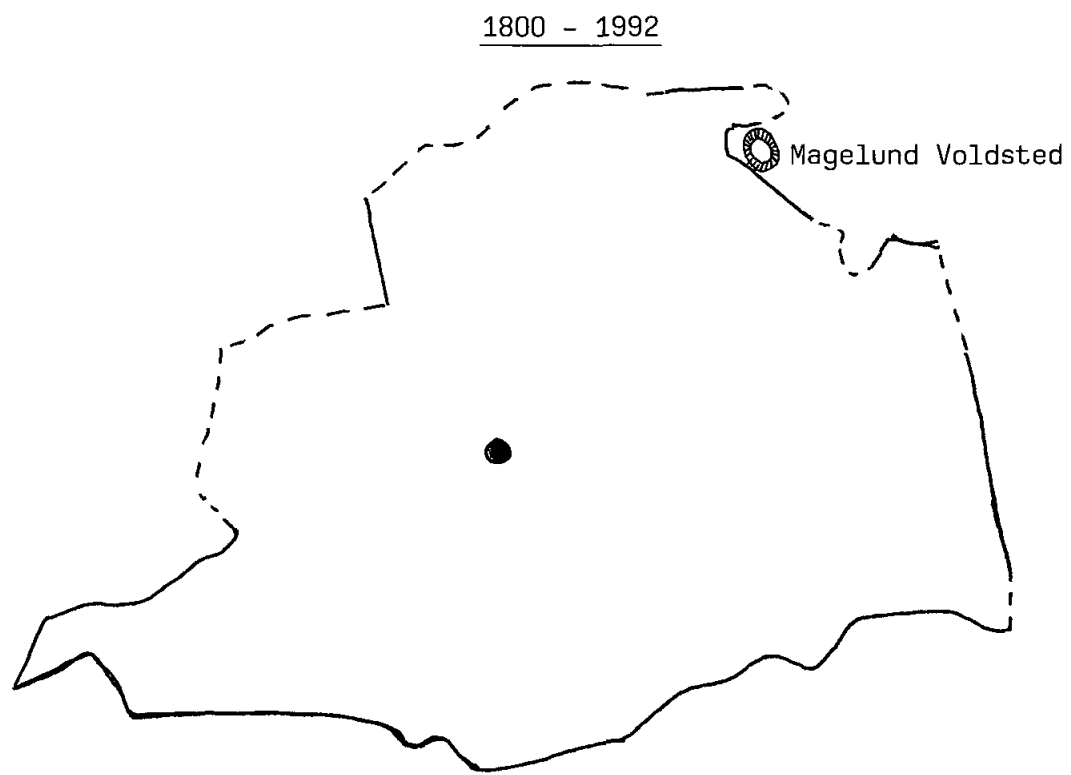
Lykkesholm - vejstruktur

Lykkesholm gennemskæres af en nord-syd-gående vej, der løber imellem Gislev og Ellested, og en østgående vej mod Lindeskov.

X En mindre del af vejnettet er omgivet af stengårde i krydset ved selve hovedbygningen. Det ene gårde er en del af gårdet ind til den lille skov - Folehave, mens det andet gårde indgår i hovedbygningens parkanlæg.

Der er næsten ikke sket nogle ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Vejen er kun blevet rettet en smule ud i krydset ved selve hovedbygningen, hvor den tidligere gik helt op til den i dag bevarede portbygning.

Lykkesholm - ejerlavsaftgrænsning

— bevaret grænseforløb
--- ikke bevaret grænseforløb

Lykkesholm - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsningen er næsten kun bevaret i den sydlige del, hvor hovedparten af grænseforløbet er sammenfaldende med sognegrænsen. Den består af gærder, der flere steder er bevokset med levende hegn. Grunden til, at den er forsvundet så mange steder er, at den mistede sin betydning i løbet af 1800-tallet, fordi Lykkesholm udvidede sine agerarealer langt ud over den gamle ejerlavsaftgrænse.

Grænsen som helhed og som den er angivet her, var den der var gældende o.1800. Hvor gammel den er, er det svært at sige noget sikkert om, men en del af den er givet ikke ret gammel, fordi der er sket så store ændringer i bebyggelsesstrukturen i området. Lykkesholm blev flyttet o.1400 fra det i dag bevarede og meget anseelige voldsted Magelund, og der er i de følgende århundrede blevet nedlagt flere landsbyer og gårde i området, for at skabe plads til hovedgårdens ekspansion. Den bevarede del af grænsen, som er sammenfaldende med sognegrænsen kan dog som sognegrænse udemærket strække sig helt tilbage til 1100-tallet, hvor sognestrukturen med indførelsen af tienden blev mere eller mindre låst fast.

LYKKESHOLM - Konklusion

Lykkesholm er en sjælden anlægstype, anlagt som befæstet hovedgård. Lykkesholms oprindelige placering ses i det meget store voldsted Magelund.

Lykkesholm havde en blandingsøkonomi med god agerjord, skov, fiskeri og mølledrift. Idag er de fleste vådområder plantet til, men mølledammen og Kobbermosen er bevaret. Voldgrav og mølledam er sammenhængende. Den tidligere brug af skovarealerne ses i de højryggede agre i Nyhave.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen er ret begrænset. Der er et husmandssted ved Magelund, som muligvis er en bebyggelse der er opstået pga behovet for arbejdskraft efter afløsningen af hoveriet; Gl.Mølle; en stærkt ombygget smedie; og hovedgården med portbygning og avlsgård. Nye Mølle er idag genopført på Frilandsmuseet.
- Ressourcestrukturen har bevaret sin skov med højryggede agre, mølledammen og mosen. Vådområderne er blevet plantet til.
- Vejstrukturen er uændret. Der er stendiger i krydset ved hovedbygningen.

Mindre bevaret er ejerlavsgrænsen som kun ses i den sydlige og østlige del med diger med beplantning. Markstrukturen er ikke bevaret.

Hovedbygningen og porthuset er fredet.

Strukturernes tilgængelighed:

- Bebyggelsesstrukturen er tilgængelig via det eksisterende vejnet. Gammel og Nye Mølle via skovveje. Fra Magelund Voldsted, som er offentligt tilgængeligt, ses husbebyggelsen Magelund Huse. Hovedgårdsanlægget er åbent og overskueligt og kan ses fra vejen til Gislev.
- Ressourcestrukturen er tilgængelig via skovveje. De højryggede agre i Nyhave er ikke umiddelbart synlige fra skovvejen.
- Ejerlavsgrænsen ses tydeligt i syd fra vejen.

Kilderne syd-øst for hovedgården ???

~~Lykkesholm er en sjælden anlægstype, anlagt som befæstet hovedgård. Lykkesholms oprindelige placering ses i det meget store voldsted Magelund.~~

~~Lykkesholm havde en blandingsøkonomi med god agerjord, skov, fiskeri og mølledrift.~~

LYKKESHOLM - Konklusion

Lykkesholm er en sjælden anlægstype, anlagt som befæstet hovedgård. Lykkesholms oprindelige placering ses i det meget store voldsted Magelund.

Lykkesholm havde en blandingsøkonomi med god agerjord, skov, fiskeri og mølledrift. Idag er de fleste vådområder plantet til, men mølledammen/søen og Kobbermosen er bevaret. Den tidligere brug af skovarealerne ses i de højryggede agre.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen er ret begrænset. Der er et husmandssted ved Magelund, som muligvis er en bebyggelse der er opstået pga behovet for arbejdskraft efter afløsningen af hoveriet; Gl.Mølle; en stærkt ombygget smedie; og hovedgården med portbygning og avlsgård.

- Ressourcestrukturen har bevaret sin skov med højryggede agre, mølledammen/søen og mosen. Vådområderne er blevet plantet til.

- Vejstrukturen, som er uændret. Der er stendiger i krydset ved hovedbygningen.

Mindre bevaret er ejerlavsgården som kun ses i den sydlige og østlige del med diger med beplantning. Markstrukturen er ikke bevaret.

Hovedbygningen og porthuset er fredet.

ALLESTED	2
BÅGØ	19
EJBYLUNDE	30
ENGELDRUP	42
FALSLED	54
FREMMELEV	67
FØNS	79
HOLSE	91
KOSTERSLEV	106
KÆRBY	121
LUMBY_TORP	136
LYØ	151
MÅLE	167
RADSTRUP	179
RÅGELUND	191
SDR.BROBY	203
SDR.ÅBY	222
STRYNØ	234
TRANEKÆR	246
TVÆRSKOV	261
VIBY	273
VOLDTOFTE	285
ØSTRUP	304
ÅLSBO	323

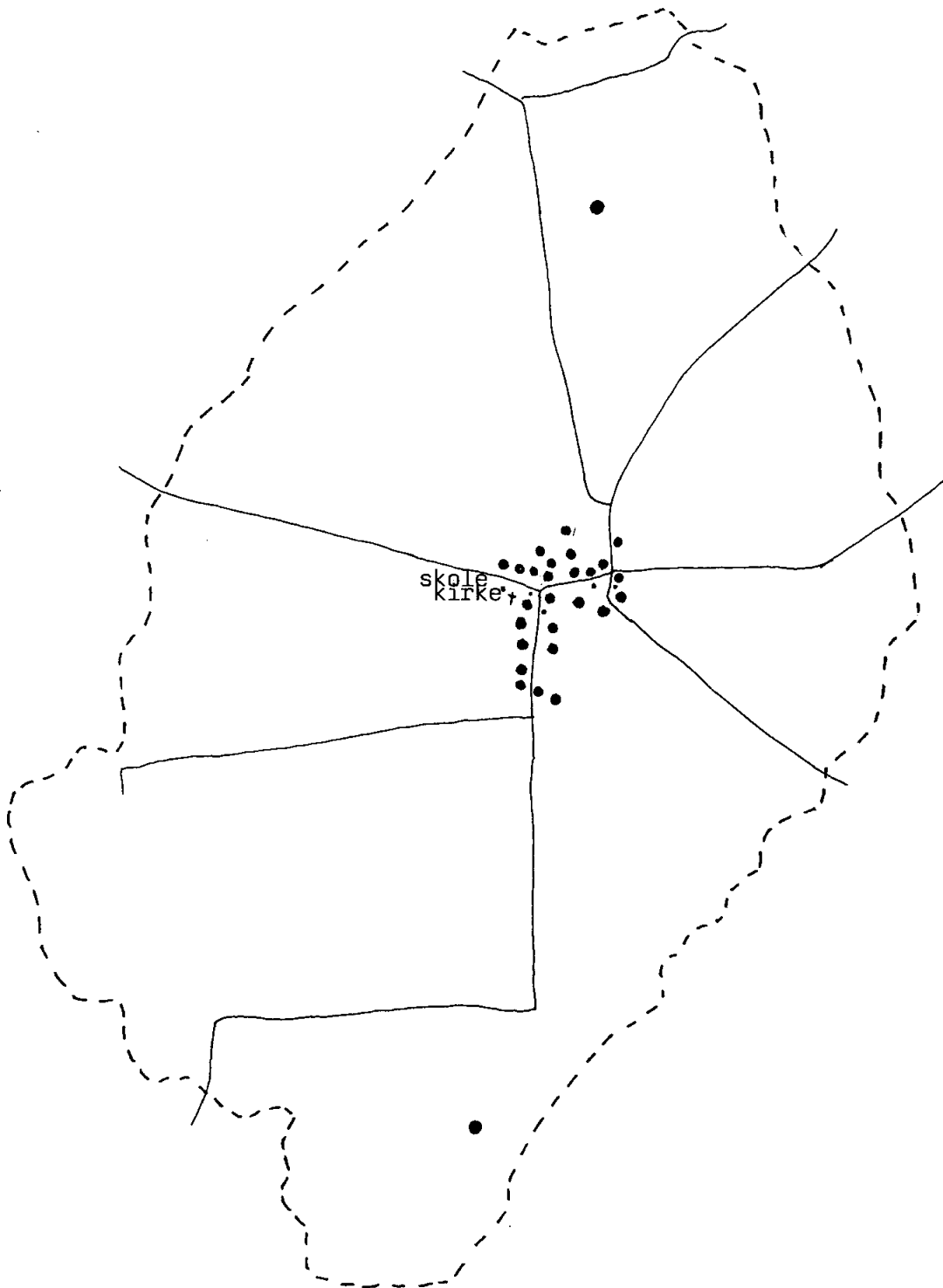
Allested

ALLESTED - bebyggelsesstruktur

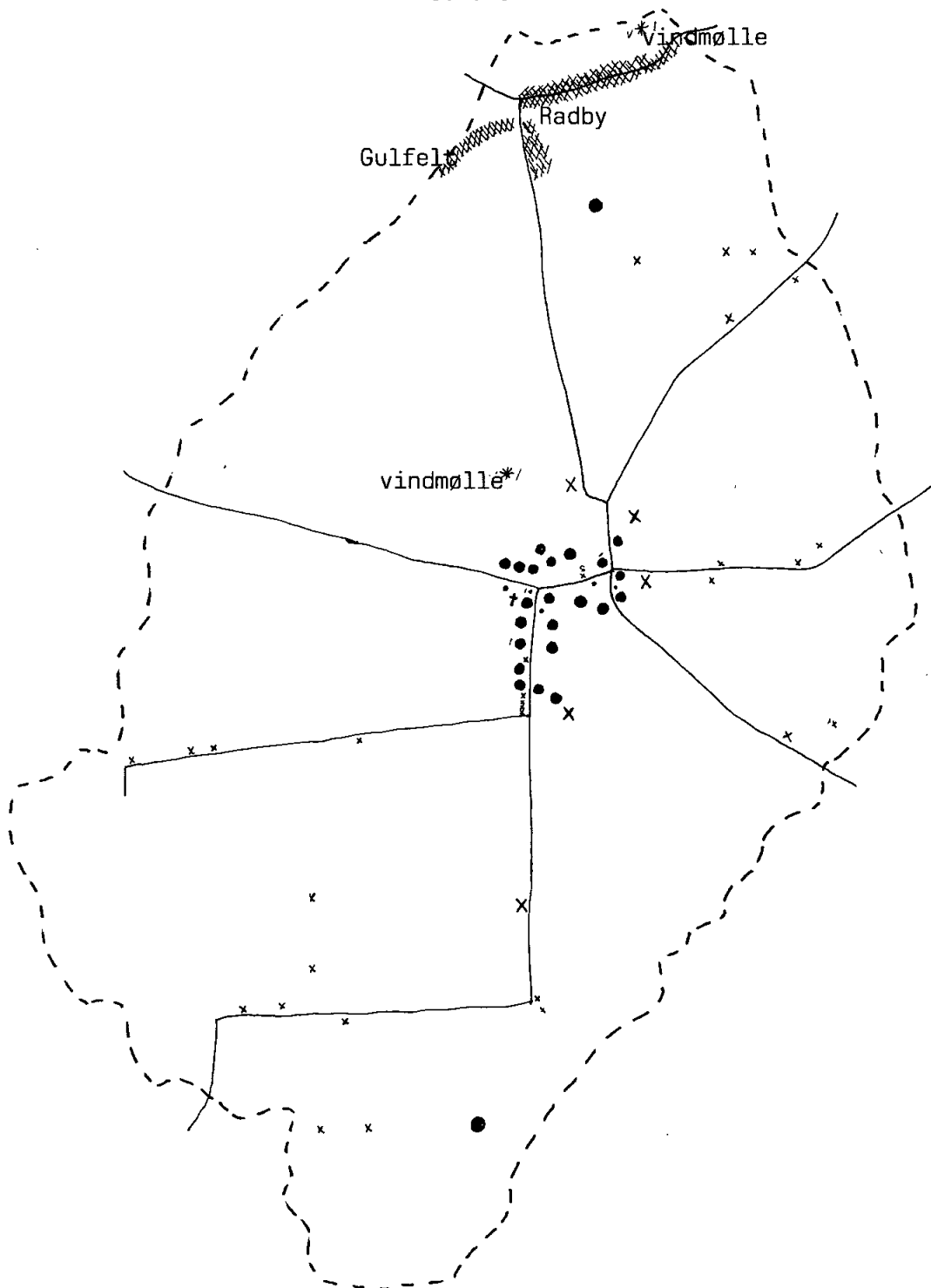
- a) Bebyggelsesstrukturen i Allested ejerlav består i dag af den meget store landsbykerne med gårde, huse og kirke. Ude i ejerlavet ligger der mange spredtliggende huse, husmandssteder, gårde, de to hussamlinger Gulfeldt og Radby, Ny Allested og en del af Vejle by.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del. Seks af gårdene er flyttet ud fra landsbykernen, hvor der til gengæld er blevet opført en del huse og en fabrik ved en af de tidligere gårde. Imellem 1800 og 1890 er der blevet opført mange husmandssteder og en del gårde spredt rundt i hele ejerlavet. I den nordlige del af ejerlavet er der opstået 2 større husbebyggelser - Gulfeldt og Radby. Efter 1890 er væksten i de to husbebyggelser fortsat. I forbindelse med anlæggelsen af jernbanen er der blevet anlagt en egentlig stationsby - kaldet Ny Allested, og Vejle bys husekspansion har i det her århundrede spredt sig ind i Allested ejerlavs vestlige del.
- c) Byggestilen er meget varieret. De fleste gårde er større, grundmurede anlæg med bygninger fra hele det her sidste århundrede. Der er bevaret enkelte længer, husmandssteder og huse i bindingsværk.
- d) Oplevelsesværdien er rimelig god. Det er stadig muligt at se de mange tilbageblevne gårde, kirken og den gamle skole i landsbykernen. Oplevelsen af den oprindelige struktur forstyrres dog en del af de mange nyere huse og de meget stærkt befærdede veje, der går gennem landsbykernen.

Allested - bebyggelsesstruktur

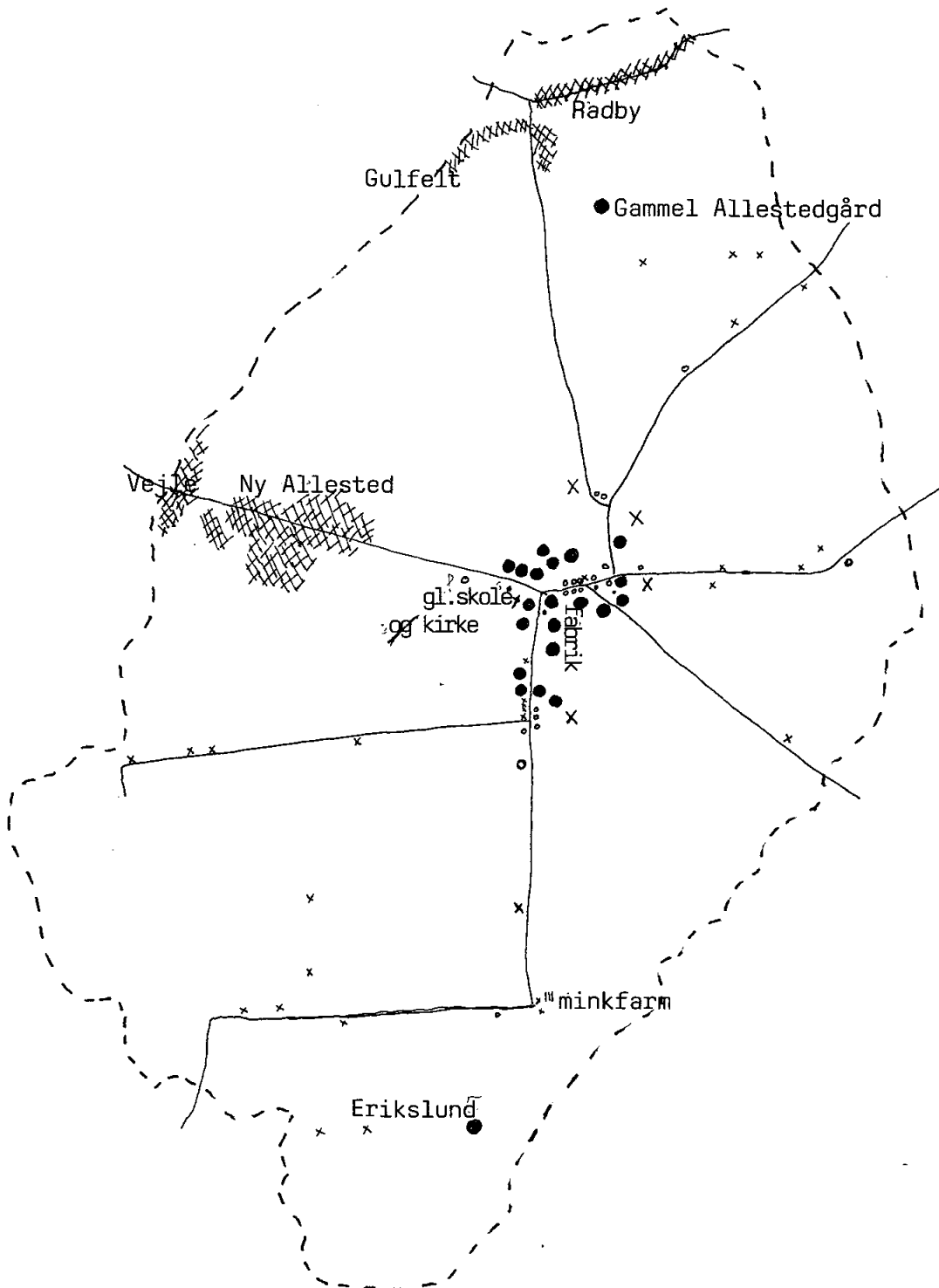
o.1800

o.1890

1993

o.1800

Allested

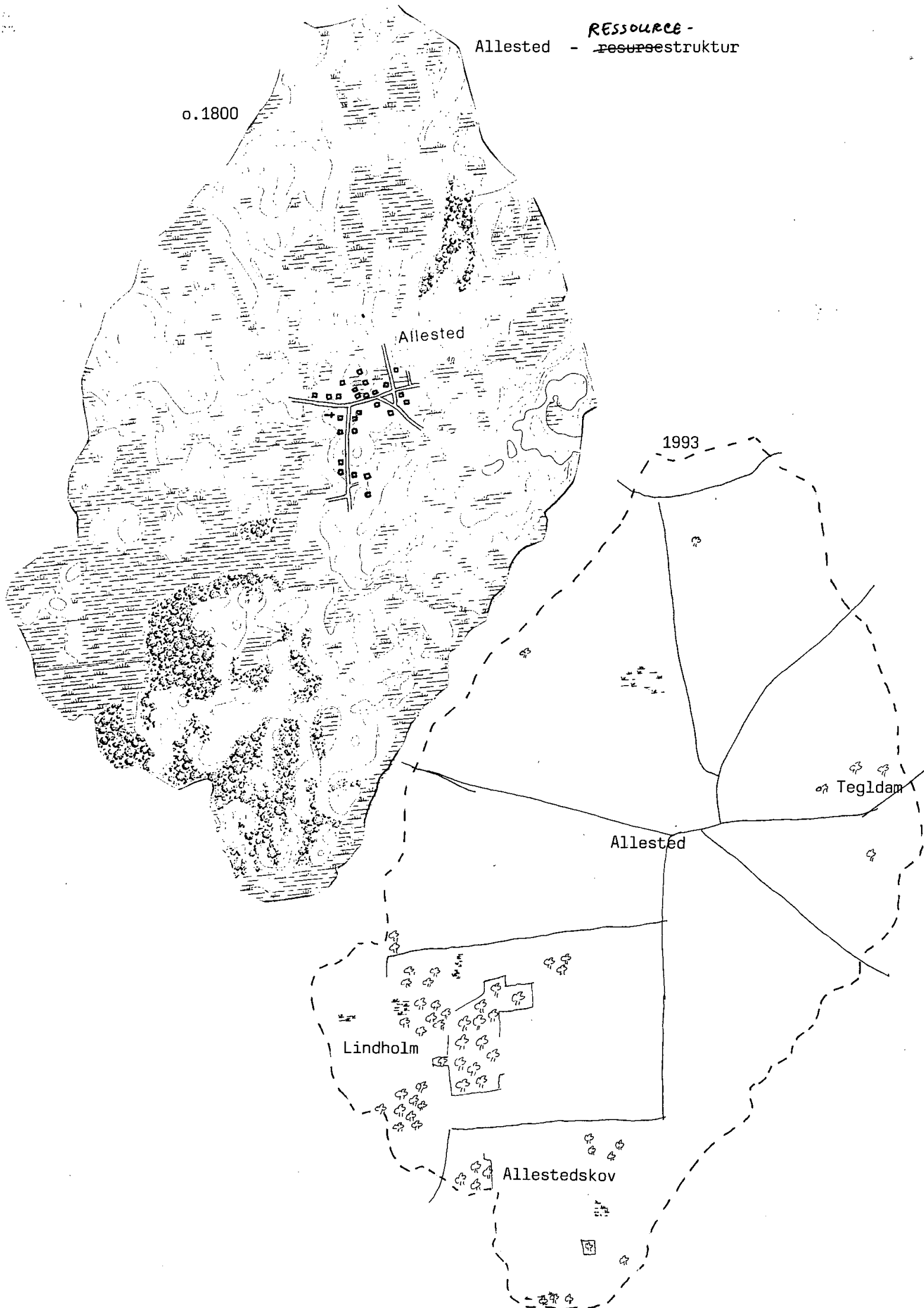
1993

Tegldam

Allested

Lindholm

Allestedskov

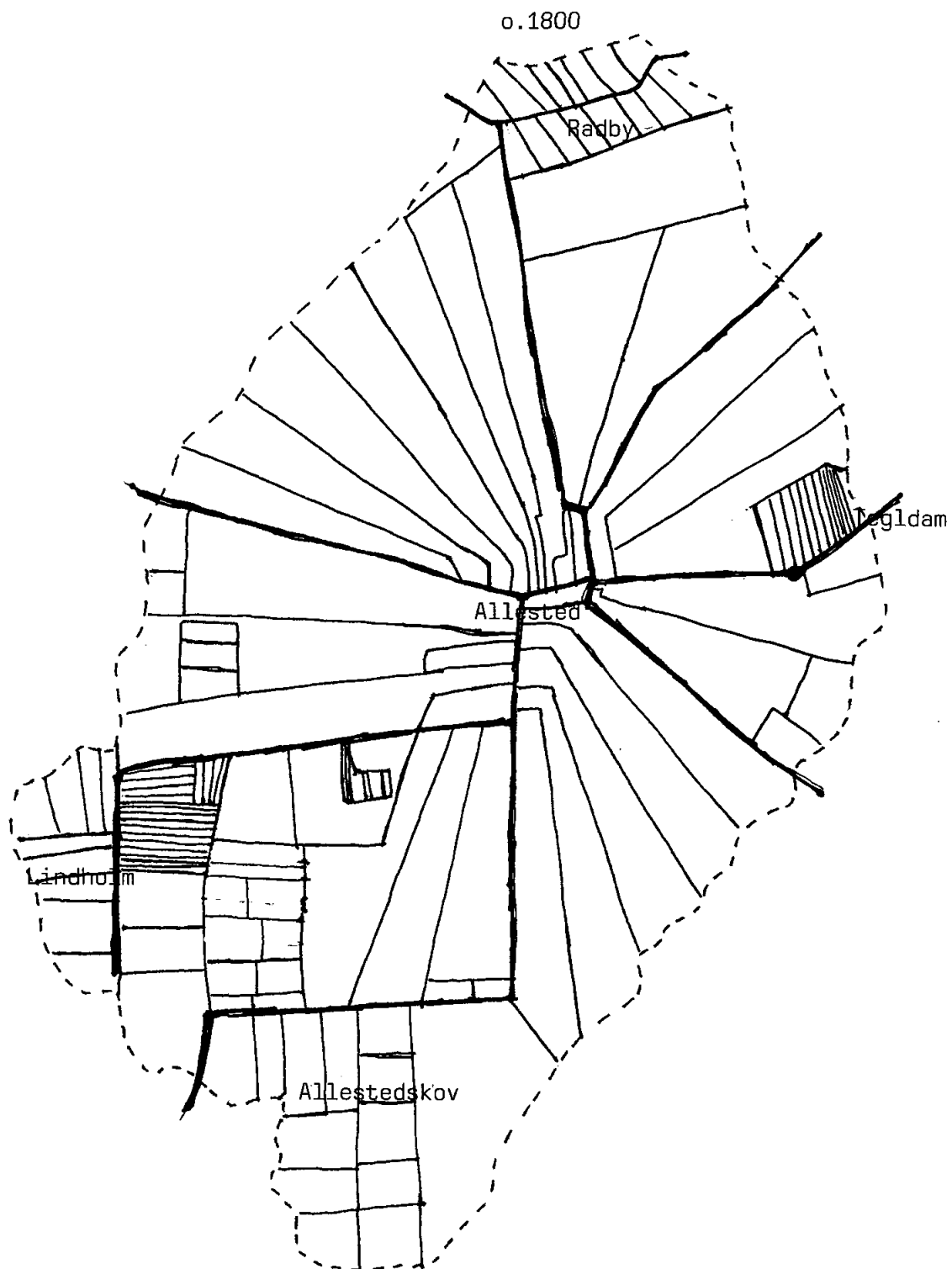
ALLESTED - ressourcestruktur

a) Ressourcestrukturen i Allested ejerlav i dag består af et meget stor agerareal og nogle større arealer - Allested Skov og Lindholm, hvor der er tale om en blanding af skov- og vådbundsområder.

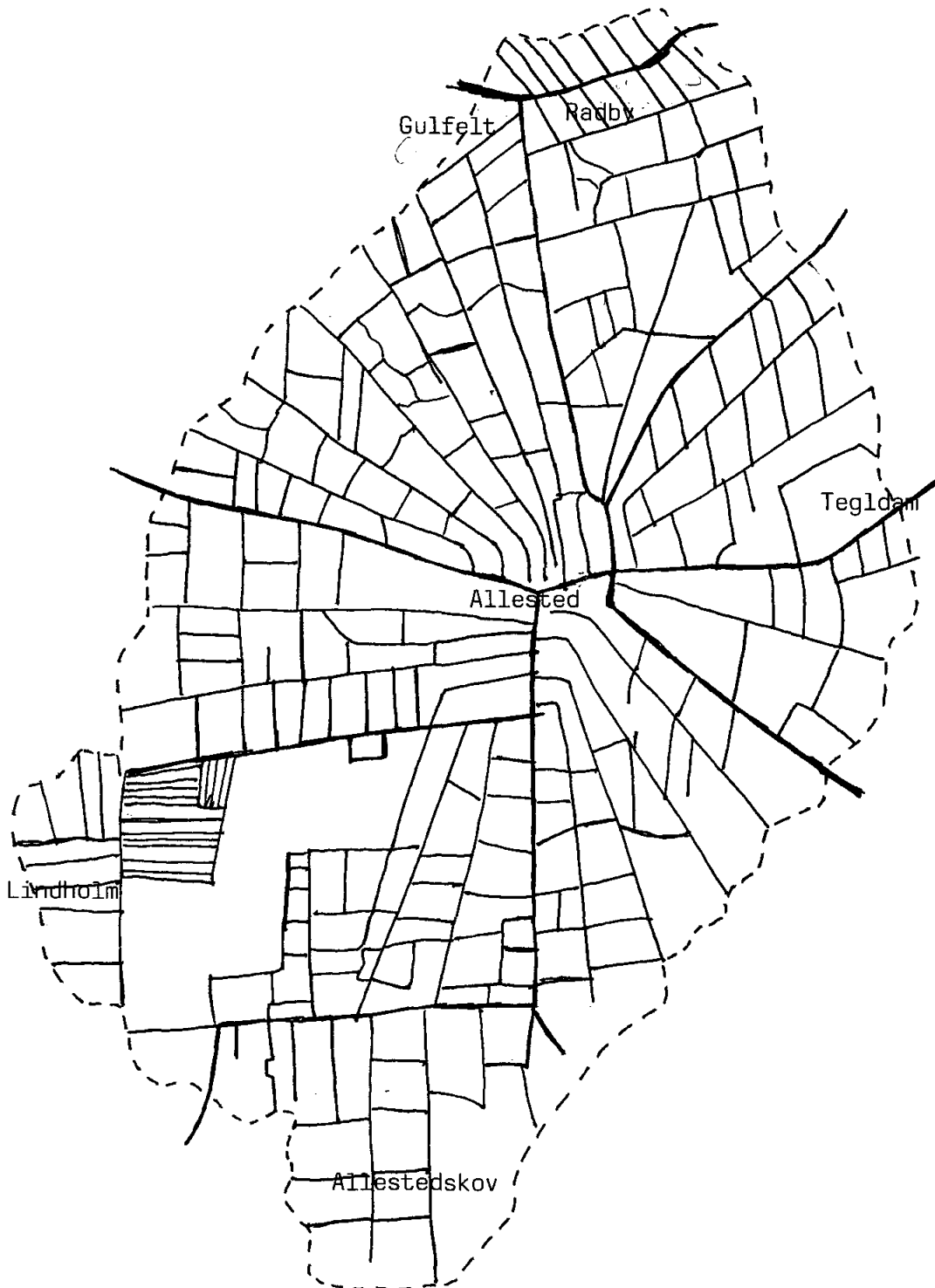
b) Ser vi på de ændringer, der er sket, så er der sket en del. De mange små pletter med eng på agerarealet er forsvundet, og de to arealer - Allested Skov og Lindholm er blevet indskrænket noget.

c) Oplevelsesværdien er rimelig god, fordi de forskellige ressourcetyper er bevaret, men dog indskrænket noget.

Allested - markstruktur

o.1890

1993

Gulfelt

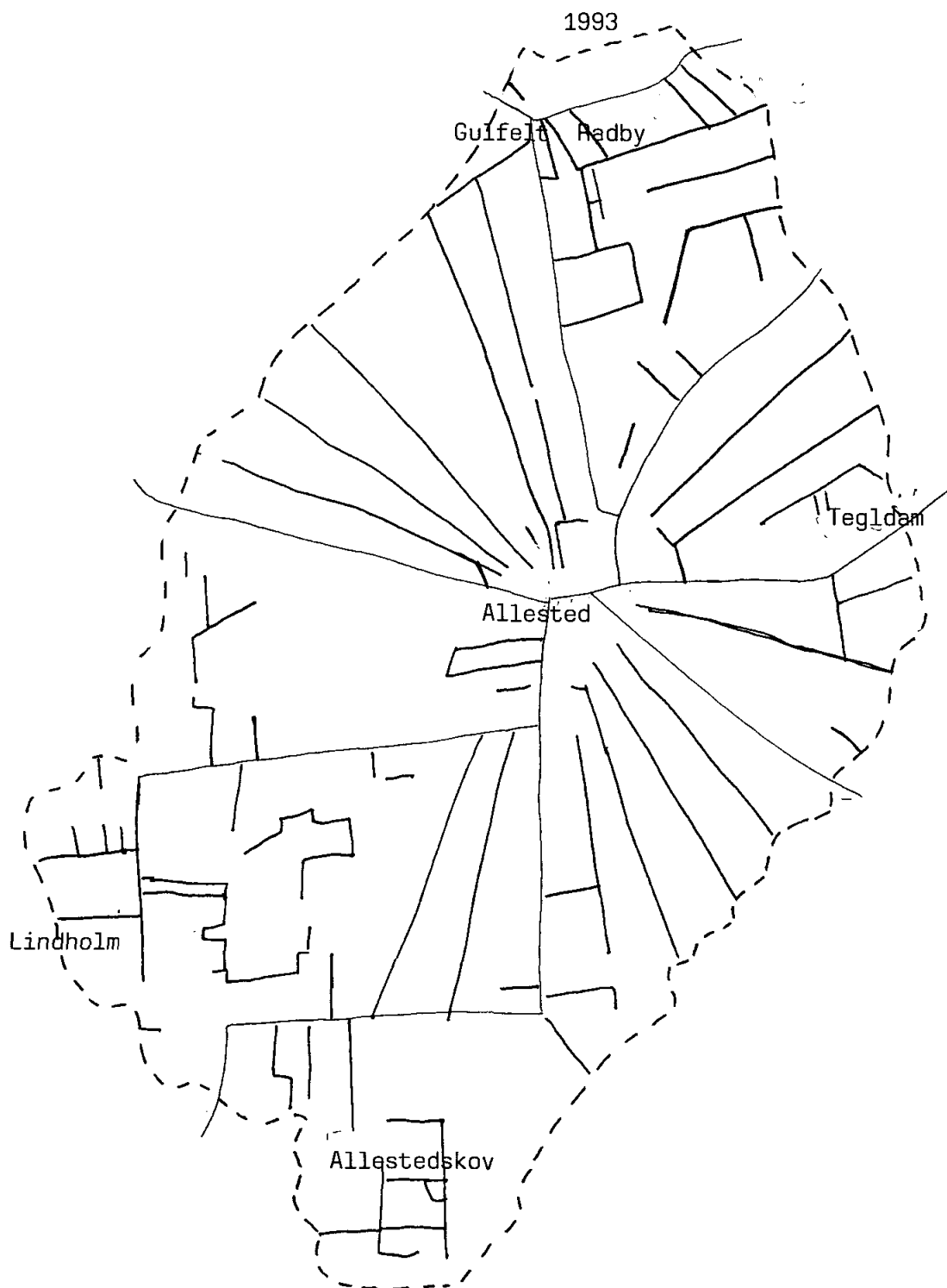
Redby

Tegldam

Allested

Lindholm

Allestedskov

ALLESTED - markstruktur

- a) Allested ejerlav består af de mange stjerneudskiftningshegn, der stråler ud fra landsbykernen og en del mindre ofte brudte skelforløb i forbindelse med Allested Skov, Lindholm og Radby.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er grundstrukturen fra o.1800 rimelig bevaret, men der er forsvundet en del skel især de mindre lodder ved Allested Skov, Lindholm og Tegldam. Af selve stjerneudskiftningen er der blevet fjernet to mens et andet ved Gammel Allestedgård er blevet gennembrudt flere steder. I perioden mellem 1800 og 1890 kommer der virkelig mange nye til, men kun ganske få af disse hegn er bevaret.
- c) Skellene består langt de fleste steder af nogle pænt store diger, der de fleste steder er bevokset med levende hegn.
- d) Oplevelsesværdien er rimelig god, hvad angår stjerneudskiftningen, fordi en så stor del af bevaret. Opdelingen af eng- og skovområderne i de mange små lodder er derimod kun fragmentarisk bevaret. Ændringerne mellem 1800 og 1890 forstyrrer ikke meget, da kun ganske få af disse skel er bevaret.

ALLESTED - konklusion

- a) Allested ejerlav omfatter en rimelig velbevaret 1800-tals struktur på mange områder. Bebyggelsesstrukturen i landsbykernen er velbevaret, en stor del af mark- og ressourcestrukturen er bevaret, vejstrukturen og ejerlavsgænsen er velbevaret.
- b) De enkelte dele står tydeligt frem i landskabet. Der er dog sket en meget stor bebyggelsesudvikling ude i selve ejerlavet, men dog på en måde, så det stadig er muligt at skelne den fra den oprindelige 1800-tals struktur.
- c) -
- d) -

ALLESTED - ejerlavsgården

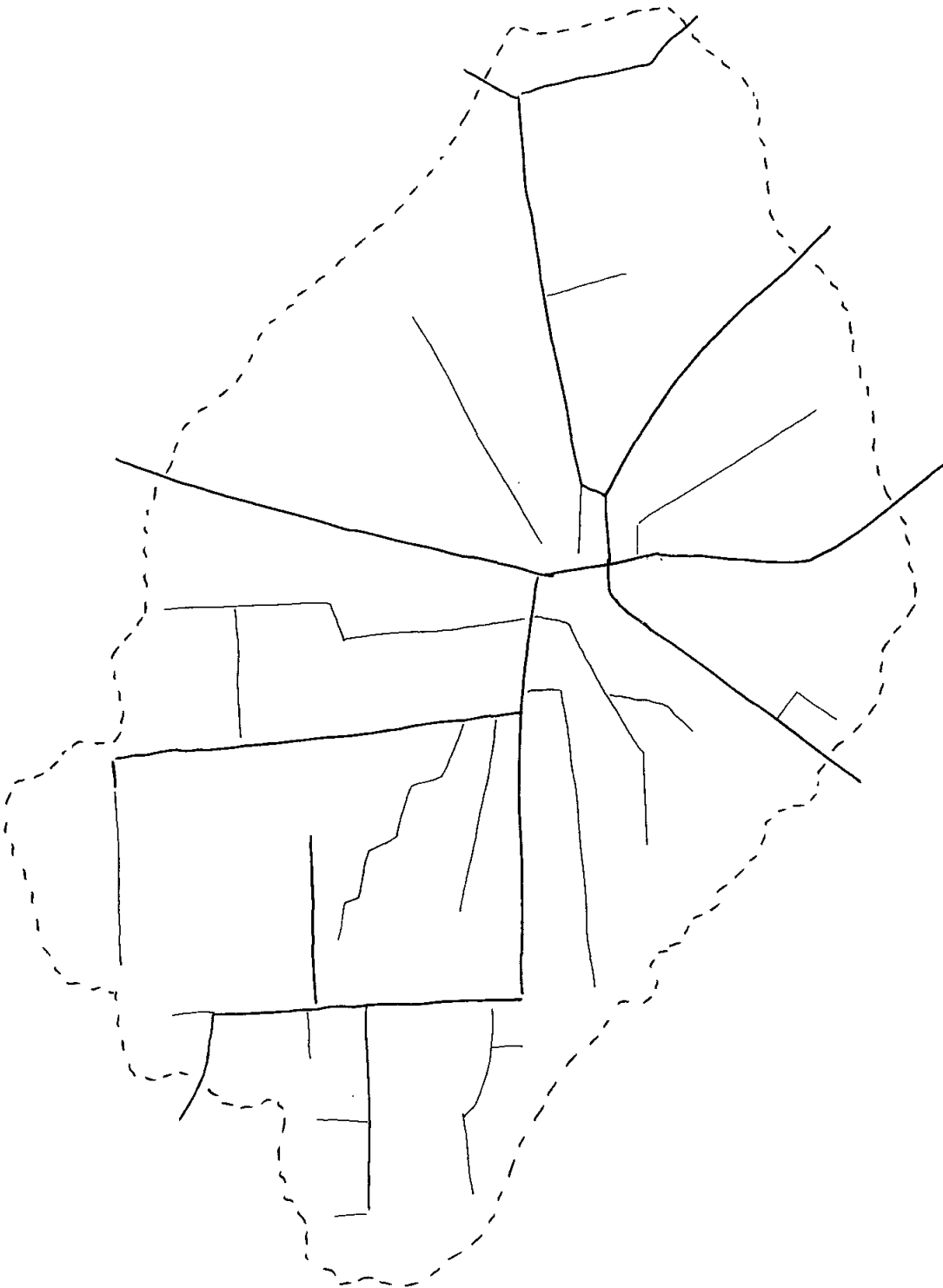
a) Ejerlavsgården er bevaret langt de fleste steder i form af diger og et åforløb.

b) -

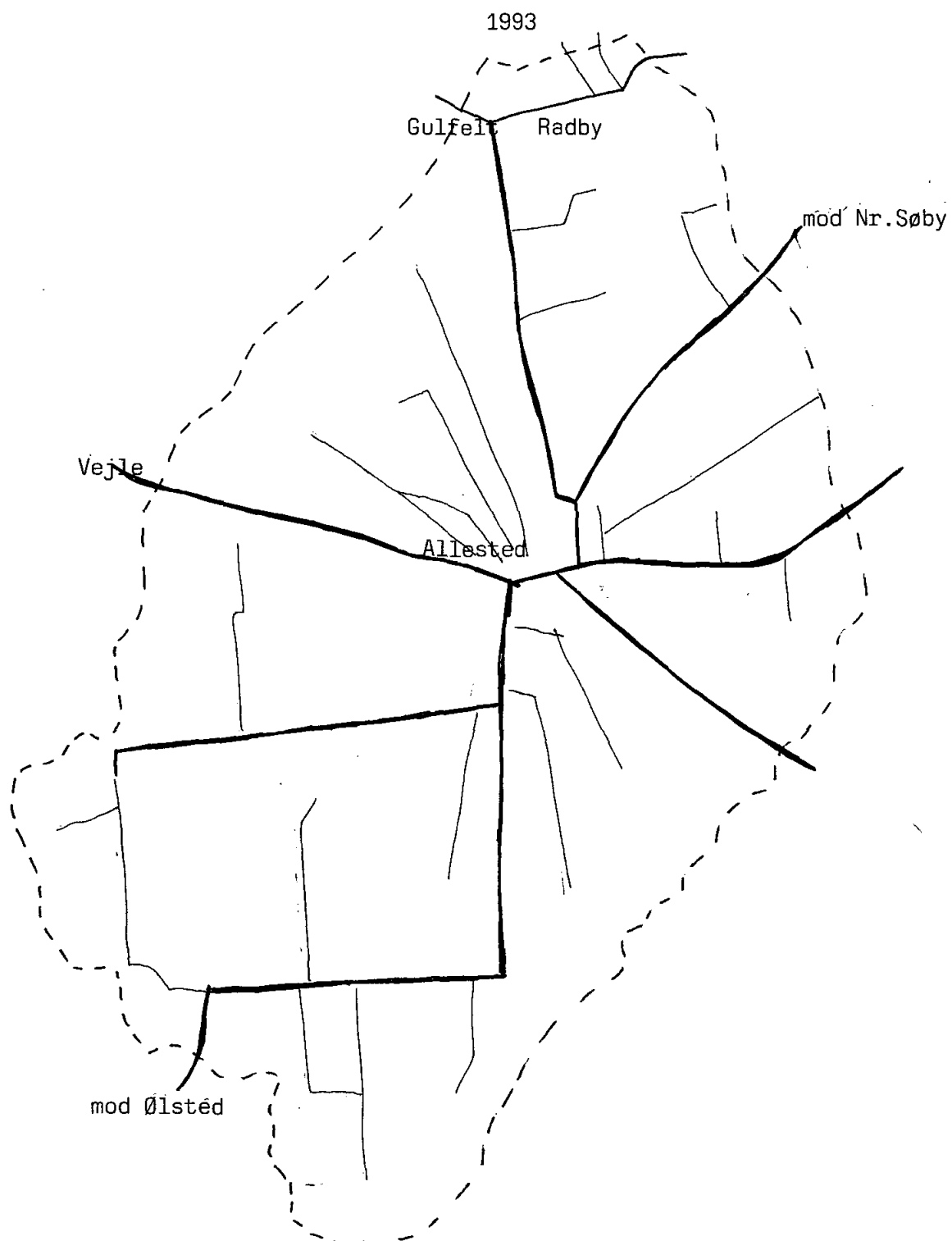
ALLESTED - vejstruktur

- a) Vejstrukturen i Allested ejerlav består i dag af den brede øst-vest-gående landevej igennem ejerlavet og flere mindre veje, der fører ud til alle hjørner af det meget store ejerlav.
- b) Der er ikke sket nogle ændringer i hovedvejstrukturen i Allested ejerlav ud over den lille vejforlægning i landsbykernen, hvor det gamle vejstykke stadig ligger tilbage.

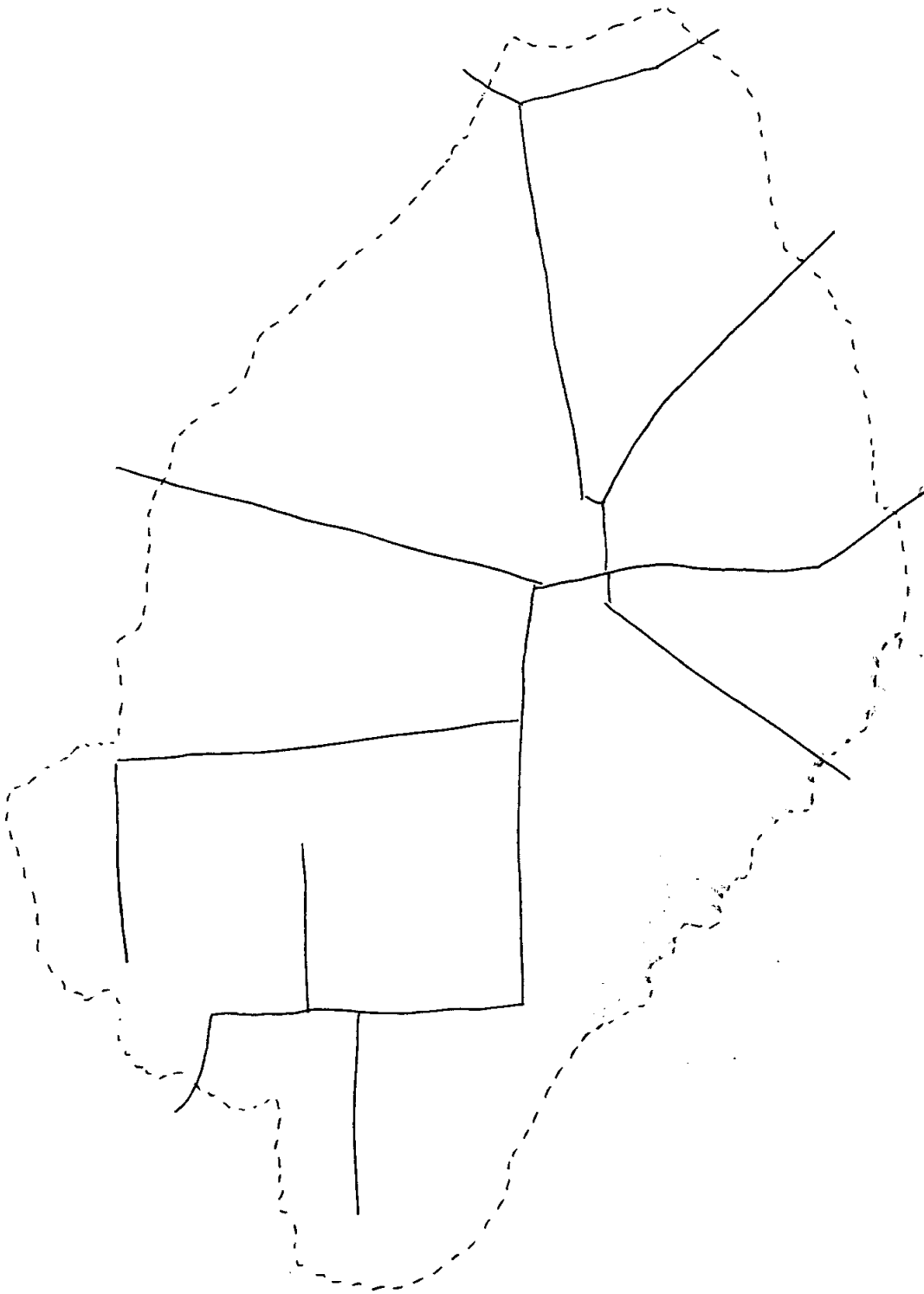
o. 1890

Allested - vejstruktur

0.1400 $\frac{1}{2}$ stien

Bågø

BÅGØ - Bebyggelsesstruktur:

a) Landsbyen er placeret midt på øen, med kirken (1861) i den nordlige del og gårdene på hver sin side af den nord-sydgående bygade. I landsbyens sydlige ende ligger husene. Øst for landsbyen ligger tre udflyttede gårde.

På øens syd-østlige side ligger en række husmandssteder, Østerklint, og mod syd en samling huse, Fiskerhusene, og nogle sommerhuse. På øens syd-vestspids ligger fyrtårnet med hus.

Ejerlavet har 10-12 aktive landbrug, heraf ca. to husmandssteder.

b) Gårdene i landsbyen ligger på de oprindelige tomter. En gård er forsvundet fra bymidten, en anden står nu kun tilbage som hus. Flere halve gårde flyttes ud, og husmandsstederne oprettes.

Af en række huse lige syd for gårdene i landsbyen er over halvdelen forsvundet, nogle få nye er senere kommet til.

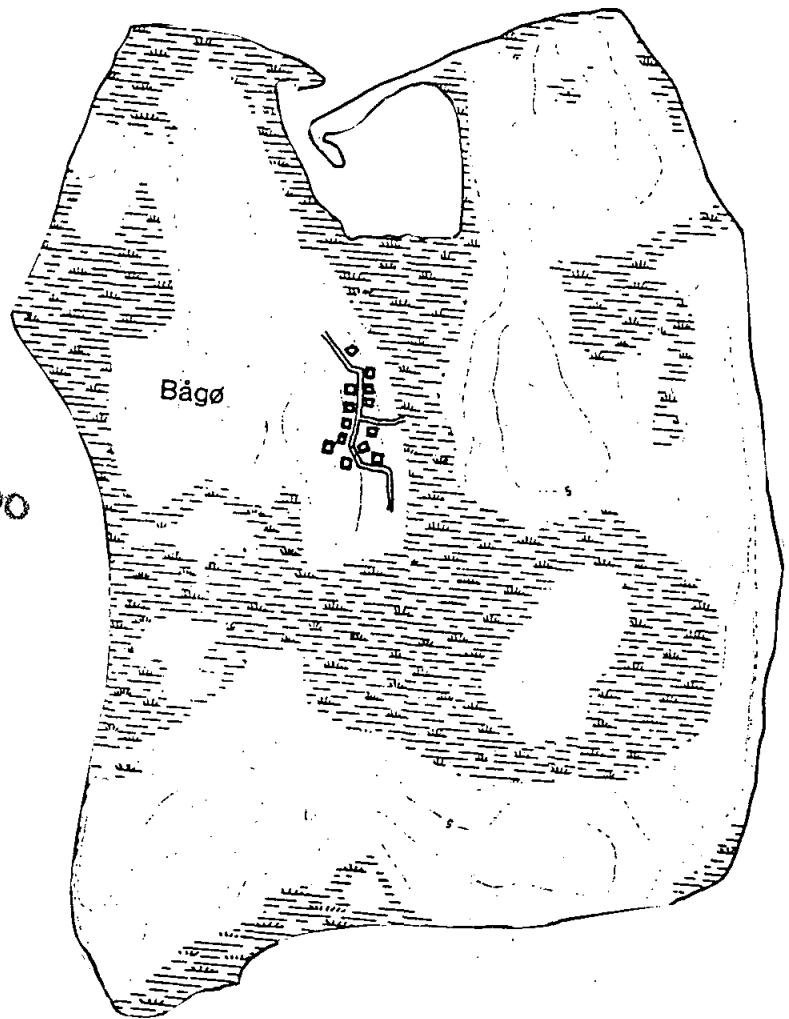
Østerklint oprettes i 1800-tallet, Fiskerhusene sandsynligvis i begyndelsen af 1900-tallet. Fyret omtales allerede på O1-kortet.

c) Bygningsmassen er grundmuret med fast tag. Enkelte tilbygninger o.lign er i bindingsværk. To af gårdene i landsbyen har desuden bygninger af store sten.

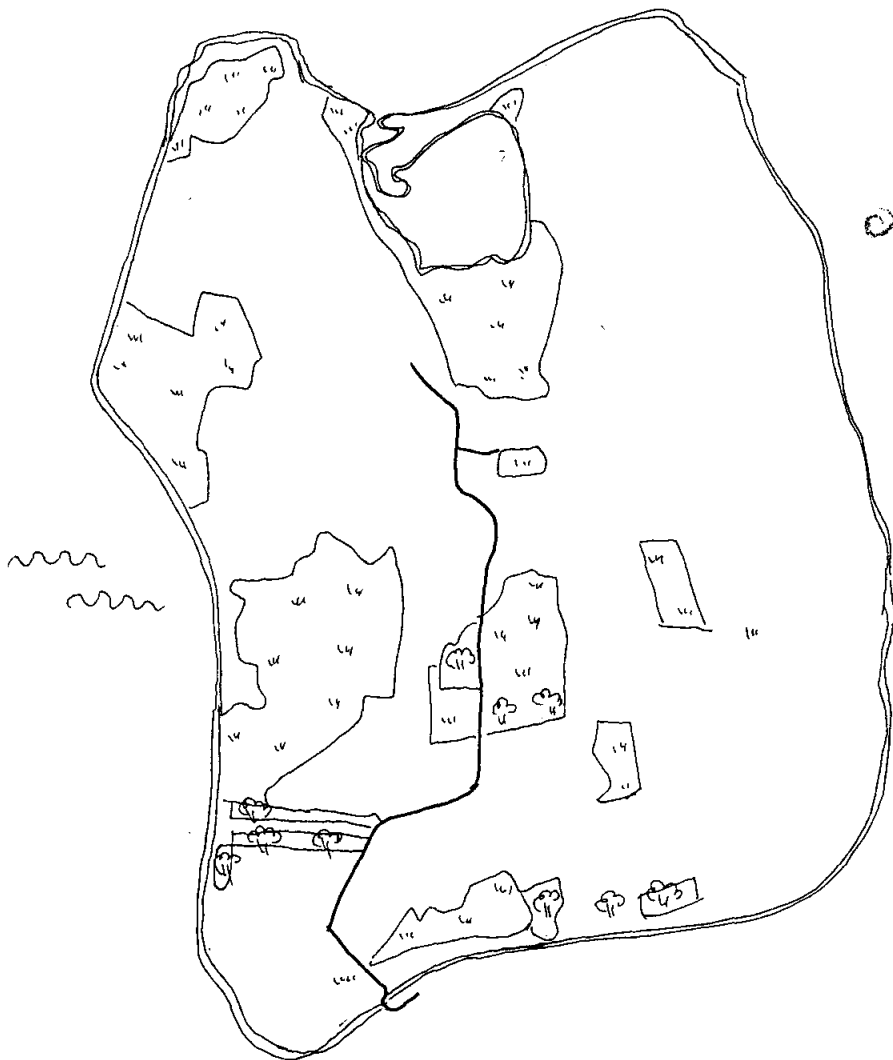
d) Landsbyen er en nem og overskuelig enhed med gårdene på de oprindelige tomter. Ligeledes samlet er husmandskolonien Østerklint og hussamlingen Fiskerhusene.

Resonance

0. 1800

0. 1850.

BÅGØ - Ressourcestruktur:

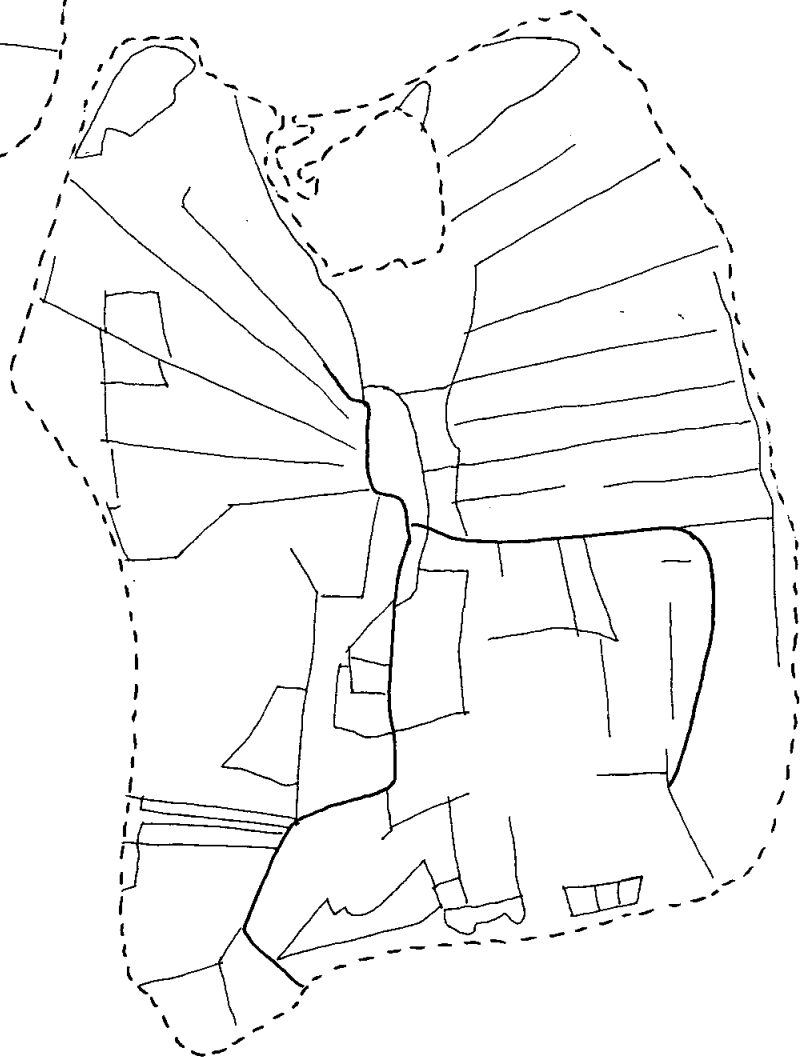
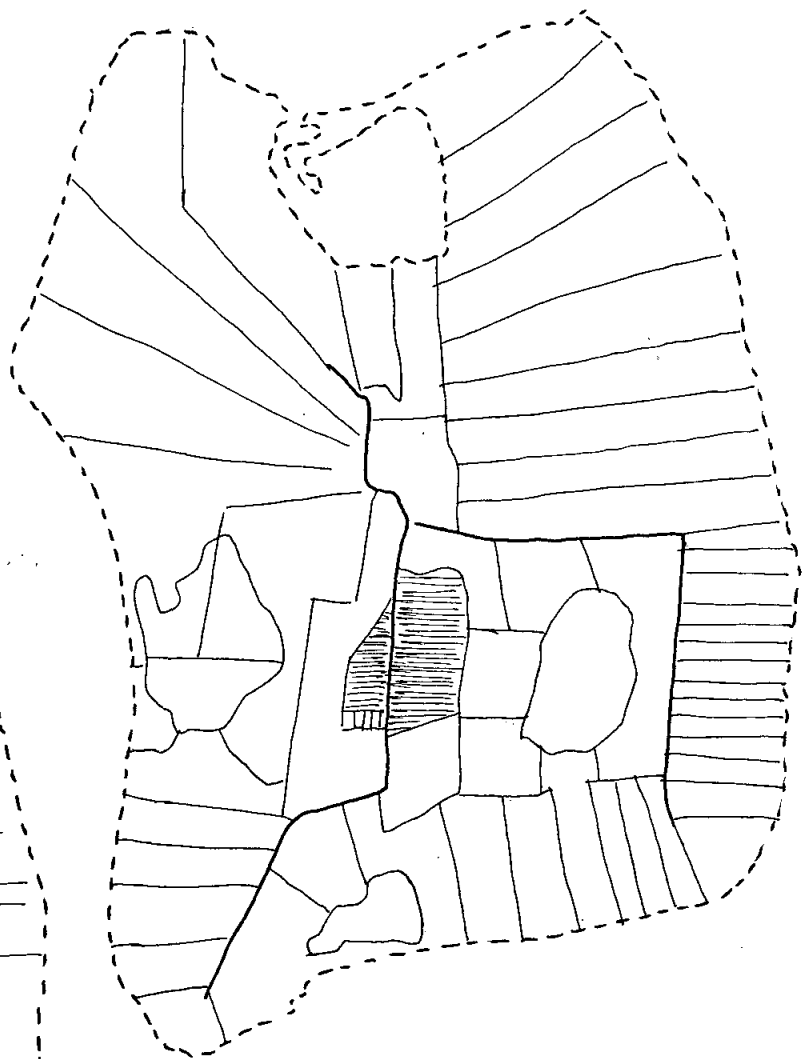
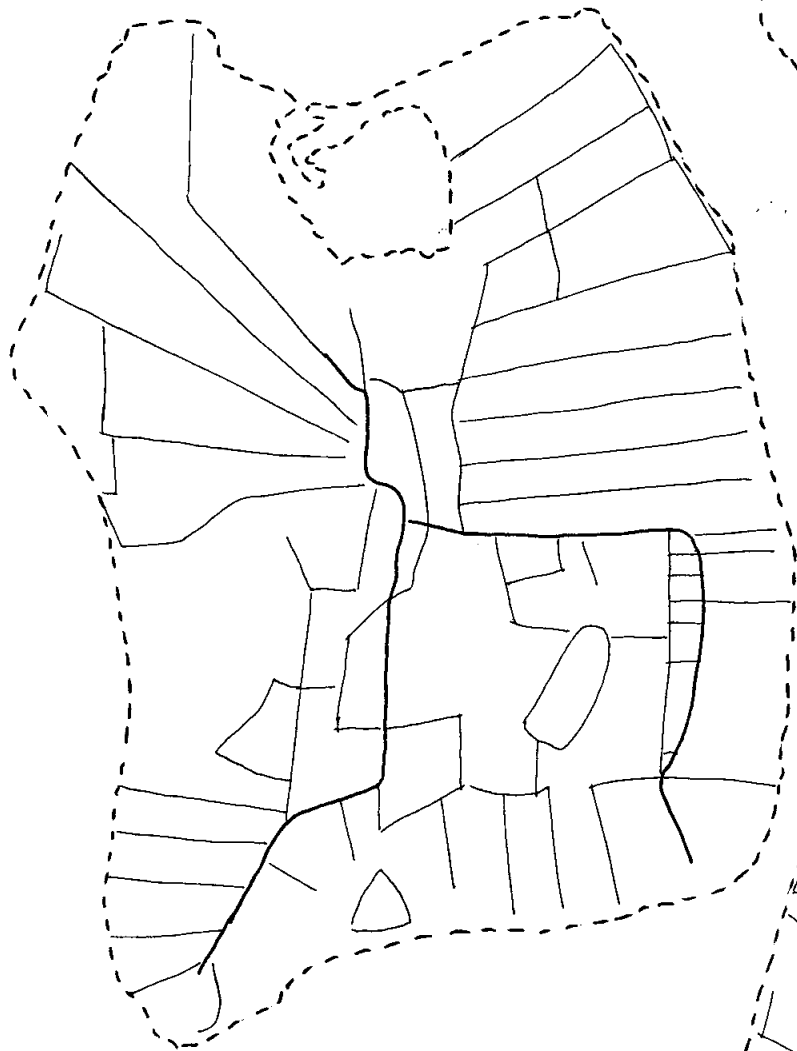
a) Bågø har flere store vådområder, fortrinsvis langs øens midte og vestside. Øen har meget lidt skov. Resten er ager.

b) Siden udskiftningen er det meste af vådområderne på øens østside forsvundet. Øen havde ingen skov o.1800.

— c) Noret nord for landsbyen og Vesterlose på øens vestside, samt Fersksø på øens sydside er alle tilgængelige, og store og flotte.

Af Nymose og Gammellose er der ikke så meget at se. Den første pga. træer, den anden fordi den er delvist opdyrket.

Marblestone

BÅGØ - Markstruktur:

a) Øens nordlige halvdel har den blandede (stjerne og bloklodder) udskiftningsfigur bevaret.

Øens sydlige halvdel har en del skel uden det helt store system.

b) De store ændringer ses på øens sydlige halvdel. F.eks er alle skellene fra husmands-lodderne væk, ligeledes er skellene i vådområderne stærkt reduceret. Den tætte opdeling af Nymose har dog næppe været udført i virkeligheden.

c) Markskellene består mest af flotte, tydelig jorddiger. De fleste med levende hegn. Særlig flot er diget mellem landsbyen og noret, meget højt og bredt, sandsynligvis pga risikoen for oversvømmelse.

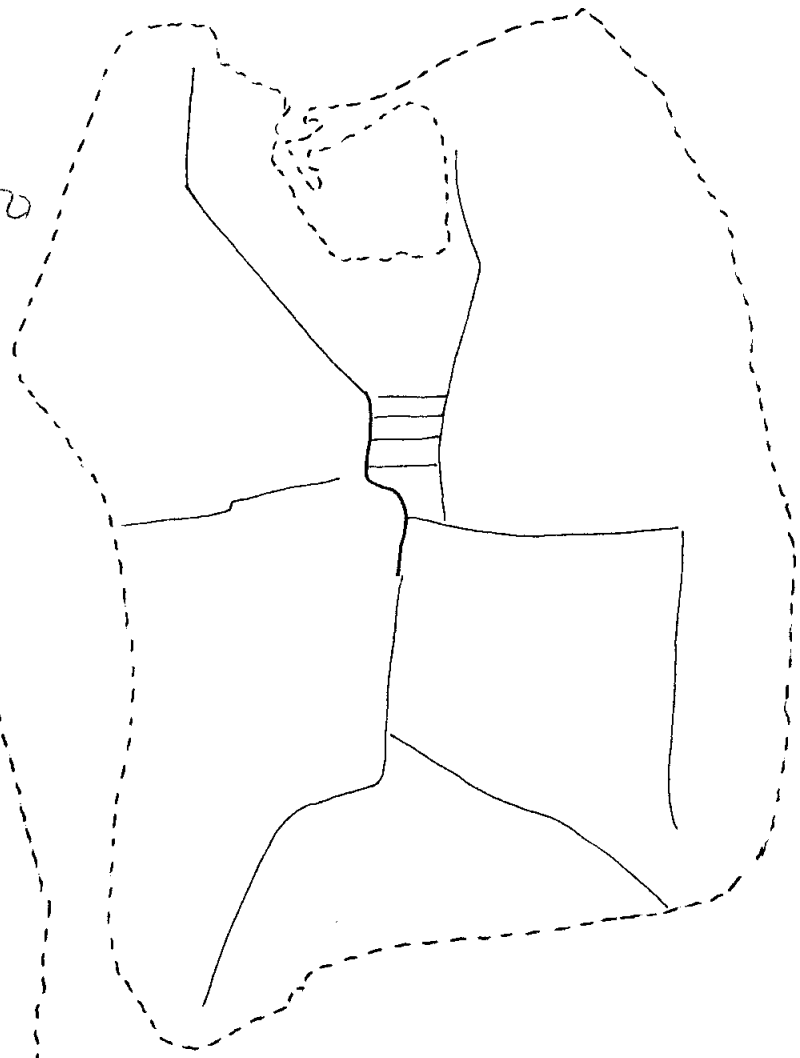
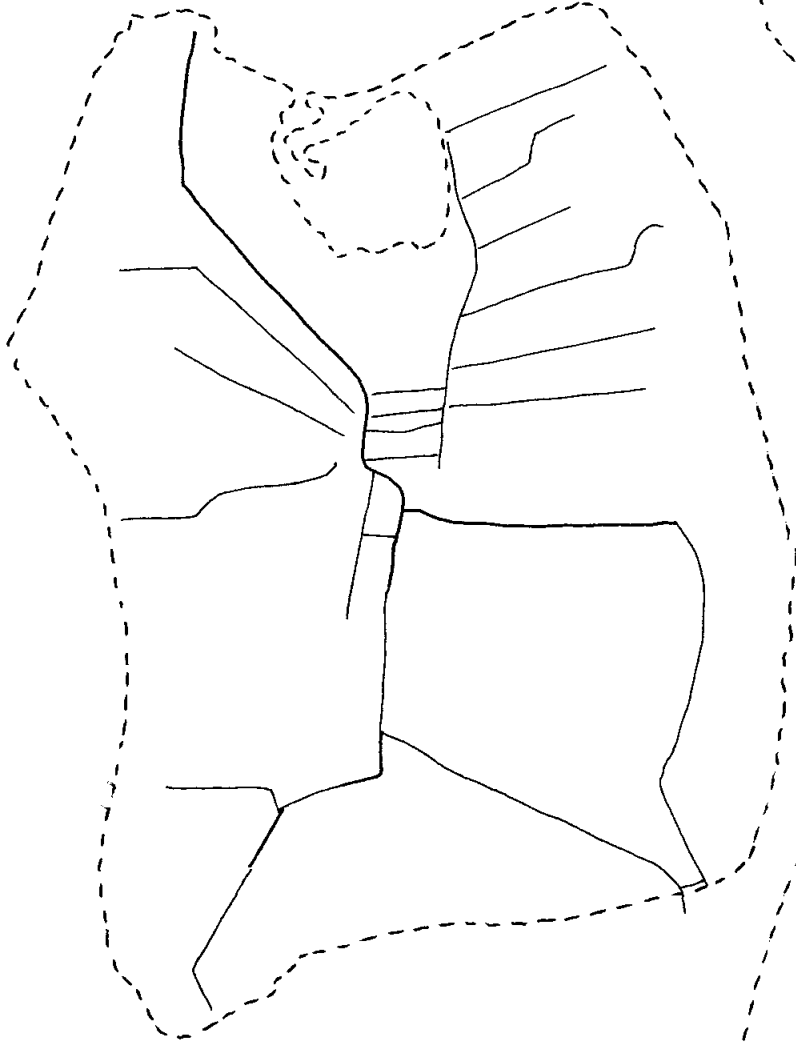
d) Udskiftningsfiguren står tydeligt i landskabet på øens nordlige halvdel.

Øens sydlige halvdel fremstår mere rodet og ustruktureret.

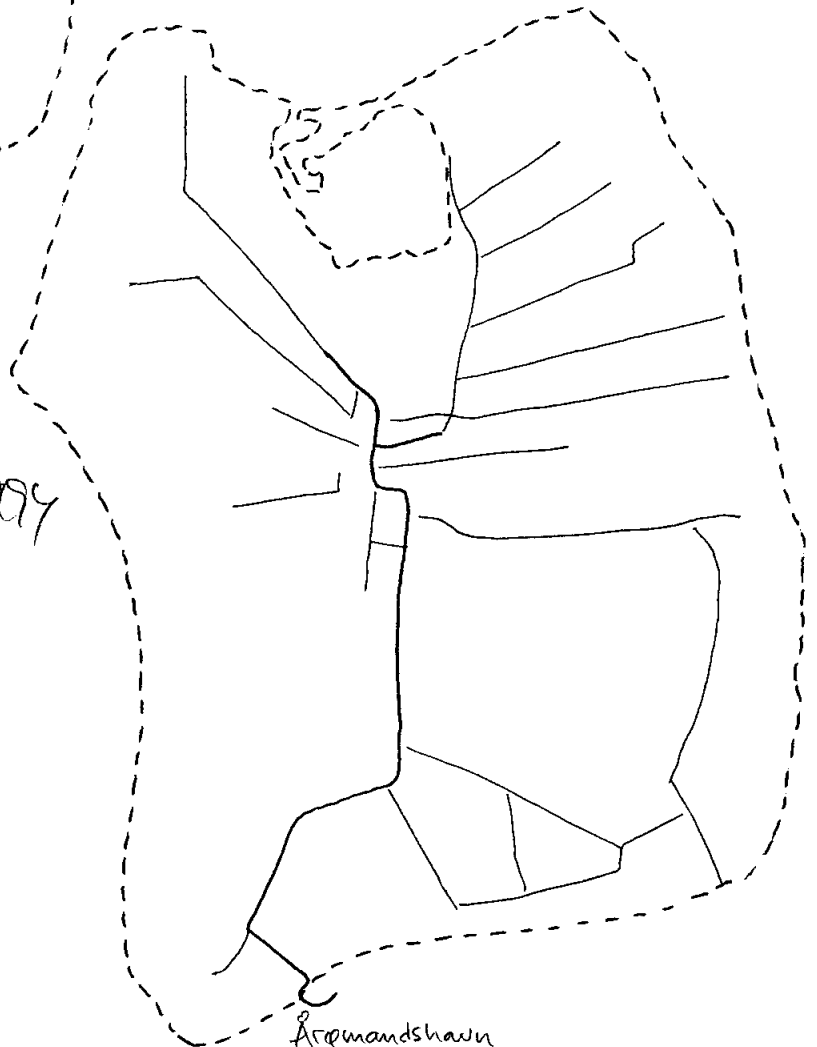
Vejstokleten

a. 1800

a. 1890

1994

Armandshaw

BÅGØ - Vejstrukturen:

a) Midt på øen går en nord-sydgående vej ved hvilken landsbyen er placeret langs begge sider. Herfra udgår mod øst vejen til husmandskolonien Østerklint. Mod syd går veje til fyret og til den tidligere landingsplads.

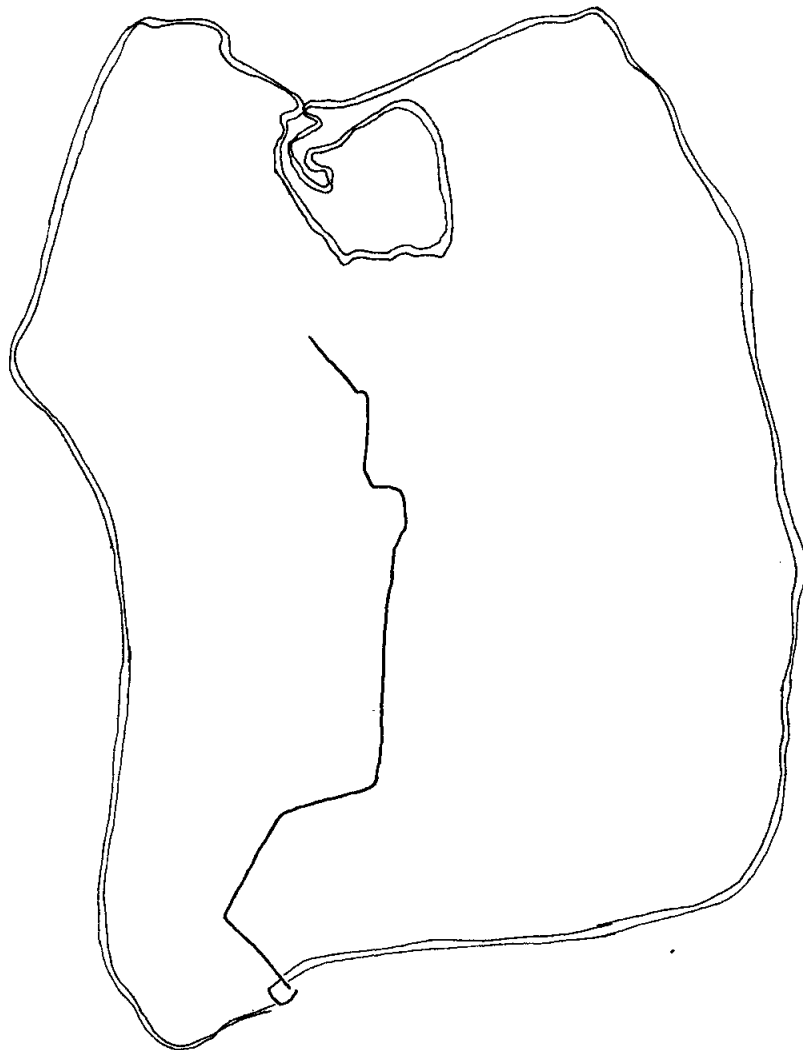
Derudover er der veje til diverse vådområder.

På øens vestlige sydside ligger havnen, "Årømandshavn".

b) Hovednettet er intakt. Vejen med husmandssteder er flyttet længere mod øst mellem O1-kortet og 1890-kortet, men sandsynligvis har vejen aldrig ligget som planlagt på O1-kortet pga Gammelmosen.

Der er ikke på O1-kortet angivet nogen havn, men på 1890-kortet angives "Landingssted" på øens østlige sydside. Her står også længere mod vest "Aarömandshavn" dog uden præcis angivelse, det kan dog være hvor den nuværende havn er placeret.

sjólaugrönsun

BÅGØ - Ejerlavsgården:

Ejerlavsgården er fuldstændig bevaret af den gode grund, at ejerlavet er en ø, og at der ikke er ændret på det.

BÅGØ - Konklusion:

a) Velbevaret bebyggelses-, ressource- og vejstruktur samt ejeravsgrænse, og delvist bevaret markstruktur.

b) Alle strukturer er tilgængelige og tydelige i landskabet.

c) trusler: - dræning af vådområder.

- nybyggeri, f.eks. sommerhuse. Nye huse kan dog med fordel ligge i landsbyen hvor der tidligere var bebygget.

- gårde der går ud af drift.

d) reetableringsforslag:

- genetablering af skellene ved husmandsstederne.

- fjernelse af træerne i Nymose.

Ejbylunde

EJLBY-LUNDE - Bebyggelsesstruktur:

a) Landsbyen Ejlbj-Lunde er udflyttet af Ejlbj der ligger lige vest for. Bebyggelsen er centralt placeret i ejerlavet og består af ni gårde jævnt fordelt på begge sider af bygaden. Alle gårdene er forholdsvis store, og mindst tre er stadig aktive landbrug.

Derudover er der mod vest ved grænsen til Ejlbj en tidligere smedje, og i syd et lille husmandssted.

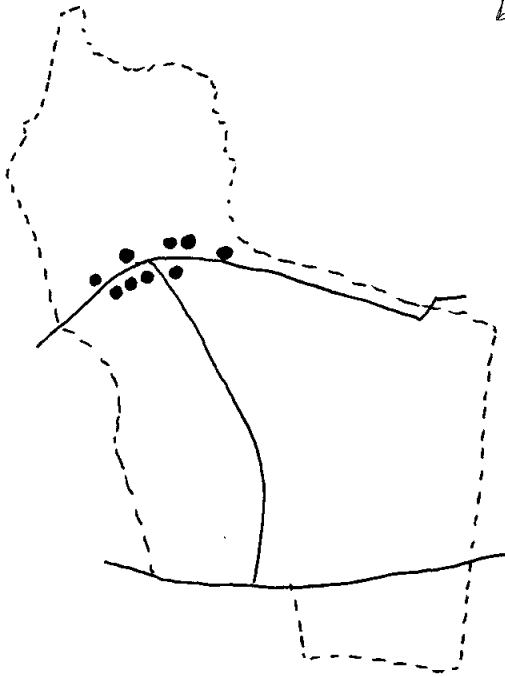
b) Alle gårdene er beliggende på de gamle tomter. Smedjen kom til i 1800-tallet, og husmandsstedet i 1900-tallet.

c) Alle bygninger er grundmurede. Smedjen er idag helt nybygget.

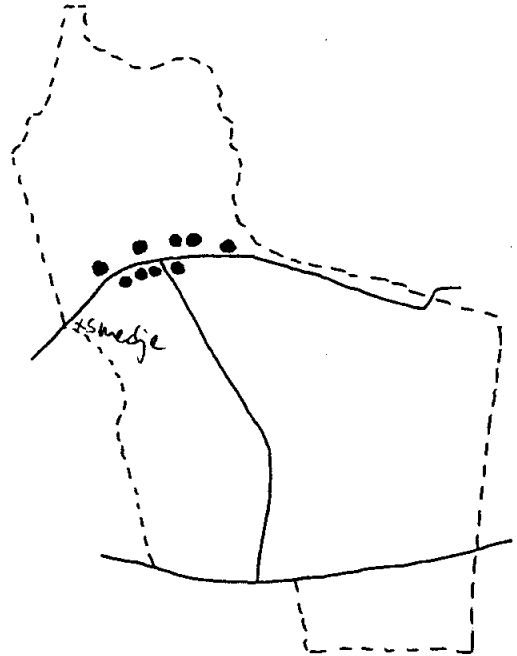
d) Oplevelsesværdien af landsbyen er god med alle gårde på de gamle tomter og ingen nybebyggelse.

Debye-Hückel

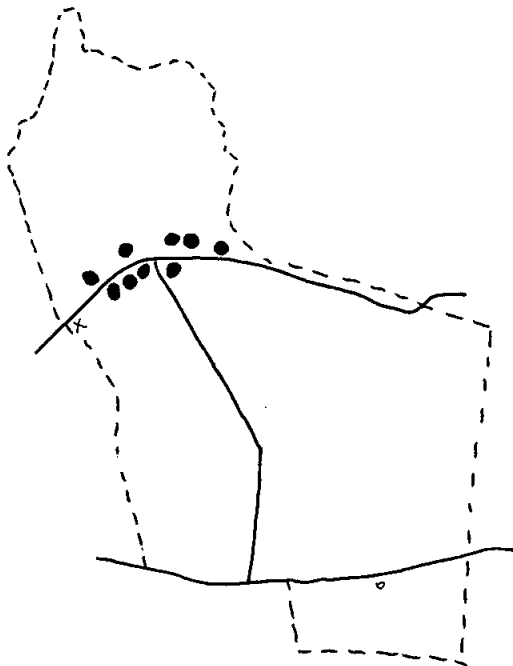
0.1800

0.1890

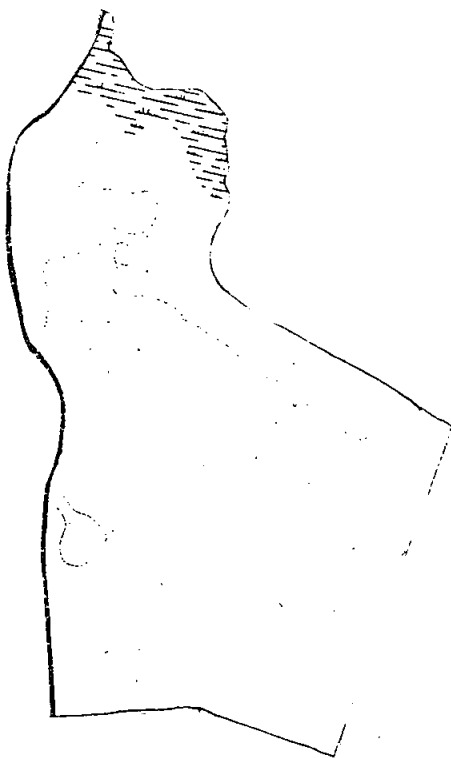

0.1990/73

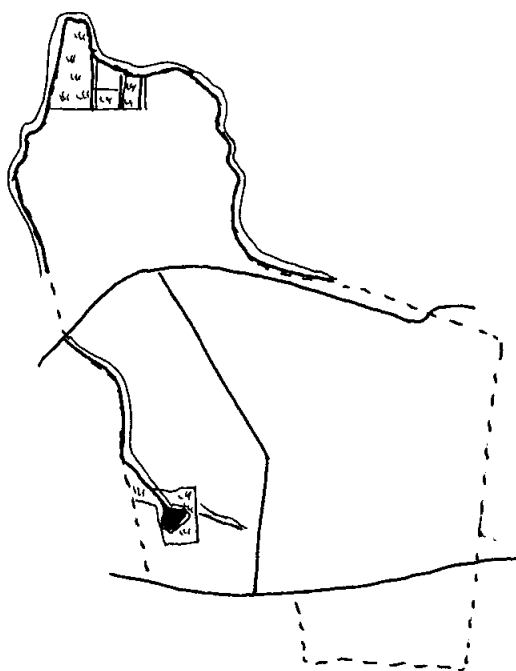

o

01800

98/93

EJLBY-LUNDE - Ressourcestruktur:

a) Ejerlavet er primært agerland. Den nordlige del af ejerlavet afgrænses af en å og et mindre mose-område. I det syd-vestlige hjørne fortsætter åen, efter at have været rørlagt et stykke, og ender i en sø med mose.

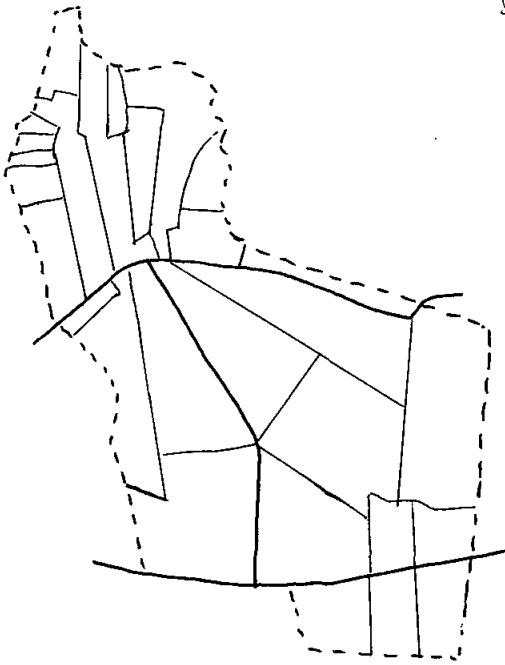
b) Tidligere var størstedelen af ejerlavet nord for landsbyen eng.

Landsbyens gadekær har haft to placeringer hvoraf den seneste idag er tilplantet med nåletræer. Det vandhul der markeres på udskiftningskortet er bevaret.

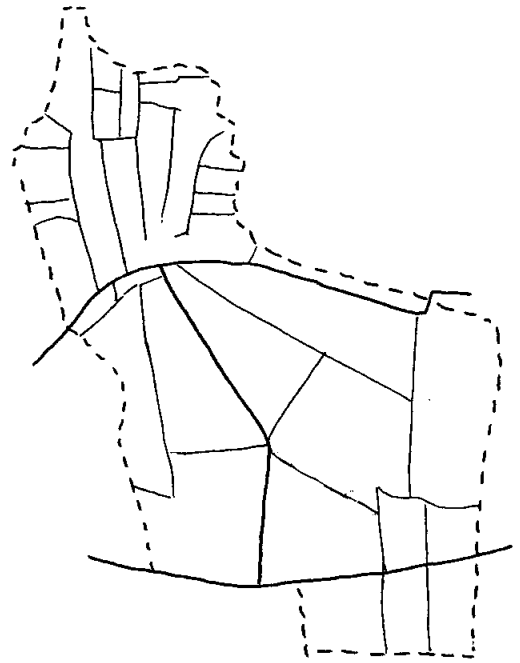
c) Ingen af vådområderne er let tilgængelige, og man kan ikke fra vejene få oplevelse af andet end agerland.

beal

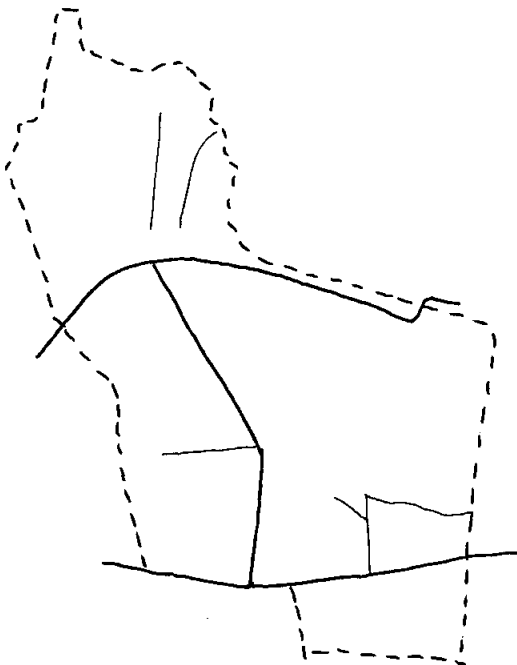
o.1800

o.1890

o.1920/93

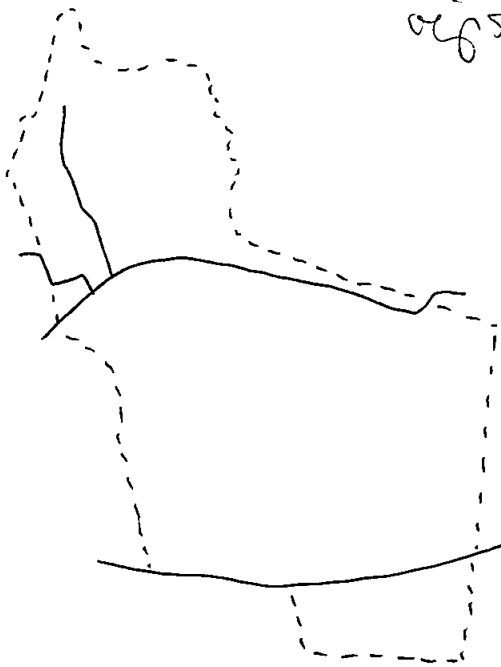

EJLBY-LUNDE - Markstruktur:

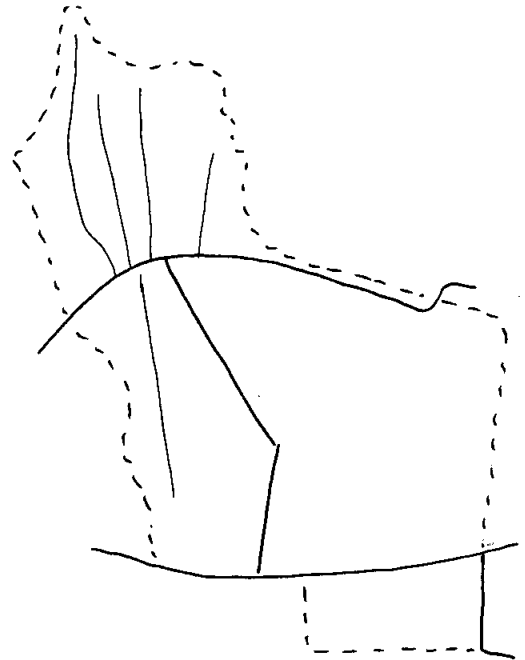
- a) Der er stort set ingen udskiftningsskel bevaret.
- b) Markstrukturen var bevaret med både eng- og agerlodder indtil dette århundrede, hvor næsten alle skel er blevet fjernet.
- c) De få skel der er tilbage er alle tydelige.
- d) Det er ikke muligt, at få et indtryk af udskiftningens markstruktur.

oijstruktur

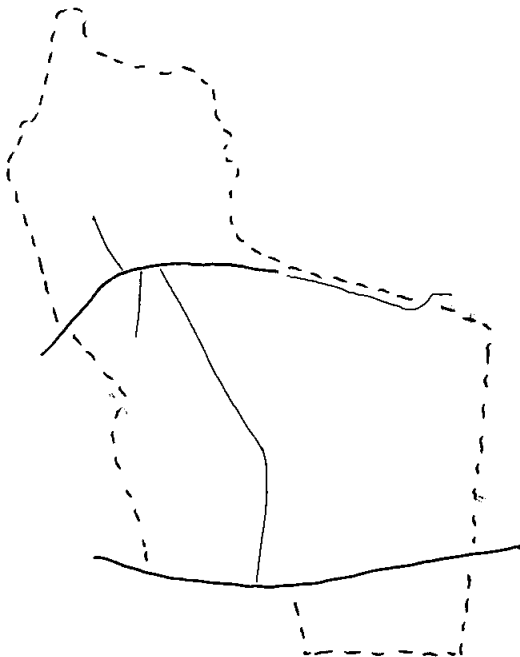
0.1800

0.1890

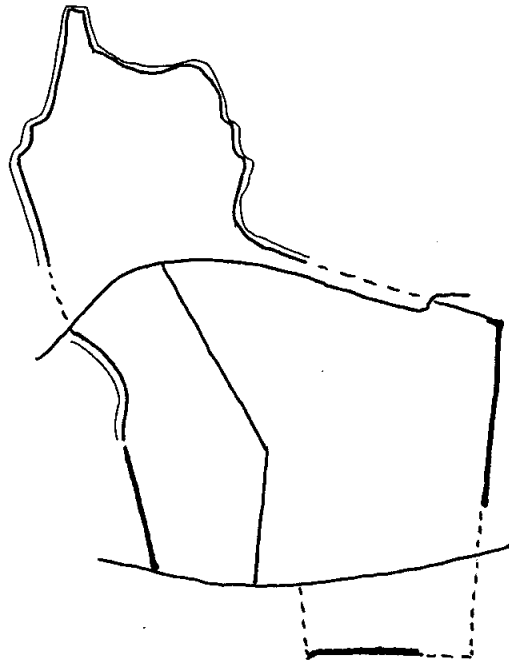
0.1970/93

EJLBY-LUNDE - Vejstruktur:

De to primære veje ligger mellem Ejlby og Esterbølle, igennem landsbyen Ejlby-Lunde, og mellem Ejlby og Melby. Muligvis har der allerede fra udskiftningen eksisteret en forbindelse imellem de to første veje, den som ses 1890. Disse tre veje er hovednettet og ses idag. Resten er veje til engarealer, samt o.1890 i ejerlavets syd-østlige hjørne en vej til Jullerup.

Fjellets grunn.

EJLBY-LUNDE - Ejerlavsgørænse:

- a) Ejerlavsgørænsen er velbevaret. Ca. 1/3 har naturlig afgrænsning i åen. Derudover er der diger og mod syd danner vejen skel.
- b) Desværre er det ved vejene, at ejerlavsgørænsen er mindst tydelig, så man får ikke derfra en oplevelse af den.

EJLBY-LUNDE - Konklusion:

- a) Ejlby-Lunde ejerlav består af en velbevaret landsby med alle gårde på de gamle tomter og ingen nybebyggelse. Ejerlavet er agerorienteret, og af mose og engareal i den nordlige del er kun mosen tilbage. Vejstrukturen og ejerlavsgænsen er bevaret, men mark- og ressourcestruktur mangler næsten helt.
- b) Landsbyen er en god oplevelse, men den manglende opdeling af marken med f.eks diger får den synes placeret i et tomrum.
- c) Landsbystrukturen må anses for truet fordi landbrugene nedlægges.
- d) Reetableringsforslag: - genoprettelse af markstrukturen.

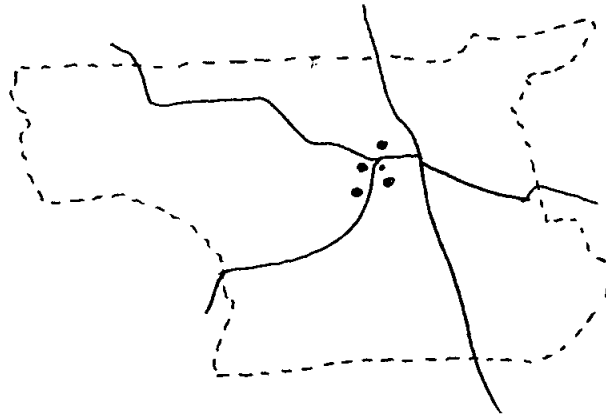
Engeldrup

ENGELDRUP - Bebyggelsesstruktur:

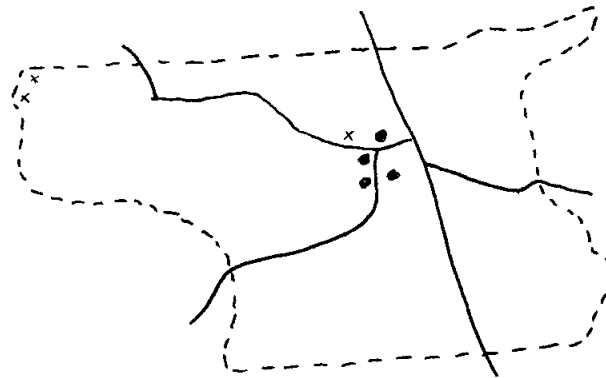
- a) Den lille landsby er placeret midt i ejerlavet omkring de fem udgående veje. Eneste anden bebyggelse er et enkelt hus helt oppe i ejerlavets NV-lige hjørne.
- b) Ændringerne består i at to huse er forsvundet og fem kommet til. Af de fire gårde er den ene og måske to aktive idag.
- c) Alle gårde og huse er grundmurede og med fast tag. Den nordligste gård har en del af stuehuset i bindingsværk.
Især den syd-østlige gård virkede misligholdt, sandsynligvis fordi bygningerne ikke længere er i brug.
- d) Bebyggelsesstrukturen er uden nævneværdige ændringer, og der vil, så længe de ikke-aktive gårde stadig har tilbygningerne, være et godt indtryk af en lille landsby.

BERBYGGELSEN

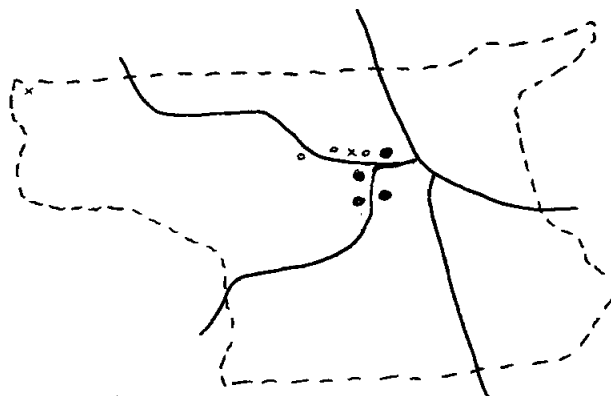
0.1800

0.1690

1994

ENGELDRUP - Ressourcestruktur:

a) ejerlavet er helt agerdomineret.

I selve landsbyen er der to gadekær og en sø (tidligere mose) mod syd.

Mod øst afgrænses ejerlavet af Ellebækken og mod vest delvist af Kragelund Møllebæk.

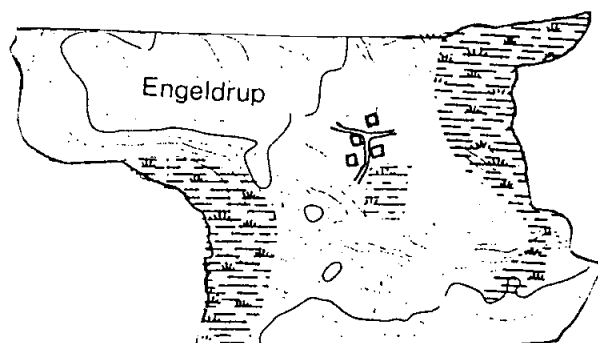
I ejerlavets SV-lige hjørne findes en mindre træbevoksning.

b) De tidligere ganske store vådområder langs de to bække er idag afvandede. Træerne i SV er nye.

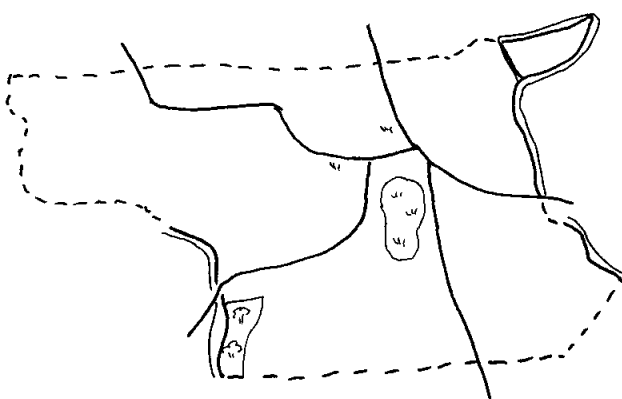
c) Sø og gadekær er let tilgængelige, og Kragelund Møllebæk samt træerne ses tydeligt fra vejen mod Melby. Ellers opleves mest store åbne marker.

RESSOURCER

0.1800

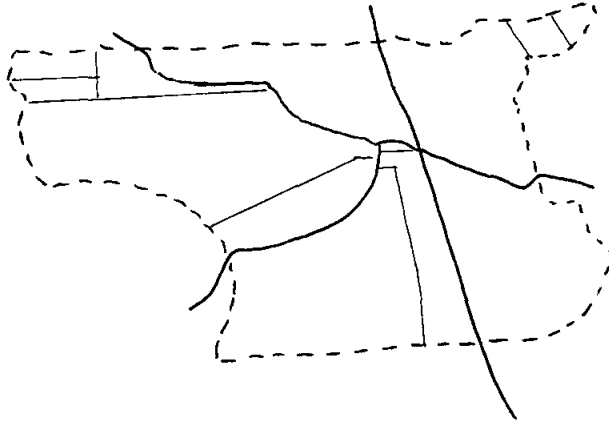

1994

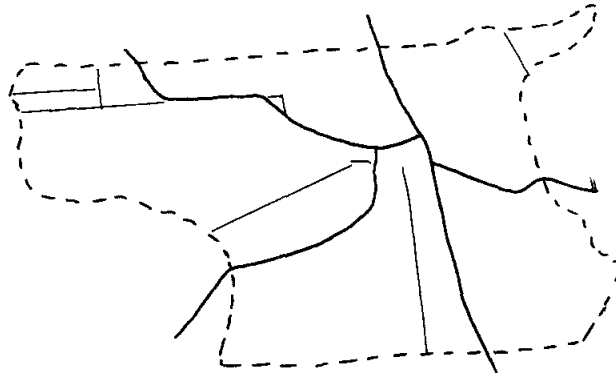

MARKSTRUKTUR

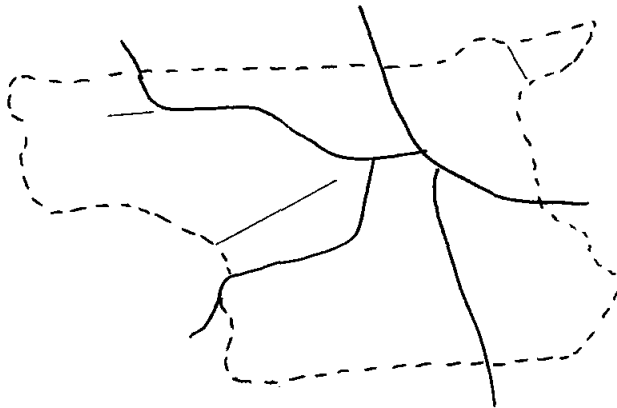
0.1800

0.1890

1994

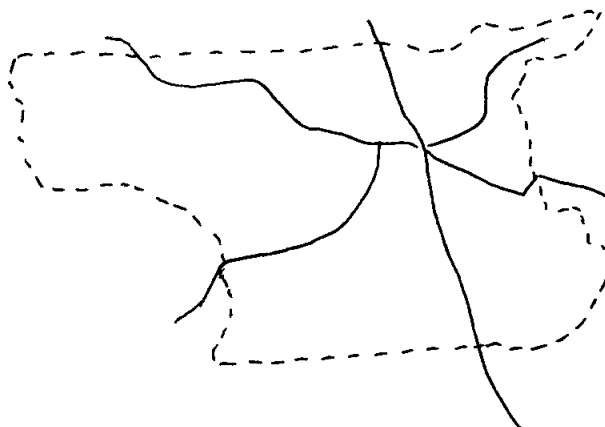

ENGELDRUP - Markstruktur:

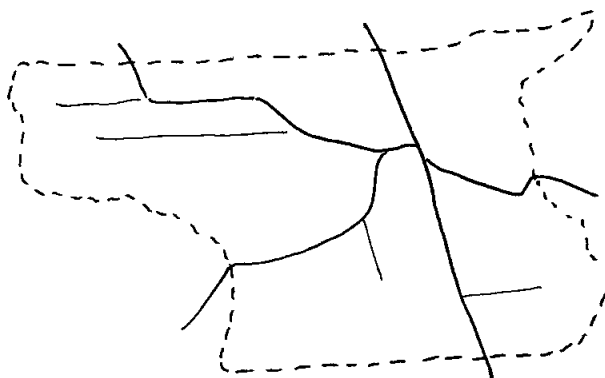
- a) Af udskiftningsskellene er et enkelt tilbage bagved gård 2 i vest, samt en stump af et skel i NV.
- b) Pga ejerlavets ringe størrelse, fire gårde og stjerneudskiftning, har der aldrig været særlig mange skel. Et enkelt var vej, et er blevet til vej, et er bevaret, et er forsvundet. desuden er nogle mindre skel forsvundet.
- c) De to tiloversblevne skel er jorddiger uden meget hegn.
- d) Det er ikke muligt at få en fornemmelse af ejerlavets markstruktur.

VEJE

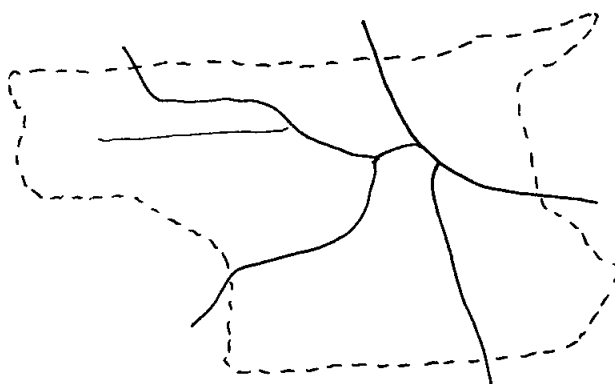
0.1800

0.1890

1994

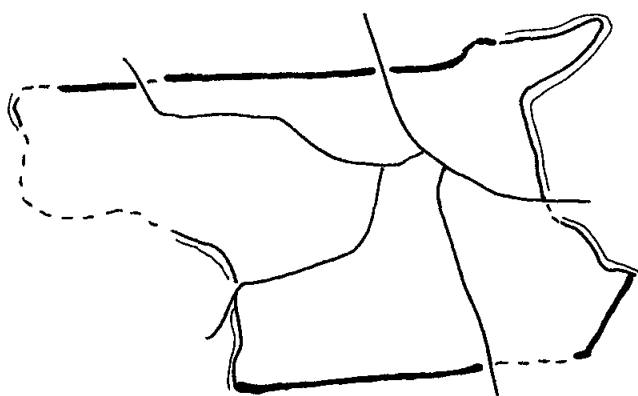

ENGELDRUP - Vejstruktur:

- a) Fra landsbyen i midten af ejerlavet udgår fem veje, mod (fra vest) Melby, Jerstrup, Grindløse, Nørre Højrup og Rostrup.
- b) En vej til vådområderne i ejerlavet NØ-lige hjørne er forsvundet med vådområdet. Vejen mod Jerstrup er rettet ud så det følger markskellet, og vejen fra Nørre Højrup til Grindløse er lavet til hovedvej.

EJERLAUSGRÆNSEN

1994

ENGELDRUP - Ejerlavsgården:

- a) Ejerlavsgården er velbevaret dels som dige og dels som vandløb.

- b) Oplevelsesværdien er begrænset. Ved vejen mod Grindløse betyder terrænstigning at diger og hegn ikke umiddelbart kan ses. Ellebækken syner ikke meget. Diget ved vejen mod Rostrup er pænt, men uden hegn og syner ikke meget i det meget åbne landskab. Kragelund Møllebæk snor sig på smukkeste vis på begge sider af vejen, og fra vejen mod Jerstrup er det muligt at se ejerlavsgården på begge sider af vejen.

ENGELDRUP - Konklusion:

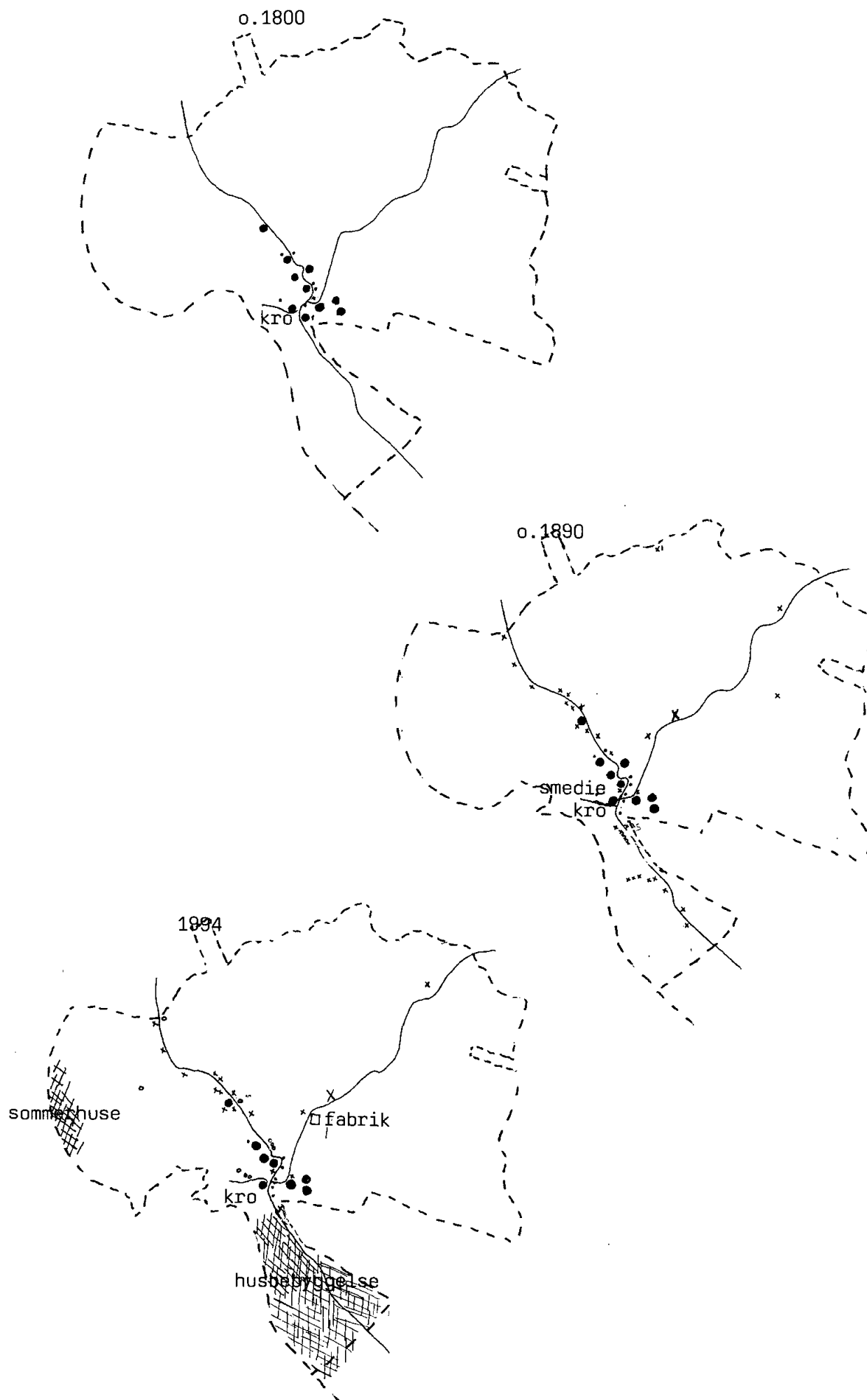
- a) Engeldrup ejerlav har en smukt bevaret bebyggelses- og vejstruktur samt ejerlavsgrænse. Markstrukturen kan også siges at være velbevaret skønt den ikke syner af meget. Hvad ressourcestrukturen angår er det meste af vådområderne væk som det er typisk i det moderne landbrugslandskab.
- b) Selve landsbyen er en god oplevelse, men den enkle markstruktur gør, at står man på højdepunkterne (vej mod Jerstrup og Rostrup) i ejerlavet virker landskabet mod syd og vest meget åbent og uspændende.
- c) Den største trussel er, at to eller tre af de fire gårde ikke er aktive. Bygningerne risikerer at forfalde og landsbyen at gå i opløsning.
- d) Vådområderne langs de to bække kunne genetableres, og diget mod syd kunne beplantes så grænsen markeres stærkere.

Falsled

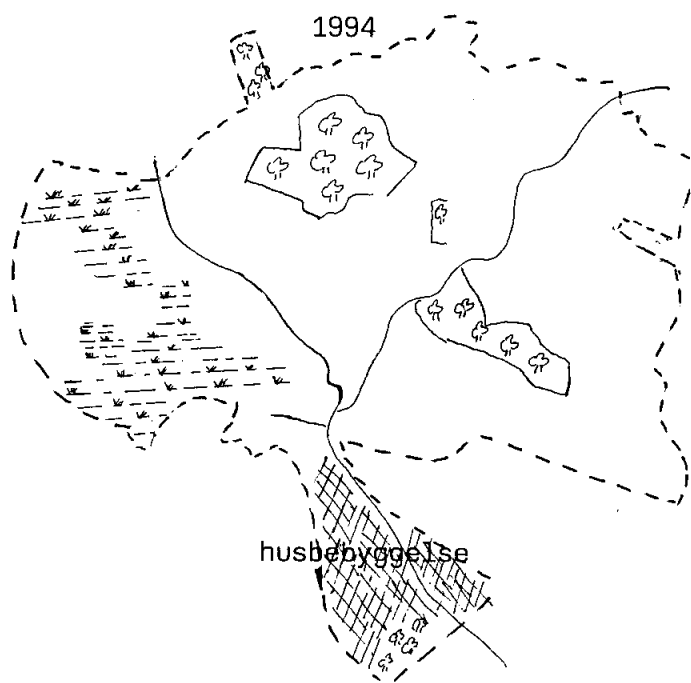
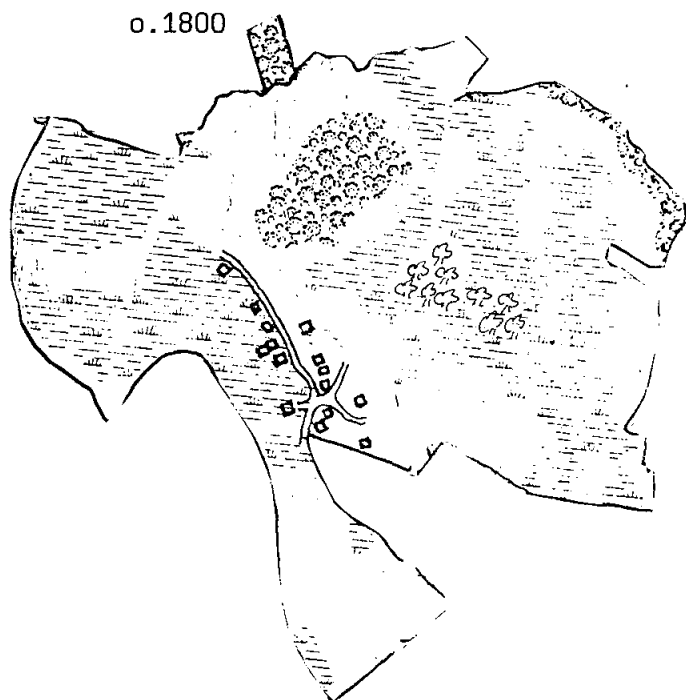
FALDSLED - bebyggelsestruktur

- a) Bebyggelsesstrukturen i Faldsled ejerlav i dag består af den gamle landsbykerne, spredtliggende bebyggelser langs de to veje, en sammenhængende husbebyggelse i den sydlige del af ejerlavet, en sommerhuskoloni og en lystbådehavn.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del, men knap så meget i selve landsbykernen som ude i selve ejerlavet. I perioden fra o.1800 og indtil 1890 flyttes en enkelt af gårdene ud i marken og erstattes af et hus. Langs hovedlandevejen opføres en del huse og husmandssteder. I perioden mellem 1890 og i dag tager udviklingen rigtig fart. Den helt store ekspansion sker i ejerlavets sydlige del, som bliver helt udbygget, og ved kysten, hvor der opføres en del sommerhuse. I selve den gamle landsbykerne sker der blot det, at en af gårdene forsvinder, og der kommer tre huse til i stedet for. Ved havnen og i den nordlige del af ejerlavet opføres der enkelte huse.
- c) Bygningsmassen har et meget blandet udseende, men i den gamle landsbykerne er der bevaret en del bindingsværk og stråtage.
- d) Oplevelsesværdien er god, fordi en så stor del af 1800-tallets bebyggelse er bevaret i landsbykernen, men forringes af at der er kommet en del nyt til. Ude i selve ejerlavet er der tale om meget store ændringer.

Faldsled - bebyggelsesstruktur

Faldsled - ~~ressource~~ressourcestruktur

FALDSLED - ressourcestruktur

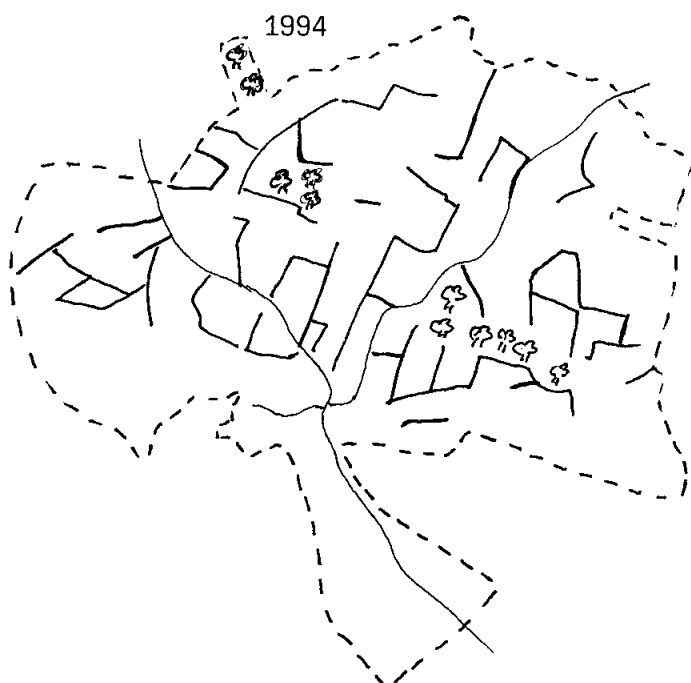
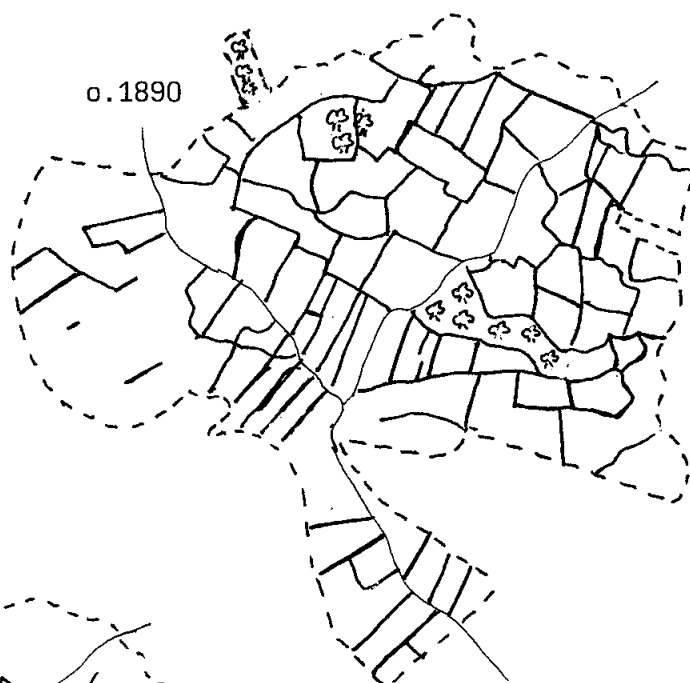
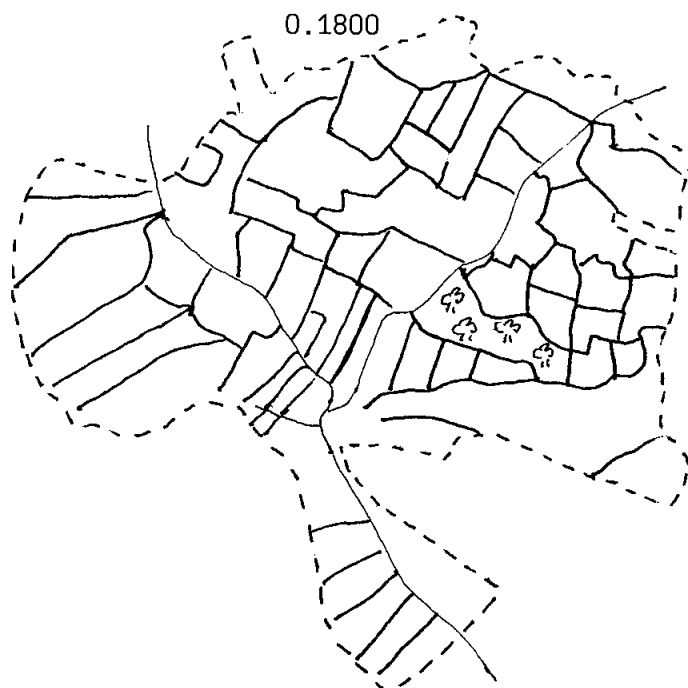
a) Ressourcestrukturen i Faldsled ejerlav i dag består af det store agerareal med et par småskove øst for landsbykernen og et stort eng-/overdrevsområde ved kysten.

b) Ser vi på de ændringer, der er sket i ejerlavet i perioden fra o.1800 og op til i dag, så har der været tale om moderate ændringer. Skovene i agerarealet er bevaret, men de spredte engarealer er forsvundet. En del af agerarealet mod syd og en del af eng-/overdrevsområdet ved kysten er blevet bebygget i nyere tid.

Skovene er en blanding af nåletræer og løvtræer. Eng-/overdrevsområdet ved kysten bliver for en stor dels vedkommende benyttet til græsning, mens andet blot ligger ubenyttet hen.

c) Oplevelsesværdien er god, fordi alle ressource typerne er bevaret i så stor en udstrækning.

Faldsled - markstruktur

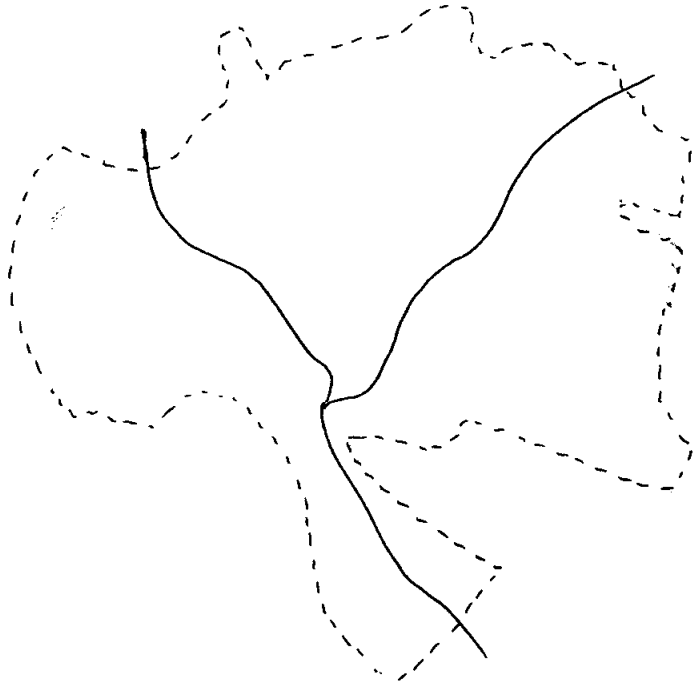

FALDSLED - markstruktur

- a) Markstrukturen i Faldsled ejerlav i dag består af et agerareal, et eng-/overdrevsområde og et par mindre skovarealer. Det hele er opdelt med mange skel, men alle skelforløbene er brudte, så der ikke er tale om nogen klar opdeling i mange små parceller.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del. O.1800 var der tale om en nærmest drueklaseopdeling af agerarealet i mange små marker. Den store opdeling må tilskrives det forholdsvis store antal gårde i et ellers lille ejerlav og en stor variation i ressourcegrundlaget. Imellem 1800 og 1890 sker der en yderligere opsplætning i flere marker, men i det her århundrede er der fjernet en del skel og dele af skelforløb.
- c) Skellene består af middelhøje diger, der mange steder er forsynet med levende hegn.
- d) Oplevelsesværdien forringes af, at det er så svært at forestille sig den oprindelige markstruktur pga. de mange brud i skelforløbene.

Ogstrukten

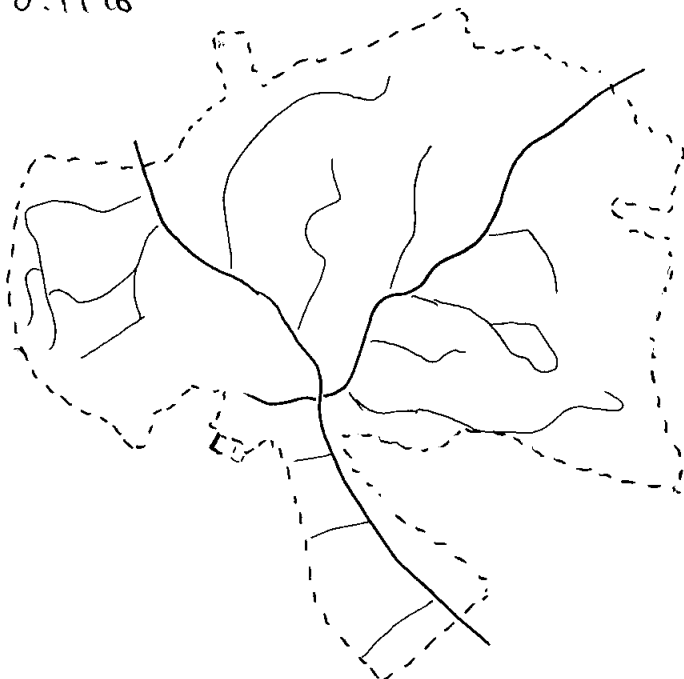
0.1800

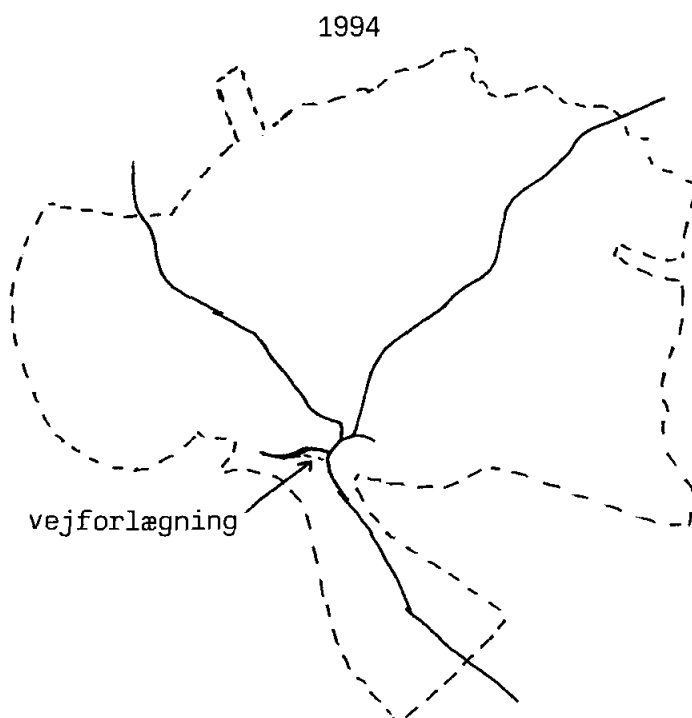
0.1890

0.1996

Faldsled - vejstruktur

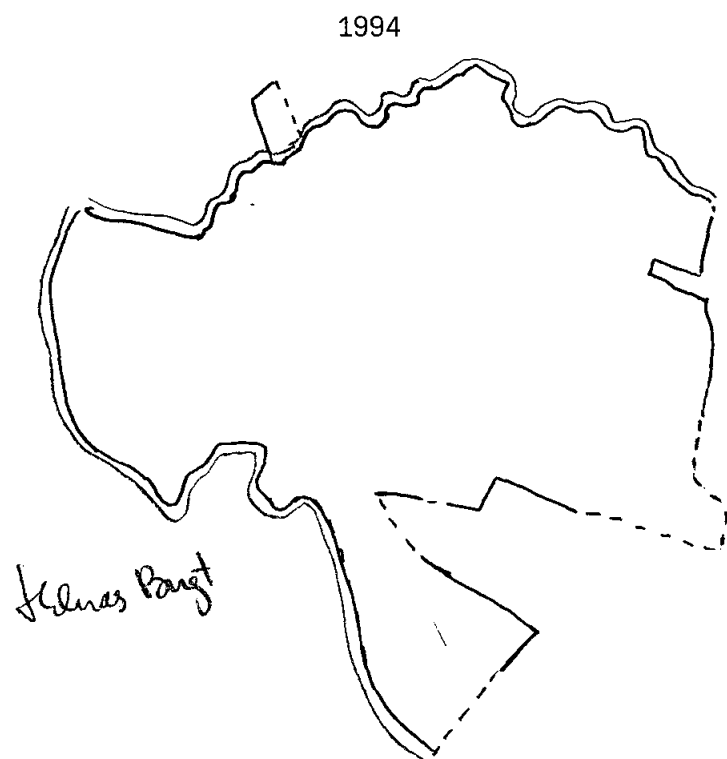

FALDSLED - vejstruktur

- a) Hovedvejstrukturen i Faldsled ejerlav består af en sydøst-nord-gående hovedlandevej, som løber mellem Faaborg og Assens, og en mindre nordøst-gående vej mod Håstrup.

- b) I perioden fra o.1800 og op til i dag er der ikke sket ændringer i hovedvejstrukturen. Den lille vej til havnen er blevet ført nord om Faldsled Kro, og der er kommet en del nye mindre veje til i forbindelse med udbygningen i ejerlavets sydlige del.

Faldsled - ejerlavsgørnse

--- ingen markering af afgrænsningen

— diç
= vand

FALDSLED - ejerlavsgørnse

- a) Ejerlavsgørnsen er bevaret de fleste steder i form af kystlinie, et vandløb, levende hegn og enkelte steder i form af diger.
- b) Oplevelsesværdien er god, fordi så store dele er bevaret og står klart frem i landskabet.

FALDSLED - konklusion

a) Faldsled ejerlav har bevaret en meget stor del af 1800-tallets bebyggelsesstruktur, ressourcestruktur, ejerlavsgården og vejstrukturen, medens markstrukturen er mindre godt bevaret.

b) Problemet med Faldsled ejerlav er den store bebyggelsesekspansion, der startede i 1800-tallet, men først rigtig tog fart i 1900-tallet. Ekspansionen er dog foregået på en måde, så det stadig er muligt at skelne strukturen fra o.1800 fra de senere tilføjelser.

c) -

d) -

Fremmelev

FREMMELEV - bebyggelsesstruktur

a) Bebyggelsesstrukturen i Fremmelev ejerlav består af landsbykernen med de 8 gårde, de to Fremmelev Gårde i den sydlige del, enkelte huse ved gårdene samt 3 samlinger med husmandsbrug i den nordlige, vestlige og østlige udkant af ejerlavet. Ved to af husmandsstederne er der opført drivhuse.

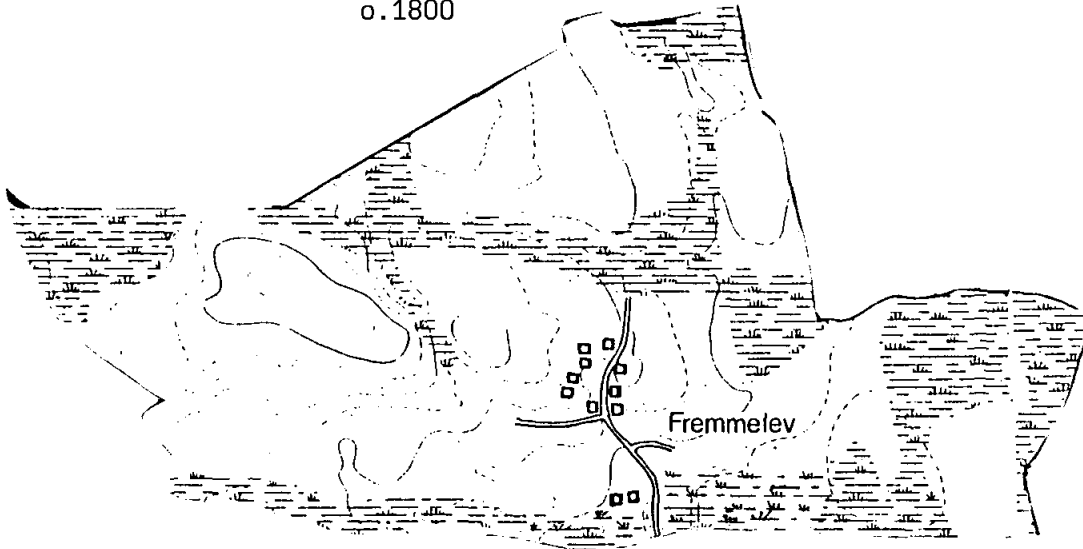
b) De ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag er begrænsede og hovedsageligt sket udenfor landsbykernen i form af oprettelsen af husmandsbrug. I 1800-tallet flyttedes en af gårdene ud af landsbyen og placeredes i den vestlige del af ejerlavet. Først i 1900-tallet blev den udstykket til statshusmandsbrug.

c) Gårdene i landsbykernen og de to Fremmelev Gårde består hovedsageligt af grundmurede bygninger, men enkelte længer står stadig i bindingsværk. De to Fremmelev Gårde syd for bykernen er et oprindeligt, middelalderligt væbnergods, der nu som almindelige gårde, har bevaret den meget karakteristiske placering på en holm i et vådområde. Området er blevet drænet i nyere tid, men ved besigtigelsen lå en del af det hen med græs. De to områder med husmandsbrug mod nord og øst med hhv. 3 og 2 husmandsbrug, rummer grundmurede bygninger med fast tag. De fleste er stærkt ombyggede. Det er noget andet med den del af husmandsudstykningsen Kronborg, der ligger i den vestlige del af ejerlavet. Bygningerne her er ikke afgørende ombyggede, så det er tydeligt at se, at der er tale om oprindelige statshusmandsbrug.

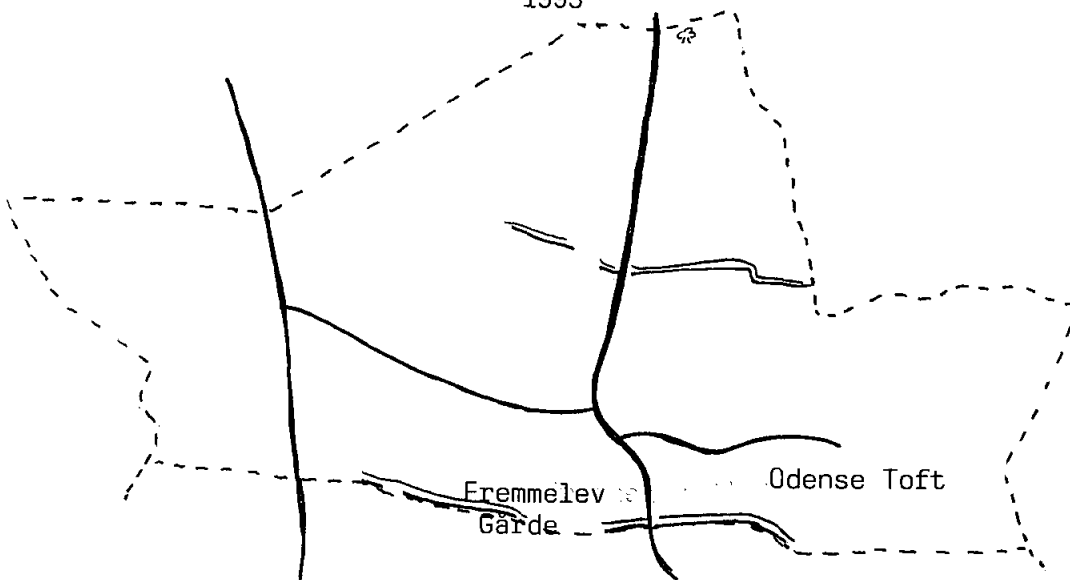
d) Oplevelsesværdien er god, fordi strukturen med gårdene i landsbyen og det gamle væbnergods Fremmelev Gårde står så tydeligt frem. De senere ændringer med udflytningen af gården og oprettelsen af husmandsbrug er placeret så tilpas langt væk, at det er muligt at skille tingene ad.

Fremmelev - ~~ressource~~
ressourcestruktur

o.1800

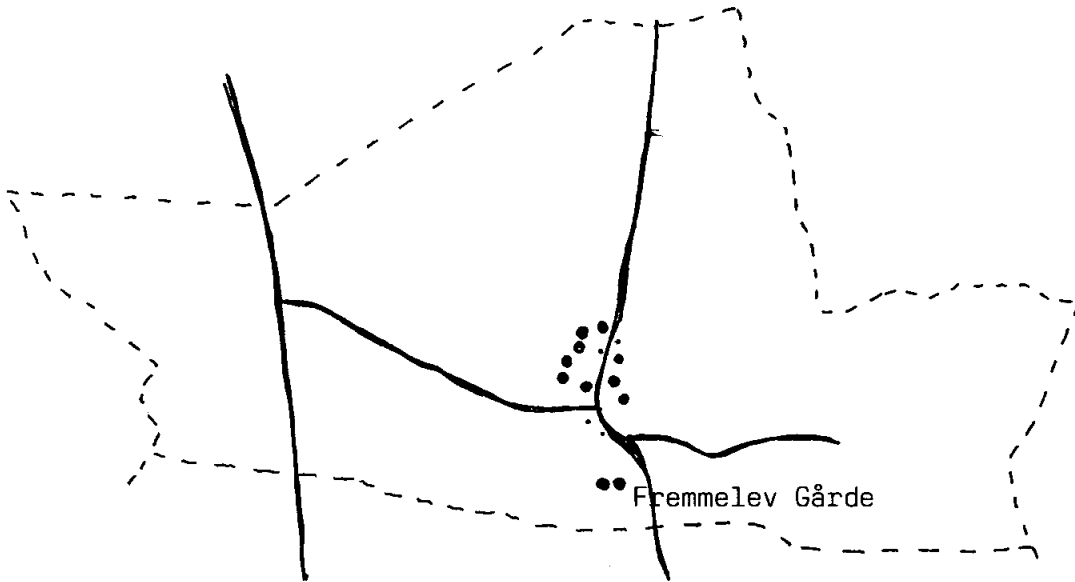

1993

Fremmelev - bebyggelsesstruktur

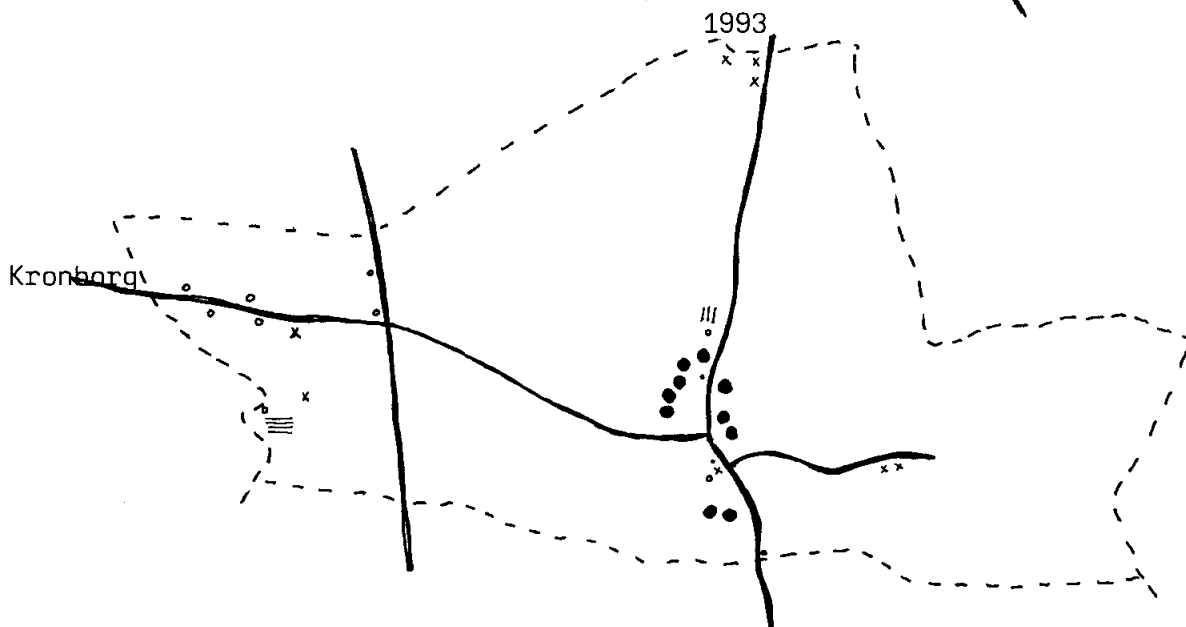
o.1800

o.1890

1993

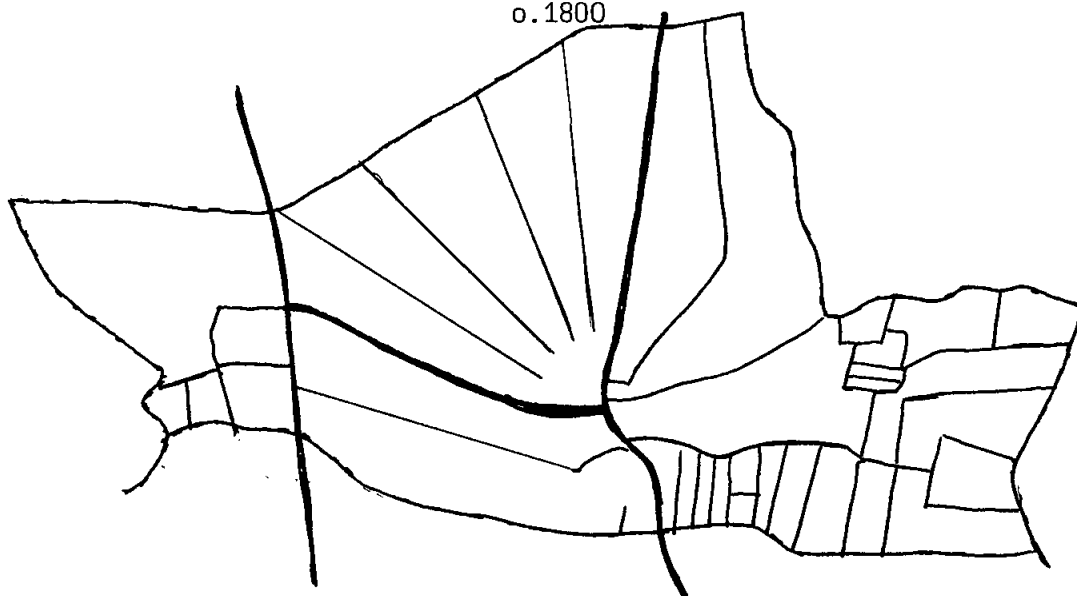

FREMMELEV - ressourcestruktur

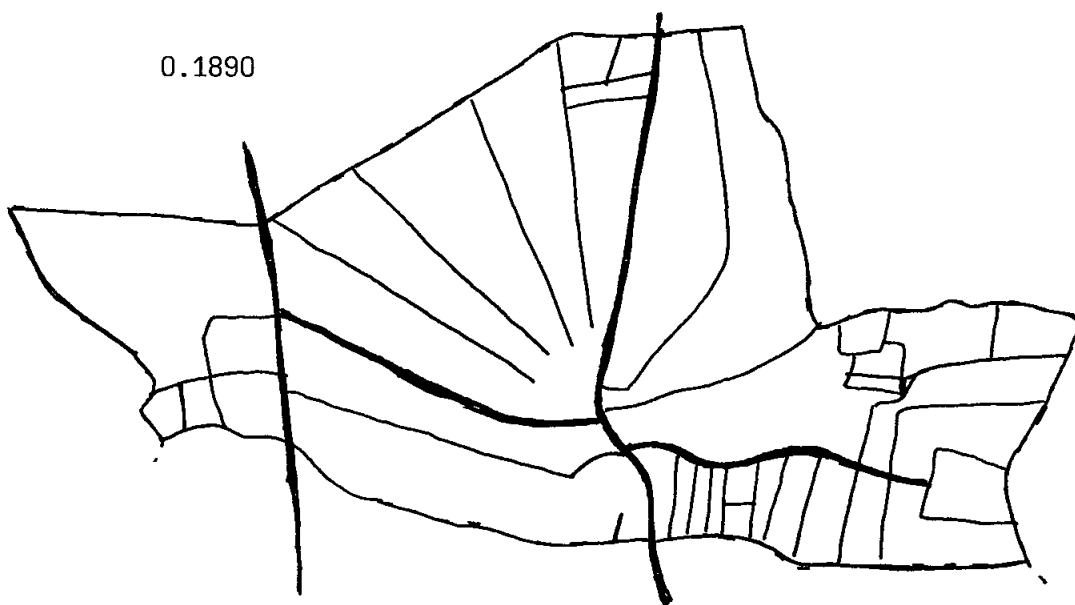
- a) Fremmelev ejerlav rummer i dag kun agerjord. Nord for landsbyen er der placeret en række nye vindmøller.
- b) Ressourcestrukturen er ændret en del fra o.1800 og op til i dag, fordi al den eng, som lå spredt rundt i ejerlavet o.1800 er blevet drænet væk i løbet af 1800-tallet, efterhånden som den mistede betydning for driften.
- c) Oplevelsesværdien begrænses af, at de væsentlige engområder mangler. Der er bevaret svage spor af engene igennem det klart lavere liggende terræn syd for Fremmelev Gårde, skelforløbene ved Odense Toft og en vandkanal nord for landsbytomten. Skelforløbene ved Odense Toft er resterne af de små lodder, som engområdet her blev delt op i ved udskiftningen, så hver gård kunne få sin andel.

Fremmelev - markstruktur

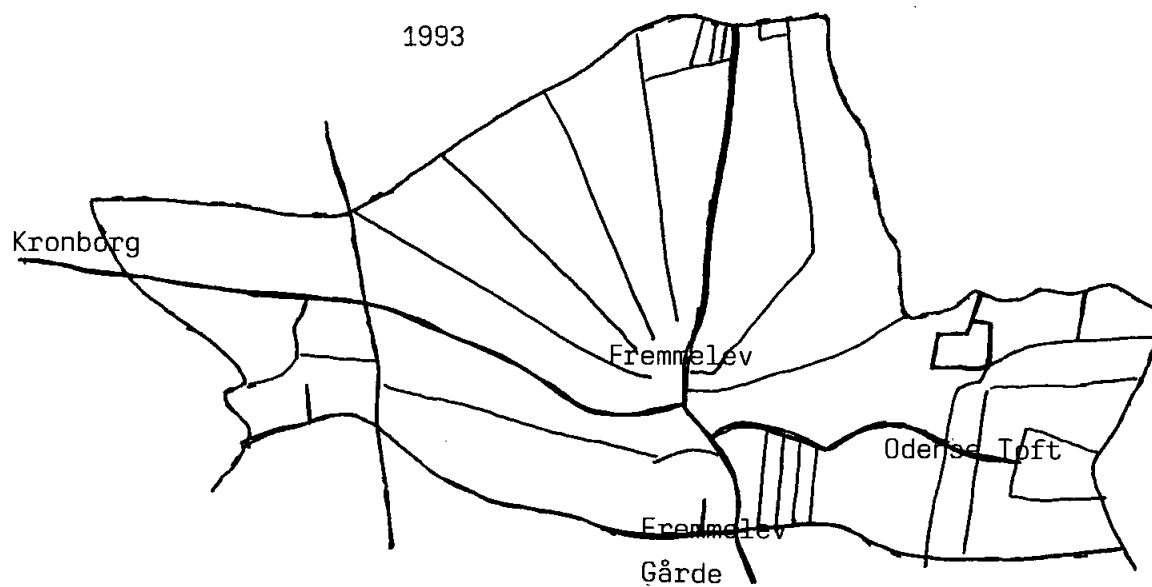
o.1800

0.1890

1993

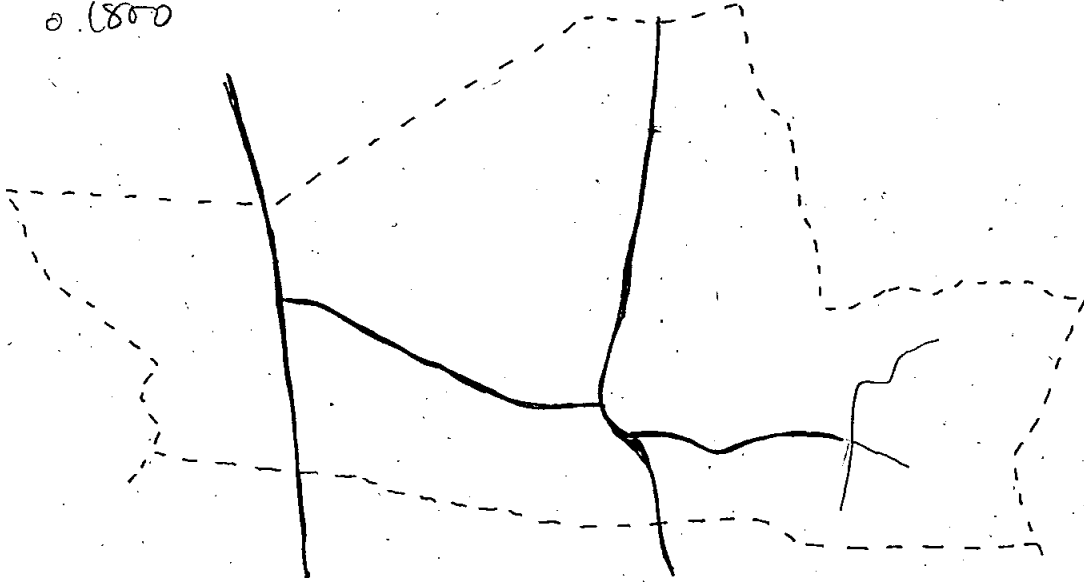

FREMMELEV - markstruktur

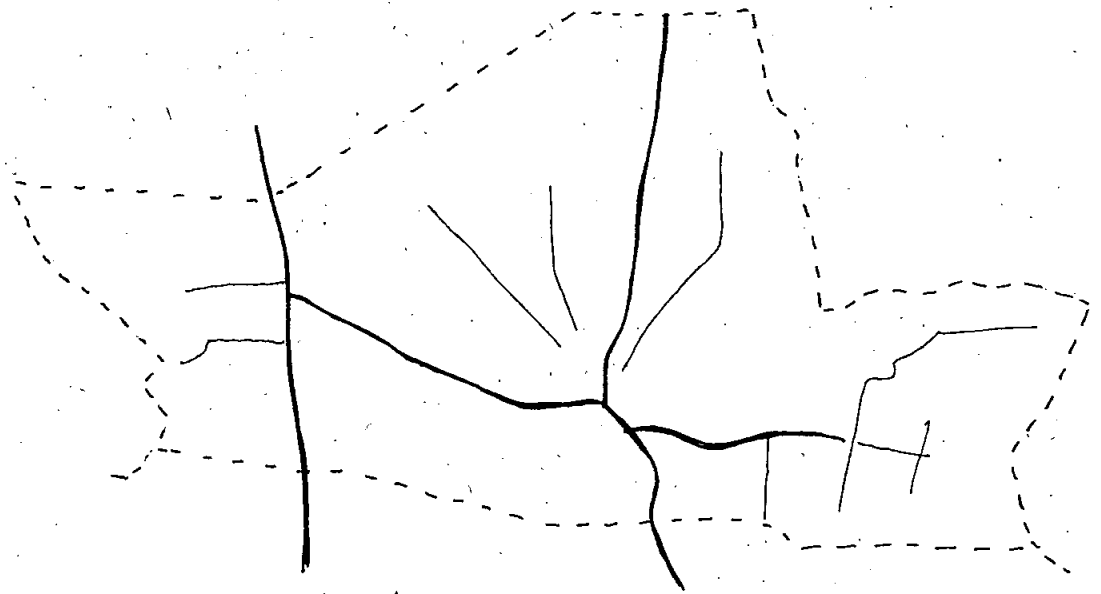
- a) Markstrukturen i Fremmelev ejerlav består i dag af de lange skel fra stjerneudskiftningen, og en del hegn mod sydøst, hvor det tidligere engområde har været delt op i mange små lodder, for at alle gårde kunne få adgang til høslet og eventuel græsning.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er der kun tale om ganske få. Stjerneudskiftningen er bevaret, og det samme gælder en del af skellene ved englodderne mod sydøst. Ved de husmandssteder, som ligger mod nord er der kommet enkelte skelforløb til omkring deres lodder.
- c) Skellene består af nogle pænt høje diger, som i mange tilfælde er bevokset med levende hegn.
- d) Oplevelsesværdien er god. Skellene er nemme at få et overblik over ved at bevæge sig rundt på det eksisterende vejnet, der ikke er særligt trafikeret.

Vegetation

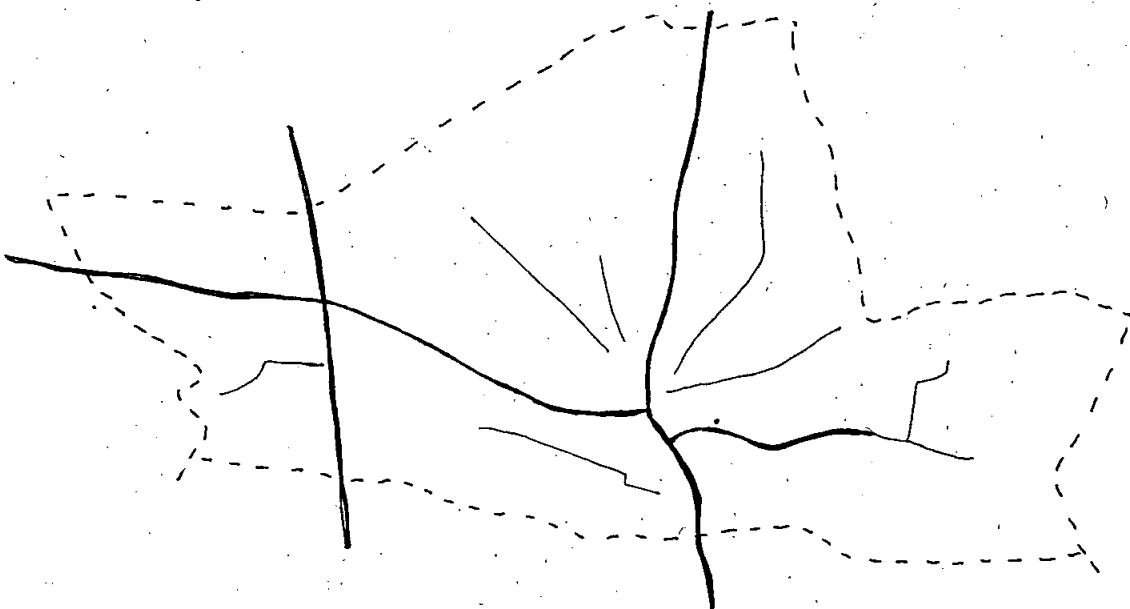
c. 1800

c. 1890

1913

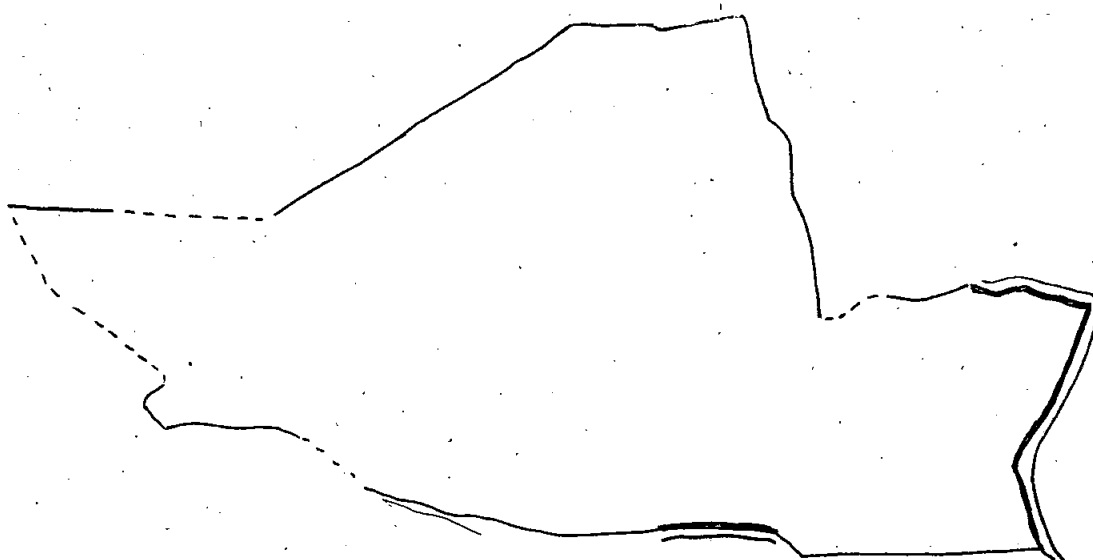

FREMMELEV - vejstruktur

a) Vejstrukturen i Fremmelev ejerlav består af en nord-syd gående vej, der løber gennem selve landsbykernen, en blind vej mod Odense Toft, en mindre vej, der fører over til den store landevej, der skærer igennem ejerlavets vestlige del og endelig vejstykket ud til Kronborg.

b) Ser vi på ændringerne fra o.1800 og op til i dag, så er vejstrukturen kun ændret en smule, nemlig ved udstykningen af husmandsstederne - Kronborg i ejerlavets vestlige del i den første halvdel af 1900-tallet, hvor der samtidig blev anlagt en vej.

Fremmelev - ejerlavsgørnse

FREMMELEV - ejerlavsgørænse

- a) Ejerlavsgørænsen er bevaret de fleste steder i form af diger bevokset med levende hegn, eller som vandløb. Mod vest mangler der et stort stykke, der er forsvundet efter 1890, formentlig i forbindelse med udstykningen af husmandskolonien - Kronborg.
- b) Grænser står de fleste steder klart frem i landskabet, og repræsenterer både det mere naturlige, bugtede forløb og det regulerede, rette forløb mod nordvest.

FREMMELEV - konklusion

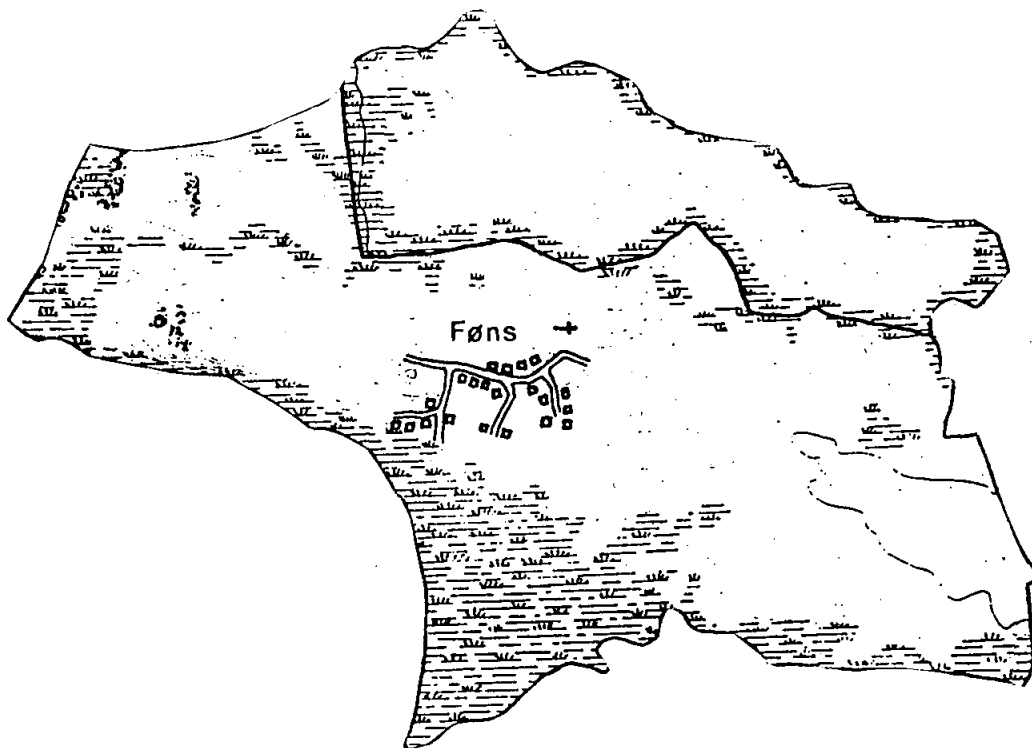
- a) Fremmelev har bevaret en meget stor del af sin 1800-tals struktur både hvad angår bebyggelse, markopdeling, veje og ejerlavsgrense, mens ressourcestrukturen er blevet ændret lidt.
- b) Der er kun sket moderate ændringer i form af nyere bebyggelser siden 1800 og på en måde, så det stadig er tydeligt at skille 1800-tals strukturen ud fra de senere ændringer.
- c) Bebyggelse på den udflyttede gårds tofte i landsbyen.
- d) Vådområdet/skelstrukturen ved Odense Toft kunne reetableres.

Føns

FØNS - Bebyggelsesstruktur

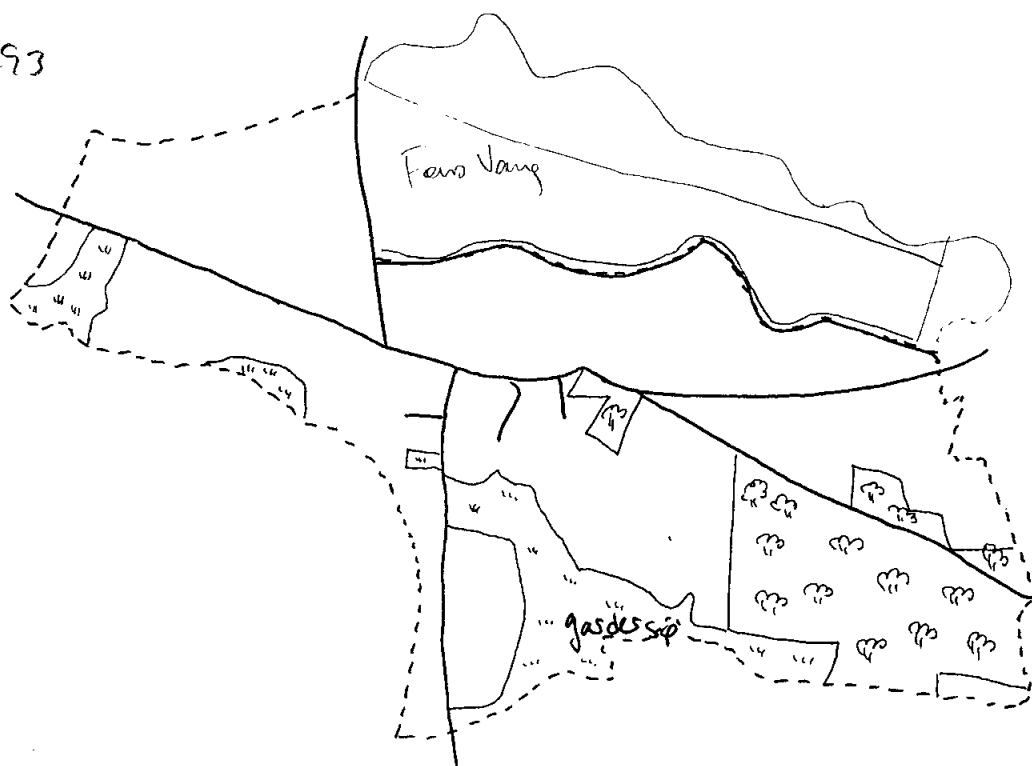
- a) Føns er en kirkelandsby med bebyggelsen koncentreret omkring ejerlavets nv-sø-gående vej, og nogle mindre sideveje. Der er næsten ingen bebyggelse udenfor den noget langstrakte landsby.
- b) Landsbyen har de senere år oplevet en kraftig bebyggelsesvækst, mest i form af parcelhuse i den vestlige og sydlige del. 1800-bebyggelsesstrukturen er i store træk bevaret, men nybyggeriet fylder godt ud. To større nyanlagte gårde ved landsbyens østlige indgang har idag, sammen med to mindre gårde udenfor landsbyen, overtaget landbruget, således at kun en enkelt af de oprindelige gårde idag er aktiv. Desuden er der kommet to sommerhusområder til i landsbyens syd-vestlige del.
- c) Det meste af den ældre bebyggelse er i bindingsværk, al den nyere grundmuret, herunder alle landbrugene, og alle sommerhusene i træ.
- d) Nybyggeriet er alt for omfattende til at det er muligt, at få et indtryk af 1800-strukturen.

Ressourcen

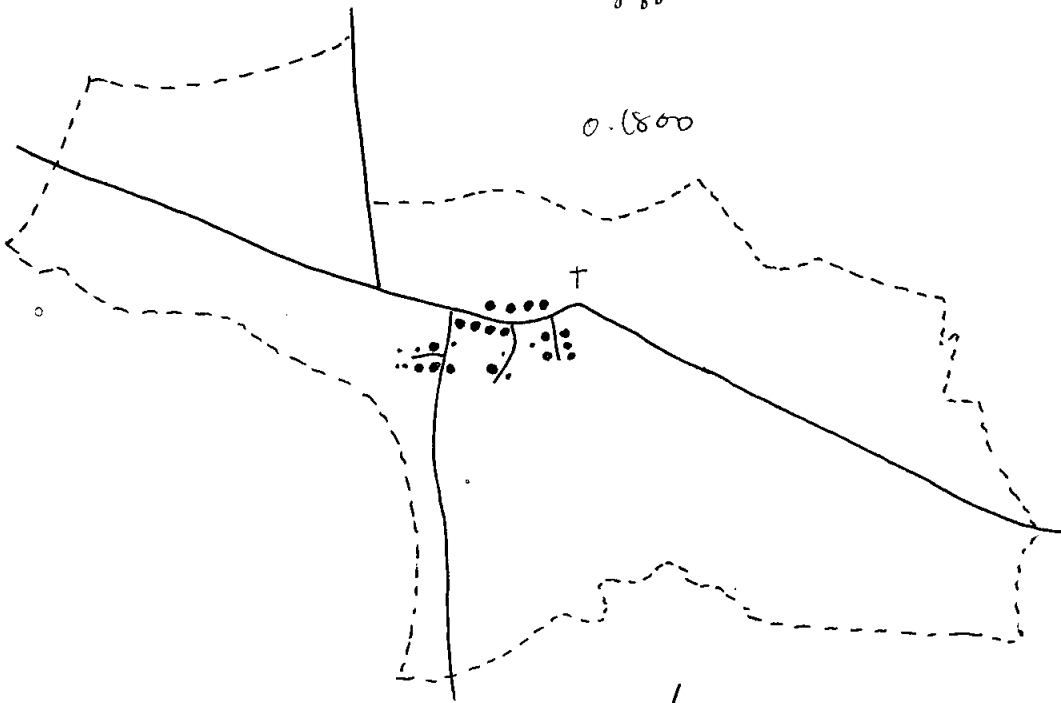
0.1800

1993

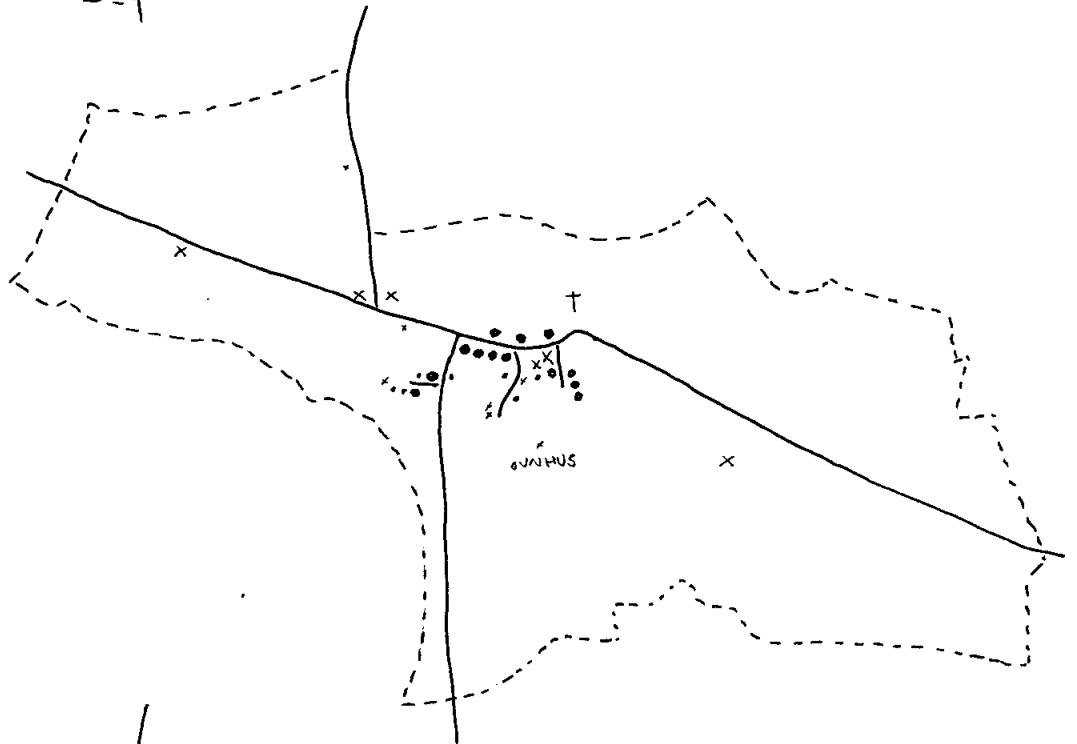

Babysgelen

0.1800

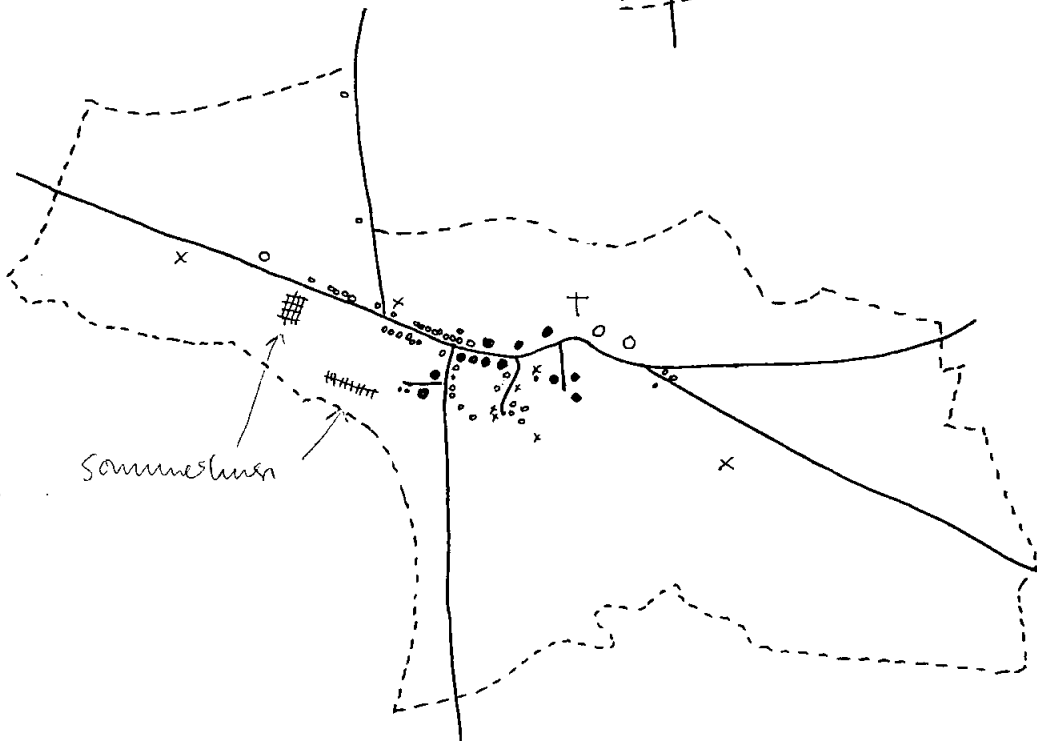

0.1890

1993

Sammeln

FØNS - Ressourcestruktur

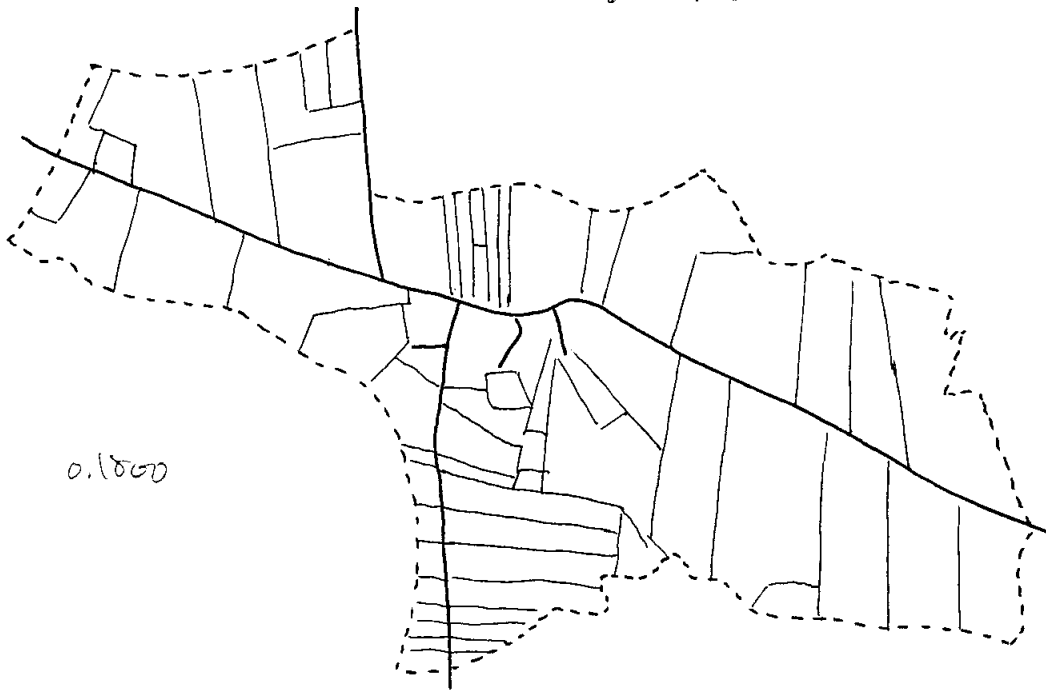
a) Føns ejerlav er ressourcemæssigt domineret af vand og vådområder. Åbent vand ses mod nordvest (Gamborg Fjord) og mod sydvest (Føns Vig). Vådområderne er den inddæmmede Føns Vang i nord (muligvis ikke en del af ejerlavet) og engområdet Gardersø i syd, samt to mindre våd- og strandengsarealer ned mod Føns Vig.

I ejerlavets sø-lige del ligger en større plantage. Resten af ejerlavet er ager, ca 1/3. (excl. inddæmningen ved Føns Vang)

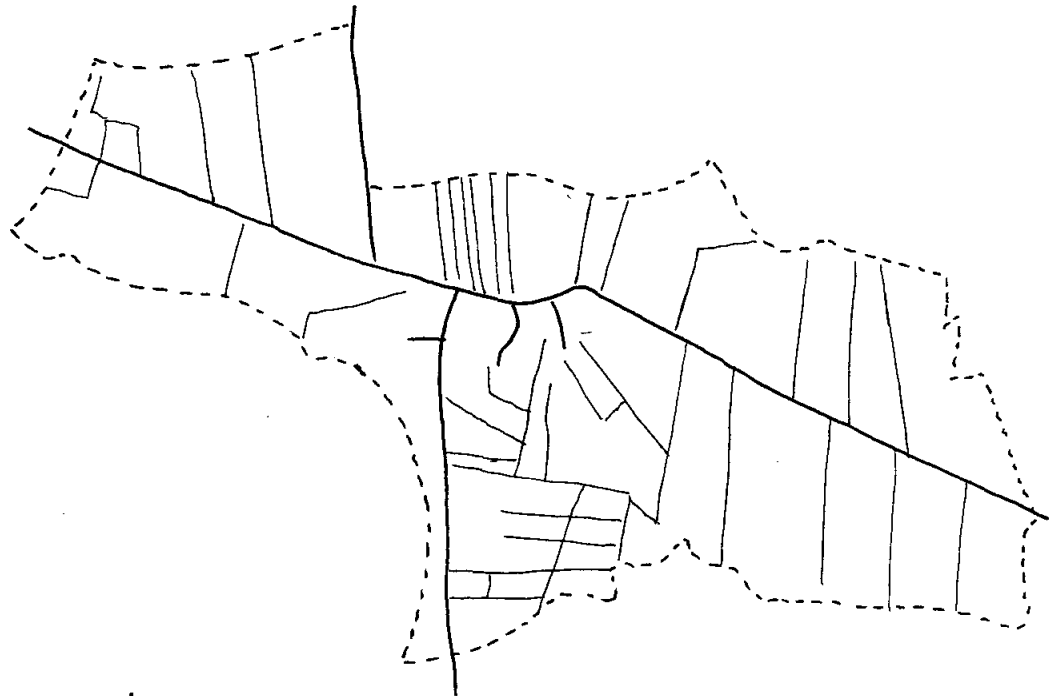
b) Vådområdet Gardersø er tørlagt i sin vestlige del, og flere mindre vådområder er forsvundne. Plantagen er ny.

c) Vand- og vådområderne er smukke og let tilgængelige.

Maalestruhtun

0.1800

0.5890

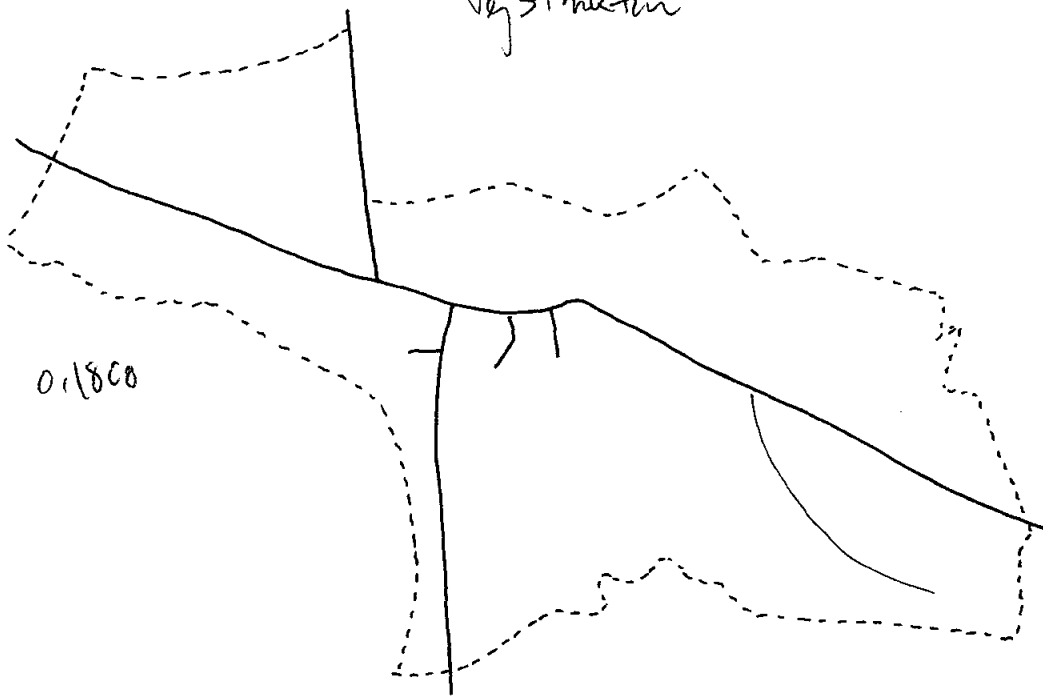

1993

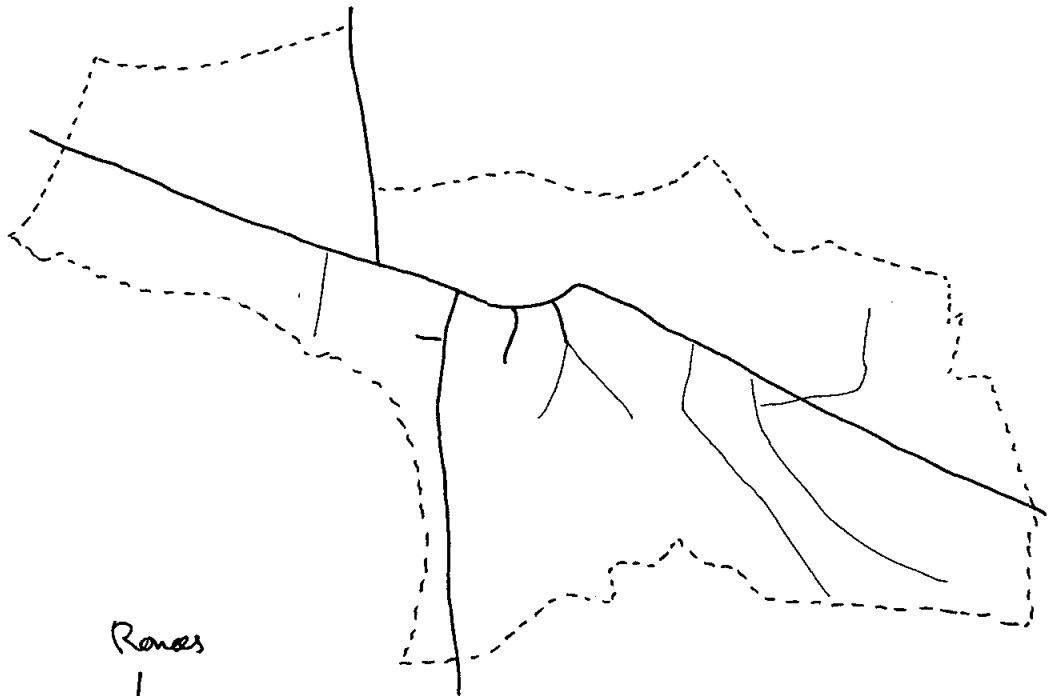
FØNS - Markstruktur

- a) Føns ejerlav har de fleste af udskiftningshegnene bevaret.
- b) De skel der ikke ses idag er forsvundet fra vådområder, ved udvidelse af landsbyen og i plantagen.
- c)+d) Bortset fra de skal der idag ses som grøfter er alle skel med hegn, hvilket gør dem meget synlige i landskabet.

Vejstrukturen

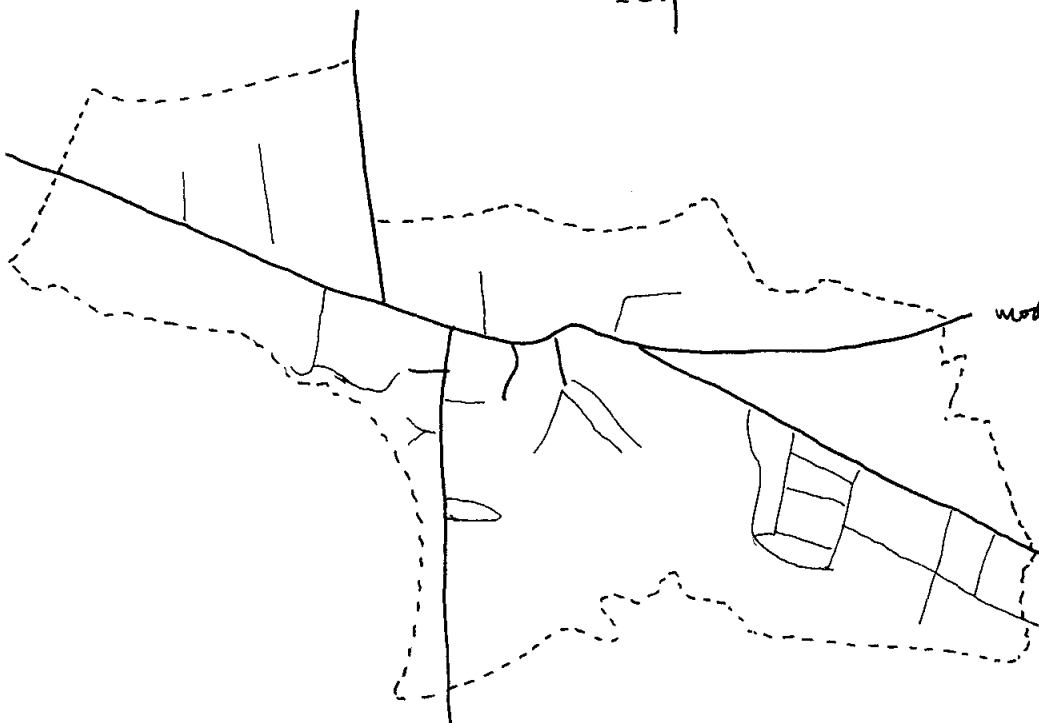

0,1800

0,1670

Renes

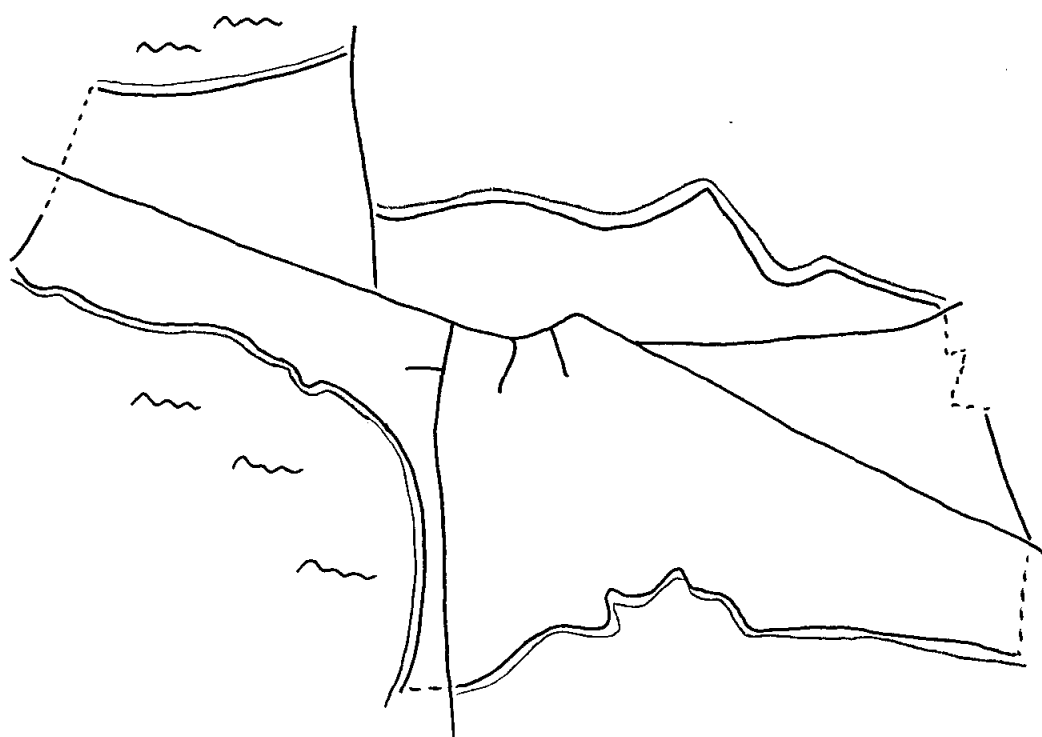
mod Nr. Åby

1993

Rnd

FØNS - Vejstruktur

Føns ejerlav har en gennemgående vej fra Sparretorn mod Balslev. Langs denne ligger landsbyen med små sideveje på sydsiden. Der er desuden vej til Ronæs og Rud. I nyere tid er der kommet en ekstra vej ned til hovedvejen mod Nørre Åby.

FØNS - Ejerlavsgården

- a) Ejerlavsgården er næsten fuldstændigt bevaret, og består næsten udelukkende af åbent vand og vådområder/grøfter.
- b) Desværre gælder det, at ved alle vejene er kun den ene side eller ingen af siderne bevaret, således at det ikke her er muligt at få en oplevelse af ejerlavsgården.

FØNS - Konklusion

a) Føns har alle strukturer bevaret.

b) Oplevelsesværdien er dårlig for bebyggelsen, pga det omfattende nybyggeri. For ejerlavsgrensen, fordi dens få ikke-bevarede forløb er ved vejene. Og for ressourcestrukturen der hvor plantagen forstyrrer.

c) Trusler - sommerhusbyggeri ved strandengsområderne.

d) -

Holse

HOLSE - Bebyggelsesstruktur

a) Landsbyen Holse er placeret midt i sit ejerlav omkring en "ringvej". I ejerlavets østlige del er der spredt husbebyggelse, i ejerlavets vestlige og nord-vestlige del tæt bebyggelse.

b) Selve landsbyen er velbevaret med syv ud af ni gårde på de oprindelige tomter, de to sidste gårde er flyttet lidt udenfor landsbyen. 10 huse tilbage af 13. En mindre udvidelse i antallet af huse i den vestlige del af landsbyen.

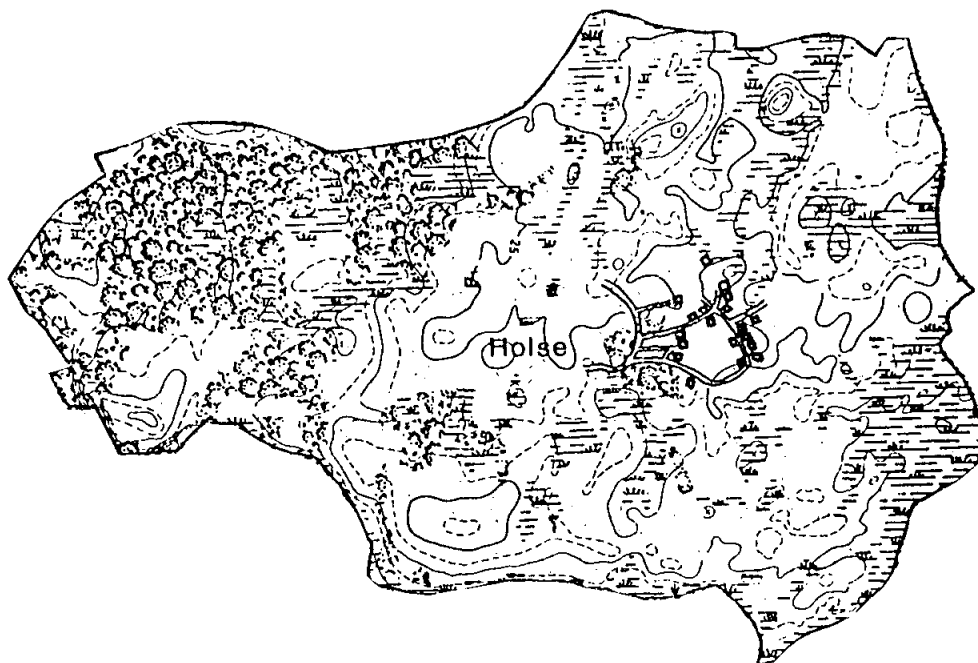
Ejerlavet har haft en kraftig bebyggelsesudvikling i 1800-tallet, særlig i den vestlige del. I nyere tid er der i den nord-vestlige del af ejerlavet opstået en stationsby.

c) Næsten al bebyggelsen i ejerlavet er grundmuret med fast tag. En enkelt gård i landsbyen er i bindingsværk, samt nogle huse i ejerlavets vestlige del.

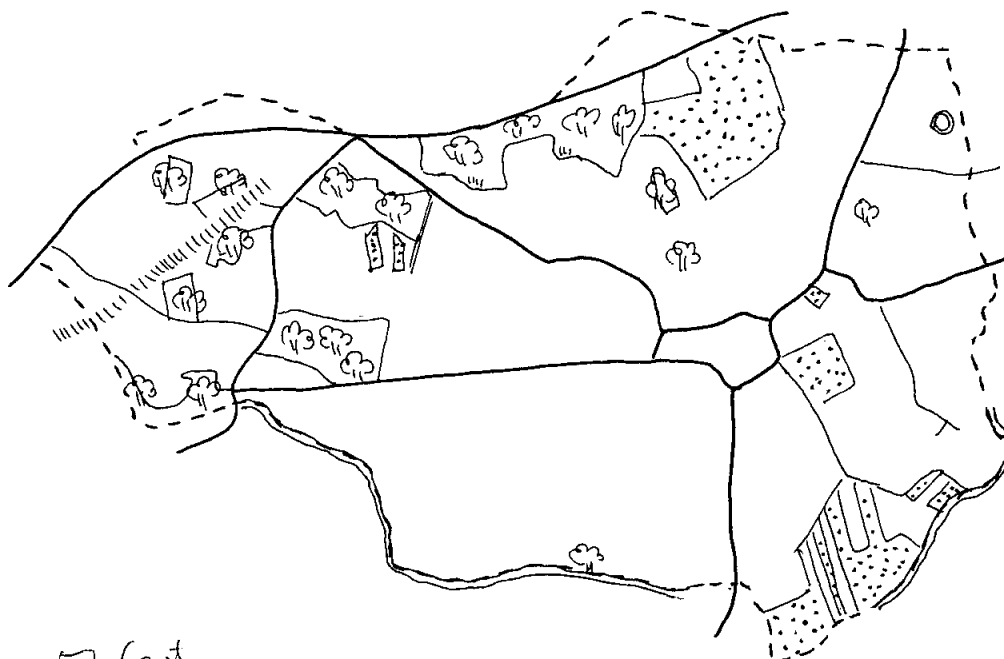
d) Landsbyen er velbevaret i sin struktur, men den kraftige bebyggelsesudvikling i resten af ejerlavet er meget dominerende.

Resource structure

0.1800

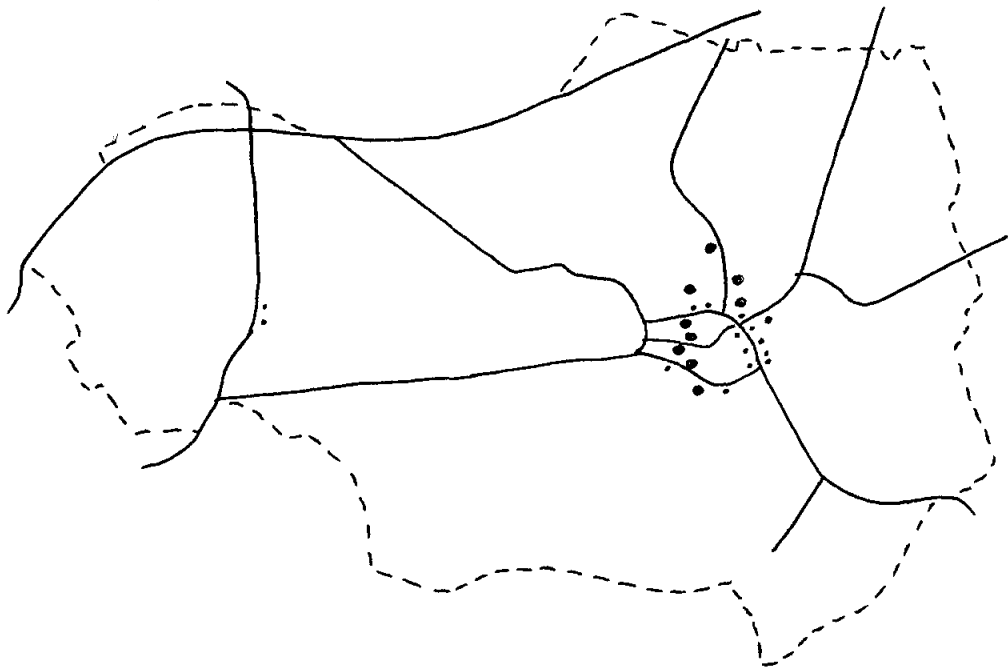

1990.

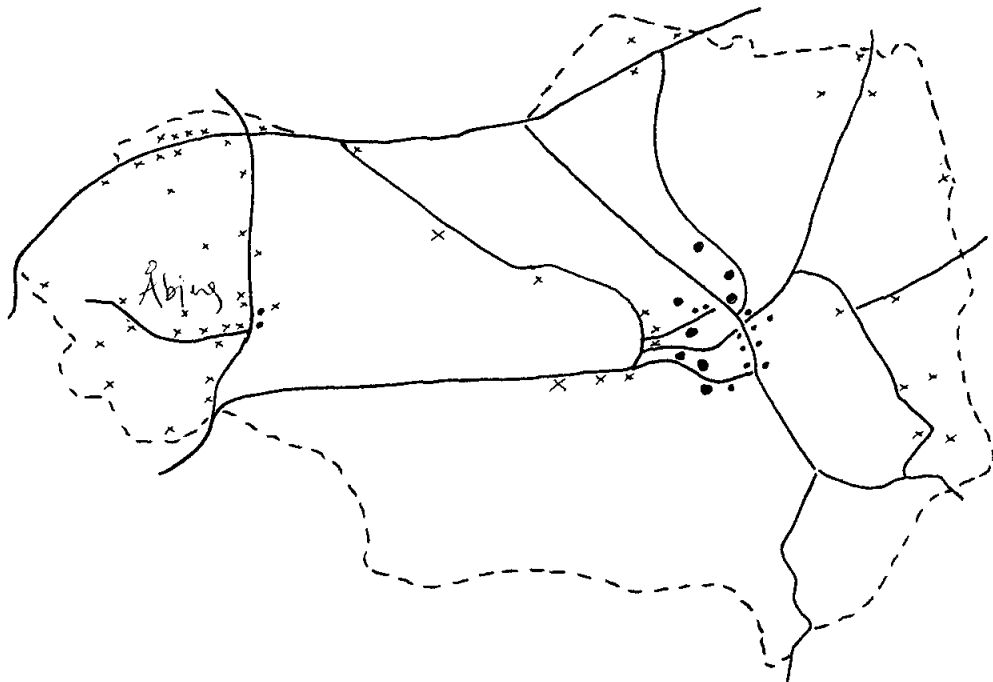

fast
plantag.

0.1800

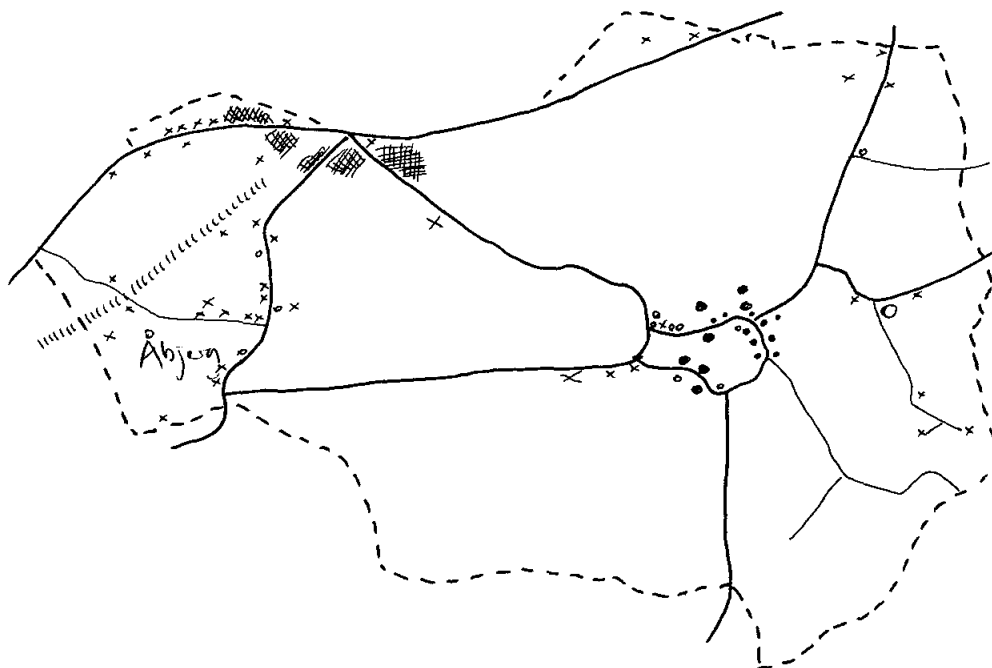
0.1890

0.1990

100 - 1000
100 - 1000

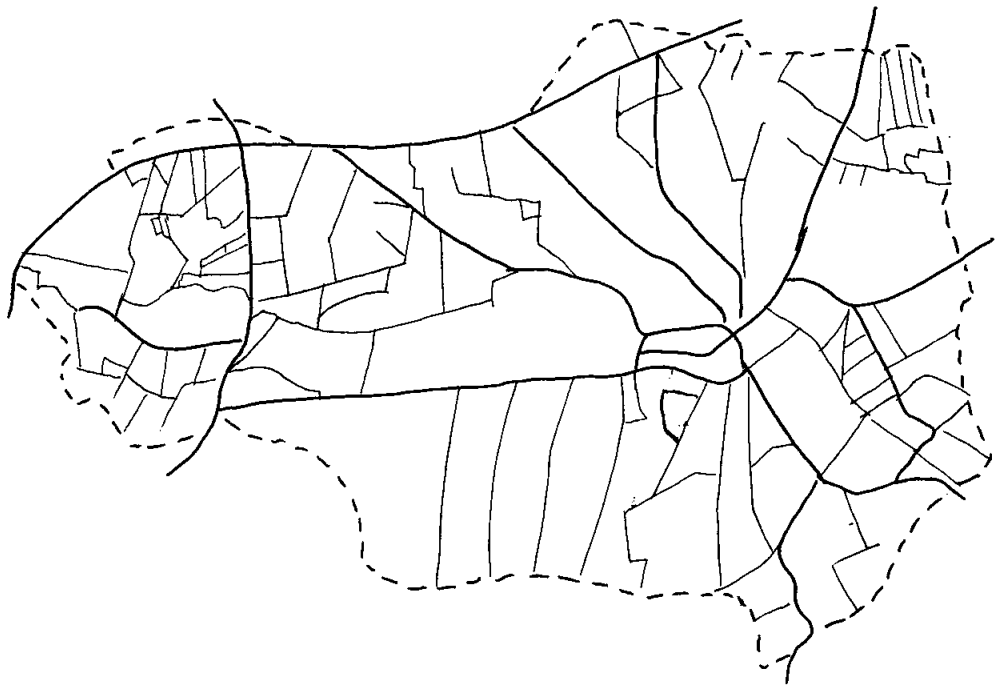
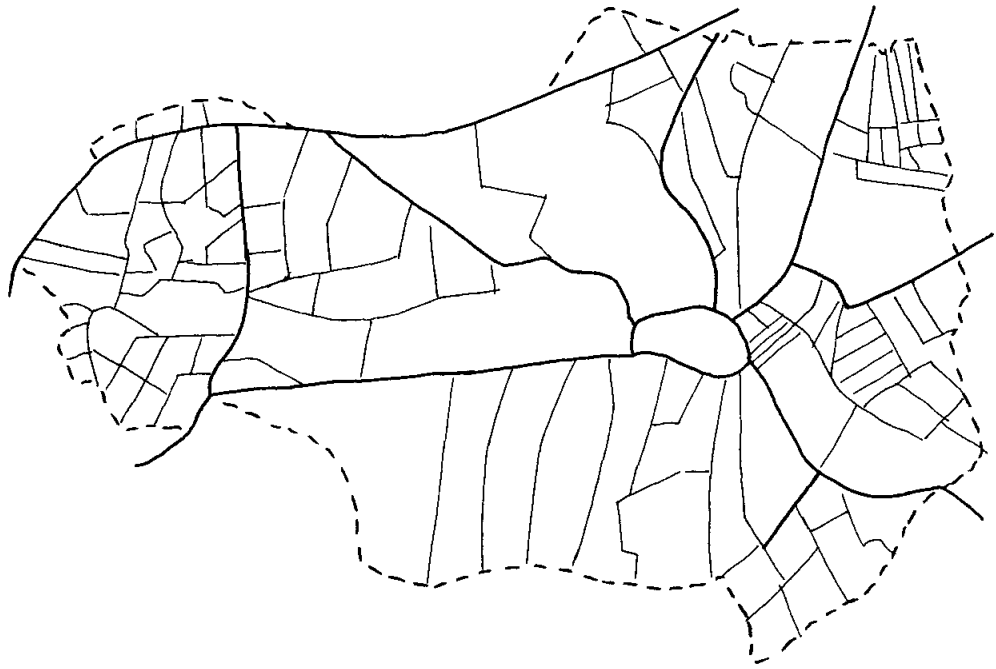
0.1990

HOLSE - Ressourcestruktur

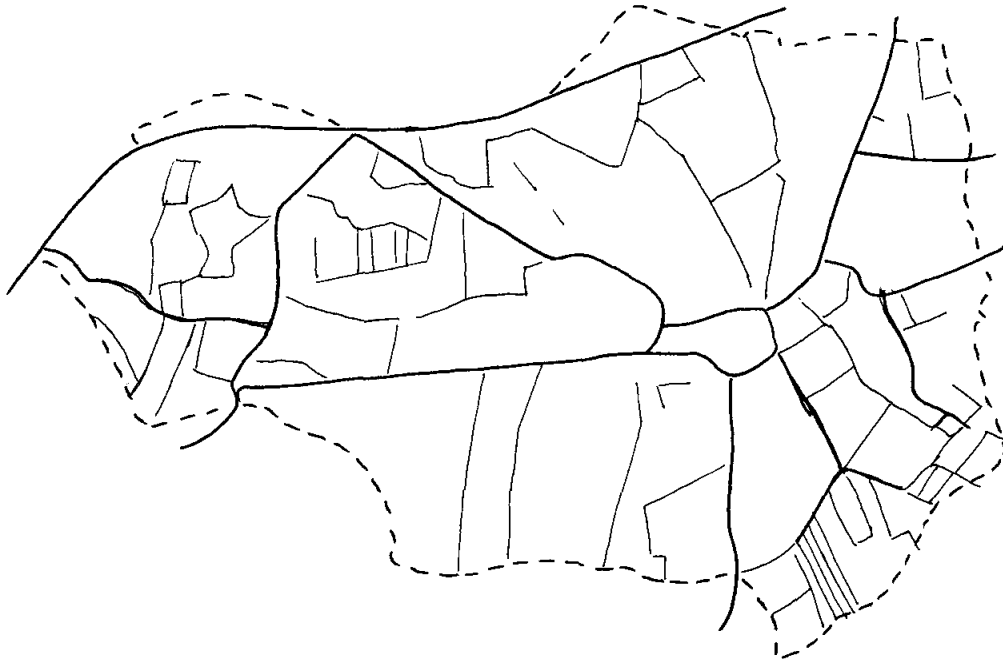
- a) Holse ejerlav er agerorienteret med plantager og mindre skovområder.
- b) Skovområderne er reduceret og alle tidligere vådområder er nu begrænset til selve vandløbet langs ejerlavsgårdsgrænsen. Bækken der markerede sogneskellet mellem Brenderup og Hårlev sogne, og som løb midt gennem Holse by, er væk idag. Plantagerne er kommet til i nyere tid.
- c) Alle skovområderne er let tilgængelige. Vandløbene kan ikke umiddelbart opleves.

1. 2. 3. 4. 5.

1996

2. 1996

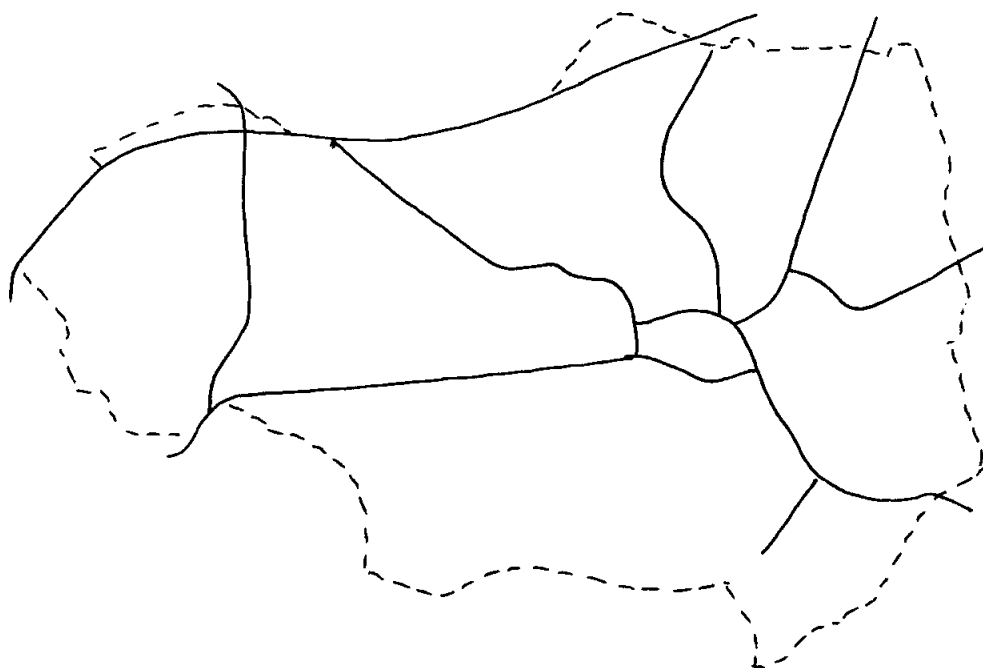

HOLSE - Markstruktur

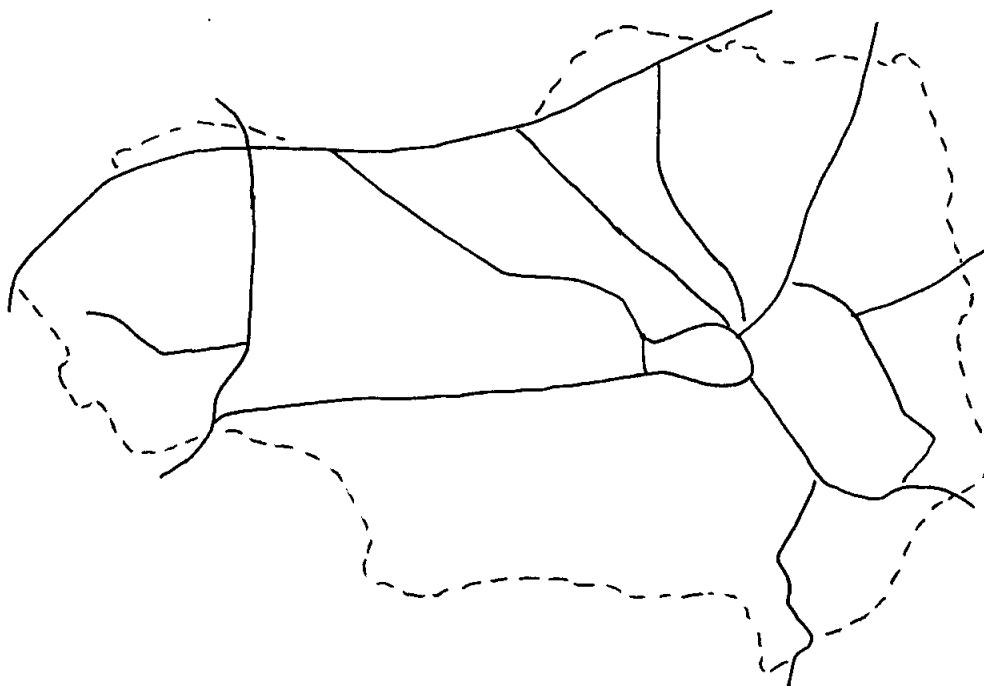
- a) Der er i ejerlavet rester af en uregelmæssig blokudskiftning, og nogle af de mindre skel fra skovlodderne.
- b) Mange skel fra skovområderne og englodder er væk, men mod syd er det muligt at få indtryk af udskiftningen.
- c) Nogle af skellene er flotte diger, og næsten alle er med levende hegn.
- d) Den noget uregelmæssige struktur gør skellene svære at gennemskue, men mod syd er det nemmere at få overblik.

1/2 - 1/4

0.1870

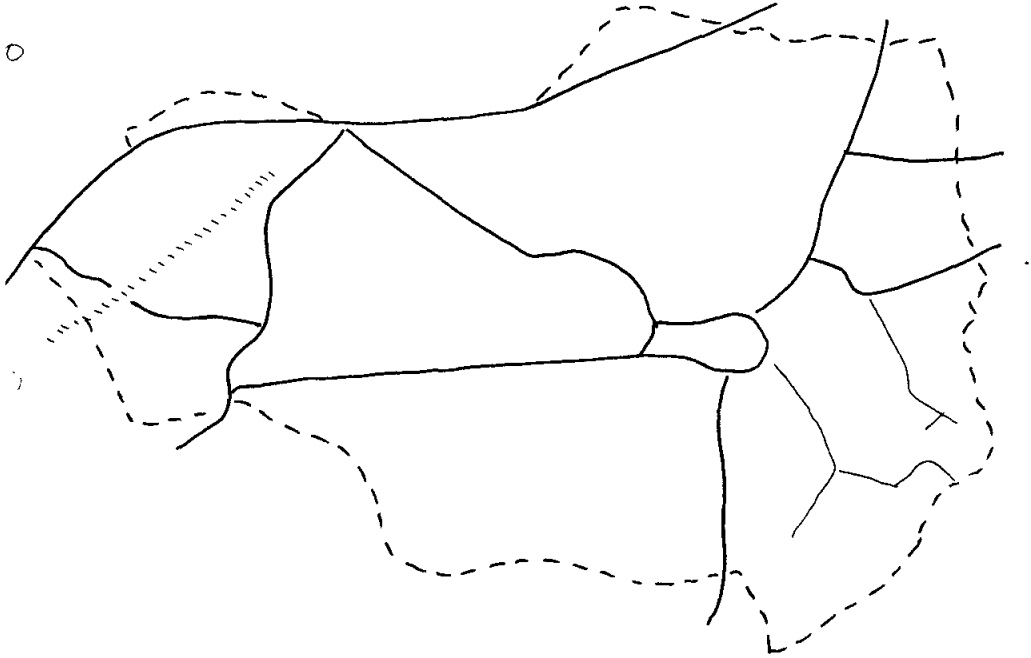

0.1890

rejection

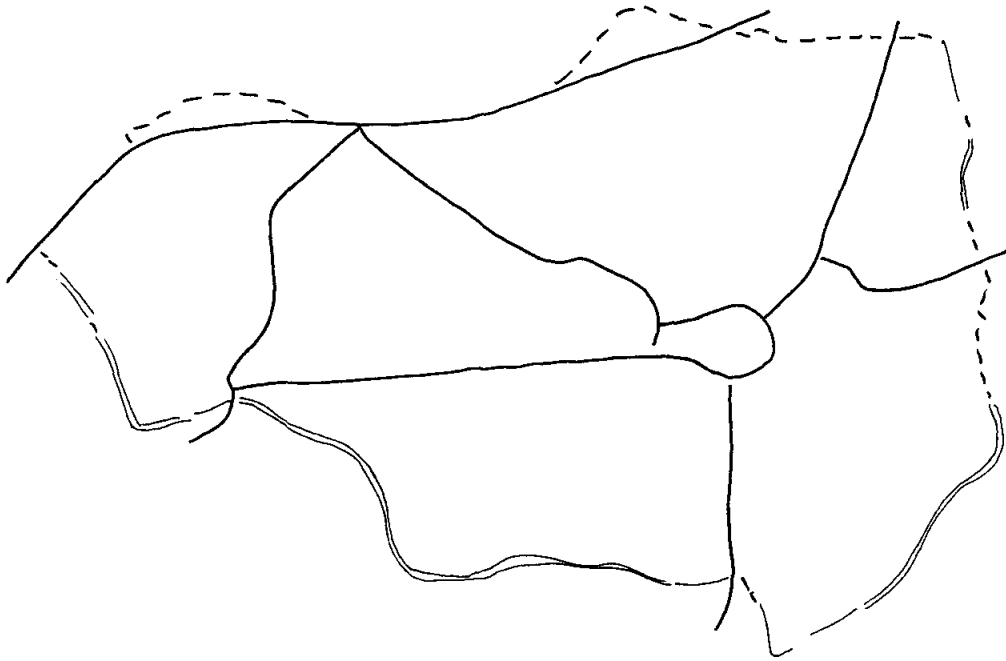
o. 1290

HOLSE - Vejstruktur

- a) Hovednettet består af en ringvej hvorom landsbyens gårde og huse er placeret. Herfra udgår fire veje. Derudover går der vej langs den nordlige ejerlavsgrense og fra den i vest en sydgående vej.
- b) Udfra landsbyen er et par nordgående veje væk, et par kommer til mod øst og syd, og i ejerlavets vestlige del kommet en vest gående vej til.

sp. 6. 1995

HOLSE - Ejerlavsgården

- a) Ejerlavsgården er delvist bevaret, mod nord som vej, mod syd og vest som vandløb.
- b) Det er muligt at få indtryk af gården mod nord, vest og syd.

HOLSE - Konklusion

- a) Velbevaret landsbystuktur, delvis velbevaret ressource-, mark-, og vejstruktur og ejerlavsgænse.
- b) Oplevelsen af selve landsbyen er god, men den kraftige bebyggelsesudvikling er dominerende i det meste af resten af ejerlavet.
- c) De fleste trusler er gennemført. Megen nybebyggelse, dræning af vådområderne, reducereng af skovområderne.
- d) -

Kosterslev

KOSTERSLEV - bebyggelsesstruktur

a) Størstedelen af bebyggelsen er koncentreret omkring landsbyen Kusterslev. I resten af ejerlavet ligger huse og gårde/husmandssteder spredt. Der ser ikke ud til at have været samlede udstykninger til husmandsbrug.

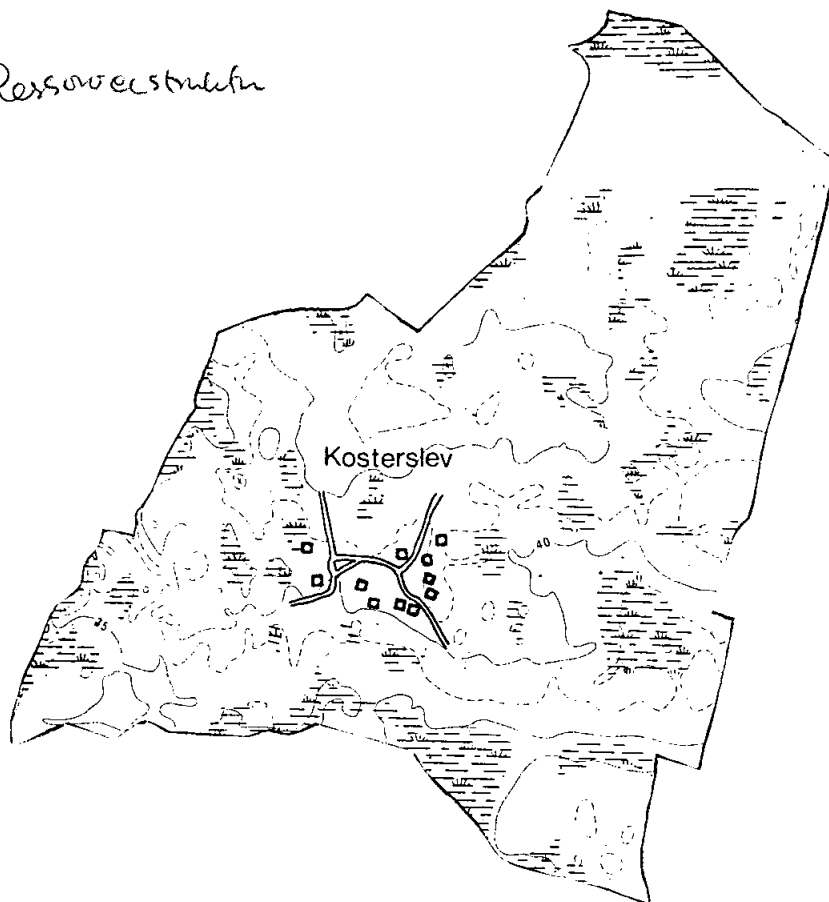
b) 1800-tallets landsby ligger uændret og uden udflytninger, men de seneste godt 100 år er der kommet ganske mange huse til fordelt over hele landsbyen. I ejerlavets nordlige og østlige del har der været en jævn tilgang af huse og gårde igennem perioden. Der har hele tiden været tale om en øgning af bebyggelsesmængden. Kun to huse er forsvundet, de var placeret i ejerlavets nord-østlige del og sås endnu på 1890-kortet. Langt de fleste af gårdene/-husmands-stederne er idag ude af drift. En enkelt gård i ejerlavets syd-østlige del har gartneri.

c) Størstedelen af bebyggelserne er idag grundmurede, kun ganske få bygninger står med bindingsværk. Generelt fremstår den lidt ældre del af bygningsmassen som slidt og i dårlig stand.

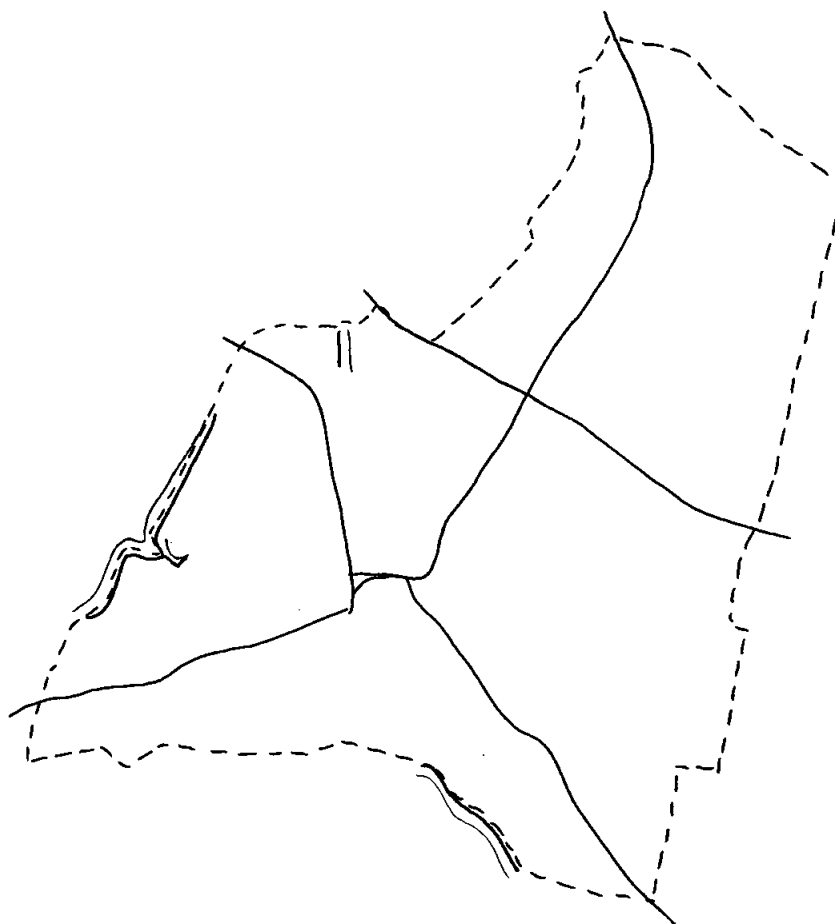
d) Landsbyens bebyggelsesstruktur er bevaret, men meget svær at få øje på fordi al nybyggeriet er lagt inde i landsbykernen foran gårdene. Kun når man kommer ind i landsbyen fra syd er det muligt at danne sig et indtryk af en gårdstruktur. For resten af ejer-lavets bebyggelse gælder, at den tilsyneladende noget tilfældige placering giver et usammenhængende indtryk.

0.1800

Ressowestrich

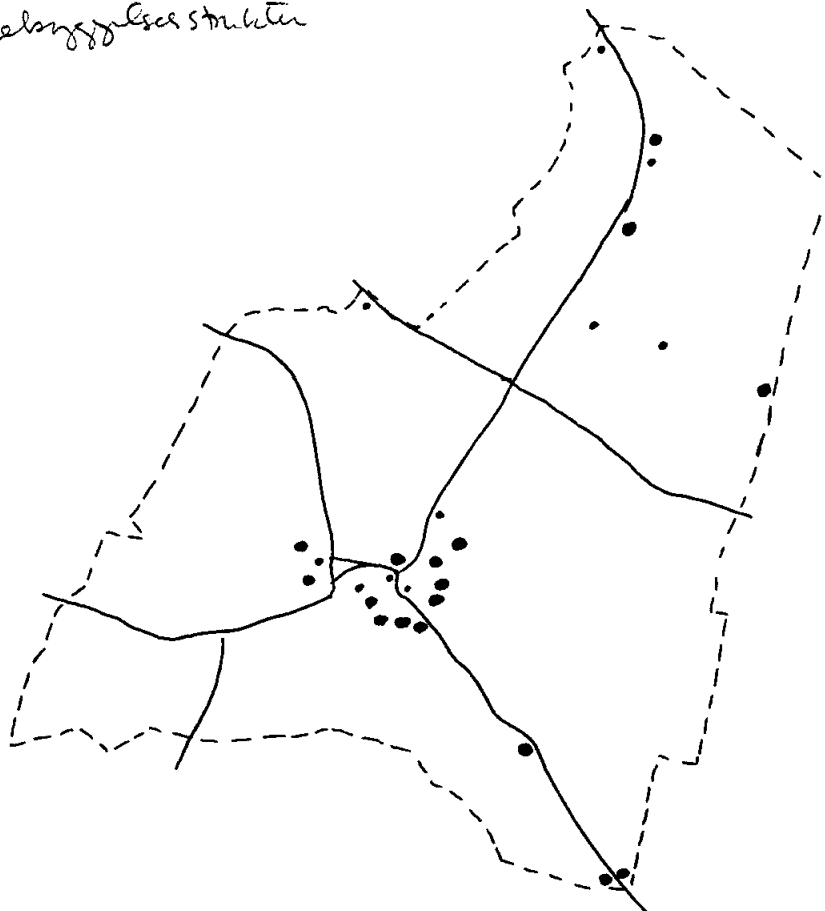

1970

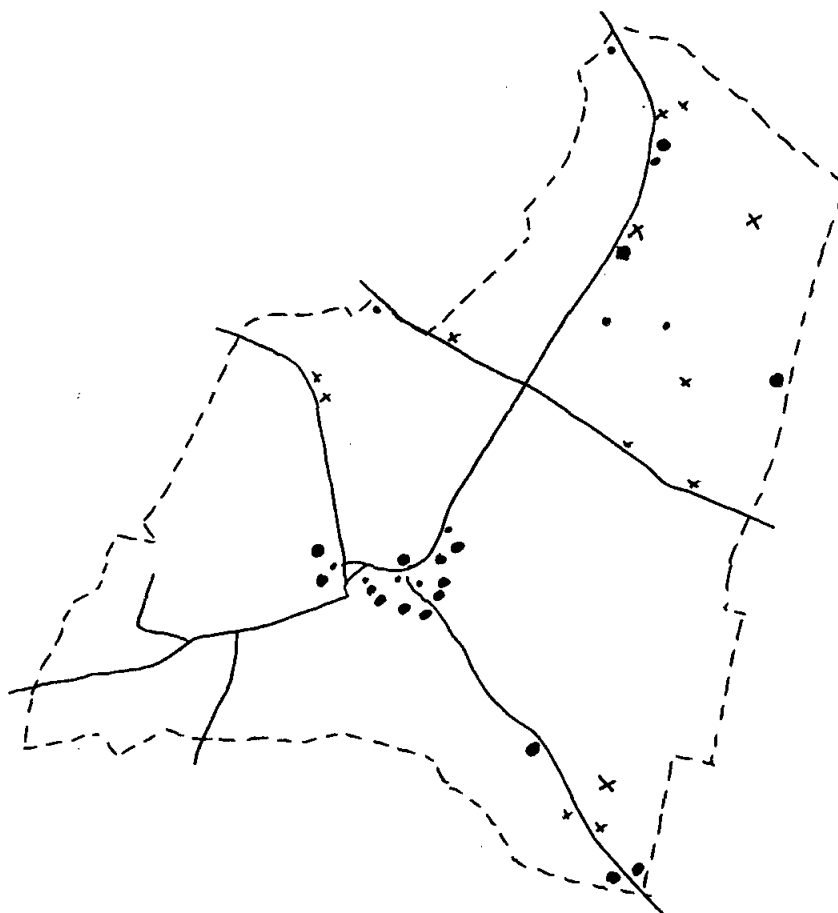

0.1800

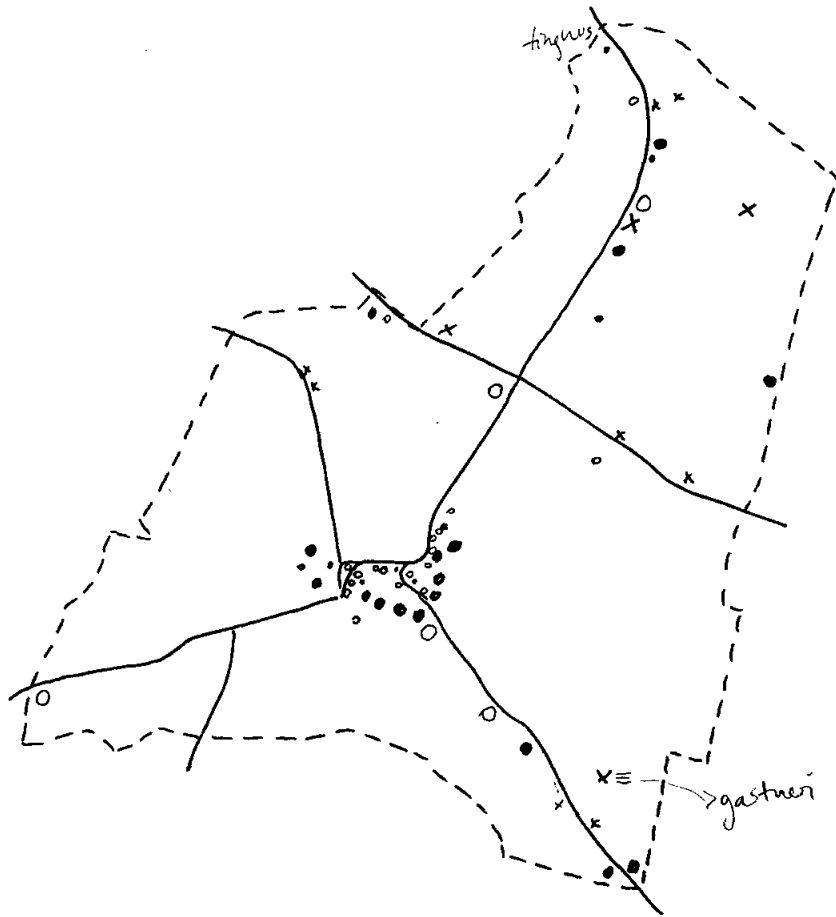
Balsgylser stultu

0.1890

1993

KOSTERSLEV - Ressourcer

A) Kusterslev ejerlav består alene af agerland. Langs ejerlavsgården mod øst og syd er rester af å-løb.

b) Ejerlavet har haft flere mindre engområder som idag er tørlagte.

c) Ingen oplevelsesværdi.

0.1800

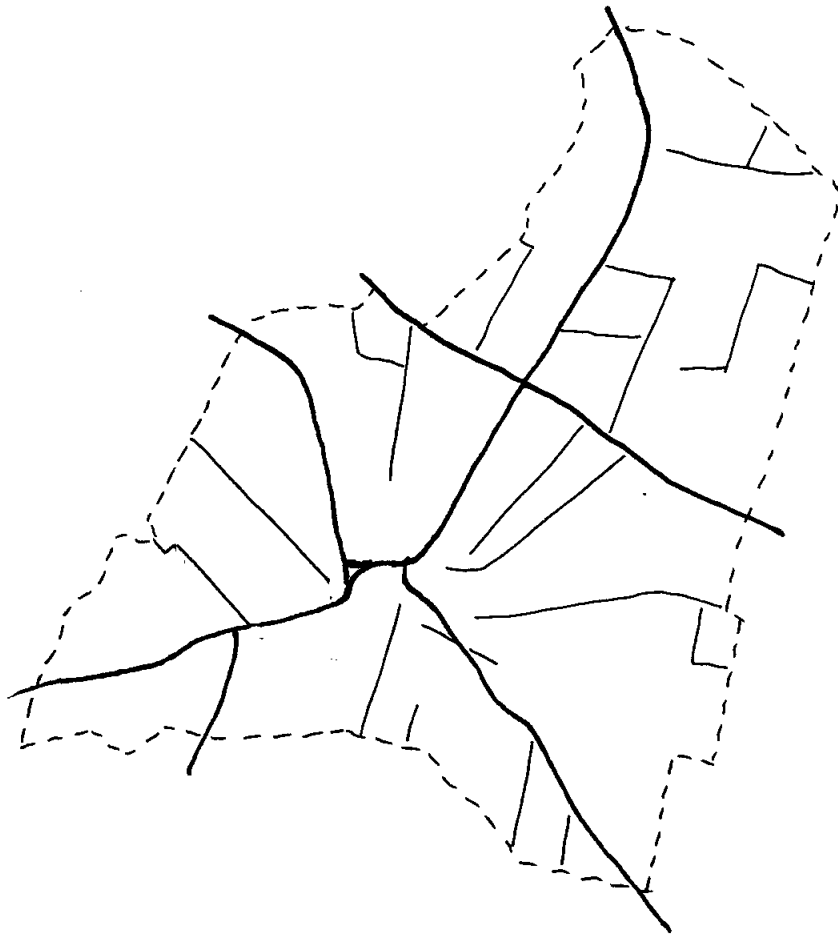
Manhattan

0.1890

1980

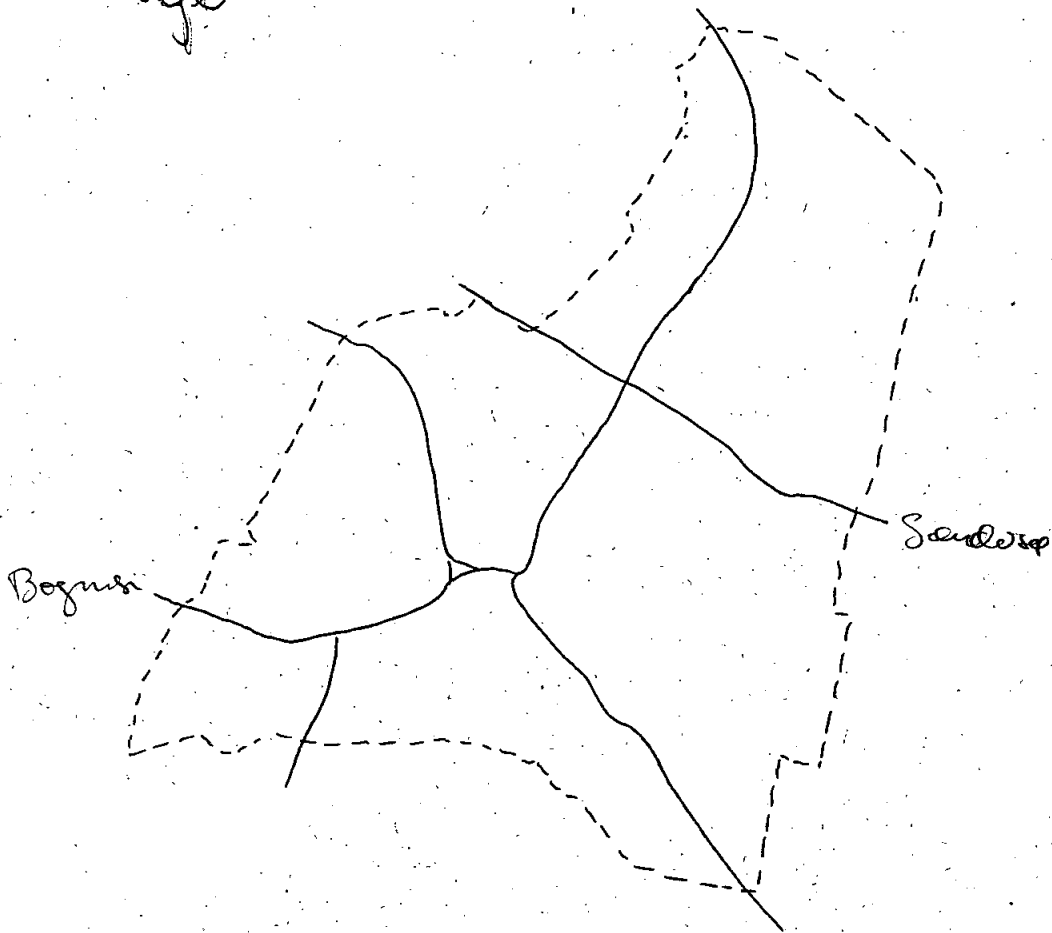

KOSTERSLEV - Markstruktur

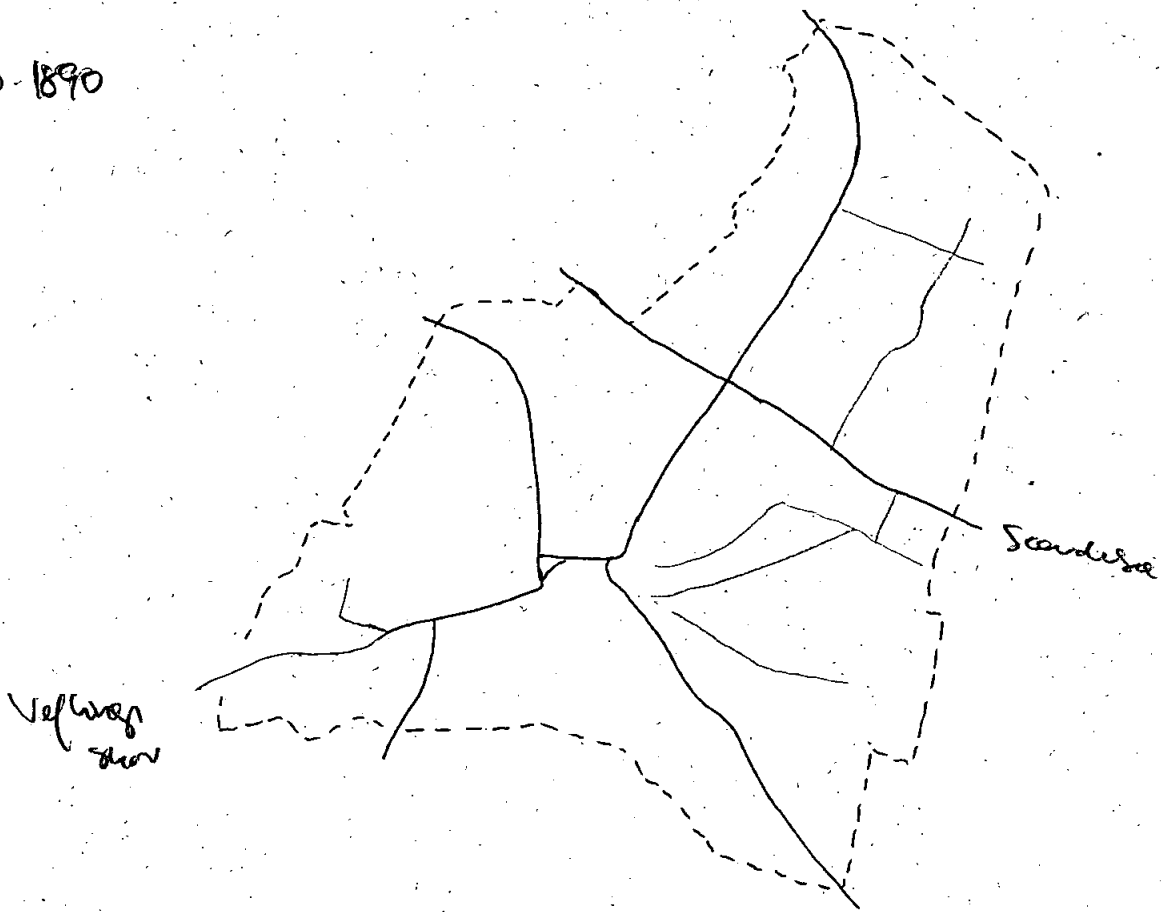
- a) Markstrukturen i Kusterslev ejerlav viser en to-delning af ejer-lavet i en nordlig og sydlig del. Den sydlige del med landsbyen er stjerneudskiftet med englodder langs åen som danner ejerlavsgrense mod S. Ejerlavets nordlige del er præget af mange små uregelmæssige udstykninger som ikke kan begrundes i hverken bebyggelse eller f.eks engområder.
- b) Langt de fleste af markskellene er væk, heraf er de fleste forsvundet i løbet af de seneste 100 år.
- c) Markskellene er generelt meget smalle og lave og uden beplantning, og står derfor ikke særlig tydeligt i landskabet.
- d) Det er stadig muligt at få et indtryk af stjerneudskiftningen omkring landsbyen, men fordi de jorddiger der er, er så små, synes agerlandet meget åbent. Englodderne er helt væk. Den noget rodede inddeling i den nordlige del af ejerlavet kan ikke længere ses.

0.1800

Veje

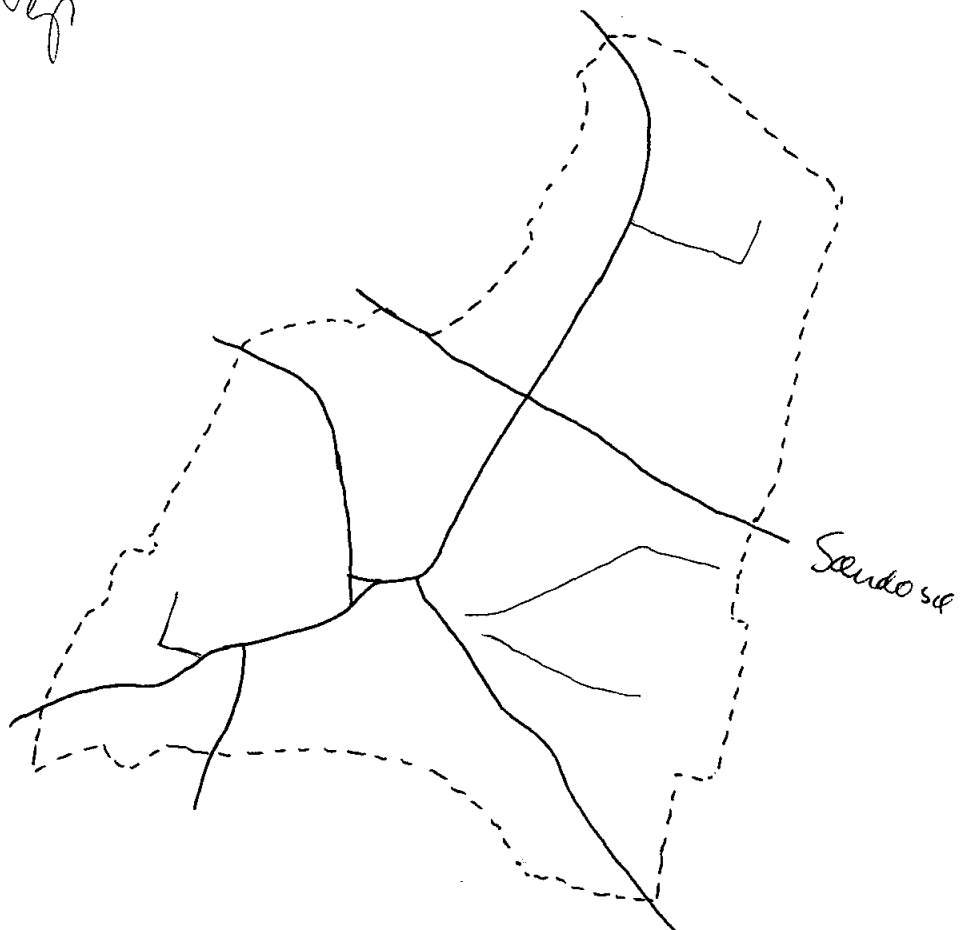
0.1890

1990

vij

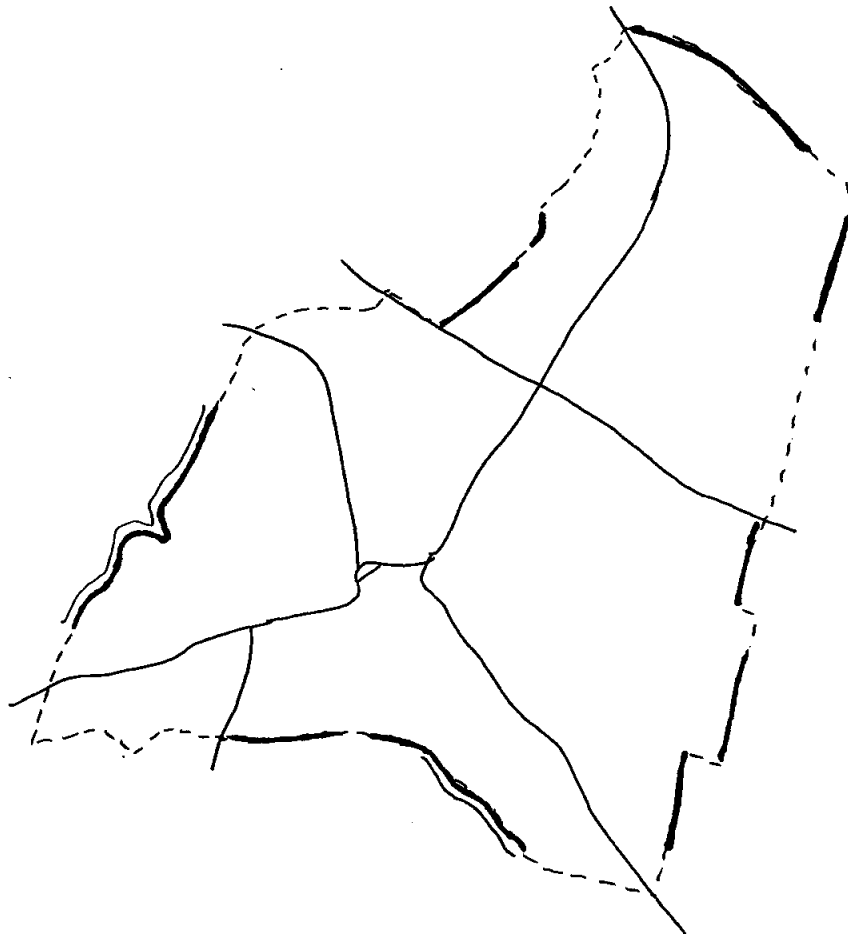
Vefling
stien

KOSTERSLEV - Vejstruktur

Ejerlavets veje ligger uændrede, også inde i landsbyen, bortset fra det syd-vestlige hjørne hvor vejen til Bogense i løbet af 1800-tallet er nedlagt. Istedet er oprettet en vej mod Veflinge Skov.

gislawsgrenzen
1993

KOSTERSLEV - Ejerlavsgården

- a) Ejerlavsgården er delvis bevaret. Den står tydeligst i N, øst for "Tinghus", hvor den er beplantet, og i S hvor det er et højt og flot dige (uden beplantning).
- b) I alle de fire tilfælde hvor ejerlavsgården kan ses fra vejen, er den begrænset til vejens ene side. Det gør det svært at få oplevelsen af en grænse og ikke kun et skel.

KOSTERSLEV - Konklusion

a) Kusterslev har en velbevaret bebyggelses og vejstruktur, og en delvis bevaret ressource- og markstruktur, samt ejerlagsgrænse.

b) Det gælder for alle strukturerne, at de ikke er nemme at få indtryk af.

c) -

d) -

Kærby

KÆRBY -Bebyggelsesstruktur

a) Landsbyen Kærby er placeret midt i ejerlavet omkring vejen fra Asperup og vejen mod Kærbyholm. Udenfor landsbyen, langs alle veje, dog mest mod nord, ligger spredt bebyggelse.

Otte gårde er stadig aktive landbrug.

b) Ejerlavet har haft en kraftig bebyggelsesudvikling, særligt i 1800-tallet, hvor en halv snes husmandssteder og lige så mange huse kommer til. Selve landsbyen er uden nævneværdige ændringer. Alle byens gårde ligger stadig på de oprindelige tomter.

I 1900-tallet er kommet en enkelt gård og 14 huse til. Kun nogle ganske få huse er forsvundet.

c) Stort set al bebyggelse er af nyere dato, grundmuret og med fast tag.

Et par huse og nogle tilbygninger er i bindingsværk.

d) Det bakkede landskab giver en god fornemmelse af en tæt og samlet landsby.

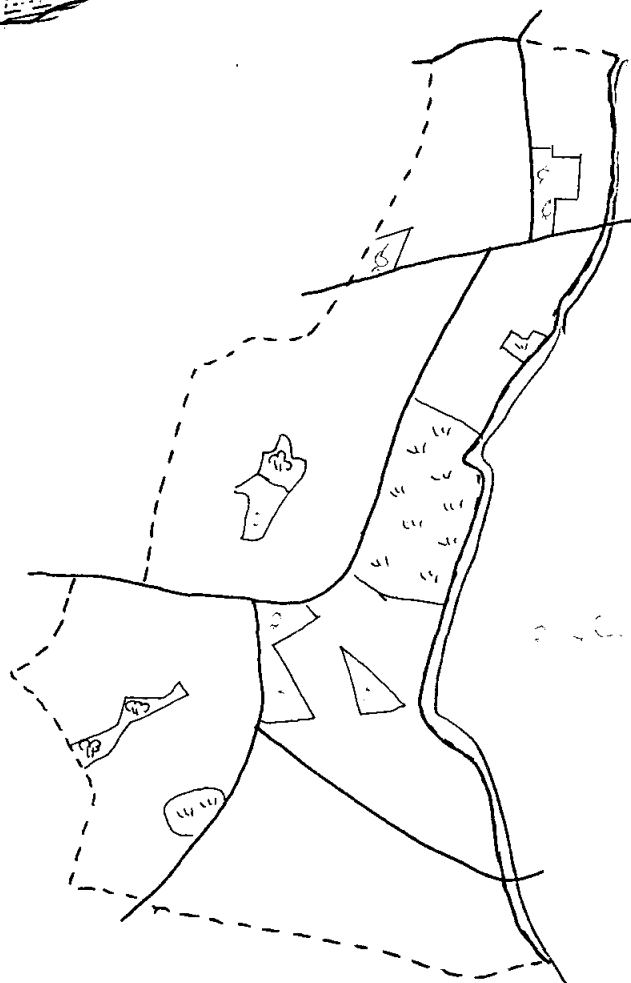
Ejerlavet har for megen ny bebyggelse til at det er muligt at få en fornemmelse af udskiftningslandskabet.

RESSOURCE STRUKTUR

0.1800

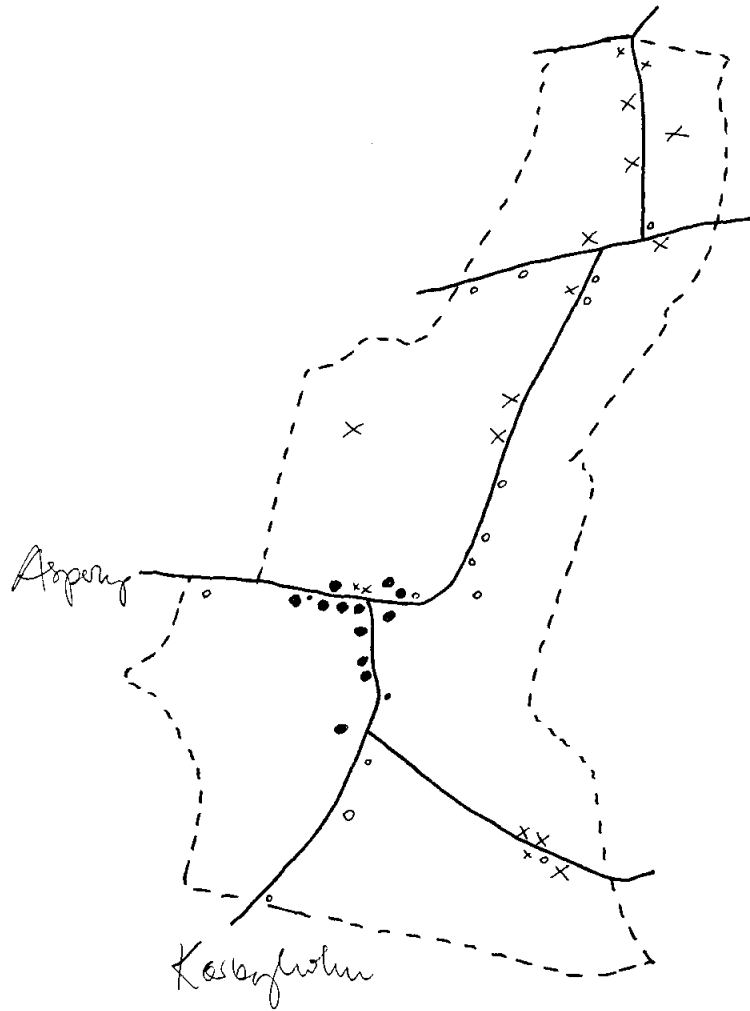

1994

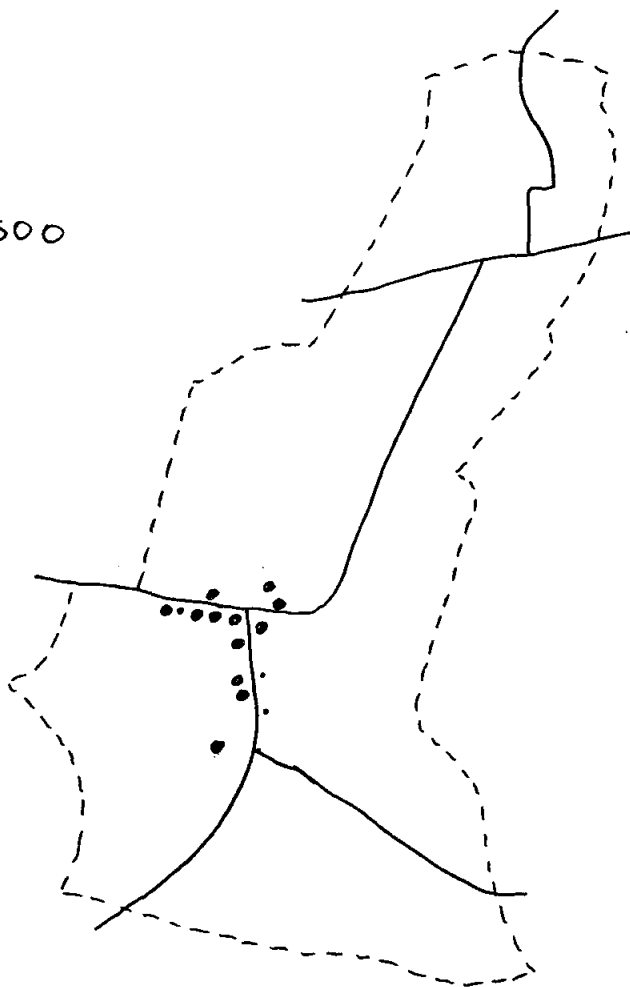
BEBYGGELSESTRUKTUREN

1994.

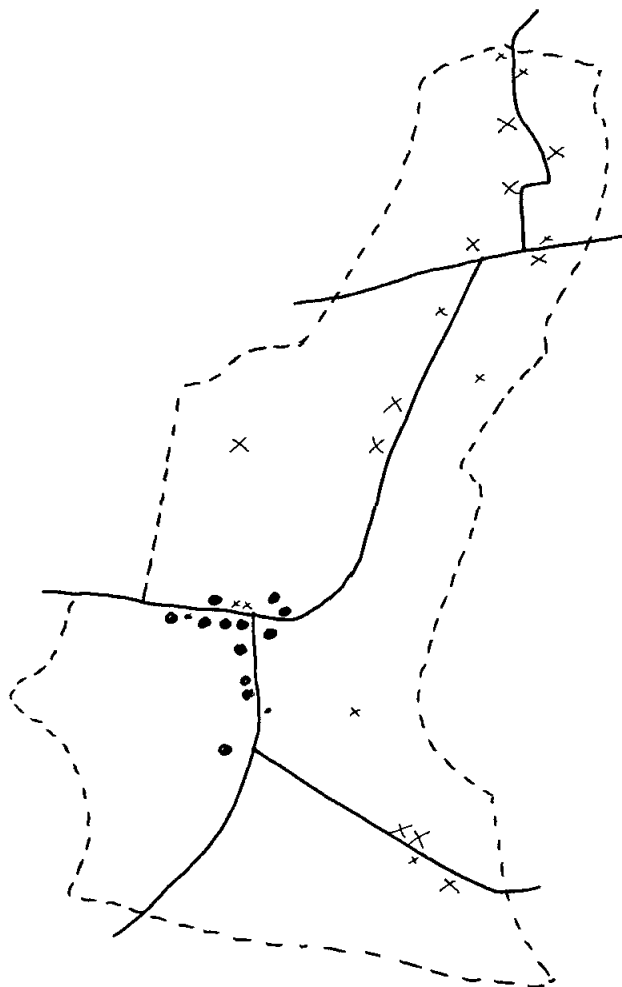

BEBYGGELSESTRUKTUREN

0.1800

0.1890

KÆRBY - Ressourcestruktur

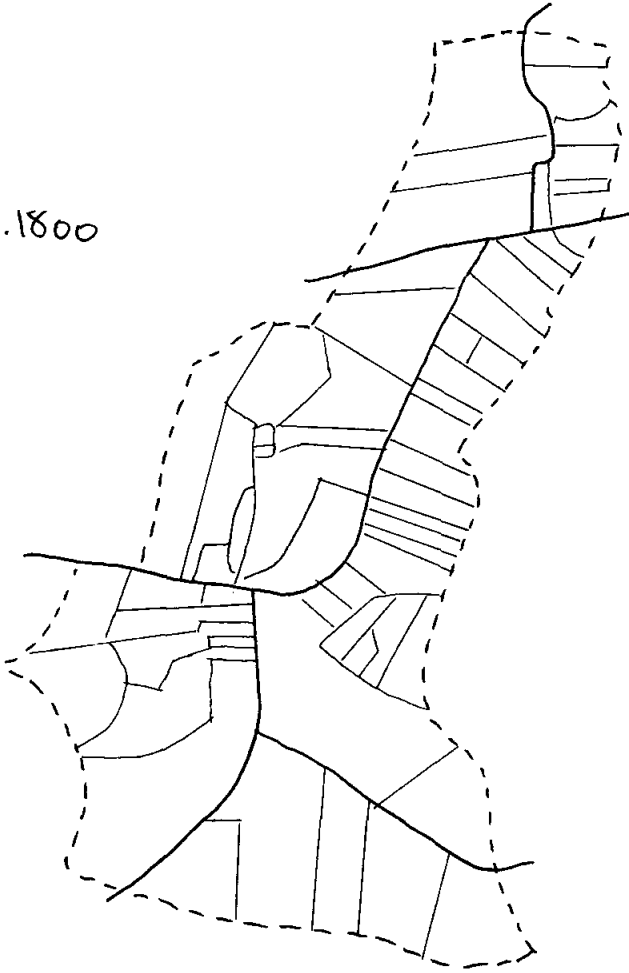
a) Ejerlavet er domineret af agerbrug, men har også et ganske stort engområde mod øst, hvor ejerlavsgårdsgrænsen følger Pavebækken. Derudover er der i syd en sø, et par mindre træbevoksninger og fem mindre plantager fordelt over hele ejerlavet.

b) Vådområderne er mindsket mod nord-øst, syd-øst og syd-vest.
Plantagerne er nye.

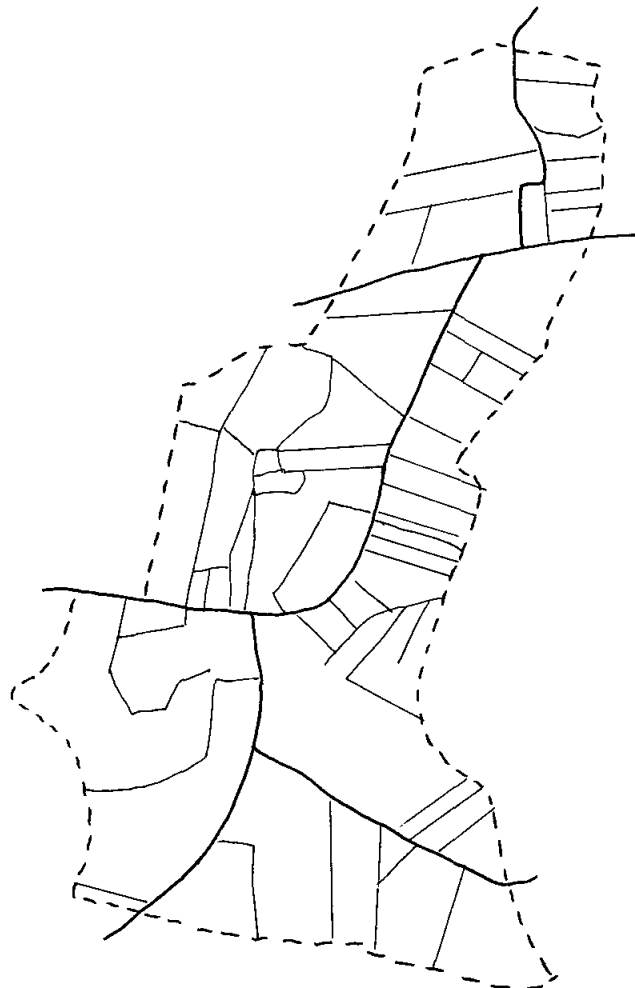
c) Engområdet omkring Pavebækken er nemt og tydeligt at se fra vejen. Bortset fra den nordligste del af ejerlavet er arealerne ned mod bækken alle udlagt til græsning.
Søen er ligeledes nem at se lige op ad vejen mod Kærbyholm.
Det er ikke muligt at komme til skovområderne.

MARKSTRUKTUREN

o.1800

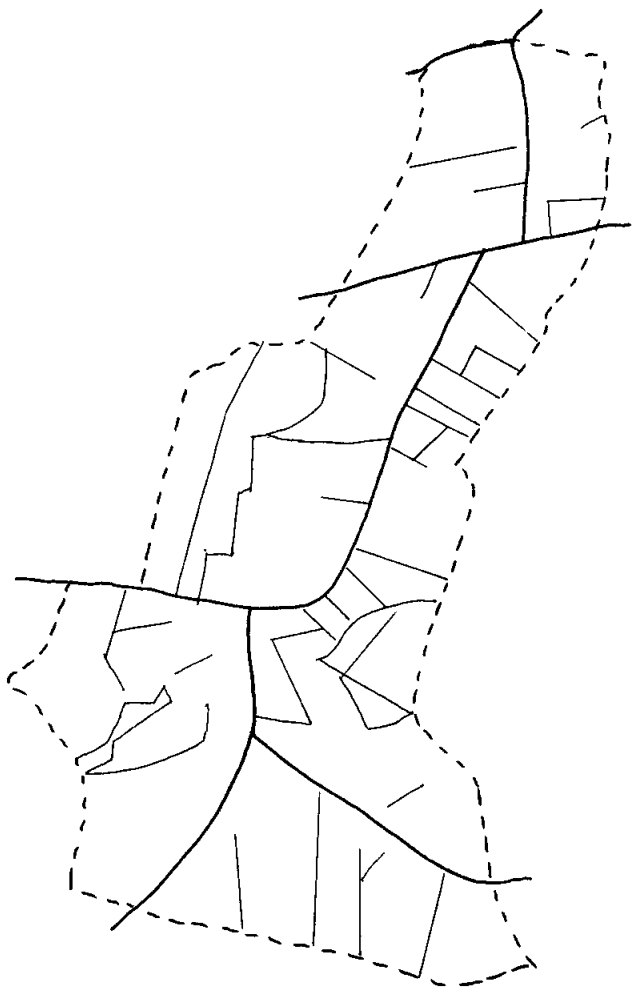

o.1890

MARKSTRUKTUREN

1994

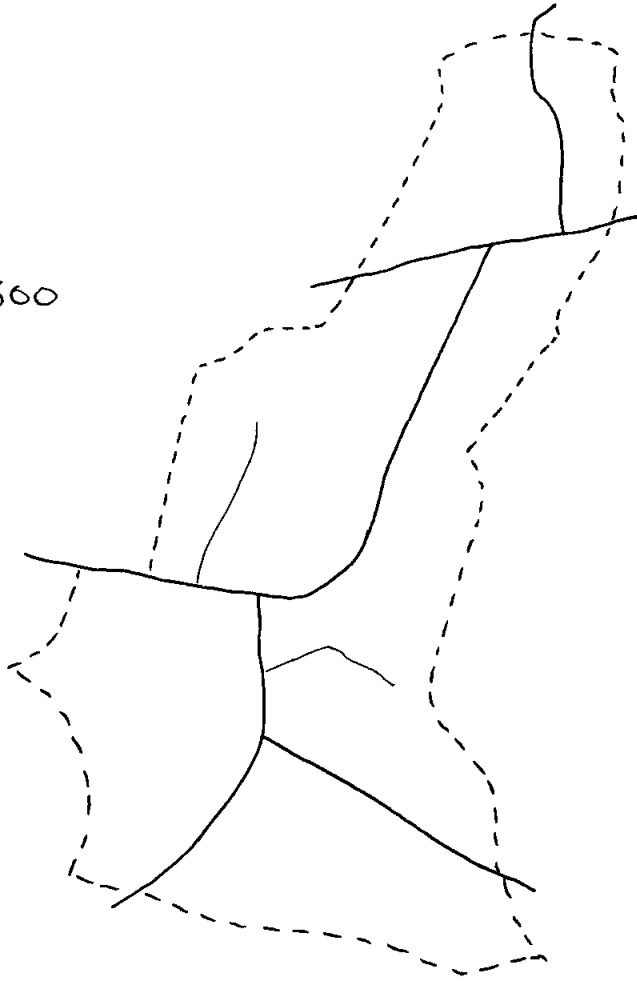

KÆRBY - Markstrukturen

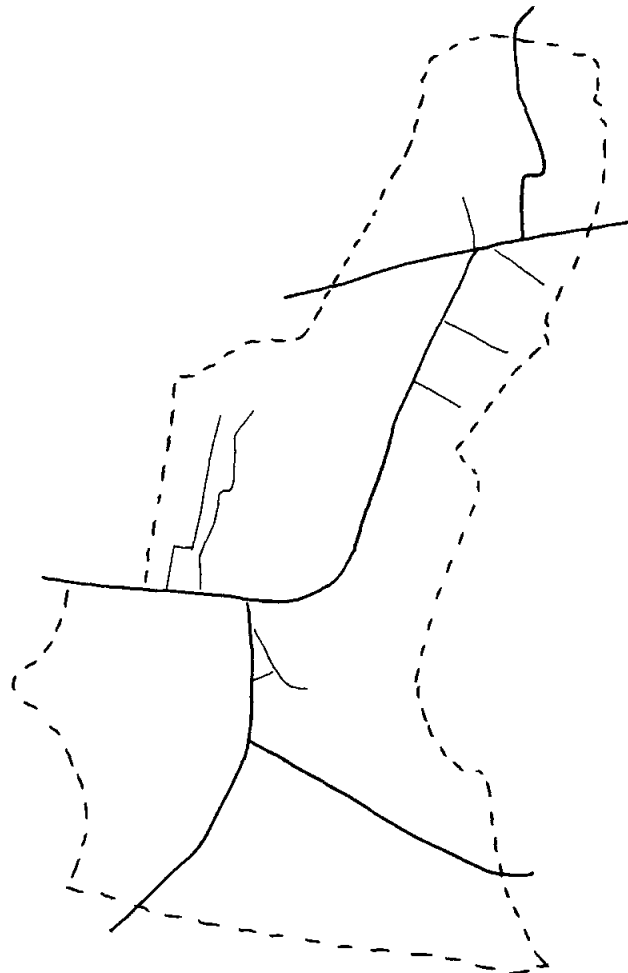
- a) Ejerlavet har mange skel fra en uregelmæssig blokudskiftning.
- b) Størstedelen af de skel der er væk idag var i vådområderne mod øst.
- c) Størstedelen af skellene har levende hegn.
- d) De mange levende hegn er meget smukke i landskabet. Den stærkt uregelmæssige blokudskiftning giver dog skellene et noget rodet præg.

VEJSTRUKTUR

o.1860

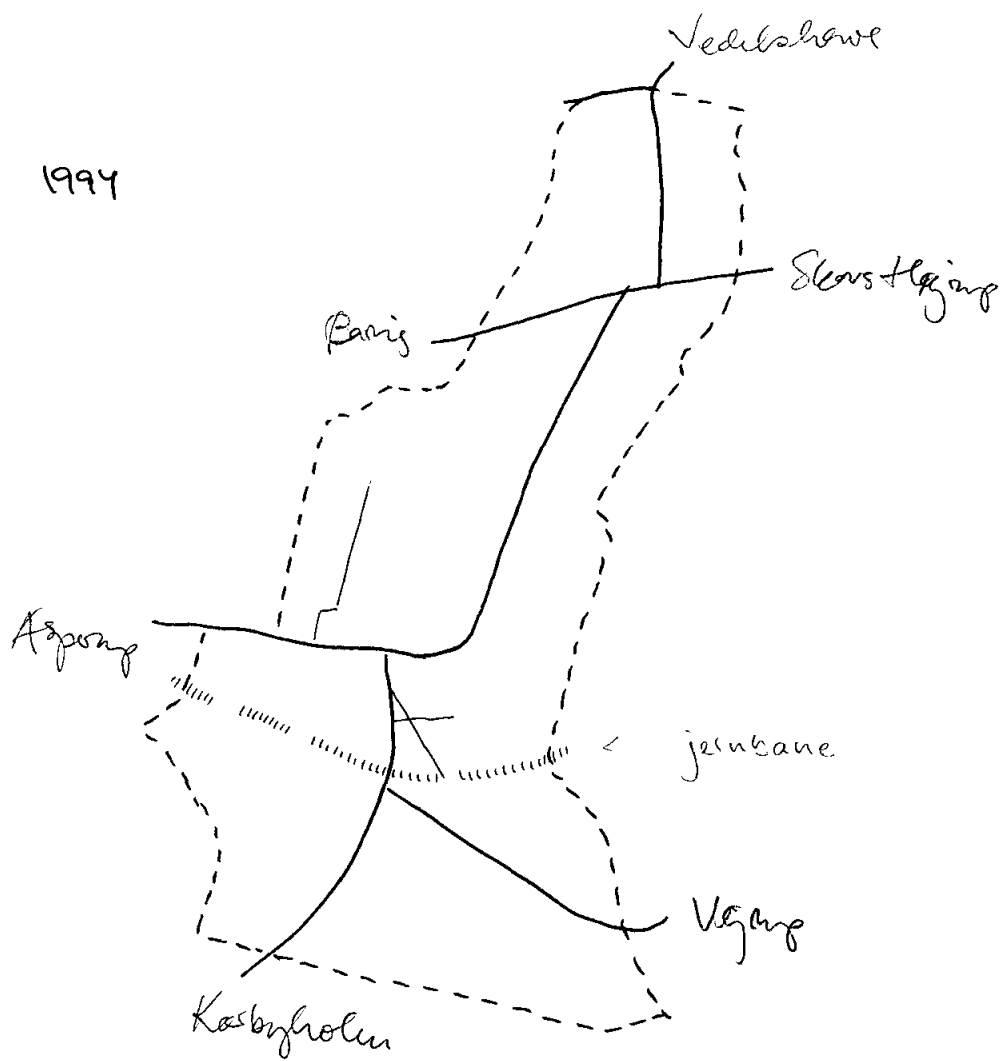

o.1890

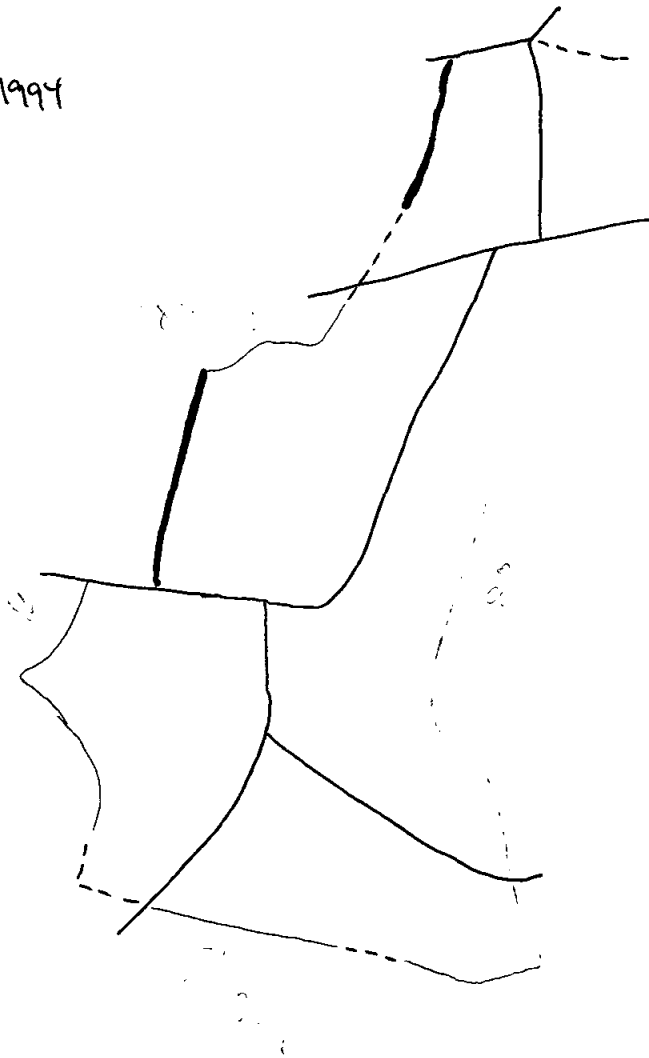
VEJSTRUKTUR

1994

EJERLAVSGRÆNSEN

1994

KÆRBY - Vejstruktur

a) Hovednettet består af fem veje. Startende fra nord, 1) én mod Vedelshave, 2) én fra Båring mod Skovs Højrup, 3) én fra Asperup gennem Kærby mod nord, 4) én fra Kærby mod Kærbyholm, og 5) én mod Vejrup.

Derudover er der allernordligst i ejerlavet i nyere tid kommet en mindre vej.

I ejerlavets sydlige del findes resterne af en nedlagt jernbane, kunstigt hævet i terrænet og med bro over vej 4. Jernbanestrækningen er meget tydelig, særligt fra vej 5.

KÆRBY - Ejerlavsgårdsgrænsen

a) Næsten hele ejerlavsgårdsgrænsen er bevaret. Mod øst langs Pavebæk, mod vest er to diger, resten er levende hegn.

b) Ejerlavsgårdsgrænsen kan følges tydeligt langs Pavebæk. Pga det bakkede terræn og bebyggelse er de øvrige grænsestregninger ikke umiddelbart synlige.

KÆRBY - Konklusion

a) Kærby er et ager- og engorienteret ejerlav med megen bebyggelse. Landsbyen er velbevaret og stort set uden nybebyggelse. Af markskel er ca halvdelen bevaret, og tydelige i landskabet som levende hegn.

Særligt markant i landskabet er Pavebæk og den nedlagte jernbanestrækning.

b) Landsbyen er bevaret i sin 1800-struktur, men den senere bebyggelse dominerer resten af ejerlavet.

Engarealerne langs Pavebæk er tydeligt at se, men generelt betyder det bakkede terræn og den stærkt uregelmæssige udskiftning at markstrukturen er svær at få indtryk af.

Vejen fra Båring mod Skovs Højrup skærer ejerlavet i nord, og giver indtryk af at den nordlige del ikke hører med.

c) Trusler: - dræning af vådområderne langs Pavebæk.

- fældning af de levende hegn.

d) -

Lumby Torp

LUMBY TORP - bebyggelsesstruktur

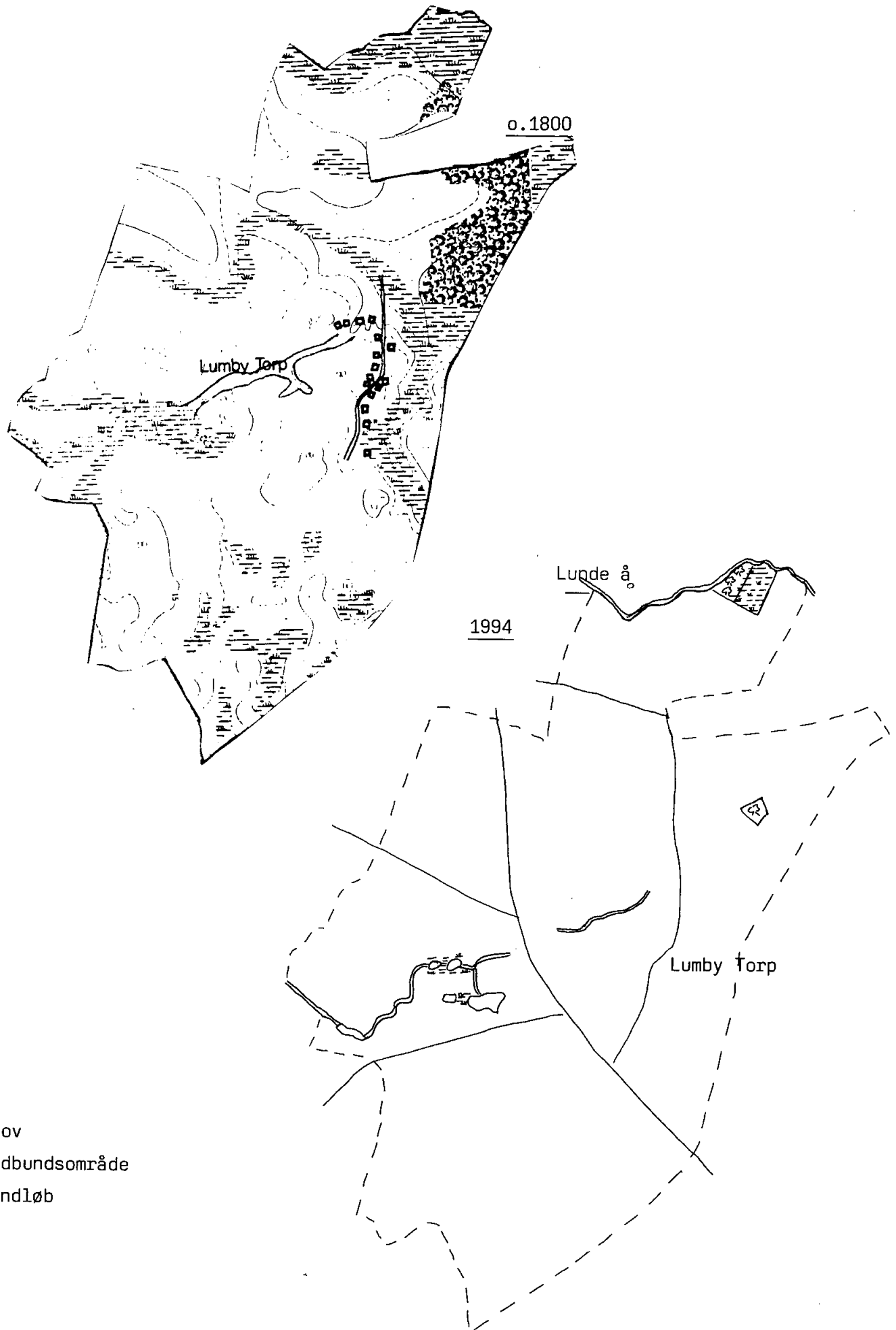
a) Lumby ejerlav består i dag af landsbykernen med dens mange gårde, en stor mængde af husmandssteder, huse og drivhuse i ejerlavets vestlige og nordlige del.

b) Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen uden for selve landsbykernen siden o.1800. På det tidspunkt rummede landsbykernen ud over de mange gårde kun enkelte huse, mens den øvrige del af ejerlavet kun rummede en enkelt gård og nogle få husmandssteder. I løbet af 1800-tallet bliver der oprettet virkelig mange husmandssteder og huse i ejerlavets vestlige og nordlige del. Ejerlavet rummede også et teglværk o.1890, men det er siden blevet nedlagt. I 1900-tallet er bebyggelsesstrukturen blevet fyldt yderligere ud ved oprettelsen af en mængde huse og enkelte smågårde/husmandssteder ude i ejerlavet. Indenfor selve landsbykernen er der kun blevet opført enkelte nyere huse. Den store husudvikling ude i ejerlavet skal formentlig tilskrives behovet for arbejdskraft til den store drivhusaktivitet, der har været og stadig er i området. Tidligere har der været tale om mange, mindre drivhuse, der i dag står ubrugte og forfaldne mange steder. Nu er der så færre steder med drivhuse, men de er til gengæld meget store. I ejerlavet nordvestlige del kan det ses, at en del af husmandsstederne forsvinder engang efter 1890. Det skyldes formentlig, at området støder op til den nuværende flyveplads, der var besat af tyskerne under krigen. Under besættelsen inddrog tyskerne en del jord og ejendomme i området og brød nogle af ejendommene ned. Efter krigen blev de så ikke i alle tilfælde nyopført.

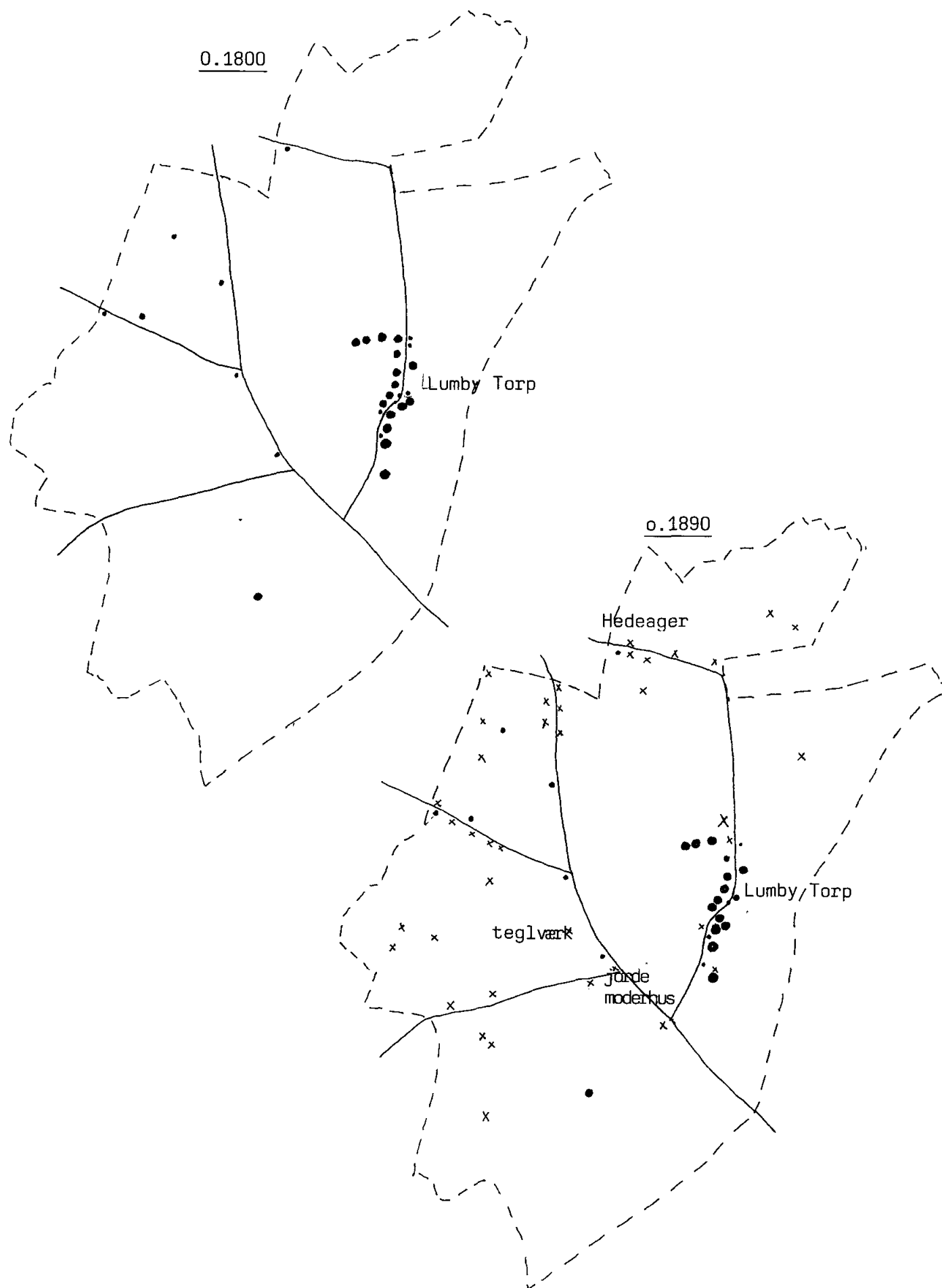
c) Byggestilen består i selve landsbykernen af en blanding af bindingsværksgårde og helstøbte, grundmurede gårdanlæg, mens husene alle er grundmurede. Husene, husmandsstederne og gårdene ude i ejerlavet fremstår i en meget blandet byggestil, men uden indslag af bindingsværk.

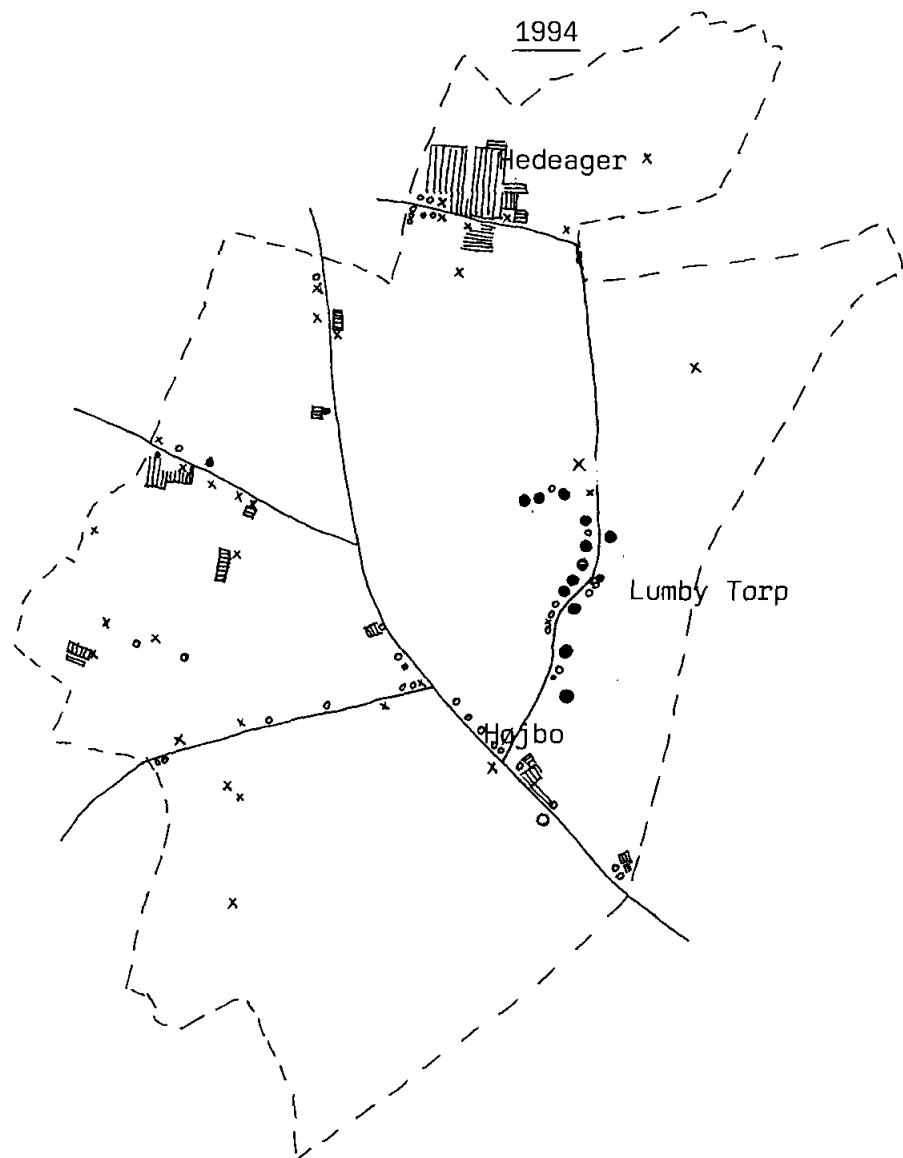
d) Landsbykernen er velbevaret, stort set uforstyrret af at resten af ejerlavet virker meget rodet og usammenhængende.

Lumby Torp - resursestruktur

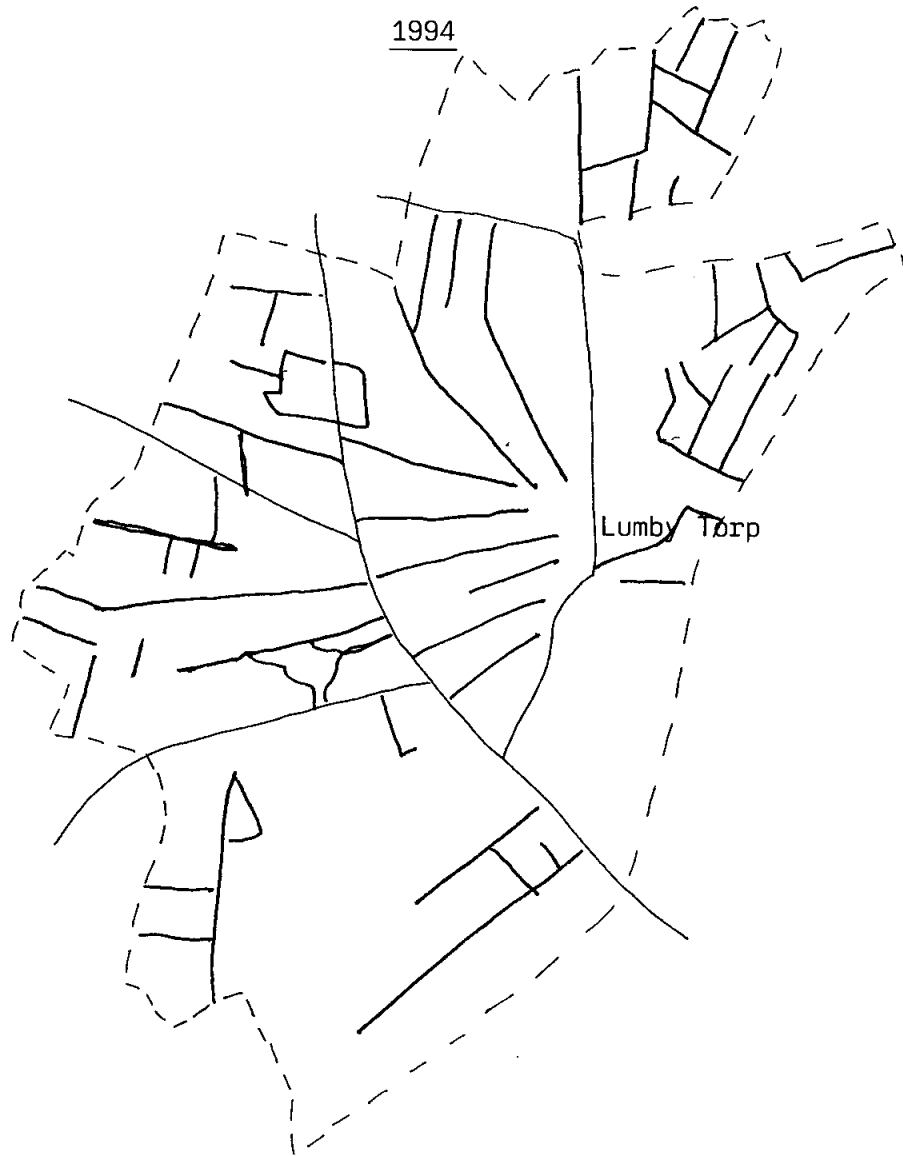
Lumby Torp - bebyggelsesstruktur

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- xx bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1890
- oo bebyggelser, der er kommet til efter 1890

1994

LUMBY TORP - ressourcestruktur

- a) Ressourcestrukturen består i dag næsten udelukkende af agerjord, der kun brydes af to mindre vådområder. Det ene ligger ned til Lunde Å i den nordlige del, det andet ligger i den vestlige del i forbindelse med et mindre vandløb.
- b) Ressourcestrukturen er ændret noget siden o.1800, hvor der foruden agerarealet også var en del mellemstore og små vådområder og en mindre skovparcel i ejerlavet nordøstlige del.
- c) Vådområderne er vanskeligt tilgængelige.

Lumby Torp - markstruktur

LUMBY TORP - markstruktur

a) Markstrukturen i ejerlavet består i dag af et område vest for selve landsbykernen med mange stjerneudskiftningshegn. Et større område mod sydvest uden særlig mange skel. Et større område mod vest med mange, mindre og brudte forløb. To mindre områder mod nordøst og øst med en opdeling i mange små marker.

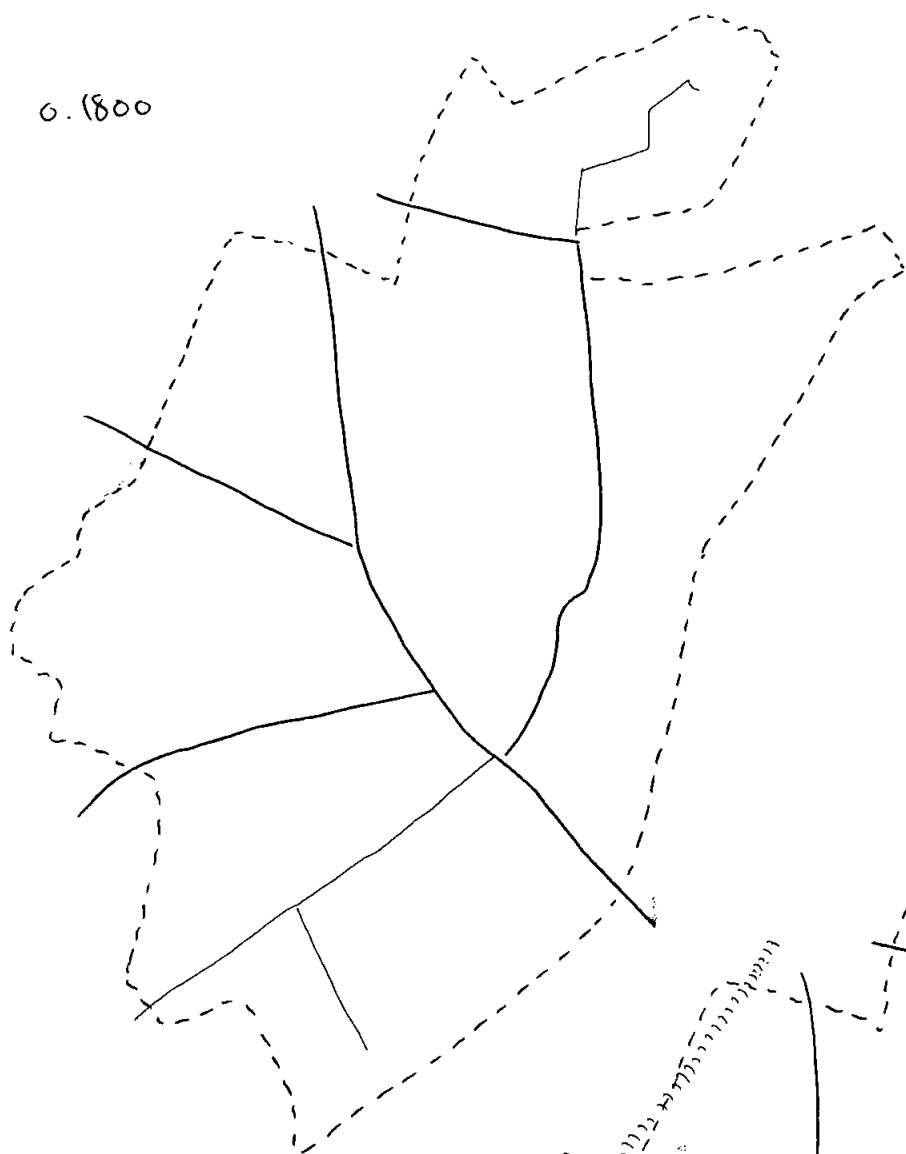
b) Der er sket store ændringer i markstrukturen vest for hovedlandevejen siden o.1800, hvor der var tale om en omfattende opdeling med en blanding af store og små marker. De store marker løb ud fra landevejen og har formentlig tilhørt gårdene i området, mens de mindre marker formentlig var udstykninger til husmandssteder. I løbet af det her århundrede er alle disse skel så i stort omfang blevet nedlagt igen i forbindelse med omstruktureringer indenfor landbruget med overgangen til større enheder. I området øst for landevejen er der derimod kun sket få ændringer siden o.1800. Her er der bevaret en stor del af de oprindelige stjerneudskiftningshegn og en stor del af opdelingen i det tidligere skovområde, mens der kun er kommet ganske få mindre hegnsforløb til og der kun er forsvundet enkelte skelforløb i området især sydøst for selve landsbykernen, hvor der tidligere var et større engområde, som nu er opdyrket. Opdelingen her har formentlig tjent som deling af engområdet imellem gårdene og skellene er så blevet fjernet i forbindelse med opdyrkningen.

c) De fleste bevarede skel er diger med levende hegn.

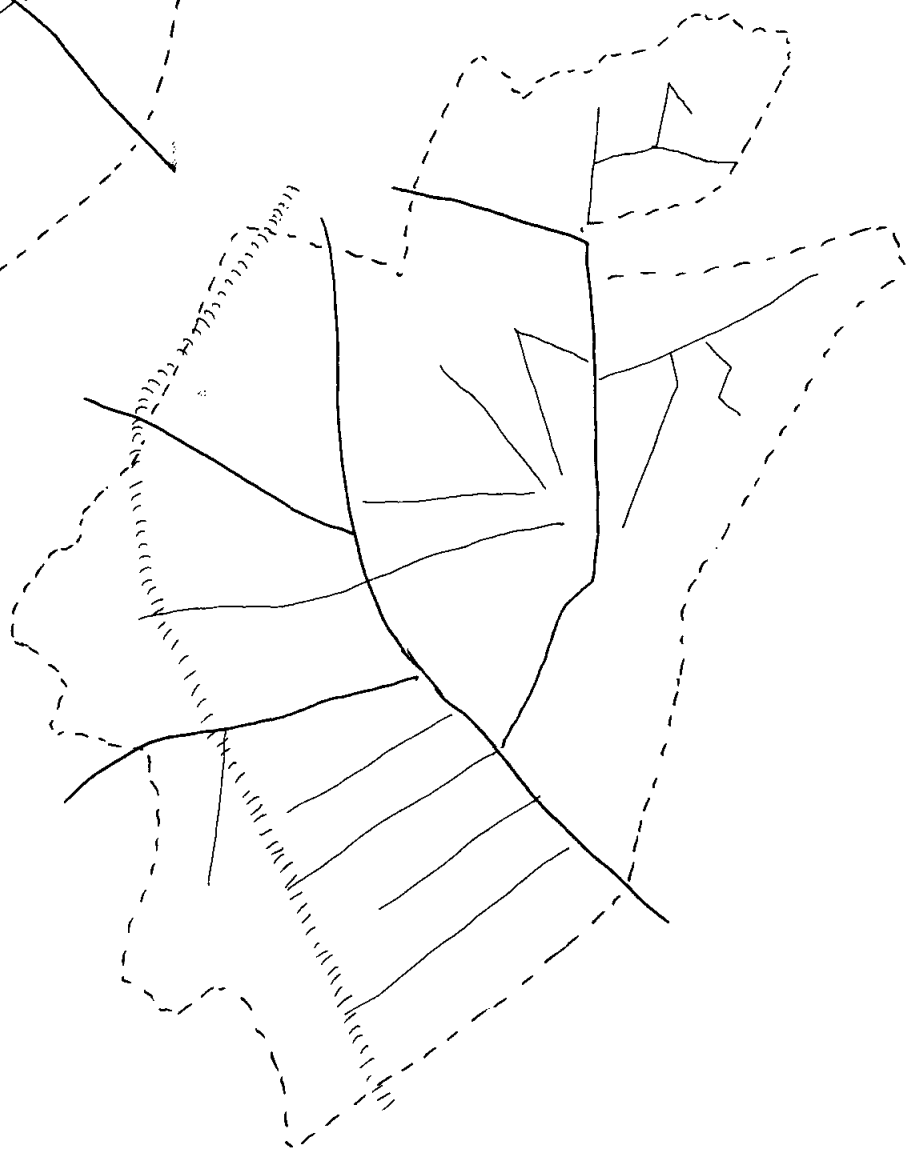
d) -

Vjstruktur

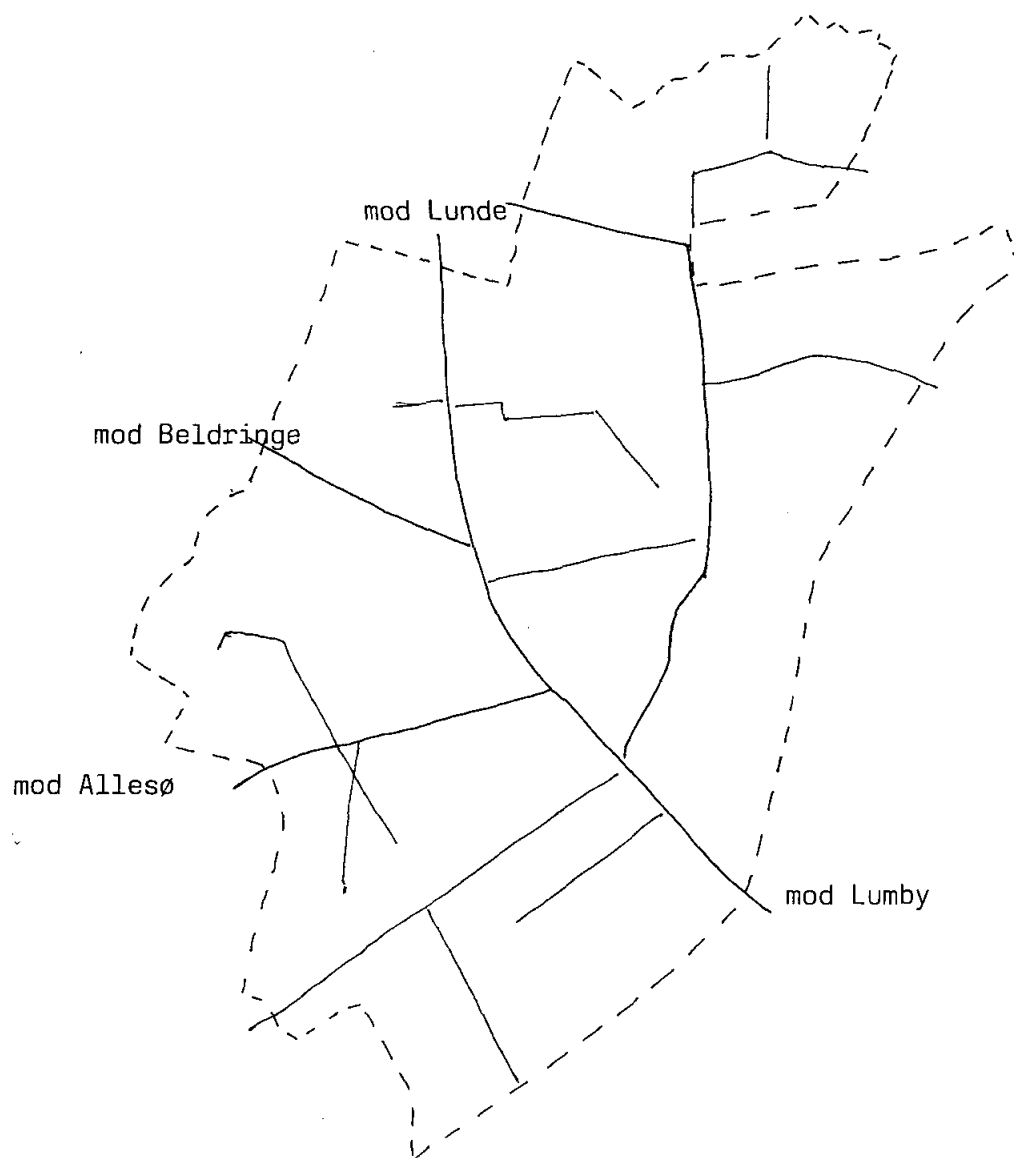
o. 1800

o. 1890

Lumby Torp - vejstruktur

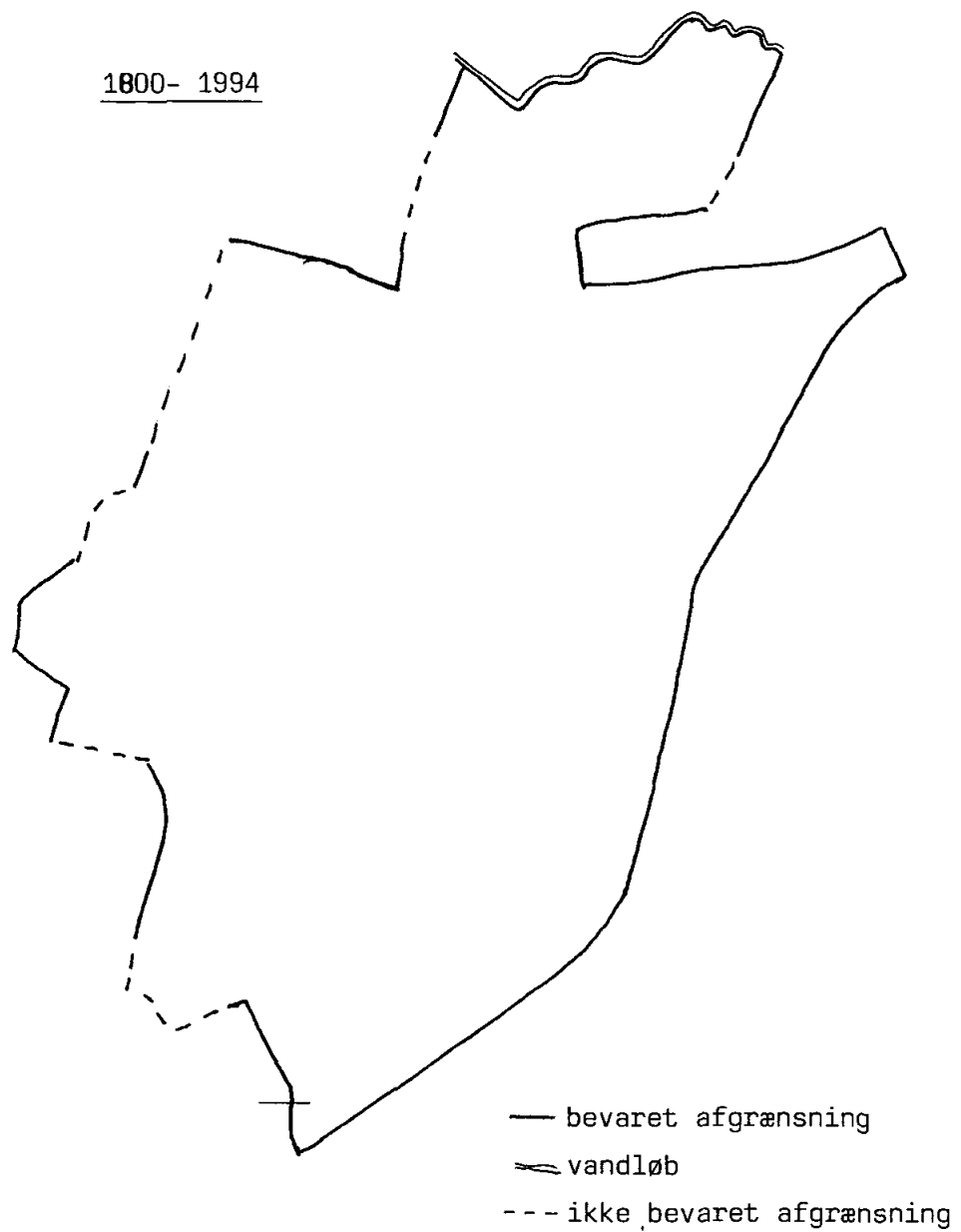

LUMBY TORP - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en stærk trafikeret landevej, der løber fra sydøst mod nord. En slynget bygade med gadekær, der fører igennem selve landsbykernen. Og et par veje, der løber ud fra hovedlandevejen og mod vest til Allesø og Beldringe.

Hovedvejstrukturen er ikke blevet ændret siden o.1800.

Lumby Torp - ejerlavsafgrænsning

LUMBY TORP - ejerlavsgården

a) Ejerlavsgården er bevaret mange steder, men der er også mange steder, hvor den er væk. Det gælder især for den vestlige del af gården. Den bevarede del består af forholdsvis lave diger bevokset med levende hegn mod øst og mod nord er det Lunde Å, som udgør afgrænsningen.

b) Den står de fleste steder, meget tydeligt frem i landskabet.

LUMBY TORP - Konklusion

- a) Velbevaret landsbykerne og vejstruktur. Delvis bevaret bebyggelses-, ressource- og markstruktur, og ejerlavsgrense.
- b) Landsbykernen og de nærmeste markskel gør sig godt, men resten af ejerlavet er det ikke muligt at få et overskueligt indtryk af.
- c) -
- d) -

Lyø

LYØ - bebyggelsesstruktur

a) Bebyggelsesstrukturen på Lyø består i dag af landsbykernen og spredt bebyggelse over det meste af øen. Landsbykernen rummer en kirke og mange tætliggende gårde, husmandssteder, huse og to købmænd og en kro. Udenfor landsbykernen er der også tale om en blanding af gårde, husmandssteder, huse og en enkelt vindmølle.

b) Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var al bebyggelsen, på nær et enkelt hus ved anløbsbroen, placeret i landsbykernen, der rummede ikke mindre end 23 enlængede gårde, 8 huse og kirken. I løbet af 1800-tallet kommer der en del huse, husmandssteder, en smedie, en fattiggård, en skole og et mejeri til i landsbykernen og der opførtes en del spredtliggende huse, husmandssteder og gårde ude i det åbne land. Smedien, fattiggården og mejeriet eksisterer stadig, men fungerer nu kun som beboelser, mens skolen stadig er i drift. I perioden efter o.1890 og op til i dag er bebyggelsesekspansionen fortsat med oprettelsen af huse og husmandssteder/mindre gårde ude i det åbne land og inde i landsbykernen.

Et særtræk ved bebyggelsen er den specielle øbebyggelsesform. Det vil sige, at der er tale om en blanding af forholdsvis små gårde, almindelige husmandssteder, meget små husmandssteder og mange huse. Det skyldes, at landbruget på øerne igennem hele perioden har kunne suppleres med fiskeri, så det ikke har været nødvendigt at have så store jordtilliggende for at få en rimelig indtægt. Det har ved besigtigelsen og den forudgående registrering givet et utilsigtet problem, fordi det ikke været muligt at slå fast, hvor stor en del af den oprindelige 1800-tals landsbykerne, der var bevaret. Det skyldes, at det anvendte kildemateriale og besigtigelsen ikke gjorde det muligt at skelne mellem gårde og husmandssteder, fordi der er tale om en bebyggelsesstruktur med forholdsvis små gårde, hvor det ikke er muligt at afgøre i hvert enkelt tilfælde om de skal regnes for en lille gård eller blot et husmandssted i dag. Det betyder, at en gård i landsbykernen godt kan have solgt så meget af sin jord fra til oprettelsen af et eller flere husmandssteder ude i det åbne land, at den reelt bør regnes for et husmandssted i landsbykernen, men det kan ikke umiddelbart ses på det anvendte kortmateriale. Den eneste gård, som med sikkerhed er forsvundet fra landsbykernen er præstegården. Den er blevet flyttet ud/udstykket på et tidspunkt efter 1890 og erstattet af en almindelig præstebolig.

c) Byggestilen er en blanding af bindingsværk og grundmurede bygninger af højst forskellig udseende, som en naturlig konsekvens af den meget lange anlæggelsesperiode, der har været tale om.

d) Selve landsbykernen er velbevaret og giver fint indtryk af ø-miljøet med de mange små gårde, husmandssteder og huse. Men det meget nybyggeri udenfor landsbyen, og i dens udkant, forstyrrer billedet.

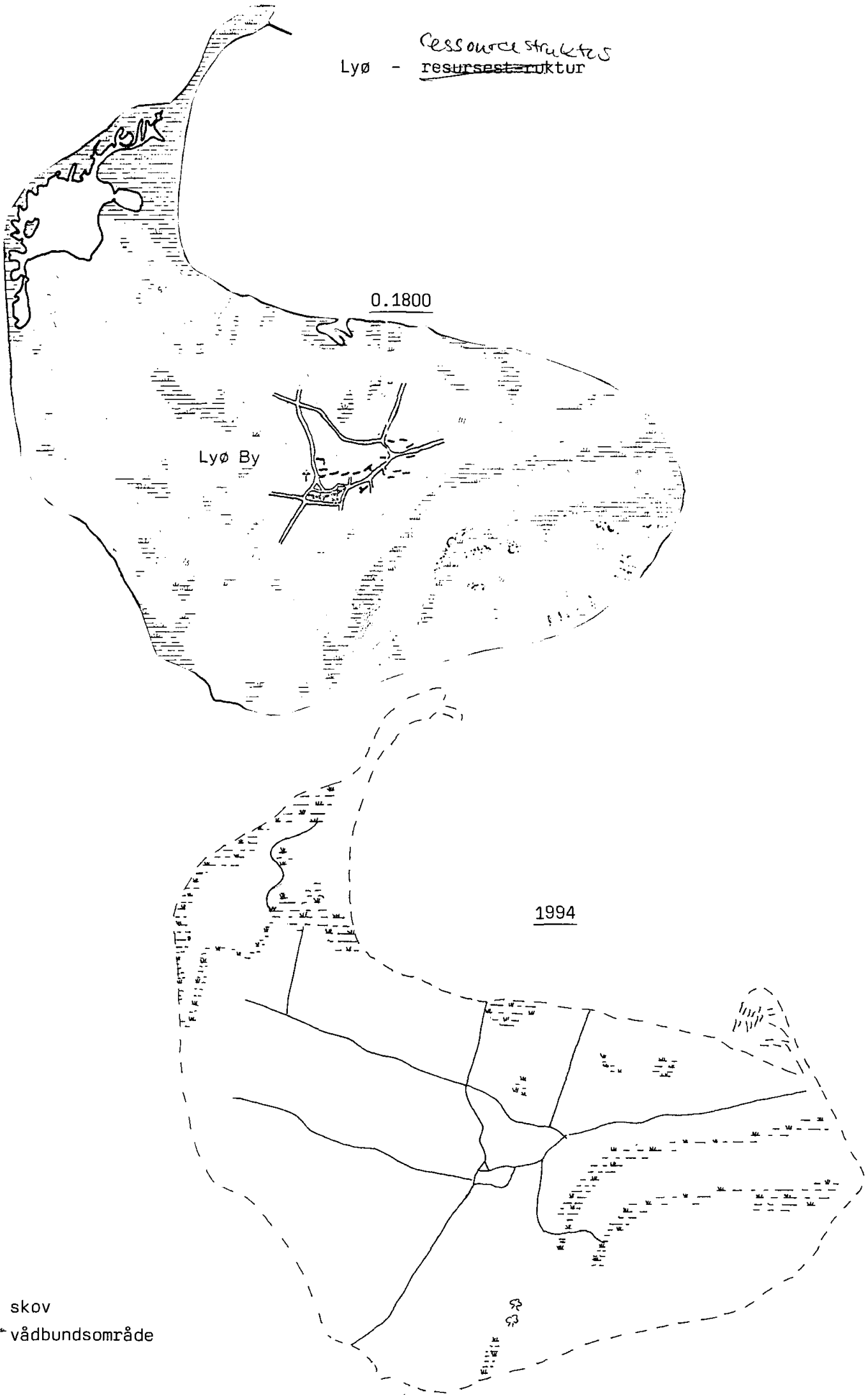
ressourcestruktur
Lyø - ~~ressourcestruktur~~

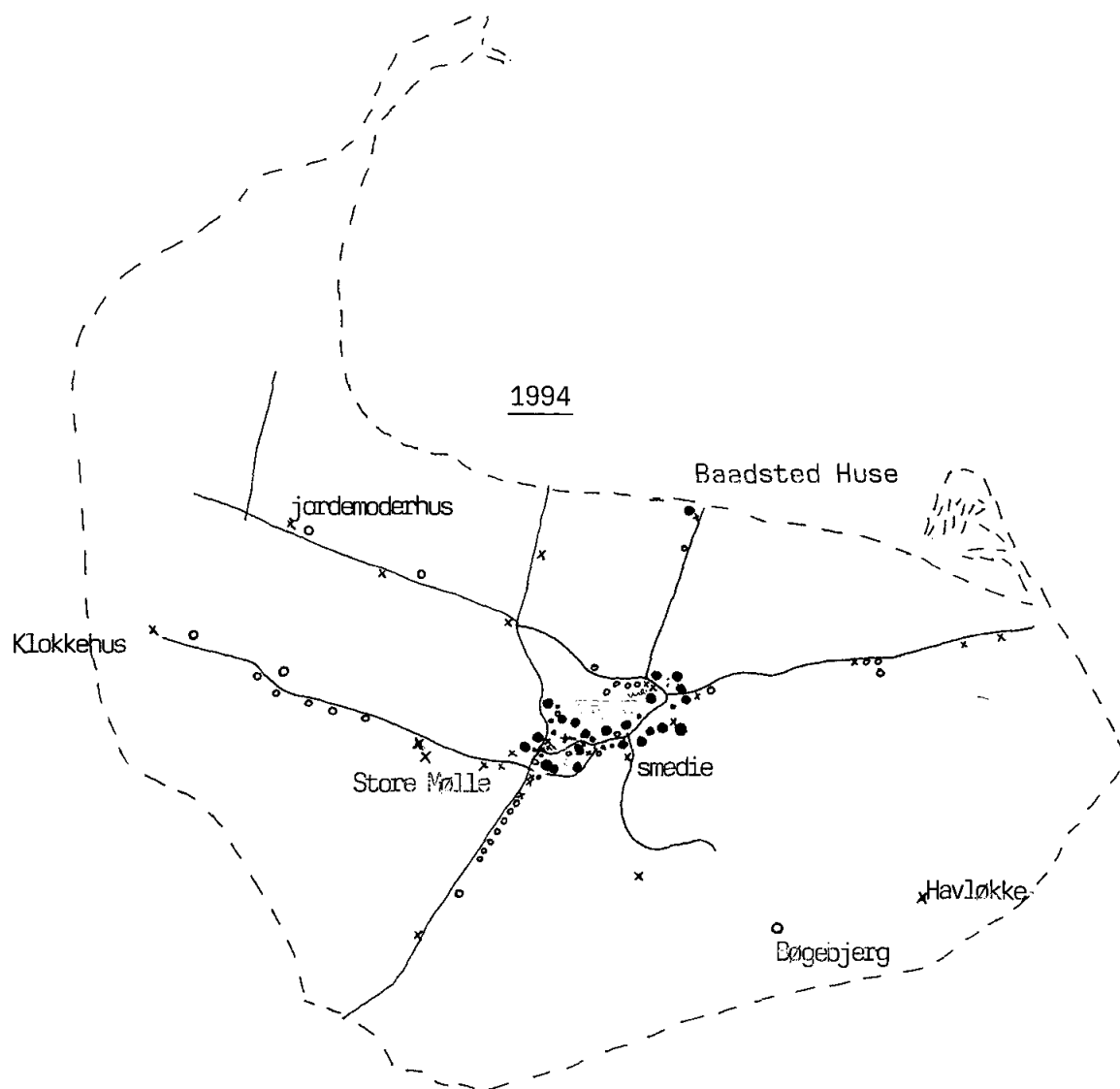
0.1800

Lyø By

1994

skov
vådbundsområde

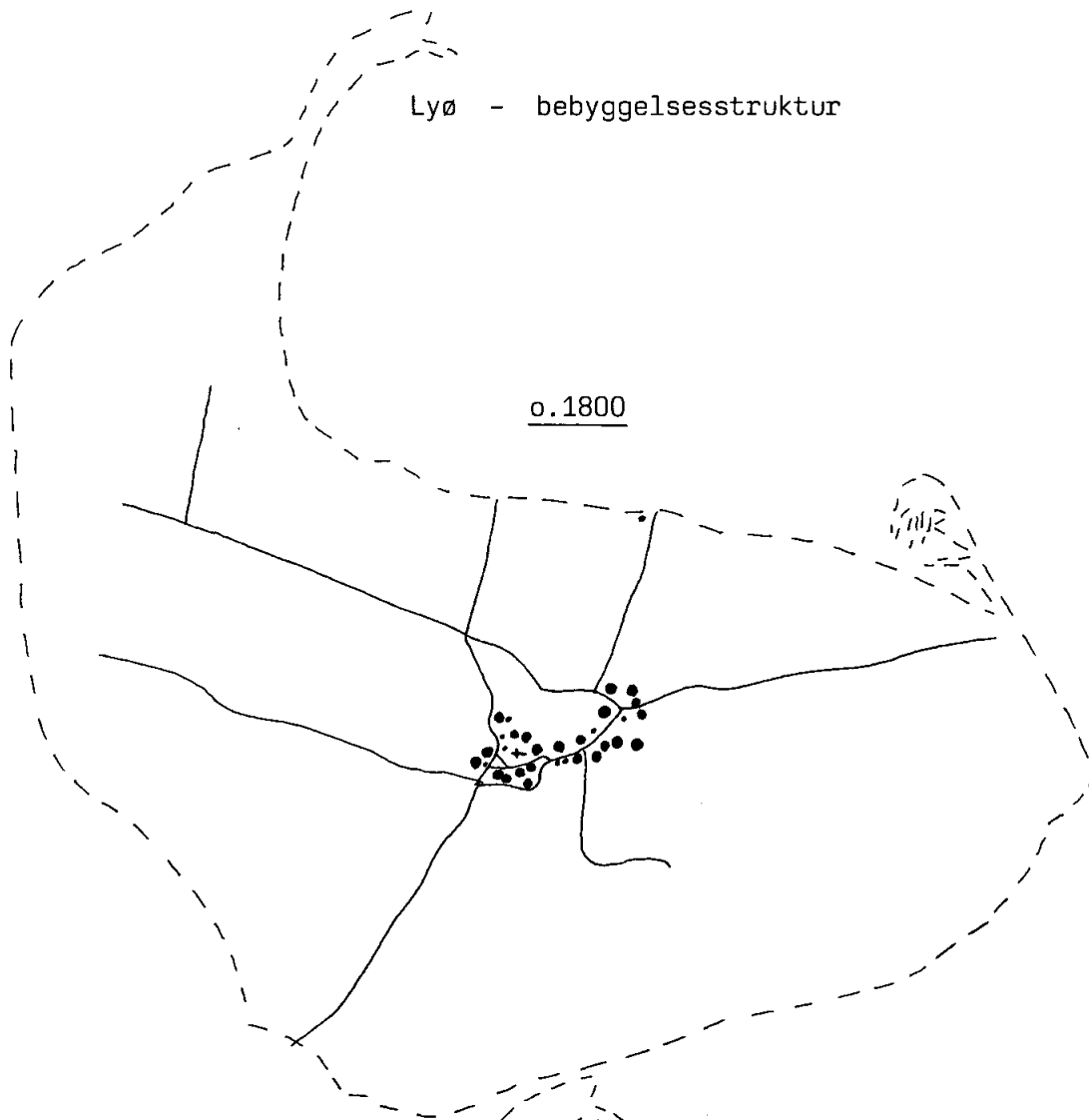
•• bebyggelser, der eksisterede o.1800

x x bebyggelser, der kommer til mellem 1800 og 1890

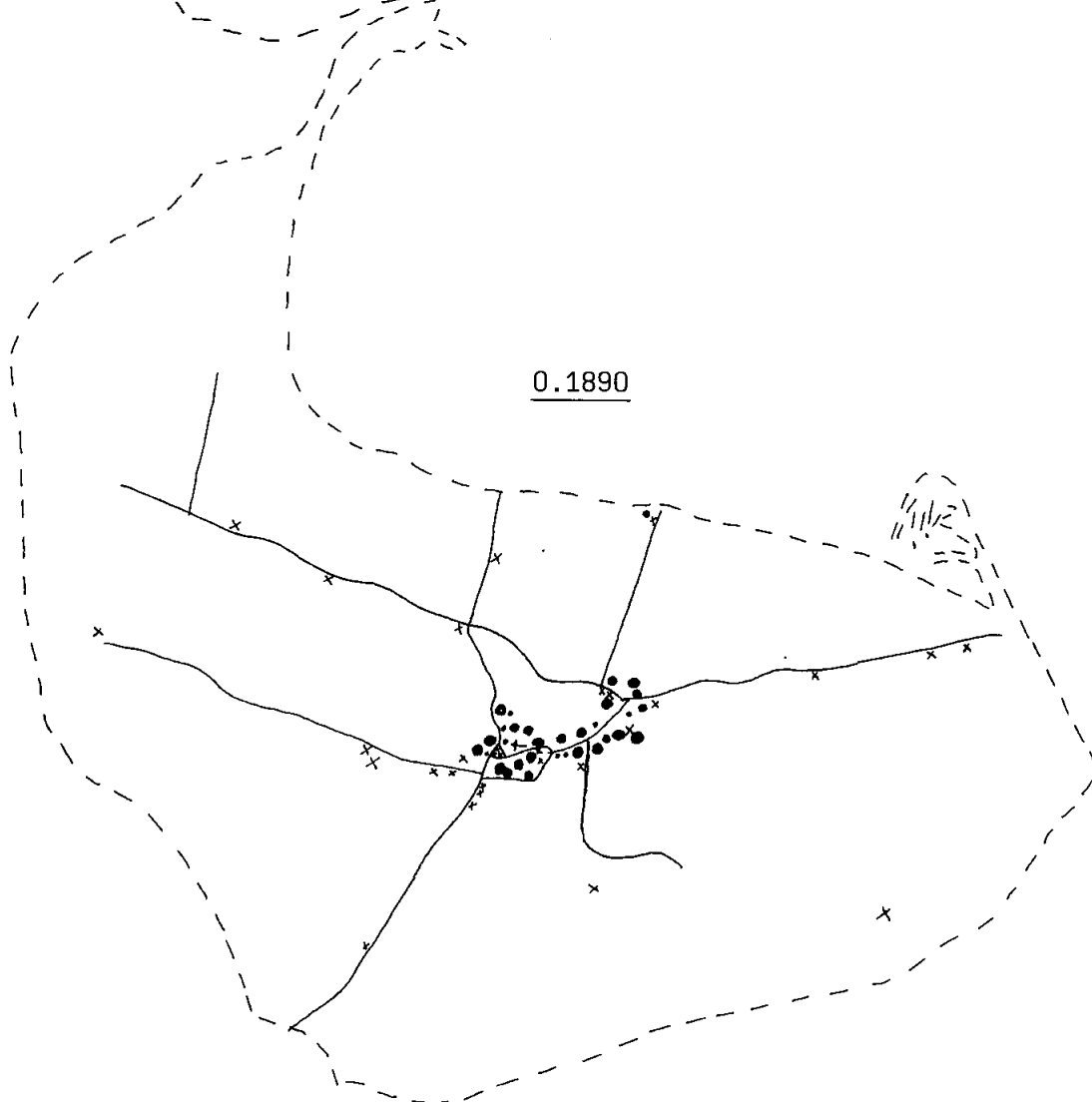
o o bebyggelser, der er kommet til efter 1890

Lyø - bebyggelsesstruktur

o.1800

0.1890

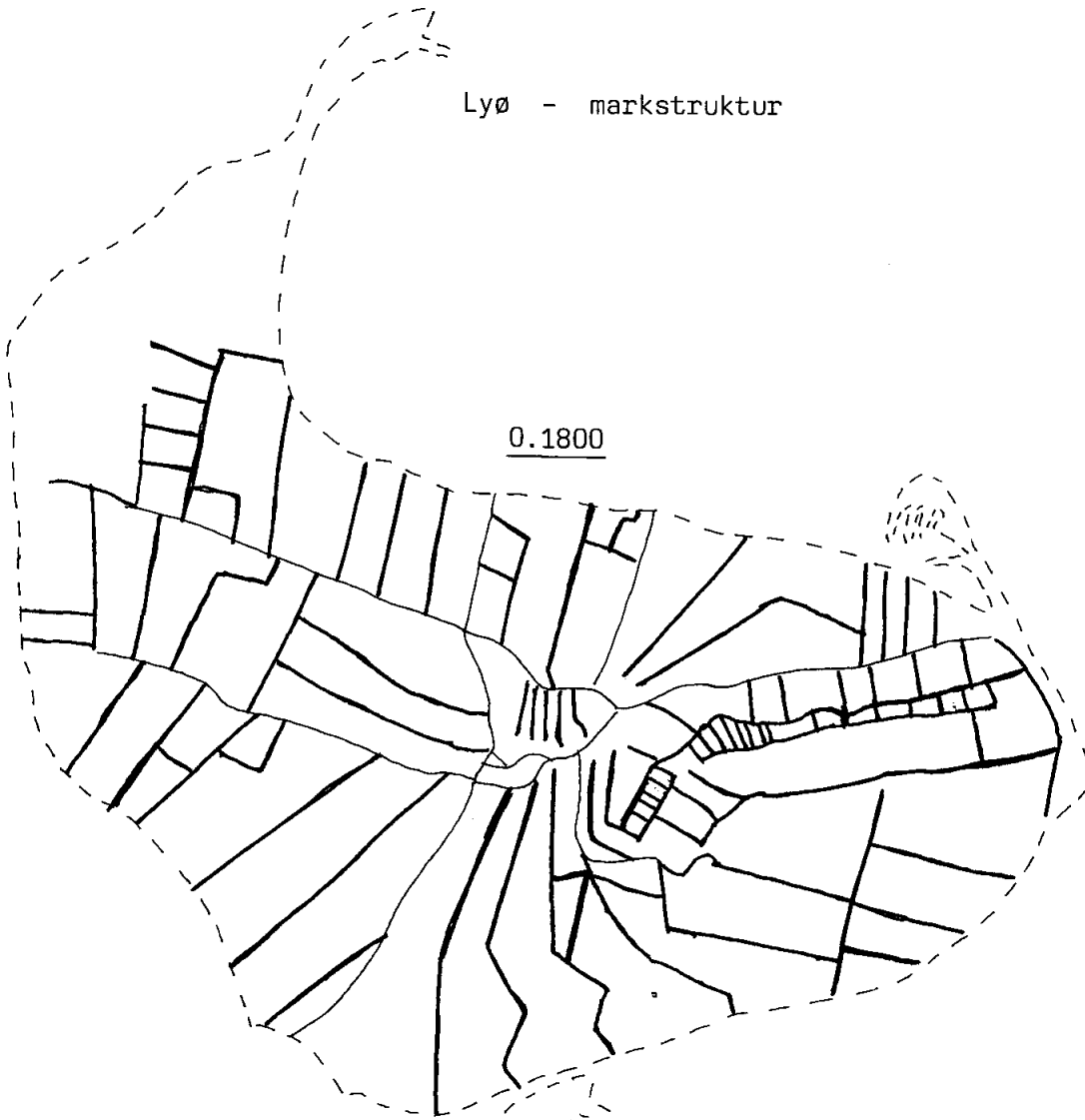

LYØ - ressourcestruktur

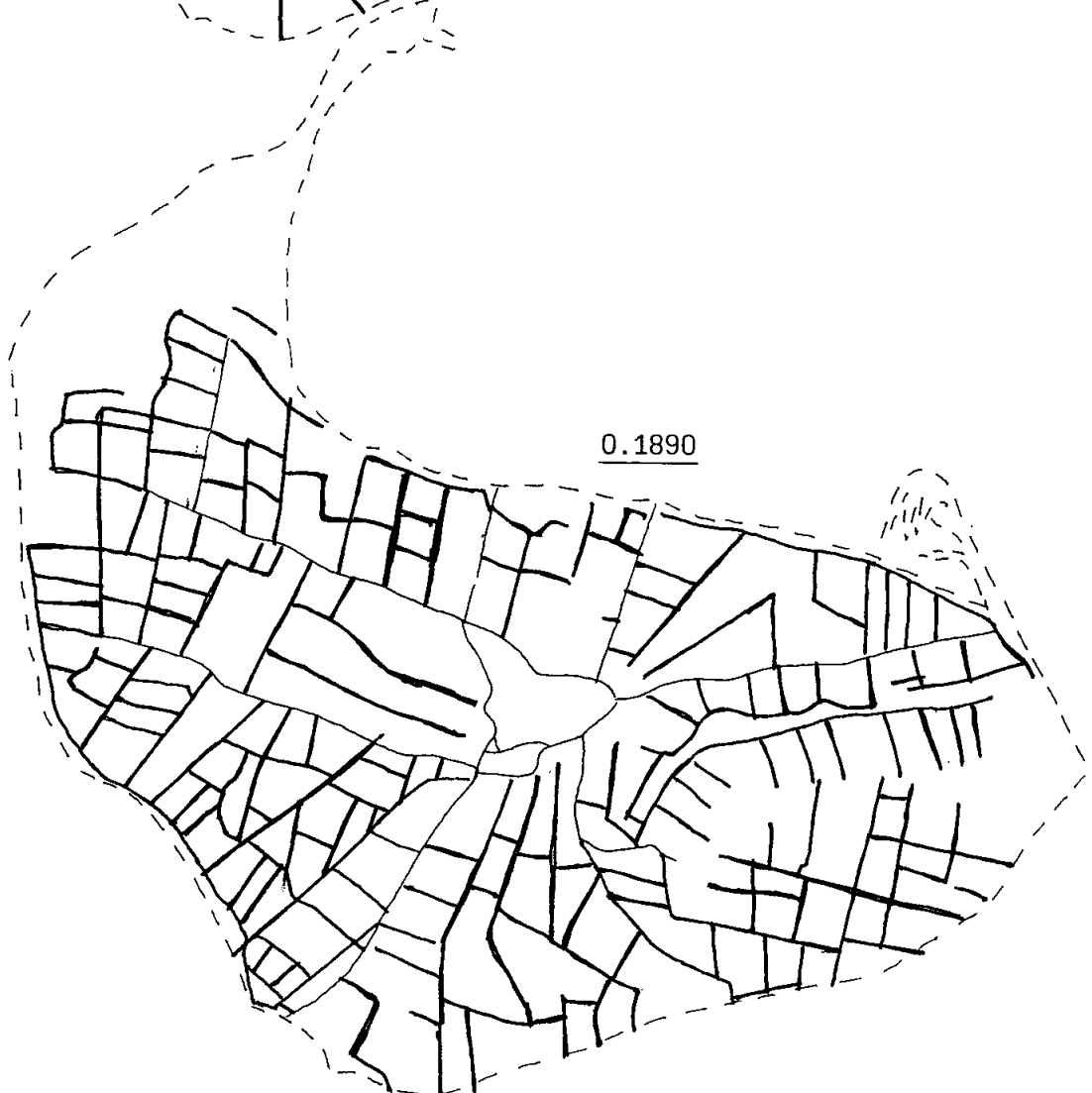
- a) Ressourcestrukturen består i dag af et agerareal, der mange steder brydes af en blanding af store og små vådbundsområder. Den vestlige del af øen er forholdsvis flad, mens den østlige del er meget kuperet.
- b) Ressourcestrukturen er næsten ikke blevet ændret siden o.1800. Enkelte af de små vådbundsområder er blevet fjernet, men ellers har det øvrige fået lov til at ligge, da der er tale om så lavtliggende steder, at det ikke uden meget besvær har kunnet fjernes. Et mindre område ude ved Revet Æblehoved rummer i dag nogle højryggede agre, som et levn fra en opdyrkning fra den første del af 1800-tallet eller tidligere. Det ligger nu hen som permanent græsningsområde.
- c) Mod øst kan vådområderne og Bjerget ses fra vejene, og mod vest er vådområderne tilgængelige via markveje og langs kysten.

Lyø - markstruktur

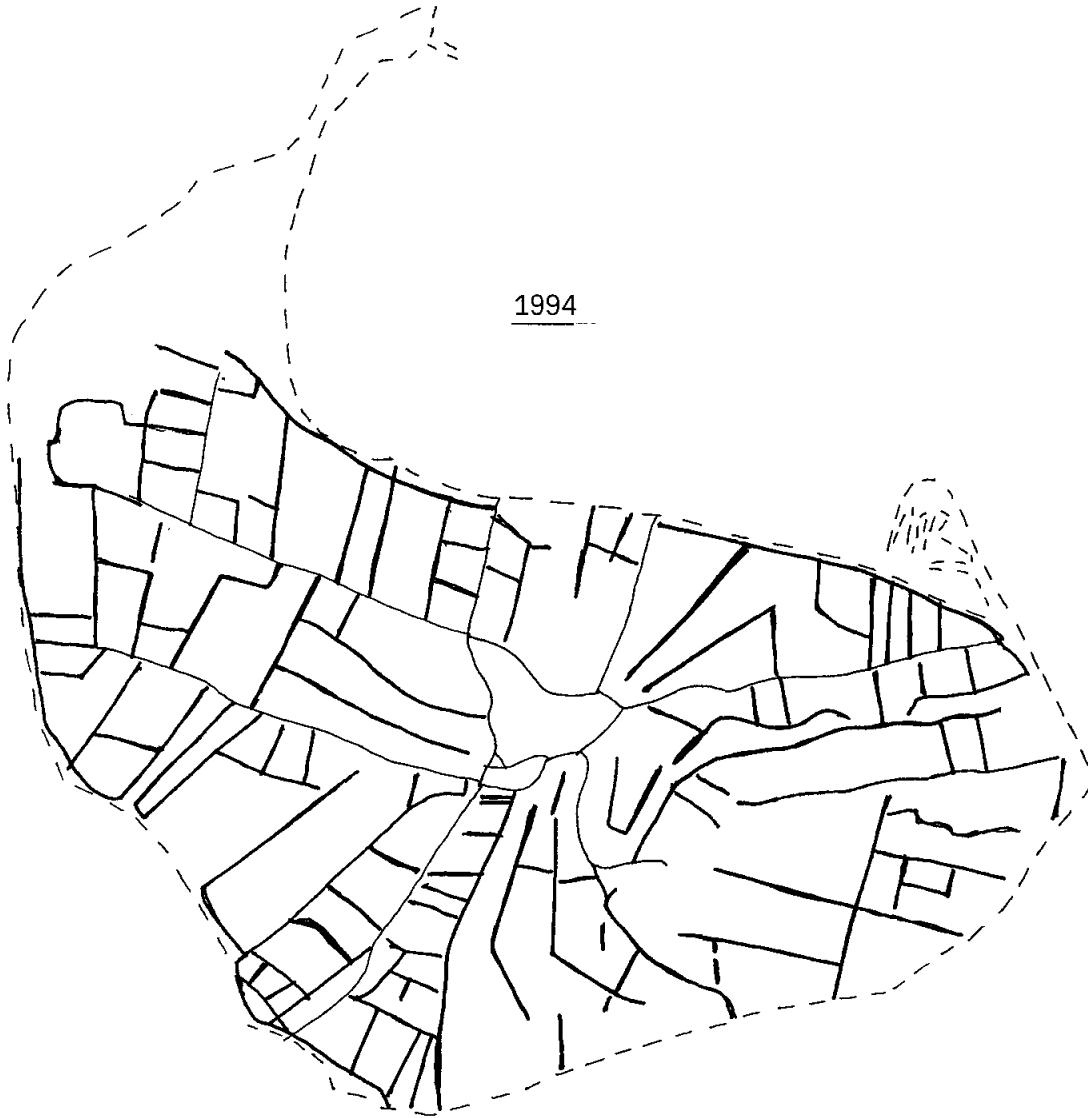
0.1800

0.1890

1994

LYØ - markstruktur

a) Markstrukturen på Lyø er meget kompliceret og består af virkelige mange markskel, der deler jorderne op i mange mindre og endnu flere meget små marker.

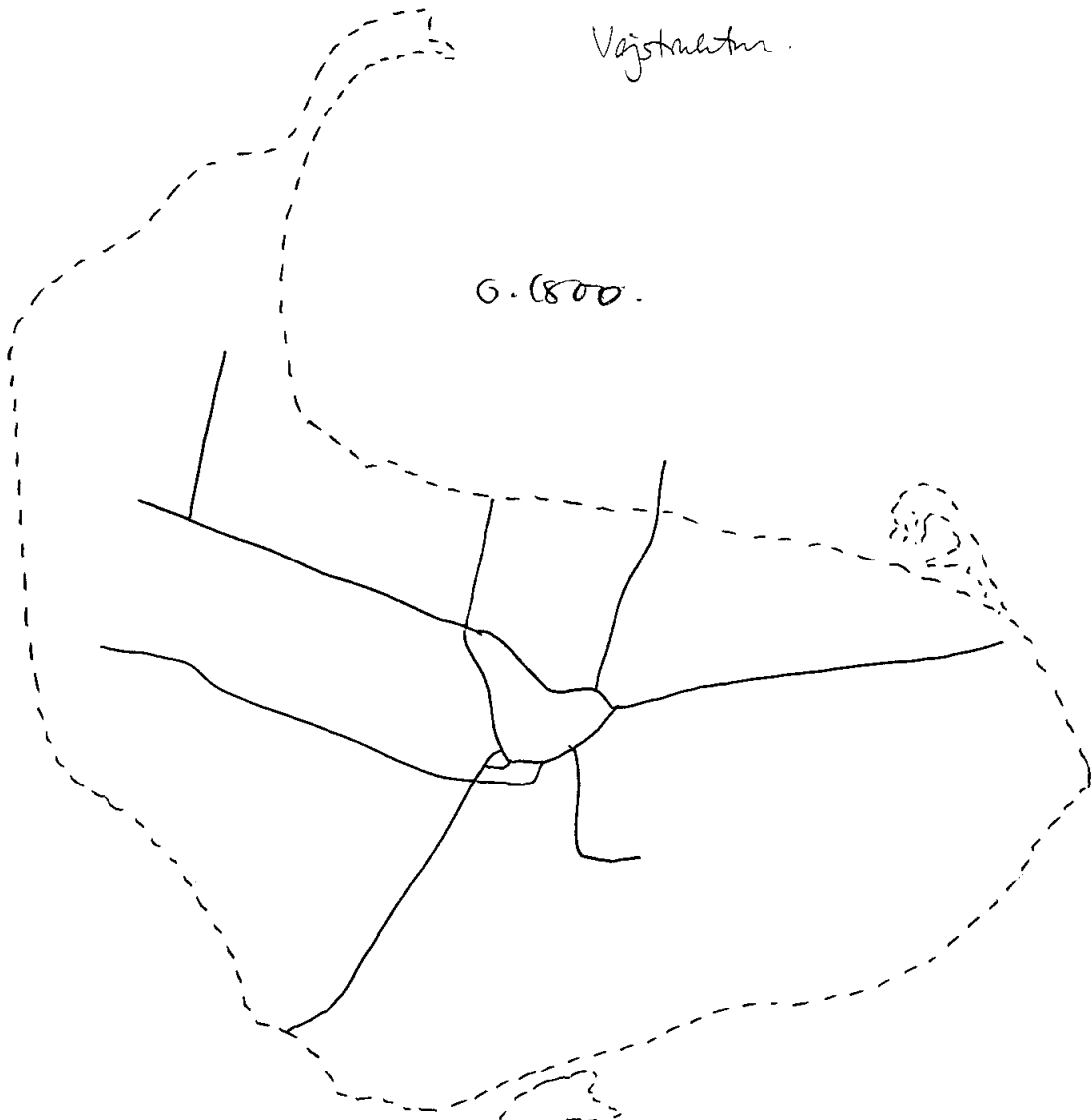
b) Der er sket en del ændringer i markstrukturen siden o.1800, forstået på den måde, at godt nok er de fleste af markskellene fra o.1800 bevaret, men der er kommet så mange nye markskel til, at det kan være svært at se den oprindelige udskiftningsfigur. O.1800 var der tale om en lidt uregelmæssig stjerneudskiftning omkring selve landsbykernen kombineret med en strimmeludskiftning på de fjernere liggende arealer. I løbet af 1800-tallet sker der en virkelig stor opsplitning af markerne i meget små stykker, men uden af fjerne udskiftningskellene. Op til i dag er en meget stor del af denne store opdeling blevet fjernet igen sammen med enkelte mindre forløb af udskiftningskellene, mens en mindre del er bevaret.

c) Markskellene består de fleste steder af pænt høje diger, hvoraf de fleste er bevokset med levende hegn.

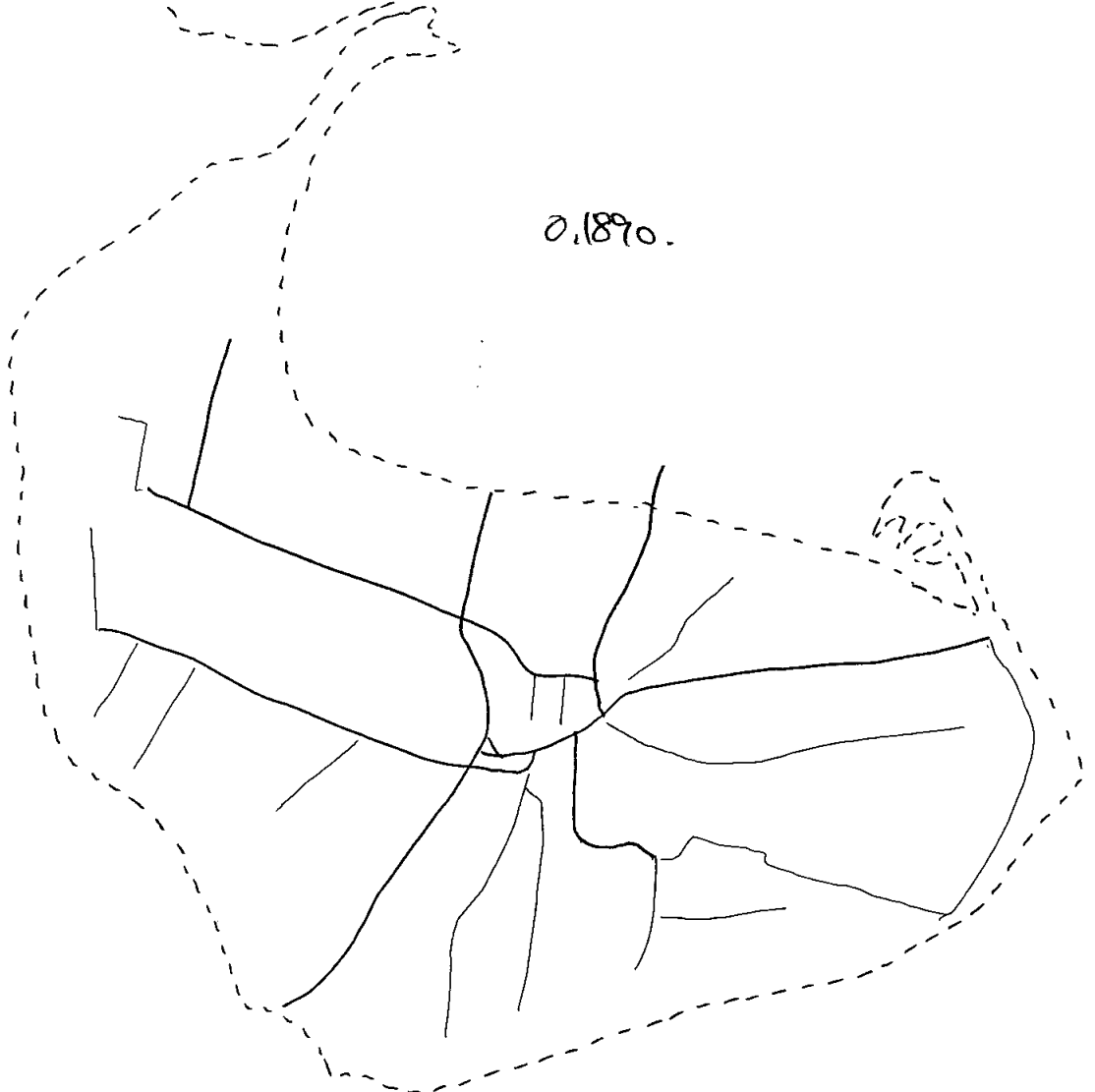
d) De mange tydelige skel giver et godt billede på de mange små brug, men mindre godt af udskiftningsfiguren/udskiftningslandskabet.

Vejstrækning.

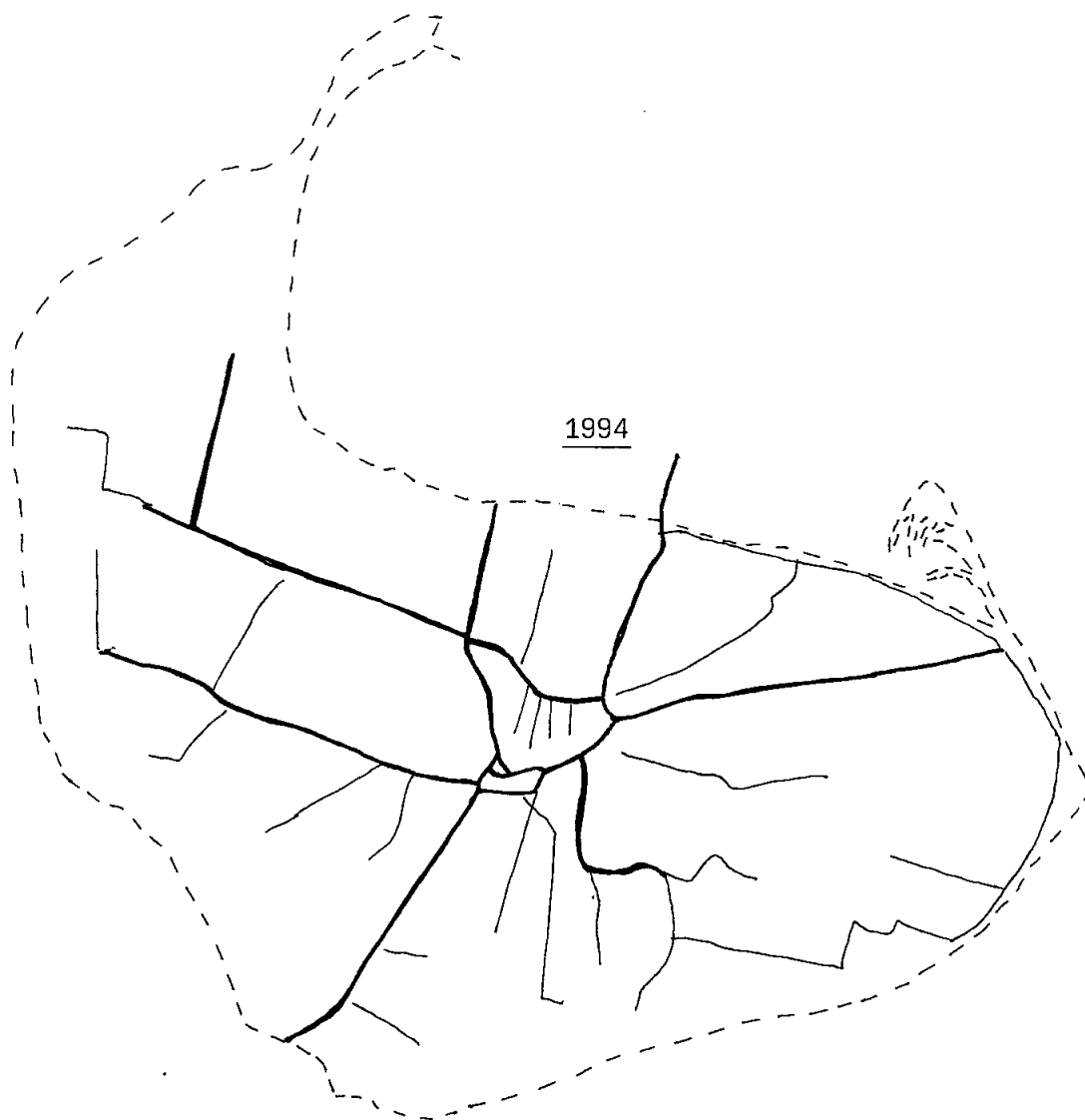
6.1800.

0.1890.

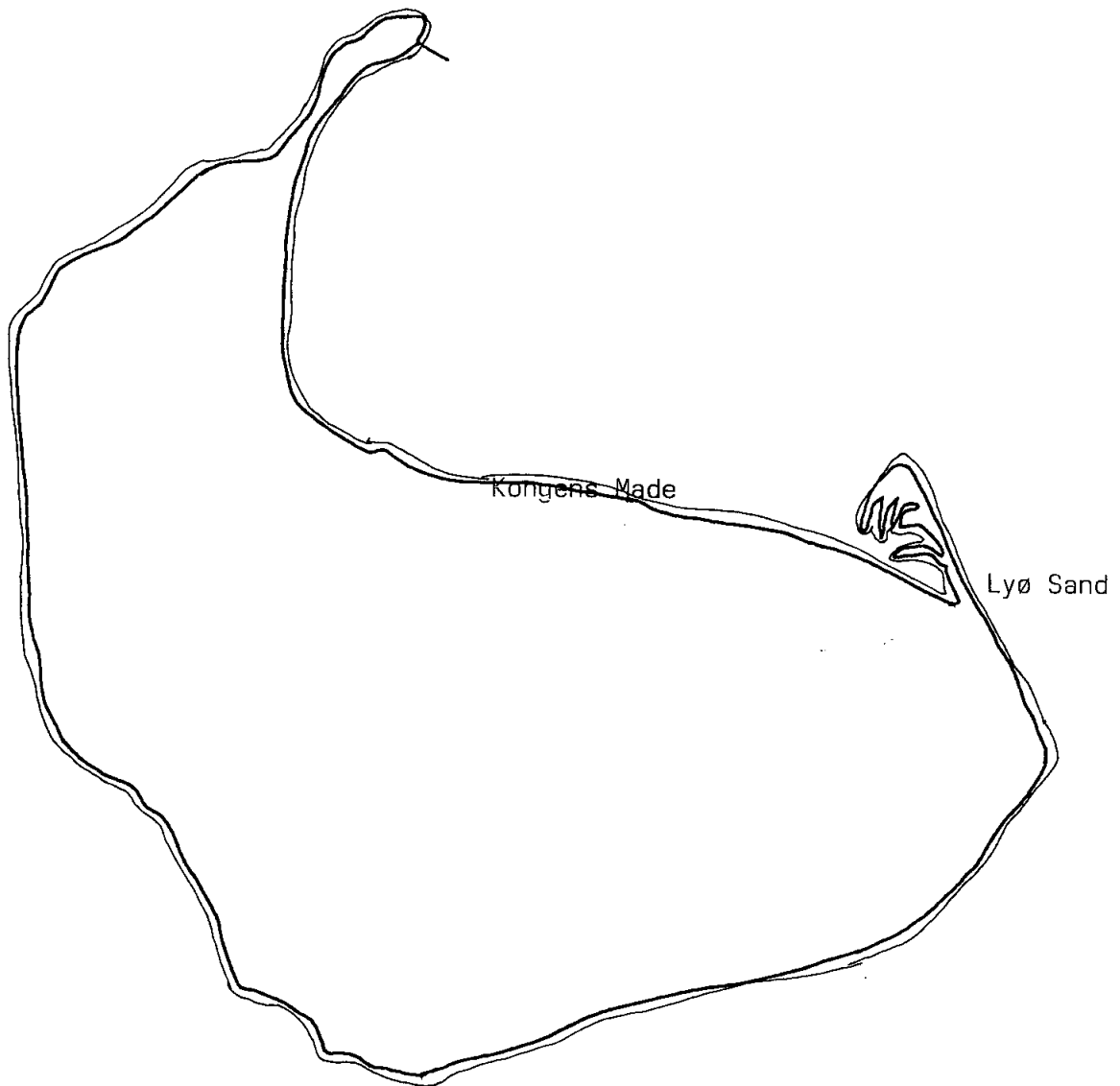
Lyø - vejstruktur

LYØ - vejstruktur

Hovedvejstrukturen, der er uændret siden o.1800, består i dag af de små veje rundt i landsbykernen og 7 veje, der stråler ud fra landsbykernen til alle dele af øen. Alle vejene, der fører ud af landsbykernen er forsynet med meget høje diger på begge sider og bevokset med levende hegn. Det skyldes formentlig, at der er tale om oprindelige fæveje, der førte ud til de mange græsningsområder ved Bjerget, ved Revet Æblehoved og langs kysten.

Lyø - ejerlavsa^{grænse}grænsning

LYØ - ejerlavsgården

Ejerlavsaftens grænse giver sig selv, når der er tale om en ø. Kystlinien er dog ændret lidt siden o.1800 ved en udvidelse/landhævning ved Lyø sand og en mindre inddæmning eller landhævning ved Kongens Made.

LYØ - Konklusion

- a) Lyø har en velbevaret ressource-, mark- og vejstruktur, samt ejerlavsgrense. Bebyggelsesstrukturen er delvist bevaret.
- b) Man får et godt indtryk af et ø-miljø hvor indtægterne er blevet suppleret med fiskeri. Det meste af bebyggelsen udenfor landsbyen forstyrrer dog.
- c) -
- d) -

Måle

MÅLE - Bebyggelsesstruktur

a) Bebyggelsen er koncentreret omkring landsbyen, beliggende i det syd-østlige hjørne af ejerlavet, med få gårde og huse i ejerlavet langs ejerlavsgårdsgrænsen mod vest. Alle ligger på de oprindelige tomter. I landsbyens sydlige del (ved gård 32) er der en hestegang.

Mindst fem af gårdene driver landbrug.

b) Der er sket meget få ændringer i bebyggelsesstrukturen siden 1800. Kun enkelte gårde og huse er kommet til. En gård (37) er forsvundet fra bymidten, muligvis en sen udflytning (til vejen mod Viby, gård 44).

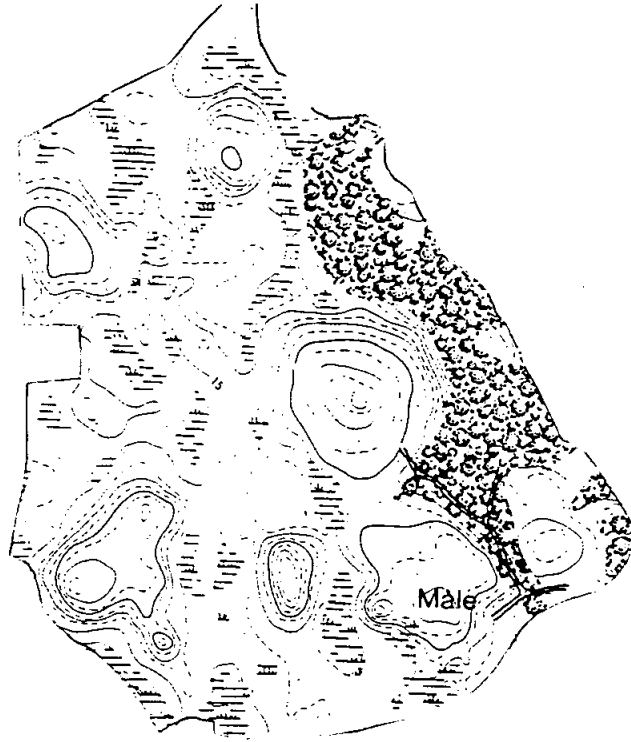
c) Størstedelen af bygningsmassen er i bindingsværk. Heraf er to gårde i landsbyen (18+30) i meget dårlig stand.

d) Pga det begrænsede nybyggeri er det muligt at opleve landsbyen med en blanding af gårde og huse.

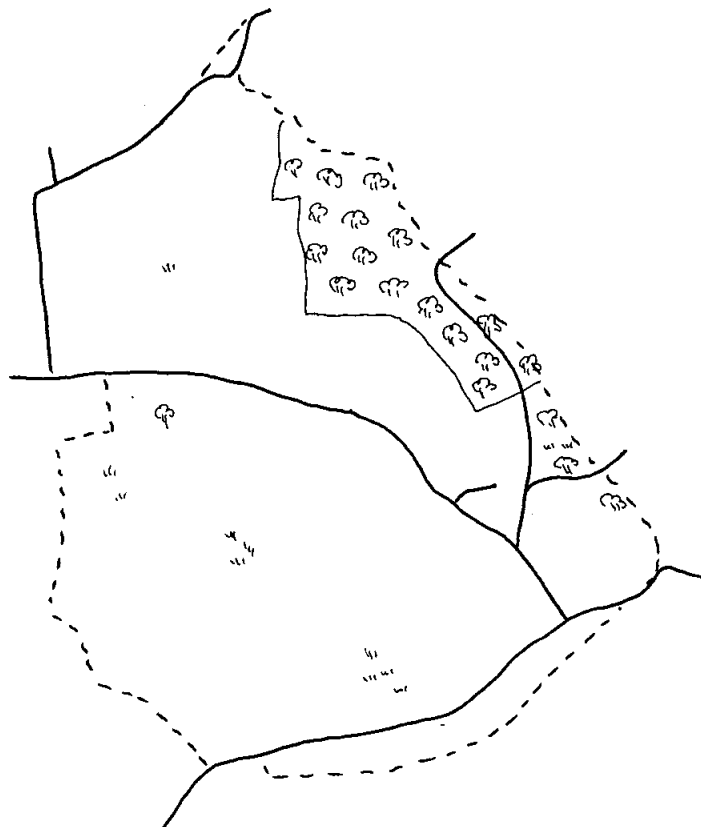
Højspændingsledninger tværs over landsbyen skæmmer.

Male - resources

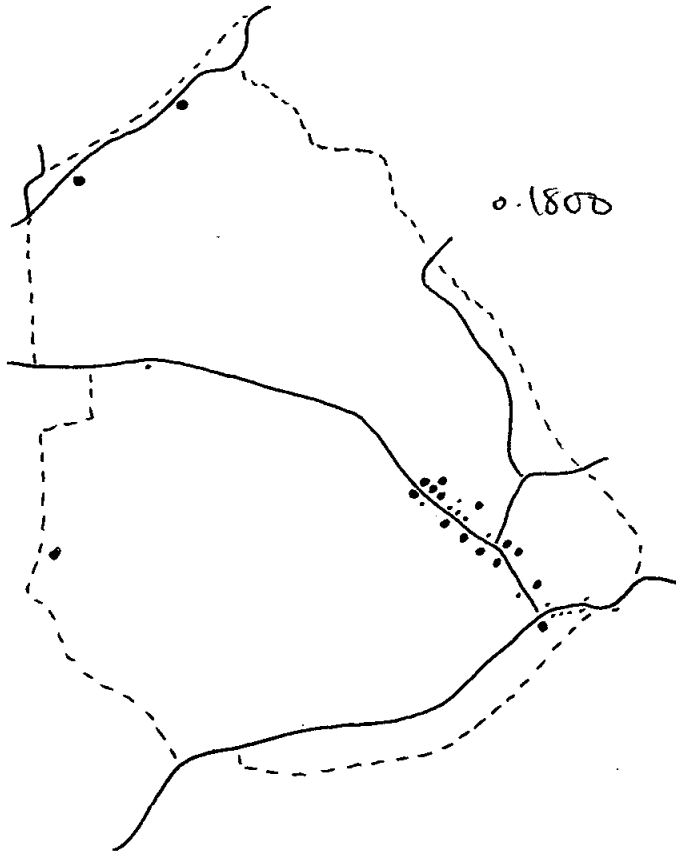
0.1800

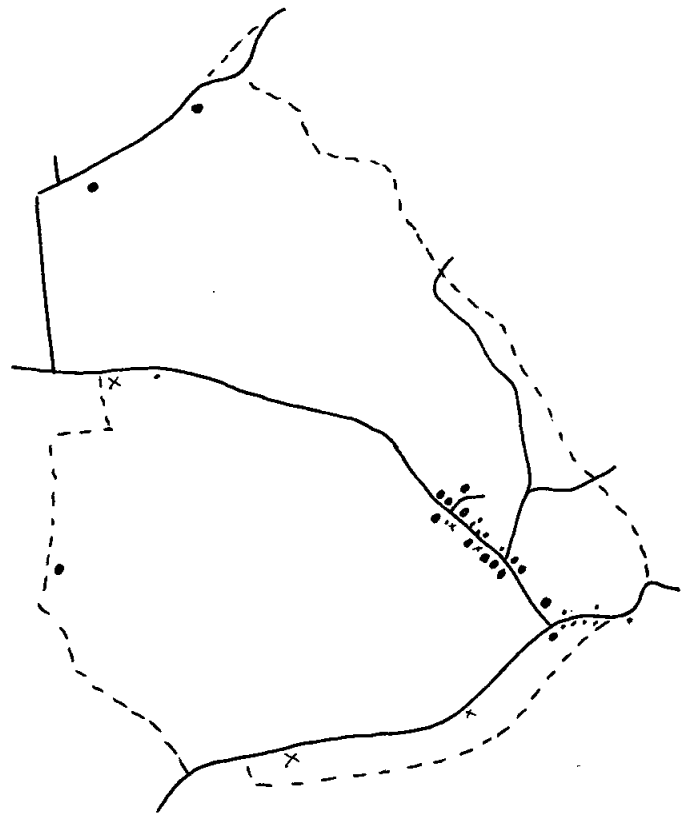
1993

Måle - bebyggelse

o. 1890

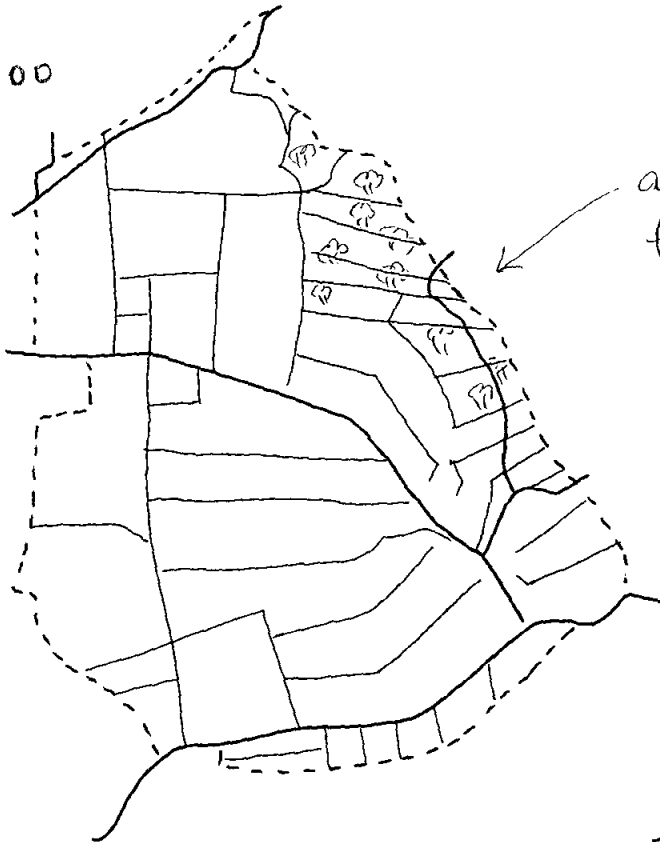

MÅLE - Ressourcer

- a) Måle ejerlav er primært agerland, med flere små vådområder. I ejerlavets nør-lige del er et større skovareal - resterne af kystskoven.
- b) Ejerlavet har haft mange mindre vådområder hvoraf de fleste idag er tørlagte. Skoven har rakt lidt længere sydpå, således at landsbyen lå i udkanten af skoven. I 1800-tallet har dele af skoven været opdyrket.
- c) Skoven er tilgængelig, men vådområderne er der ikke meget ved.

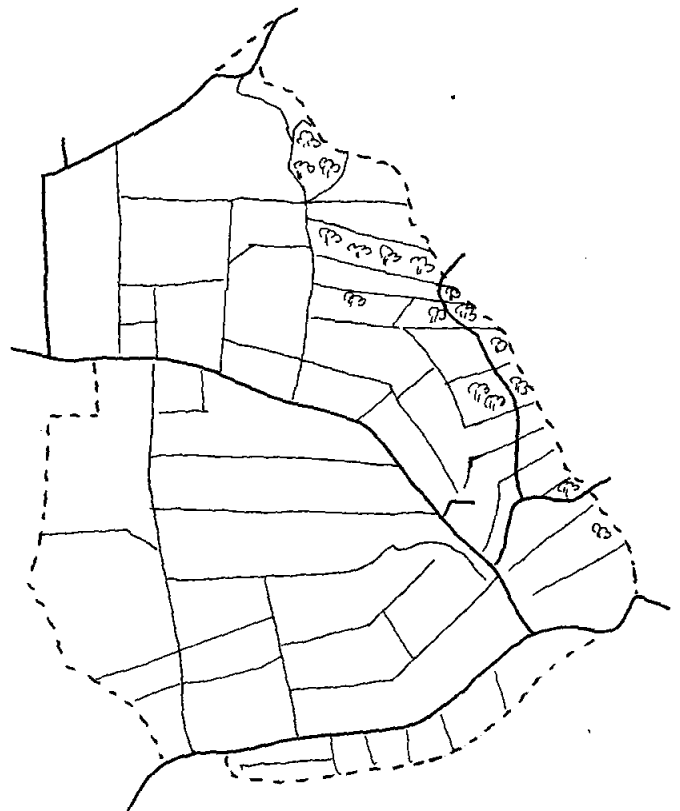
Måle - Maskstruktur

0-1800

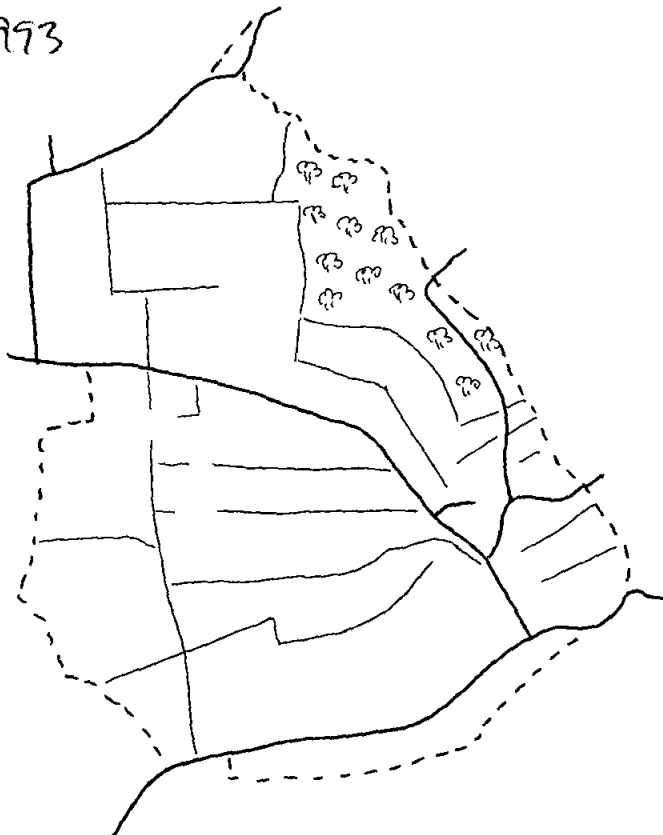

antages, at det er en
fejlt når det undersøges.
Sognelovet kan angives
skov her. Som på C1

0-1890

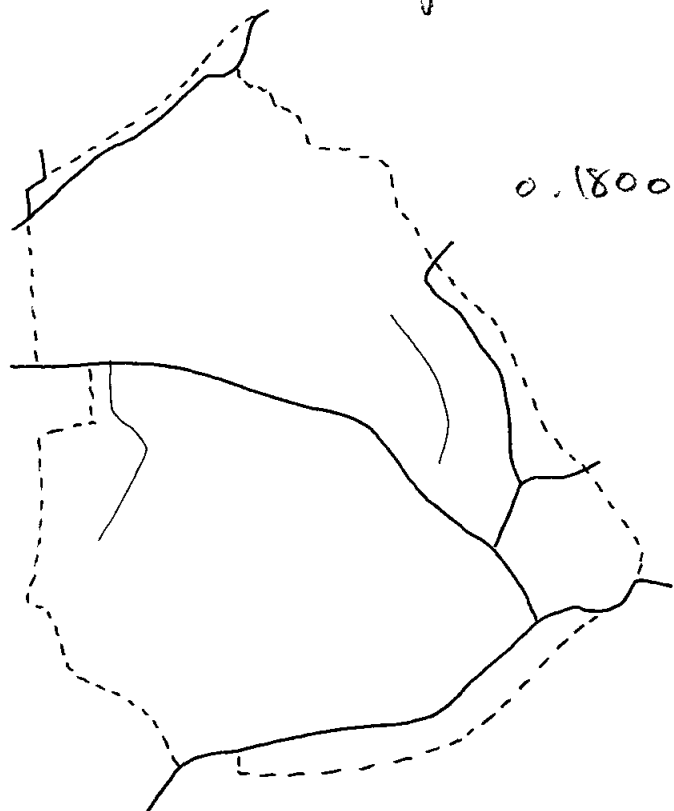
0-1973

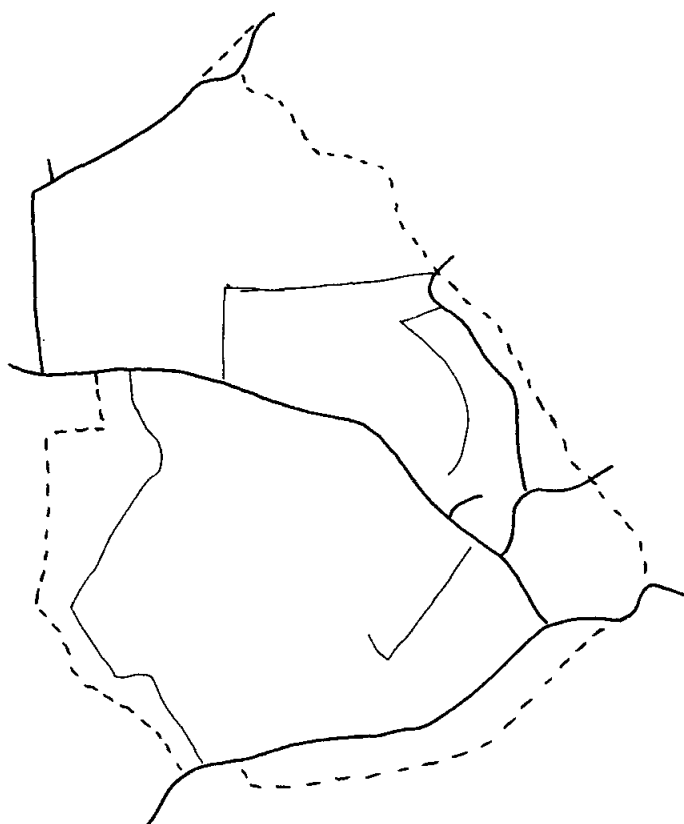
MÅLE - Markstruktur

- a) Markskellene er resterne af en kombineret blok- og stjerneudskiftning, med stjernelodderne inde ved landsbyen, og de uregelmæssige blokke i yderkanten af ejerlavet.
- b) I løbet af 1800-tallet sker en yderligere inddeling af jorden i forhold til udskiftningsfiguren, og en del af skoven opdyrkes. Idag er skellene i skoven væk, og også nogle af markskellene.
- c) Det er pæne tydelige skel.
- d) Det er stadig muligt at få et indtryk af både stjerne- og bloklodder.

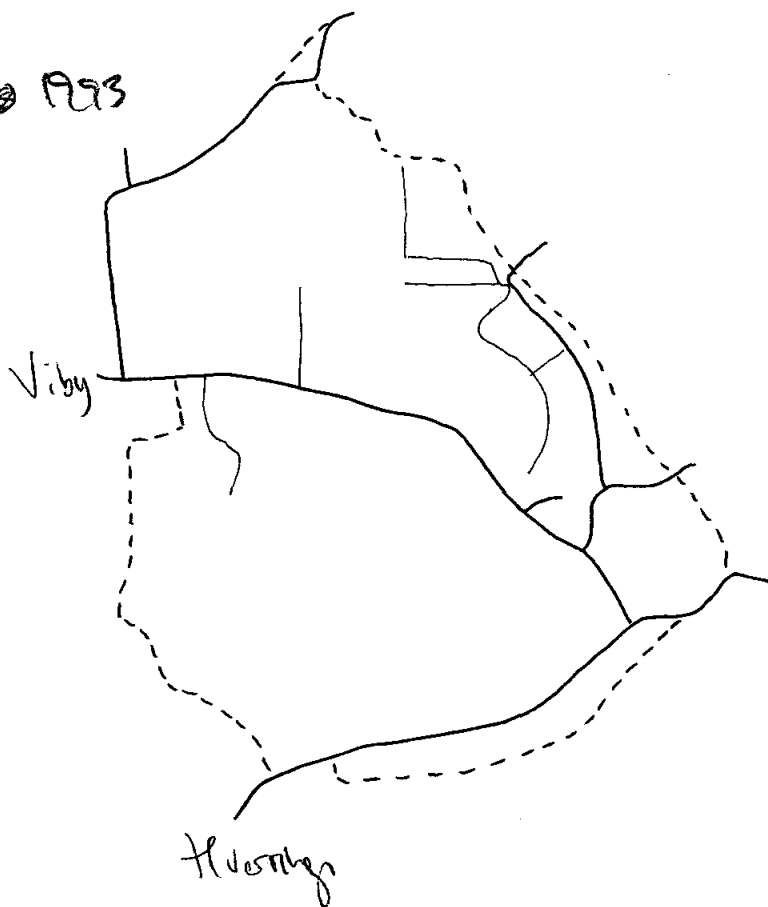
Måle - Vejstakletur

0.1890

1993

MÅLE - Vejstruktur

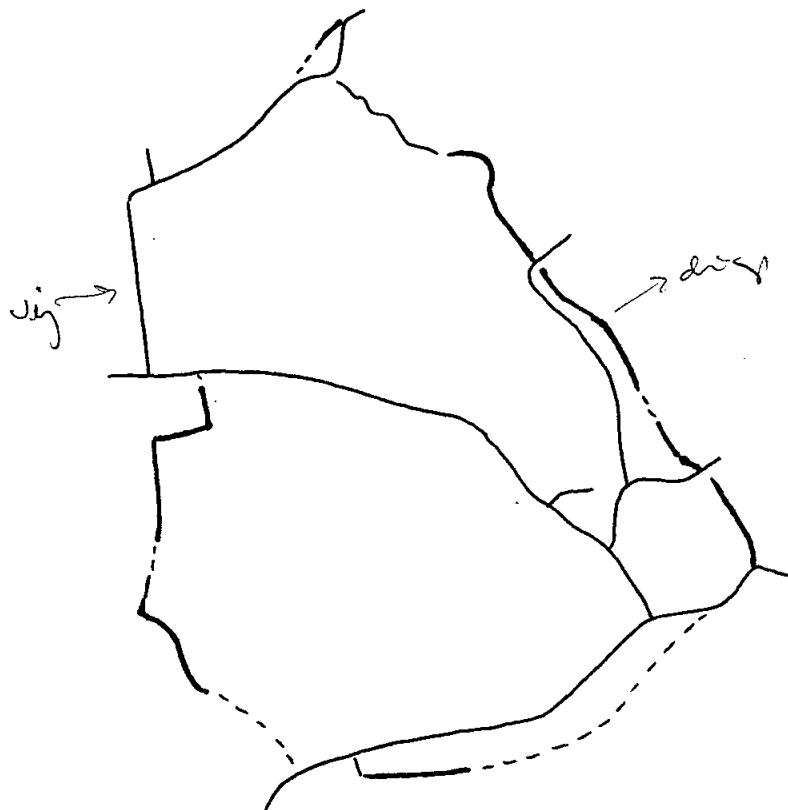
a) Vejen igennem landsbyen går gennem ejerlavet til Viby. Den sydlige vej har forbindelse til Hverringe, den nordlige til Dalby og til kysten. I ejerlavets østlige del et veludviklet net af mindre veje til færdsel i skovområdet.

b) Eneste ændring er at vejene i nord er blevet rettet ud.

c) Vejen i syd tager sig smukt ud med stynede popler, ligesom vejen der danner ejerlagsgrænse (i vest mod Viby) der også har et flot jorddige.

Nåh - østaregrænsen

1993

MÅLE - Ejerlavsgården

- a) I nord og nordvest danner vejene ejerlavsskel, i øst skoven. I syd og sydvest markeres gården nogle steder af dige.
- b) Det er kun muligt at få indtryk af ejerlavsgården langs med vejen i vest og i skoven.

MÅLE - Konklusion

- a) Landsby og ejerlav med velbevaret bebyggelses-, ressource-, mark- og vejstruktur, og delvis bevaret ejerlavsgænse.
- b) Alle landsbystrukturens elementer er til stede. Markstrukturen og ejerlavsgænsen er ikke alle steder mulige at opleve fra vejene.
- c) trusler: - nybyggeri
 - to gårde i landsbyen er faldefærdige.
- d) evt flere vådområder og mere skov.

Radstrup

RADSTRUP - Bebyggelsesstruktur

a) Ejerlavets bebyggelse er koncentreret omkring den nordlige del med huse/husmandssteder og et par gårde, og i den sydlige del med huse og gartnerier. Landsbyen Radstrups tre gårde ligger i midten uden nybe-byggelse. O. 1890 her der desuden ligget en vindmølle lige syd-øst for landsbyen.

b) Ændringerne i bebyggelsesstrukturen er ret markante. Fra at have bestået af fire gårde med udstykninger i ejerlavets nordlige del ved 1890, er ejerlavet idag overplastret med nybyggeri i form af huse og gartnerier.

c) En stor del af 1800-tals bebyggelsen står idag i bindingsværk. Af disse er de fleste i ejerlavets nordlige del i pæn stand, mens flere af tilbygningerne til Radstrups tre gårde er i dårlig stand. Resten af bebyggelsen er grundmurede, heraf fire nyopførelser af 1800-talshuse. Mindst tre husmandssteder langs vejen til Sellebjerg (mod syd) ser ud til at være stats-husmandsbrug.

Hvad der synes som et lokalt særpræg er, at træværket i alle bindingsværksbygninger er malet rødt.

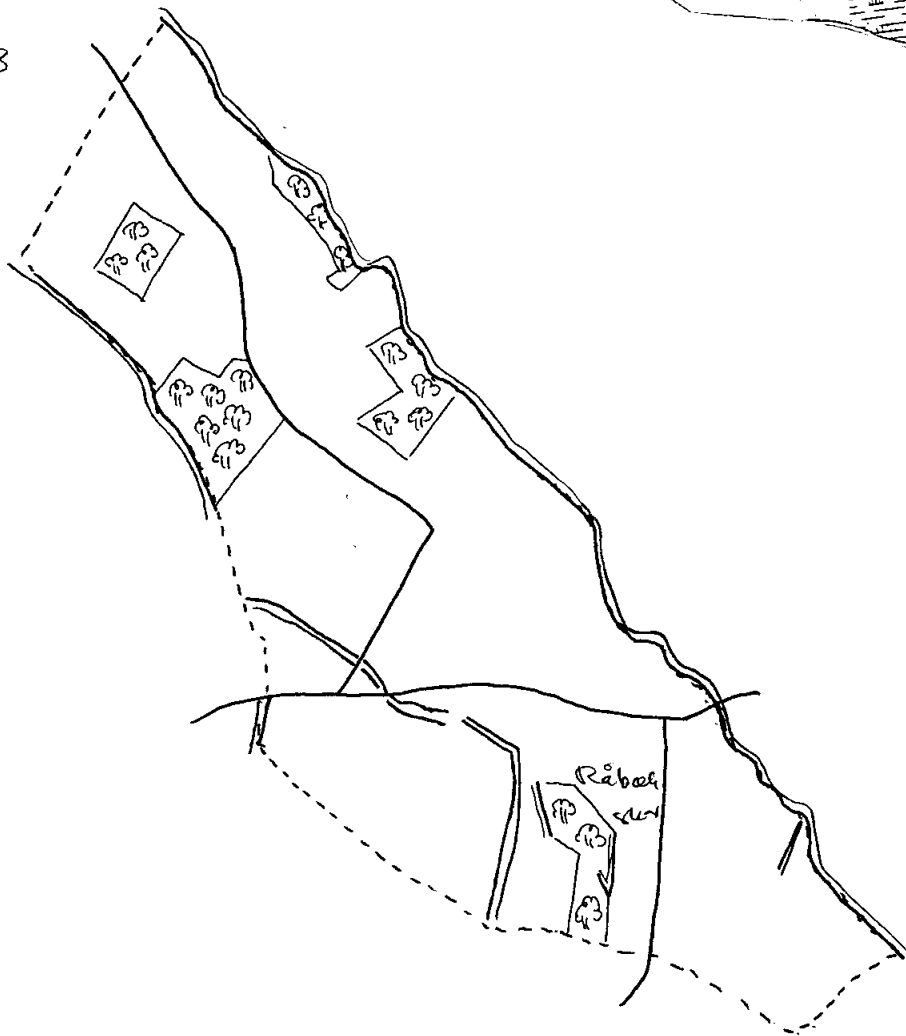
d) Der er ikke de store muligheder for at opleve Radstrup ejerlav i sin 1800-struktur. Nybyggeriet er stort, især virker de mange gartnerier meget voldsomme og dominerende i landskabet. Den røde farve på bindingsværket gør dog at 1800-tals husene træder frem fra den øvrige bebyggelse.

Radstrup - resources

a. 1800

a. 1990/93

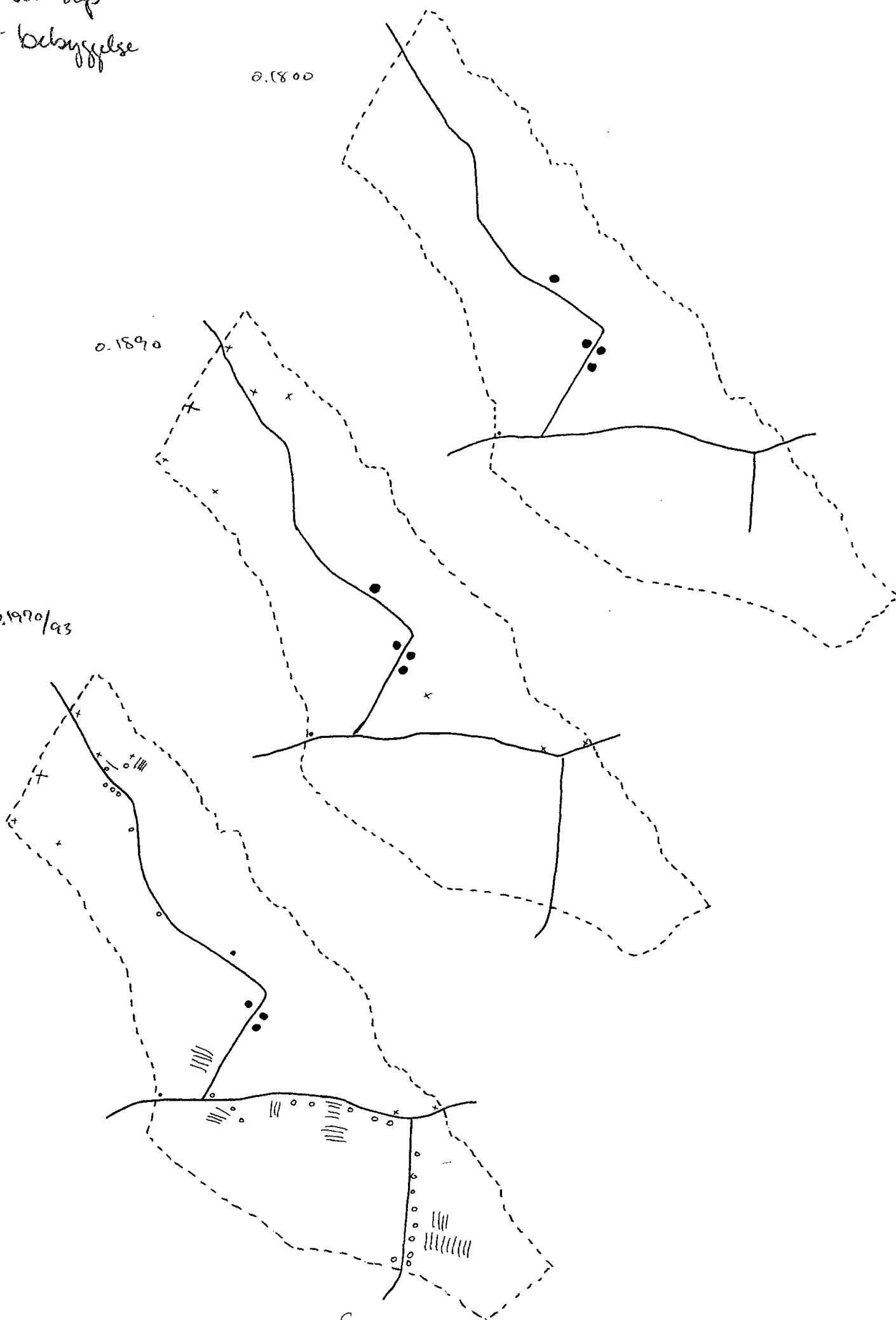

Radstrump
- bebyggelse

0.1800

0.1890

0.1970/a3

Sellebue

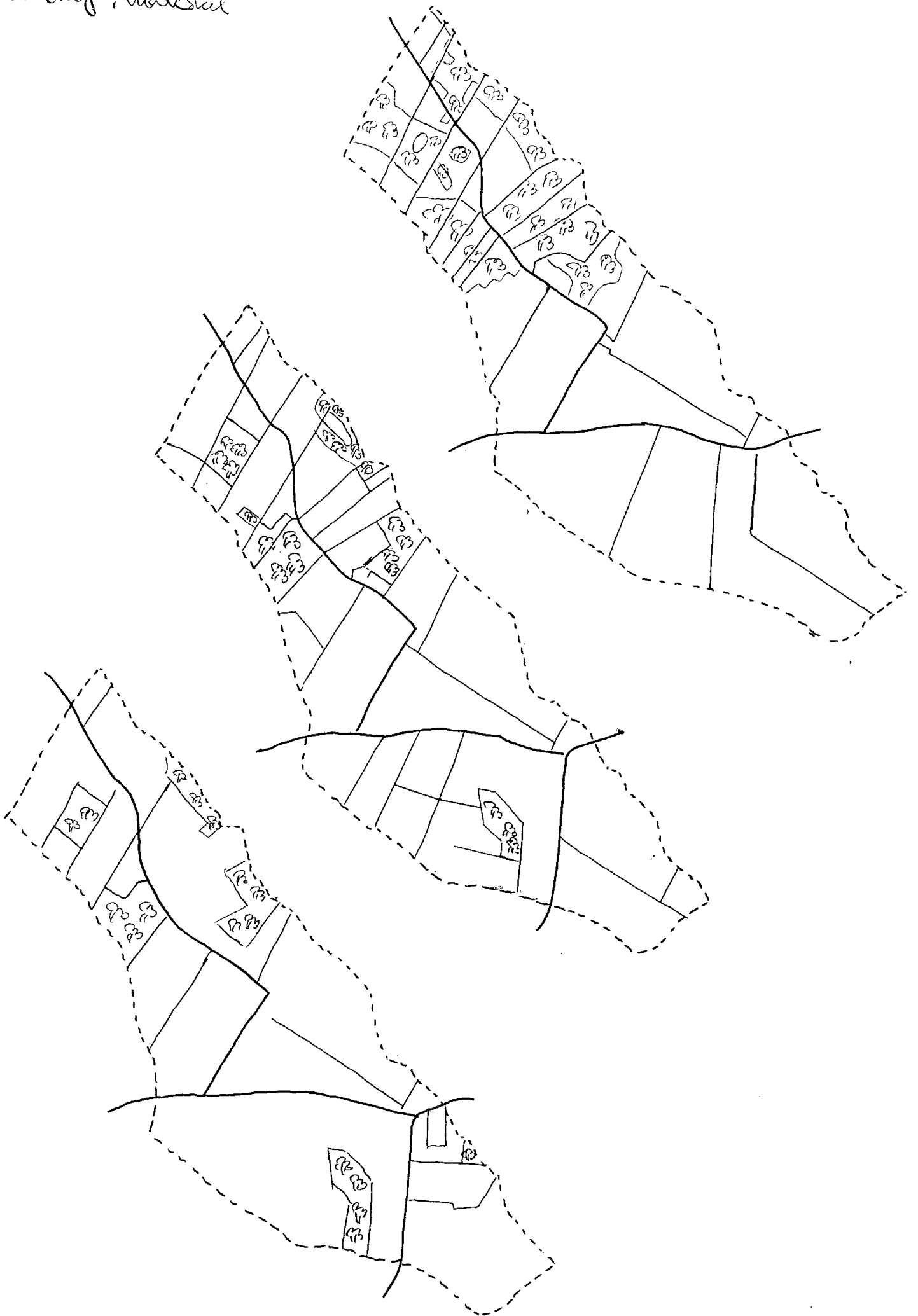
RADSTRUP - Ressourcestruktur

- a) Radstrup ejerlav har idag agerland, flere mindre skovområder og flere å-løb og grøfter.

- b) Skovarealerne i ejerlavets nordlige del er blevet mindre, Råbæk skov i syd er oprettet i to omgange efter 1800. Af de mange større vådområder er idag kun selve vandløbene tilbage, vådområderne er tørlagte. Et vandsted og en grusgrav er forsvundne fra midt i ejerlavet.

- c) Både skov og vandløb kan ses og opleves fra vejene.

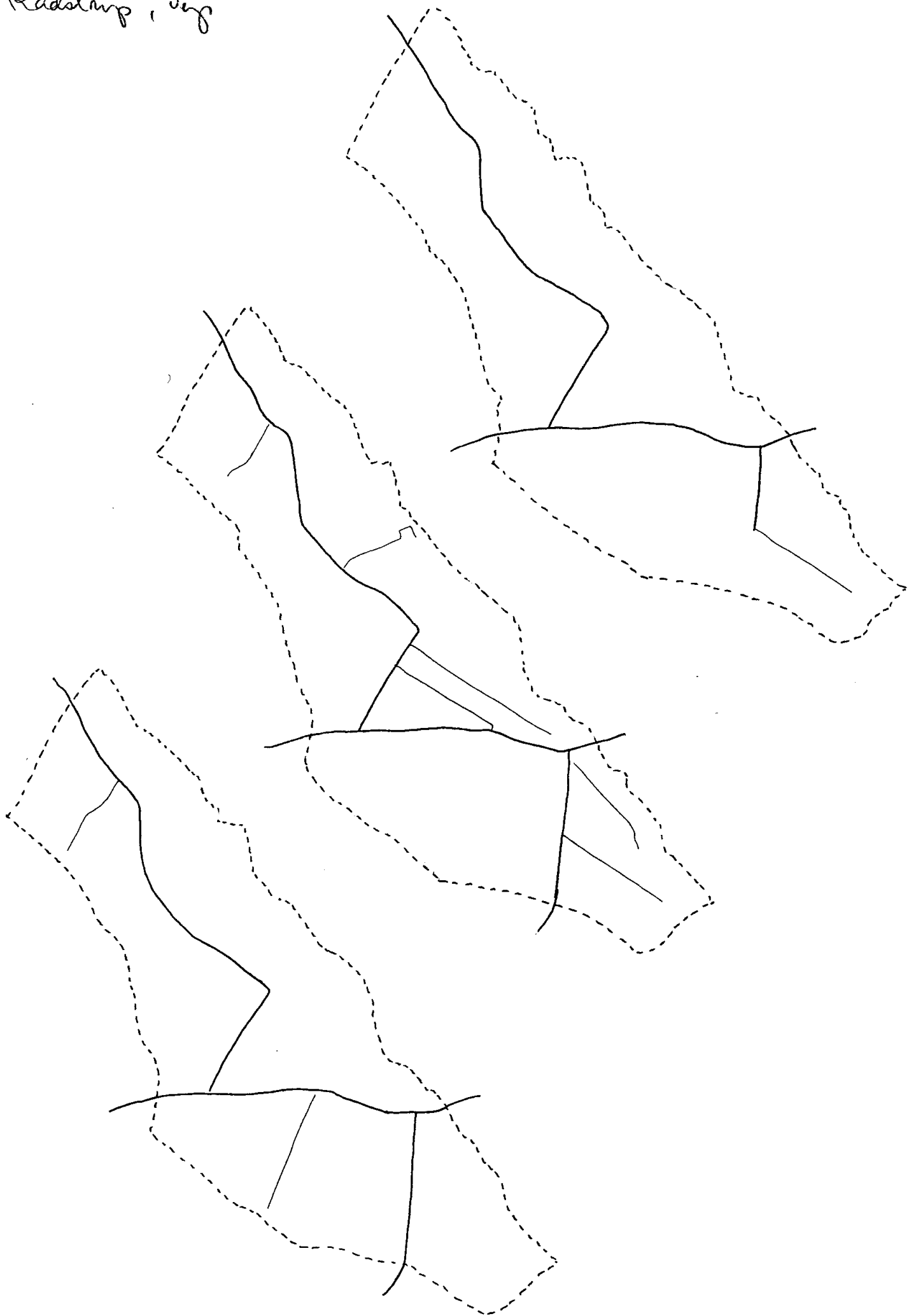
Radstony, marshes

RADSTRUP - Markstruktur

- a) Markstrukturen idag er resterne af en kombineret stjerne- og blokudskiftning. Desuden bærer ejerlavet præg af flere mindre skovområder der medvirker til en markopdeling.
- b) Ændringer består for den nordlige del af ejerlavet i at flere diger er forsvundne, nogle af dem muligvis i forbindelse med at skovarealet mindskes. I den sydlige del sker der i 1800-tallet en øgning i antallet af diger. De er allesammen væk idag.
- c) -
- d) Bebyggelsen i ejerlavet gør det svært at se resterne af udskiftningens markstruktur.

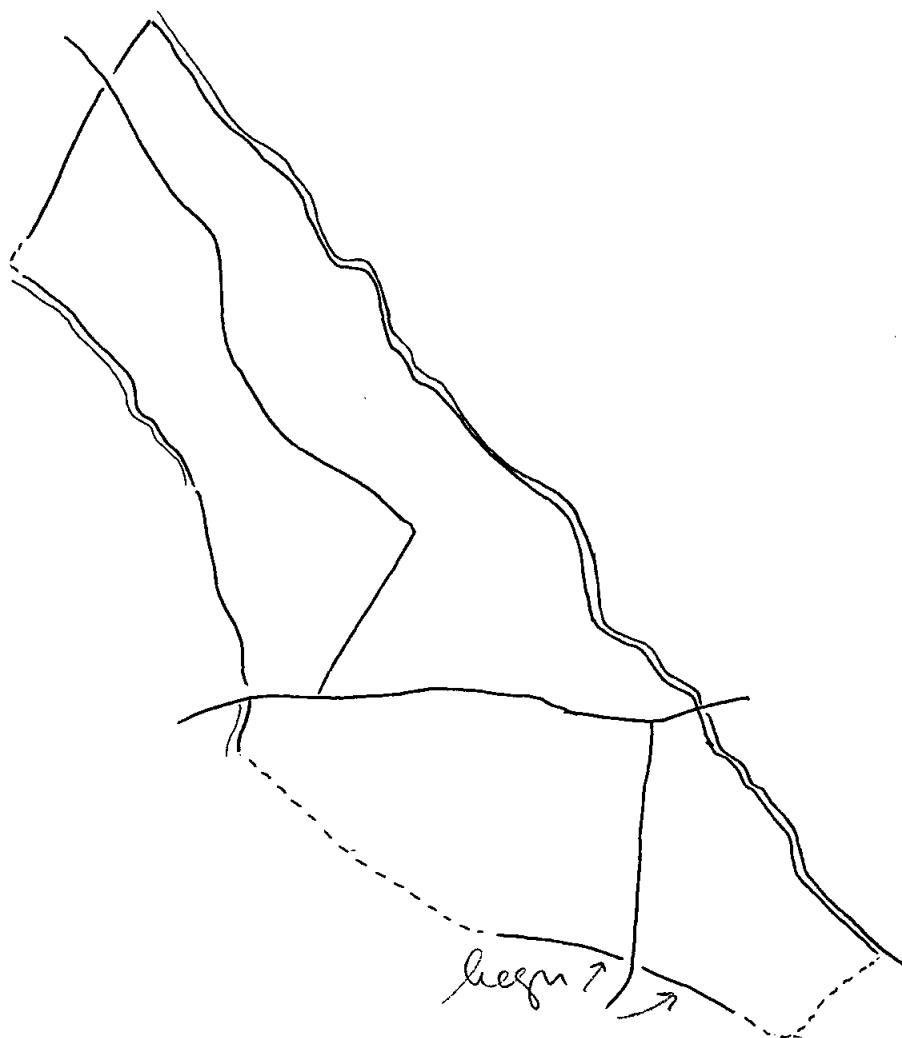
Radstump, vjg

RADSTRUP - Vejstruktur

- a) Vejstrukturen er velbevaret. Der er kun sket én ændring, nemlig en forlængelse af den sydgående vej mod Sellebjerg.

Radstrasse, eislaussgränze

RADSTRUP - Ejerlavsgården:

- a) Ejerlavsgården er bevaret i næsten hele sit forløb, primært som vandløb. I det sydvestlige hjørne lader åen dog til at være rørlagt.
- b) Ejerlavsgården kan opleves ved alle vejene.

RADSTRUP - Konklusion

a) Velbevaret ressource- og vejstruktur, samt ejerlavsgænse. Delvis bevaret bebyggelses- og markstruktur.

b) Ny bebyggelse gør det svært at få indtryk af udskiftningslandskabet, særligt drivhusene i ejerlavets sydlige del er meget dominerende.

c) -

d) -

Rågelund

RÅGELUND - bebyggelsesstruktur

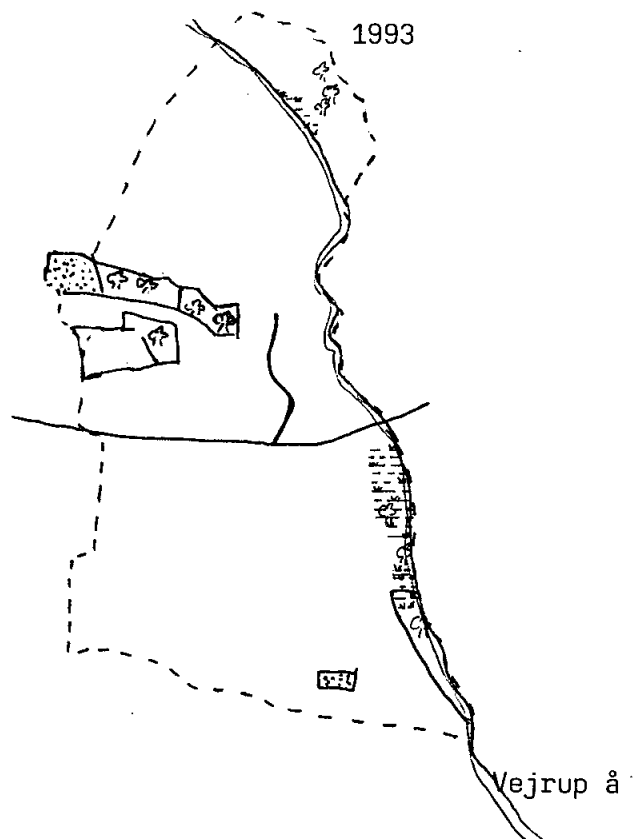
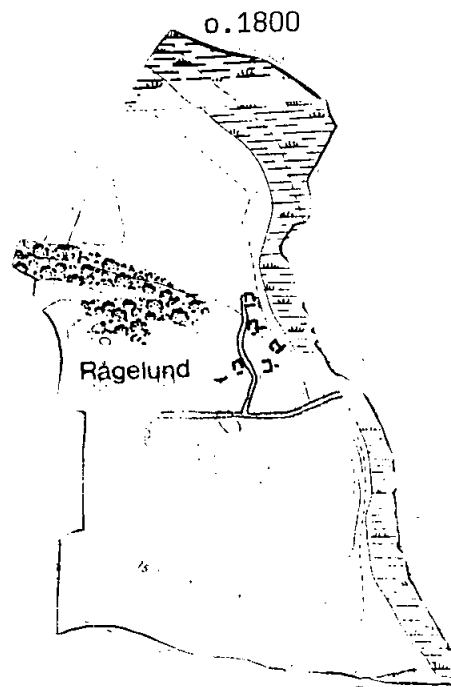
a) Bebyggelsesstrukturen i Rågelund ejerlav består i dag af gårdene nord for den øst-vest-gående landevej, forskellige bebyggelser langs landevejen og en hussamling med et husmandssted ved den sydlige ejerlavsrind.

b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er 1800-tals bebyggelsen bevaret, men der er kommet en del nyere bebyggelser til. Imellem 1800 og 1890 flyttedes den ene af gårdene i landsbyen lige over på den anden side af bygaden, og der udstykkedes et husmandsbrug "Bakkely" mod sydvest, et husmandsbrug mod syd og et hus, en smedie og et hus mod nordøst. Efter 1890 er der blevet opført 9 huse mere, der er blevet placeret i forbindelse med den eksisterende bebyggelse. To af husene har haft drivhusdrift, men de benyttes ikke længere. Det vestligste hus er blevet en fabrik, mens husene mod øst nu rummer et børnehjem med tilhørende funktionærboliger.

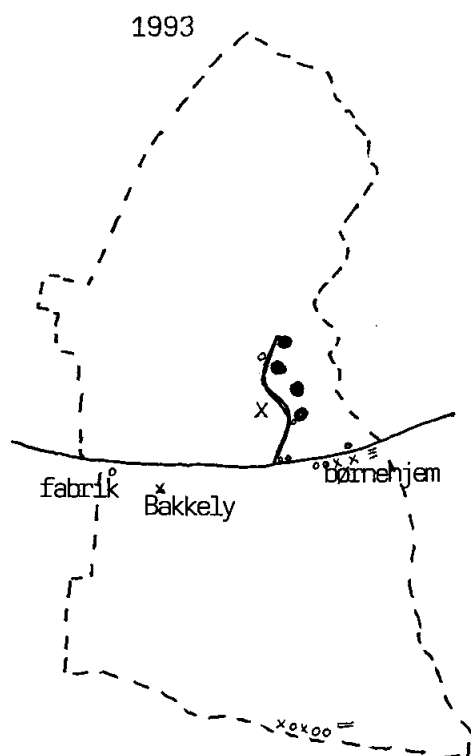
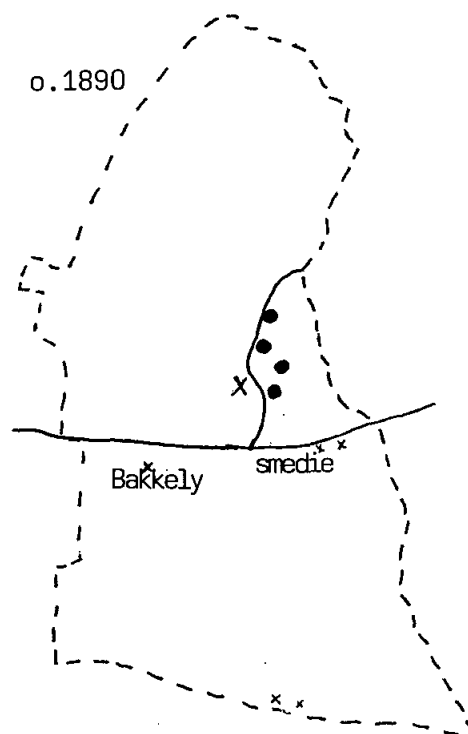
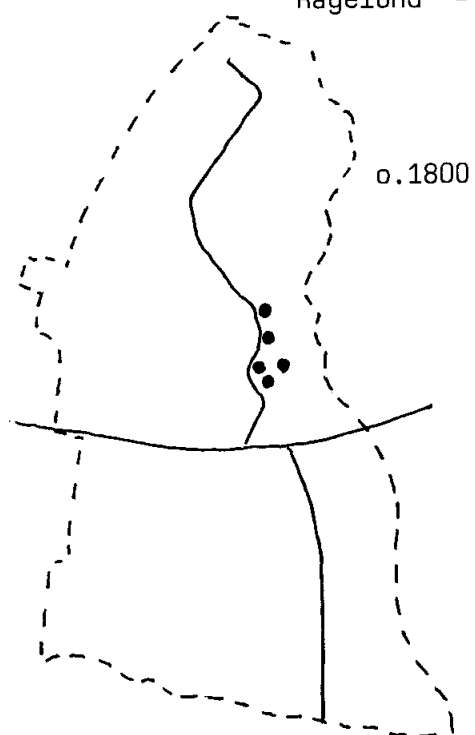
c) Der er tale om en meget blandet byggestil spændende fra nyere parcelhuse, store murede landbrugsbygninger, grundmurede ældre bygninger og enkelte bindingsværkslænger ved gårdene.

d) Oplevelsesværdien af bebyggelsesstrukturen er god, fordi de nyere bebyggelsesenheder er blevet placeret på en måde, så det stadig er muligt at se 1800-tals strukturen med de 5 gårde tydeligt. Den ene gård er blevet flyttet en smule, men dens gamle placering kan stadig ses, da tomten er frilagt.

Rågelund - ^{Ressource}~~resurser~~struktur

Rågelund - bebyggelsesstruktur

RÅGELUND - ressourcestruktur

a) Ressourcestrukturen i Rågelund ejerlav består i dag af et vådbundsområde med lidt skov mod nord, et større eng-/overdrevsområde langs Vejrup Å mod sydøst, et mindre skovområde vest for bykernen og ellers agerarealet.

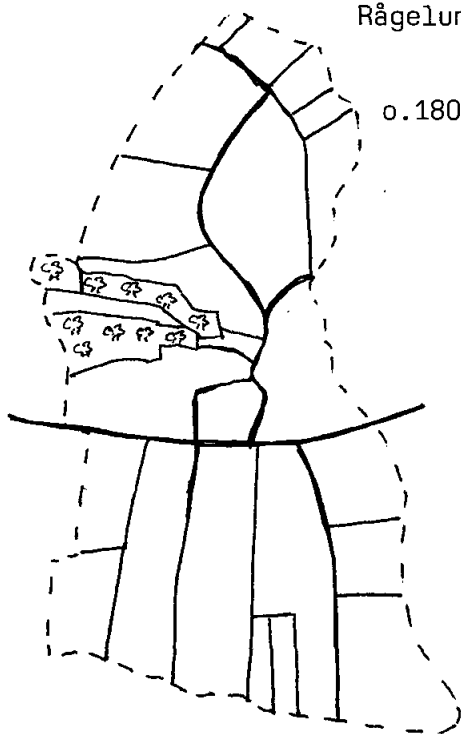
Det nordligste vådbundsområde er en blanding af rørskov, skov og eng. Det sydvestligste ligger i et meget kuperet område ned til Vejrup Å. Det er en blanding af eng og overdrev med græs, buske og træer. Skoven er løvskov.

b) Ser vi på de ændringer der er sket fra 0.1800 og op til i dag, så er alle ressourcetyperne blevet bevaret, men vådbunds- og skovarealet er blevet indskrænket noget til fordel for en udvidelse af agerarealet.

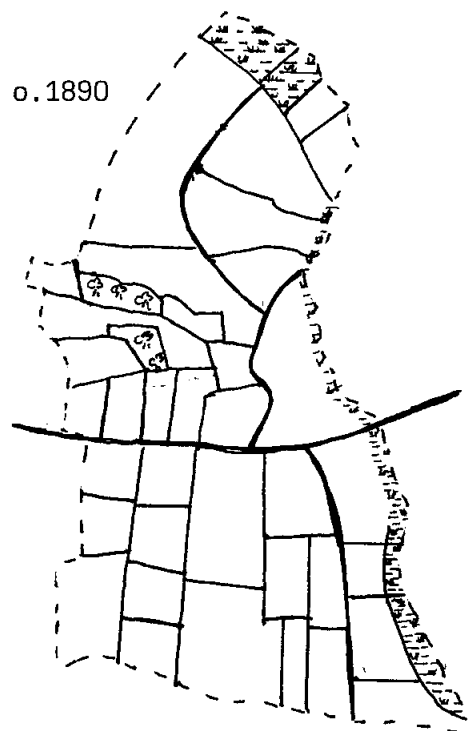
c) Oplevelsesværdien er god, fordi vi endnu har alle de oprindelige ressourcetyper bevaret, selv om de er blevet indskrænket noget. En del af overdrevsarealet benyttes af børnehjemmet til boldbane, fårehold, hytter o.l.

Rågelund - markstruktur

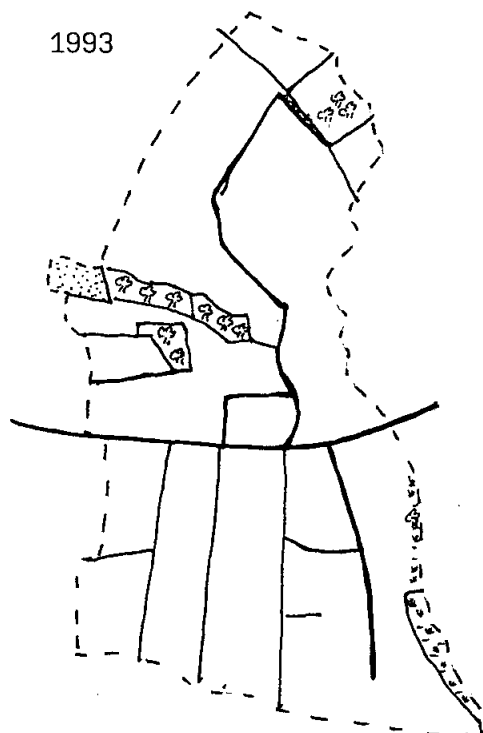
o.1800

o.1890

1993

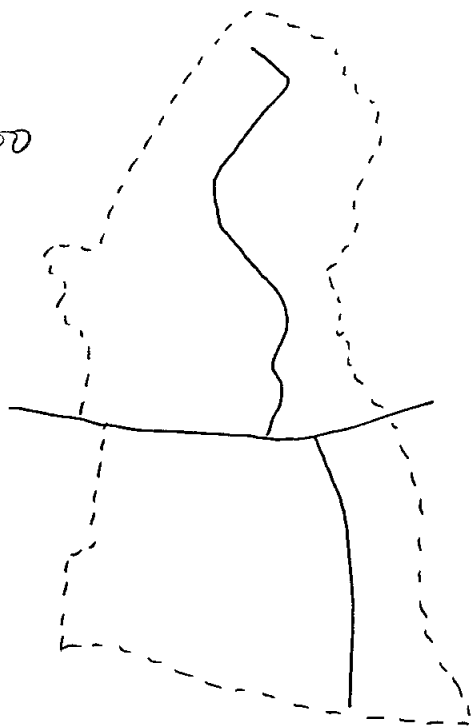

RÅGELUND - markstruktur

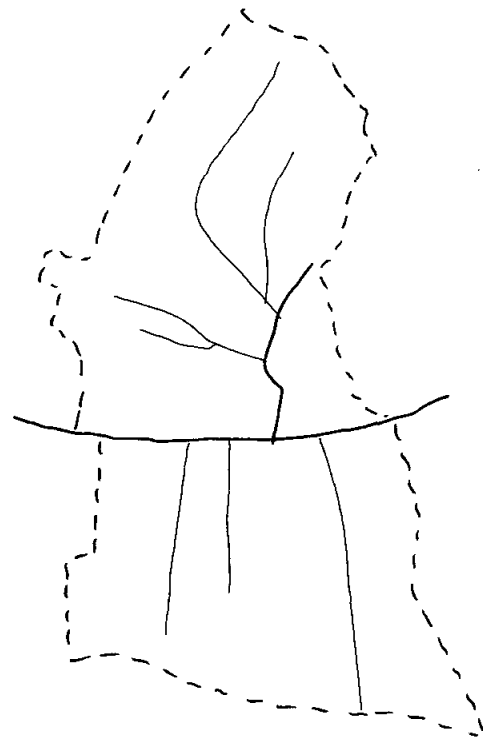
- a) Markstrukturen i Rågelund ejerlav består i dag af nogle store marker med en uregelmæssig form nord for landevejen, lange, regulære marker syd for landevejen, enkelte små lodder i det nordligste vådbundsområde og 5 små lodder ved skoven.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket fra o.1800 og op til i dag, så er der forsvundet enkelte skel i agerarealet nord for landevejen, i det nordlige vådbundsområde og ved eng-/overdrevsområdet mod sydøst. Opdelingen i 5 små skovlodder, hvoraf kun de 3 er plantet til med skov i dag passer meget godt med de eksisterende 5 gårde o. 1800, men udparcelleringen var tilsyneladende lidt anderledes o.1800 og skelforløbet får først sit nuværende forløb imellem 1800 og 1890. I skellet mellem bygaden og skoven kan vi se formen på de højryggede agre, som diget er bygget på tværs af.
- c) Skellene består de fleste steder af tydelige diger bevokset med levende hegn. Det nordligste, der løber fra bygaden og ned til vådbundsområdet er et ret højt stendige.
- d) Oplevelsesværdien er rimelig god, fordi en så stor del af 1800-tallets skelstruktur er bevaret, og den står så tydeligt frem.

Rägelbund - vjstnuktus

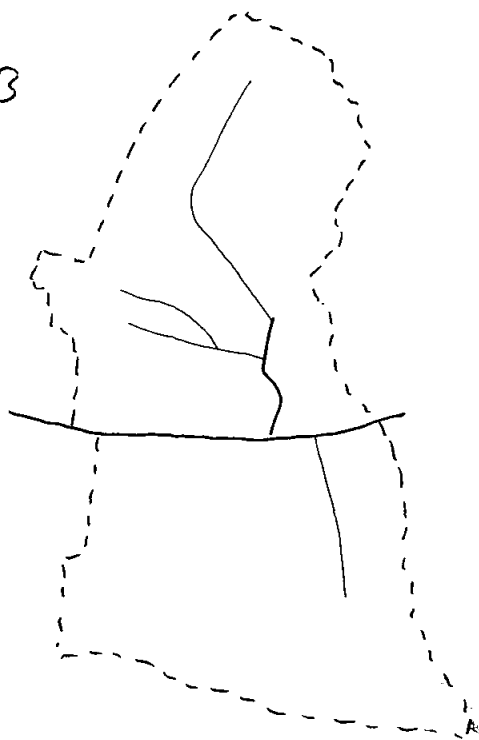
o.1800

o.1890

1993

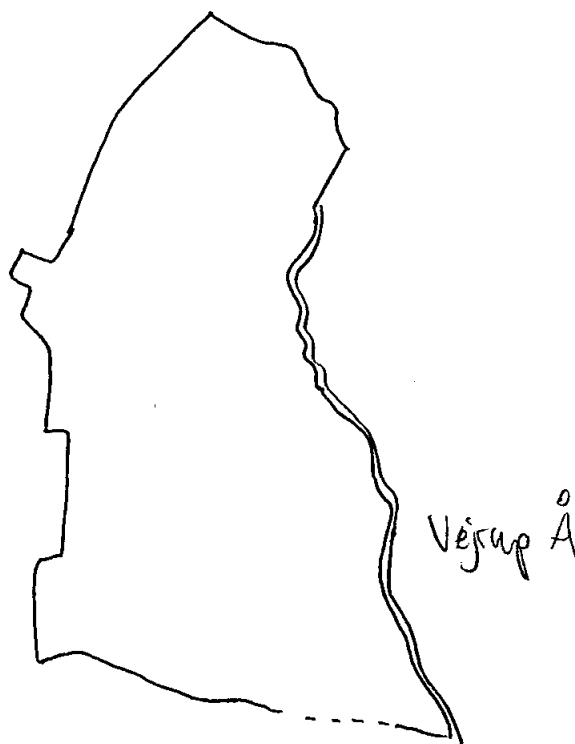

RÅGELUND - vejstruktur

Vejstrukturen i Rågelund ejerlav består i dag af den øst-vest-gående landevej, en slynget bygade mod nord, der fortsætter ud i en markvej, og en markvej mod syd.

Der er ikke sket ændringer i hovedvejsstrukturen fra o. 1800 og op til i dag. En del af vejforløbet ligger dog nu hen som markveje.

Rågelund - ejerlavsgørnse

--- ikke eksisterende afgrørnsning

RÅGELUND - ejerlavsgørænse

- a) Ejerlavsgørænsen omkring Rågelund ejerlav er bevaret næsten hele vejen rundt. Den er er blanding af diger, diger bevokset med levende hegn og vandløbet Vejrup Å.
- b) Oplevelsesværdien er god, fordi en så stor del er bevaret og den står tydeligt frem i landskabet.

RÅGELUND - konklusion

a) I Rågelund ejerlav er der tale om en rimelig velbevaret 1800-tals struktur, som står tydeligt frem, fordi de senere ændringer der er foregået, ikke har været særlig omfattende eller placeret, så den dækker over den oprindelige struktur.

Bebyggelsesstrukturen er velbevaret og de enkelte nyere bebyggelser, der er kommet til, er hovedsageligt blevet placeret udenfor landsbykernen. Alle ressourcetyperne er bevaret, men vådbundsområderne er blevet indskrænket en smule og skovarealet reguleret lidt.

Marksstrukturen fra o.1800 er i store træk bevaret med tydelige skelafmærkning.

Vejstrukturen er uændret. Ejerlavsgården er bevaret næsten hele vejen rundt.

b) Særligt ejerlavets nordlige del er god og nem at overskue. Ejerlavets sydlige del har mere ny bebyggelse og er svær at komme til.

c) -

d) -

Sdr. Broby

SØNDER BROBY - Bebyggelsesstruktur

a) Kirkelandsbyen Sdr.Broby er, sammen med udvidelsen Brobyværk, placeret midt i det aflange ejerlav. Bebyggelseskoncentrationen er størst i Brobyværk, men alle seks udfaldsveje har spredt bebyggelse.

Sdr.Broby er bygget op med gårdene nord for hovedvejen, og huse ved kirken, samt møllen, kroen og husbebyggelsen på Åvænget syd for hovedvejen. Sidstnævnte er muligvis oprettet i forbindelse med våbenfabrikken "Brobyværk"(1648-1658), som arbejderboliger.

I skovens nordlige del ligger skovfogedhuset.

b) Ejerlavet har haft en voldsom bebyggelsesudvikling i nyere tid. I 1800-tallet kommer en del huse og husmandssteder til, bla fem langs Husmandsgyden som dog nævnes allerede på O1-kortet, mest udenfor selve Sdr.Broby. Brobyskovgård (1) flyttes udenfor skoven (til 77).

Også i 1800-tallet kommer jernbanen (Fåborg-Assens-banen) gennem ejerlavet og der bliver station lige nord for landsbyen. Den nye by, Brobyværk, vokser dog ikke op omkring stationen, men istedet mod vest og syd-vest.

c) I landsbyen er tre gårde mest i bindingsværk (11-31-6), sidstnævnte er dog faldefærdig og tilsyneladende ubeboet.

Vandmøllen er i nyrestaureret bindingsværk med stråtag, og fredet. Flere af husene i landsbyen er ligeledes i bindingsværk.

Stort set resten af bebyggelsen i ejerlavet er grundmuret med fast tag.

d) Selve landsbyen Sdr.Broby er bemærkelsesværdig upåvirket af den tilkomne bebyggelse i Brobyværk. Det gælder også Husmandsgyden og området vest og syd herfor.

Brobyværk er meget ucharmerende.

0.1890

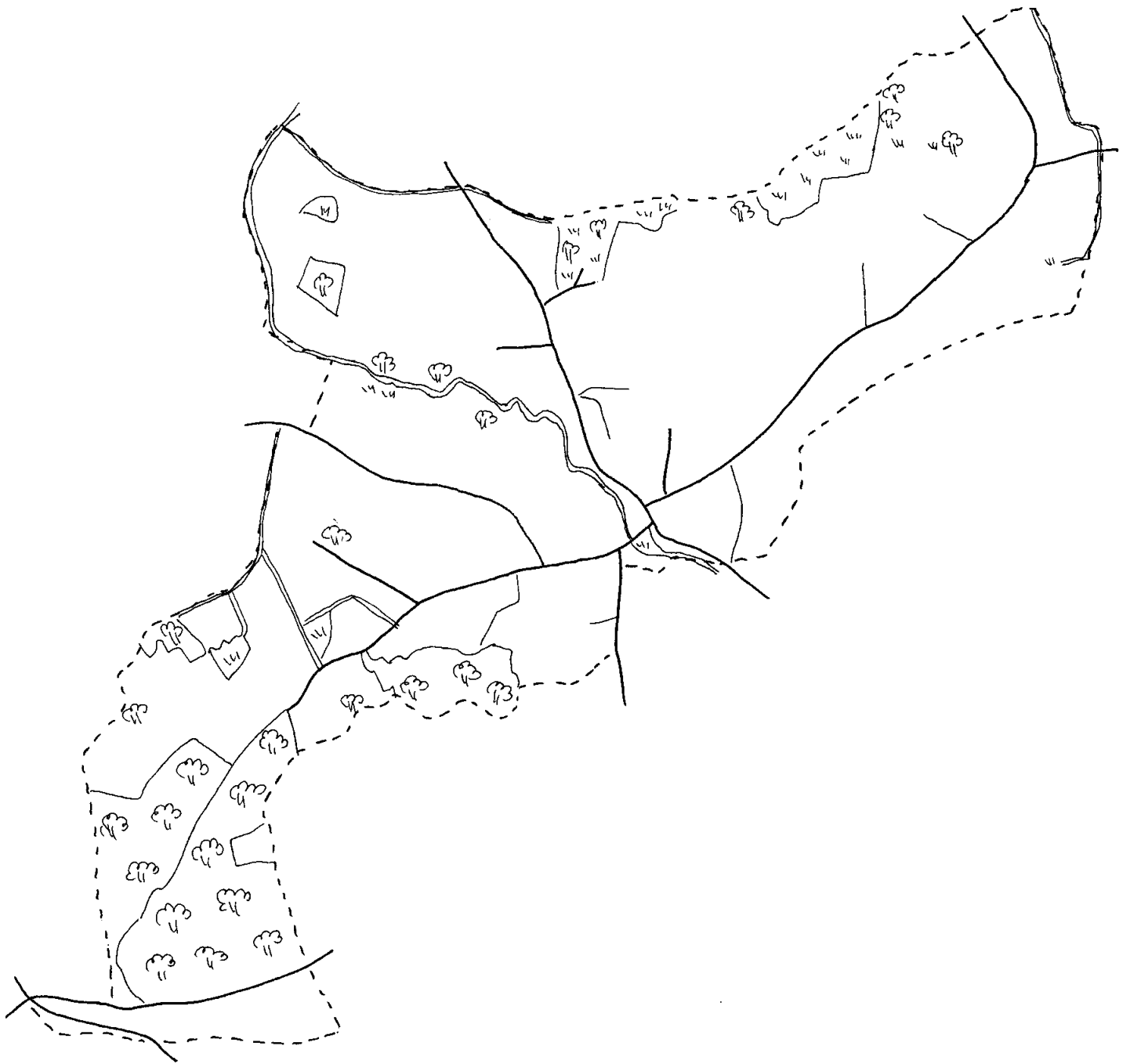

1999

0.1800

SØNDER BROBY - Ressourcestruktur

a) Ejerlavet har både ager-, skov- og vådområder. Brobyskov i den sydlige del, vådområder langs Odense Å, der løber tværs gennem ejerlavet, og i den nordlige del, bla Surmose, og så ager for resten.

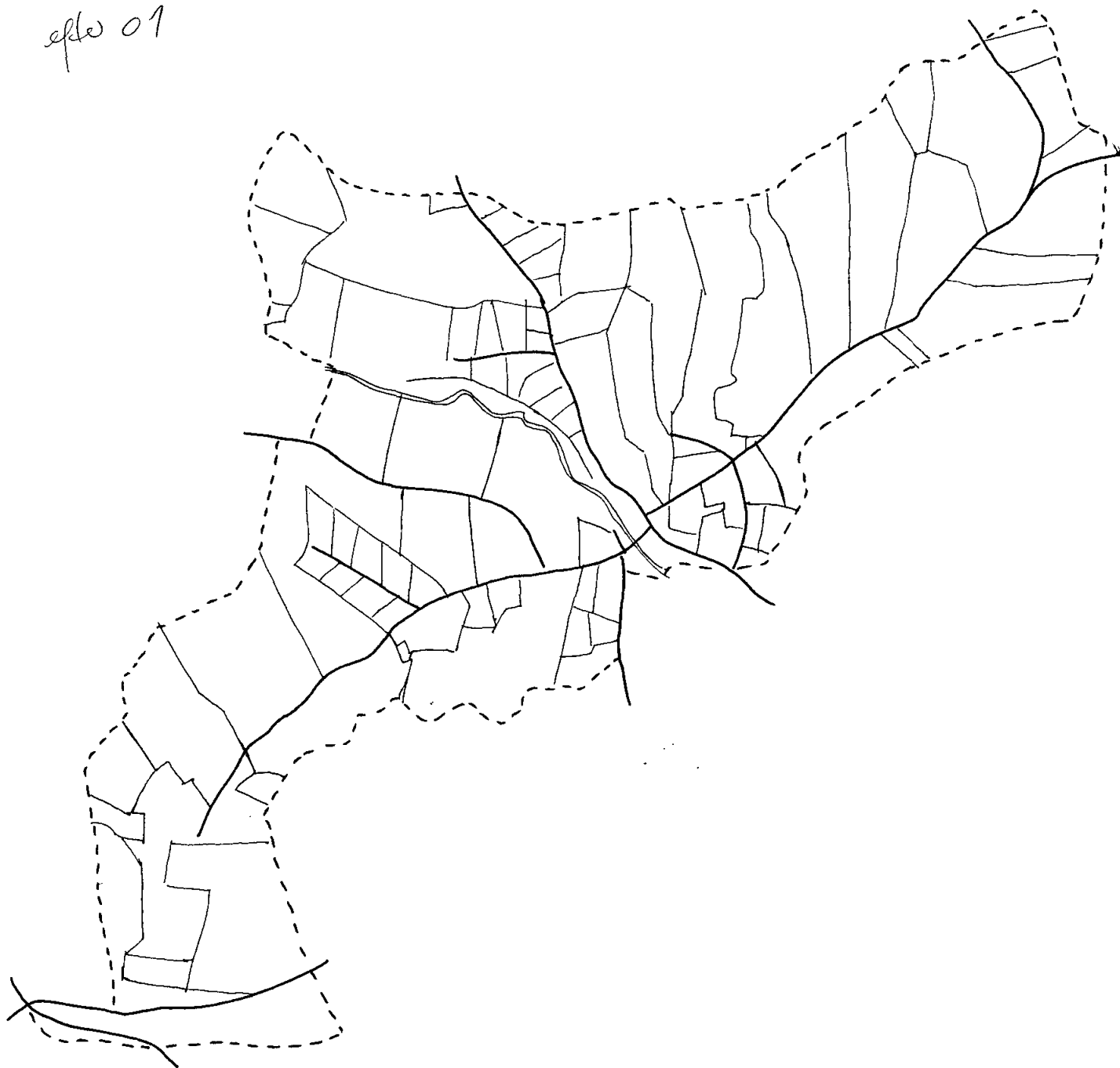
b) Vådområderne er indskrænket betydeligt til flere dræningsgrøfter. Skovområdet er udvidet en smule.

c) Brobyskov er nem at gå i, og har flere kulturhistoriske levn. Der er højryggede agre (registratur 186A), og tegn på jernalderagerbrug med dyrkningsterrasser og skel. Der er en fægyde, og hvad der kan være en opsamlingsfold.. Sidst er der en mølledæmning i skovens sydlige del.

Surmose er vanskelig at komme til, og ikke specielt spændende.

21800

eflw 01

1890

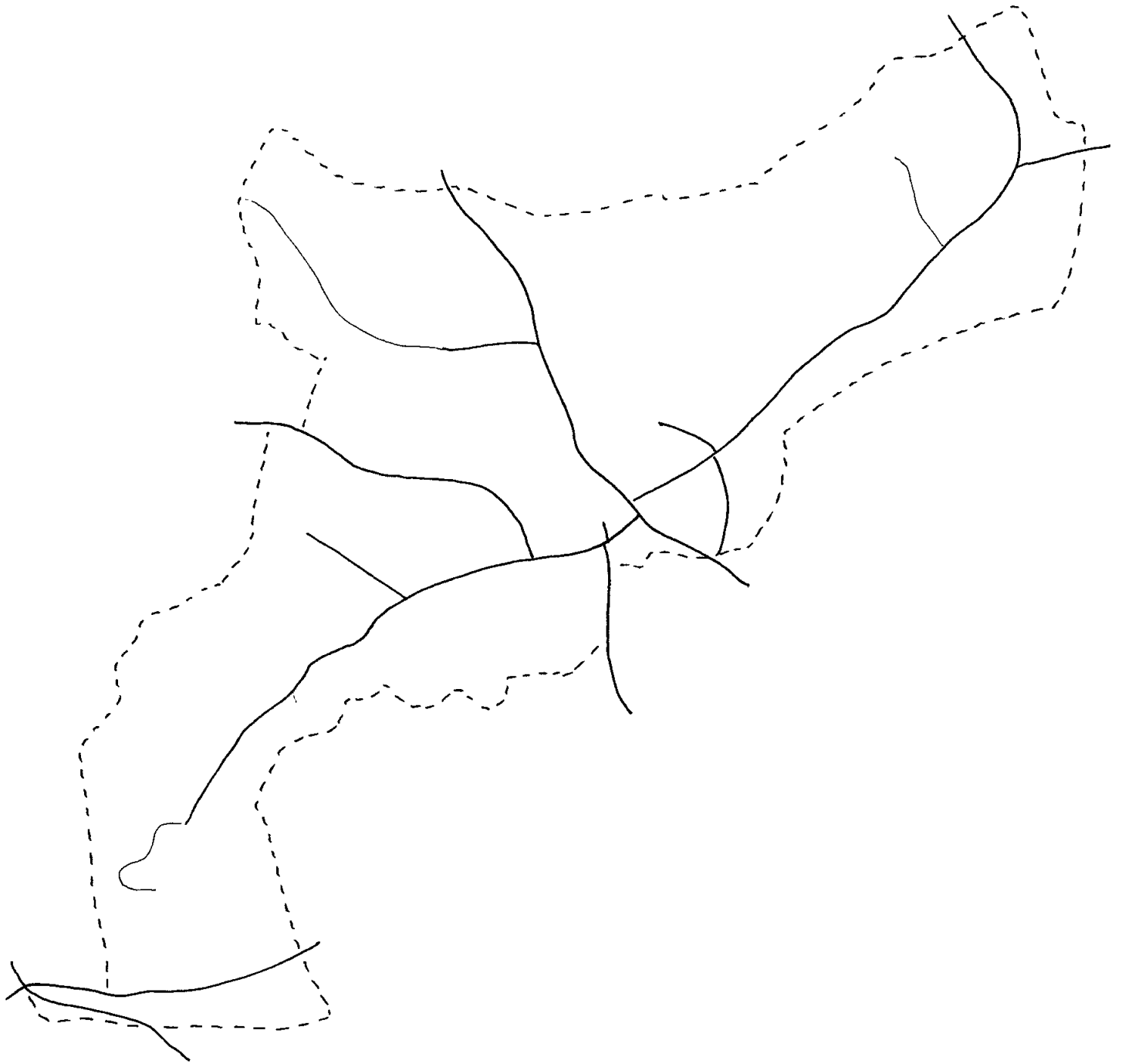
1990

SØNDER BROBY - Markstrukturen

- a) Markstrukturen idag har rester af den oprindelige blokudskiftning, samt bærer præg af at området langs åen er vådt, og har haft englodder.
- b) Markstrukturen har gennemgået en mærkværdig udvikling, som der ikke umiddelbart er fundet en forklaring på. Fra en enkel blokudskiftning, til på 1890-kortet at være voldsomt opdelt/udstykket, uden medfølgende husbebyggelse. Fæstegodset blev først solgt fra i 1916, så det kan ikke have været opløsning af selvejergårde i husmandssteder. Markskellene er desuden angivet som diger og ikke dræningsgrøfter, så det kan heller ikke forklares med det våde terræn.
- c) Næsten alle markskellene er diger med levende hegn.
- d) Der er mest at se fra vejen mod Ståby og fra Husmandsgyden.

Vänet
a. 1800

Veje

0.1890

4g 1990

SØNDER BROBY - Vejstrukturen

a) Ejerlav og bebyggelse gennemskæres af en større vej mellem Nr.Broby og Hillerslev. Herfra går mod syd-vest en vej til skoven, hvorfra mod nord-vest går vej til Allerup og mod syd til Tørringe.

Fra den gennemgående vej mod nord-øst går en vej gennem Sdr.Broby mod Ståby og med sidevej til Ølsted. Syd for Brobyskov løber to mindre veje dels fra Søbo mod Tørringe, dels fra Allerup mod Vester Hæsing.

Derudover er der sidevejene Husmandsgyden, vest for bebyggelsen, Åvænget med småhuse, Overlundvej med tre af landsbyens gårde, og en vejforbindelse mellem Ølstedvej og hovedvejen.

Endelig er der i nyere tid kommet adskillige villaveje til i Brobyværk.

b)Vejstrukturen har ikke ændret sig synderligt. En mindre vej i Sdr.Broby er væk, og vejforløbet i Brobyskov har forandret sig lidt. I en periode omkring 1890 gik jernbanen gennem ejerlavets nordlige del, med station lige nord for landsbyen. Jernbanen er væk igen allerede o.1950.

spilwagsgrænur

SØNDER BROBY - Ejerlavsgården

a) Ejerlavsgården er næsten fuldstændig bevaret. Mest som vandløb, men også med dige og levende hegn.

b) Problemet med vandløb som ejerlavsgårde er, at de ikke tegner sig tydeligt på afstand, men er man opmærksom på det, kan man sagtens få indtryk af gården. Mod syd-vest og nord-vest gør levende hegn gården helt tydelig fra vejen. Syd for Brobyskov går ejerlavsgården nedenfor en stejl skråning, og virker voldsomt.

SØNDER BROBY - Konklusion

a) Velbevaret bebyggelses- og vejstruktur og ejerlavsgrense. Delvist bevaret ressource- og markstruktur.

b) Selve landsbyen og Husmandsgyden er nemme at få indtryk af, tildels også vådområderne, markstrukturen og ejerlavsgrensen. Desuden er skoven fyldt med kulturhistoriske levn.

Meget dominerende i landskabet er dog Brobyværk og bebyggelsen op langs vejen til Nr.Broby.

c) trusler: - fældning af de levende hegn i skellene.
- ny bebyggelse i landsbyen og Husmandsgyden.

d) reetablering: -

Sdr. Åby

SØNDER ÅBY - Bebyggelsesstruktur

a) Bebyggelsen i ejerlavet er koncentreret i landsbyen i ejerlavets vestlige del, med kun en enkelt gård og nogle få huse udenfor selve landsbyen.

Landsbyens gårde og huse er placeret langs den øst-vestgående bygade samt en lille sidevej mod syd.

Der er i ejerlavet syv aktive landbrug.

b) To af landsbyens gårde er flyttet hver ca. 100m. En nyere gård er placeret syd-vest for landsbyen. Seks huse er væk, og det dobbelte kommet til.

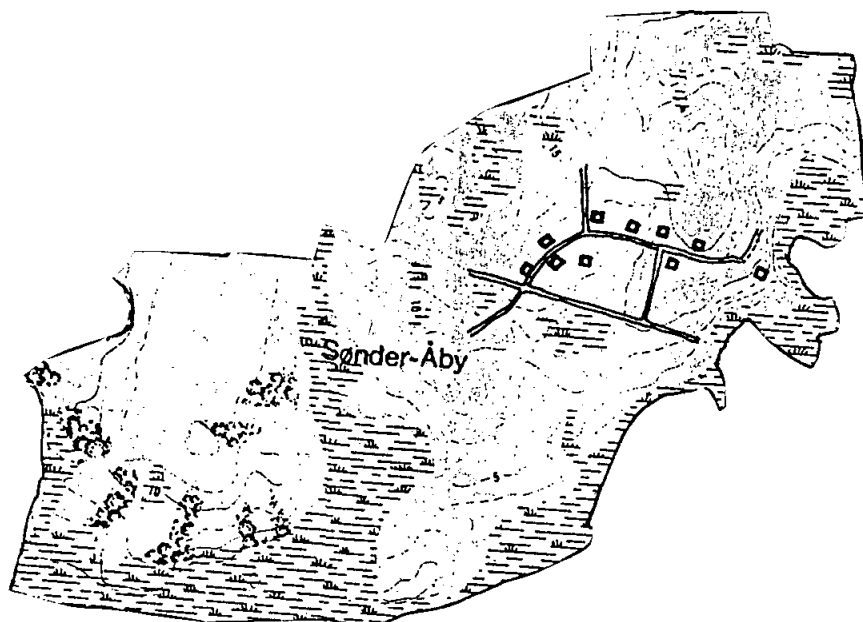
c) Det meste af bygningsmassen er grundmuret med fast tag. Nogle huse og nogle landbrugsbygninger er i bindingsværk med fast tag eller stråtag.

d) Bebyggelsesstrukturen er velbevaret med gårde og huse på de oprindelige tomter. De nyere huse ændrer ikke billedet af landsbyen. Den åbne plads mellem præstegården (gård 1) og Løsgyden giver landsbyen en flot udsigt ned mod Lillebælt.

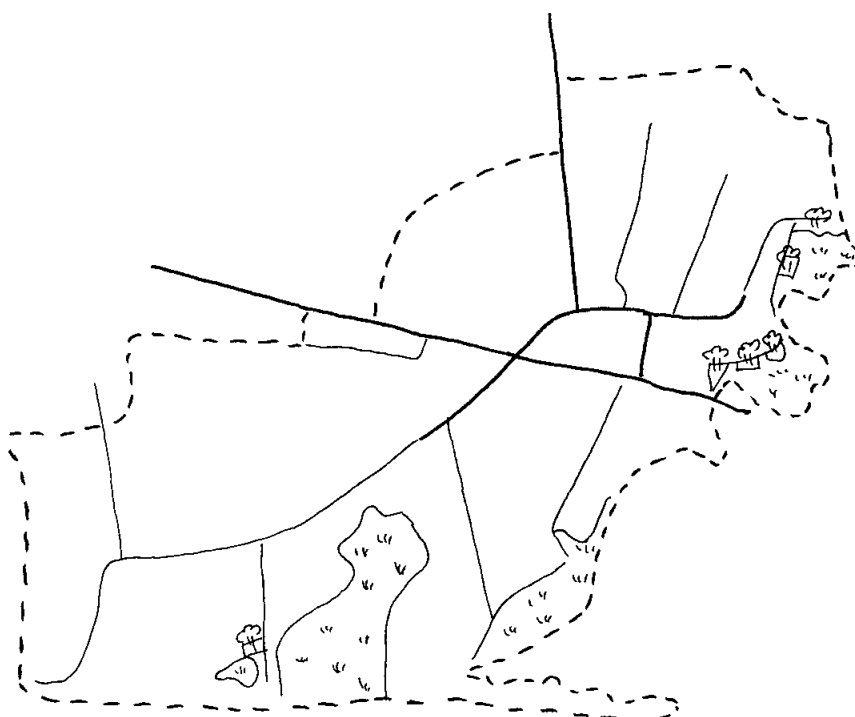
Den ringe bebyggelse i resten af ejerlavet bevarer indtrykket af det åbne før-udskiftningslandskab.

1800

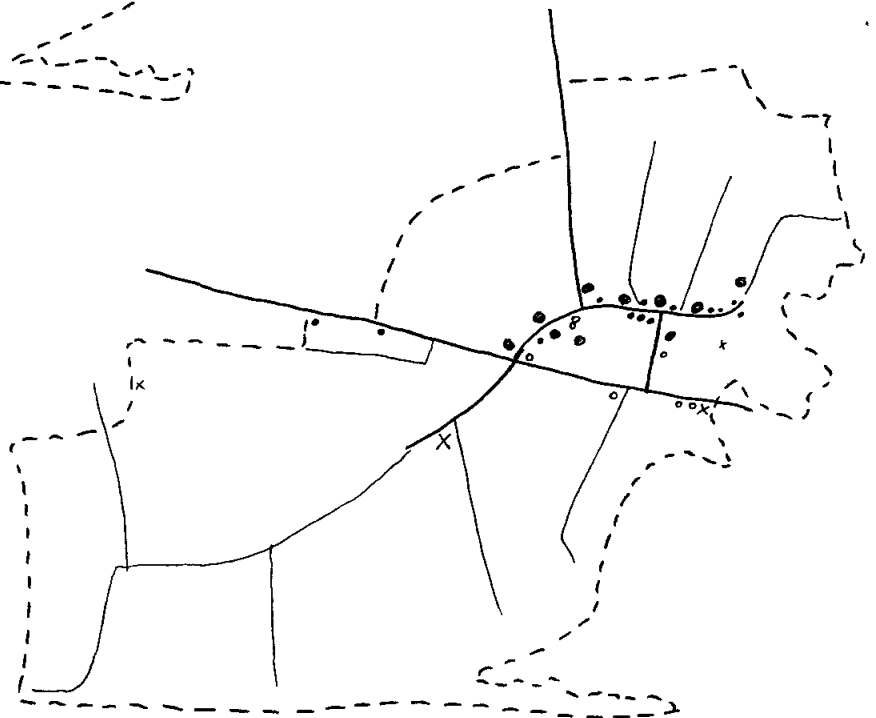
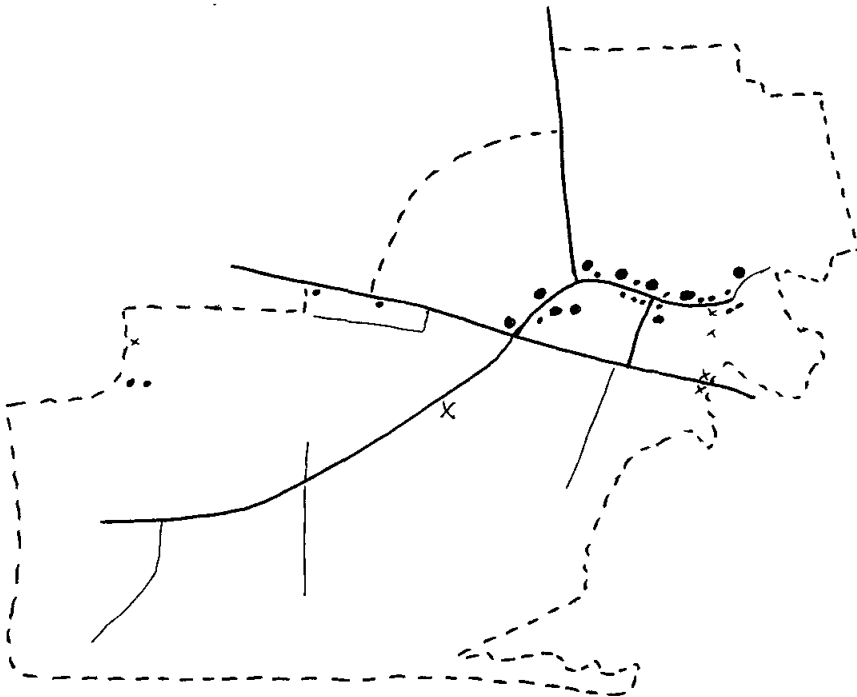
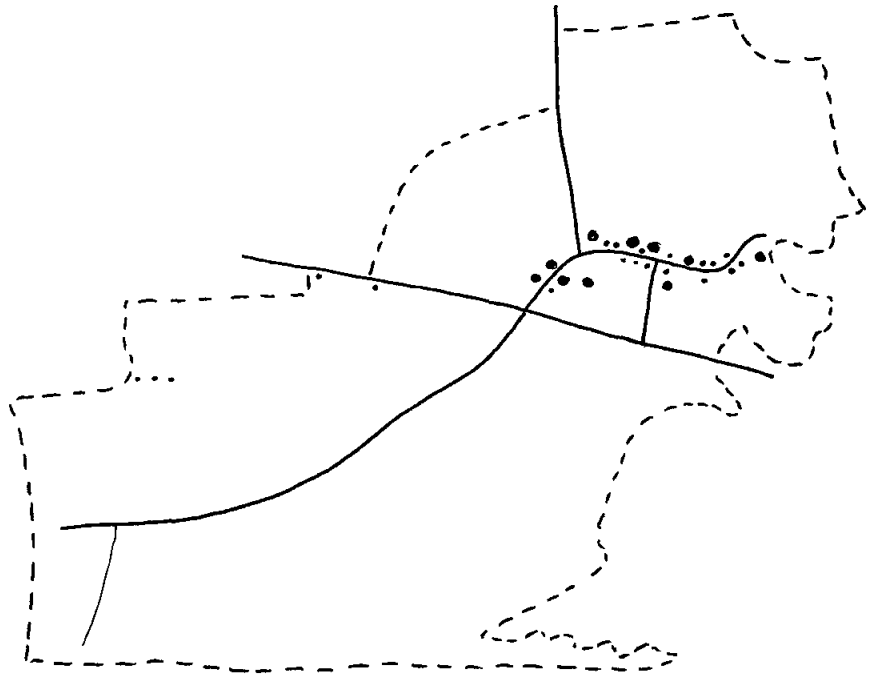
0.1800

0.1997

Carbonyl
11

SØNDER ÅBY - Ressourcestruktur

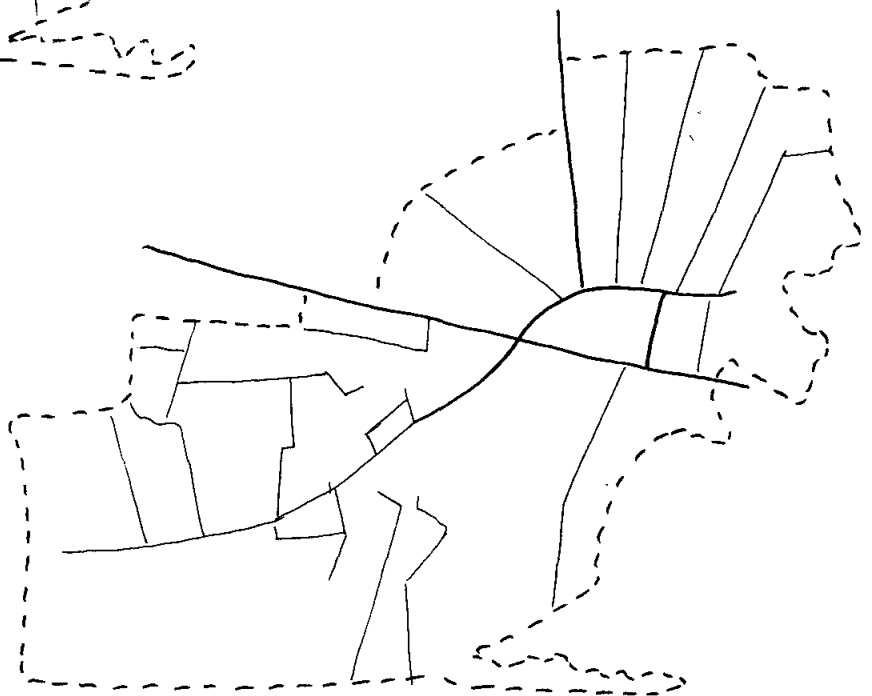
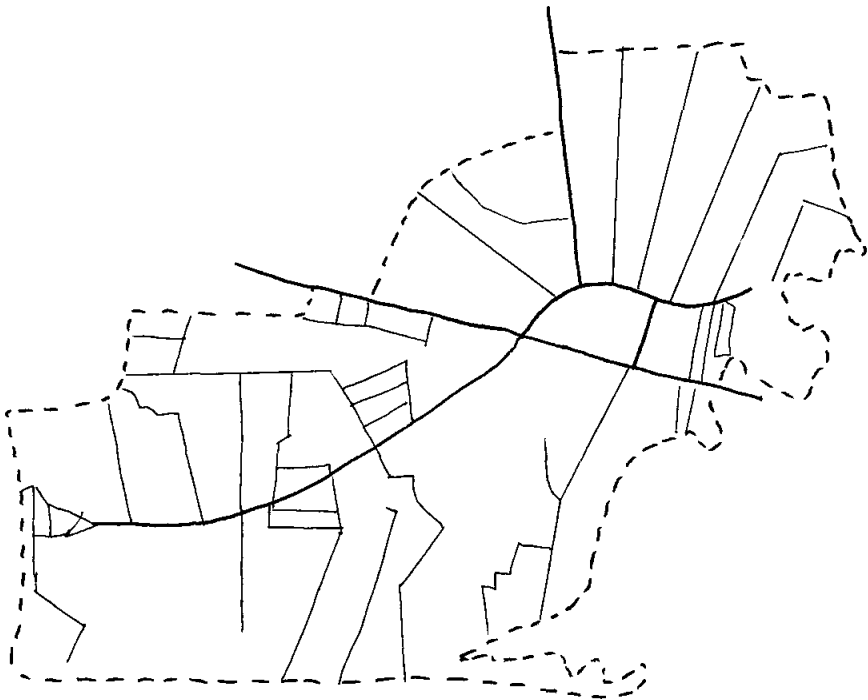
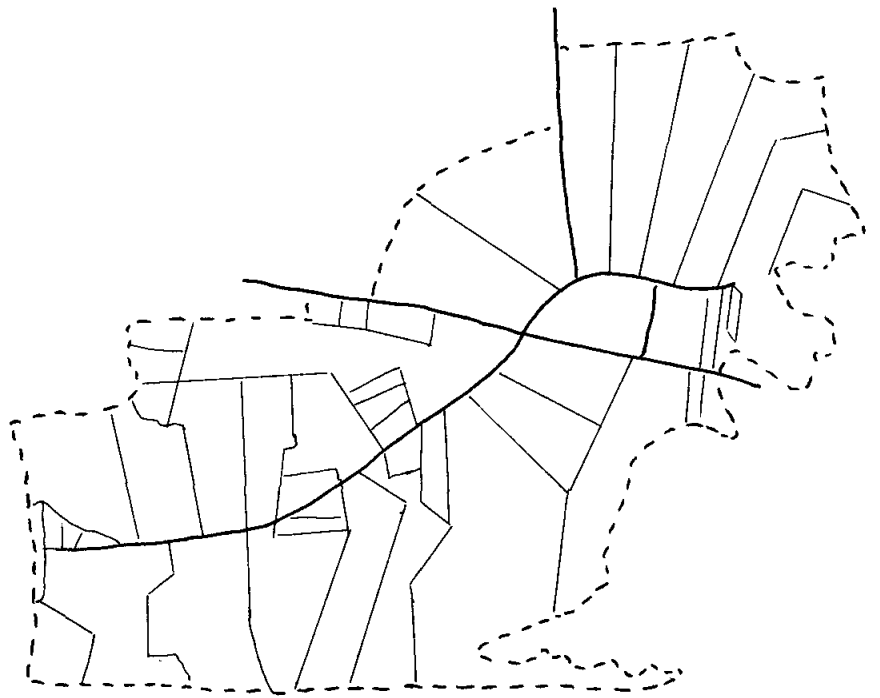
a) Ejerlavet er domineret af agerbrug, men har flere store vådområder langs kysten og Brænde Å.

b) Vådområderne i det syd-vestlige hjørne er væk med samt nogle små skovområder. Resten af vådområderne er bevaret i fuldt omfang.

c) Vådområderne er let tilgængelige via markveje og, pga at landskabet skråner ned mod kysten, lette at få indtryk af.

Vådområderne langs Brænde Å kan ses fra Ålækkegården for den nordlige dels vedkommende, og fra landevejen for den sydlige del. Det sidstnævnte kompliceres dog af manglende muligheder for parkering langs vejen.

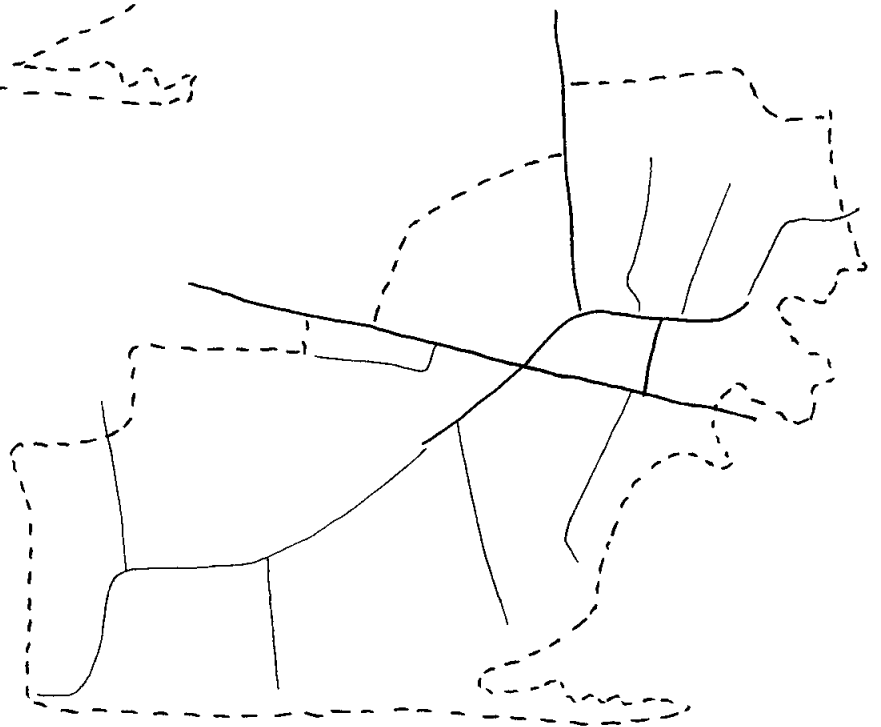
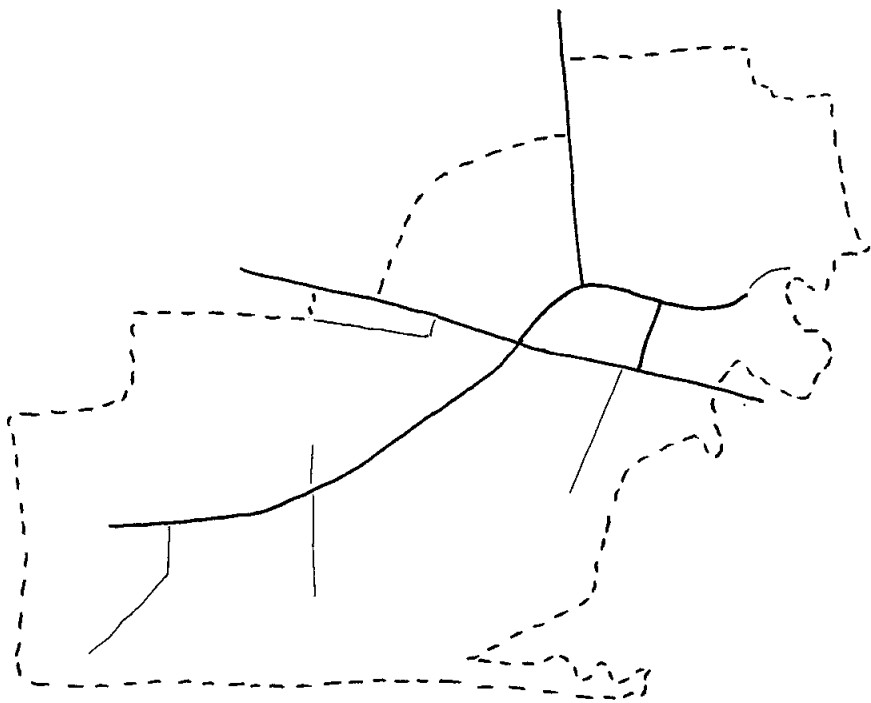
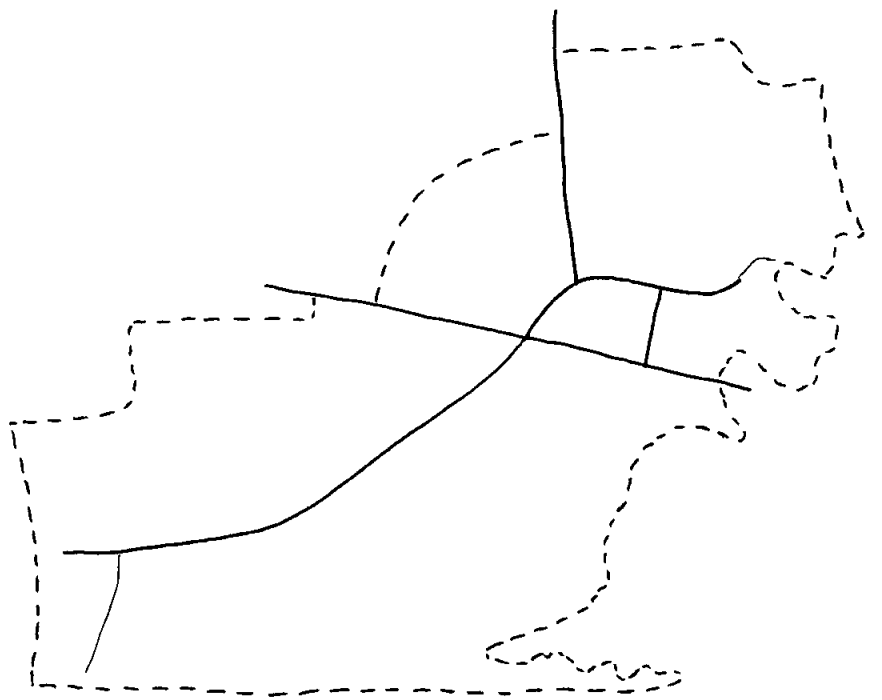
mailestru

SØNDER ÅBY - Markstruktur

- a) Markskel i stjerneudskiftning nord og vest for landsbyen. I syd rester af en uregelmæssig blokudskiftning.
- b) Der er forsvundet skel i ejerlavets sydlige del, særligt ned mod kysten.
- c) De fleste af markskellene er jorddiger. Alle skellene har høje, tætte, levende hegn.
- d) Markstrukturen tegner sig flot i landskabet pga de levende hegn.

Fig. 2

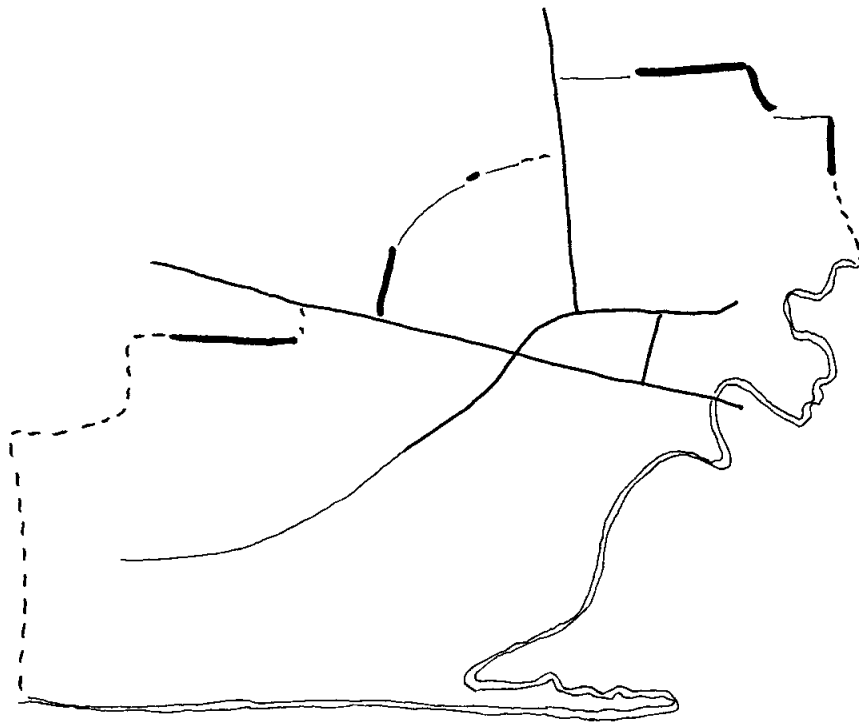

SØNDER ÅBY - Vejstrukturen

a) Landsbyens bygade udgår fra vejen til Wedelsborg, midt i ejerlavet. En lille vej går mellem bygaden og Wedellsborgvejen, og en større til Husby. Mod syd løber fra Wedellsborgvejen en vej ned langs vådområderne.

b) Hovedvejnettet er uforandret. Markvejene er der flyttet med.

εφελουξιασε ο 1990

SØNDER ÅBY - Ejerlavsgården

a) Ejerlavsgården består mod nord af diger og levende hegn, mod syd og øst af vand, hhv Lillebælt og Brænde Å. Ejerlavsgården er ikke markeret mod vest.

b) Gården kan opleves mod nord ved vejen til Husby, og Brænde Å ved vejen til Emtekær. Kystlinjen kan ses tydeligt fra landsbyen pga det skrånende terræn.

SØNDER ÅBY - Konklusion

a) Sdr.Åby er en velbevaret landsby og ejerlav, uden meget nybyggeri. Ressourcestruktur, vej- og markstruktur er velbevaret. Ejerlavsgården delvist bevaret.

b) En på næsten alle områder flot og tydelig oplevelse af 1800-strukturen. Fra landsbyen er der udsigt over markerne og Lillebælt.

c) - nybyggeri. Blå hvis det åbne stykke mellem præstegården og Løsgyden bebygges forsvinder udsigten til Lillebælt.

- gårdene ophører som aktive landbrug.

- dræning af vandområderne.

- fældning af de flotte levende hegn.

d) -

Strynø

STRYNØ - Bebyggelsesstruktur

a) Landsbyen ligger midt på øen, et kompliceret net af små veje med små huse imellem. Kirken ligger i landsbyens nordlige del. Udenfor landsbyen ligger langs alle vejene huse og gårde/husmandssteder med jævne mellemrum. Ca. syv steder er aktive landbrug, derudover ser nogle steder ud til at have fritidslandbrug.

b) Landsbyen opløses i 1800-tallet og næsten alle de mange gårde flyttes ud i ejerlavet der tidligere var uden bebyggelse. Selve landsbyen består derfor nu af nyere bebyggelse på de tidligere gårdtomter.

1832 anlægges en mølle (19) med landingsplads på øens vestlige side.

c) Stort set alle bygninger er grundmurede med fast tag. Kun enkelte huse og nogle tilbygninger er i bindingsværk. Alle huse og gårde/husmandssteder er små.

d) Bebyggelsen er generelt pæn og hyggelig. Landsbyen er sød med sine små gader og husene der ligger hulter til bulter. Bebyggelsen har bare ikke noget med udskiftnings-tidspunktet at gøre, af det er der ikke noget bevaret.

Ressource - Struktur

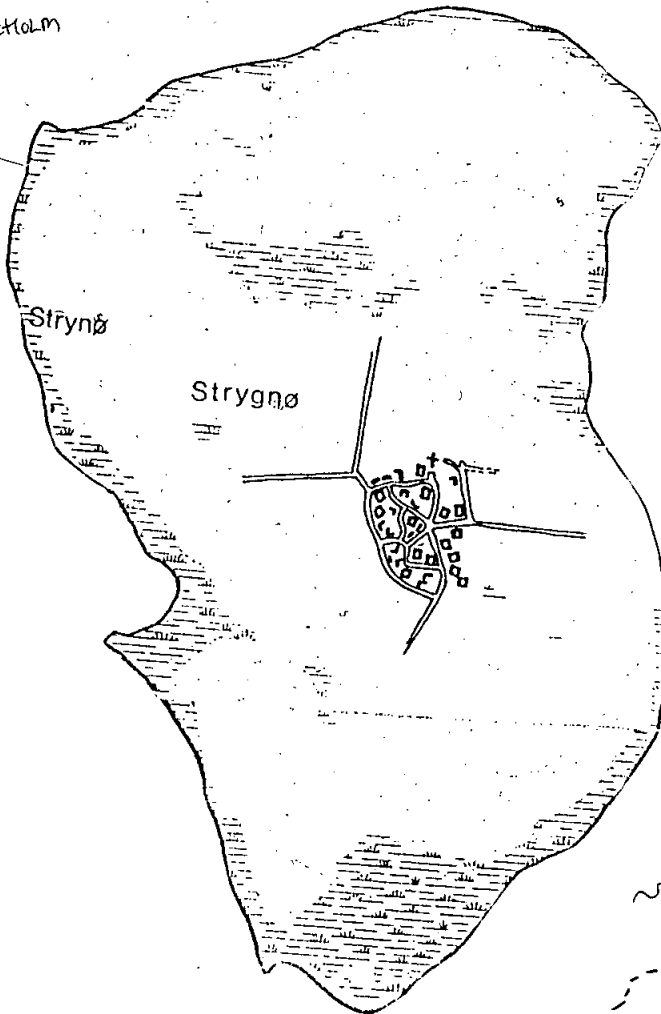
o. 1800

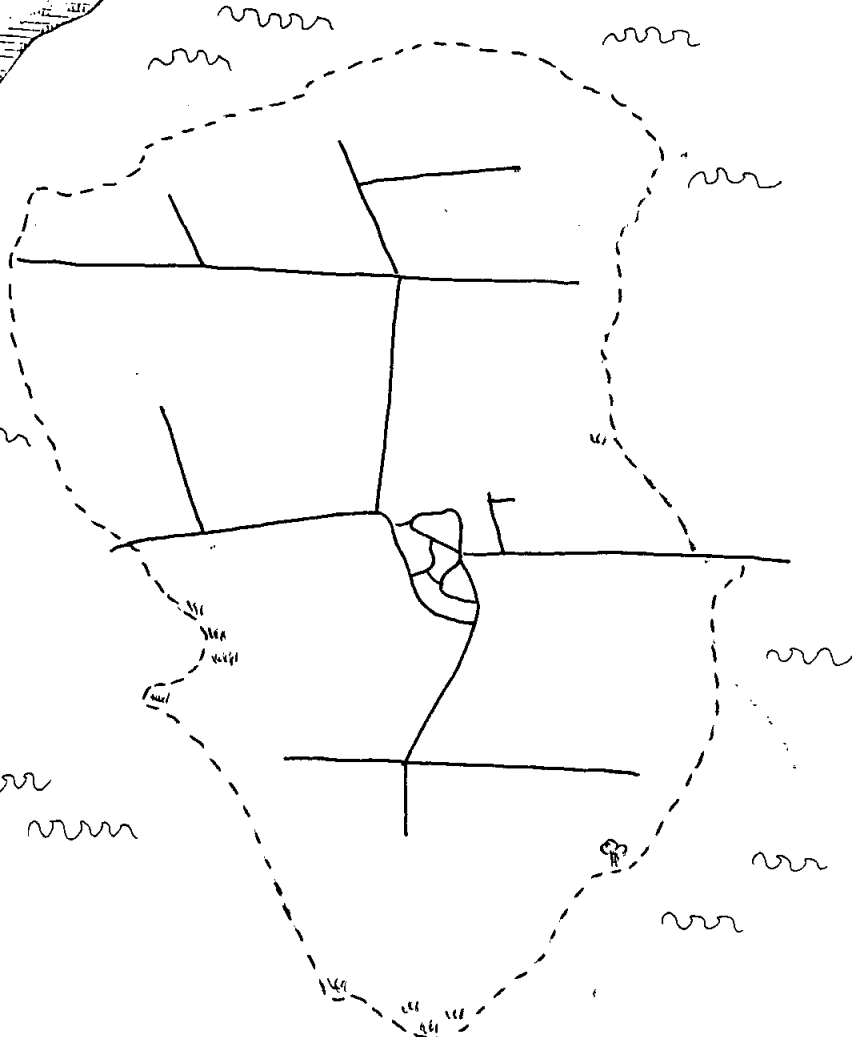
VOGTERHOLM

BONDHOLM

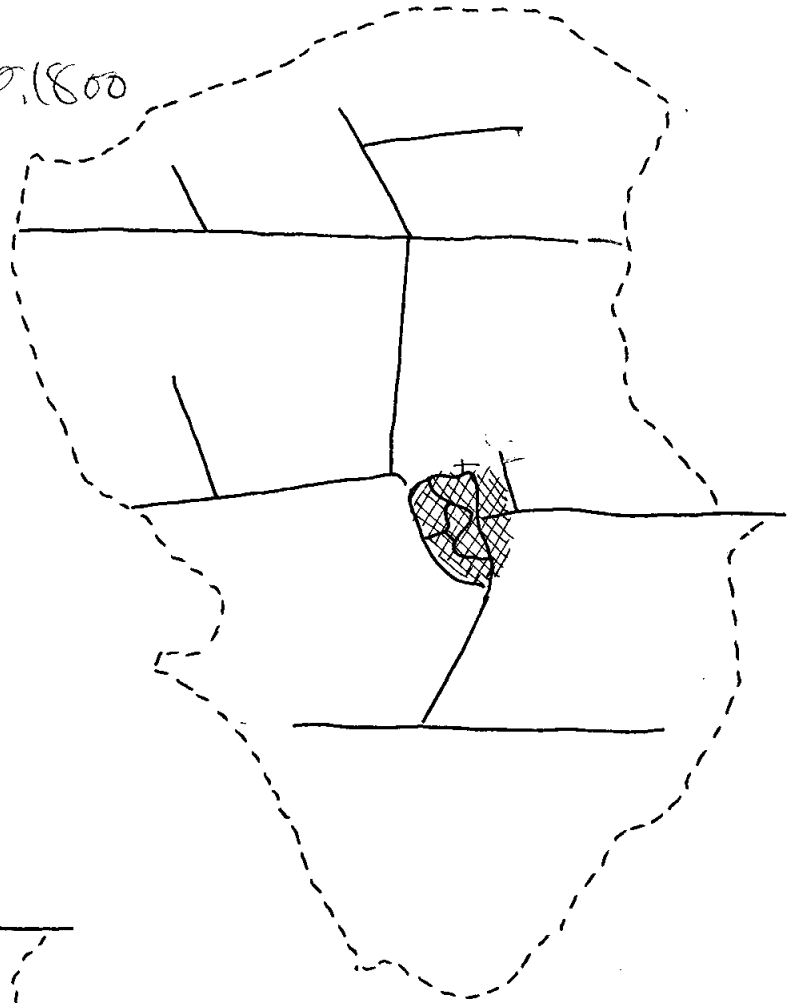

o. 1990

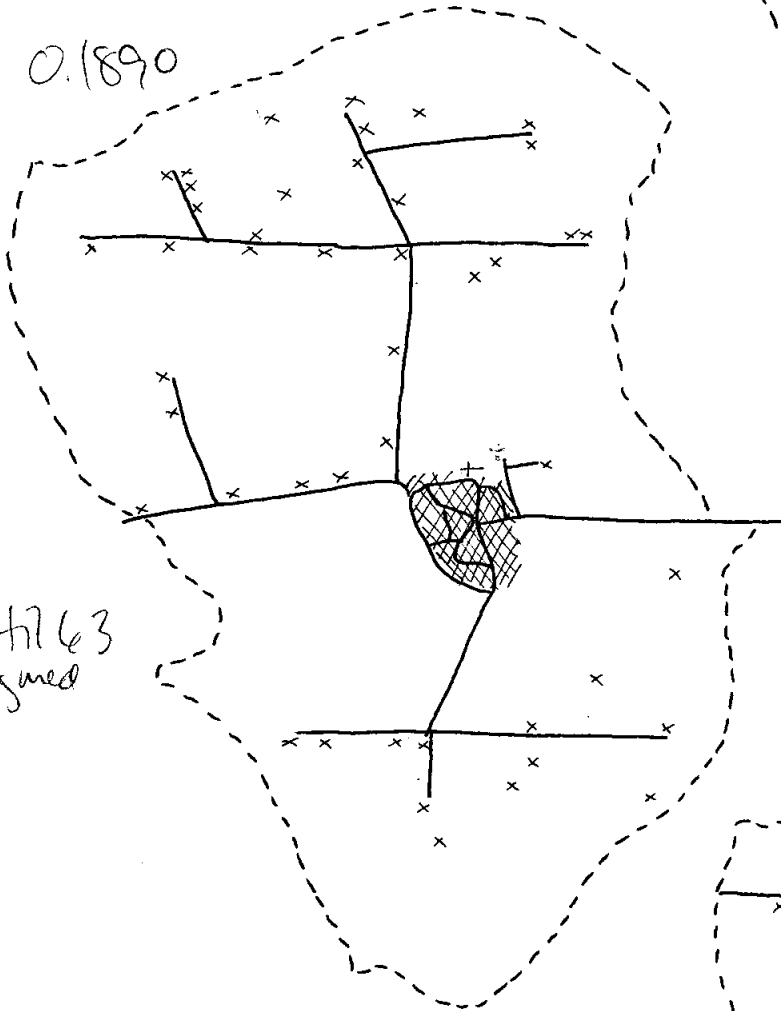

Sebyggflosskneten

0.1800

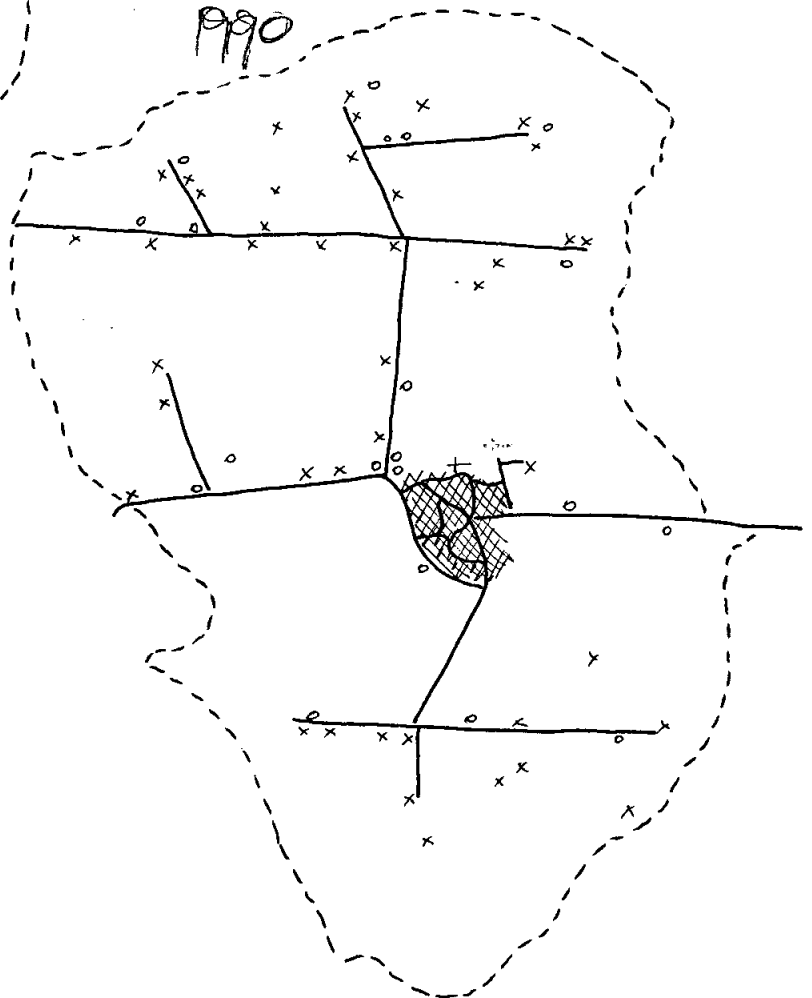

0.1890

7163
gmed

990

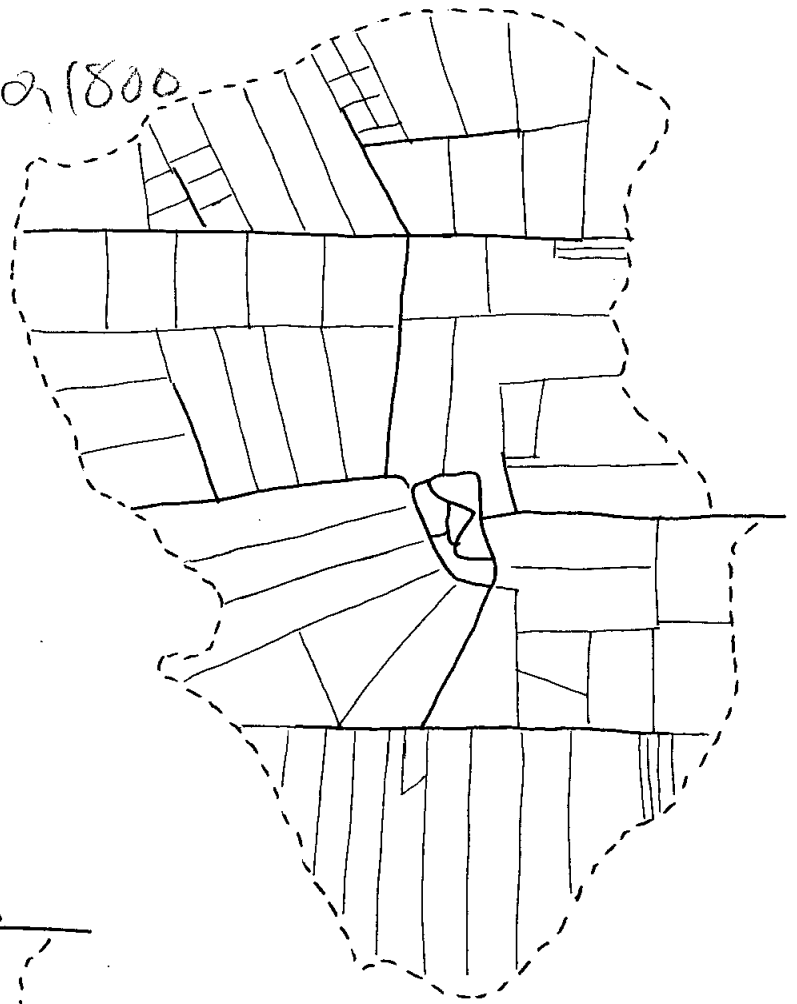

STRYNØ - Ressourcestruktur

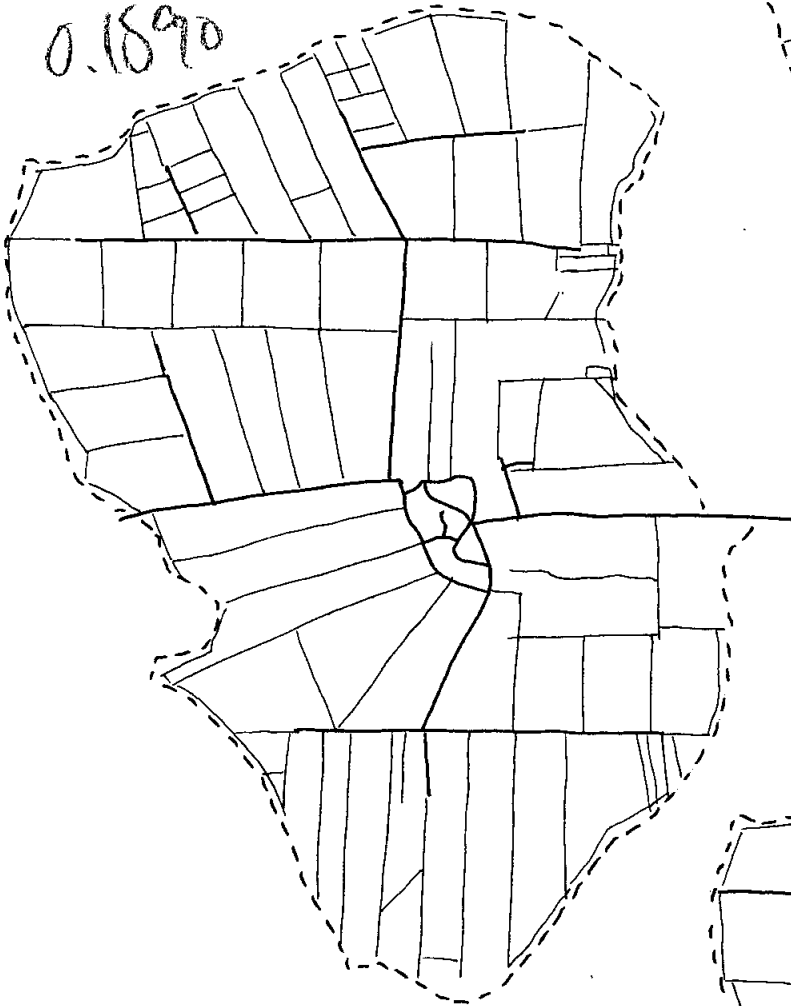
- a) Strynø har nogle få små vådområder langs kysten, resten er ager, jorden er dyrket helt ud til kystlinjen.
- b) Vådområderne er mindsket betydeligt. Bondeholm og Vogterholm der ligger nord for øen har sandsynligvis tidligere været brugt til høslet.
- c) Ressourcestrukturen ses udelukkende som agerland. Det er svært at opleve vandet fordi der ingen strand er så man kan gå langs kysten.

Wankstulm

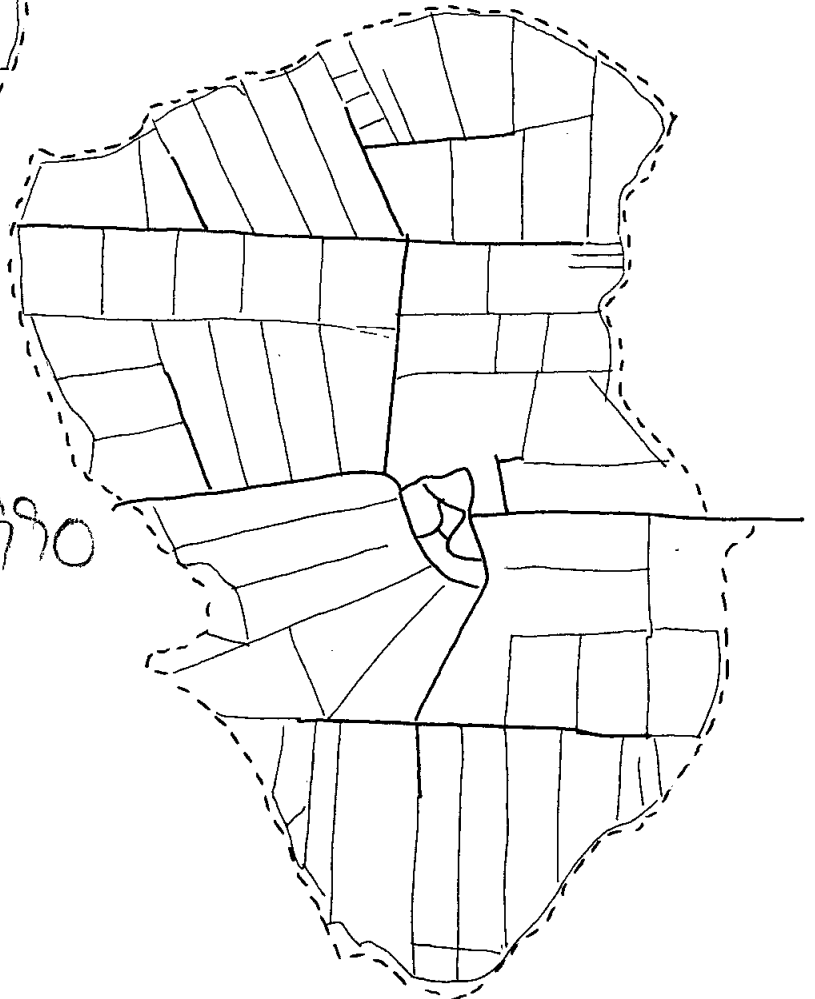
21800

0.1890

21990

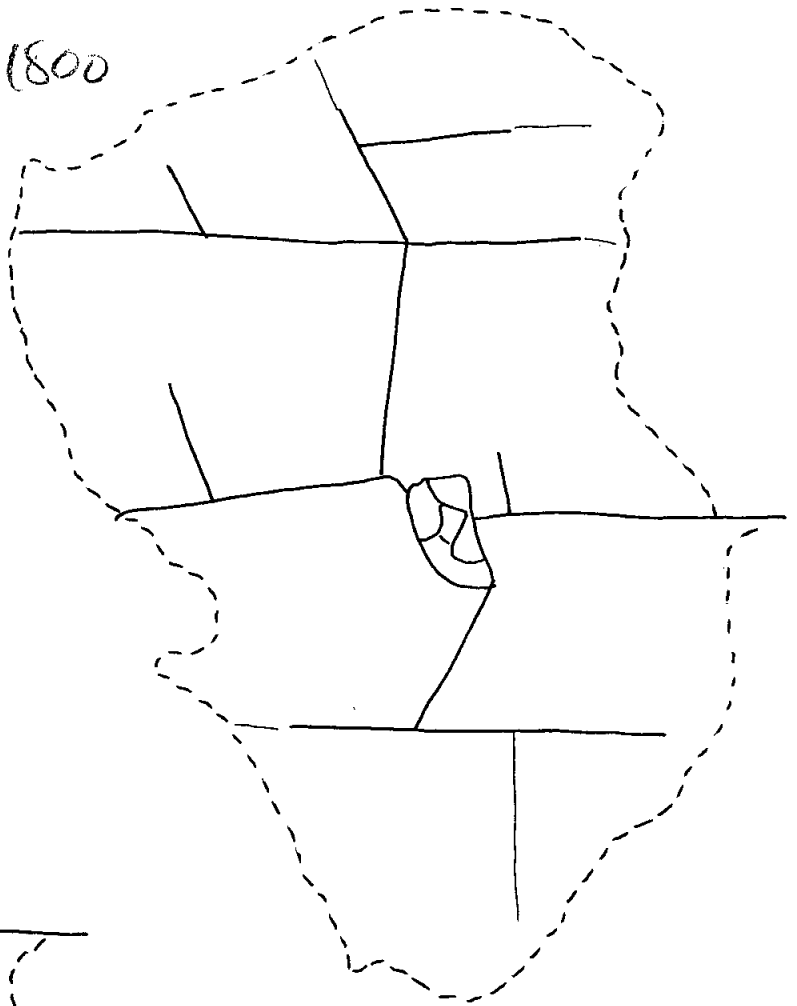

STRYNØ - Markstruktur

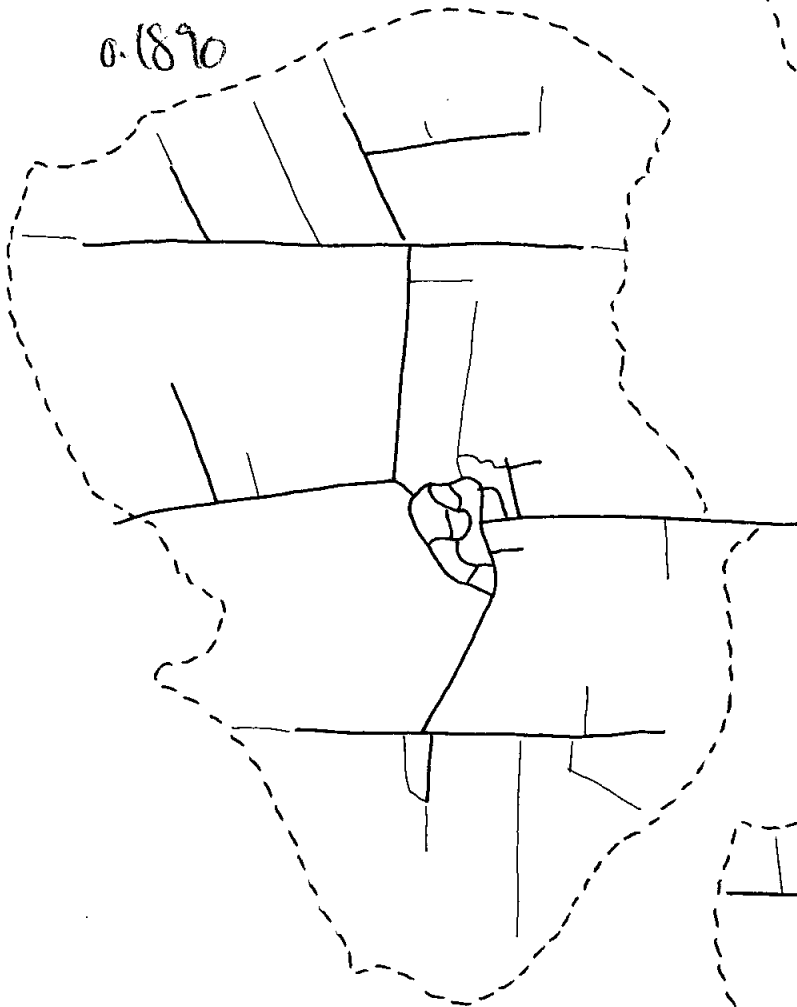
- a) Ejerlavet har blokudskiftningen bevaret. Små, men regulære lodder.
- b) Der er stort set ingen ændringer sket. Kun nogle mindre skel er væk, og et par kommet til.
- c) Næsten alle skel er flotte jorddiger, og næsten alle er med levende hegn.
- d) Markstrukturen står flot og er nem at få en oplevelse af i det flade landskab.

Ny Struktur

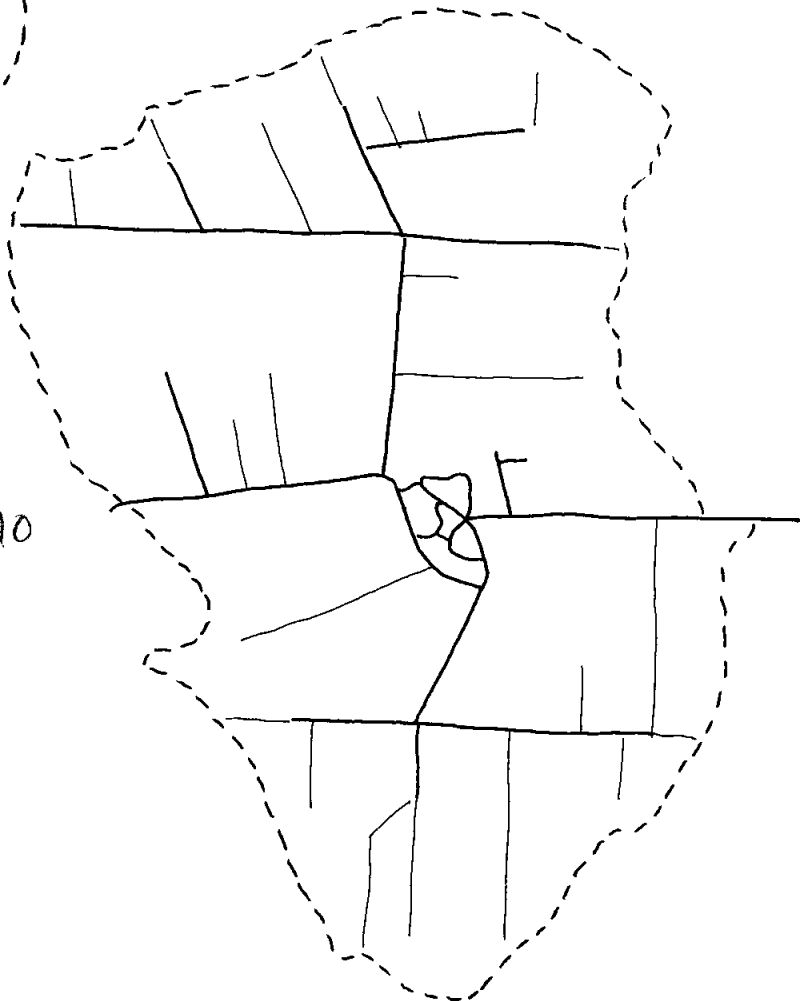
0.1800

0.1890

0.1990

STRYNØ - Vejstrukturen

a) Landsbyen har et net af små veje, tilsyneladende uden det helt store system. I midten en lille plads med veje udgående som en stjerne.

Udenfor landsbyen skæres øen tre steder af øst-vest-gående veje, og ned midt gennem øen i en nord-syd-gående vej.

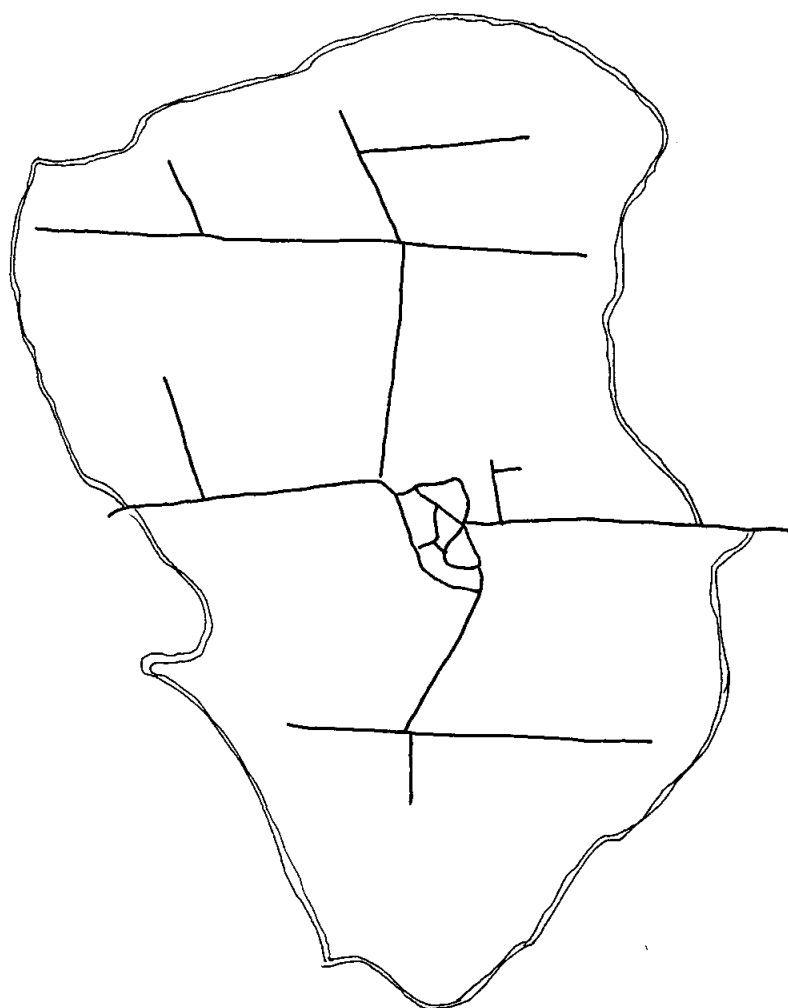
På øens østlige side er der en lille havn med færgeforbindelse til Rudkøbing.

b) Vejnettet i landsbyen er ved udflytningen af gårdene mere eller mindre blevet opløst.

Stjernen er der endnu, men der har været flere små åbne pladser som nu er væk.

Udenfor landsbyen er vejnettet uændret.

ejflavagrensm

STRYNØ - Ejerlavsgården

Ejerlavsgården, som er kystlinjen, er uændret.

Ejerlavsgården er svær at få indtryk af, fordi jorden er dyrket helt ud til vandkanten, og der ikke er nogen strand så man kan gå langs kysten.

STRYNØ - Konklusion:

a) Velbevaret markstruktur og ejerlavsgrense. Delvist bevaret ressource- og vejstruktur.

Bebyggelsesstrukturen er totalt opløst.

b) Det er ikke muligt at få et godt indtryk af 1800-strukturen fordi landsbyen er opløst og nybebygget, og fordi hele ejerlavet er plastret til med de udflyttede gårde.

c) -

d) -

BEMÆRKNING:

Strynø er ikke udtaget som særligt bevaringsværdig landsby i Landsbyregistreringen, der stor den under "interesse". Udpegningen er foretaget af arkitekter.

*På trods af at landsbyen har en vis interesse
~ den nævnes*

Tranekær

TRANEKÆR - Bebyggelsesstruktur

a) Tranekær er kirkelandsby med gårde og huse placeret langs den øst-vestgående bygade og to sidegader. Kirken ligger lidt for sig selv i landsbyens vestlige ende.

Syd for landsbyen, ad vejen mod Tullebølle, ligger en samling huse kaldet Rødby. Resten af ejerlavet har spredte huse og gårde.

b) Det er ikke muligt at afgøre 1800-bebyggelsen i landsbyen, fordi den, bortset fra kirken og præstegården, ikke er indtegnet på O1-kortet.

Udenfor landsbyen er der i 1800-tallet kommet flere gårde/husmandssteder til (herunder Rødby), og i 1900-tallet forsvinder den ene af udflyttergårdene, "Jytenborg", og nogle enkelte huse kommet til.

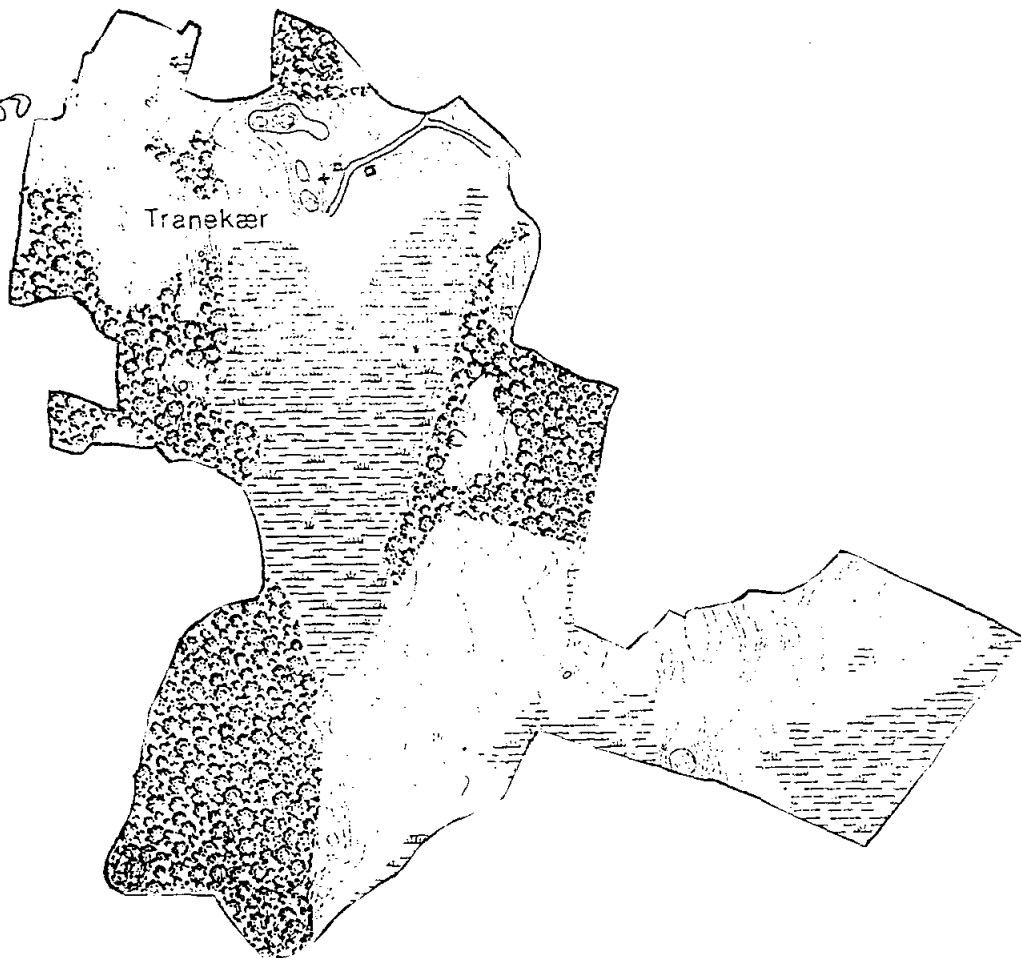
Landsbyen har fået en del huse i nyere tid, særligt langs sidegaden, Nygade.

c) Langt størstedelen af bygningsmassen er grundmuret med fast tag. Der er dog også både huse og gårde i bindingsværk.

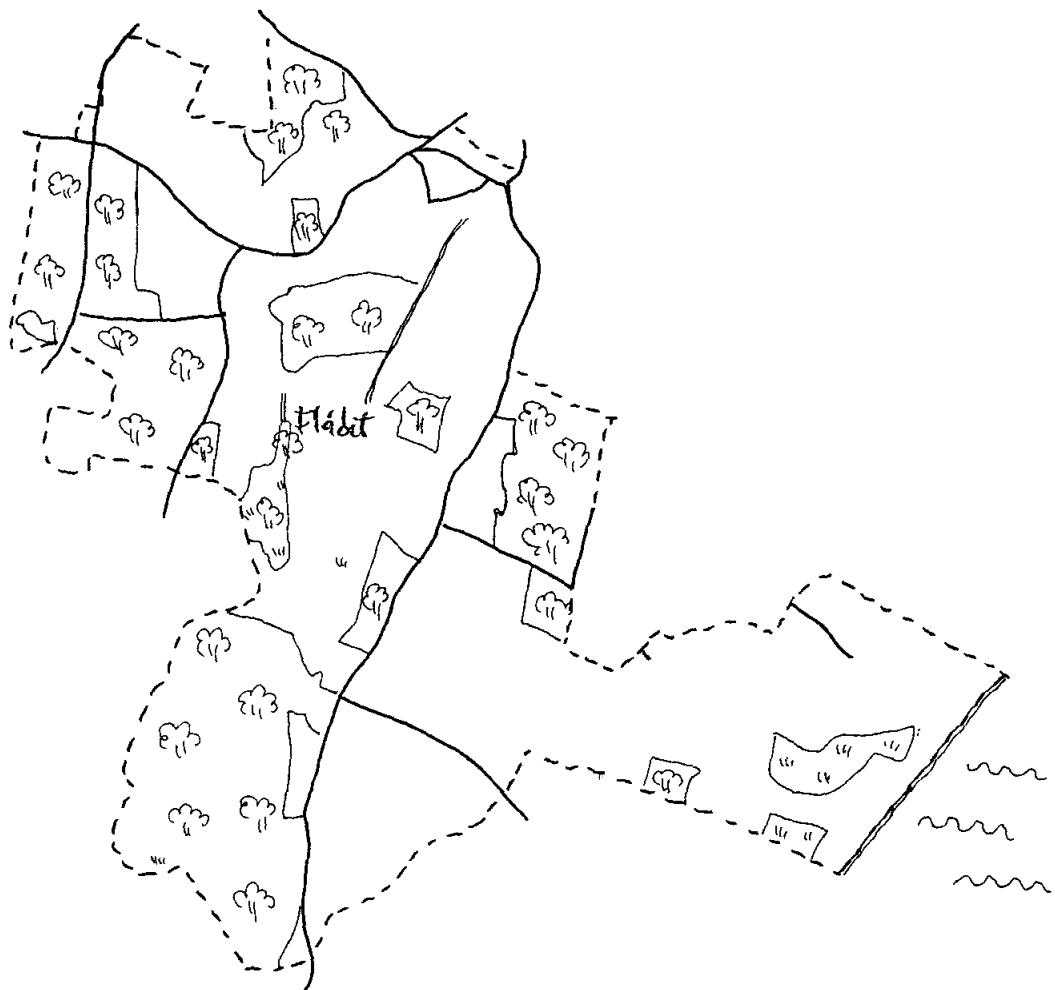
d) Den relativt sparsomme nybebyggelse i ejerlavet giver en god og overskuelig oplevelse. Selve landsbyen skæmmes af hovedvejen til Lohals som løber lige igennem. Desuden besværliggøres oplevelsen af landsbyen af, at bygningernes nøjagtige placering omkring 1800 ikke kendes.

Ressource

0.1800

0.1990

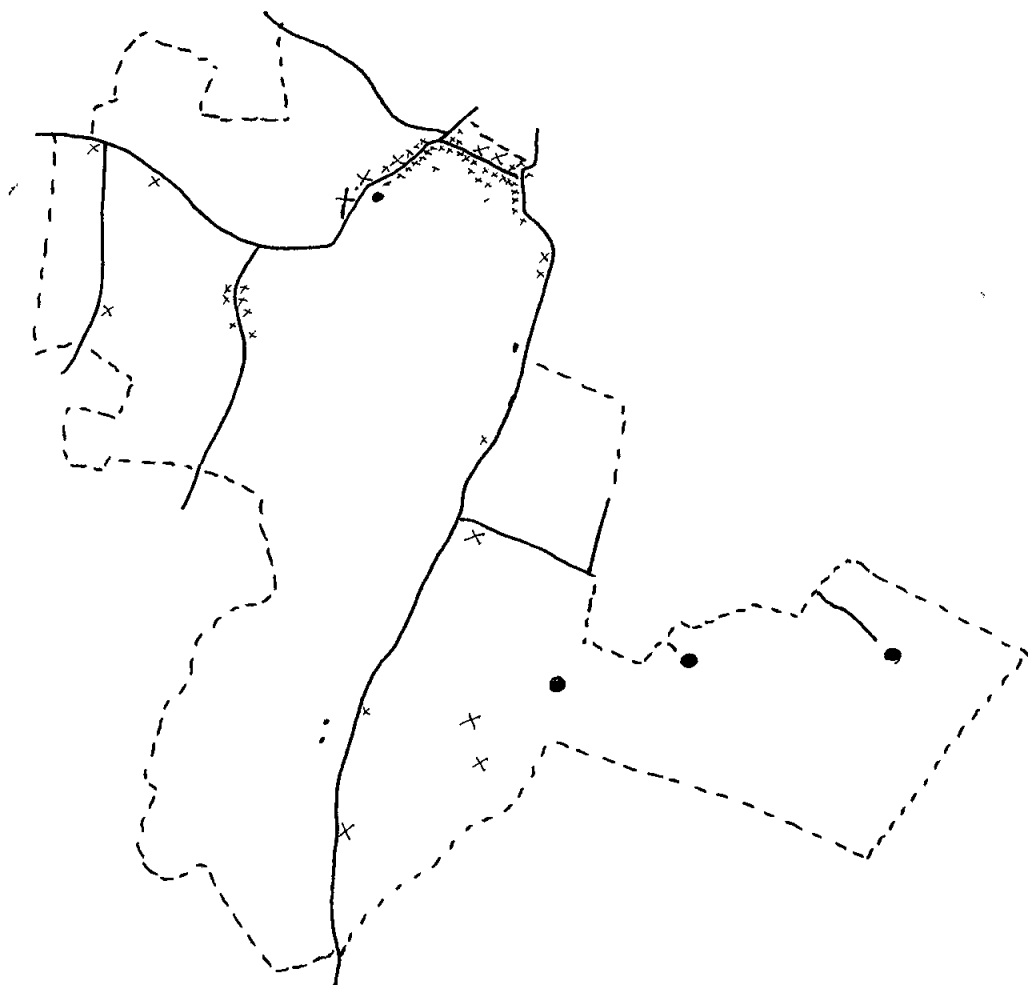

0,1800

Belgys 1881

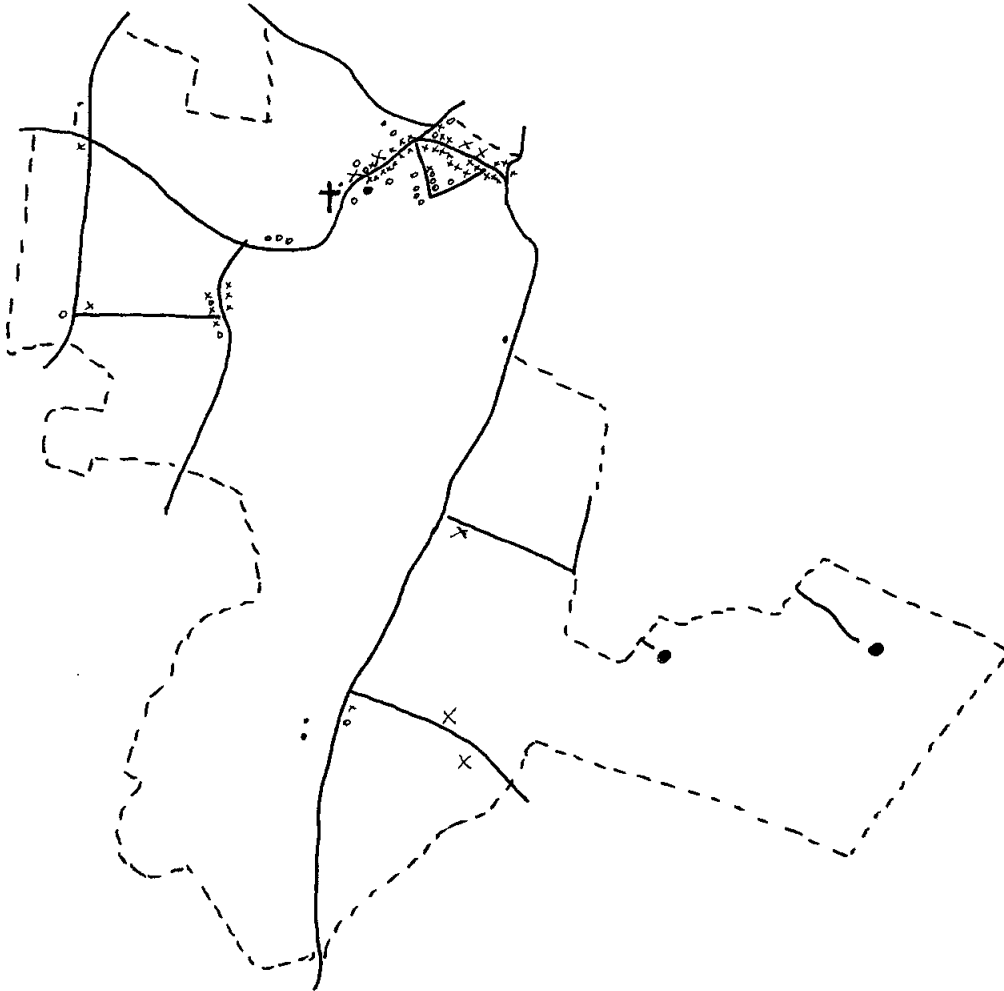

0,1890

Belvedere

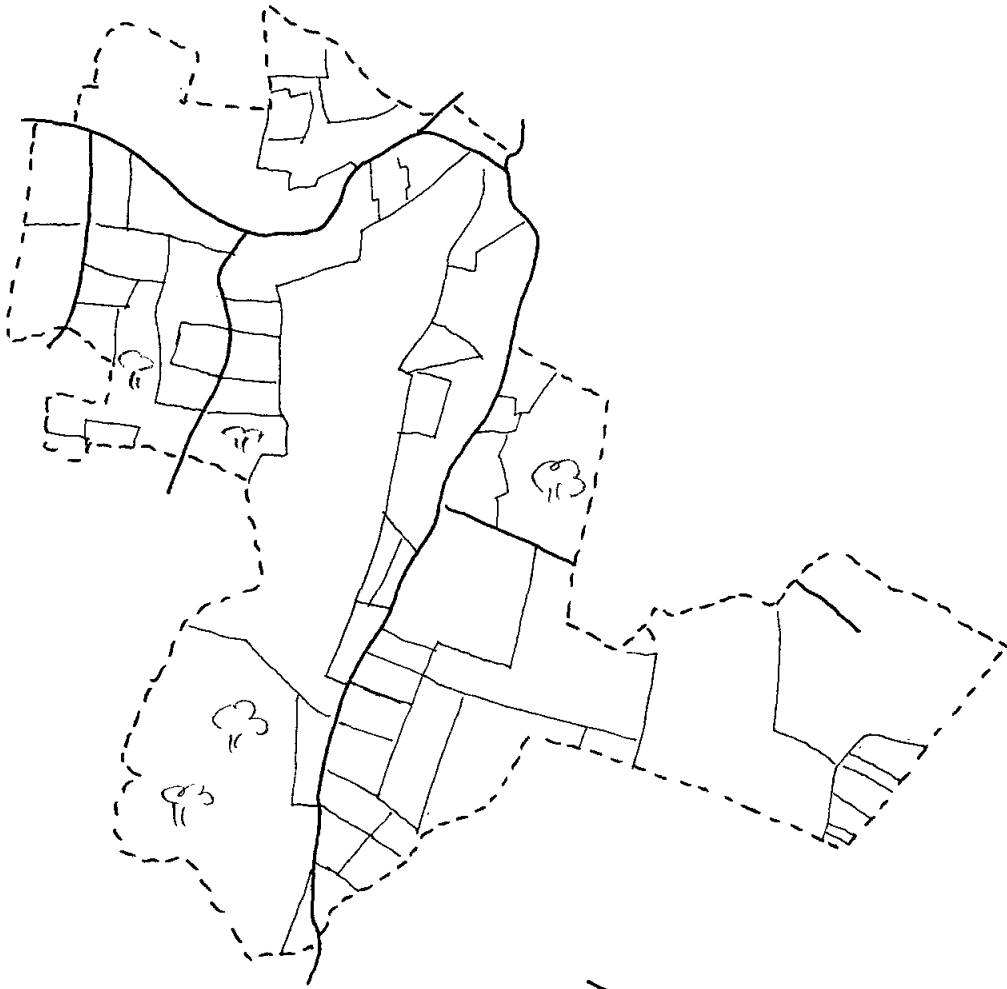
1994

TRANEKÆR - Ressourcestruktur

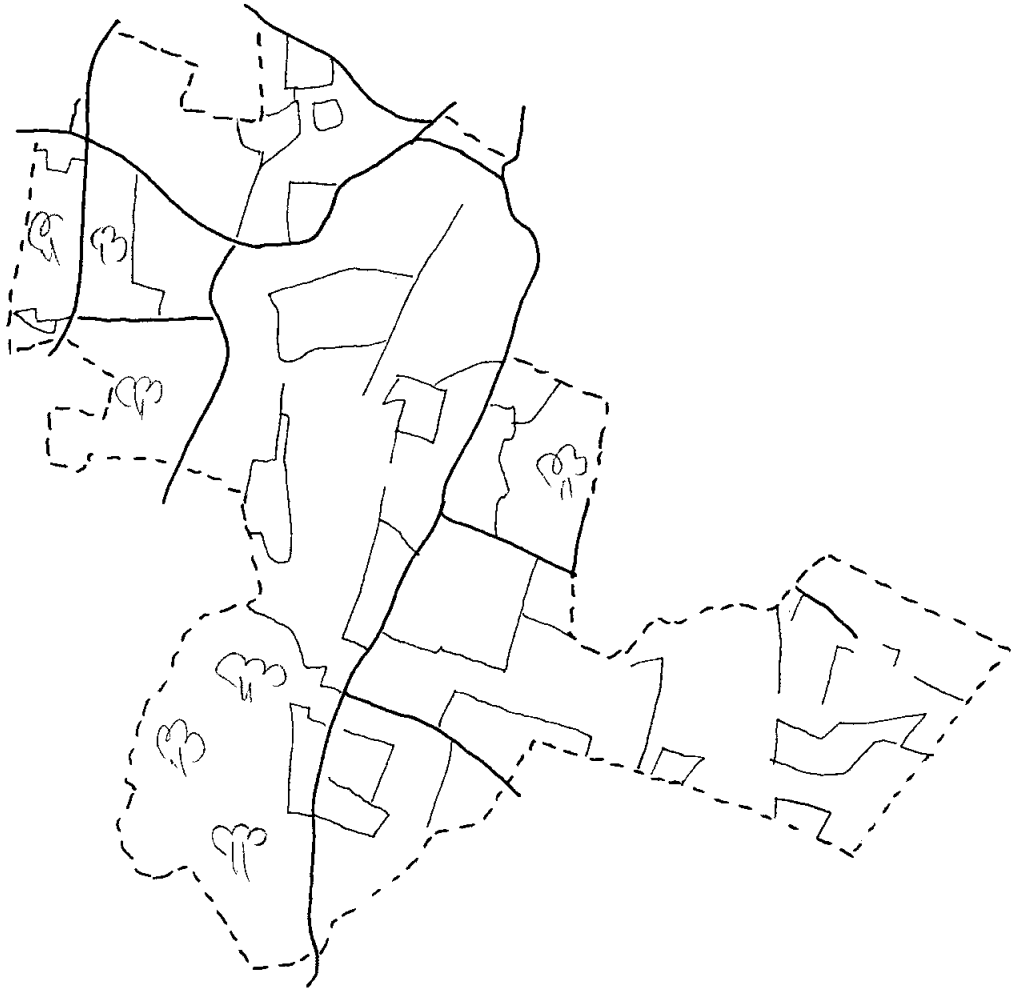
- a) Ejerlavet har meget skov, samt nogle mindre vådområder i midten og langs kysten. Resten er ager.
- b) Vådområdet "Flådet" der fyldte hele stykket mellem de to sydgående veje, udgående fra landsbyen, hele vejen ned til Hestehaven, er idag reduceret til lidt mose og et par afvandingsgrøfter. Området ser dog ikke ud til at være dyrket. Skovarealerne har omtrent samme omfang som tidligere.
- c) Skovområderne er nemme at komme til. Flådet ses bedst fra vest.

manulstruktur

Marlborough

1990

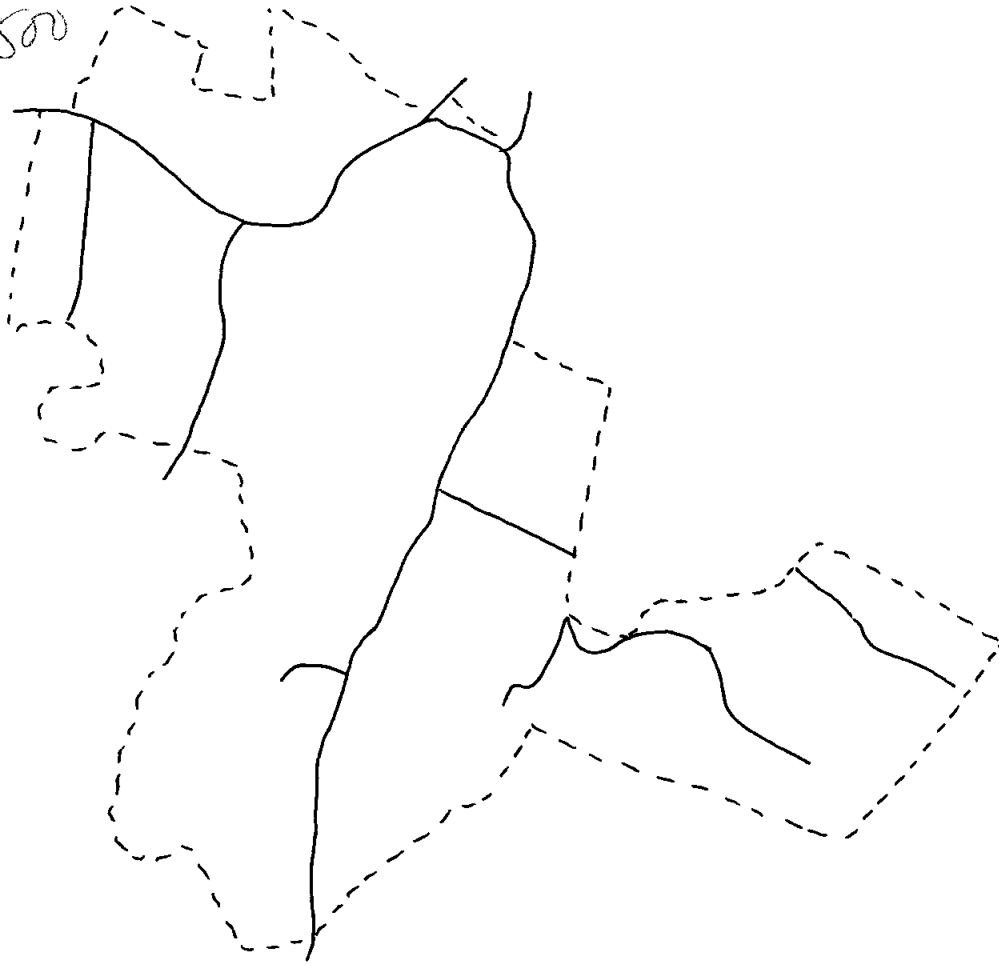

TRANEKÆR - Markstrukturen

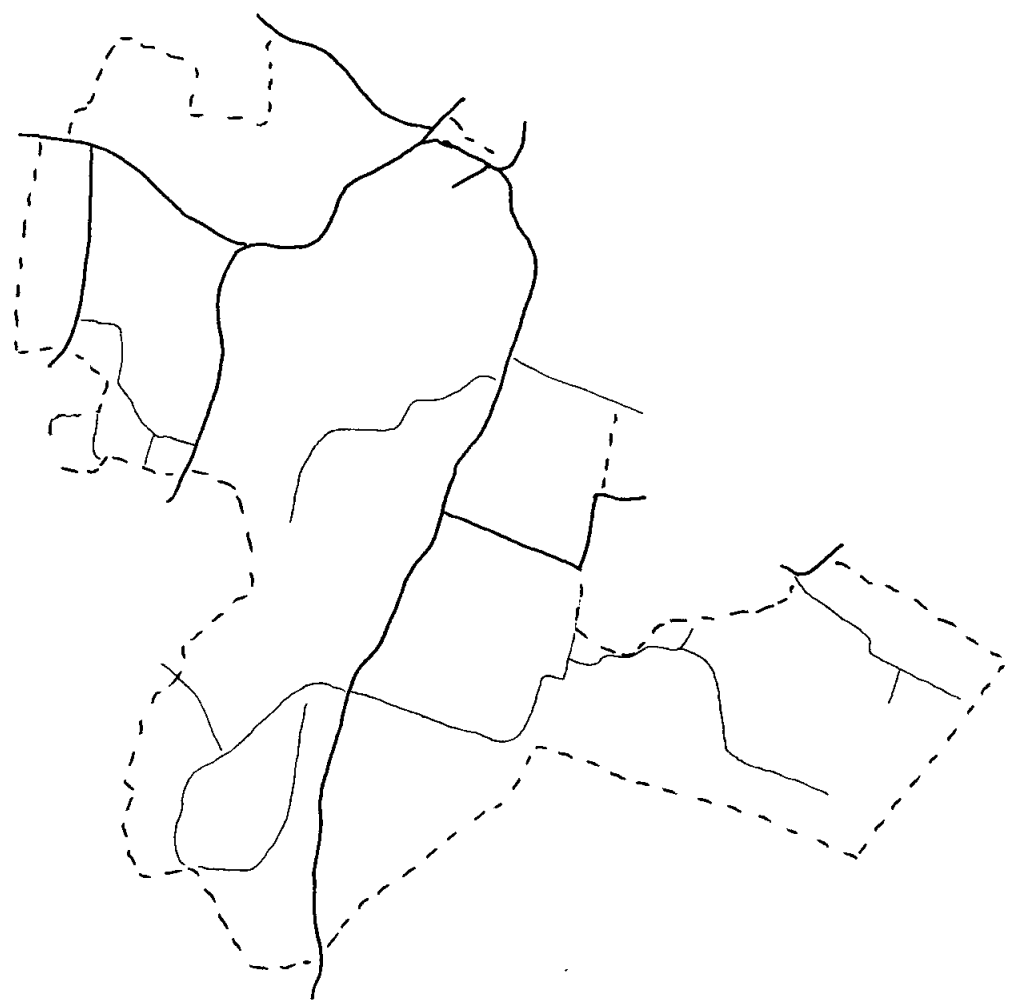
- a) I ejerlavets østlige del er blokudskiftningen bevaret. Resten af ejerlavet har skel langs skovområdene, og dræningsgrøfter i Flådet.
- b) Der er forsvundet en del skel, mest fra o.1890, hvor jorden deles meget op.
- c) Næsten alle skellene er diger med hegn.
- d) Blokudskiftningen ses tydeligt i den østlige del. Det meste af det øvrige ejerlav er skov og vådområde, og derfor naturligt uden mange skel.

Vejstruktur

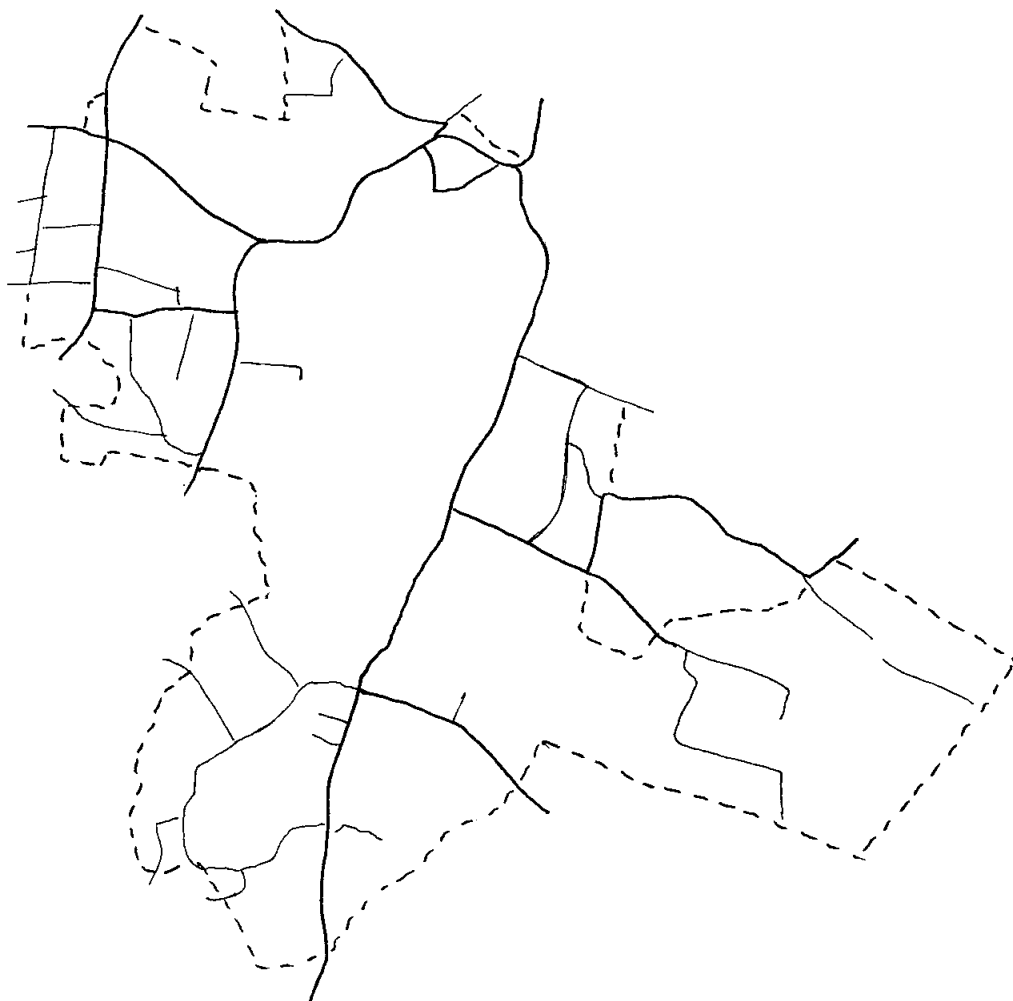
0.1800

0.1890

Verstärken d. 1990

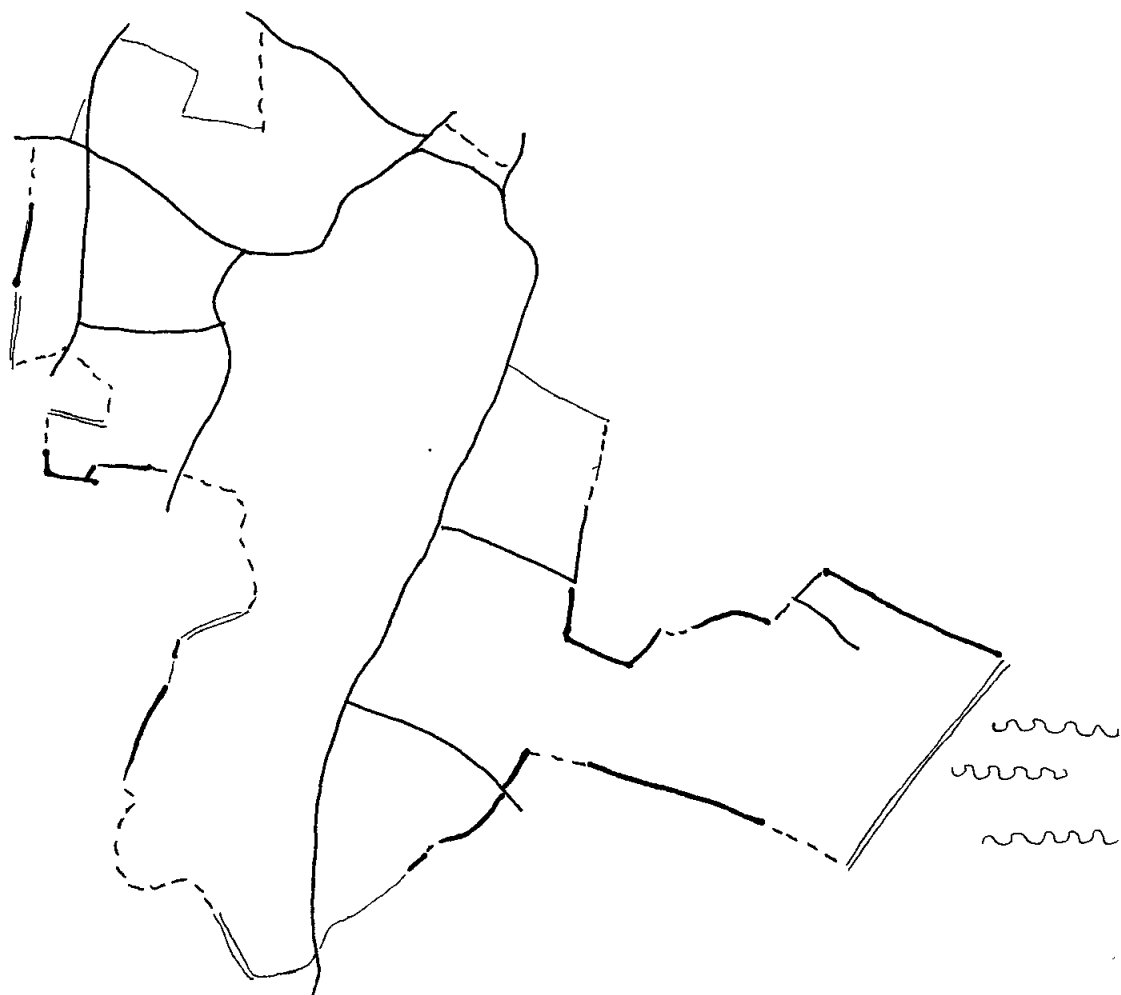
TRANEKÆR - Vejstruktur

a) Hovedvejen fra Rudkøbing til Lohals løber gennem ejerlavet og gennem landsbyen. Fra landsbyen løber også mod syd vejen til Stengade.

Fra disse to nord-sydgående veje udgår mindre veje til gårdene langs kysten og bebyggelserne Botofte og Strandby.

b) Vejnettet er udvidet med et par veje til Åsø Skov, og nogle mark- og skovveje er flyttet.

ejabloggrænsum

TRANEKÆR - Ejerlavsgården

- a) Ejerlavsgården består af både vej, dike, hegn og grøfter, og mod øst kysten.
- b) Særligt gården langs ejerlavets østlige halvdel er tydelig i landskabet.

TRANEKÆR - Konklusion

a) Velbevaret ressource- og vejstruktur.

Delvis velbevaret bebyggelses- og markstruktur og ejerlavsgrense.

b) Selve landsbyen har begrænset oplevelsesværdi. Dels pga. at det ikke er muligt at fastsætte O1-bygningernes nøjagtige placering, dels pga. hovedvejen der er meget trafikeret.

Resten af ejerlavet har derimod meget at byde på, især pga. ressourcestrukturen og det begrænsede nybyggeri.

c) Trusler: - (gen-?) opdyrkning af Flådet.

- nybyggeri i ejerlavet.

d) reetableringsforslag: - Flådet.

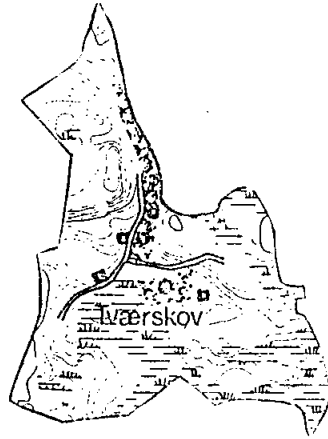
Tværskov

TVÆRSKOV - Bebyggelsesstruktur

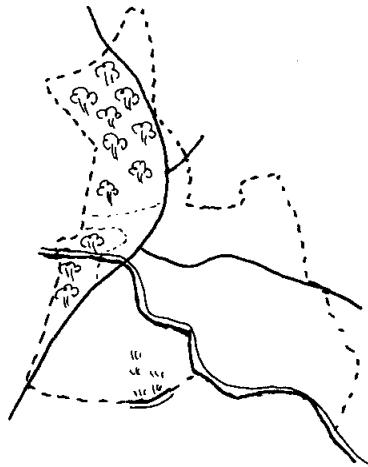
- a) Bebyggelsen ligger jævnt fordelt ned langs vejen mellem Vigerslev og Rue, med et par enkelte afstikkere mod øst. Landsbyens lange og ikke særlig sammenhængende struktur er typisk for skovbygd.
- b) Der er kun sket få tilføjelser til 1800-bebyggelsesstrukturen, der står uændret. En gård er kommet til i ejerlavets syd-vestlige hjørne, en gård ved grænsen mod øst, og to huse ét mod syd og ét ved vejkrydset.
- c) Bortset fra en enkelt gård, "Julskov", og et hus, står alle 1800-tals bygninger i bindingsværk med stråtag (en enkelt dog nyop-ført). Ikke alle er i lige god stand. Alle grundmurede huse/gårde ligger i yderkanten af landsby og ejerlav.
- d) Man får et godt og overskueligt indtryk af en skovbygd med få og små gårde og huse.

Ressource

0.800

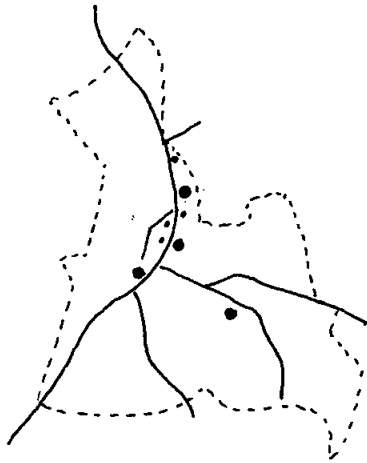

1990/93

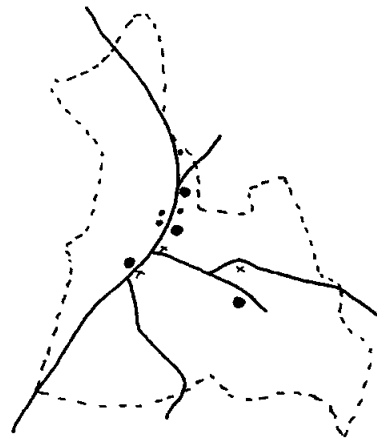

Belyssgulen

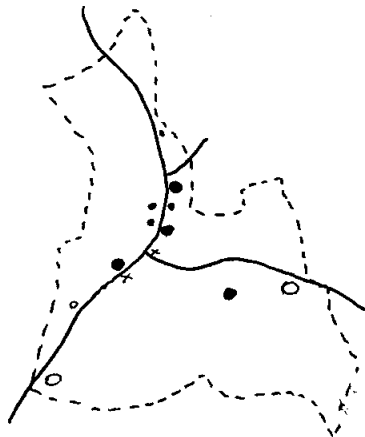
0.1800

0.1890

0.1990/93

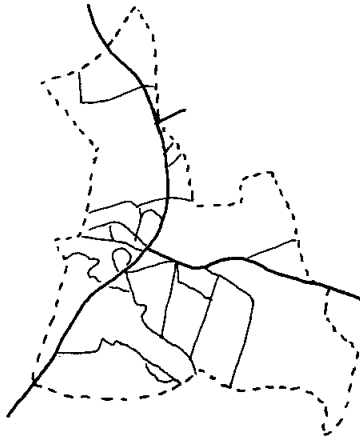

TVÆRSKOV - Ressourcestruktur

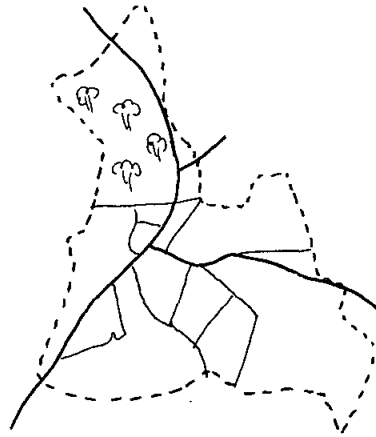
- a) Tværskov ejerlav er idag delt op i tre ressourcetyper. Mod vest skov, løvskov i den nordlige del og nåleskov i den sydlige, mod syd og syd-vest vådområde med mølleåen og eng, og i øst ager.
- b) Vådområdet er kun en lille del af tidligere eng og mose. Skovarealerne er tidligere agerland for den nordlige dels ved-kommende, og tidligere mølledam for den sydlige del. Å-forløbet er rimelig uændret. I ejerlavets østlige del ved Julskov lå o.1890 en vindmølle. I udkanten af hvad der idag er løvskov, ned mod hus 10, har der været råstofgravning ind i skrænten.
- c) Åen kan ses fra vejen. I løvskoven er der rester af to systemer med højryggede agre. Råstofgravningen er tilgængelig via sti.

Mark

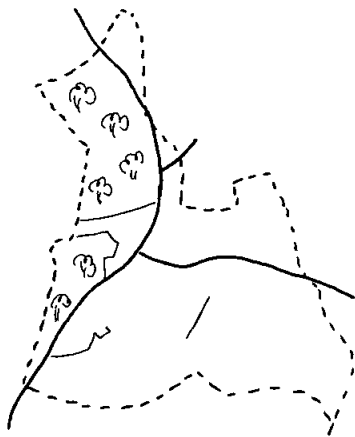
0.1807

0.1890

1920/93

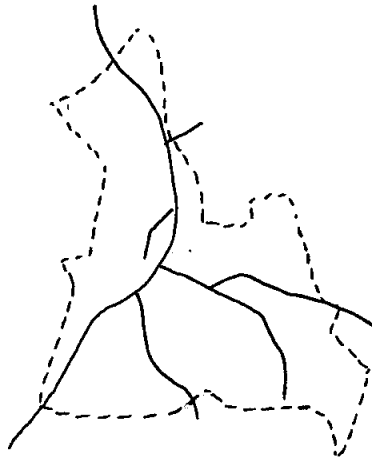

TVÆRSKOV - Markstruktur

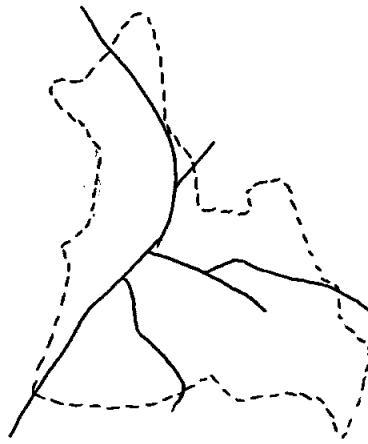
- a) Tværskovs lille ejerlavs markstruktur bærer præg af at landsbyen er en skovbygd, og som sådan har bestået af enestegårde uden dyrkningsfællesskab. Den har derfor heller ikke haft nogen udskiftning. De tre gårde og Møllegården har haft hver sit stykke jord, sandsynligvis delt af vejene, og i midten af ejerlavet har der været englodder.
- b) Idag er den vestlige del skov og englodderne er væk.
- c) -
- d) Der er stort set ingen af de få gamle markskel tilbage.

Véja

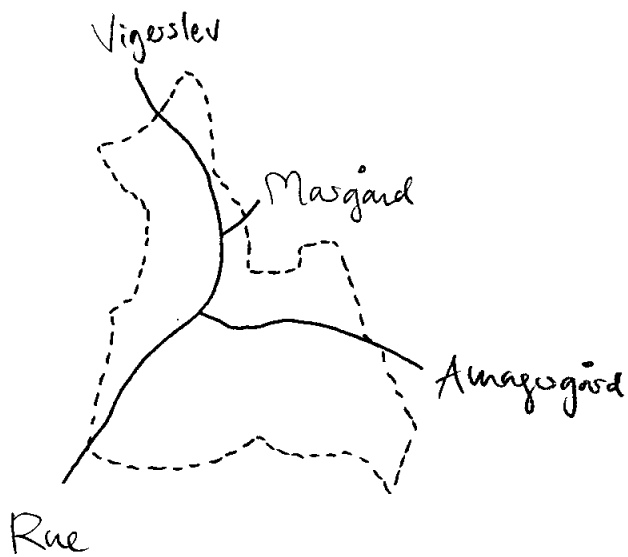
0,1880

0,1890

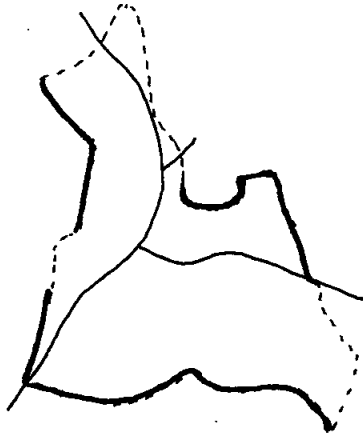
1970/03

TVÆRSKOV - Vejstruktur

- a) Hovedstrukturen i ejerlavet er bevaret. Det er vejen mellem Vigerslev og Rue, og vejen mod Skovs Højrup.
- b) Vejen til Margård er flyttet 2-300m mod syd i løbet af 1800-tallet. Den del af vejnettet der idag er helt eller delvist forsvundet er de to veje til Vigerslev Mose i syd, og en mindre vej forbi grusgraven til møllen.

ejakulationsidee

TVÆRSKOV - Ejerlavsgården

- a) Ejerlavsgården er bevaret mod syd, heraf en del å-løb, og mod vest, og et stykke af gården mod øst.
- b) Gården opleves tydeligst mod øst og også mod syd.

TVÆRSKOV - Konklusion

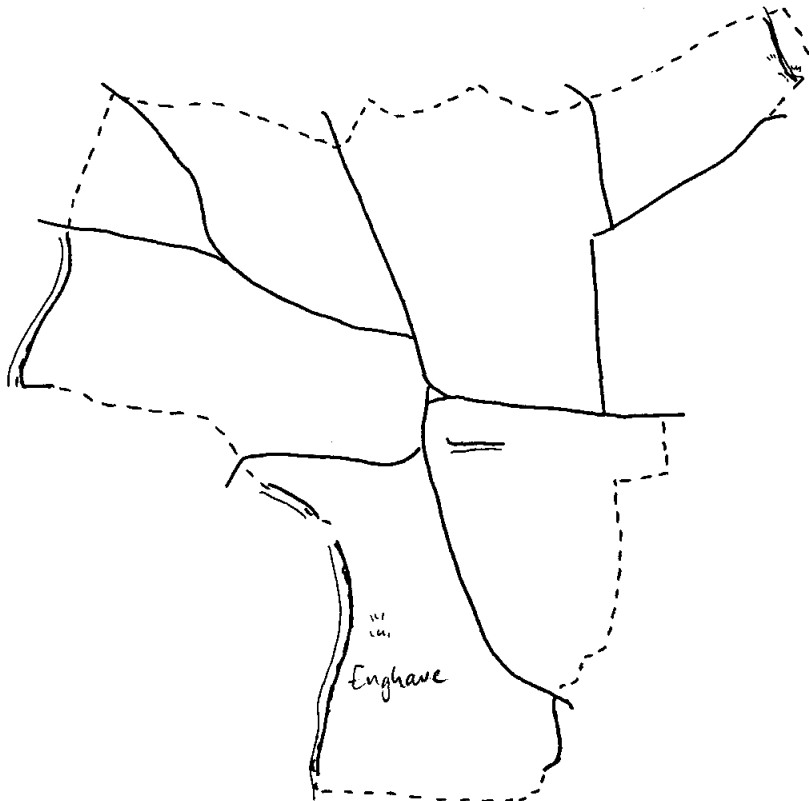
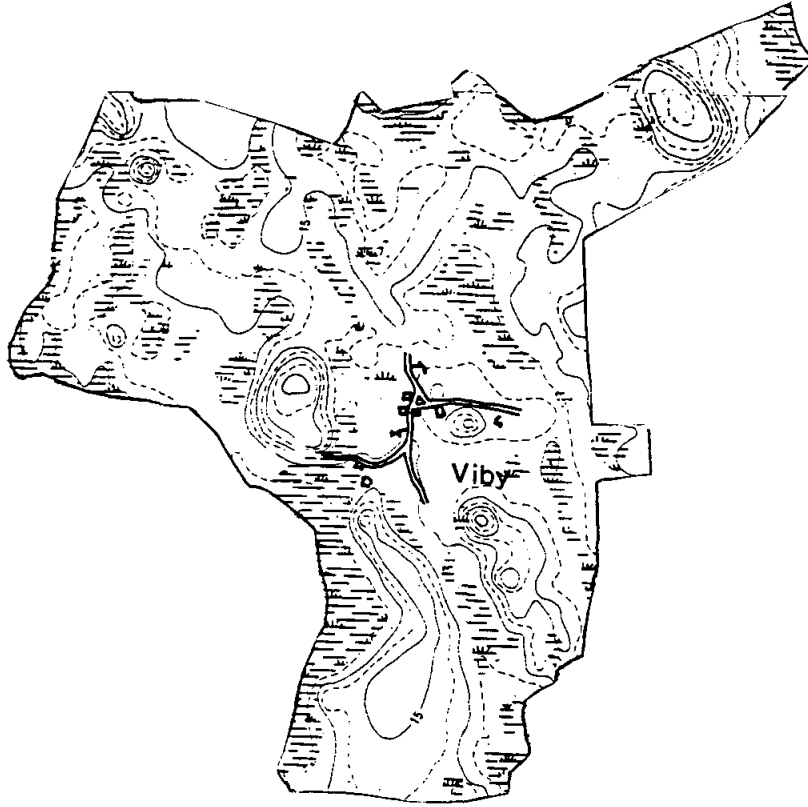
- a) Tværskov har en velbevaret bebyggelses-, ressource- og vejstruktur. Markstrukturen og ejerlavsgårdsgrænsen er delvis bevaret.
- b) Tværskov giver et godt indtryk af skovbygdens små spredte brug. Selvom skovarealet i ejerlavets nordlige del ikke ses o.1800, så giver det et godt billede af bebyggelsens betingelser ved anlæggelsen. Brugen af arealet til ager ses i de to systemer med højryggede agre. Møllens beliggenhed ved vandløbet mangler dog markering med vådområde.
- c) Tværskovs bindingsværksidyl er sårbar overfor nybyggeri og brand.
- d) Genetablering af vådområde og englodder ned til Tværskov Mølleå.

Viby

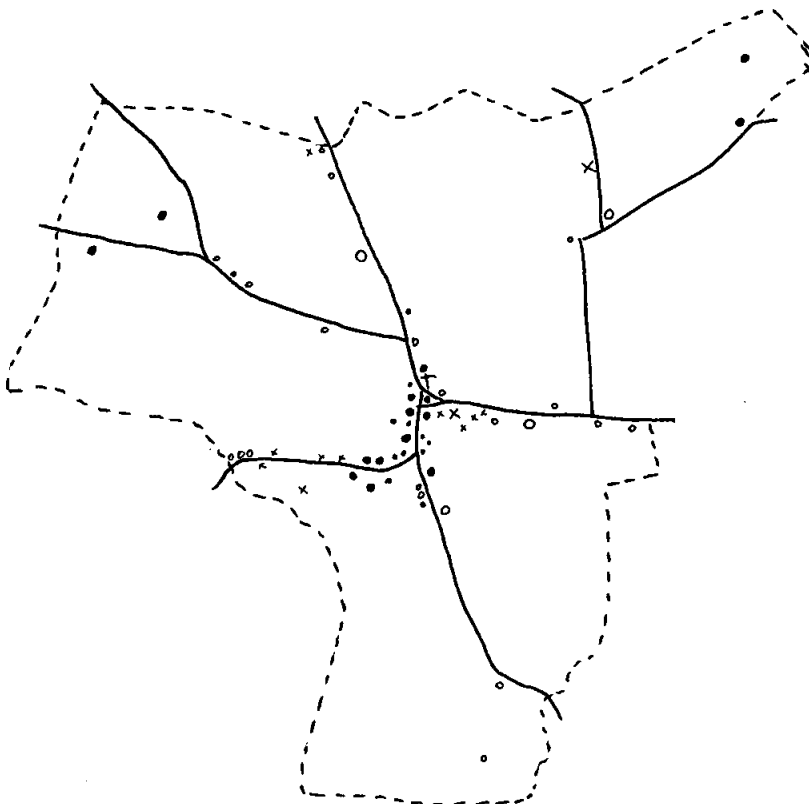
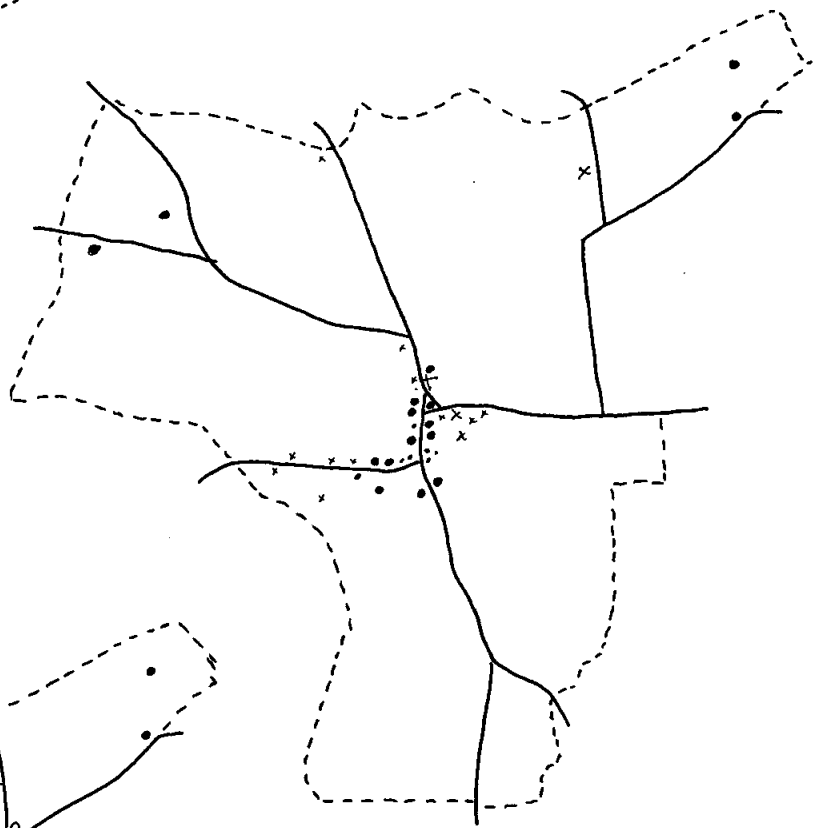
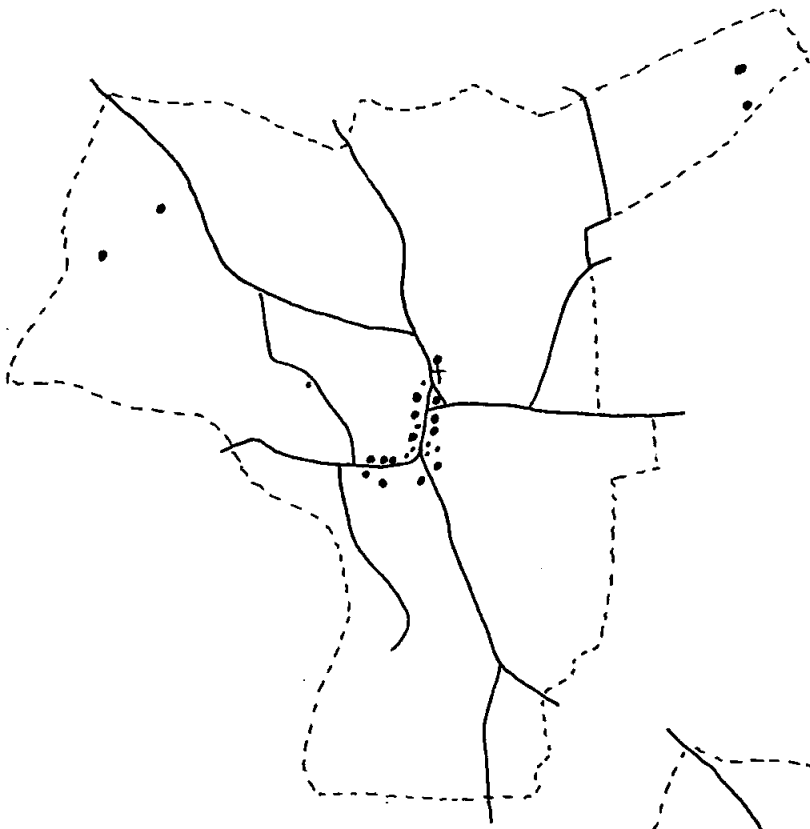
VIBY - Bebyggelsesstruktur

- a) Bebyggelsen er koncentreret omkring kirkelandsbyen Viby, men med nogen bebyggelse i resten af ejerlavet, heraf en nyere husmandskoloni i den nordlige del.
- b) Af 1800-bebyggelsen er kun to gårde væk, og fra 1890 kun et par huse. Den nyere bebyggelse er placeret i udkanten af landsbyen eller helt udenfor.
- c) En stor del af den ældre bebyggelse står idag i bindingsværk, således også det meste af landsbyen.
- d) Landsbyen er velbevaret uden megen nybyggeri. To gårde er stadig fungerende landbrug. En mindre husmandskoloni mod nord ligger frit. Nybyggeriet i udkanten af landsbyen gør overgangen til bymarken mere flydende end man kunne ønske.

Ressource

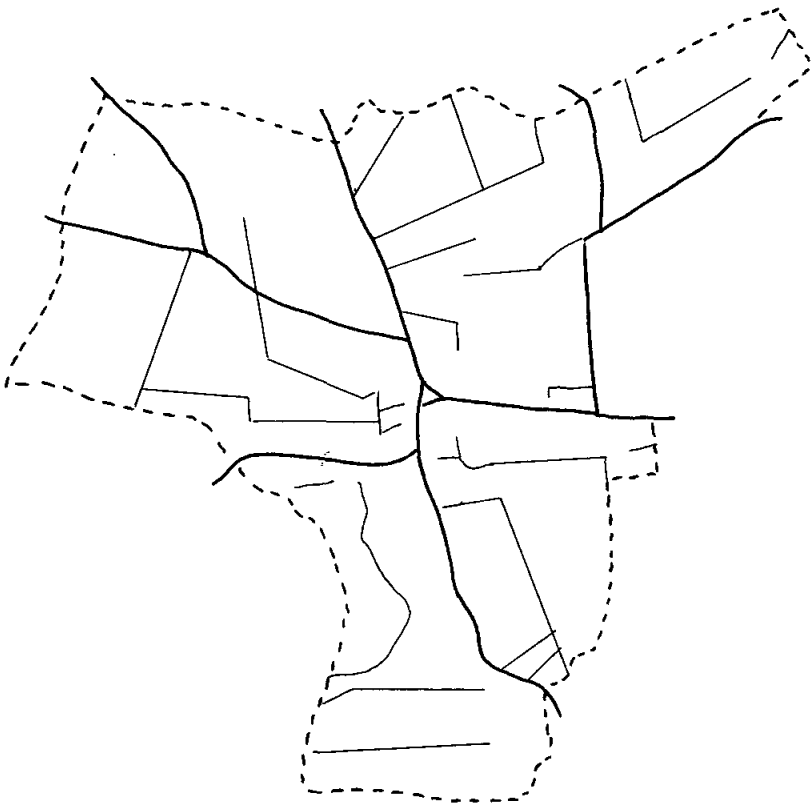
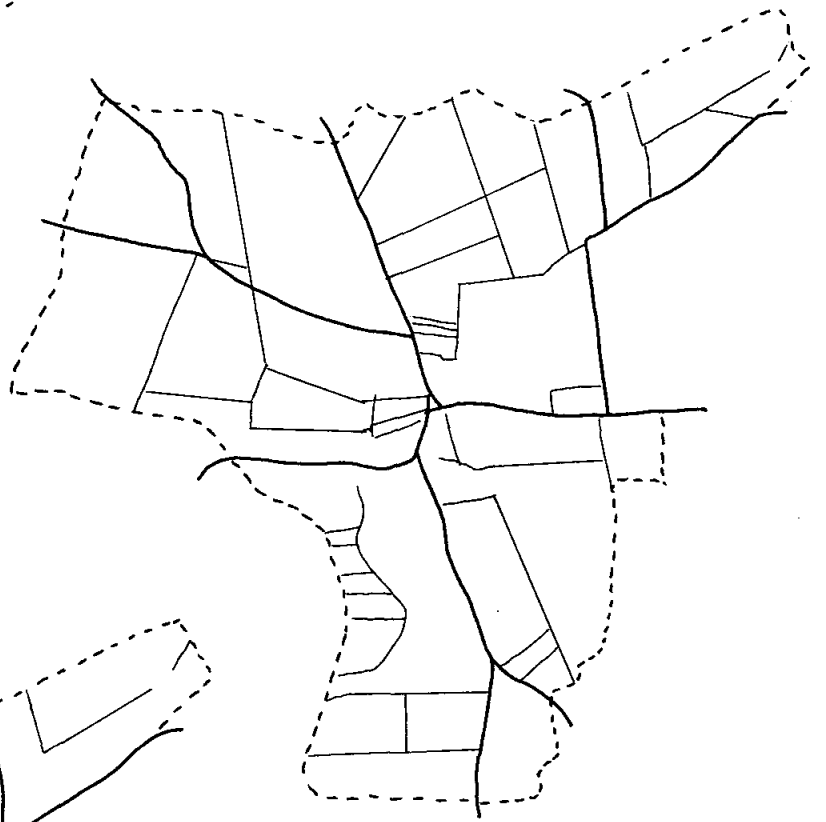
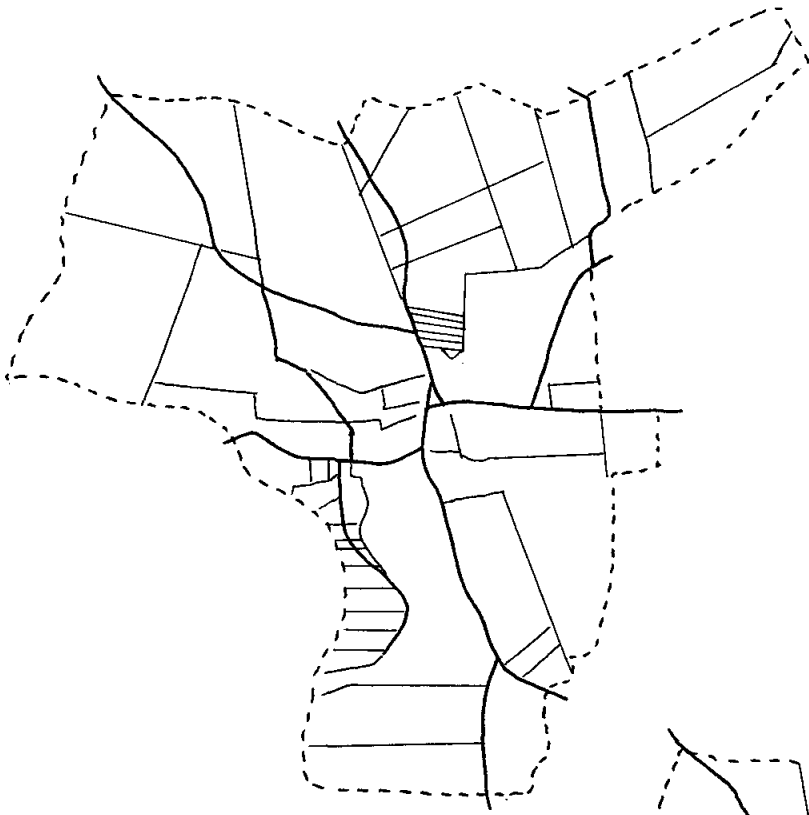
Bebyggelsen

VIBY - Ressourcestruktur

- a) Viby ejerlav er agerland bortset fra et mindre vådområde i den syd-vestlige del og et i det nord-østlige hjørne. En del af ejerlavsgården mod vest er vandløb.
- b) Viby ejerlav har været meget vådt, med mange større og mindre vådområder som stort set alle er tørlagte idag.
- c) Vådområdet i syd-vest er tilgængeligt via markvej. Der er ikke meget at se, men området er stadig omgivet af et flot bugtet dige.

Mark.

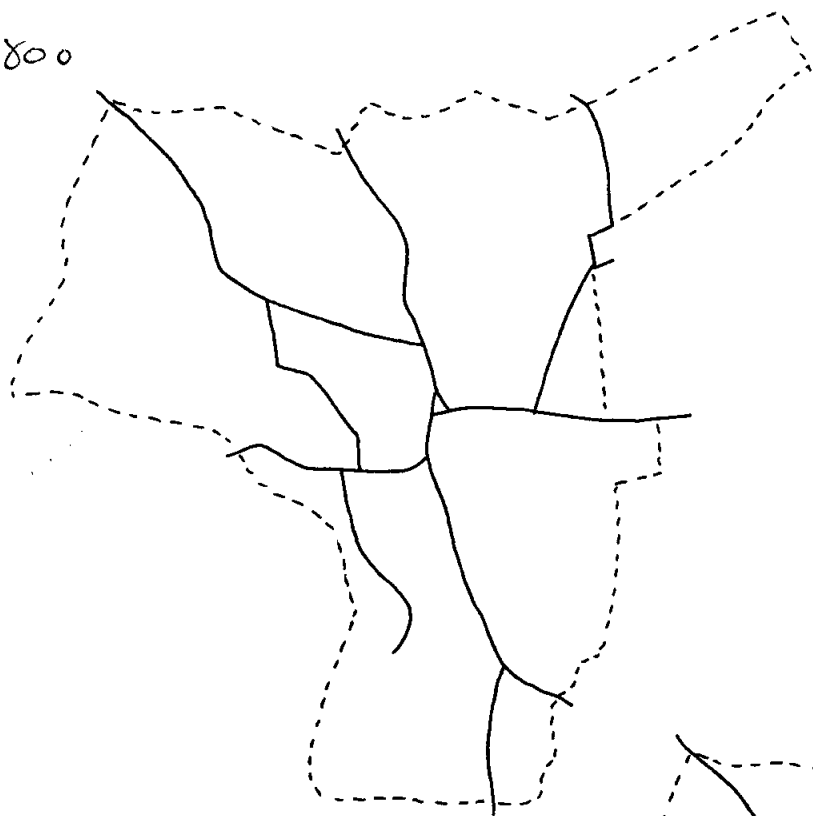

VIBY - Markstruktur

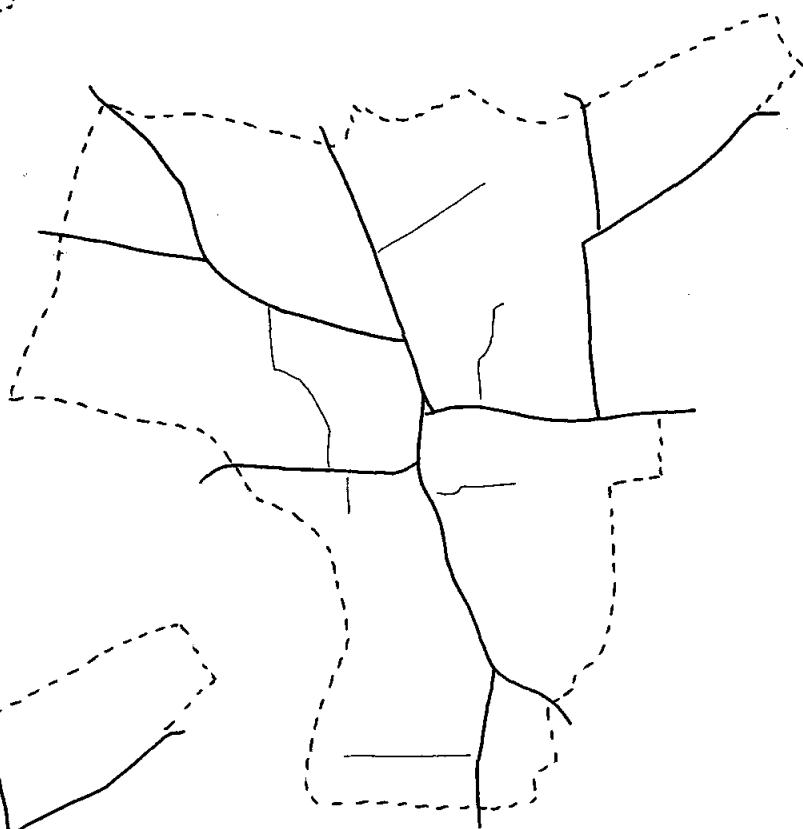
- a) Markstrukturen er velbevaret med de fleste udskiftningsskel tilbage. De viser en blokudskiftning med stor forskel i blokstørrelserne. Ca fire skel er idag vej.
- b) Englodderne er væk.
- c) En del skel er meget flotte, flere er små og syner ikke meget på markerne.
- d) Det er muligt at få et indtryk af markstrukturen.

a 1800

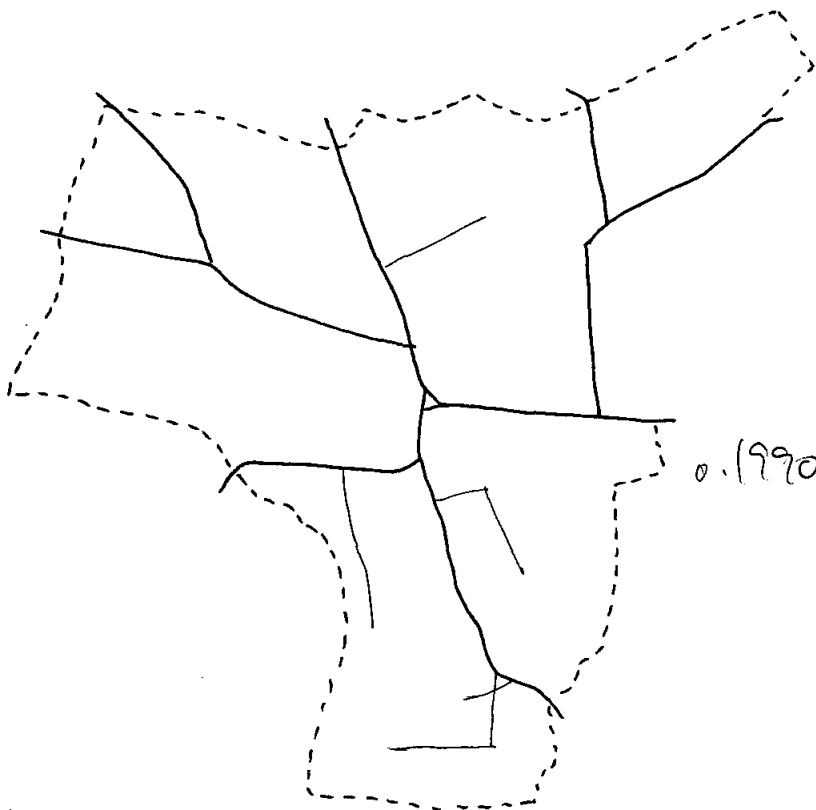
Veje

a 1890

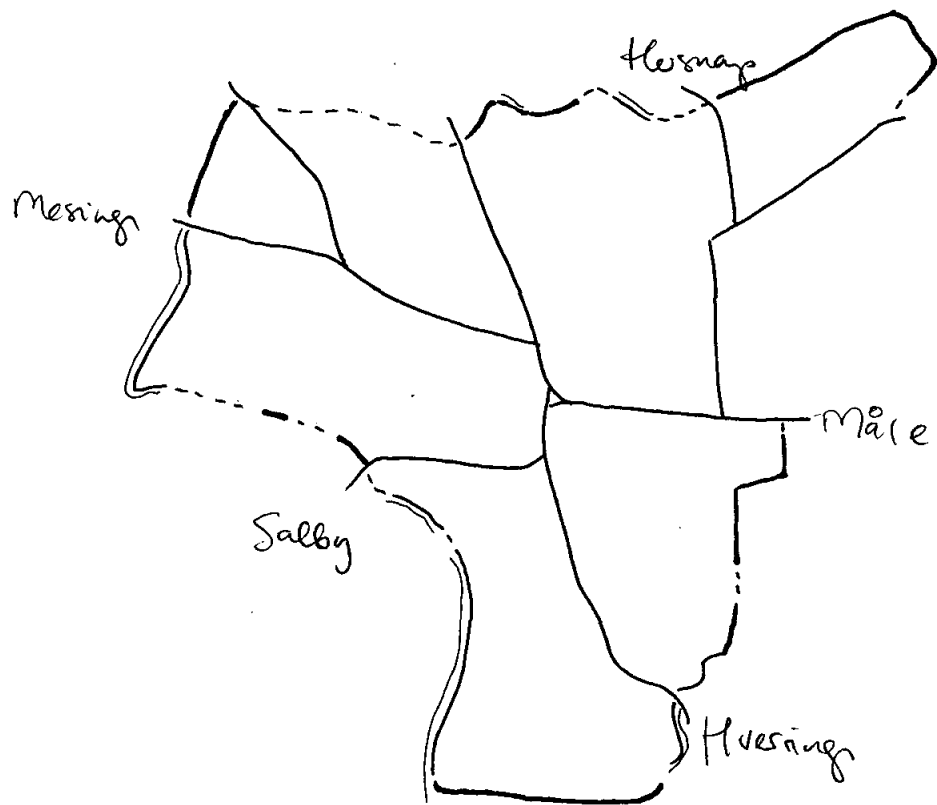
a. 1990

VIBY - Vejstruktur

- a) Vejstrukturen består primært af fem veje der udgår fra landsbyen i midten af ejerlavet. Herfra sideveje.
- b) Vejstrukturen ændredes en del i 1800-tallet. En vej forsvinder (én til i løbet af 1900-tallet) da den ved flytning af møllen mister sin betydning. Tre veje rettes ud, og en flyttes.

ljus (ansgränser)

VIBY - Ejerlavsgården

Ejerlavsgården er næsten fuldstændig bevaret. Dels som dige, dels som vej. Den er især flot ved vejen til Mesinge i den nord-vestlige del, fordi den slynger sig, og langs vejen i den østlige del, hvor der er højt dige med stynede popler.

VIBY - Andre områder af interesse

- Kastelshøjen i det nord-vestlige hjørne. Kan ses fra vejen til Dalby.

VIBY - Konklusion

- a) Velbevaret mark- og vejstruktur og ejerlavsgrense. Delvis bevaret bebyggelses- og ressourcestruktur.
- b) Især landsbyen er en god oplevelse.
- c) Trusler: Mere nybyggeri er der ikke plads til hvis det stadig skal være muligt at få indtryk af bebyggelsesstrukturen.
- d) Reetableringsforslag: "Enghave" i den syd-vestlige del af ejerlavet.

Voldtofte

VOLDTOFTE

Flemløse sogn, Båg herred, Hårby kommune.

Målebordsblad 1890: 64 og 65 = J II DRESLETTE (353) og I II HÅRBY (354)
4-cm.kort: 23 = 1312 IV SV GLAMSBJERG

ØSTRUP

Østrup sogn, Lunde herred, Otterup kommune.

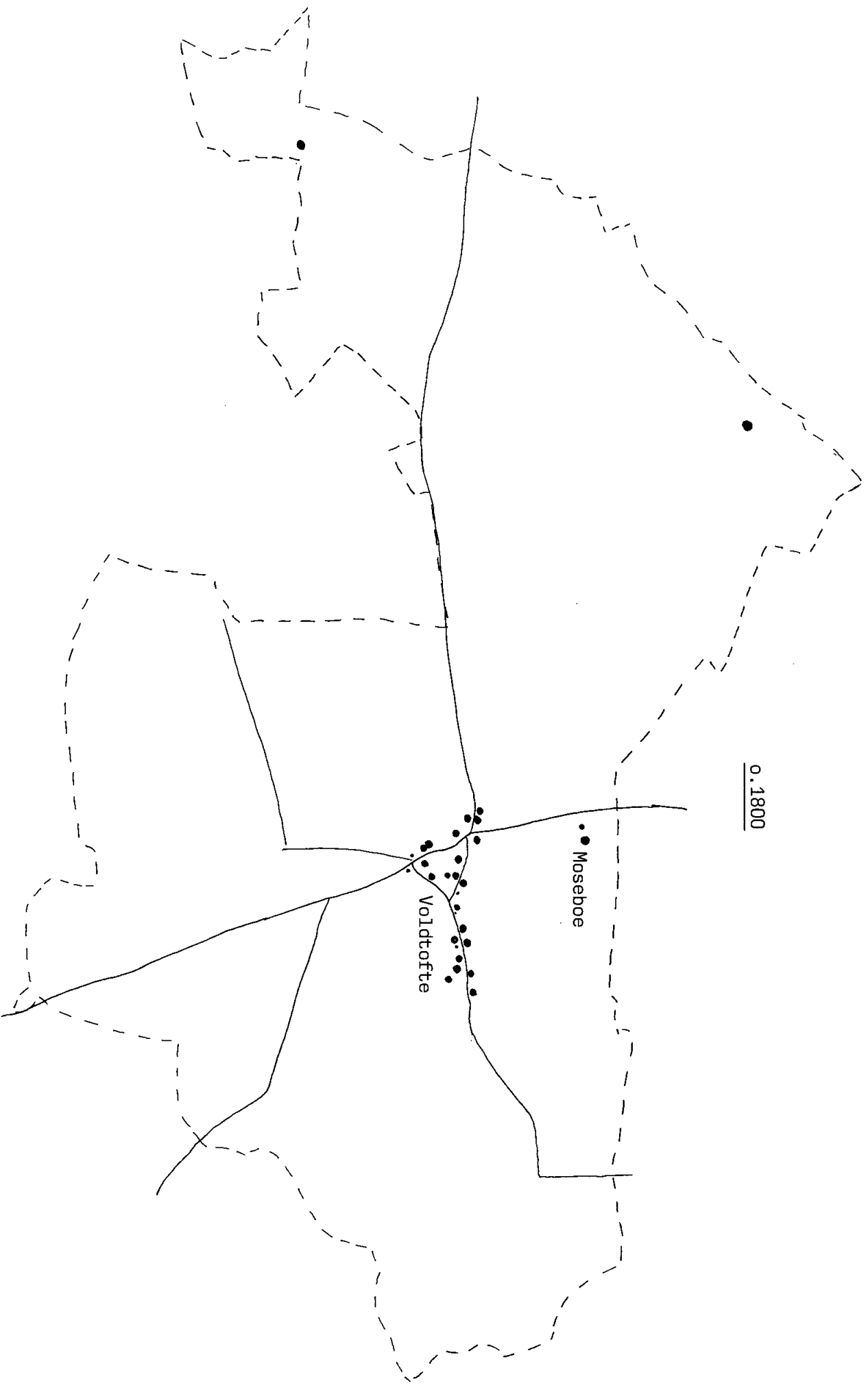
Målebordsblad 1890: 22 = F 4 SKIBBY (314)
4-cm.kort: 13 = 1313 II SV ODENSE FJORD

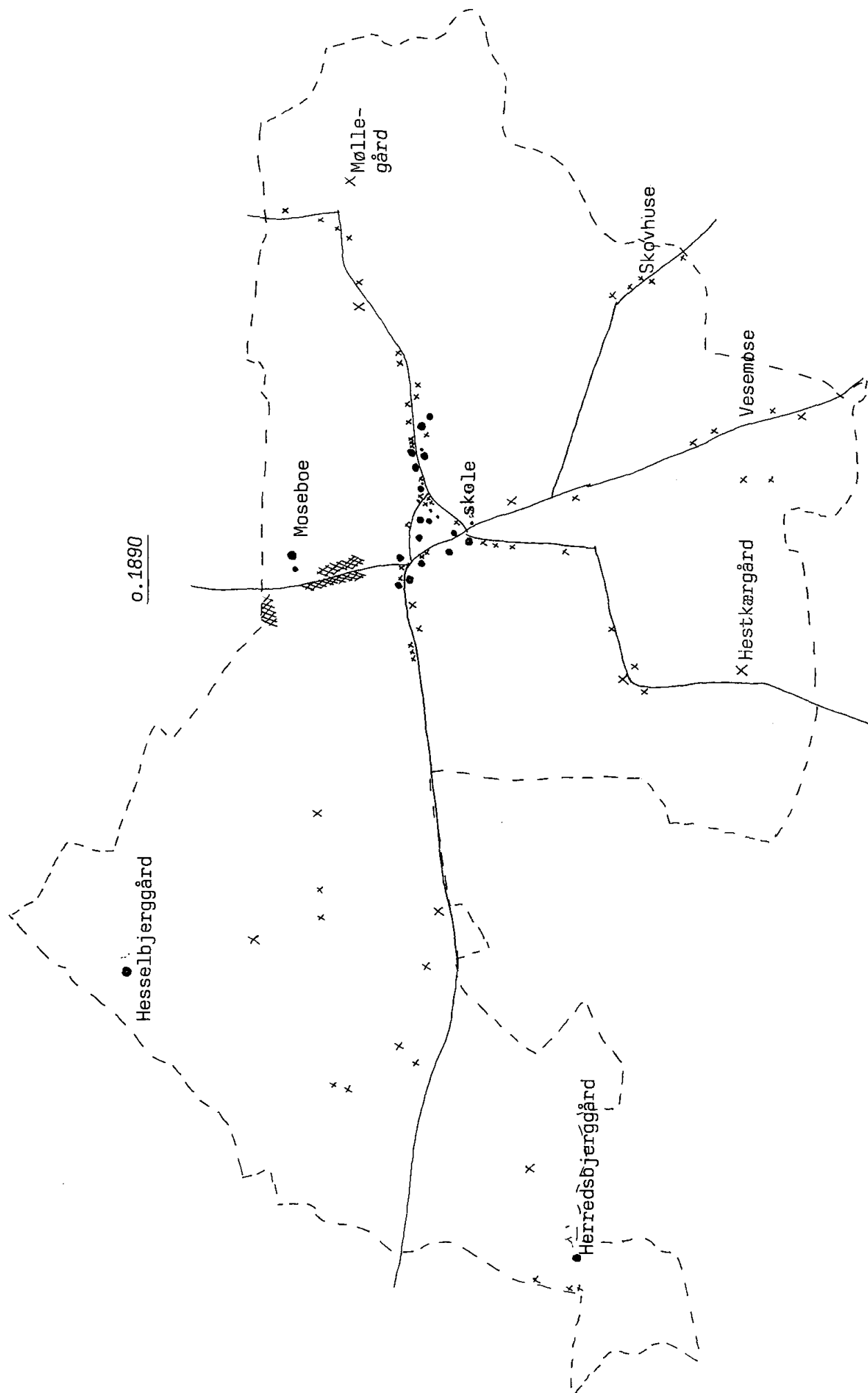
ÅLSBO

Rørup sogn, Vends herred, Årup kommune.

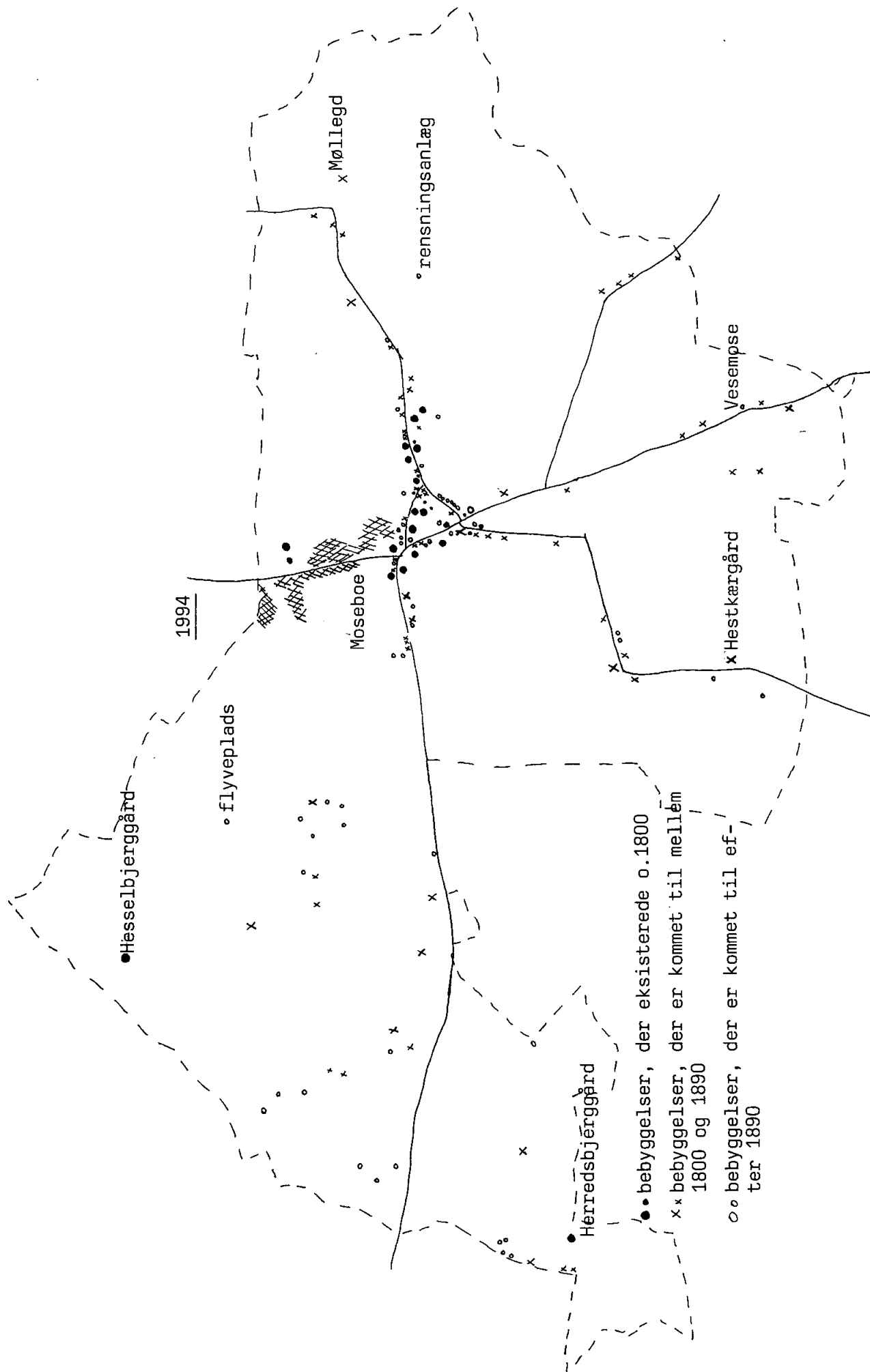
Målebordsblad 1890: 30 og 41 = J 3 FJELDSTED (321) og J 2 SKYDEBJERG (332)
4-cm.kort: 11 og 17 = 1313 III SV BRENDERUP og 1312 IV NV ÅRUP

Voldtofte - bebyggelsesstruktur

o. 1890

VOLDTOFTE - Bebyggelsesstruktur

a) Bebyggelsesstrukturen i Voldtofte ejerlav består i dag af selve bykernen og bebyggelsen udenfor. Bykernen er stor og rummer mange gårde, husmandssteder, ældre og nyere huse. Ude i den øvrige del af ejerlavet ligger der mange spredtliggende gårde, huse og husmandsteder langs vejene og i hele den ret kuperede nordvestlige del af ejerlavet. Nord for bebyggelseskernen er der tale om en egentlig bymæssig bebyggelse med en kerne af ældre huse og ellers parcelhuskvartører.

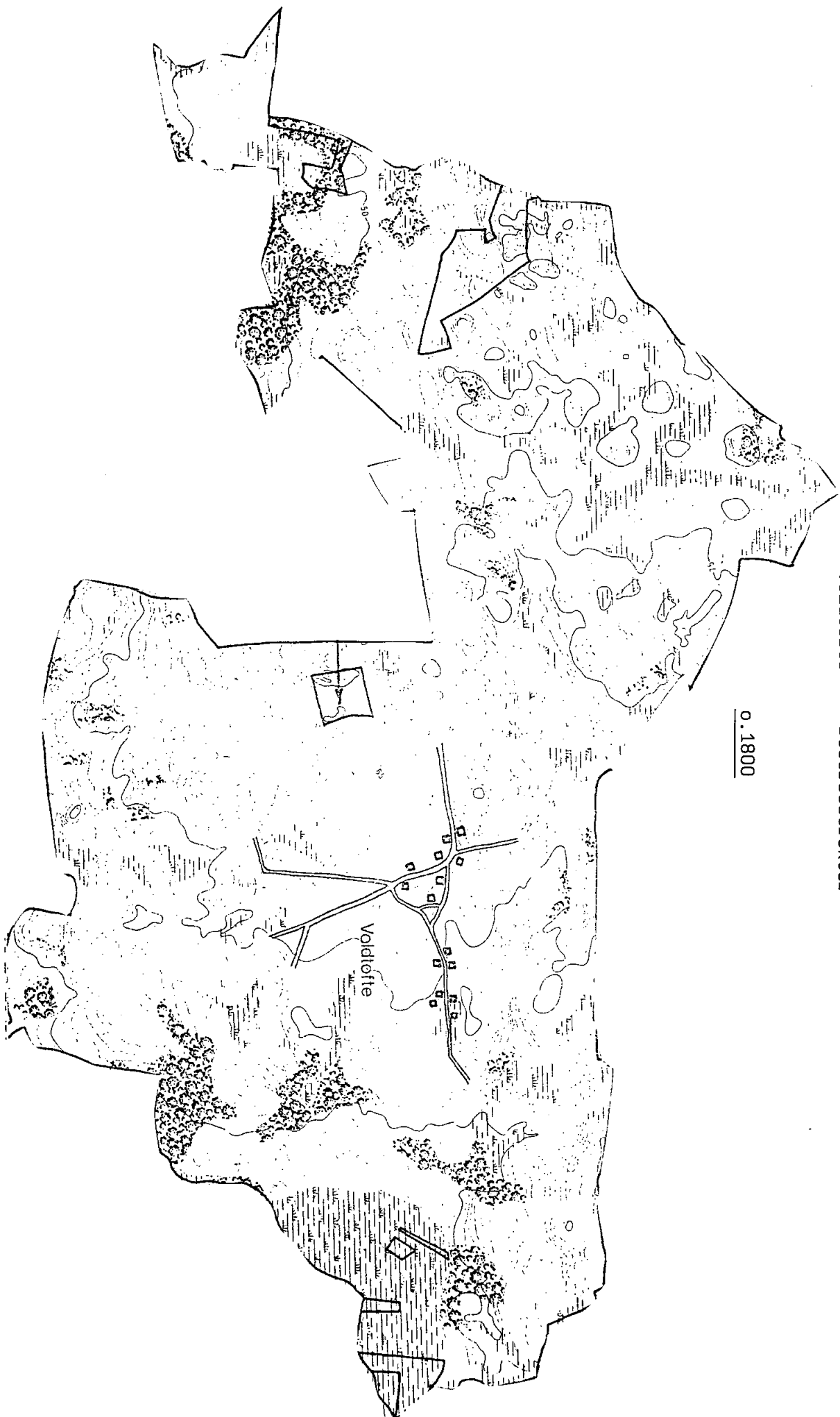
b) Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800. Ændringerne har været størst udenfor selve bykernen. Bykernen har bevaret en meget stor del af de oprindelige gårde, men der er blevet opført mange husmandssteder og huse imellem gårdene og på de udflyttede gårdes tomter. Udfyldingen er foregået jævnt over hele perioden. Ude i ejerlavet er der derimod sket omfattende ændringer. O.1800 var der kun 4 gårde placeret udenfor bykernen, men i løbet af 1800-tallet og i mindre grad sidenhen er der blevet udflyttet enkelte gårde fra bebyggelseskernen og udparcelleret mange huse og husmandssteder. Husbebyggelsen Mosebo kommer til i forbindelse med jernbanen i 1800-tallet, men er så sidenhen blevet udbygget kraftigt med mange parcelhuse, så Voldtofte er "vokset" sammen med Flemløse.

c) Byggestilen er meget blandet som en følge af, at de mange nyanlæggelser er foregået over et meget langt tidsrum. I bebyggelseskernen og blandt den ældste bebyggelse udenfor, er der en meget stor del, som stadig står i bindingsværk.

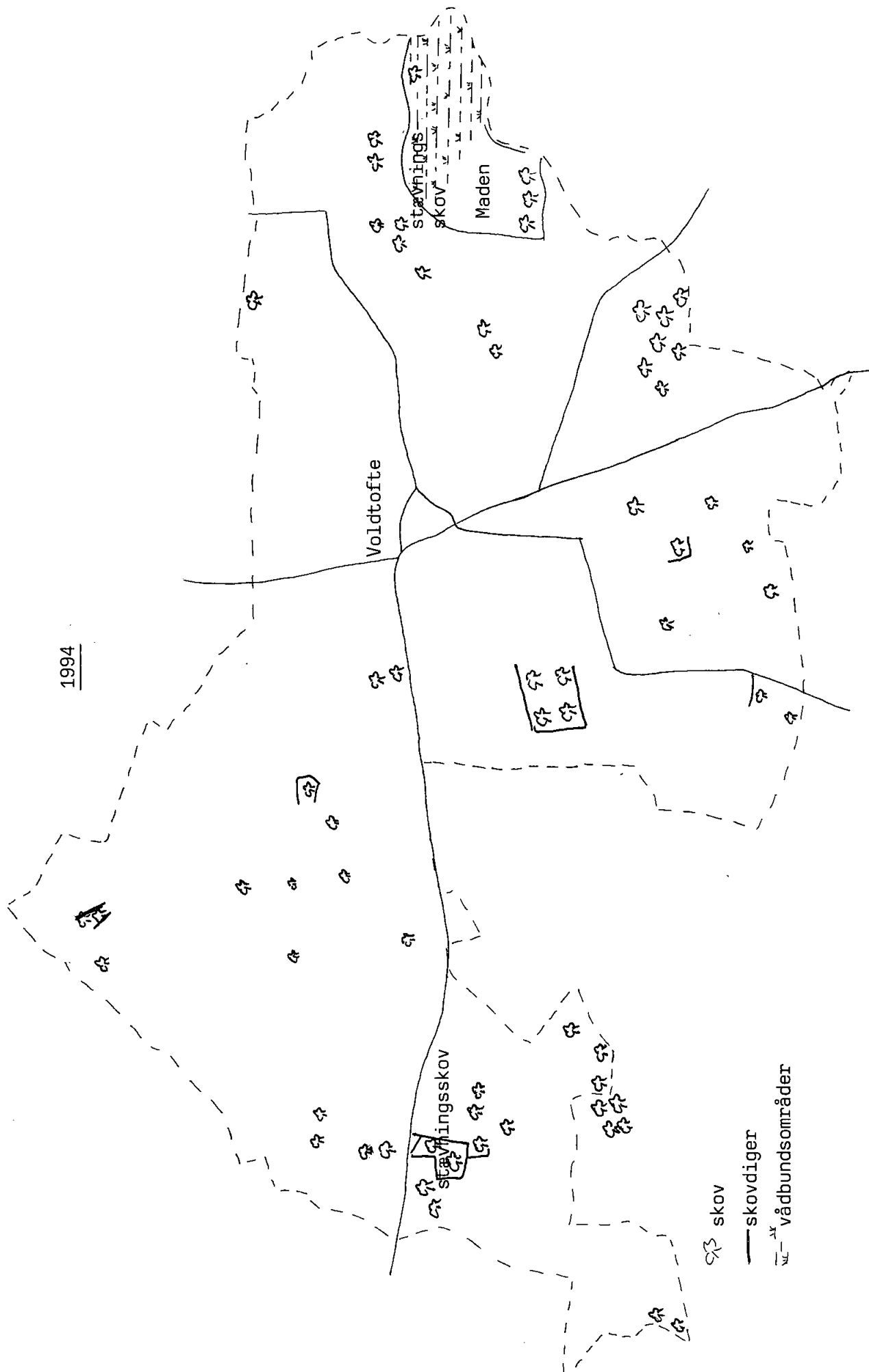
d) oplevelsesværdi ?

Voldtofte - resurserstruktur

0.1800

1994

skov

skovdiger

vådbundsområder

VOLDTOFTE - Ressourcestruktur

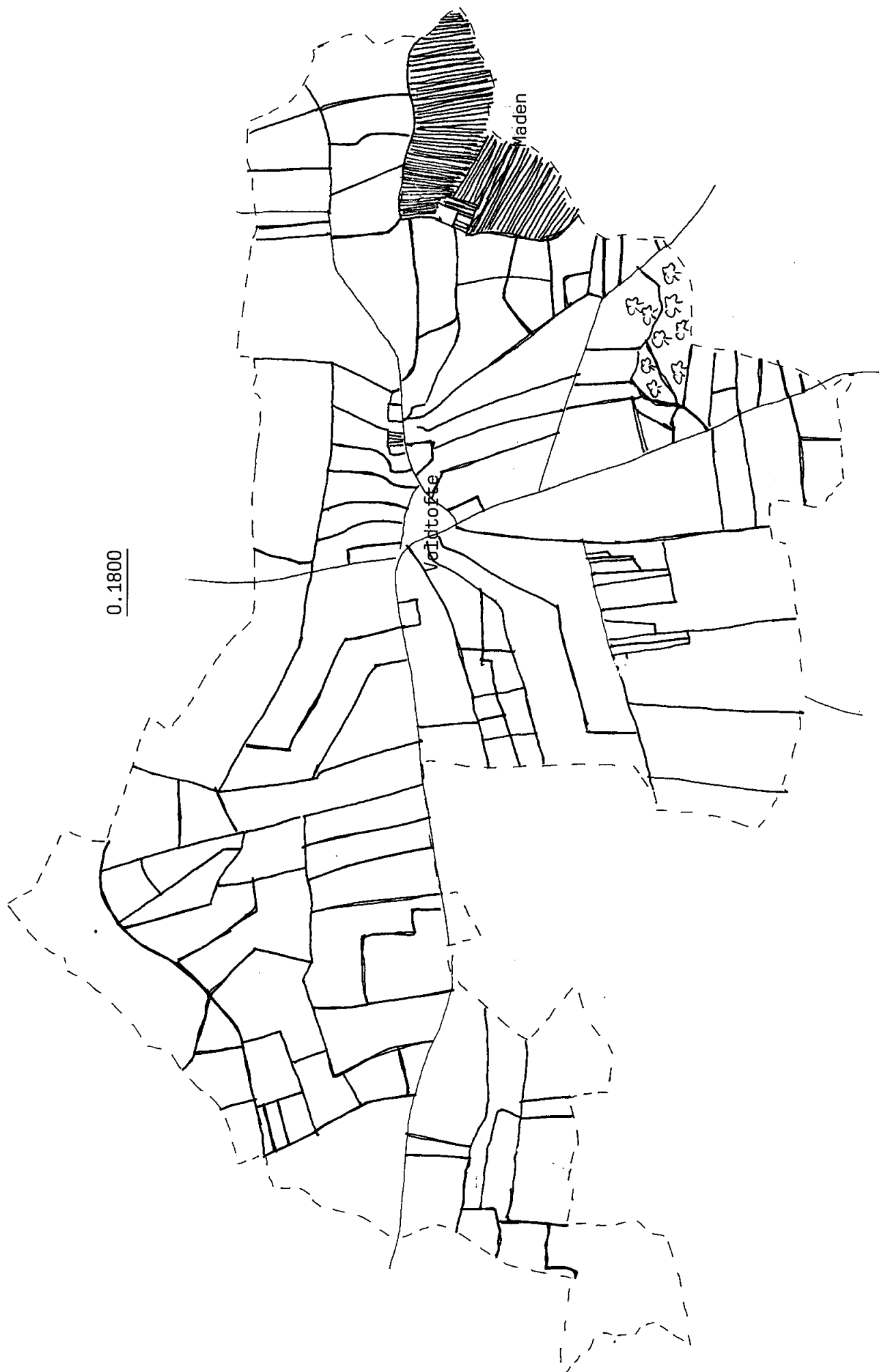
a) Ressourcestrukturen i Voldtofte ejerlav består i dag af et meget stort agerareal, der brydes af mange småskove, træpletter og et større vådbundsområde Maden med et mindre skovstykke, der drives som stævningsskov. I ejerlavets vestligste del findes der ligeledes et mindre stykke stævningsskov.

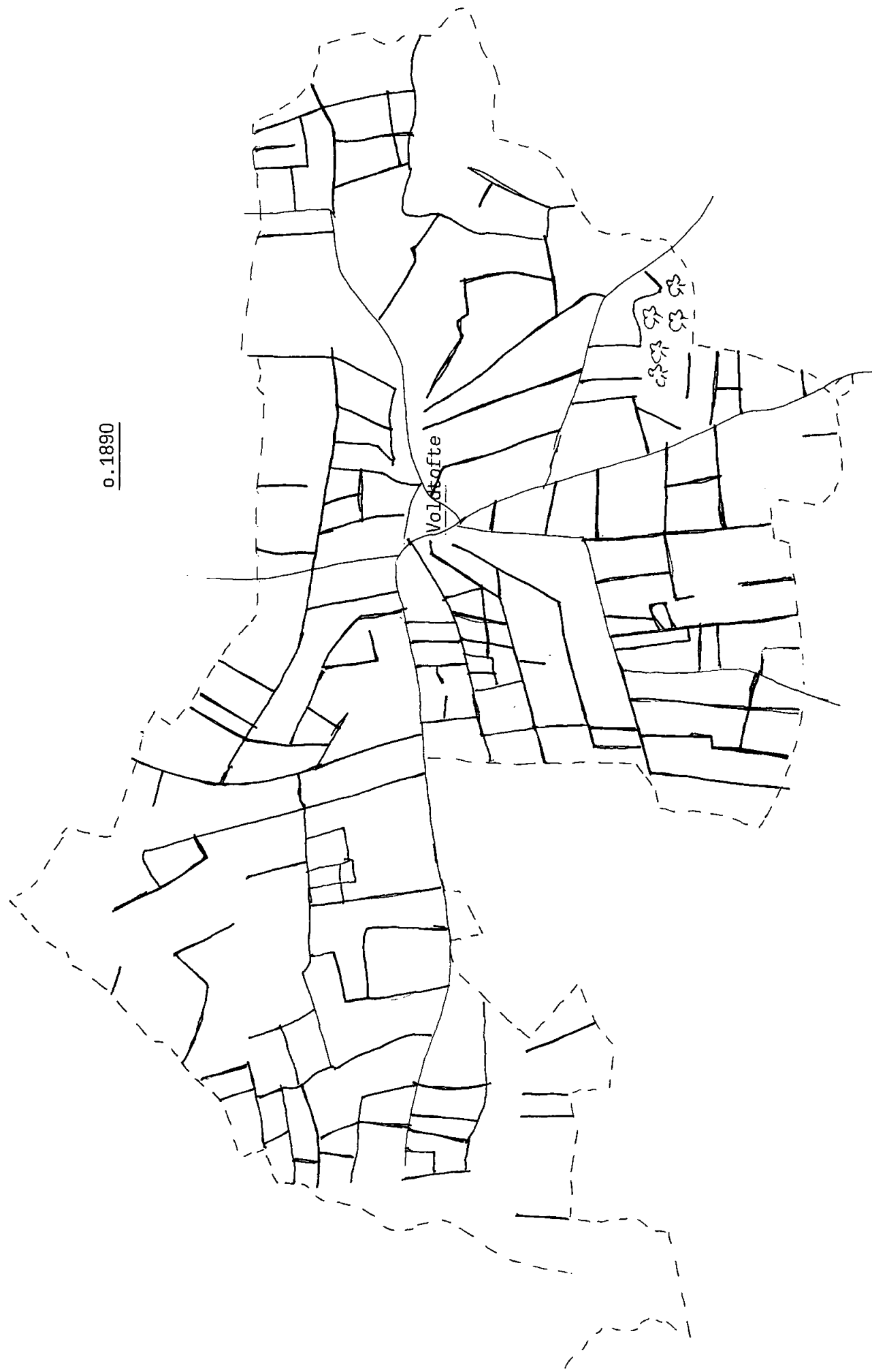
b) Der er kun sket mindre ændringer i ressourcestrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var især den kuperede del af ejerlavet mod vest præget af mange mindre engområder. De bliver i løbet af 1800-tallet opdyrket eller plantet til med skov. De mange små trægrupper og småskove, der var placeret rundt i ejerlavet er i store træk bevaret op til i dag. Det samme gælder det store engområde Maden, der ligeledes indeholder en stævningsskov og en tidligere fægang i den sydlige del. På et stykke af vejen derned er der ligeledes bevaret diger på begge sider, fordi den oprindeligt har tjent som fægang. Engområdet er dog blevet indskrænket lidt mod vest ved opdyrkning, men den gamle afgrænsning er bevaret i form af levende hegn. En nyere placering af et mindre rensningsanlæg på stedet virker meget skæmmende. Et lille skovareal i den vestligste del fremstår som stævningsskov og den lille Voldtofte Skov har strukturer i skovbunden, der formentlig er levn af oprindelige højryggede agre. Skovbunden var meget omrodet i forbindelse med besigtigelsen, så det var ikke muligt med sikkerhed at afgøre om der var tale om højryggede agre og/eller rester af gamle diger, drækanaler o.l.

c) oplevelsesværdi ?

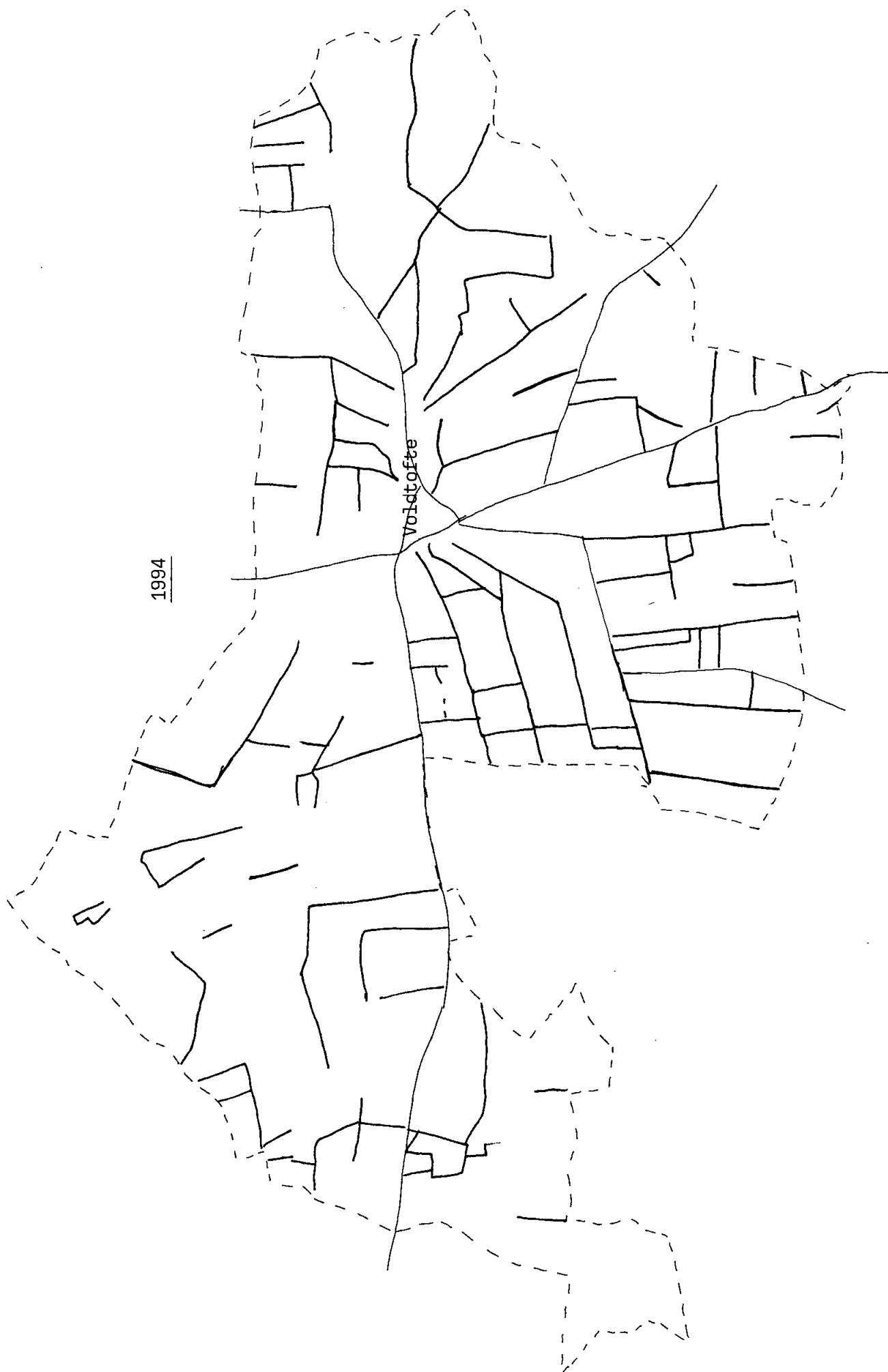
VoIdtofte - markstruktur

0.1800

o. 1890

1994

VOLDTOFTE - Markstruktur

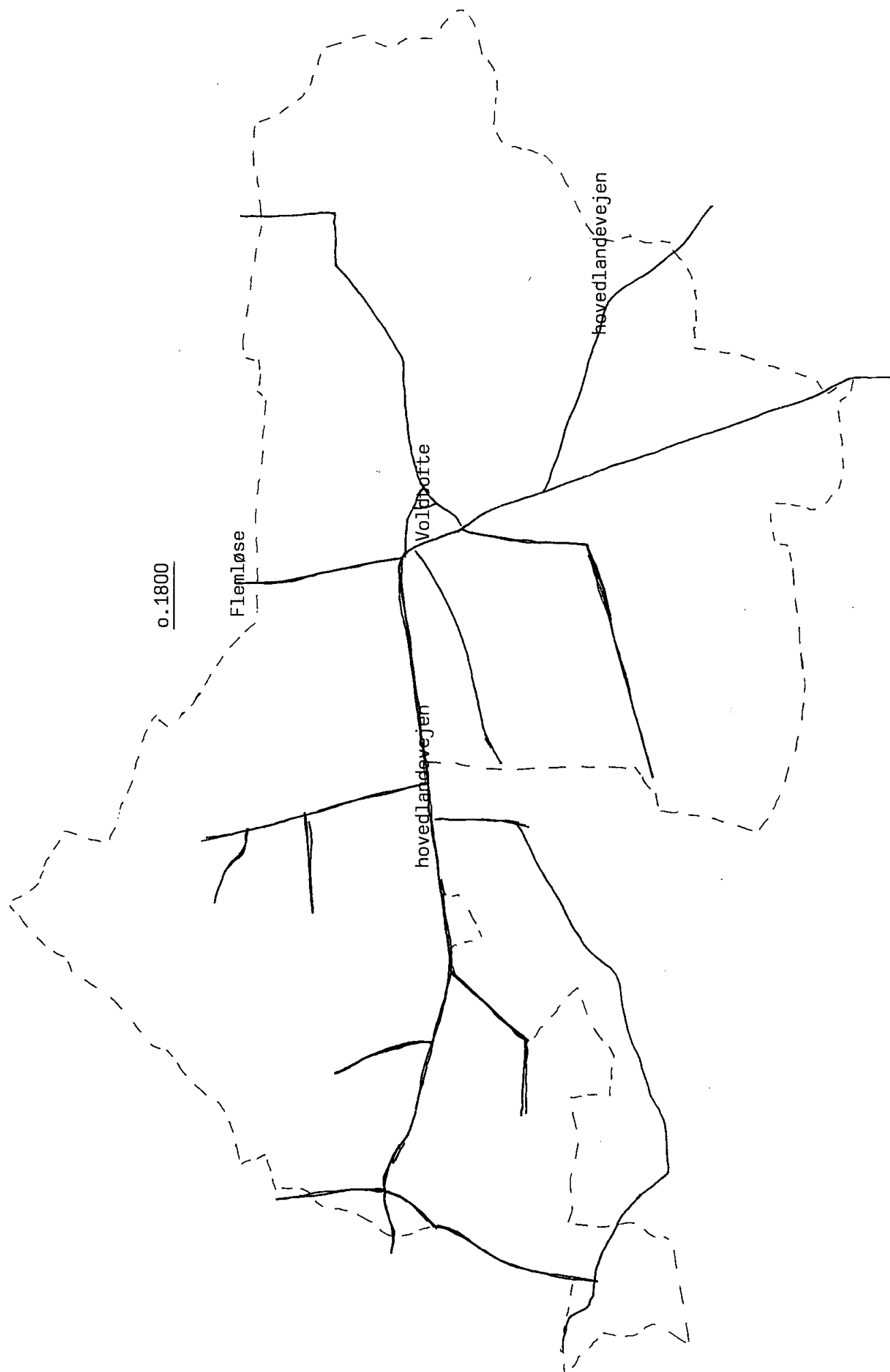
a) Markstrukturen i Voldtofte ejerlav består i dag af en blanding med en forholdsvis stor opdeling i store og små marker i ejerlavets sydlige og østlige del, mens den vestlige del består af flere større agerarealer, der kun brydes af enkelte ofte ufuldendte skelforløb og så markvejene.

b) Der er sket en del ændringer i markstrukturen siden o.1800, hvor der var tale om en struktur med mange smalle marker, der løb op til gårdene i bykernen. En markstruktur, der har betydet, at mange af gårdene er blevet liggende i bykernen i stedet for at blive udflyttet. De øvrige jorder, der lå længere væk fra bykernen var derimod delt op i mange strimler og blokke, formentlig som en følge af det kuperede landskab med stærkt variende landbrugsværdi og udnyttelsesform. Denne opdeling er næsten forsvundet i dag, mens en del af strimmelstrukturen i forbindelse med landsbykernen er bevaret. I løbet af 1800-tallet kommer der en del mindre skelforløb til i forbindelse med oprettelsen af de mange husmandssteder.

c) Skellene er en blanding med flest diger og ellers levende hegn. Digerne er generelt meget høje og står tydeligt frem i landskabet.

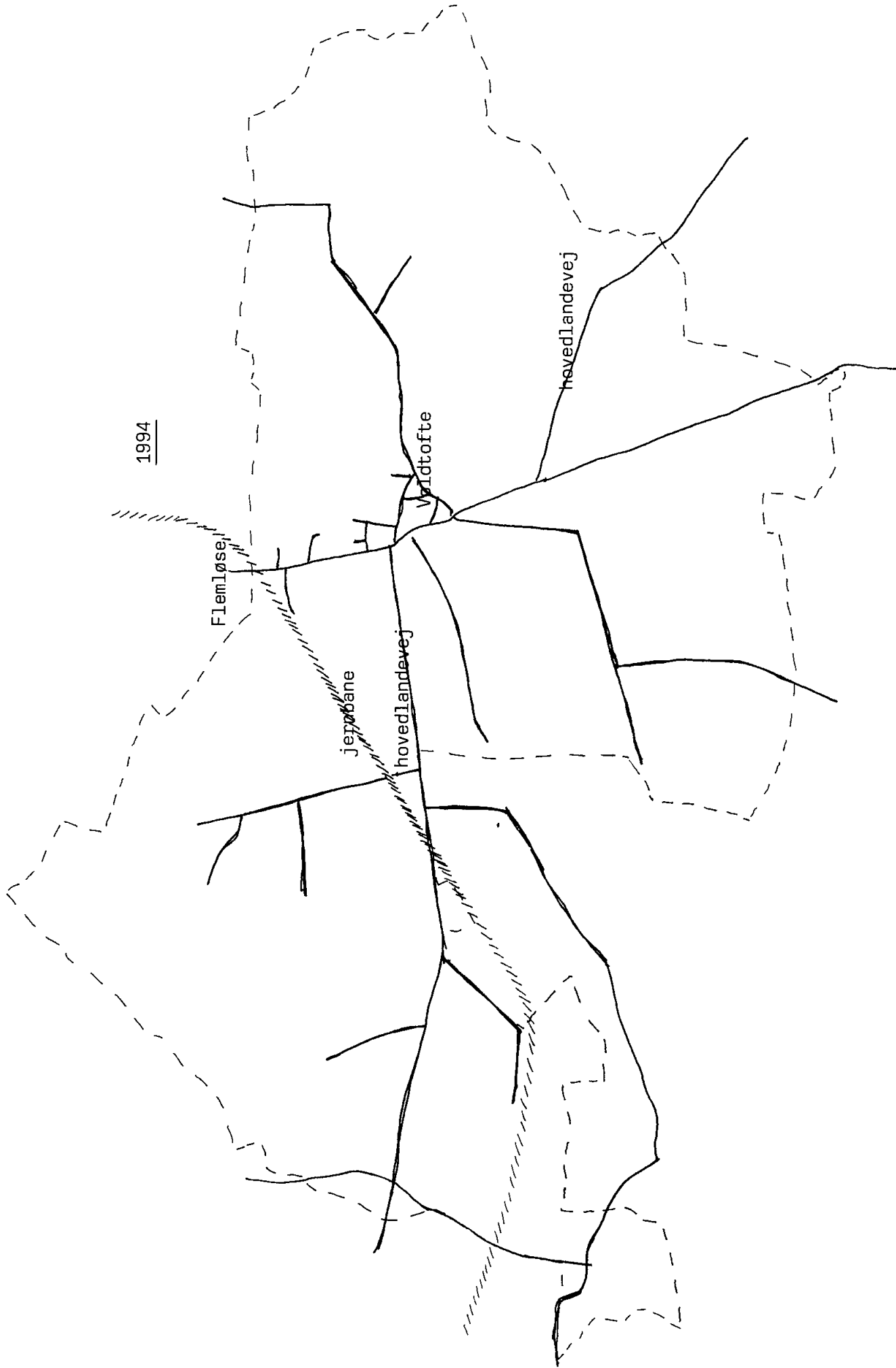
d) oplevelsesværdi ?

Voldtofte - vejstruktur

Voildtofte - vejstruktur

1994

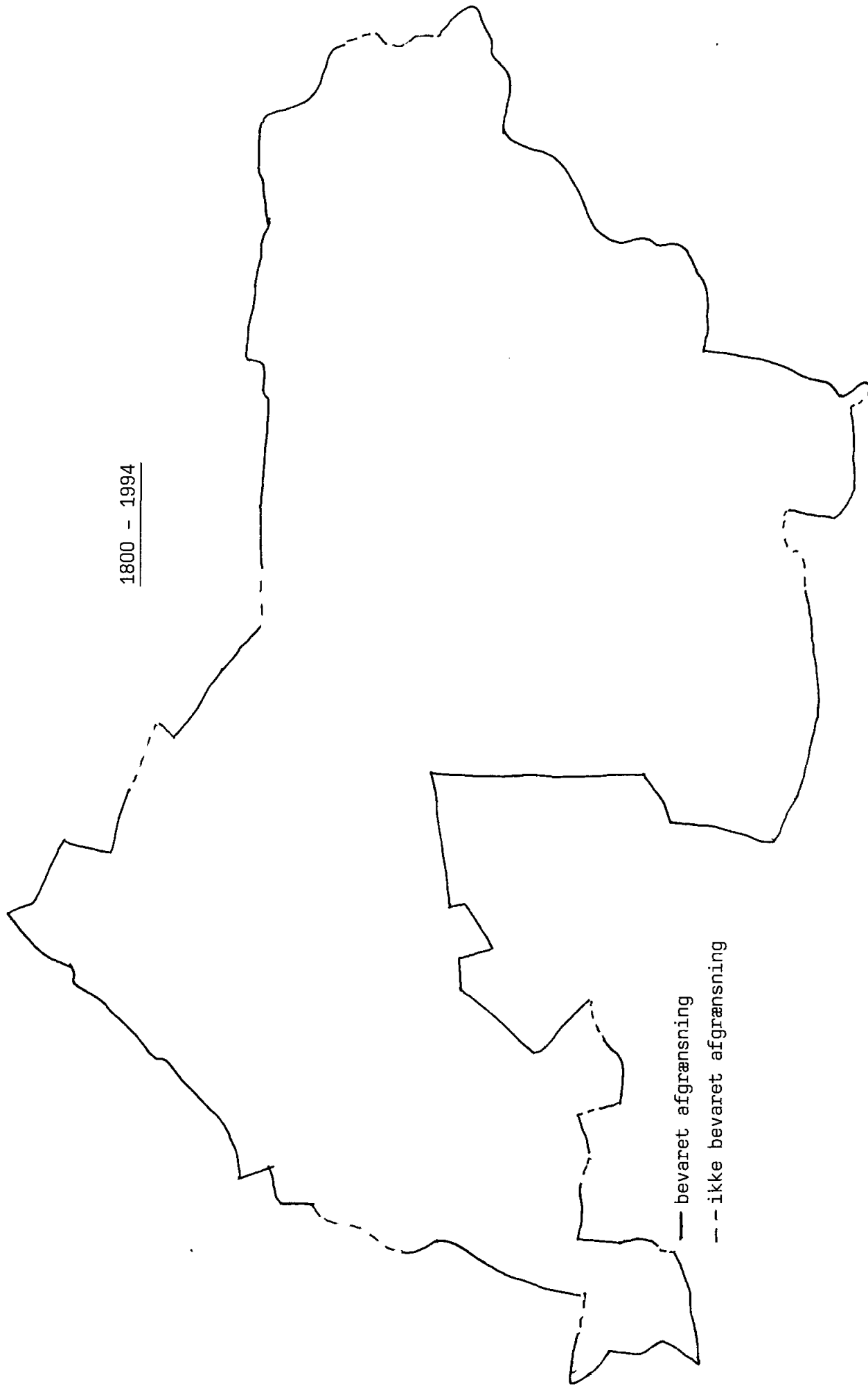

VOLDTOFTE - Vejstruktur

- a) Hovedvejstrukturen, som den ser ud i dag, består af hovedlandevejen Faaborg-Assens og en mængde vejforløb, der fører rundt i ejerlavets østlige og sydlige del, mens den nordvestlige del ikke rummer gennemgående veje. Ejerlavet gennemskæres af Assens-Faaborg jernbanen.
- b) Der er, bortset fra oprettelsen af jernbanen i sidste halvdel af 1800-tallet, kun sket enkelte ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800. Det drejer sig om en mindre udretning af hovedlandevejen og tilføjelsen af et enkelt vejforløb mod syd.

Voldtofte - ejerlagsafgrænsning

1800 - 1994

VOLDTOFTE - Ejerlavsgården

a) Ejerlavsgården er bevaret næsten hele vejen rundt. Enkelte mindre strækninger, dog kun i form af vejforløb.

Ellers består den af en blanding med mest diger og i mindre grad levende hegn.

b) oplevelsesværdi ?

VOLDTOFTE - Konklusion

a) Voldtofte har en rimelig velbevaret bebyggelsesstruktur i selve bykernen, men den øvrige del af ejerlavet har været udsat for en kraftig nybebyggelse med gårde, husmandssteder, huse, stationsby og parcelhuskvartærer.

Ressource- og vejstrukturen samt ejerlavsgårdsgrænsen er velbevarede. De bedste levn af markstrukturen fra o.1800 findes umiddelbart syd for bykernen, men ellers er markstrukturen meget dårlig bevaret.

Der er tale om et ejerlav, hvor de velbevarede dele er koncentreret om selve bykernen og mark- og vådbundsområdet umiddelbart syd herfor.

b) oplevelsesværdien ?

c) -

d) -

Østrup

ØSTRUP - Bebyggelsesstruktur

a) Bebyggelsen i Østrup ejerlav betår først og fremmest af den meget store landsbykerne med gårde, huse, hovedgård og kirke. Den største del af landsbyejerlavet, som ligger syd for selve landsbykernen, rummer en masse huse, husmandssteder, gårde og egentlige hussamlinger. I ejerlavets nordligste del ligger der, foruden en blanding af gårde og huse, et meget stort drivhusgartneri.

a) Ser vi på de ændringer, der er sket i bebyggelsesstrukturen fra o.1800 og op til i dag, så er de omfattende. Ændringerne er ikke sket ved at bebyggelsen fra 1800 er forsvundet eller flyttet, den ligger næsten intakt tilbage, men ved at der er sket en meget kraftig bebyggelses-ekspansion i hele ejerlavet igennem både 1800- og 1900-tallet.

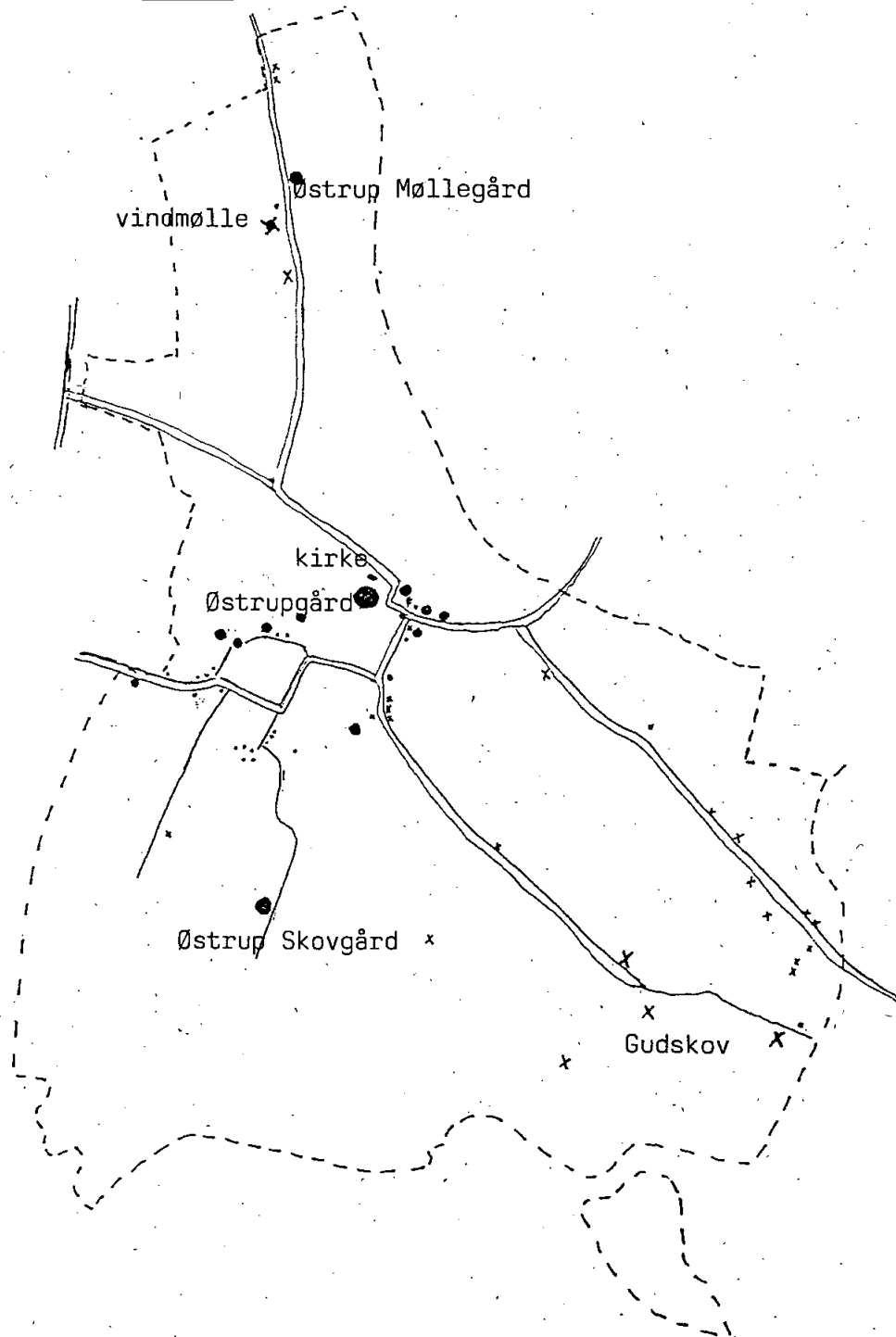
Omkring 1800 lå gårdene langs bygaden eller nær derved sammen med Østrupgård og Østrup kirke. Ind imellem lå en del huse. Mod nord var der Østrup Møllegård med vindmølle og i ejerlavets sydlige del lå Østrup Skovgård. I løbet af 1800-tallet bliver der bygget enkelte huse inde i selve landsbykernen. Udenfor landsbykernen sker der en hel del mere, da der udparcelleres en masse små gårde/husmandssteder og huse i ejerlavets sydøstlige del. Imellem 1890 og i dag opføres der en mængde huse og husmandssteder både i og udenfor landsbykernen. I ejerlavets sydøstlige del er der tale om egentlige hussamlinger. Ejerlavets nordligste del, som hovedsageligt omfatter jorden til Østrupgård og Østrup Møllegård (nu uden vindmølle), er blevet skånet lidt mere igennem det meste af 1800- og 1900-tallet.

c) Byggestilen er meget blandet, som man kunne forvente det, når der har været tale om bebyggelsesaktivitet over en så lang periode. Enkelte gårde og huse står stadig helt eller delvist i bindingsværk, men ellers er det en blanding af ældre og yngre grundmurede bygninger med fast tag, der dominerer. Kirken ligner sig selv fra o.1800, bortset fra at kirkegården på et tidspunkt er blevet flyttet over på den anden side af vejen. Hovedgården Østrupgård er blevet bygget en del om efter 1800. Avlsgården stammer fra først i 1900-tallet, mens hovedbygningen blev flyttet lidt væk fra avlsgården i 1890, hvor ejeren fik opført en større grundmuret bygning. Denne hovedbygning kaldes Østruplund, og det er den, som fungerer som institution i dag.

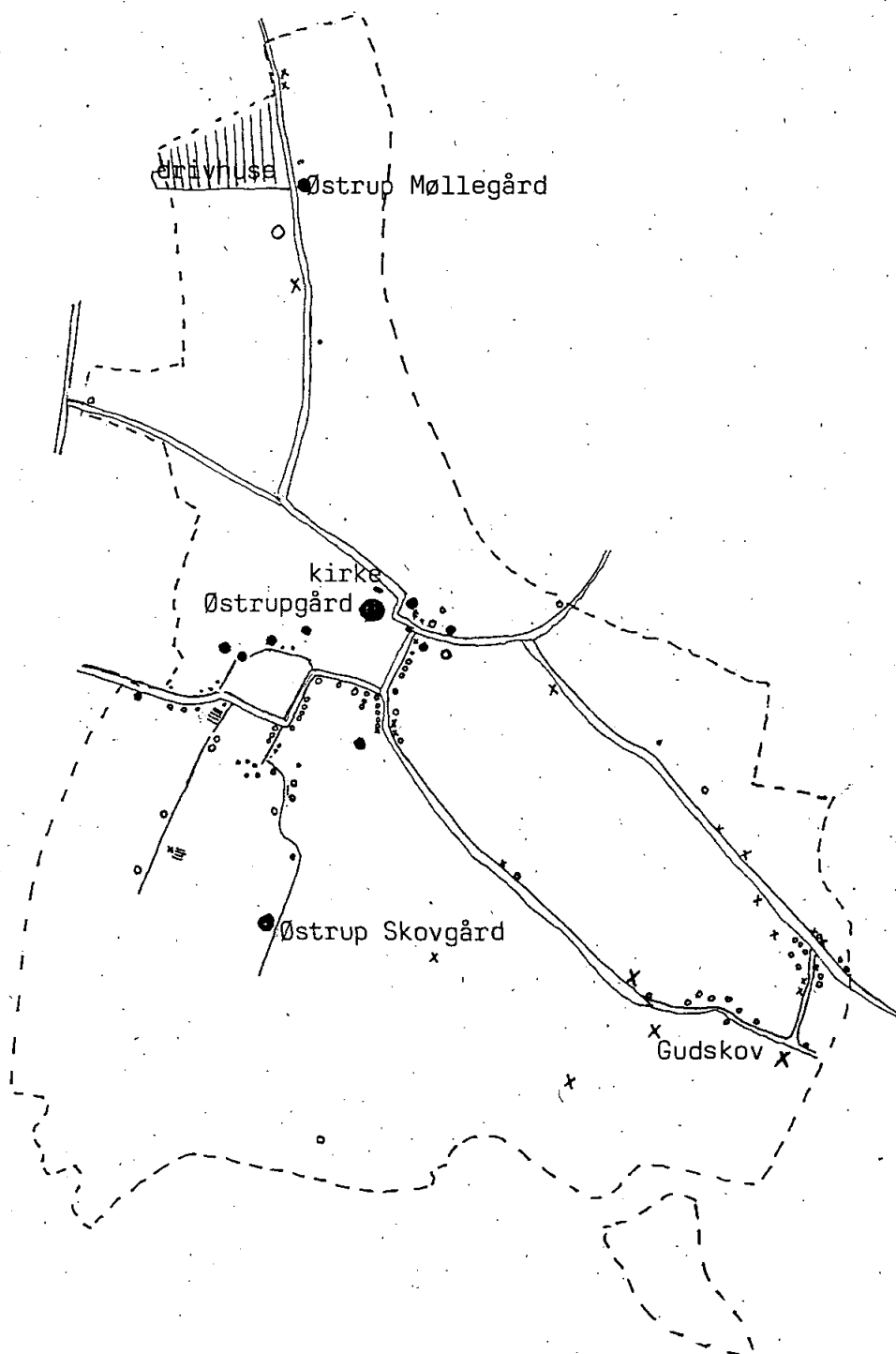
d) Oplevelsesværdien af den bebyggelsesstruktur, som eksisterede o. 1800 er på nogen områder meget dårlig, på andre ganske god.

De oprindelige gårde og enkelte spredtliggende huse er meget svære at få et indtryk af, fordi der ligger så megen anden nyere bebyggelse i landsbykernen. På den anden side er 1800-tallets gårde og huse bevaret, samtidig med, at vi kan iagttage det specielle træk med en ikke udflyttet hovedgård og tilhørende kirke i den nordlige del af landsbyen.

o.1890

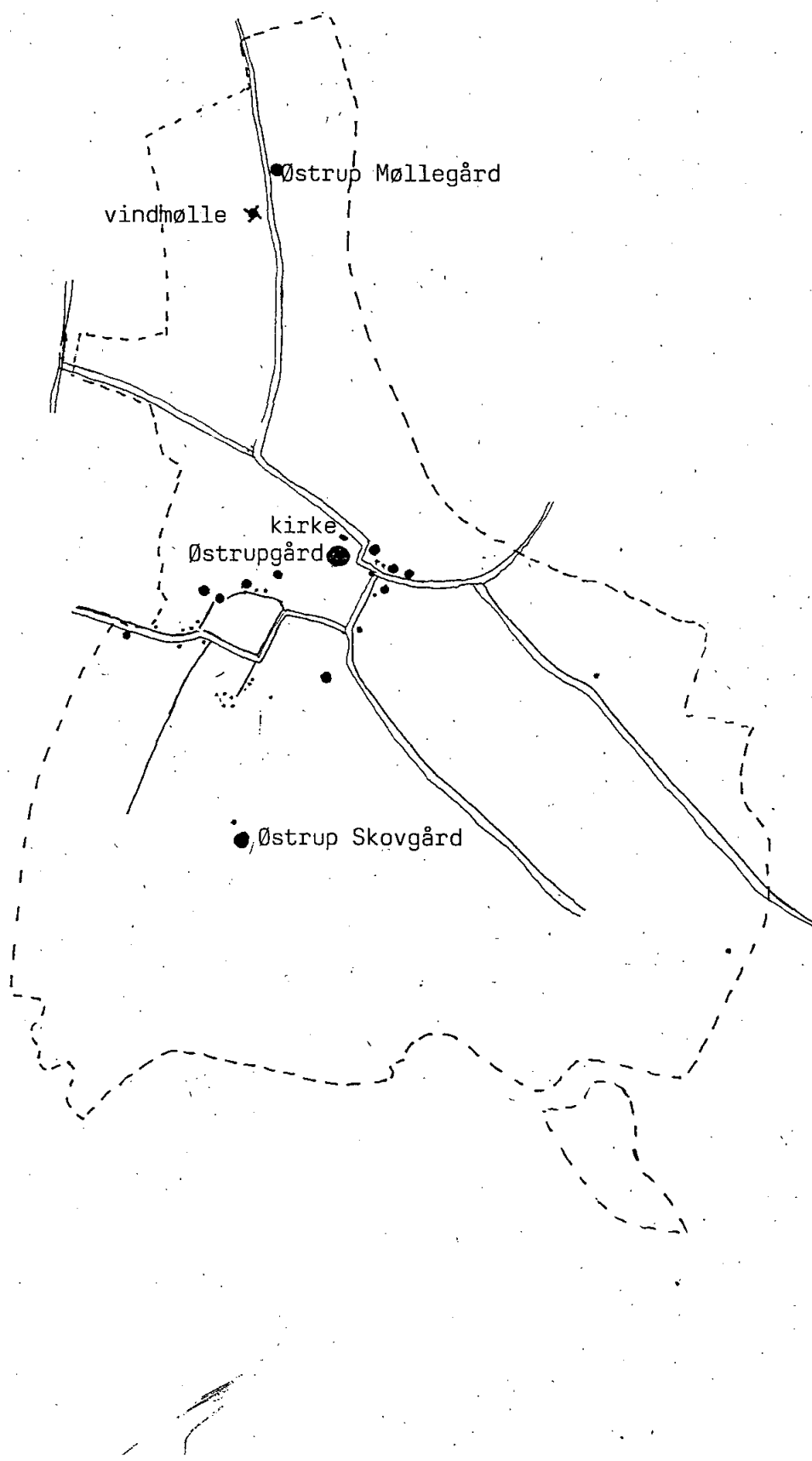

1993

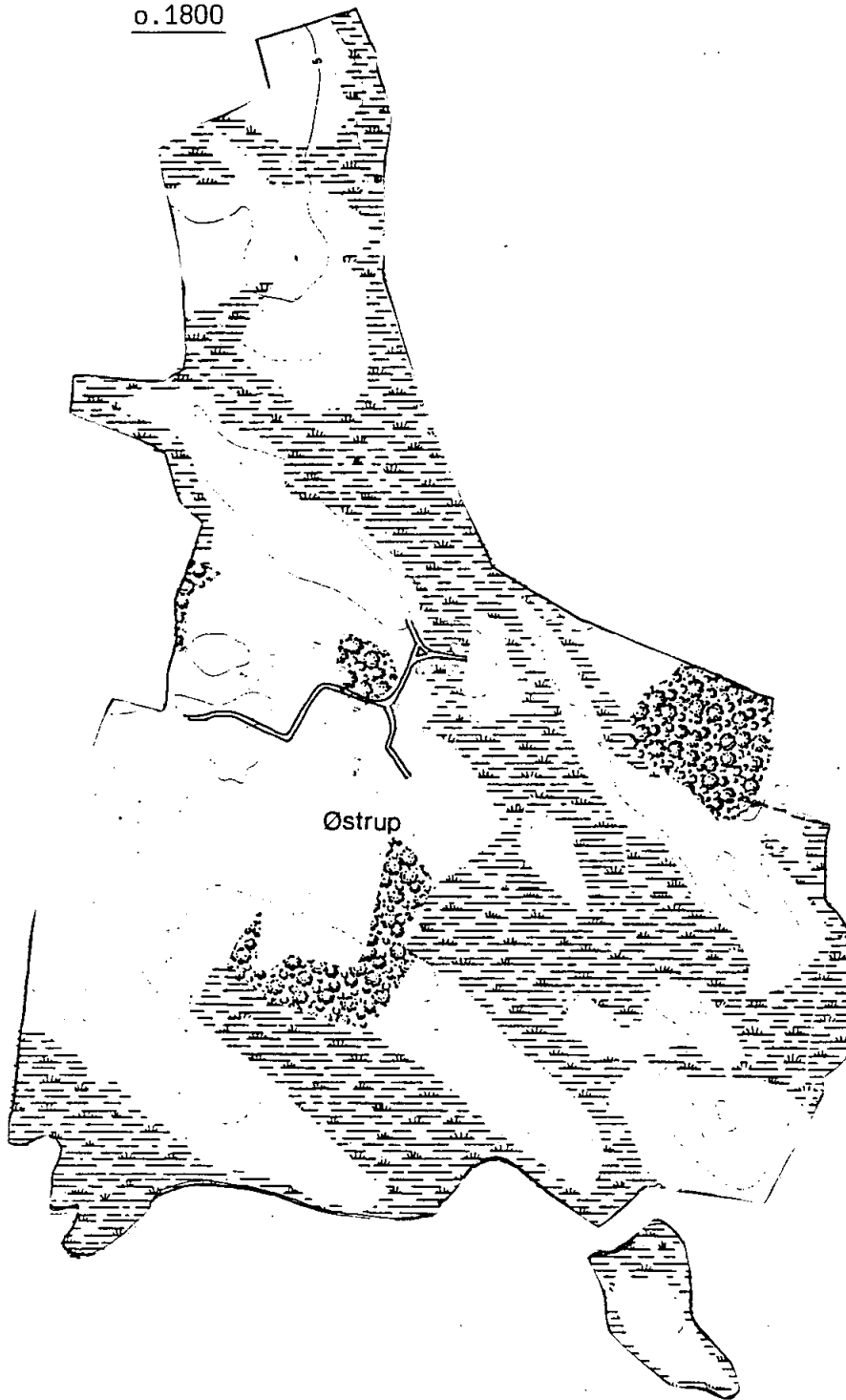
Østrup - bebyggelsesstruktur

0.1800

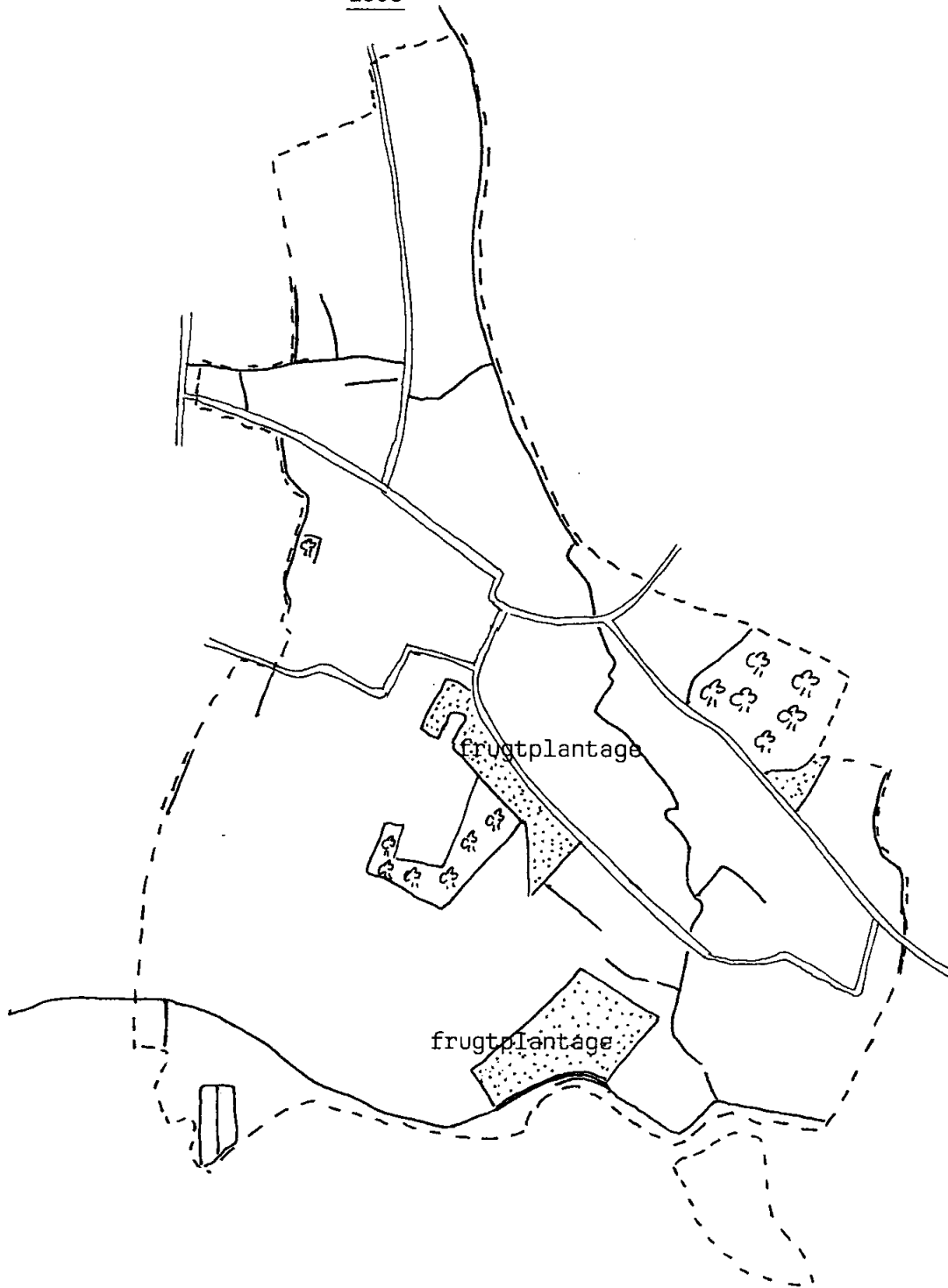

Østrup - resursestruktur

o.1800

1993

ØSTRUP - Resursestruktur

a) Resursestrukturen i Østrup ejerlav i dag består overvejende af agerjord, delt op i mange marker og bebygget mange steder.

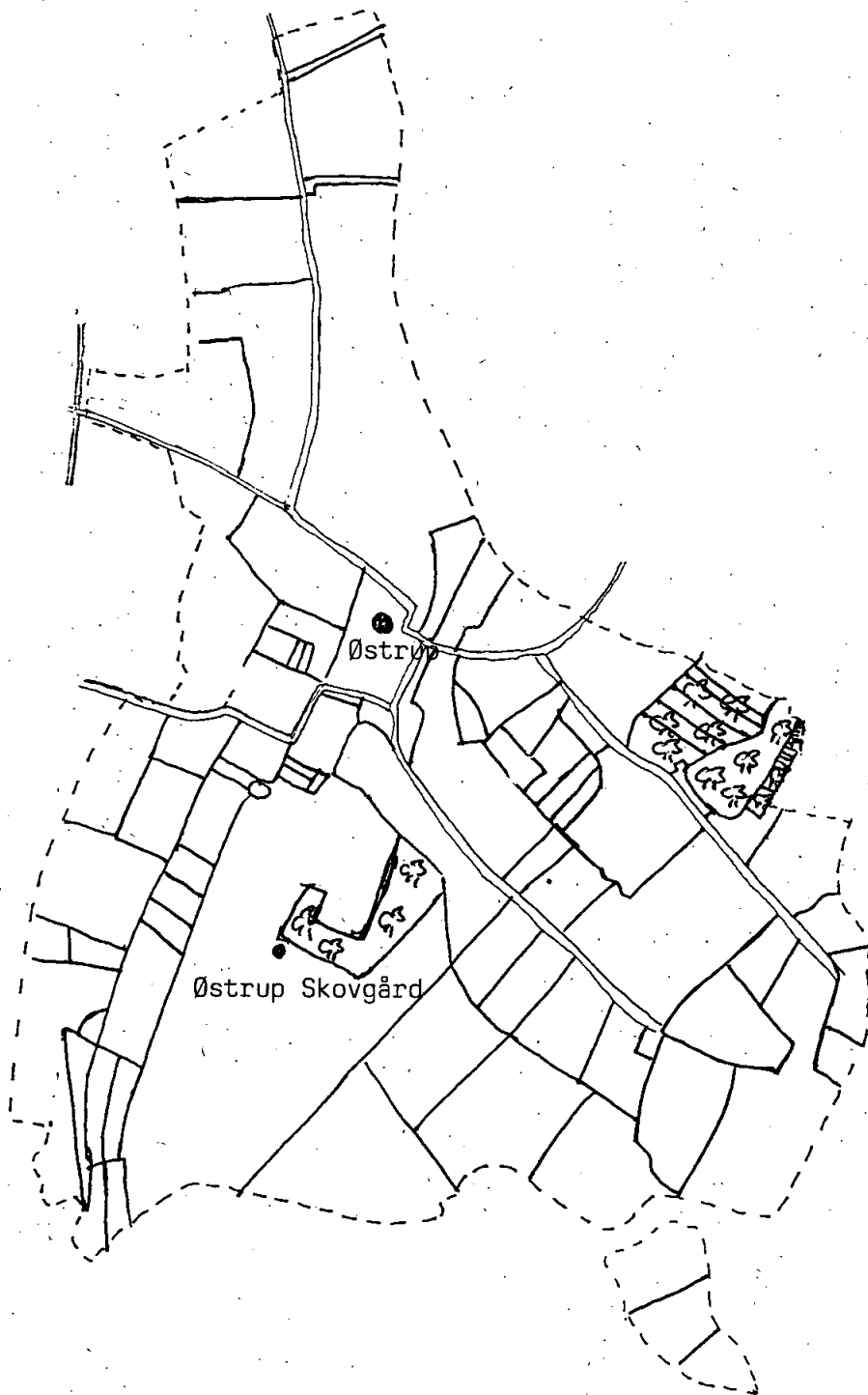
Ellers er der 2 mindre skovparceller, 2 frugtplantager og en del vandløb.

b) Resursestrukturen er ændret meget i løbet af perioden fra o.1800 og op til i dag. De meget store engområder, som der har været i ejerlavet er helt forsvundet, kun de mange vandløb og afvandingskanaler, der er i området, fortæller, at der faktisk er tale om tidligere "våde" arealer. Ændringen er hovedsageligt sket før 1890, bortset fra, at engområdet nordøst for byen stadig eksisterede på det tidspunkt. Skovarealerne var de samme o.1800 som i dag, mens de to frugtplantager først er kommet til her i nyere tid.

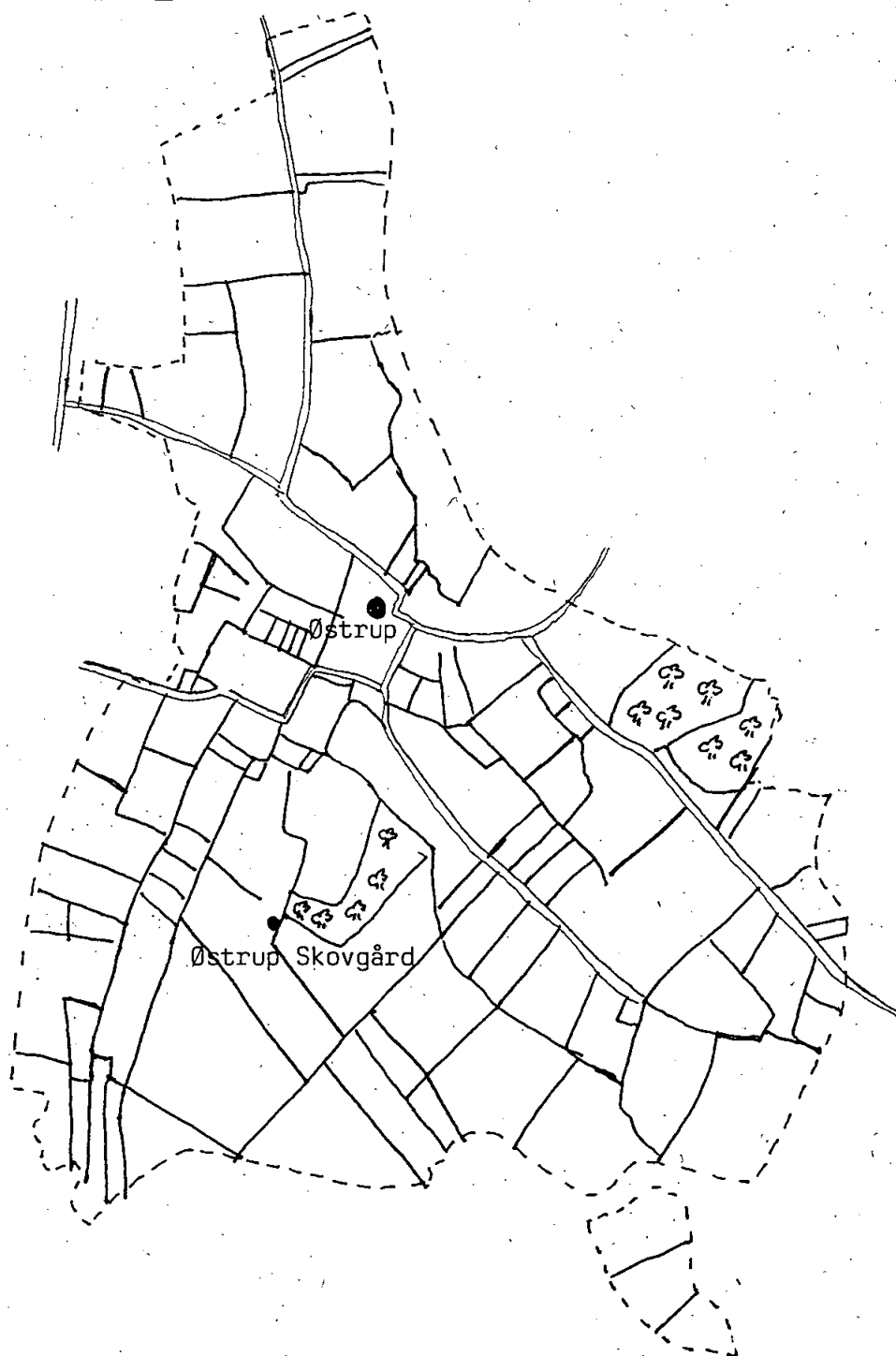
c) Oplevelsesværdien forringes af, at det meget væsentlige indslag med de meget store engområder ikke er bevaret.

Østrup - markstruktur

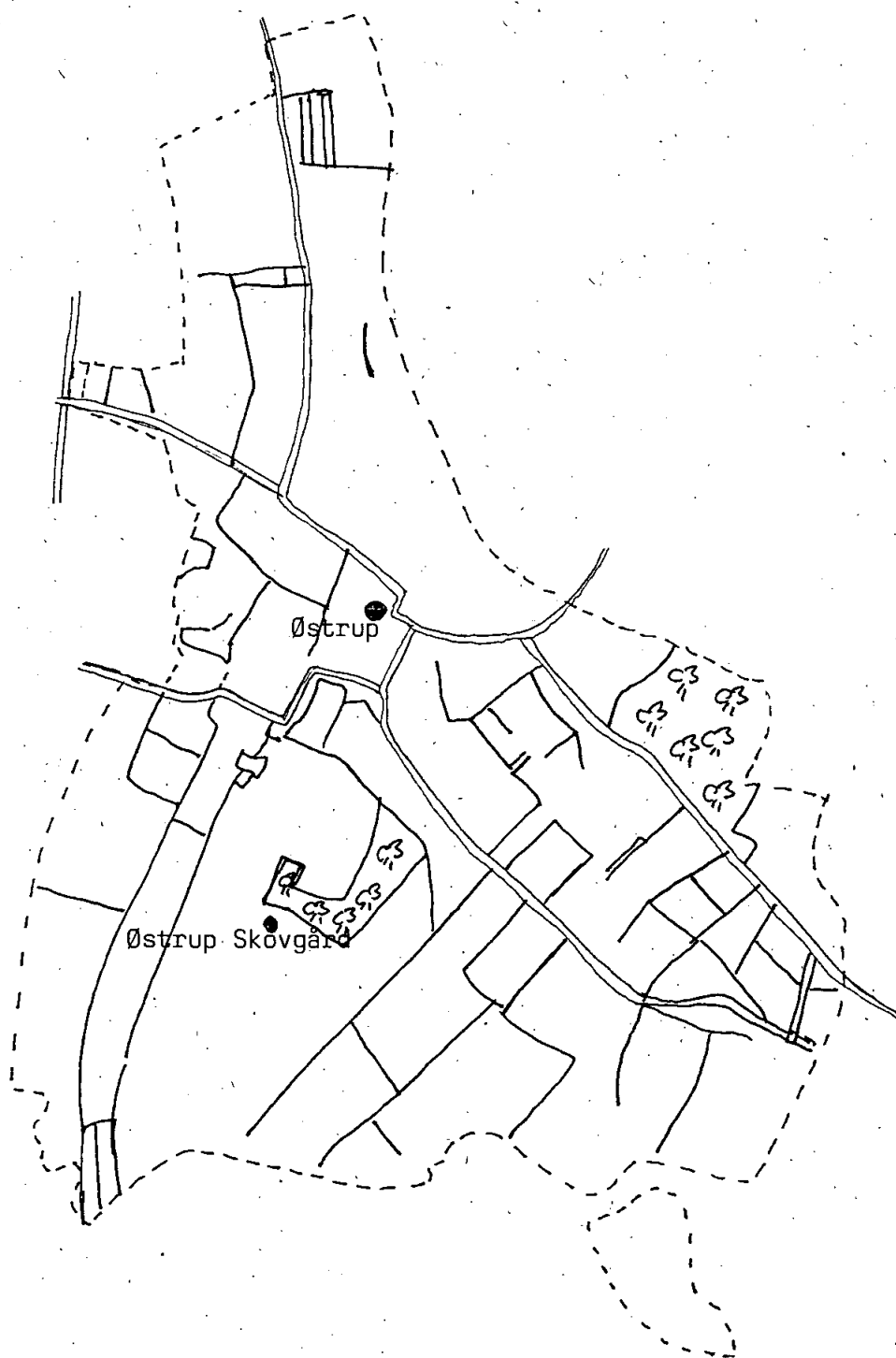
o.1800

o.1890

1993

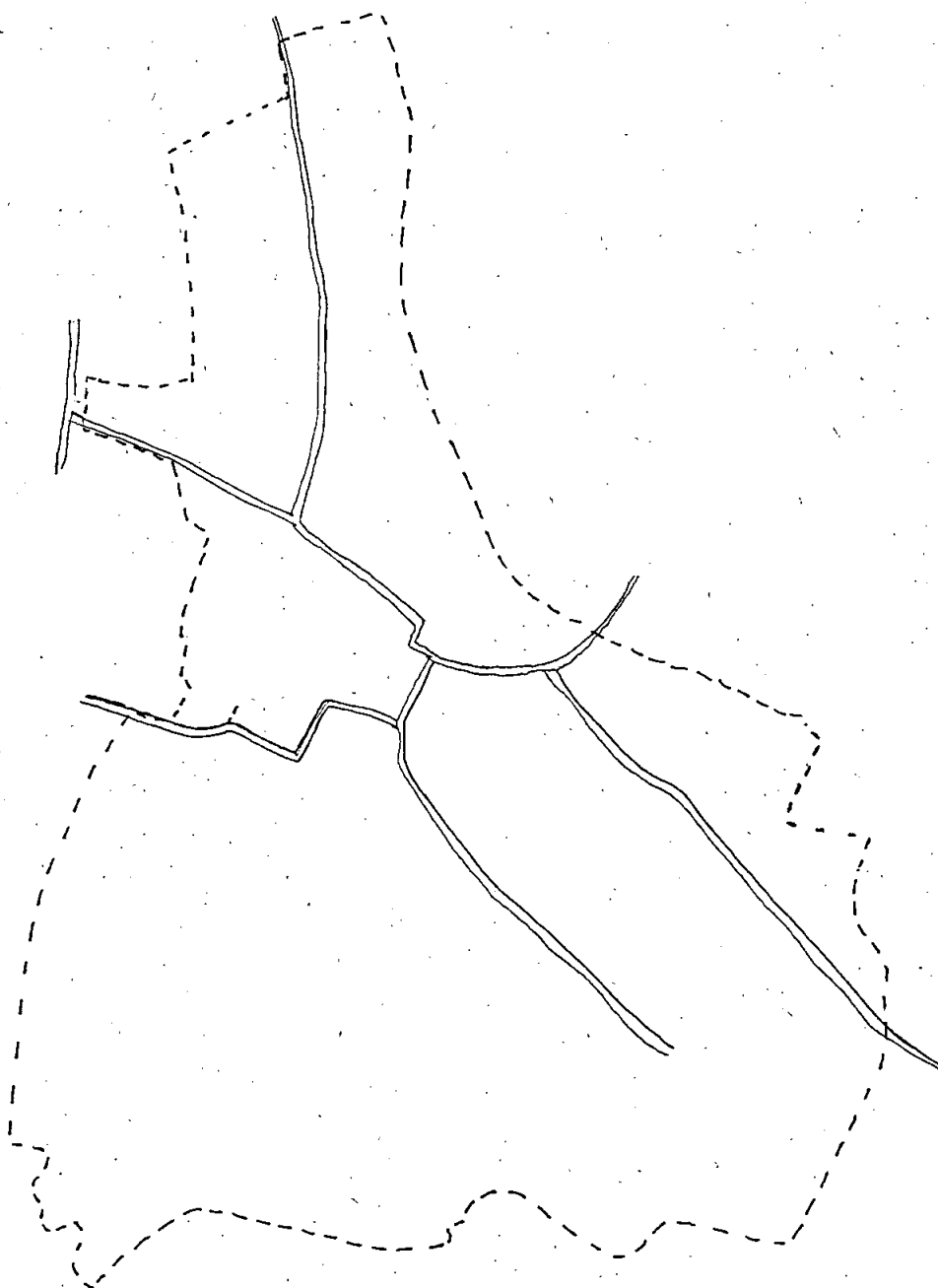

ØSTRUP - Markstruktur

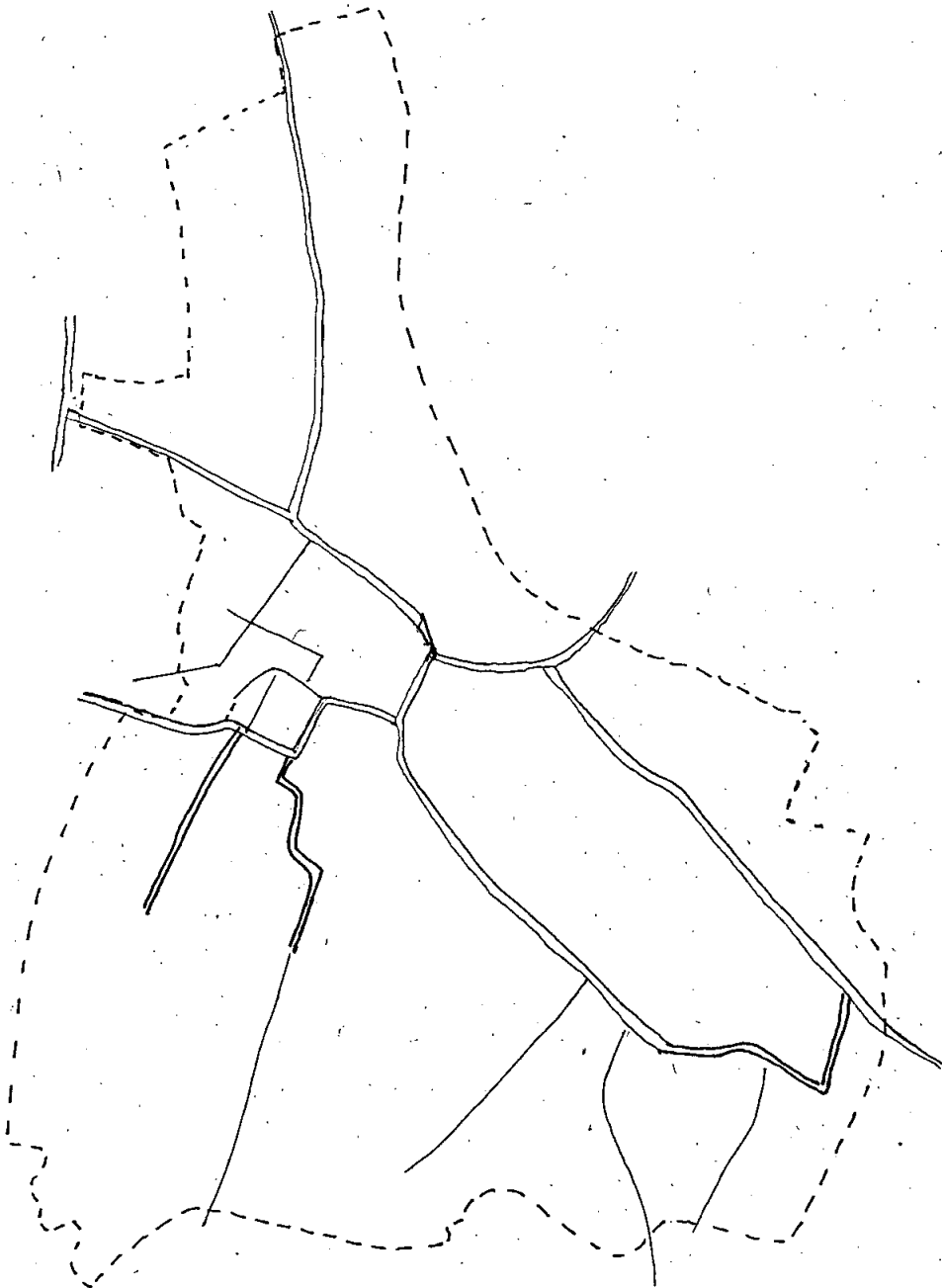
- Østrup*
- a) Markstrukturen i ~~Fremlev~~ *Østrup* ejerlav er meget kompliceret. Agerjorden er, bortset fra jorden til Østrup Skovgård og Østrup hovedgård, delt op i mange marker.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del. Omkring 1800 var der en hel del flere skel end i dag. Der har faktisk været tale om en virkelig dårlig udskiftning, så der er ikke noget at sige til, at gårdene er blevet liggende inde i landsbyen, for hvilke af deres jordstykker skulle de flytte ud til?
- c) Markskellene står de fleste steder som diger, bevokset med levende hegn.
- d) Oplevelsesværdien af 1800-tals strukturen er rimelig god, fordi der trods alt er bevaret en del markskel i området, som et levn af den noget mere komplicerede markstruktur, der var i området o.1800.

Østrup - vejstruktur

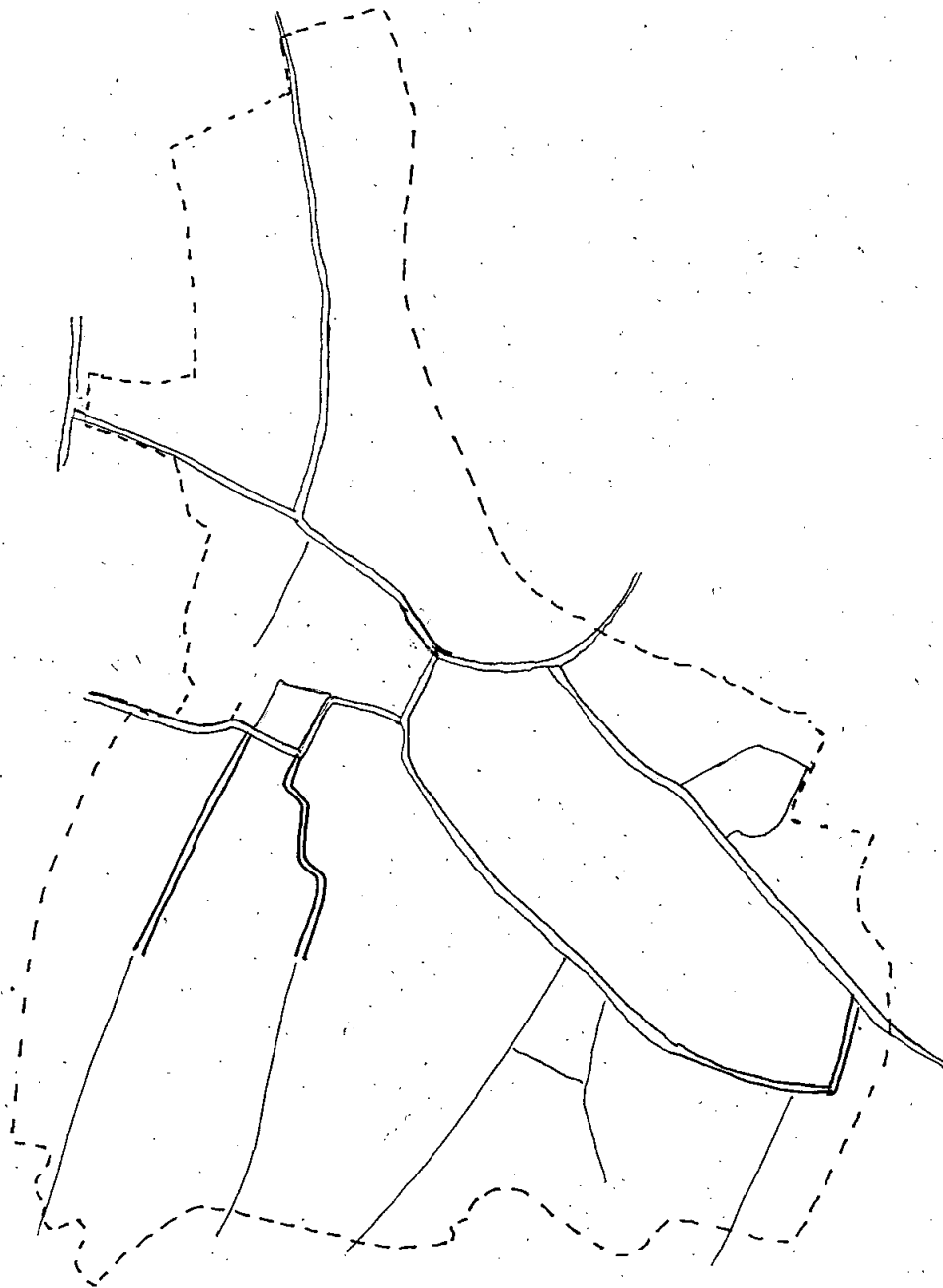
o.1800

0.1890

1993

ØSTRUP - Vejstruktur

a) Vejstrukturen består i dag af flere veje, der forgrener sig ud fra den langstrakte, bugtede bygade, hvor gadekæret endnu er bevaret.

b) Ser vi på de ændringer, der er sket i ejerlavet fra 1800 og op til i dag, så er det sket en del. Hovedvejstrukturen fra o.1800 er bevaret, bortset fra en mindre udretning i byen, men strukturen er så blevet udvidet i takt med den store bebyggelsesekspansion i området.

ØSTRUP - Ejerlavsgørænse

- a) Ejerlavsgørænse er bevaret de fleste steder i form af vandløb eller diger bevokset med levende hegn. Den mangler godt nok nede mod syd, men det er fordi den her oprindeligt var gammel kystlinie, som er forsvundet i forbindelse med inddæmning.
- b) Oplevelsesværdien er god, fordi den er rimelig velbevaret, men den er sværd at få øje på i landskabet, fordi der i øvrigt er så mange andre skelforløb på begge sider af den.

ØSTRUP - Konklusion

a) Velbevaret bebyggelsesstruktur, selvom den er svær at få øje på i bebyggelsesvæksten. Delvist bevaret ressource-, mark- og vejstruktur samt ejerlavsgrense.

b) Ændringerne i de to sidste århundreder har været så omfattende, at det kan være svært at skelne 1800-tallets struktur fra alle de nyere elementer i ejerlavet.

c) -

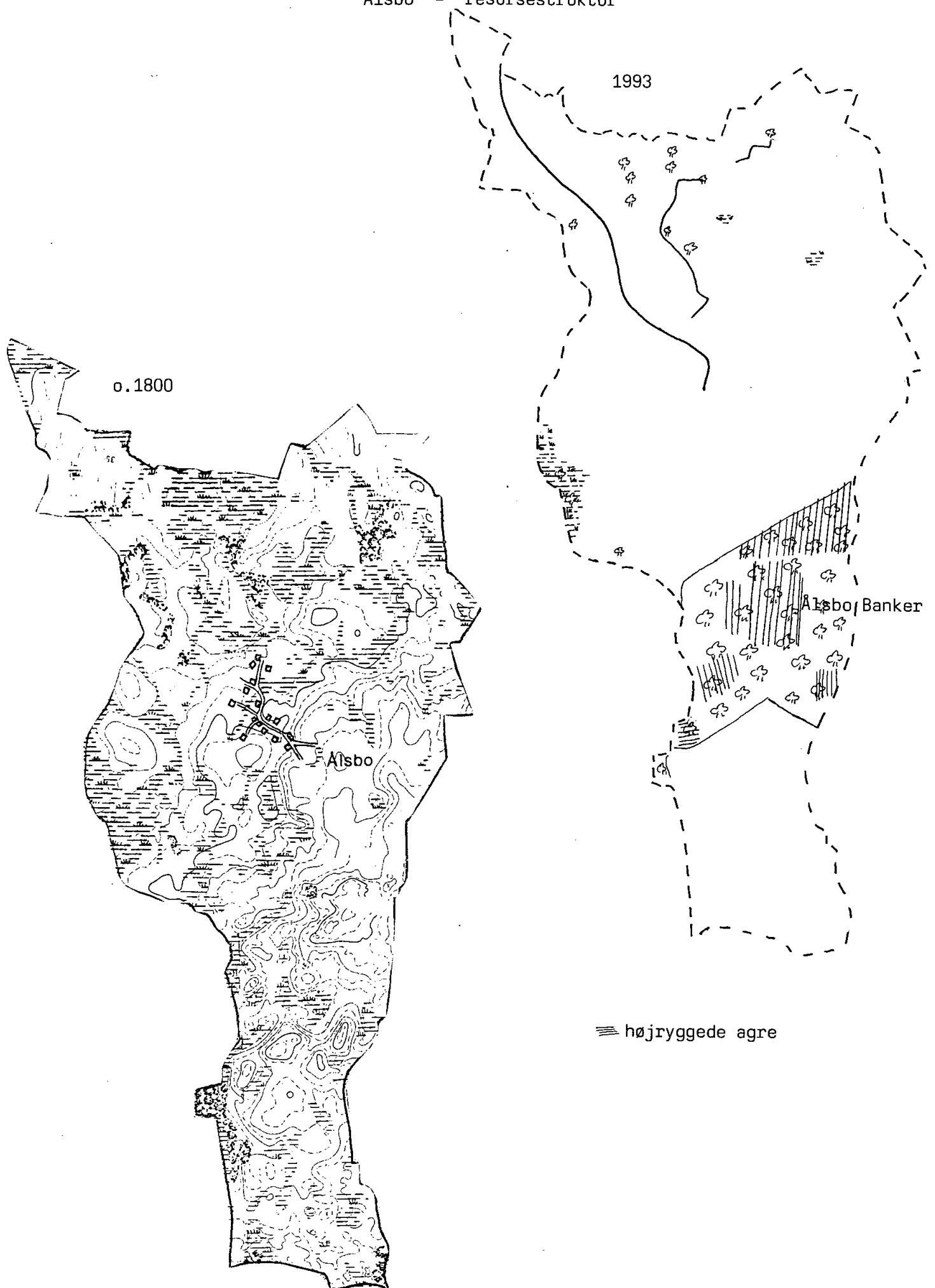
d) -

Ålsbo

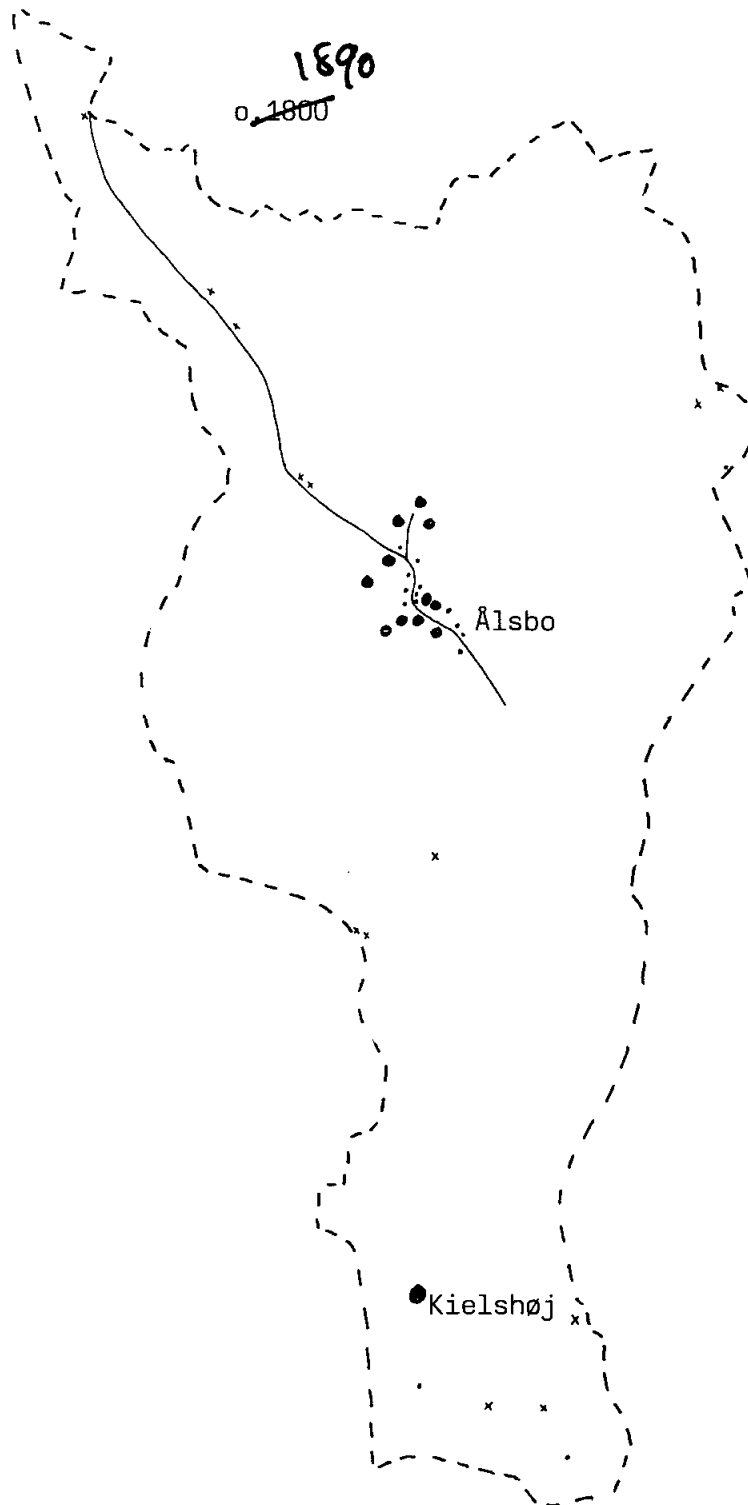
ÅLSBO - Bebyggelsesstruktur

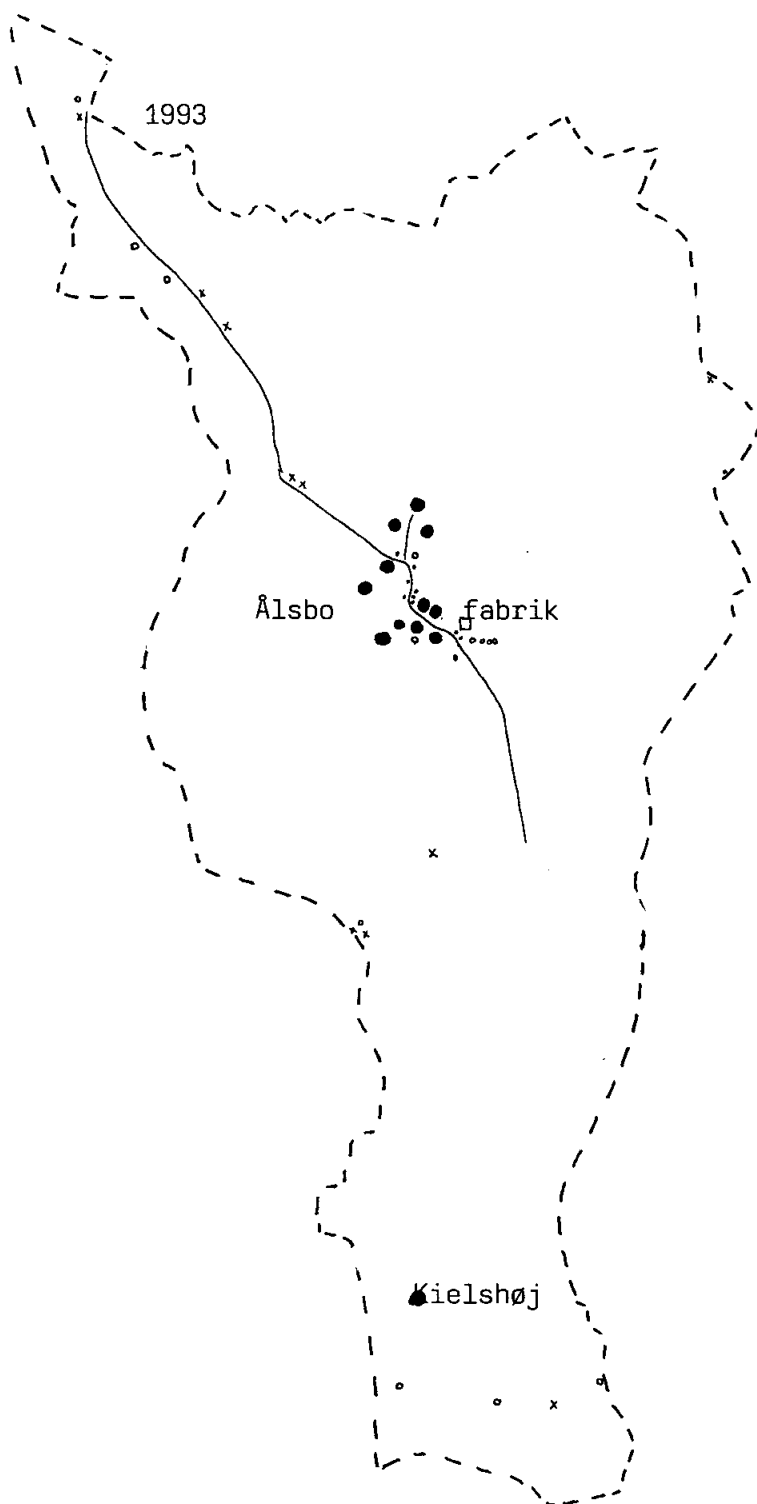
- a) Bebyggelsesstrukturen i Ålsbo ejerlav består i dag af den ret store landsbykerne med de mange huse og gårde, den store udflyttergård Kielshøj syd for skoven og en del spredtliggende huse og husmandssteder med koncentrationer i ejerlavets sydlige og nordlige del.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i bebyggelsesstrukturen i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del ændringer, men de er hovedsageligt foregået udenfor landsbykernen. Gårdene og husene ligger stadig i selve landsbykernen og der er kun kommet ganske få nye huse og en i dag tom fabriksbygning til. Rundt omkring i ejerlavet er der derimod blevet udstykket en del huse og husmandssteder. Kielshøj, der blev flyttet ud fra landsbyen lige før 1800, har heller ikke ændret placering siden da.
- c) Bygningsmassen har et noget blandet udseende. Der er bevaret ganske få huse, husmandssteder og gårdlænger i bindingsværk, men ellers er der tale om grundmurede bygninger fra vidt forskellige tidsperioder.
- d) Oplevelsesværdien i selve landsbykernen er god, fordi det stadig er muligt at se den intakte bebyggelsesstruktur fra o.1800 med de mange gårde og huse så tydeligt.

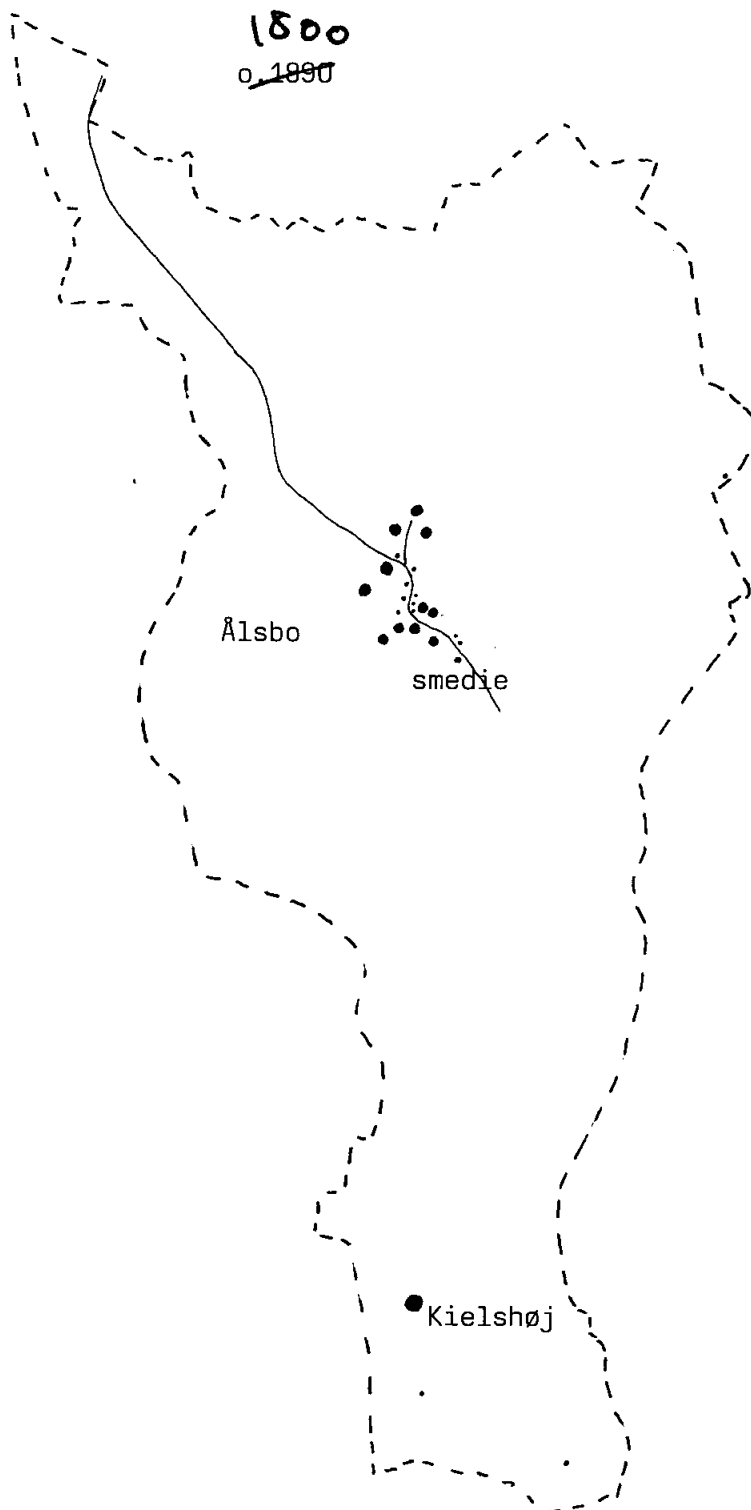
Alsbo - resursestruktur

Alsbo - bebyggelsestruktur

ÅLSBO - Ressourcestruktur

- a) Ressourcestrukturen består i dag af det meget store agerareal, skoven Ålsbo Banker, et mindre vådbundsområde mod vest og små spredte trægrupper rundt på agerarealet.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i ejerlavet fra o.1800 og op til i dag, så er de ret omfattende. Alle de mange områder med eng er næsten helt væk. Kun en rest mod vest er bevaret samt enkelte meget små områder mod nord, der dog er blevet plantet til med træer. Det meget kuperede område midt i agerarealet er blevet plantet til med skov -Ålsbo Banker, men områdets tidligere status som agerareal kan stadig iagttages i skovbunden, hvor der er bevaret mange højryggede agre.
- c) Oplevelsesværdien er ringe, fordi der er blevet ændret så meget i ressourcestrukturen.

Ålsbo - markstruktur

o.1800

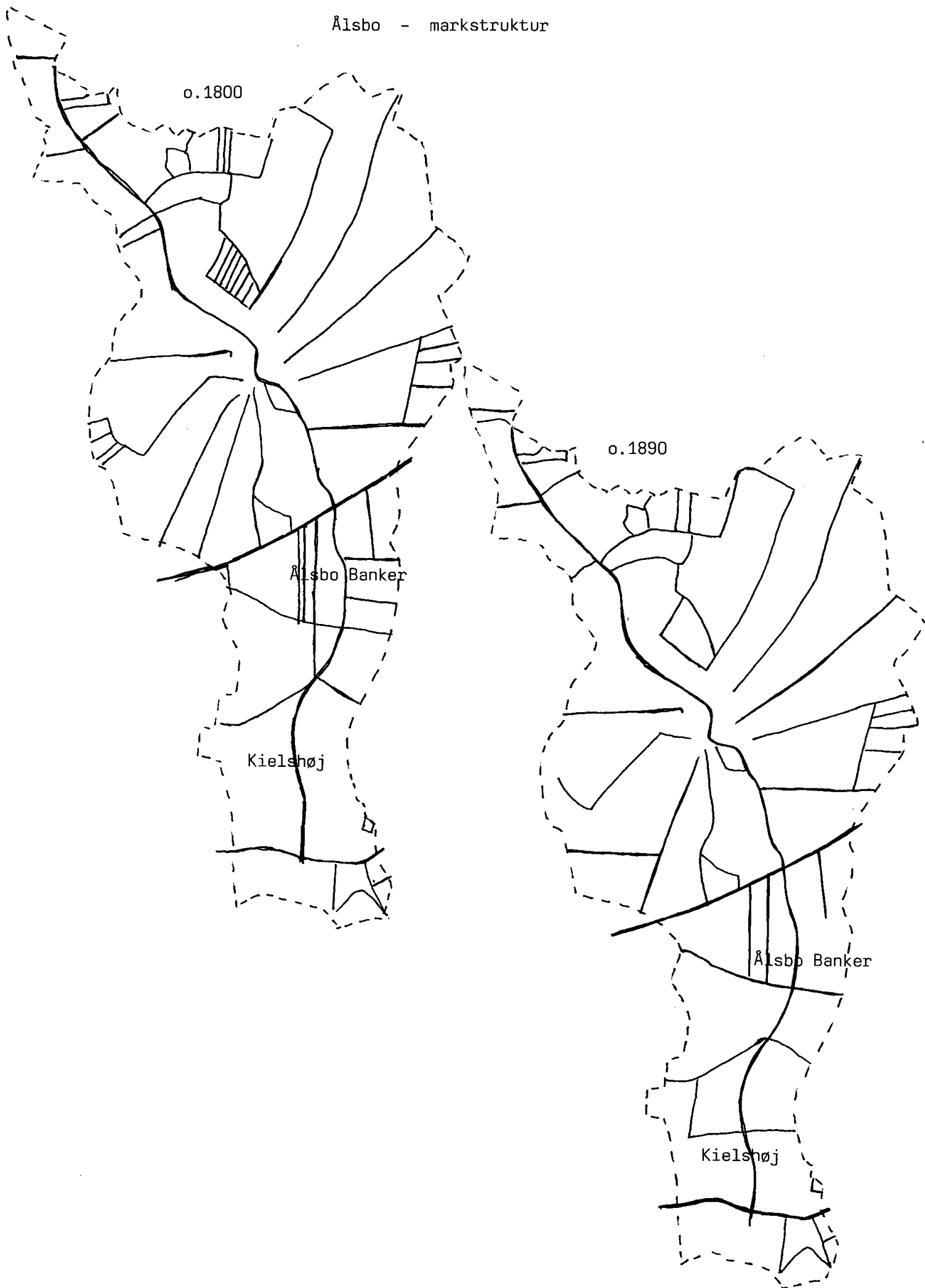
Ålsbo Banker

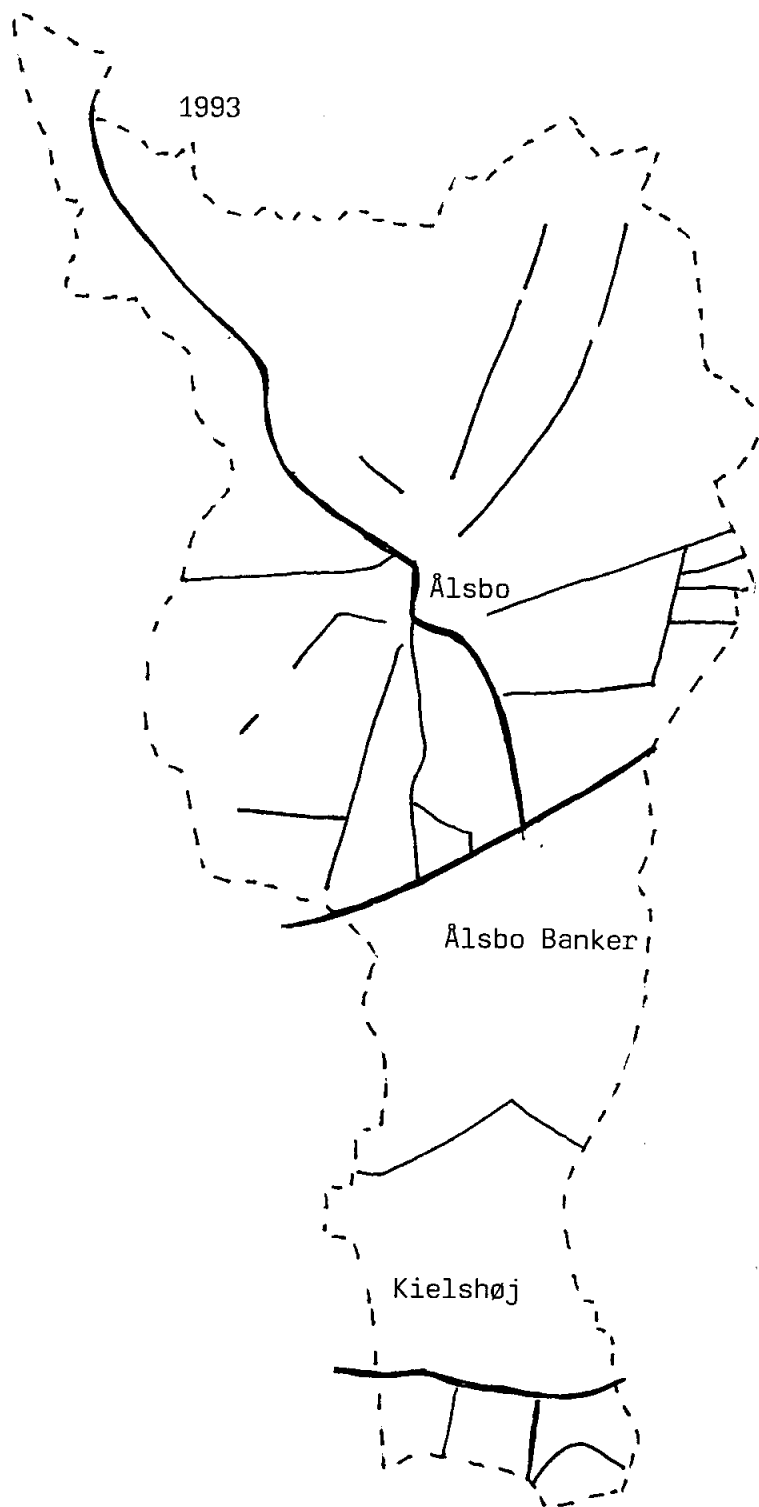
Kielshøj

o.1890

Ålsbo Banker

Kielshøj

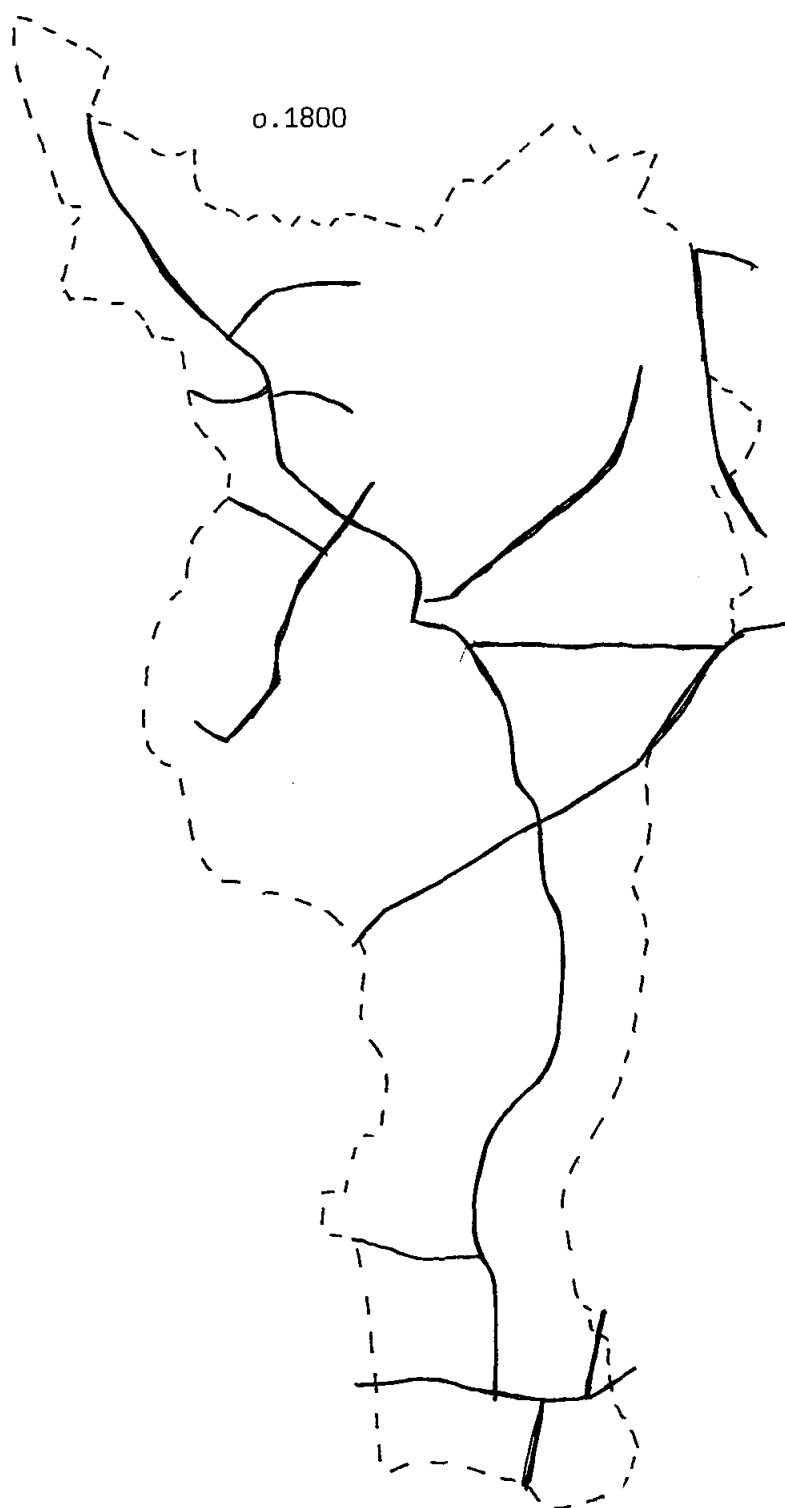

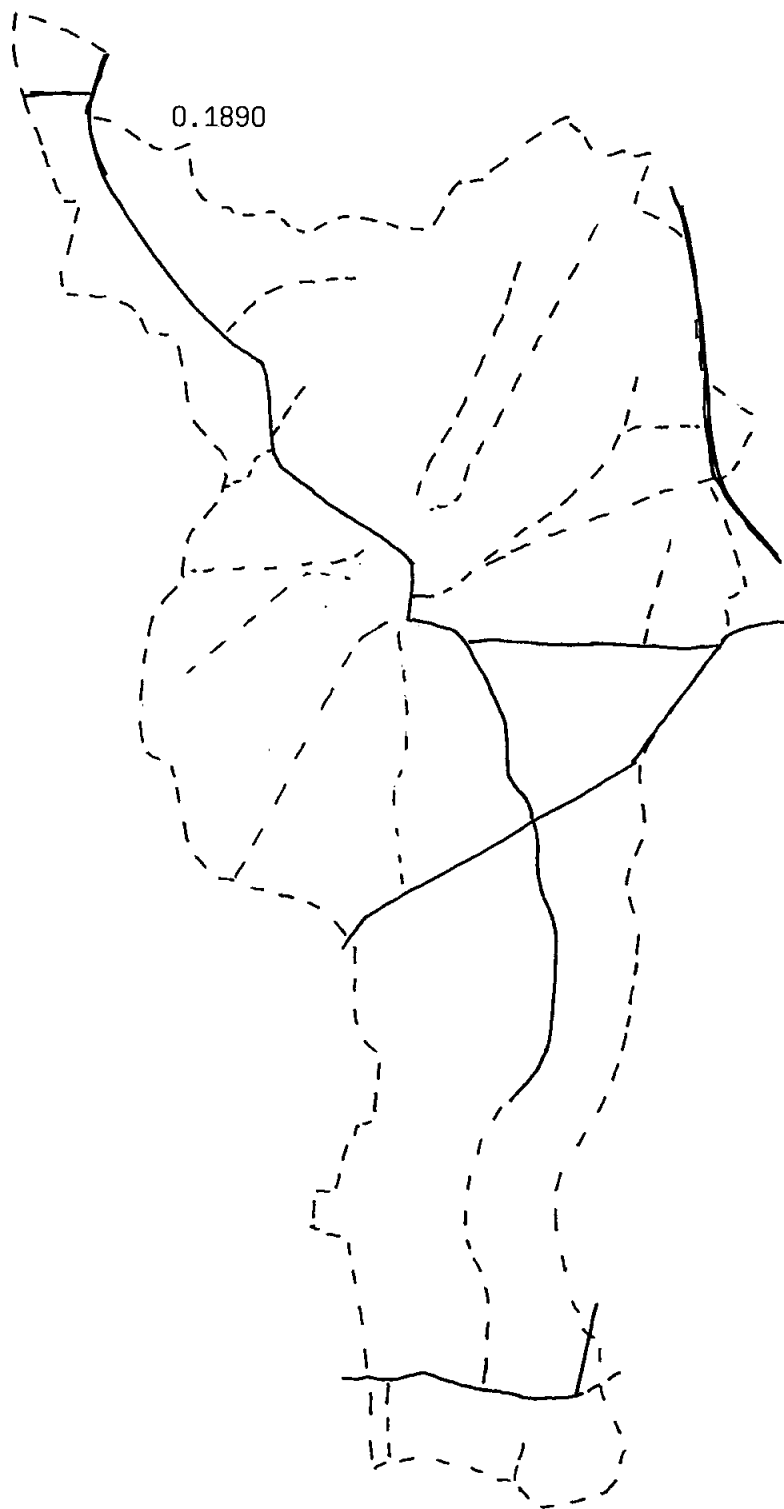

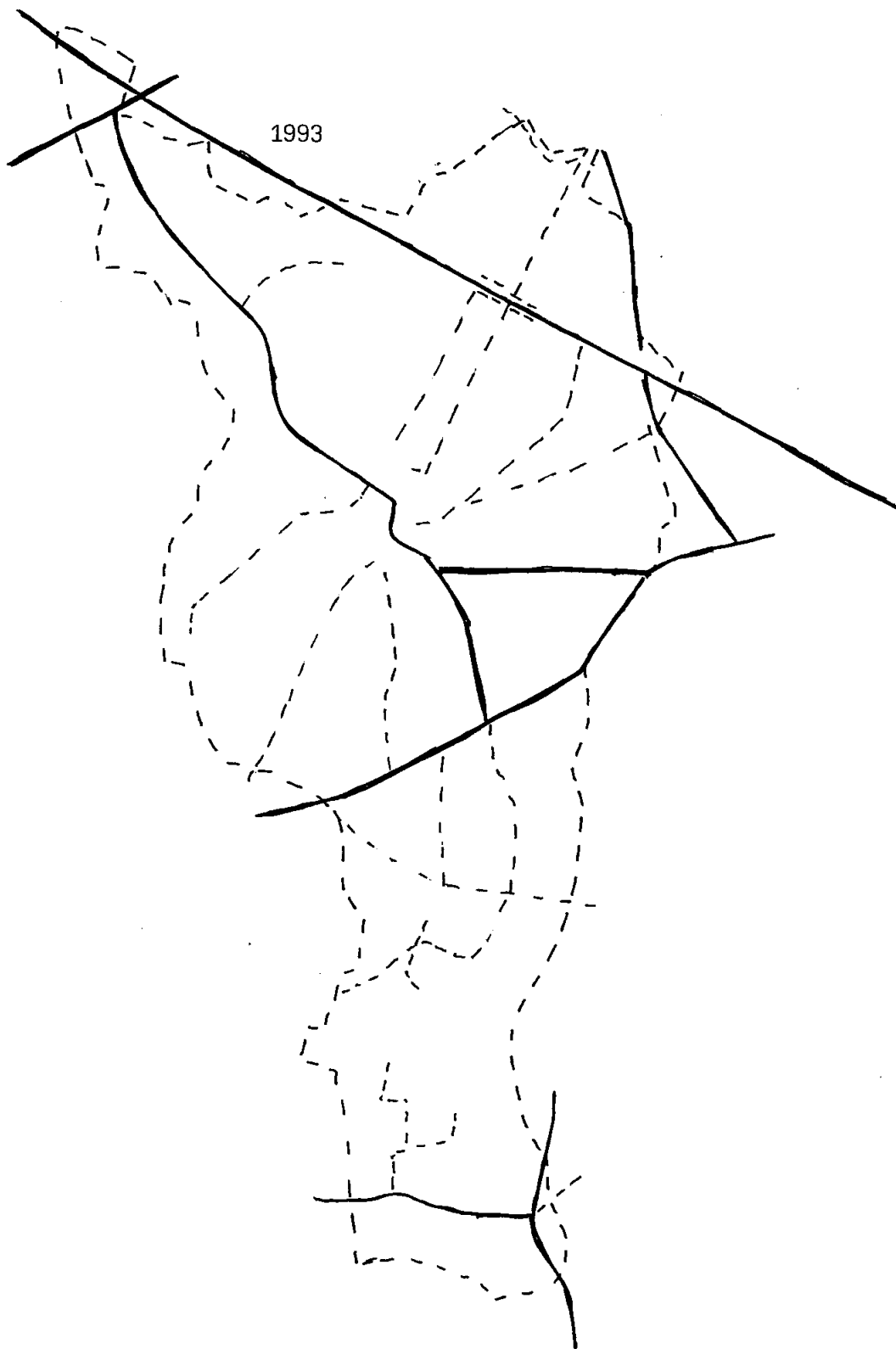
ÅLSBO - Markstruktur

- a) Markstrukturen i Ålsbo ejerlav består i den nordlige del af det store agerareal, der brydes nogle steder af resterne af den oprindelige mere omfattende stjerneudskiftning. I den sydlige del omkring udflyttergården Kielshøj er der kun et enkelt stort agerareal og enkelte markskel i forbindelse med husmandsstederne er bevaret.
- b) Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del. Markstrukturen i 1800-tallet var meget mere omfattende med en stor stjerneudskiftning ud fra landsbykernen, en opdeling i mindre lodder omkring de større vådbundsområder i ejerlavets yderområder og en blokopdeling i det kuperede område ved Ålsbo Banker.
- c) De bevarede markskel er en blanding af mindre diger bevokset med levende hegn og skel af levende hegn.
- d) Oplevelsesværdien er ikke særlig god, fordi der er forsvundet så mange af skellene. Grundkonturerne anes dog stadig igennem de bevarede hegn.

Ålsbo - vejstruktur

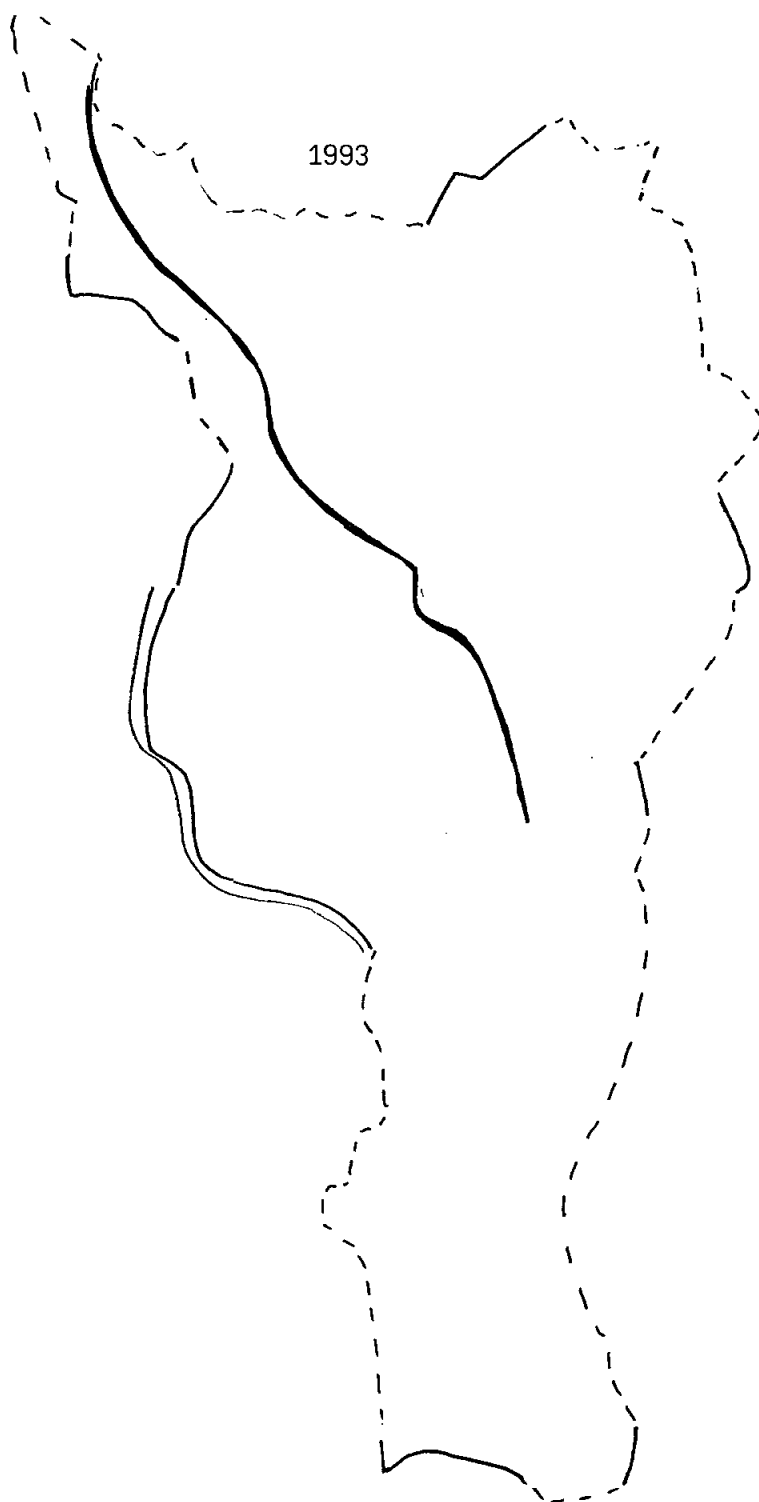

ÅLSBO - Vejstruktur

a) Vejstrukturen i Ålsbo ejerlav består i dag af de to store, stærkt trafikerede øst-vest gående landeveje, en mindre landevej op gennem landsbykernen og et mindre vejforløb forbi Kielshøj i den sydlige del.

b) Ser vi på de ændringer, der er sket fra o.1800 og op til i dag, så er der sket en del. Der er både nedlagt veje og anlagt nye. Landevejen, der fører op gennem landsbykernen er bevaret nord for Ålsbo Banker, men forbindelsen ned til Kielshøj er blevet nedlagt engang efter 1890. Ejerlavets nordlige del er blevet gennemskåret af et nyt stor vejanlæg efter 1890, en masse mindre veje er forsvundet i løbet af 1800-tallet, til gengæld er der så anlagt mange nye markveje i løbet af 1800-tallet.

Ålsbo - ejerlavsgørnse

ÅLSBO - Ejerlavsgården

- a) Ejerlavsgården i Ålsbo ejerlav er kun bevaret ganske få steder i form af enkelte digeforløb og vandløb.
- b) Oplevelsesværdien er ringe, fordi der kun er bevaret en så lille del af det oprindelige forløb, at det ikke er muligt at forestille sig, hvordan den har set ud.

ÅLSBO - Konklusion

a) Ålsbo ejerlav rummer en velbevaret bebyggelsesstruktur.

Ressource-, mark- og vejstruktur samt ejeravsgrænse er kun delvist bevaret.

b) Bebyggelsesvæksten i landsbykernen har været moderat, og gør det muligt at få indtryk af udskiftningsstrukturen. For ejerlavet gælder, at ingen af strukturerne er bevaret i særlig stor grad, og at vejstrukturen er stærkt ændret. Det er derfor svært at få indtryk af udskiftningstidens ejerlav.

c) -

d) -

ARRESKOV	2
BRAHESBORG	16
BRAHETROLLEBORG	31
GLORUP	54
HAGENSKOV	66
HOLCKENHAVN	81
HVERRINGE	108
HVIDKILDE	139
KRENGERUP	156
KØRUP	168
LYKKESHOLM	181
TRANEKÆR	194
ULRIKSHOLM	206
VALDEMARSSLOT	219
WEDELLSBORG	235
ØSTRUPGÅRD	249

Arreskov

Arreskov - bebyggelsesstruktur

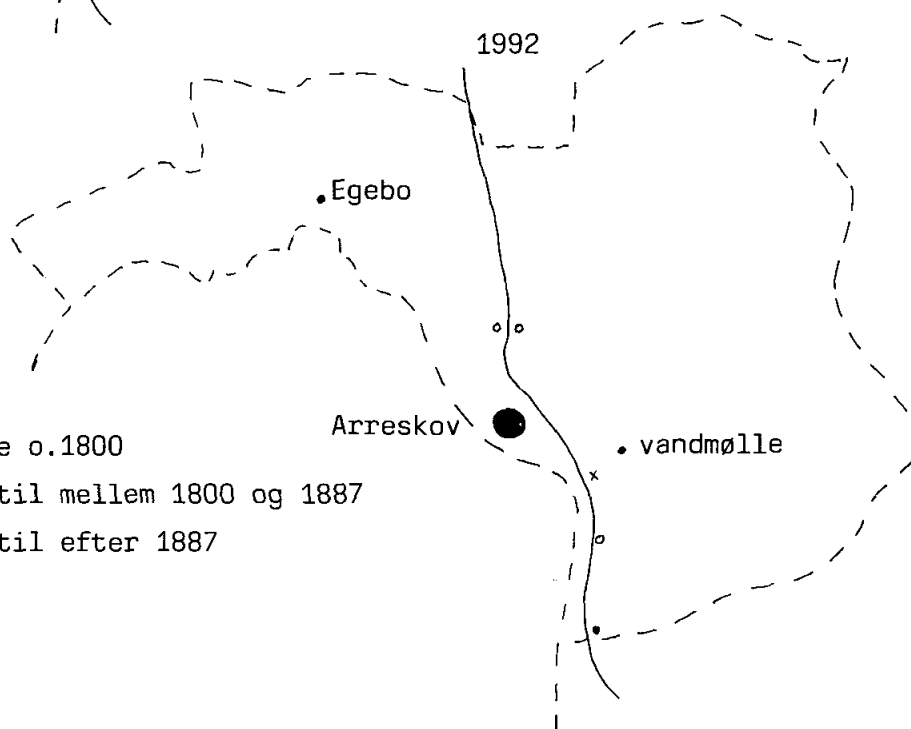
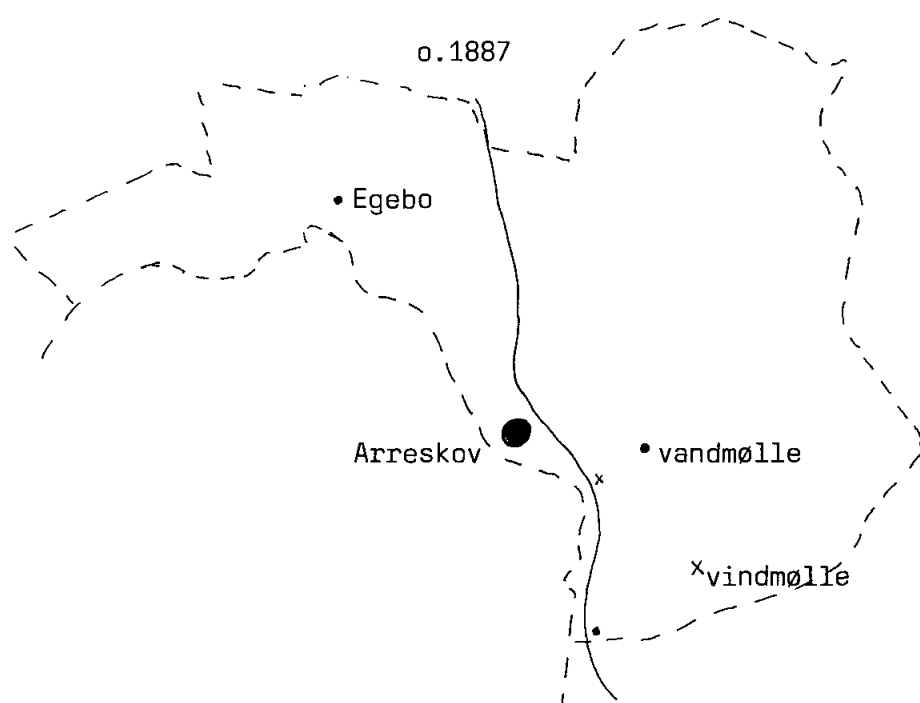
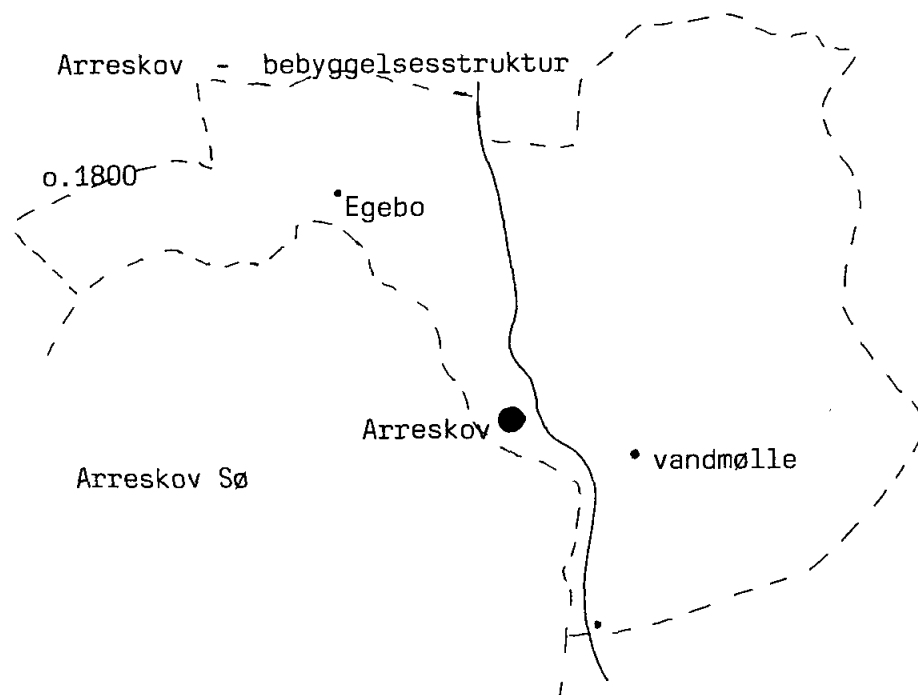
Bebyggelsesstrukturen består ud over selve hovedanlægget i dag af 5 spredtliggende huse, der ligger langs vejen forbi hovedbygningerne, en vandmølle øst for hovedbygningerne og vejen og et hus "Egebo" ved den nordlige søbred.

Der er sket enkelte ændringer i bebyggelsesstrukturen siden 1800, hvor ejerlavet rummede hoved- og avlsgård, Egebo, møllen og et enemærkehus ved den sydlige ejerlavsgrense. I løbet af 1800-tallet og engang efter 1885 opføres der yderligere 4 huse langs vejen. Boliger, der formentlig skal ses i lyset af godsets øgede behov for egen arbejdskraft i forbindelse med hoveriets afløsning.

Ser vi på byggestilen, så viser den tydeligt hen til den udvikling, der er foregået i området. De bygninger, der står i bindingsværk, dækker den del af bebyggelsesstrukturen, som rækker tilbage til i hvert fald o.1800, mens de tre grundmurede huse dækker den del af bebyggelsesstrukturen, som først er kommet til i nyere tid. De tre grundmurede huse fremstår alle i speciel godsbyggestil, og de to nordligste, der ligger overfor hinanden, er fuldstændig ens. De er alle beboede og rimelig velholdte i dag. Møllen og huset Egebo fungerer også udelukkende som beboelser i dag. Møllen kendes helt tilbage til 1600-tallet, og har været i drift helt op i det her århundrede, hvor den fik indlagt turbine og senere motorhus. Huset "Egebo" har tidligere fungeret som traktørsted, og ligger da også med en flot udsigt over Arreskov Sø. Egebo er et levn fra den periode, der løb fra sidst i 1800-tallet og godt op i det her århundrede, hvor mange af godserne var yndede udflugtssteder.

Ud over den eksisterende bebyggelsesstruktur har området rummet en vindmølle i den sidste halvdel af 1800-tallet. Den lå på marken syd for vandmøllen, og blev brugt til den papirproduktion, som grevskabet Muckadell/ellers havde på den tidligere vandmølle "Erikshåb", der ligger på vejen mellem Hillerslev og Brobygård.

Den anseelige hovedbygning er opført i 1500-tallet, men bygget om flere gange siden. Enkelte dele af avlsbygningerne stammer fra 1600-tallet, mens hovedparten er fra 1800-tallet og senere. Hovedbygningen er beboet og i rimelig stand, mens det kun er en brøkdelen af avlsgården, der er i brug, og enkelte dele af den er ret forfalden.

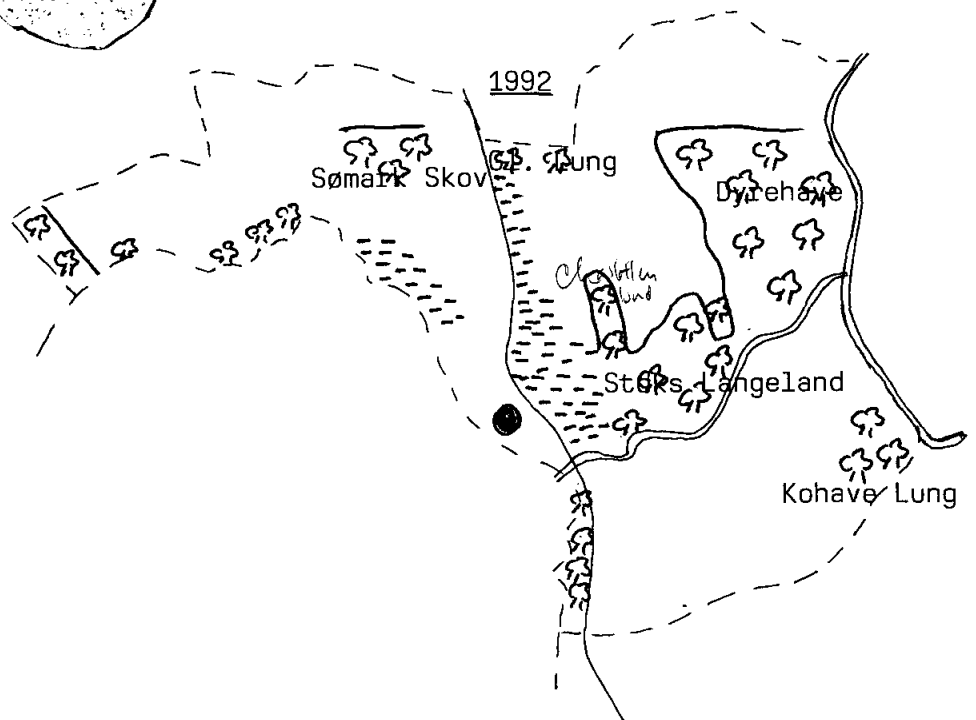
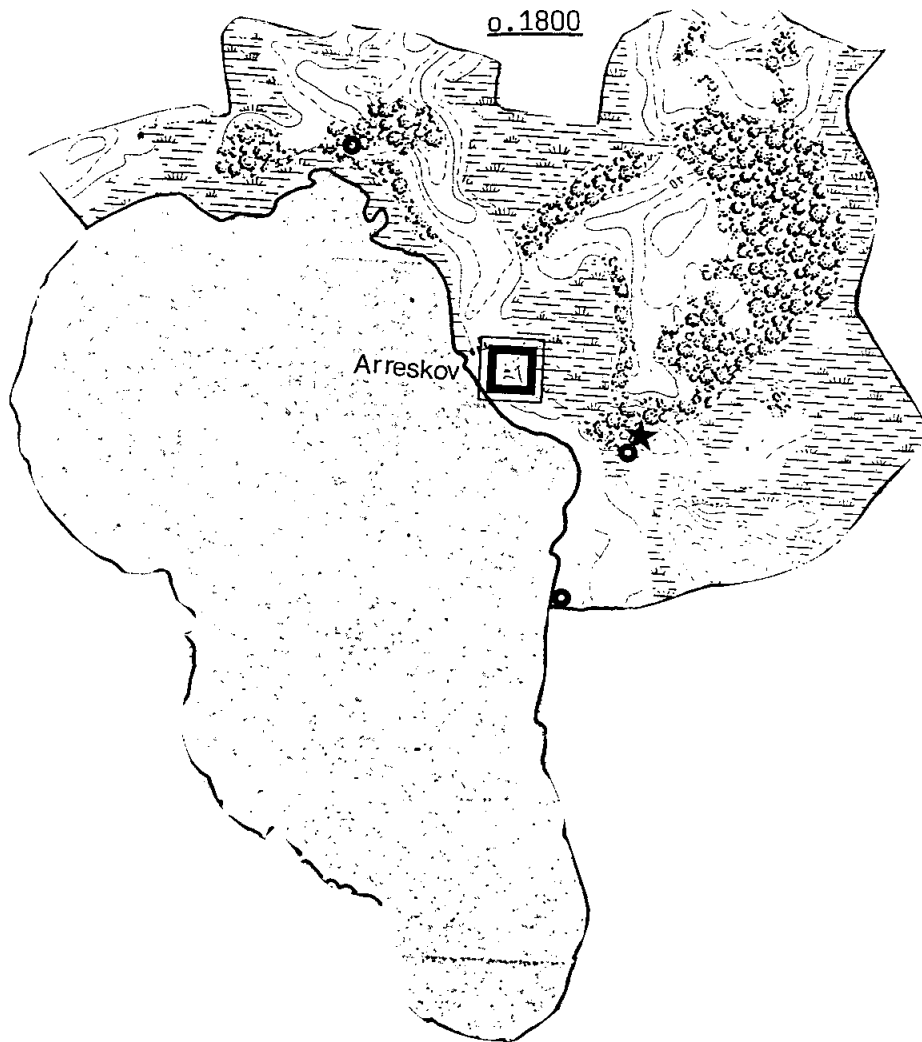

• bebyggelser, der eksisterede o.1800

x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1887

o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Arreskov - resursestrukturen

≡ vandløb

☼ skov

--- permanente græsningsområder

Arreskov - resur~~se~~struktur

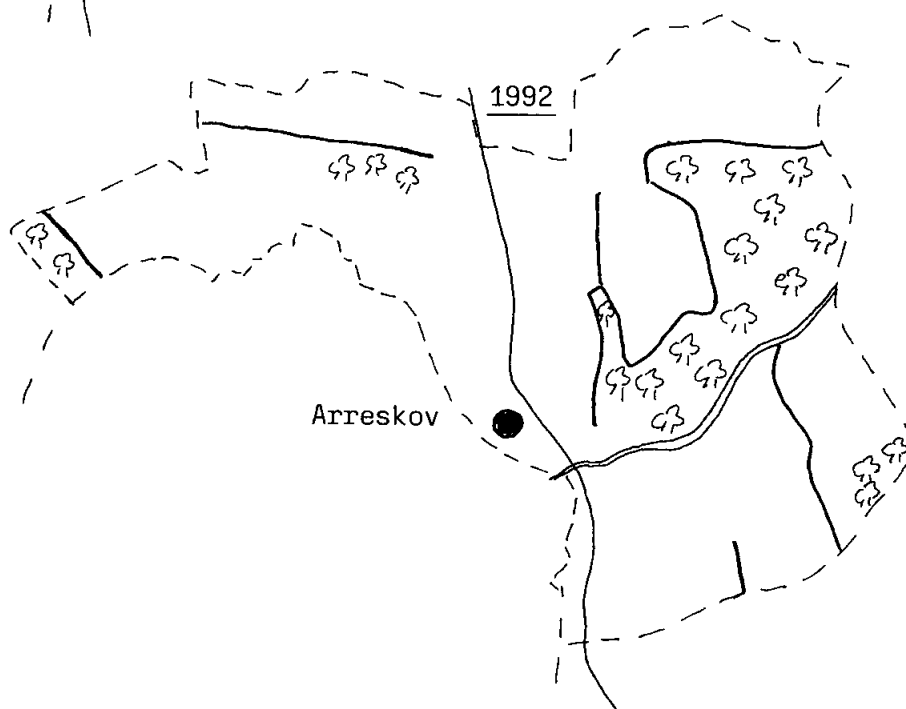
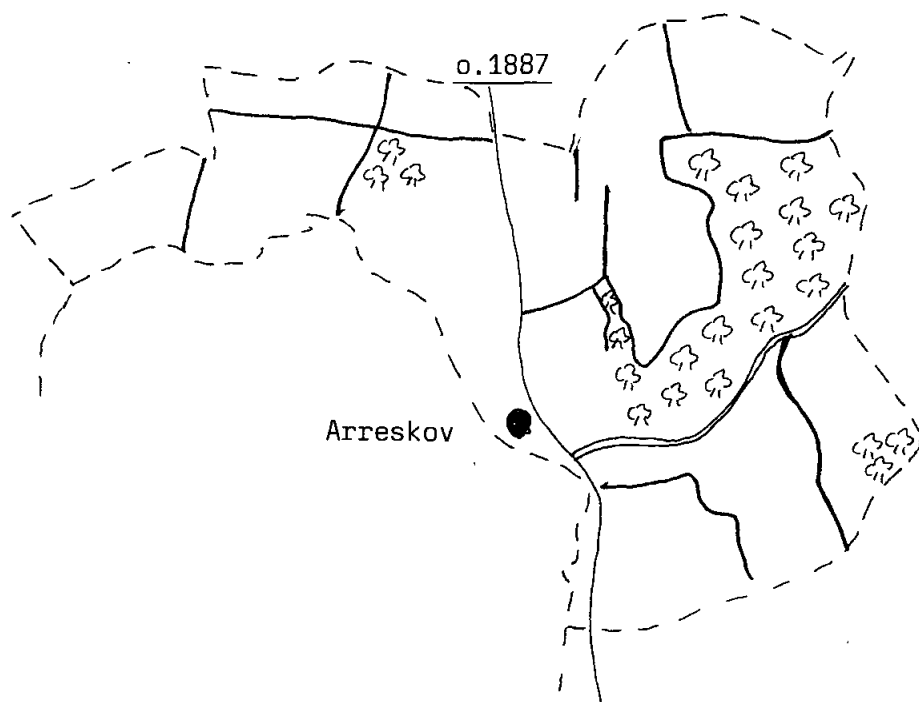
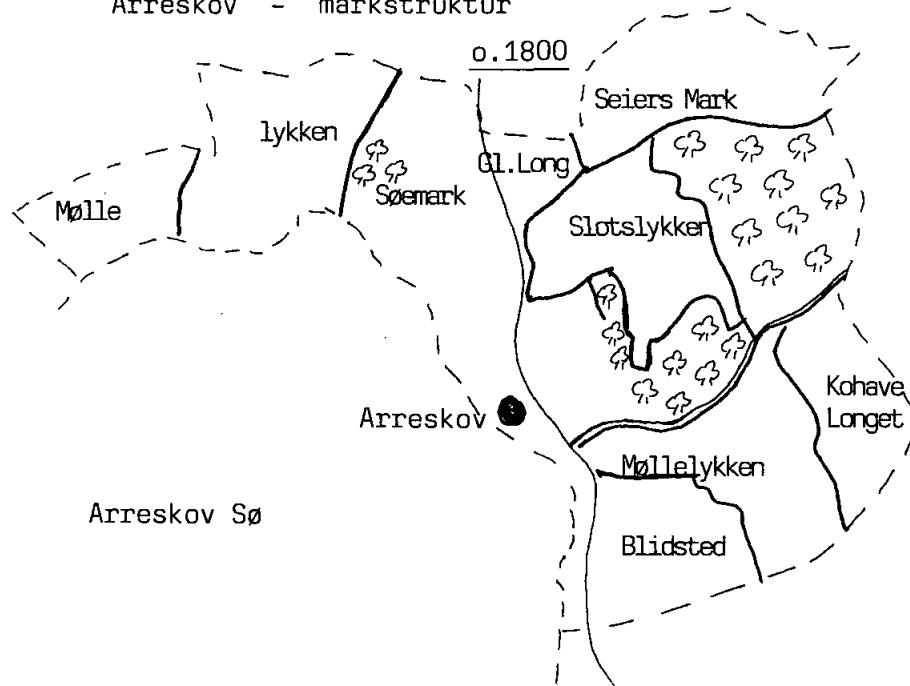
- ✓ Arreskov ejerlav fremstår i dag som et område med store mark-
karealer, der er splittet op af mange små skove og græsnings-
arealer.

Resursefordelingen minder faktisk på flere punkter om den
fordeling, der var i området før 1800, fordi udviklingen op i
dag ikke har medført så store ændringer, som vi ellers kunne
forvente. Det vi ellers forventer i et typisk godsområde o.1800
er, at småskovene samles til 1-2 skove for at få så store,
sammenhængende ager- og skovarealer som muligt. En resursefor-
deling, som passede bedre til ændringen i driftsmåden fra
v~~u~~nagebrug til kobb~~u~~elbrug og skovdrift med vægt på højskoven.
Skovarealerne blev i den forbindelse forsynet med så rette skel
som muligt, for at gøre opsætningen af den nødvendige og
lovpligtige skovdiger så rationel som mulig. Problemet med
Arreskov har så blot været det, at landskabet har sat hindrin-
ger i vejen for en radikal opsplittning af resurserne, fordi
området indeholder så mange kuperede og ^uftige steder.

De tre skovarealer - Dyrehave, Stoks Langeland og Charlottenlund - har bevaret deres stærkt uregelmæssige skovdiger fra o.1800, mens de øvrige skovarealer har været så små, at de ikke blev hegnet ind. Indtil 1800 rummede i hvert fald Stoks Langeland og Charlottenlund mindre agerarealer, som derefter blev plantet til. En udvikling, der kan iagttages i form af nogle meget høje højryggede agre, der ligger bevaret i Stoks Langeland.

Et andet typisk træk for udviklingen i resursefordeling er fjernelsen af en del af engområderne i løbet af den sidst halvdel af 1800-tallet. Det blev på den tid efterhånden almindeligt, at dyrke en større mængde foderafgrøder, så behovet for græsning og høslet faldt drastisk på det tidspunkt. De af engområderne, som overlever dette udviklingstrin, er så ofte blevet fjernet i anden halvdel af dette århundrede, fordi godserne ofte er fuldstændig kvægløse. Heller ikke i det her tilfælde er Arreskov gået så radikalt til værks. Øst for hovedbygningen er der bevaret et meget stort græsningsområde, der bruges til kvæg og heste. Alle de øvrige vådbundsområder er fjernet hen ad vejen og en del bruges nu som agerjord, mens de to områder Kohave Lung og Gl.Lung blot er blevet drænet så meget, at de kunne plantes til med skov.

Arreskov - markstruktur

— markskel

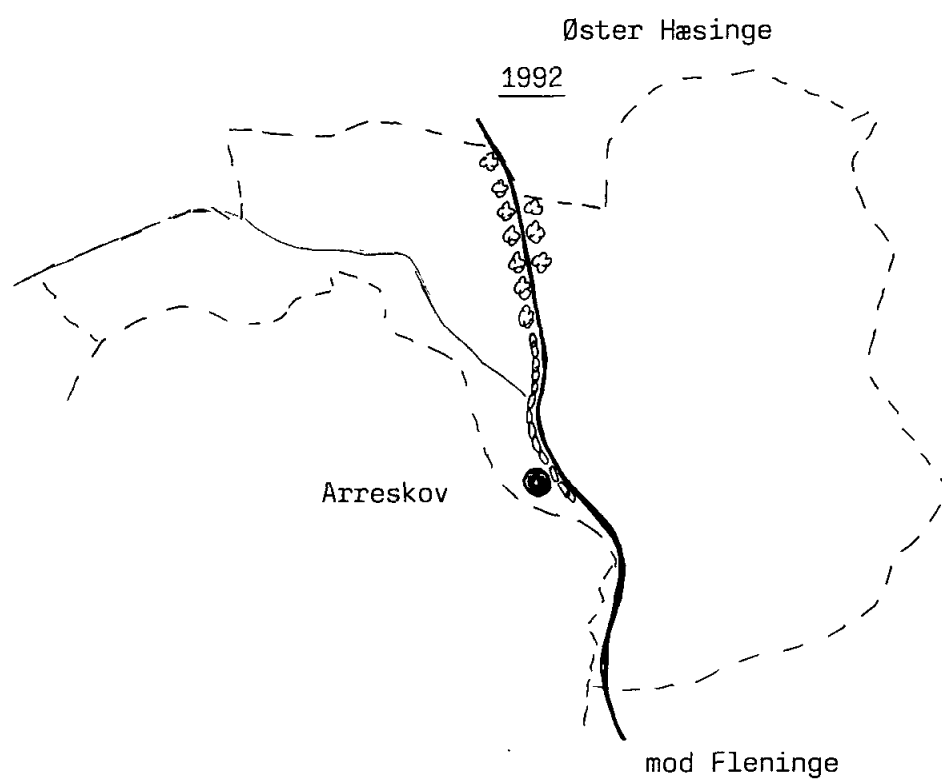
Arreskov - markstruktur

Agerarealet består i dag af flere, ret store marker, hvor det er de eksisterende veje og skove, der danner skellene imellem dem. Egentlige markskel er der kun ganske få af.

Der er sket omfattende ændringer i marksstrukturen siden o.1800. Den eksisterende markstruktur er i hovedtræk dannet i det her århundrede ved at fjerne de fleste af de markskel, der var blevet anlagt o.1800. Agerarealet var på det tidspunkt blevet delt op i flere, jævnstore marker med faste skel, der passede til den nyindførte driftsform - koppelbruget. Markstrukturen holdt sig herefter i store træk op til det her århundrede, hvor der ikke længere er brug for faste skel, der oven i købet har ligget i vejen for kørslen med store landbrugsmaskiner, hvorefter de er blevet fjernet.

De enkelte skel, der er bevaret, består af faste gærder bevokset med levende hegn.

Arreskov - vejstruktur

☼ vejtræer

∞ gårde

— vej

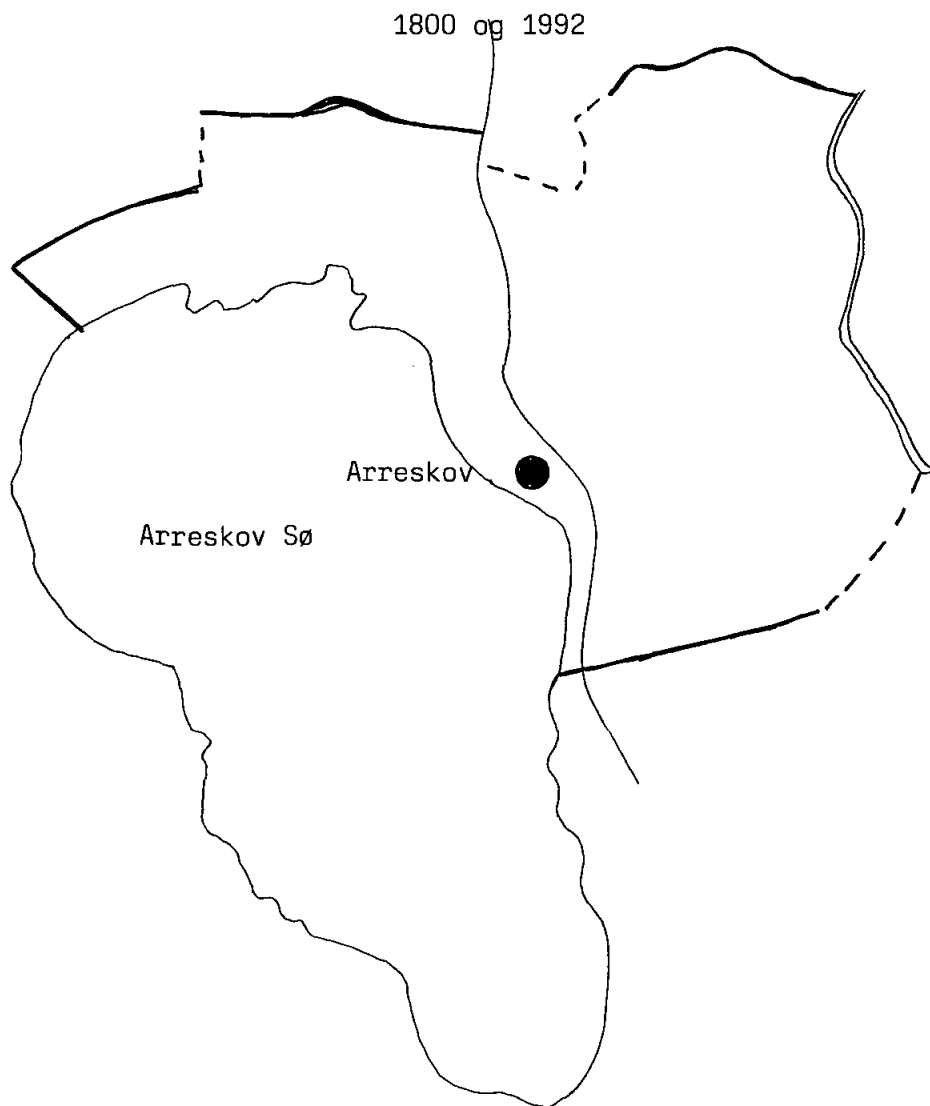
— sti 1787

Arreskov - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en enkelt landevej, der løber fra Fleninge - forbi hovedbygningen - og til Øster Hæsing.

Der er ikke sket ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800.
x Den nordlige del af vejen har karakter af allé, ⁹⁶og det sidste stykke før hovedbygningen er forsynet med stengærder på den ene side. Markeringen af netop dette stykke vej som allé er med til at vise den nære tilknytning godset har haft til landsbyen Øster Hæsing, som alléen fører op imod. Odense å's udløb fra Arreskov sø går under vejen og hen forbi vandmøllen. Vejunderføringen består af en flere meter høj bro sat i kampesten, som på et tidspunkt er blevet forsynet med en betonoverligger.

Arreskov - ejerlavsafgrensning

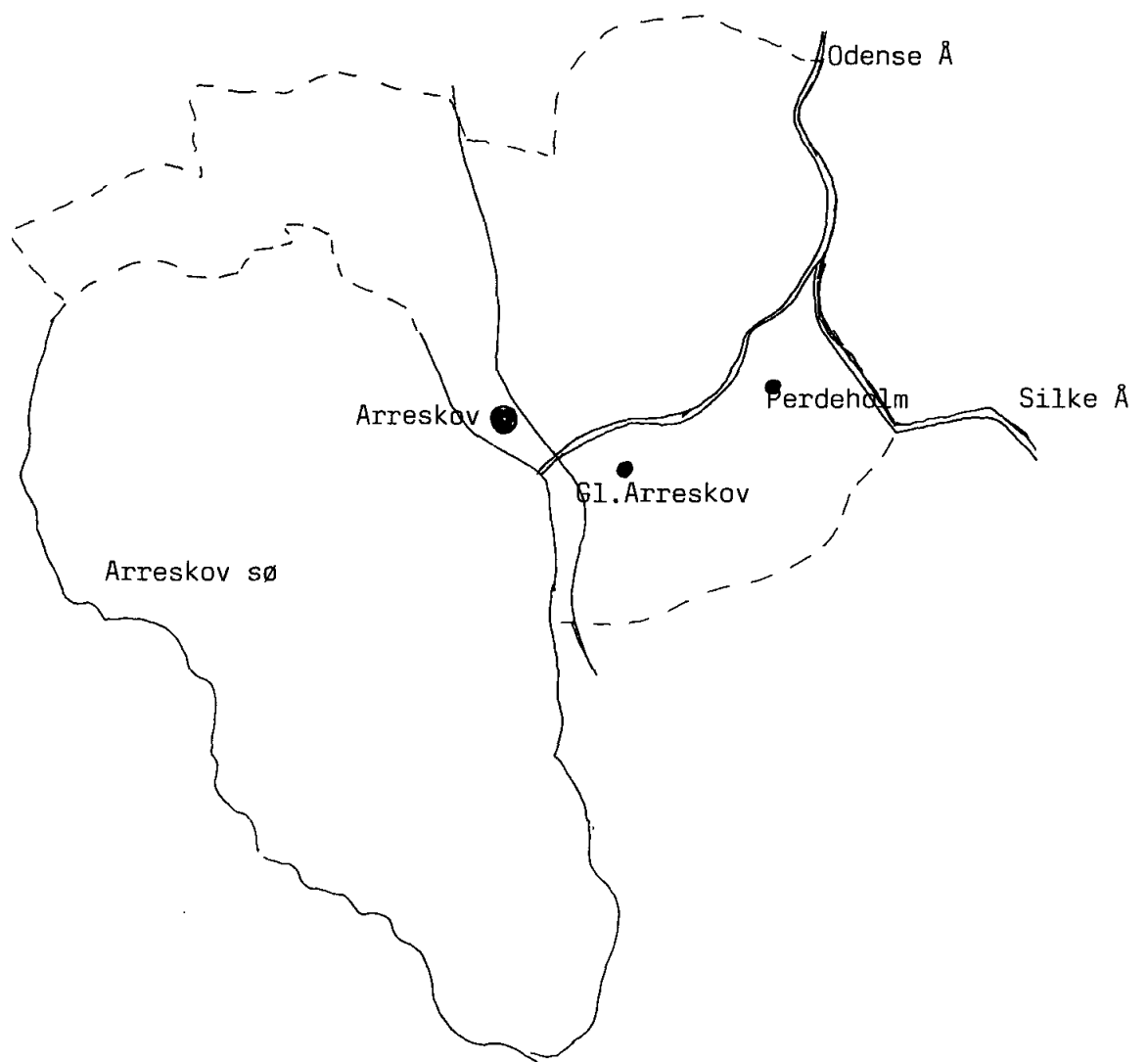
- bevaret grænse i form af gærder, levende hegn eller vejforløb
- ≈ bevaret grænse i form af vandløb
- ikke bevaret grænseforløb

Arreskov - ejerlavsafgrensning

Ejerlavsgården er bevaret de fleste steder, men med større huller i forløbet. Mod øst er det Odense Å, som danner skel, mens de øvrige steder består af stengårder bevokset med levende hegn.

Hvor gammel gården er, og hvilken udvikling, der ligger bag dens tilblivelse, er det svært at sige noget sikkert om. Selve området er selvfølgelig på alder med i hvert fald det første Arreskov, som kendes fra 1200-tallet af. Men hvornår gården har fået lige netop det her forløb, fortæller kilderne ikke noget præcist om. Gården ind mod Øster Hæsinge stammer tilbage til 1500-tallet, hvor Arreskov udvidede sit område ind i Øster Hæsinge ejerlav. Kilderne beretter ikke noget om udvidelser ind i Flensing ejerlav mod syd, men det ser ud til, at der også er sket udvidelser ind i denne landsbys ejerlav. Ud fra det kan vi nok regne med, at grænserne ikke er meget ældre end 400-500 år. Den østlige grænse, der dannes af Odense å, er blevet rettet ud i forbindelse med reguleringen af vandløbet. En regulering, der er foretaget sidst i 1700-tallet eller først i 1800-tallet.

Arreskov - voldsteder

Arreskov - voldsteder m.m.

Der er bevaret to voldsteder i ejerlavet ud over det voldsted, som hovedbygningen er placeret på.

Det yngste kaldes Gl.Arreskov og ligger lige syd for vandmøllen. Det ældste kaldes Perdeholm og ligger i den østlige del af ejerlavet. Gl.Arreskov er bevokset med træer, så det er svært at få noget overblik over det. Selve voldstedet er stærkt omrodet formentlig efter diverse byggeaktiviteter på stedet. Omgivelserne består af vandløbet ved møllen, en mindre skov og dyrket mark, hvilket godt kan give en vis fornemmelse af, at der oprindeligt har været tale om et - af forsvarshensyn - svært tilgængeligt sted. Om alderen på Gl.Arreskov ved vi, at det har været brugt op til 1500-tallet, hvor det nuværende Arreskov blev anlagt. Perdeholm er også bevokset med træer og består af en enkelt aflang banke. Voldstedet er omgivet af dyrket mark, så vi ikke her igennem får nogen opfattelse af voldstedets oprindelige placering i et ufremkommeligt terræn, der her bestod af nogle ret store, fugtige arealer. Området kunne godt reetableres i forbindelse med en naturgenopretning, der kunne bestå af en genskabelse af den tilgrænsende Silke å's snoede løb, og et ophør af den eksisterende dræning af markerne.

Væsentlige områder udenfor ejerlavet

Når vi retter opmærksomheden mod Arreskov er det svært, at se bort fra de øvrige hovedgårde, der har hørt under grevskabet Muckadell. Ved at bevæge sig fra Arreskov, over Gelsskov, Brobygård og Ølstedgård, så får vi et umiddelbart fysisk indtryk af de enorme godskoncentrationer, der har været så almindelig på Fyn. Arreskov indgik i et grevskab med de nævnte godser og deres tilhørende fæstegods. Grevskabet fik frataget sine privilegier i midten af 1800-tallet og blev tvangsopløst først i 1900-tallet, hvor man i forbindelse med det tvungne salg af jord til staten, måtte skille sig af med Ølstedgård. De tre øvrige hovedgårde ejes derimod stadig af familien Muckadell og rummer nogle velholdte bygningskomplekser.

ARRESKOV - konklusion

Arreskov er en sjælden anlægstype, idet den er anlagt som borg i kongeslægten's besiddelse. Arreskovs oprindelse ses idag i to voldsteder i ejerlavet udover det hovedbygningen er placeret på. Begge kan ^{dog} trænge til understregning af de oprindelige fordele ved voldsteder-
— nes placering, dvs understregning af de forsvarsmæssige fordele ved at ligge i våde eller på anden måde ufremkommelige områder.

Arreskov er en skovgård, for hvilke det gælder, at det ressourcemæssige grundlag er skov og eng, foruden agerjorden, og karakteriseret ved en lav opdykningsprocent. Disse elementer er alle repræsenterede idag.

Om tidligere tiders supplerende brug af skovarealerne vidner højryggede agre i Stoks Langeland.

I forhold til forholdene o.1800 er idag følgende strukturer velbevarede:

- - Bebyggesstrukturen, der i udgangspunktet var meget begrænset, og kun er blevet udbygget med få huse siden.
- Ressourcestrukturen som stadig indeholder skovgårdens elementer, skov, eng og ager.
- Vejstrukturen, som består af en enkelt vej med stendige og allé.
- Ejerlavsgården, trods det at være en noget ustabil størrelse, flere steder markeret med stendiger med levende hegn.

I mindre grad er markstrukturen bevaret, som det er typisk for hovedgårdsmarker.

Hovedbygningen er fredet. *→ mellem*

pr.november 1995 sag om fredning af Arreskov Sø og omgivelser, hvoraf Arreskov hovedgårdsejerlav berøres i mindre grad.

Brahesborg

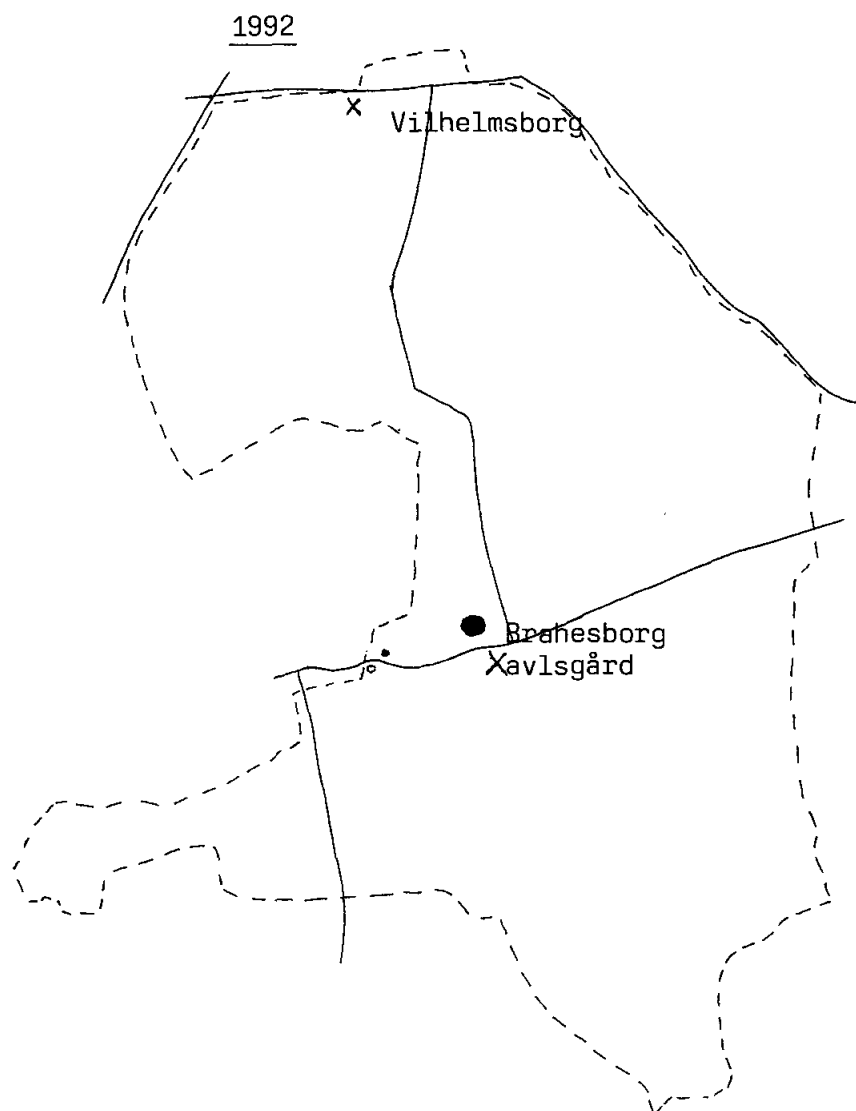
Brahesborg - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Brahesborg ejerlav er ikke særlig omfattende. Ud over hovedbygningen og de to avlsgårde rummer ejerlavet 2 enemærkehuse vest for hovedbygningen. Det ene hus har ligget der i hvert fald tilbage til o.1800, mens det andet er kommet til ~~mellem 1800 og 1886.~~ ^{efter 1886}

X Ser vi på den udvikling, der er sket i bebyggelsesstrukturen mellem 1800 og op til i dag, så har der på intet tidspunkt været tale om nogen omfattende bebyggelse i området. Der har tilsyneladende ikke være det store behov for opførelsen af boliger til godsets arbejdskraft i 1800-tallet, som det ellers ses i mange andre hovedgårdsejerlav. Brahesborg har også den fordel, at der ligger flere landsbyer næsten lige udenfor ejerlavsgården, hvor arbejdskraften kunne have deres bolig. Imellem 1800 og 1886 nedlægges der et enemærkehus og et skovhus, men til gengæld oprettes det en afbyggeravlsgård - Vilhelmsborg - og 2 nye enemærkehuse, hvoraf det ene var en smedie. Imellem 1886 og i dag er smedien blevet nedlagt og avlsgården til Brahesborg blevet flyttet ned syd for hovedbygningen. Der blev ikke observeret spor efter de nedlagte huse ved besigtigelsen.

De to enemærkehuse er begge grundmurede med fast tag, velholdte og beboede. Brahesborg hovedbygning, Vilhelmsborg og Brahesborg avlsgård er velholdte og beboede, dog er en meget stor del af avlsbygningerne ikke i brug længere. Hovedbygningen er omgivet af voldanlæg, park og lystskov. Over voldgraven/søen er der placeret en nu fredet jernbro, som er Danmarks ældste jernbro importeret fra Norge i 1830.

Tilgængelighed: Det er muligt at iagttage bebyggelsen fra det eksisterende vejnet.

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1887
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Brahesborg - bebyggelsesstruktur

o.1800

● Brahesborg

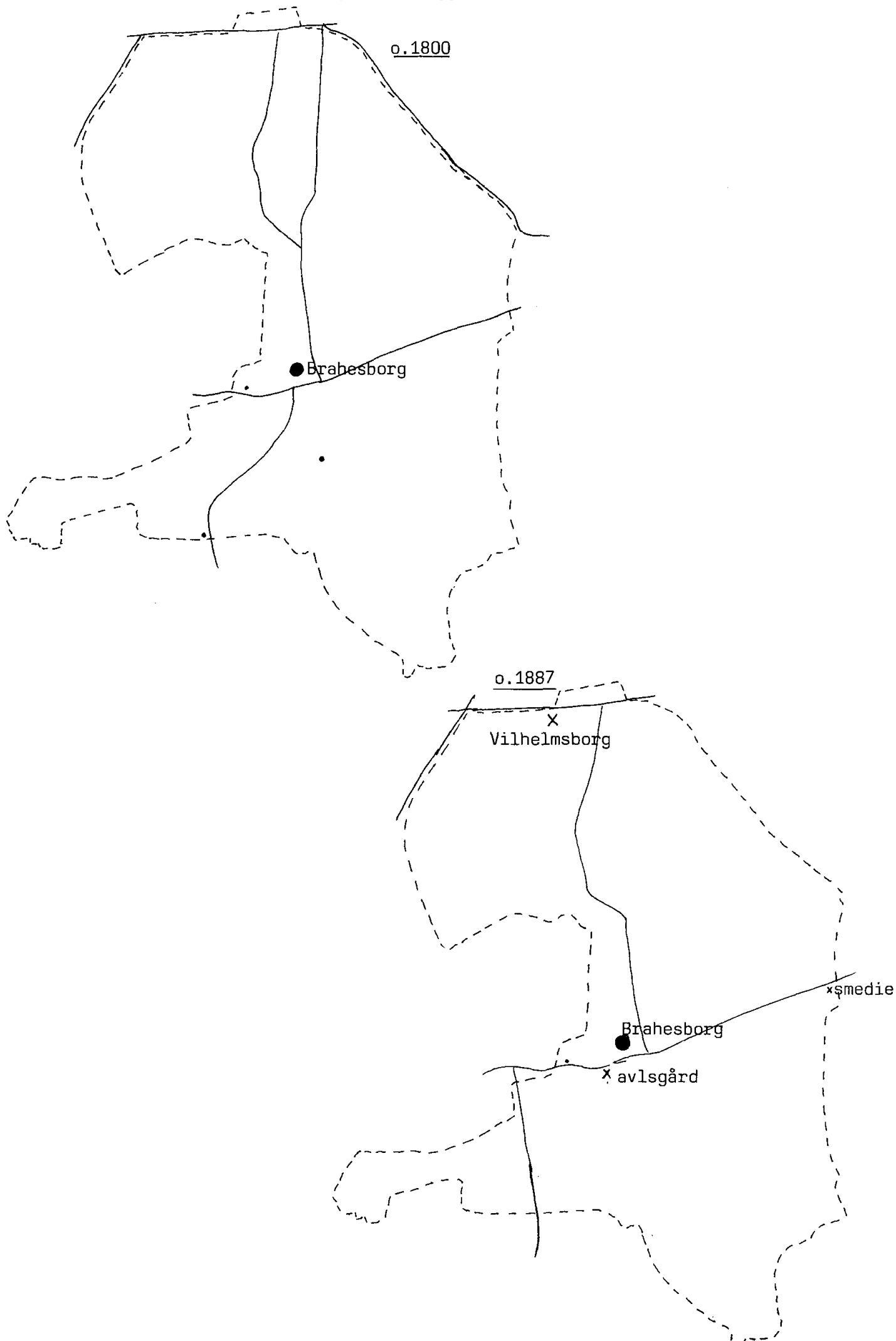
o.1887

x
Vilhelmsborg

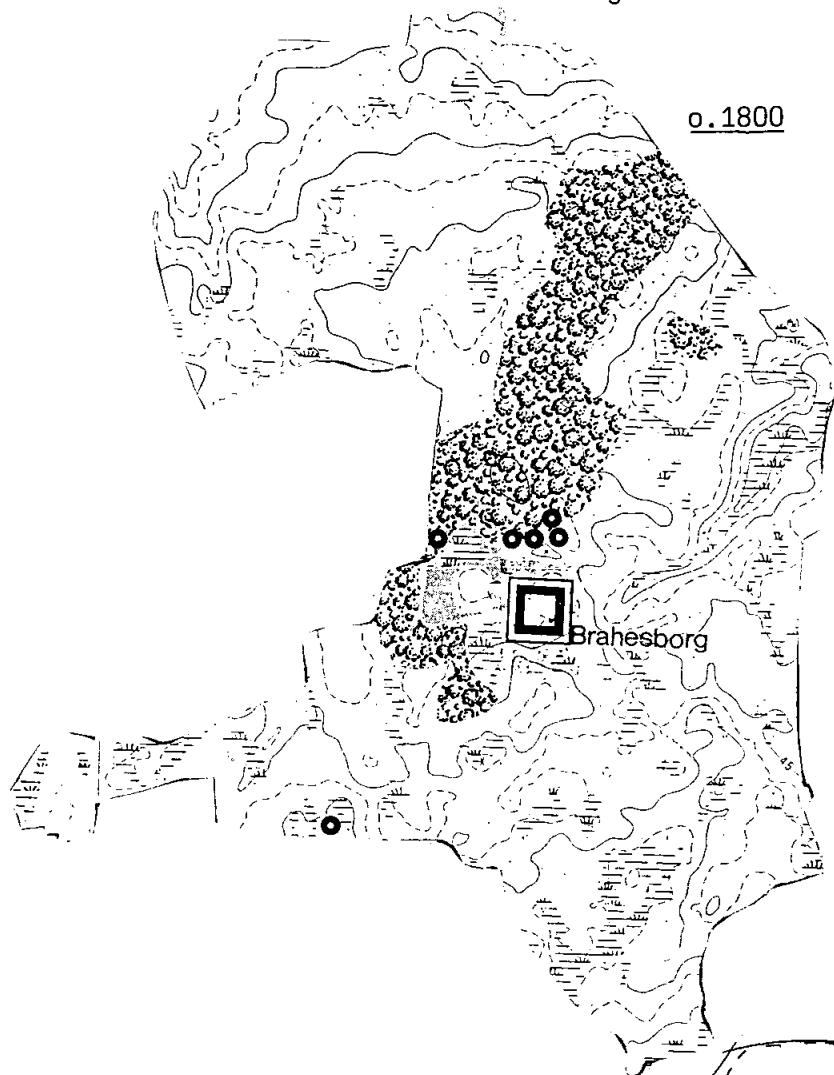
● Brahesborg

x avlsgård

x smedie

Brahesborg - resursestruktur

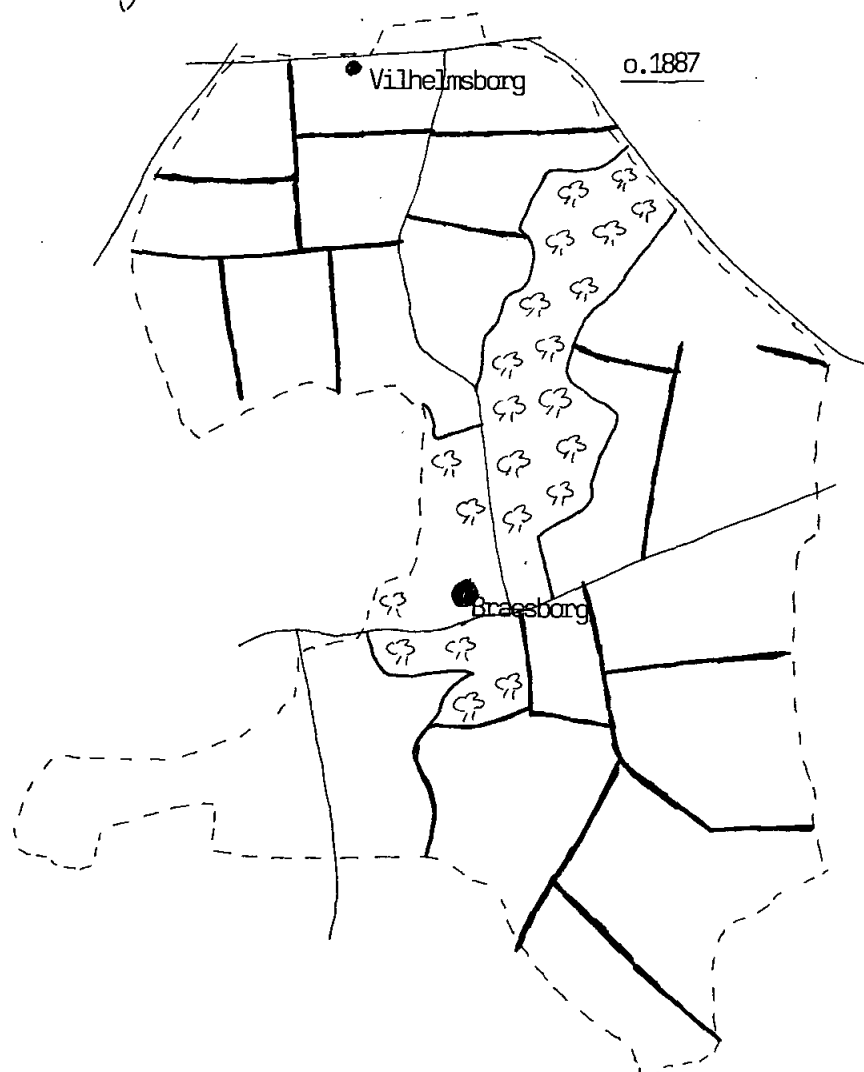
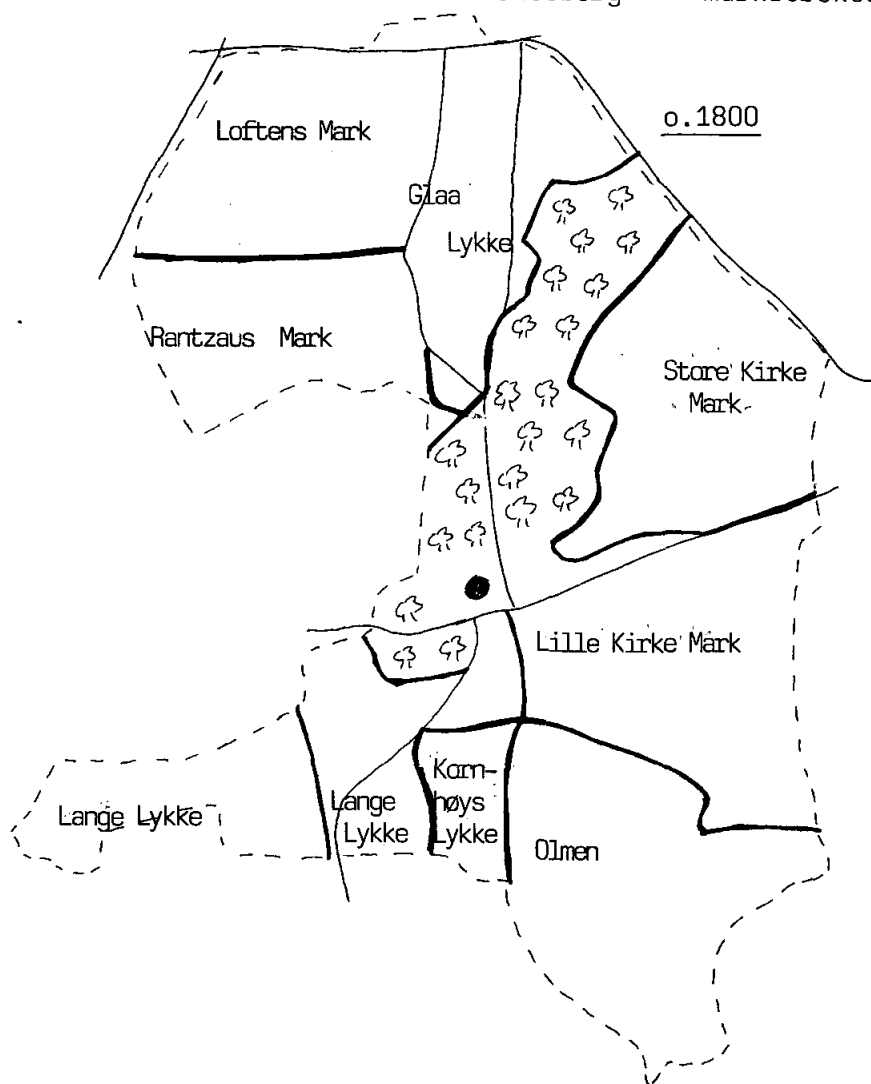

Brahesborg - ~~resurse~~struktur

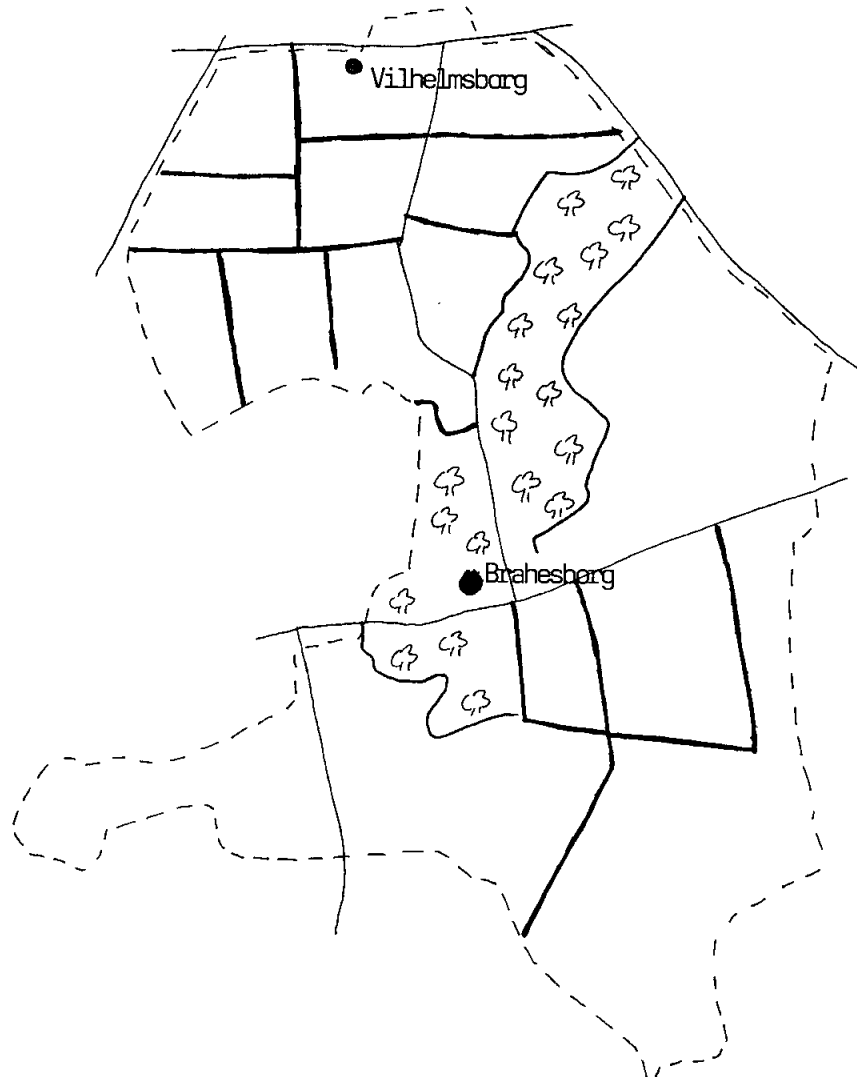
Brahesborg ejerlav består i dag næsten udelukkende af et meget stort agerareal, der brydes på midten af et mindre skovareal.

Ser vi på den udvikling, der er sket i ejerlavet, så er der ikke sket de helt store ændringer. De mange små engpletter, der eksisterede o. 1800 blev fjernet i løbet af 1800-tallet, som det var almindeligt i den periode.

Brahesborg - markstruktur

1992

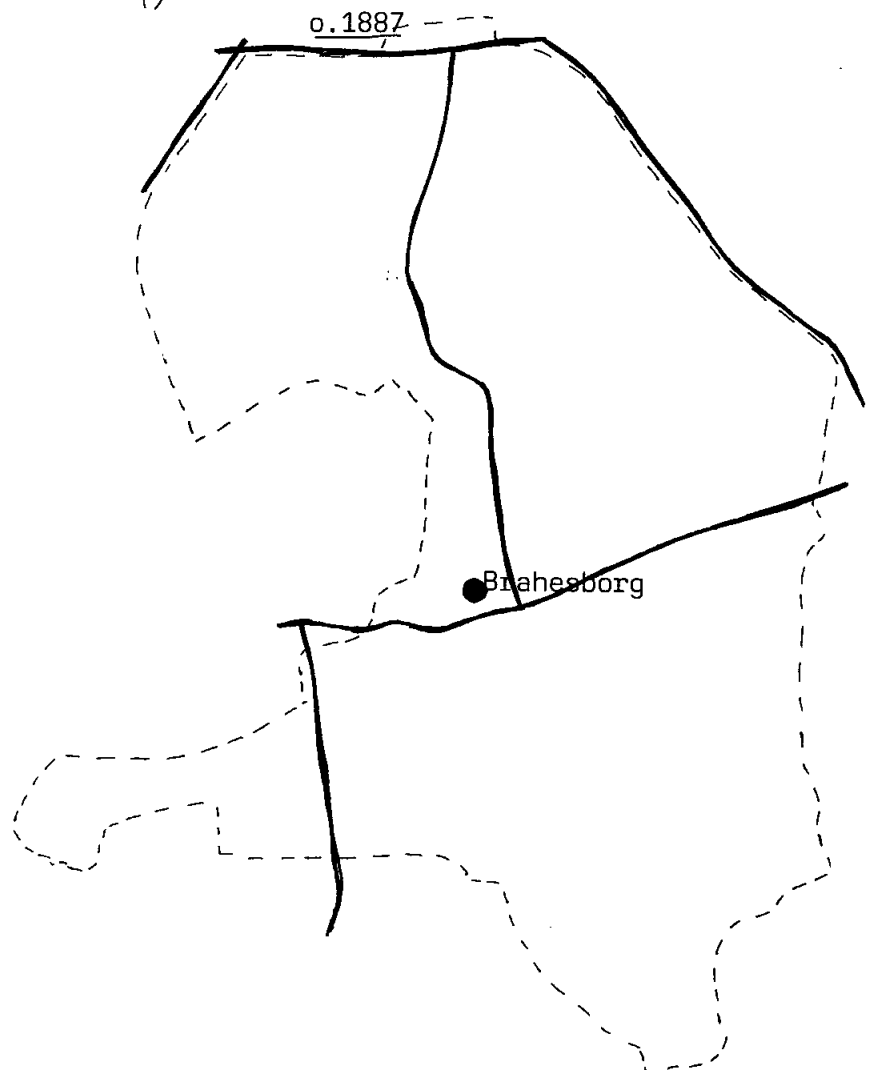
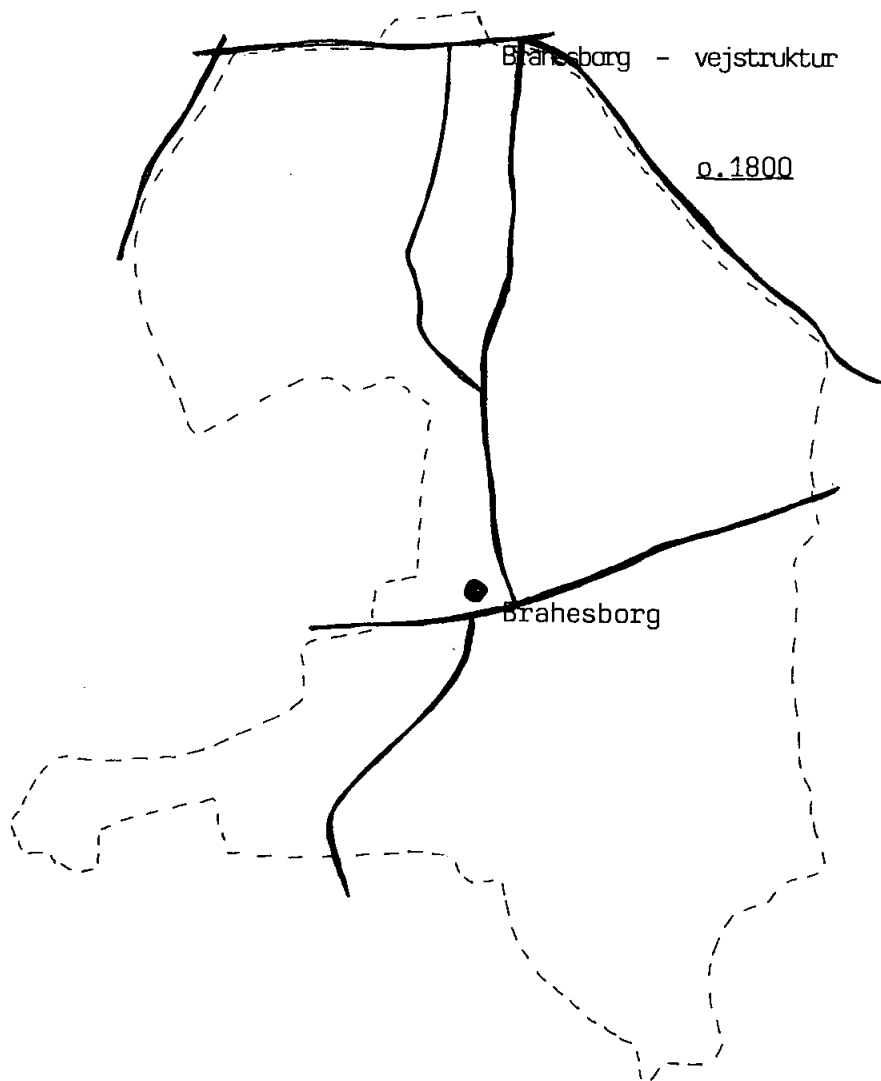
— markske1
☙ skov

Brahesborg - markstruktur

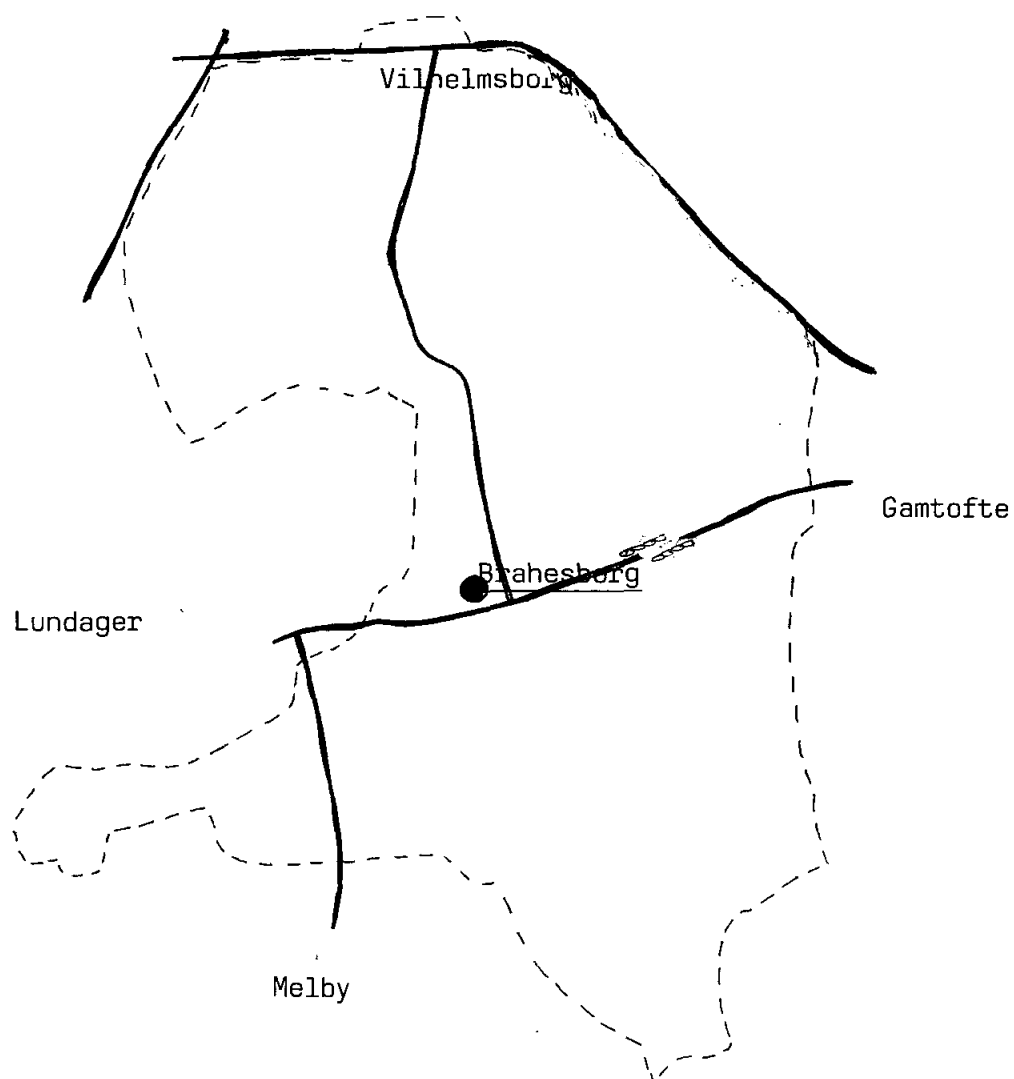
Markstrukturen i Brahesborg ejerlav består i dag i den sydlige del af meget store agerarealer, der kun brudes af vejene og enkelte hegnsforløb. Den nordlige del ved Vilhelmsborg er derimod delt op i mange, forholdsvis små marker. Skellene er en blanding af levende hegn, diger og markveje.

Ser vi på den udvikling, der er sket i ejerlavet, er der tale om store ændringer. Omkring 1800 var der 7 store marker og en enkelt lille lykke. De fleste skel havde et noget uregelmæssigt forløb. I løbet af 1800-tallet lægges markstrukturen totalt om til en struktur med mange flere mere regelrette markstykker, som en tilpasning til 1800-tallets driftsform og anlæggelsen af afbyggeravlsgården Vilhelmsborg med eget markskifte i ejerlavets nordlige del. Denne struktur er i løbet af dette århundrede næsten helt forsvundet i den sydlige del ved selve Brahesborg gods, mens markstrukturen i den nordlige del ved Vilhelmsborg er bevaret, som dengang den blev anlagt i løbet af 1800-tallet.

Tilgængelighed: Området er rimelig godt forsynet med offentlige veje og markveje, så det er muligt at få et rimeligt overblik over arealerne.

1992

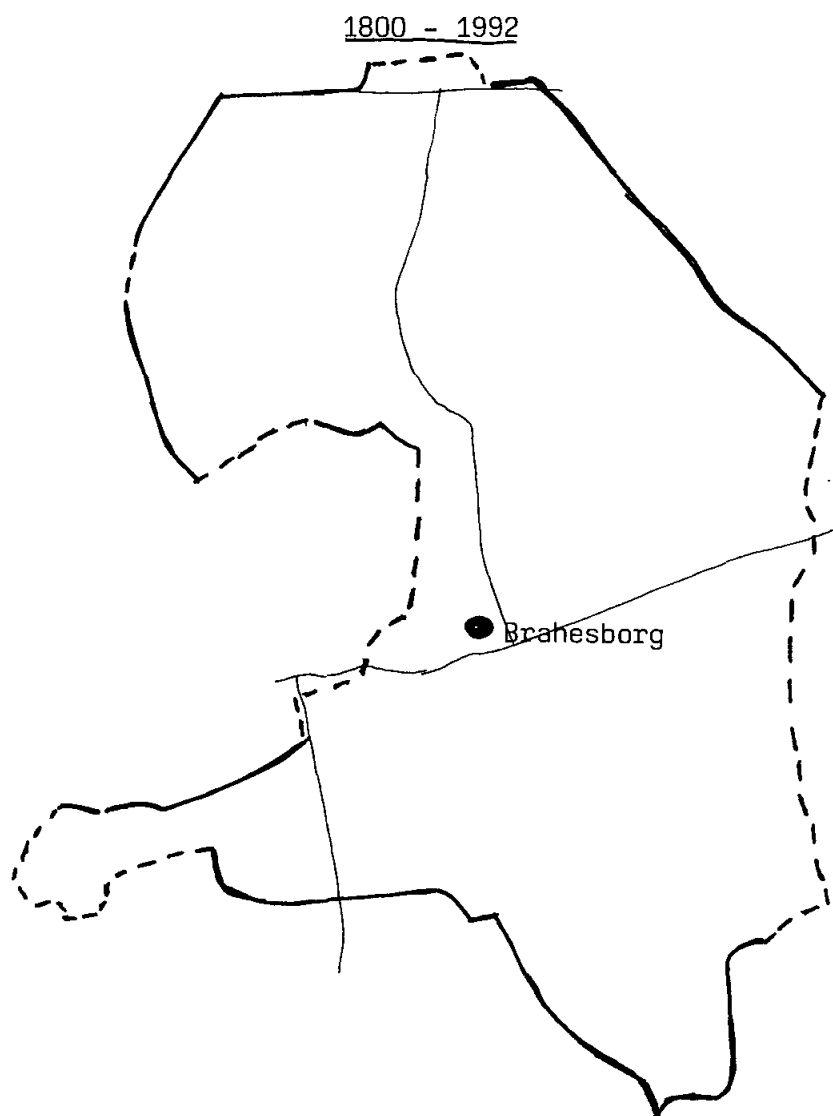
— vejforløb
- - - gærde

Brahesborg - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består af en nordsyd-gående og en øst-vest-gående vej. Herudover løber der veje langs den nordlige ejerlagsgrænse. Mod nordøst er vejen forsynet med et dige, men det skyldes, at den her er sammenfaldende med ejerlagsgrænse. Ellers er der kun 2 mindre forløb med diger. Vejene er de fleste steder afgrænset af levende hegn.

Der er sket et par ændringer i vejstrukturen i løbet af 1800-tallet. Et vejforløb mod nord er forsvundet, og vejen, der løber mod syd til Melby er blevet rettet ud og flyttet længere mod vest.

Brahesborg - ejerlavsafgrænsning

— bevaret grænseforløb
- - - ikke bevaret grænseforløb

Brahesborg - ejerlavsgørnse

Det er kun omkring det halve af den oprindelige ejerlavsgørnse, som er bevaret omkring Brahesborg. Især mod øst og vest er der store huller i forløbet. For den vestlige del vedkommende skyldes det formentlig, at grænsen har mistet betydning i forbindelse med Brahesborg opkøb af Lundager-bøndernes skovparceller umiddelbart på den anden side af den oprindelige grørnse. For den østlige del vedkommende kunne det også godt se ud til at Brahesborg har udvidet sine jorder ind i Gamtofte ejerlav og derfor nedlagt den oprindelige grørnse. De bevarede dele består hovedsagelig af diger bevokset med levende hegn, mens en mindre del udelukkende er markeret med levende hegn.

Alderen på ejerlavsgørnsen ved vi ikke noget præcist om, bortset fra, at den i hvert fald eksisterede o. 1800. Hovedgården er formentlig anlagt tilbage i middelalderen, men grænsen må være blevet ændret en del i 1600-tallet, hvor hovedgården blev udvidet meget i forbindelse med nedlæggelsen af en landsby og et par gårde.

BRAHESBORG - Konklusion

Brahesborg er en typeren anlægstype, anlagt som hovedgård.

Brahesborg er en korngård, for hvilke det gælder, at rigelig og god agerjord, en høj opdyrkningsprocent, og forholdsvis lidt eng og skov. Idag har Brahesborg lidt skov, ingen vådområder, og resten som agerarealer.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Ejerlavet rummer en aflæggeravlsgård, Vilhelmsborg; to enemærkehuse; og hovedgårdskomplekset, hvor avlsgården er flyttet på den anden side af vejen. Der er forsvundet to huse. Alle bygninger er grundmurede.

- Ressourcestrukturen. Skoven er bevaret, de mange mindre vådområder er dræned. Ejerlavets nordlige del havde ingen vådområder.

- Vejnettet er bevaret i sin hovedstruktur. En enkelt vej er fjernet, og en rettet ud.

Markstrukturen er delvist bevaret. 1800-tallets struktur er bevaret i ejerlavets nordlige del, men næsten væk i ejerlavets sydlige del. Ejerlavsgården er delvist bevaret.

Hovedbygningen er fredet og en jernbro fra parken til vejen. ..

Brahetrolleborg

Kategori - Skovgårde

Brahetrolleborg

Bebyggelsen

bebyggelsens centrale del er hovedbygningen, avlsgården og kirken.

Hovedbygning og kirke har deres rødder i det cistercienserkloster der blev bygget på stedet i 1200-tallets midte.

Klosterets tidligere beliggenhed fra 1172 kendes ikke med bestemthed.

Bebyggelserne på hovedgårdsjorden er den man normalt forventer, til administration og funktionærboliger. Herudover indtager Brahetrolleborg en særstilling nationalt set, idet der fra slutningen af 1700-tallet til ca. 1810 blev opført mange bygninger til specielle formål, landindustri, undervisningsadministration. Familien Reventlow, skabte i denne periode et et godskompleks der var enestående i sin samtid.

I storskoven lå fra 1785-1858 et hammerværk, der især var kendt for sine gode leblade.

Huset er efter en brand i nyere tid nedrevet. Kun en lille udbygning står tilbage.

Opstemningen til værket ses stadig i terrænet.

Den øvrige landindustri koncentrerede sig i bebyggelsen Spanget Her har der været smedie, et stort damask og drejlsvæveri og hørfabrik oprettet 1792, et garveri oprettet 1806 sidstnævnte var i brug langt ind i dette århundrede og bygningen er idag skindlager. En pudderfabrik fik ikke nogen lang levetid, da hårpudder gik af mode o. 1800.

Flere arbejderboliger knytter sig til industrianlægget.

Der var endvidere tingstue og kontor for Muckadell birk frem til 1884.

Ved kirken hospital for sognets gamle og syge, nu anvendt til kirkekontor.

3 granit broer i ejerlavet, de to med kgl. monogrammer, Henholdsvis Chr den 7. 1805 og Frederik den 6. 1808.

Avlsgårde Egneborg :Oprettet ved overgangen til koppelbrug, i 1920erne udstykket i statshusmandsbrug, karakteristisk husmandskoloni med ensartet byggeri.

Brahetrolleborg vandmølle engang Fyns Største med tre overfaldshjul og 7 kværne.

I Korinth, stationsby, højskole senere landbrugsskole, mejeri, lægebolig, præstebolig, kro, ~~mejeri~~, husholdningsskole og møbelfabrik.

Fåborg -Ringe banen fungerer nu som veteranjernbane.

Ressourcestruktur:

Brahetrolleborg fremstår som et velarronderet moderne godskompleks.

Mange af vådområderne er forsvundet ved dræning og flere af disse arealer kan kun dyrkes ved hjælp af pumpning af områderne.

I løbet af 1800 tallet blev en del agerland udlagt til skov,

således Årup Agre og Tångskoven, her er flotte forekomster af højryggede agre. skovene er flere steder omgivet af fredskovsdiger.

Fredede bygninger:

Reventlowsvej 1: Den trefløjede hovedbygning, Kaj Lykkes ladegård, ridebanen, fiskedammene, bindingsværkslænge mellem ladegård og landevej, hollænderiet, hospitalet, kildehuset.

Reventlowvej 2: Vandmøllen

Reventlowvej 3: Godsforvalterboligen

Reventlowvej 5: Beboelseshuset samt udhus og vaskehus.

Spanget 3 : Beboelse og udhus

Spanget 5 : Beboelse og udhus

Fredninger i hovedgårdsejerlavet:

Bevaring af trægrupper og enkelt træer langs Nørresø og træer langs vej ved Holmelund

Deklaration af 28.8 1925 OF 1.4. 1986

Stengærder ved Brahetrolleborg, Brændegårds Sø, Galleløkke og Sølvbjerg Sø
Skarvkoloni ved Brændegårds Sø. Løvskov ved Brændegårds Sø og Nørre Sø

Godset havde også stor indflydelse uden for ejerlavet

Avlsgårde: Ditlevslyst og Brændegård.

Kirker: Krarup, vesterÅby og Åstrup.

Skoler: Gerup, Grønderup, Vester Åby, Hågerup og Åstrup.

Skolen i Gerup er skolemuseum og lokalhist. samling.

Bernstoffsminde oprindelig seminarium senere flyttet til Skårup. Bernstoffsminde nu efterskole.

Tomter af Flenninge og Hågerup kirker.

Voldsted, Sorte Slot.

Fredede bygninger :

Brændegårdsvej 16 : Fiskerhytte

Brændegårdsvej 3 c: Fiskerhytte

Brændegårdsvej 3 A : Vægterhuset.

Brændegårdsvej 3 : Tambourhuset.

Andre fredninger : Egetræ på matrikel 9 s i Hågerup. 25.9. 65

Lyshøj ved Krarup. 2.5. 1924

Brahetrolleborg - bebyggelsesstruktur

o.1800

Gl.Egneborg

Ny Egneborg

hospital

vandmølle

Brahetrolleborg gods
og kirke

Nørresø

garveri

Spanget

pudderfabrik

Storskoven

Slibeværk

Silkehus

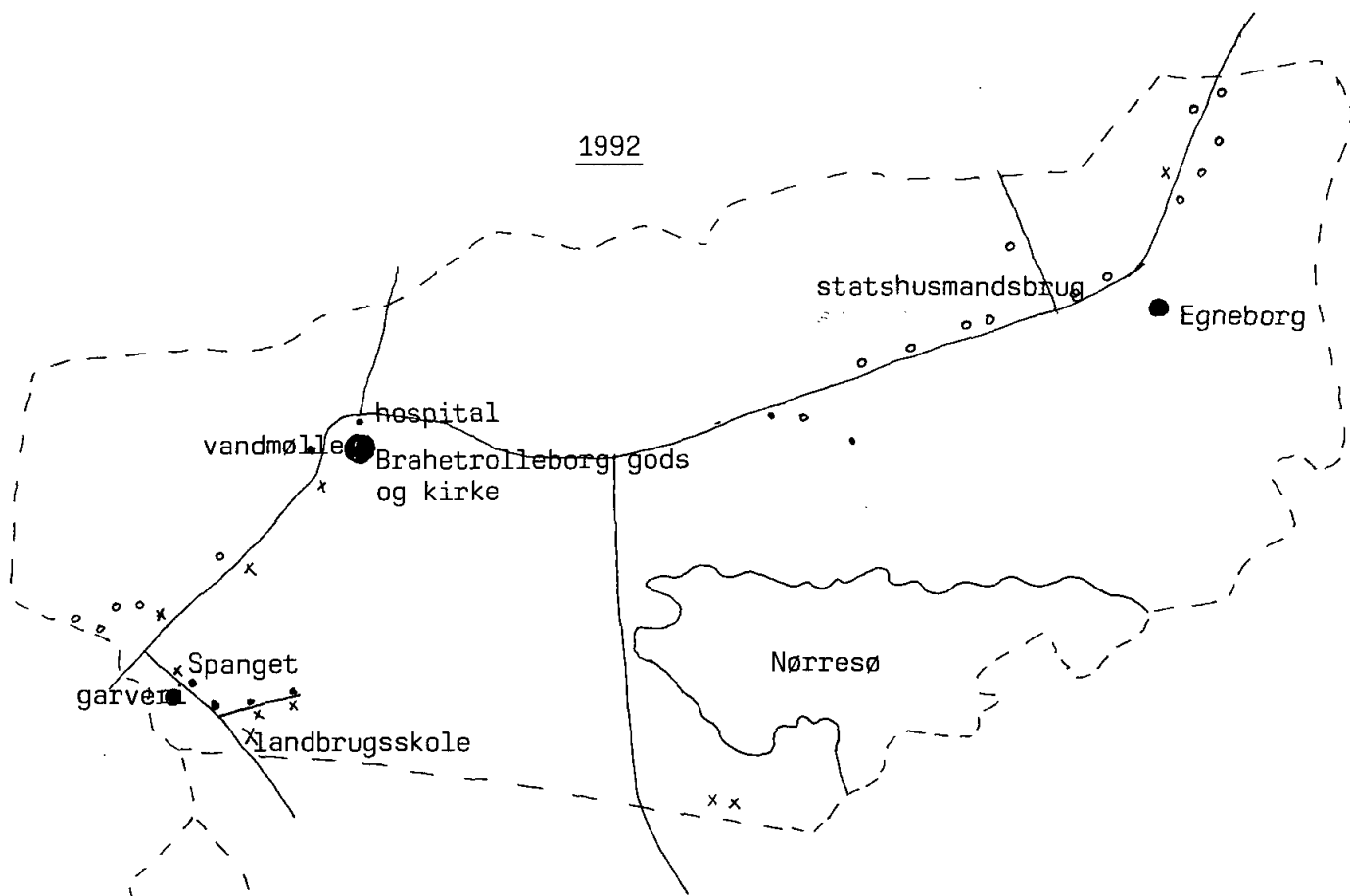
Sølvbjerg Skov

o.1887

1992

Storskoven

Nørresø

Silkehus

◦ bebyggelser, der kommer
til efter 1887

Sølvbjerg Skov

• bebyggelser, der eksistere-
de o.1800

x bebyggelser, der kommer til
mellem 1800 og 1887

Brahetrolleborg - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsen i Brahetrolleborg ejerlav er ret så omfattende og på flere punkter bemærkelsesværdig i forhold til de fleste andre godsejerlav på Fyn.

For det første er en meget stor del af de mest almindelige bebyggelsestyper, som vi kender dem fra godsejerlavene, repræsenteret. Det drejer sig om skov-/enemærkehuse, landindustrielle anlæg, flerfamilies arbejder-boliger, undervisningsinstitutioner, hospital, afbyggeravlsgård, statshusmandsbrug og herskabsvillaer.

For det andet repræsenterer selve hovedanlægget med hovedbygning, avlsgård, kirke og mølle det mere sjældne, fordi byggeriet her har udgangspunkt i det oprindelige munkekloster med kirke og mølle. Et anlæg som ved reformationen kom på kongens hænder og siden solgtes til adelgods.

For det tredje er det så heldigt, at der kun er nedlagt ganske få bebyggelser i perioden fra i hvert fald o.1800 og op til i dag, så det er umiddelbart muligt at iagttage de ændringer, der er sket i periodens bebyggelsesstruktur.

Skov-/enemærkehuse ligger i forbindelse med skovarealerne ved Nørre Sø og i Storskoven som spredtliggende huse, hvoraf nogle af dem kan ses på kortet fra o.1800, men selvfølgelig godt kan være ældre, mens andre først kommer til i løbet af 1800-tallet. Husene var, ud over at være bolig for skovens folk, ledvogter- og opsynshuse. Der er forsvundet enkelte af dem.

Det landindustrielle anlæg har først og fremmest været koncentreret om den lille bebyggelse Spanget, men der findes også rester af et i Storskoven. Storskoven har rummet et hammerværk, der også kaldtes Slibeværket. Det blev oprettet i 1785 og nedlagt i 1858, og var især kendt for sine fine leer. Selve hammerværket blev brudt ned ved samme lejlighed, men beboelsen blev stående som skovarbejderbolig indtil for få år siden, hvor det brændte ned på nær en udhusbygning. Tomten er endnu ikke blevet plantet til med skov, og der kan endnu ses rester af opstemningen til værket i terrænet. Spanget blev oprettet sidst i 1700-tallet og har rummet en smedie, et drejels- og damaskvæveri oprettet i 1792 og et garveri oprettet i 1806. Væveriet blev nedlagt allerede o.1830, men garveriet eksisterer endnu, men bruges kun til skindlager. Hovedbygningen blev i det meste af 1800-tallet brugt som birkedommerbolig og birketing. Overfor industrieanlægget ligger der tre huse, hvoraf de to nu fredede flerfamiliehuse blev opført som arbejderboliger med plads til 8 familier i hver. De bruges i dag til beboelse. Husene op ad Jens Baggesensvej er også arbejderboliger, der formentlig er opført til den pudderfabrik, som har ligget for enden af vejen.

Bebyggelsen Spanget rummer også en uddannelsesinstitution. Oprindeligt var der tale om en folkehøjskole oprettet i 1889. Den blev dog lukket få år efter. Bygningerne blev solgt og der oprettedes en landbrugsskole i stedet for. Skolen eksisterer stadig i den oprindelige hovedbygning, men den er nu omgivet af mange mindre, nyere avlsbygninger.

Det gamle hospital for sognets beboere var placeret ved siden

af kirken. Bygningen er fredet i dag og bruges til kirkekontor.
Med overgangen til kobbølbrug i 1800-tallet blev det mere almindeligt at oprette aflæggeravlsgårde på de mere fjernt-

liggende jorder. Det skete også ved Brahetrolleborg bl.a. ved anlæggelsen af Egnebørg i den østlige del af ejerlavet. Oprindeligt lå der en almindelig fæstegård på stedet, men i midten af 1700-tallet blev den delt i to gårde. I slutningen af 1700-tallet oprettede Brahetrolleborg en egentlig avlsgård ved at lægge det halve af Gl.Egneborgs jorder under Ny Egnebørg og bygningerne blev brudt ned. Ved lensafløsningen i 1920'erne måtte Brahetrolleborg afgive jord til staten, og det blev bl.a. taget fra Ny Egnebørg. Jorden blev udstykket til statshusmandsbrug på begge sider af vejen forbi Egnebørg. Husmandsbrugene har endnu i dag et vist ensartet præg og en typisk byggestil, der viser, at der oprindeligt er tale om statshusmandsbrug opført indenfor en kort årrække.

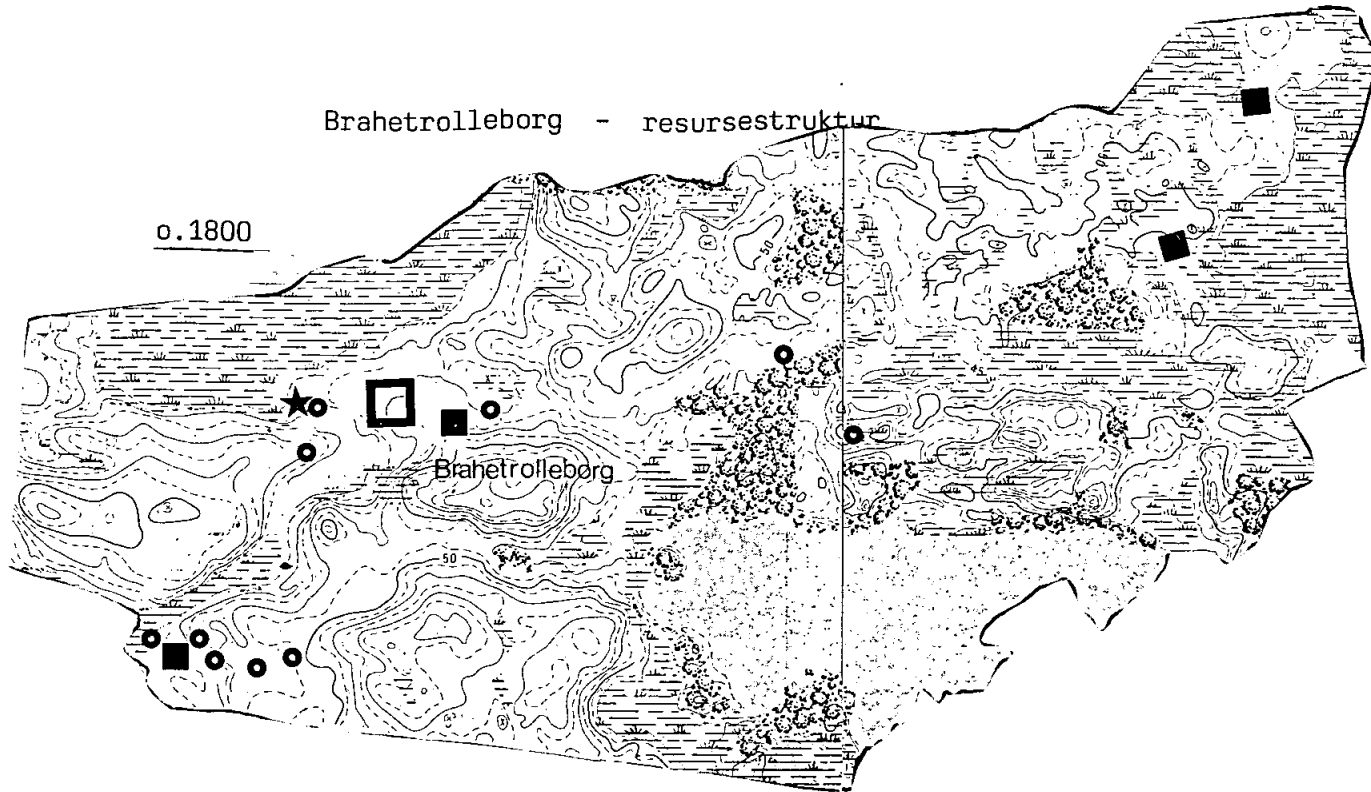
✕ Bortset fra de mange statshusmandsbrug er der kun kommet enkelte nye huse til i ejerlavets vestlige del ind mod Korinth Kro. Der er her tale om nogel ret store villaer med herskabeligt præg, og omfatter bl.a. en præstebolig, en lægebolig og en tidligere forvalterbolig med tilhørende garteneri. En stor del af den lange læmur ind til det tidligere garteneri er bevaret, men ret forfalden. Jorden er plantet til med træer.

Hovedbygningen er et tidligere munkekloster med kirke og vandmølle. Klosteret må række langt tilbage i middelalderen og det udgør stadig grundstammen i den nuværende godsbygning. Ladegården stammer hovedsageligt fra 1600-tallet, og de senere ombygninger har været ret skånsomme. Imellem avlsgården og hovedbygningen kan vi på kortet fra o.1800 se, at der har ligget en del forskellige bygninger placeret ind imellem det sindrige system af karpedamme. Mange af disse bygninger er blevet fjernet indenfor det sidste tiår. Dammene forsynes med vand fra Nørresø, og er smukt sat med marksten. Kanalen fra Nørresø var oprindeligt også eneste vandforsyning til Brahetrolleborg vandmølle, der i dag fremstår som et velbevaret anlæg med mølledam, mølleløb, bagløb, bagsluse samt dæmning med vej intakt. Beboelsen stammer fra 1800-tallets slutning, og bruges i dag udelukkende som beboelse. Møllen var på et tidspunkt Fyns største mølle med 3 overfaldshjul og 7 kvarne. I 1700-tallet blev vandforsyning forbedret. Silkeåen, der har sit udløb fra Brændegårdssøen, fik sit løb lagt om, så det gik igennem mølledammen. Mølledammen indgår i det romantiske haveanlæg ved hovedbygningen. Det er anlagt i 1800-tallet og strækker sig næsten helt ned til Spanget.

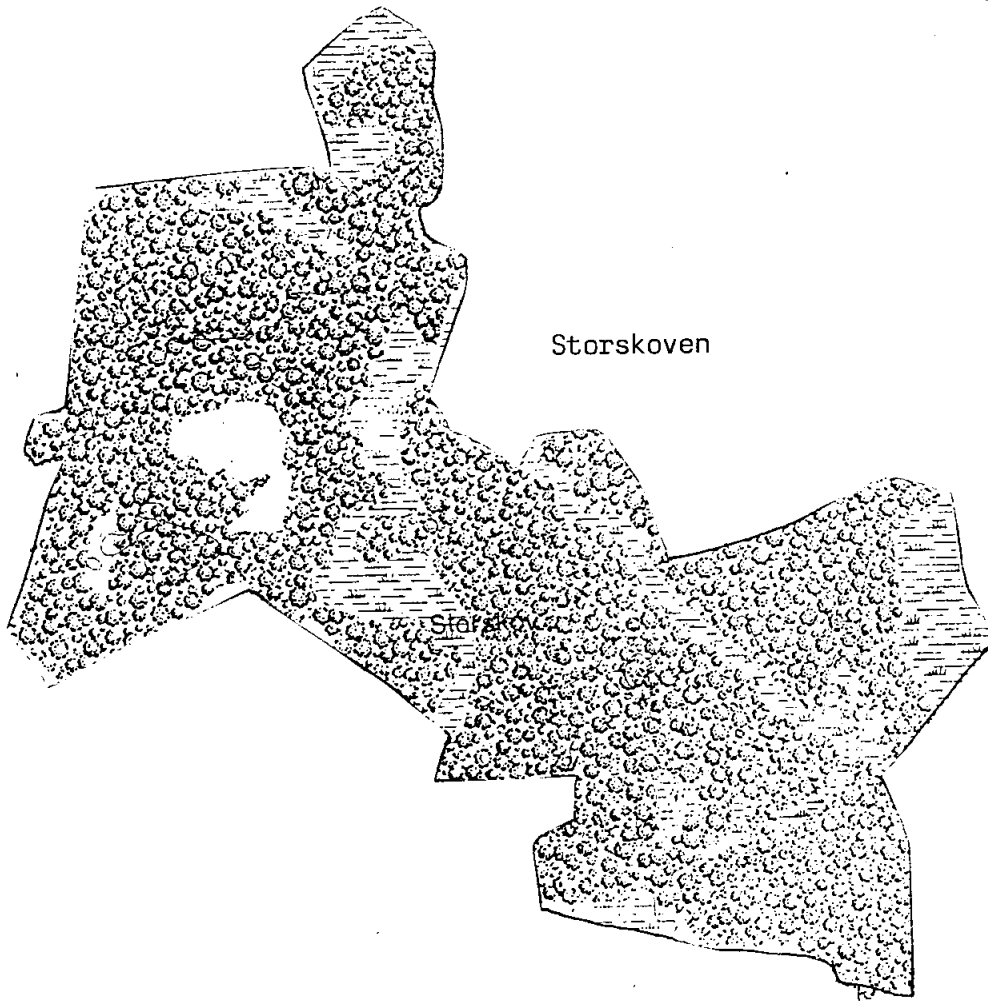
De forskellige bygninger er en blanding af bindingsværksbygninger og grundmurede bygninger, og fremstår i dag i de fleste tilfælde med deres oprindelige byggestil.

Brahetrolleborg - resursestruktur

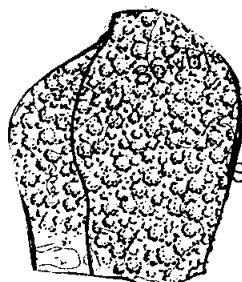
o.1800

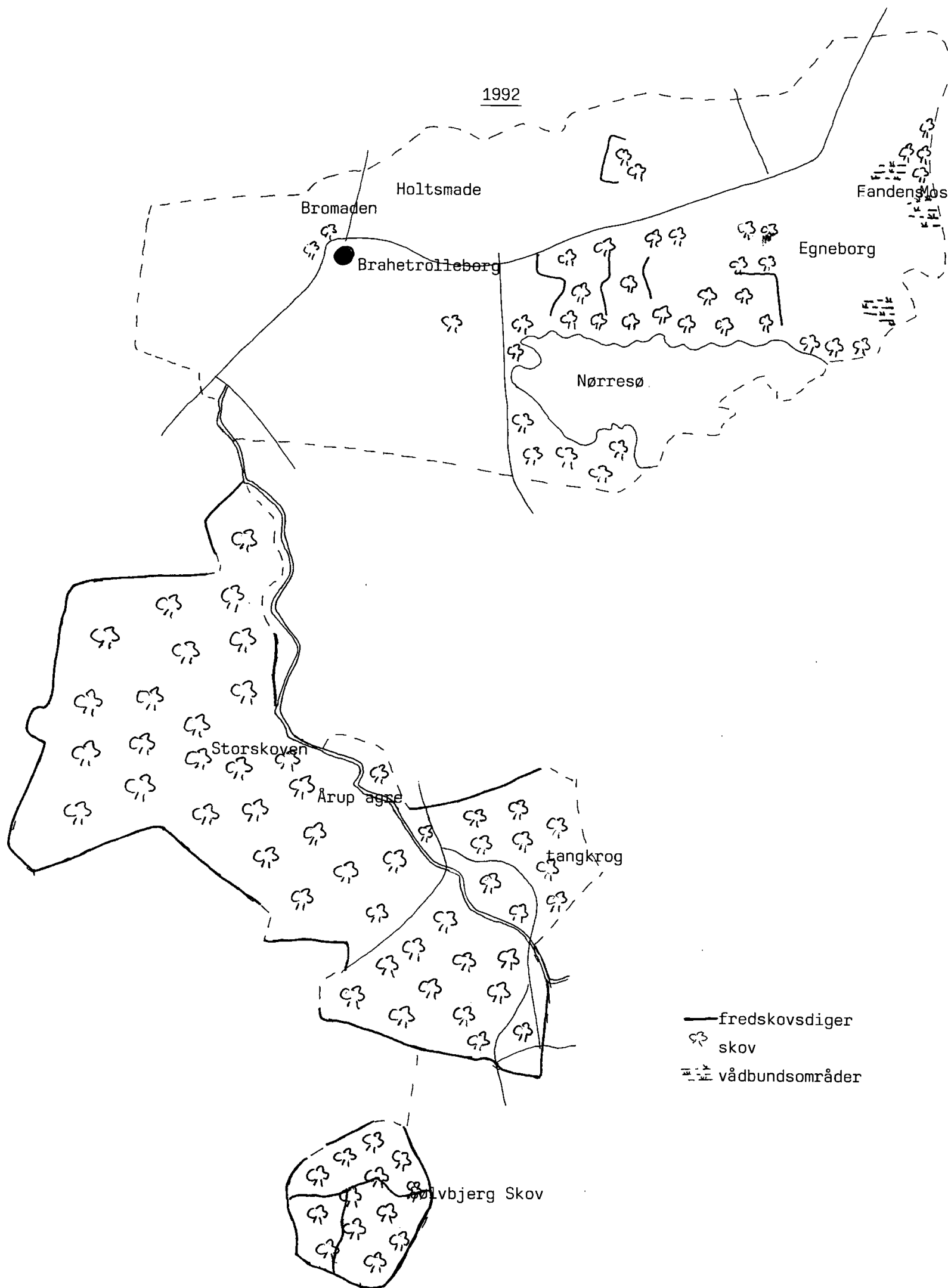
Storskoven

Sølvbjerg Skov

1992

Brahetrolleborg - resursestruktur

Resursestrukturen fremstår i dag som et moderne, velarronderet godslandskab med agerarealet samlet i Brahetrolleborg ejerlav og et skovareal, der er koncentreret rundt om Nørresø og i hele Storskoven. Undtagelsen er det lille skovenemærke Sølvbjerg, der ligger i enestegårdene Sølvbjerg og Frisenvanges ejerlav. Brahetrolleborg, der tidligere ejede gårdene, har haft en del af skovstykket som sit enemærke, mens en anden del af den hører under de to gårde.

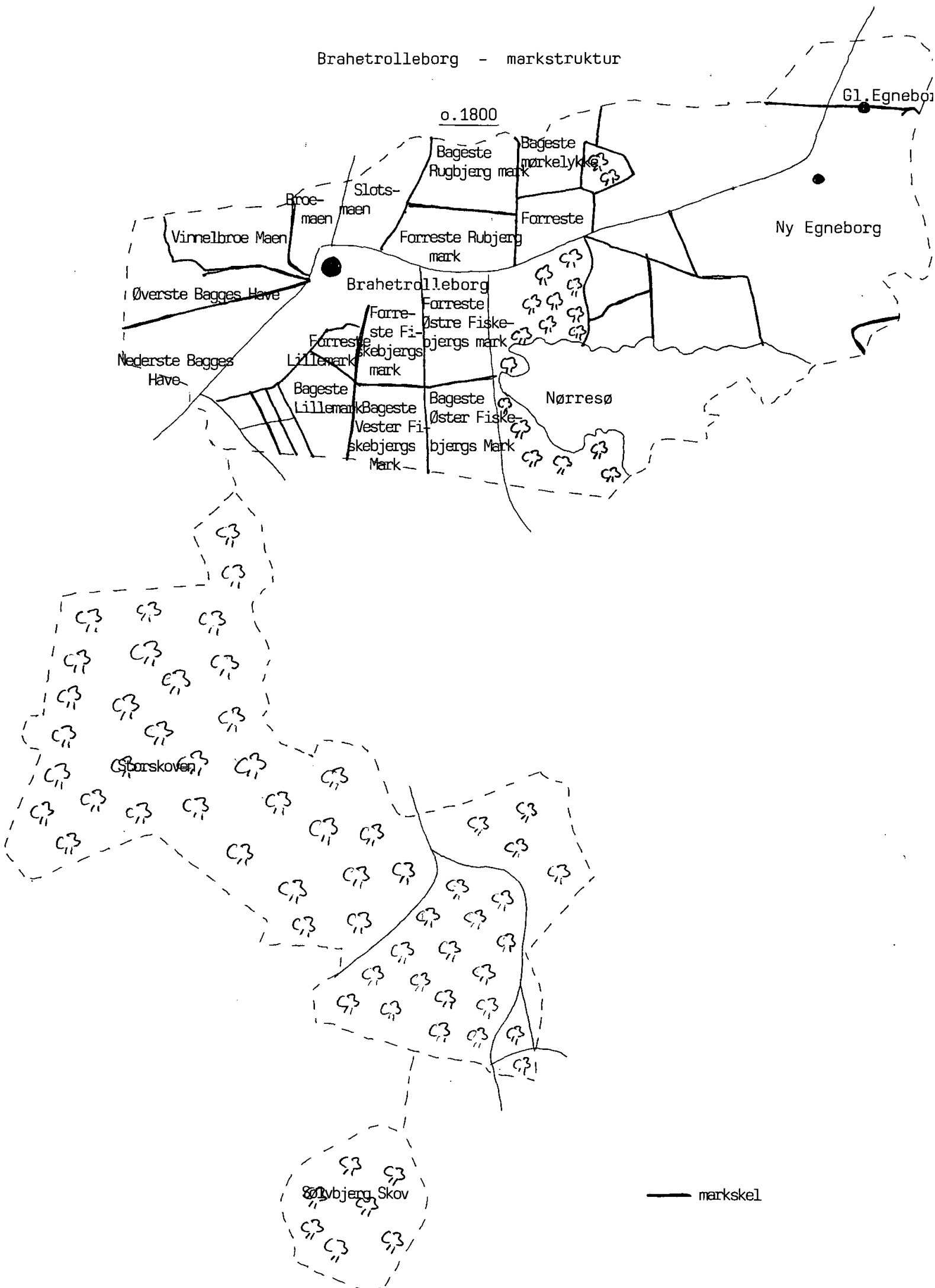
Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra o.1800 og op til i dag, så er dele af hovedstrukturen med placeringen af ager- og skovareal uændret, mens den del, som omfattede de store vådområder umiddelbart nord for hovedanlægget, øst for Egneborg og rundt i Storskoven, er forsvundet ved nyopdyrkning og tilplantning.

Selv om store dele af Storskoven har været skovområde langt tilbage i tiden, så er der sket ændringer af udnyttelsen af den og det har sat sine spor. I slutningen af 1700-tallet sker der et skift i driftsmåden, så vægten kommer til at ligge på driften af højskoven i stedet for underskoven. Skoven blev i den forbindelse forsynet med de lovpligtige fredskovsdiger, der er bevaret i dag. De "mangler" mange steder mod øst, men det er fordi skoven her løber op til vådområder langs Silke å, og derfor ikke har været nødvendige. De spredte græsning-, ager- og engløkker som fandtes i skoven blev ved samme lejlighed nedlagt. De forsvundne vådområder har kun efterladt sig spor i form af afvandingskanaler, men agerløkkerne har efterladt sig spor i form af højryggede agre. En lokalitet - Arup agre er tidligere registreret, men ved besigtigelsen lokaliseredes endnu et system med meget velbevarede højryggede agre ved Tangkrog.

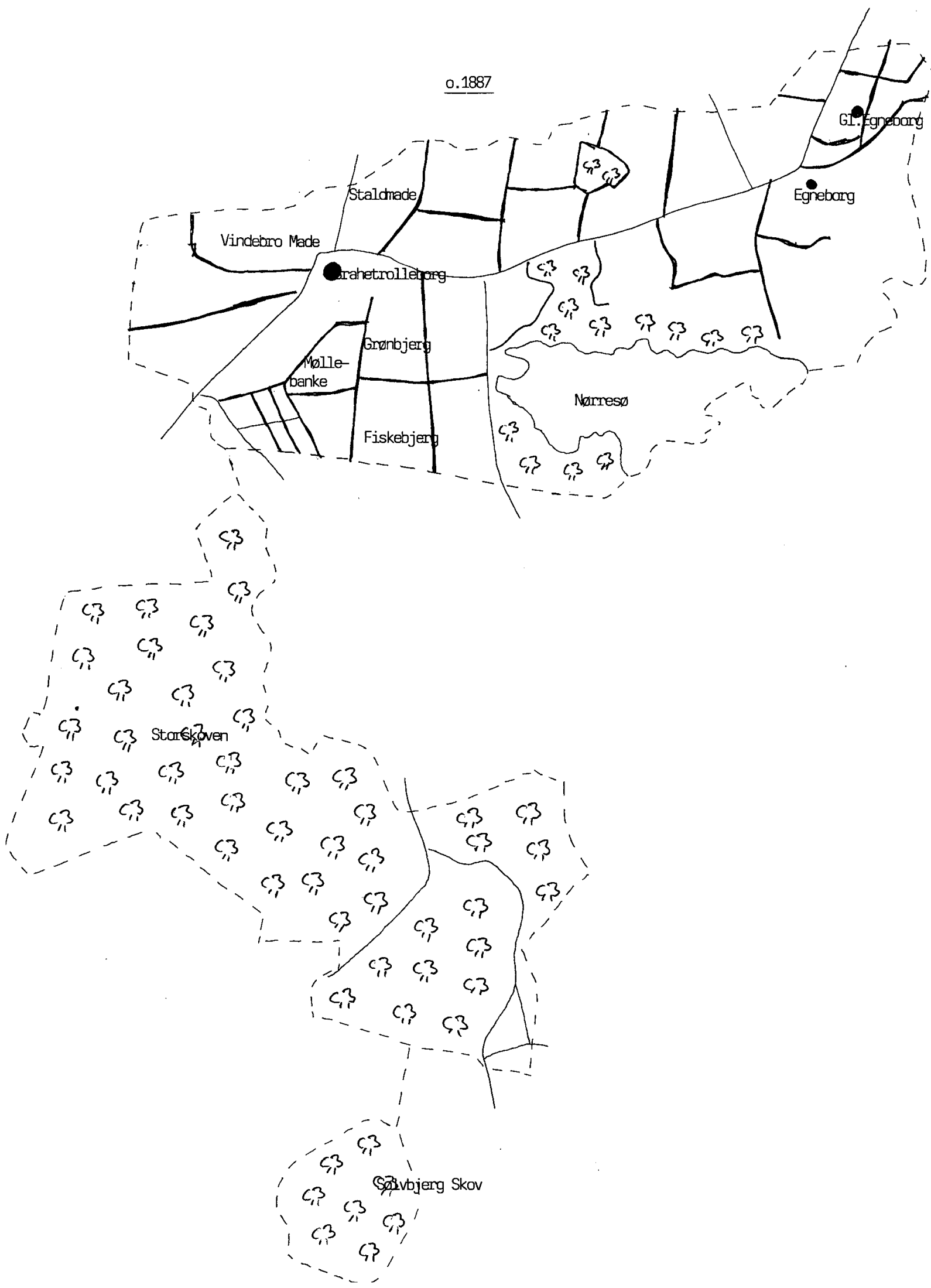
De store vådområder er som tidligere nævnt forsvundet. En ændring som er almindelig i godsejerlavene. Vådområderne mistede en del af deres betydning i slutningen af 1800-tallet med overgangen til andre fodertyper. I det her århundrede er de så blevet helt "værdiløse" ved overgangen til de kvægløse godslandbrug. I forbindelse med Brahetrolleborg er det specielt beklageligt, at de to store mader nord for hovedanlægget er forsvundet, da de givet har været betemmelige for klosterets præcise lokalisering. Der er tale om ret våde og meget lave områder, der kun kan opdyrkes ved hjælp af kontinuerlig pumpning.

Nørresø og områderne lige omkring den er fredede i dag. Den er blevet udnyttet til fiskeri og som omtalt under bebyggelsesudviklingen har den leveret vand til hovedanlæggets sindrige kanalsystem, der fordeler vandet til karpedammene, haveanlægget og i hvert fald tidligere også til mølledammen. Vandet er tidligere blevet ledt fra karpedammene under vejen og over på de nu opdyrkede store engområde nord for selve hovedanlægget. En overrisling, der forøgede udbyttet af engene ved dels at give dem vand i tørre perioder, dels ved at gøde dem med slammet fra Nørresø og karpedammene.

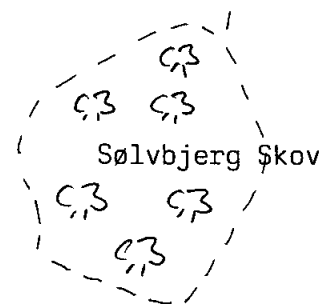
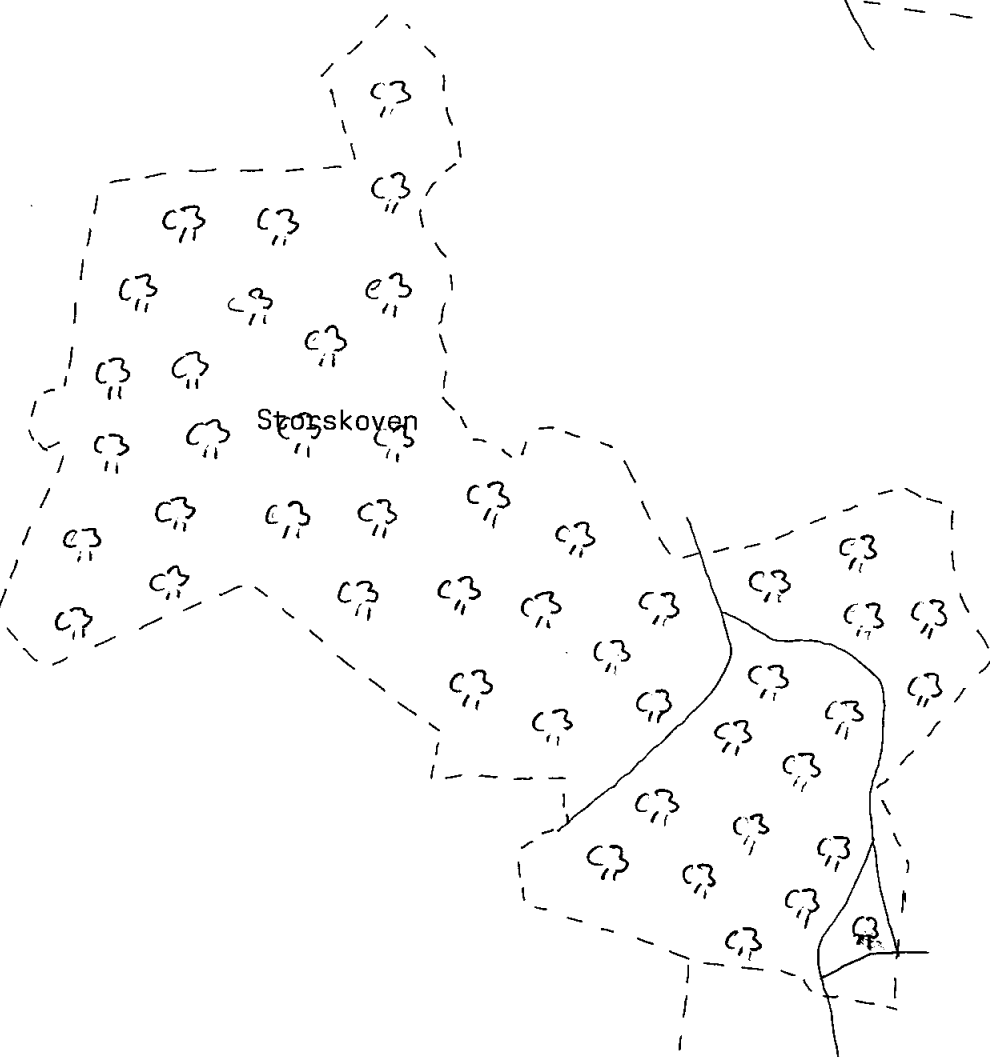
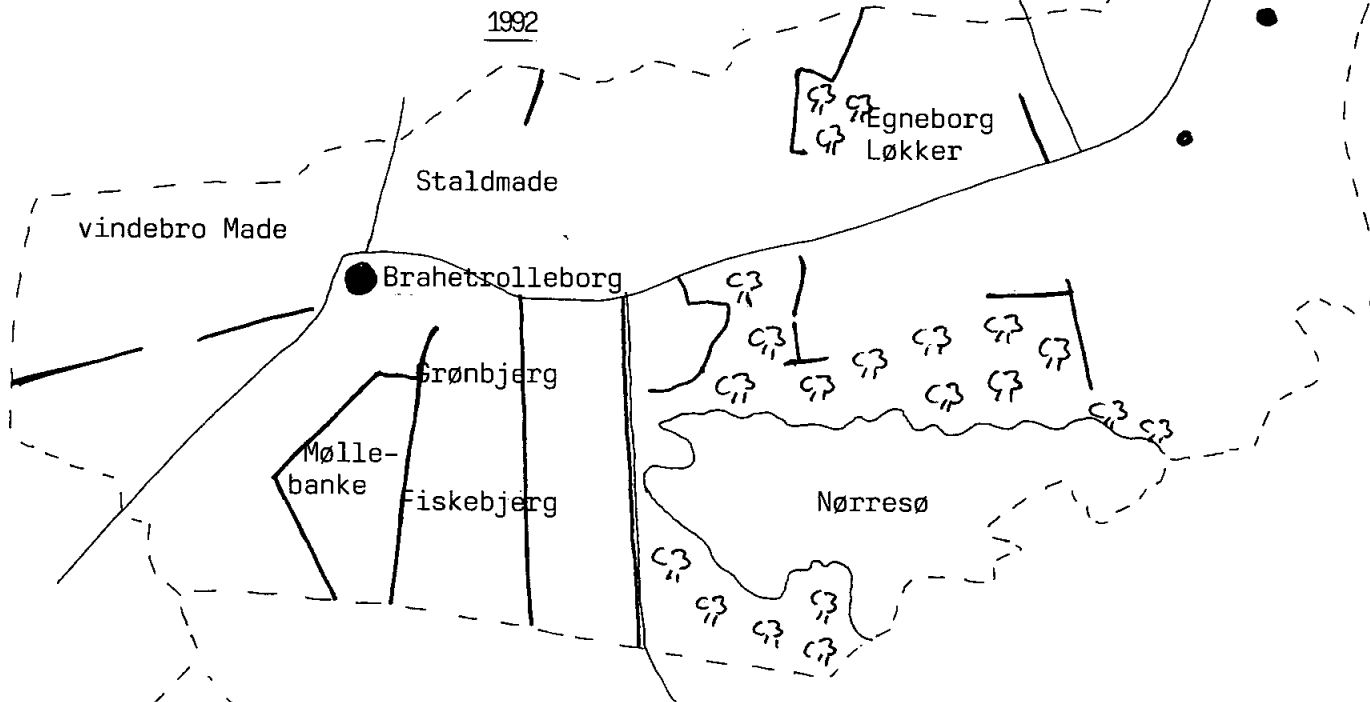
Brahetrolleborg - markstruktur

o.1887

1992

— markskel

Brahetrolleborg - markstruktur

Den nordlige del af agerarealet fremstår i dag som et typisk hovedgårdslandskab med meget store marker uden markskel. I den sydlige del er agerarealet delt op i flere markstykker med faste markskel.

Der er sket en del ændringer i resursestrukturen siden o.1800, hvor agerarealet var delt op i mange jævnstore marker med gærder og/eller levende hegn imellem. Et marksystem, som blev indført ved overgangen fra vangebrug til kobbelbrug. Markstrukturen ændrede sig ikke meget i løbet af 1800-tallet, bortset fra at området omkring Ny og Gl. Egneborg bliver delt op i flere små marker. En markopdeling, som sidenhen er forsvundet. Det samme gælder den store markopdeling, der må have været i forbindelse med de mange statshusmandsbrug. Enkelte af markskellene fra o.1800 er bevaret syd for hovedgården i form af nogle meget høje og flotte stengærder.

Brahetrolleborg - vejstruktur

1992

Brahetrolleborg

Nørresø

jernbane

Storskoven

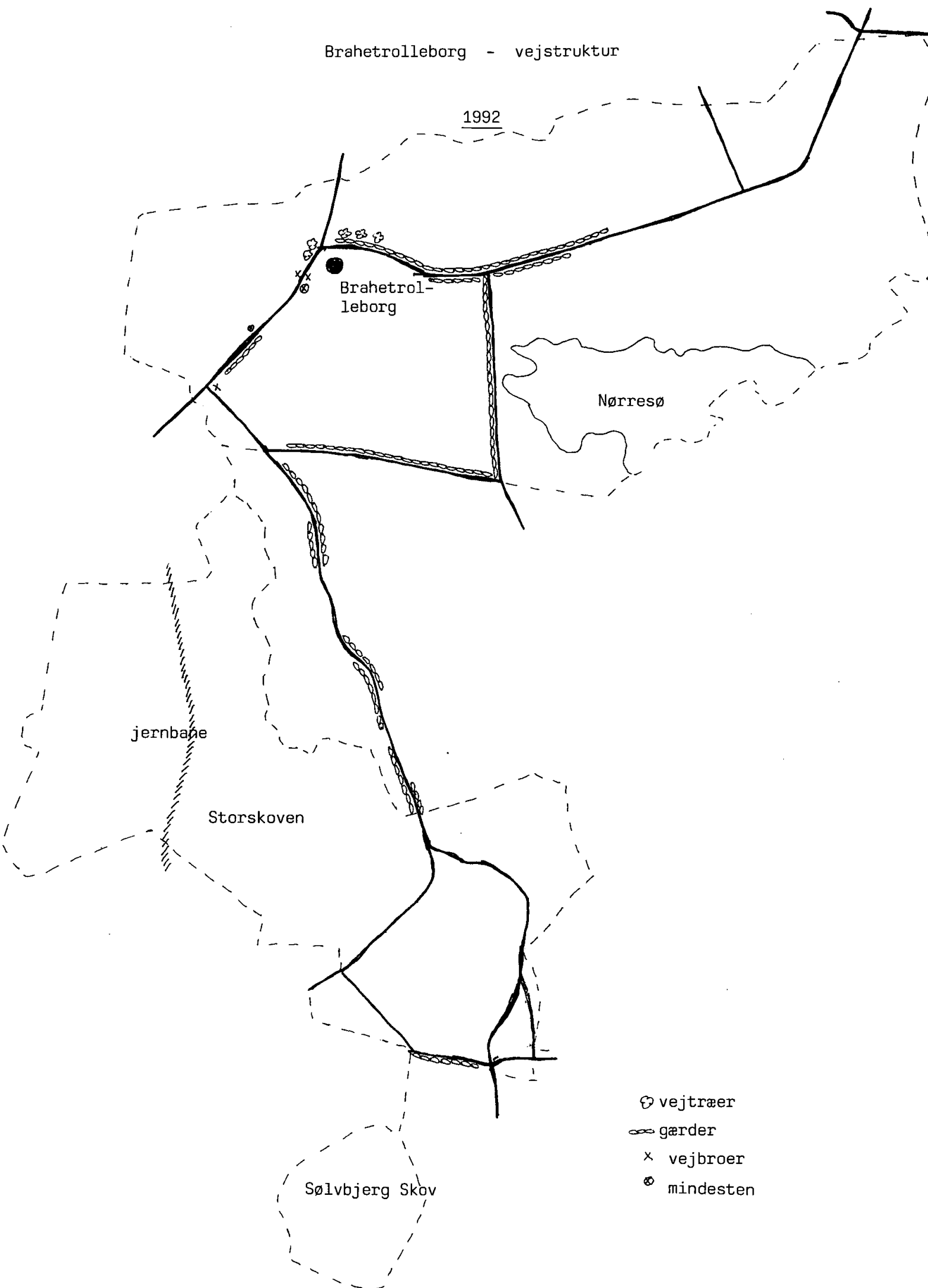
Sølvbjerg Skov

⊗ vejtræer

— gader

× vejbroer

⊗ mindesten

Brahetrolleborg - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af hovedlandevejen Faaborg-Nyborg, der gennemskærer det nordlige ejerlav, en vej fra det nordlige ejerlav og ned til og igennem Storskoven og en del mindre veje i tilknytning til disse.

Der er ikke sket ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800, bortset fra vejen mod Bernstorffsminde, der først er blevet anlagt i løbet af 1800-tallet. Vejene er mange steder forsynet med nogle meget høje og flotte stengærder, fordi vejnettet flere steder har været sammenfaldende med de markskel, der blev anlagt o.1800. Der er ikke mindre end 3 fredede granitstensbroer i ejerlavet. De to fører hen over mølleløbet og er forsynet med hhv. Christian d.VII's monogram med årstallet 1805 og Frederik VI's monogram med årstallet 1808. den tredje bro er uden monogram og er placeret ved Spanget ved en mindre vejuddretning, så den nu ligger udenfor vejen.

Ved vejen umiddelbart syd for broerne er der opsat en mindesten og på den anden side af vejen længere nede mod Korinth er der placeret en genforeningssten.

I 1800-tallet blev Storskoven gennemskåret af jernbanen fra Faaborg til Ringe. Den fungerer nu som veteranjernbane.

Brahetrolleborg - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsningen for Brahetrolleborg hovedgårdsejerlav og ejerlavet Storskoven, som den forløb o.1800, er markeret de fleste steder i dag ved gærder, vandløb, terrænskel og levende hegn.

Hvor gammel grænsens nuværende forløb er kan vi ikke sige noget med sikkerhed om. Den strækker selvfølgelig tilbage til o.1800, hvor vi har den gengivet fra kort. På den anden side, så strækker den nok ikke helt tilbage til anlæggelsen af klosteret, da der op igennem tiden til o.1800 har været store ændringer i bebyggelsesstrukturen i området.

Brahetrolleborg - ejerlavsafgrensning

1800 - 1992

● Brahetrolleborg

Nørresø

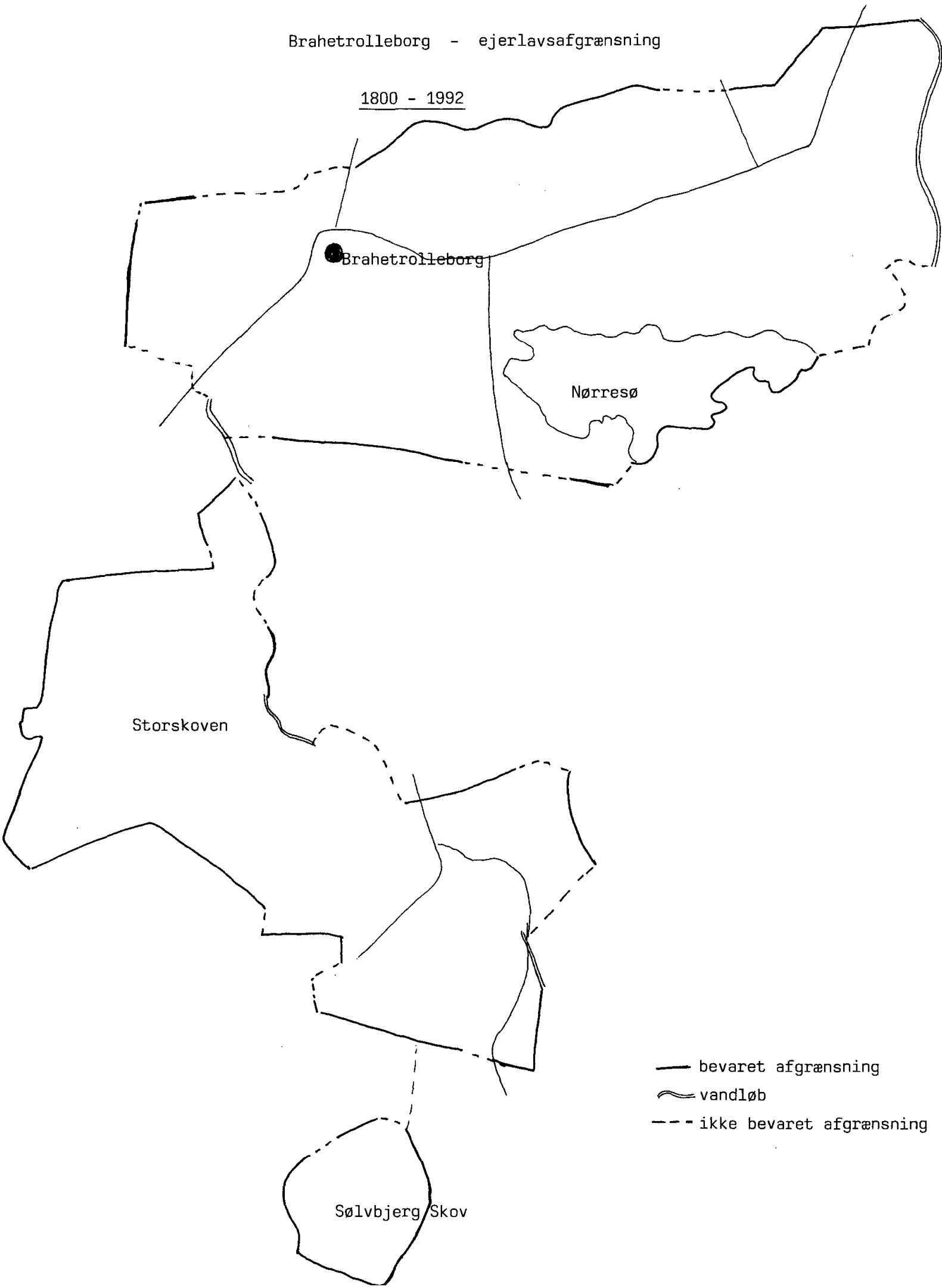
Storskoven

Sølvbjerg Skov

— bevaret afgrænsning

~ vandløb

--- ikke bevaret afgrænsning

Brahetrolleborg - væsentlige områder udenfor ejerlavet

Brahetrolleborg har i lighed med de andre fynske godser sat sit præg på egnen omkring selve ejerlavet. Brahetrolleborg har dog haft en særdeles stor indflydelse på det omkringliggende landskab, samtidig med, at der er tale om en meget høj bevaringsgrad. Hovedgårdsbesigtigelsen her har ikke foretaget nogen systematisk undersøgelse af det her emne, men har alligevel taget de ting med, som vi er faldet over.

Brahetrolleborg har og har haft flere avlsgårde udenfor ejerlavet. Den ældste er Brændegård, som blev oprettet som selvstændig hovedgård i 1588 ved at nedlægge nogle fæstegårde og lægge deres jorder til fæstegården Brændegård. Den har lige siden hørt under Brahetrolleborg som aflæggeravlsgård, men har beholdt sin hovedgårdsstatus. De gule bygninger, der ligger ud til Brændegårdssøen er da også ret beskedne i forhold til andre hovedgårde. De nuværende stammer fra slutningen af 1800-tallet.
x Gården er blevet anvendt som beboelse for forpagtere og som enkesæde. I området ved Brændegård ligger den anseelige skovri-dergård Ditlevslust, der er fredet i dag, og indeholder en meget smuk hestegang. Ellers er området ved Brændegård præget af enkelte spredte skovhuse i forbindelse med de meget anseelige skovarealer, og en mindre bebyggelse ved navn Tegl-værkshuse. Det har været tjenesteboliger til et teglværk, der var placeret her i 1800-tallet, hvor den omfattende udflyt-ningsproces gjorde behovet for mursten ekstra stort.

Ud over Brahetrolleborg kirke, så ejede baroniet Brahetrolle-borg kirkerne i Krarup, Vester Aby og Astrup og har herigennem præget disse bygninger og inventaret i dem. Statussen som kirkeejer betød, at Brahetrolleborg kom til at udøve stor indflydelse på skolevæsenet disse steder. I 1691 opførte Fr.Trolle således skoler på kirkegårdene. En oplagt placering, da formålet var, at lære børnene at læse og forstå de hellige skrifter, så de kunne komme til den rette tro. Disse skolebyg-ninger er alle revet ned i dag. Omkring 1800 begyndte den
x daværende besidder af Brahetrolleborg - Johan Ludvig Reventlow et omfattende skoleprogram. Skolerne skulle ikke længere blot være til Guds ære, men også til undervisning af børnene i almindelige skolefag. Omlægningen af undervisningen fandt sted over hele landet på den her tid, men Johan Ludvig Reventlow gjorde det særdeles grundigt med en langt mere omfattende undervisning ud fra velovervejede pædagogiske principper. Greven byggede nye skoler i Gerup, Grønderup, Vester Aby og Astrup, mens Hågerup skole først blev opført efter hans død. Skolebygningerne ligger der i dag og har et vist præg af skole, selvom de udelukkende fungerer som privatbeboelser. Gerup skole huser dog et skolemuseum og en folkemindesamling. Grønderup og Hågerup skoler ligger ret ensomt udenfor egentlige landsbybe-byggelse. Det er en følge af den ret spredte bebyggelse, der
x herskede på egnen, hvorfor skolerne fik en placering ud fra devisen om, at alle skulle have lige langt. Bernstorffsminde seminarium hører med til skolernes historie. Det blev oprettet

- × af Reventlow o.1800 på noget af Hågerups bys jorder. Ud over seminariet, så oprettedes der en prøveskole og en opdragelsesanstalt på stedet. Det lykkedes ikke at opretholde stedet i mere end et par årtier af 1800-tallet, fordi der ikke kunne skaffes elever og penge til den videre drift. Det kunne også være svært i konkurrencen med landets øvrige seminarier, fordi Bernstorfsminde tilbød en flerårig uddannelse i modsætning til andre steder, hvor uddannelsen var langt kortere et enkelt sted tilbød man en endda en læreruddannelse på 3 måneder. I dag er der dels efterskole og alderdomshjem på stedet, hvor enkelte af seminariets bygninger er bevaret. Selve hovedbygningen blev brudt ned i midten af 1800-tallet.

Brahetrolleborgs skovarealer omfatter ikke kun Storskoven, men også meget store arealer øst for Nørresø, ved Brændegård, øst for Brændegård og syd for Korinth. Skovarealer, der flere steder dækker over nedlagte gårde (Sølyst) og landsbyer (Fiskerup), og givet rummer mange endnu ukendte kulturhistoriske levn. I Sølyst Skov ligger der et anseeligt voldsted kaldet Sorte Slot. Det kan ikke umiddelbart sættes i forbindelse med munkeklosteret ud fra topografiske kriterier, men det hører med til egnens historiske udvikling. Lokal tradition udpeger lokaliteten Rantzausholm ved Nørresø, som en tidligere placering for munkeklosteret, og der blev da også iagttaget mulig menneskelig aktivitet på stedet ved besigtigelsen her, men det vil ikke være muligt at slutte noget videre uden en arkæologisk undersøgelse.

BRAHETROLLEBORG - Konklusion

Brahetrolleborg er en sjælden anlægstype, idet den er anlagt som cistersienserkloster. Oprindelsen ses idag i hovedbygningen og den tilhørende klosterkirke. Traditionelt siges lokaliteten Ranzausholm ved Nørresø at være munkeklosteretstidligere placering, området er dog ikke blevet udgravet. Derudover er der i Sølyst Skov et voldsted, der dog heller ikke umiddelbart kan sættes i forbindelse med munkeklosteret.

Brahetrolleborg er en skovgård, for hvilke det gælder at ressourcegrundlaget er skov og eng, foruden agerjorden, og at opdykningsprocenten er lav. Brahetrolleborg har bevaret sine store skovarealer, og også udvidet, men vådområderne er dræned idag. Særligt de tidligere vådområder nord for hovedbygningen var givet bestemmende for klosterets lokalisering i forsvarsøjemed. ...

Om tidligere tiders supplerende brug af skovarealerne vidner højryggede agre i Årup agre og ved Tangkrog.

I forhold til forholdene o.1800 er idag følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Brahetrolleborgs bebyggelsesstruktur er noget helt særligt. Følgende bebyggelsestyper er repræsenterede: Skov-/enemærkehuse; landindustrielle anlæg, med tilhørende boliger, koncentreret omkring Spanget; uddannelsesinstitutioner og hospital; aflæggeravlsgårde; statshusmandsbrug; funktionærvillaer ind mod Korinth; og endelig selve hovedgårdsanlægget med kloster, kirke, ladegård og mølle. For alle bebyggelsestyper gælder det, at de i overvejende grad er i oprindelig byggestil, og at de kan opleves uafhængigt af hinanden. ...

- Vejstrukturen. Mange steder forsynet med høje og flotte stendiger, og med tre fredede granitstensbroer.

Mindre velbevaret er ressourcestrukturen, markstrukturen og ejerlavsgården. ...

Hovedbygning og utallige andre bygninger i færd.

træs og trægrube, Højester, Nørre Sø og Røndevej Sø med angivende arealer

Glorup

Glorup - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Glorup ejerlav består ud over hoved- og avlsbygninger af en del funktionærboliger nær ved hovedbygningen, et par skovhuse og et enkelt hus ved ejerlavsranden.

Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen siden 1800. O.1800 var der typisk kun få huse, men antallet stiger herefter i takt med godsets overgang til brug af egen arbejdskraft i stedet for hoveri. De fleste funktionærboliger ligger ret praktisk lige op af avlsgården.

Af skovhuse er der to: et skyttehus inde i skoven, der er kommet til mellem 1800 og 1886. Det fremstår i dag som et mindre bindingsværkshus med stråtag og tilhørende fasaneri. Det andet er en egentlig skovridergård, der i hvert fald rækker helt tilbage til o.1800. Den fremstår i dag som en større, flerlænget, grundmuret, gulkalket bygning med fast tag.

Enemærkehuse, som ses mange steder før o.1800, er der et par stykker af på kortet fra o.1800. Det drejer sig om Skræderhuset mod øst, Køledhuset mod nord, men så mangler der et ved indfaldsvejen fra Svindinge, hvor der først er kommet et hus til efter 1886, og det har formentlig ikke været tænkt som enemærkehus. Skræderhuset ligger lige ude på den anden side af ejerlavsgrænsen og fremstår i dag som et grundmuret hus med fast tag. Køledshuset er blevet flyttet over på den modsatte vejside udenfor ejerlavsskellet. Det fremstår i dag som et grundmuret, mindre husmandssted med fast tag.

Hovedbygningen er i hovedtræk opført i 1700-tallet på det gamle kælderefundament af Valkendorffs hovedbygning. Den er rimelig velholdt, men det er kun en mindre del, der er beboet af godspersonale, mens ejeren kun bebor den lejlighedsvist, da hun har fast bopæl i Gentofte.

Avlsgården er hovedsageligt opført 1860-70. Tidligere lå den tættere på hovedbygningen. Avlsgården består af store og små bygninger, hvoraf en del er beboelser. Der er opført et par store halmlader i nyere tid. Avlsgården er grundmuret med fast tag, og rimelig velholdt, men store dele af den er ikke længere i brug.

Glorup - bebyggelsesstruktur

o.1800

Koledhus

Glorup

Skræderhus

o.1886

Koledhus

Glorup

1993

Koledhus

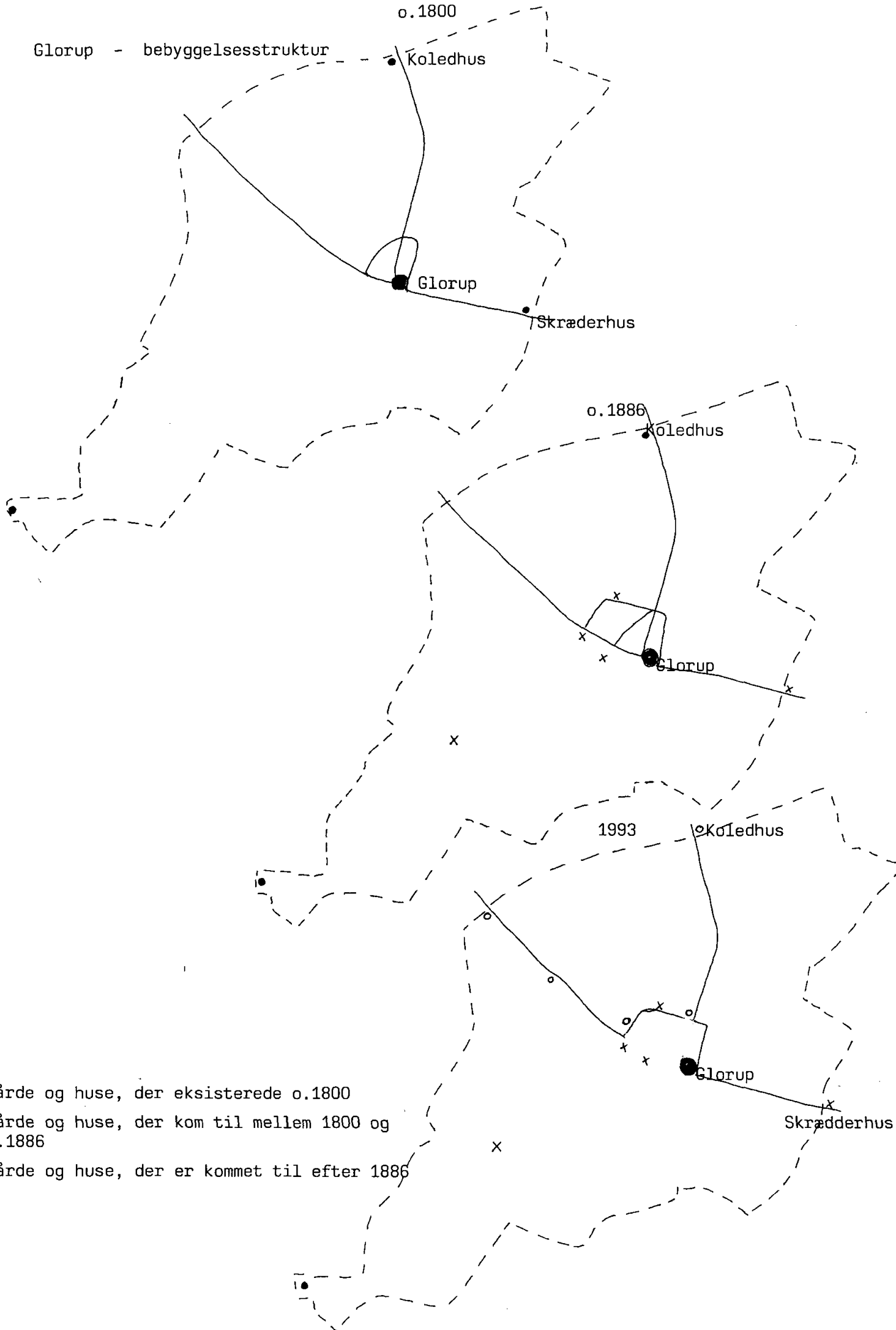
Glorup

Skræderhus

gårde og huse, der eksisterede o.1800

gårde og huse, der kom til mellem 1800 og o.1886

gårde og huse, der er kommet til efter 1886

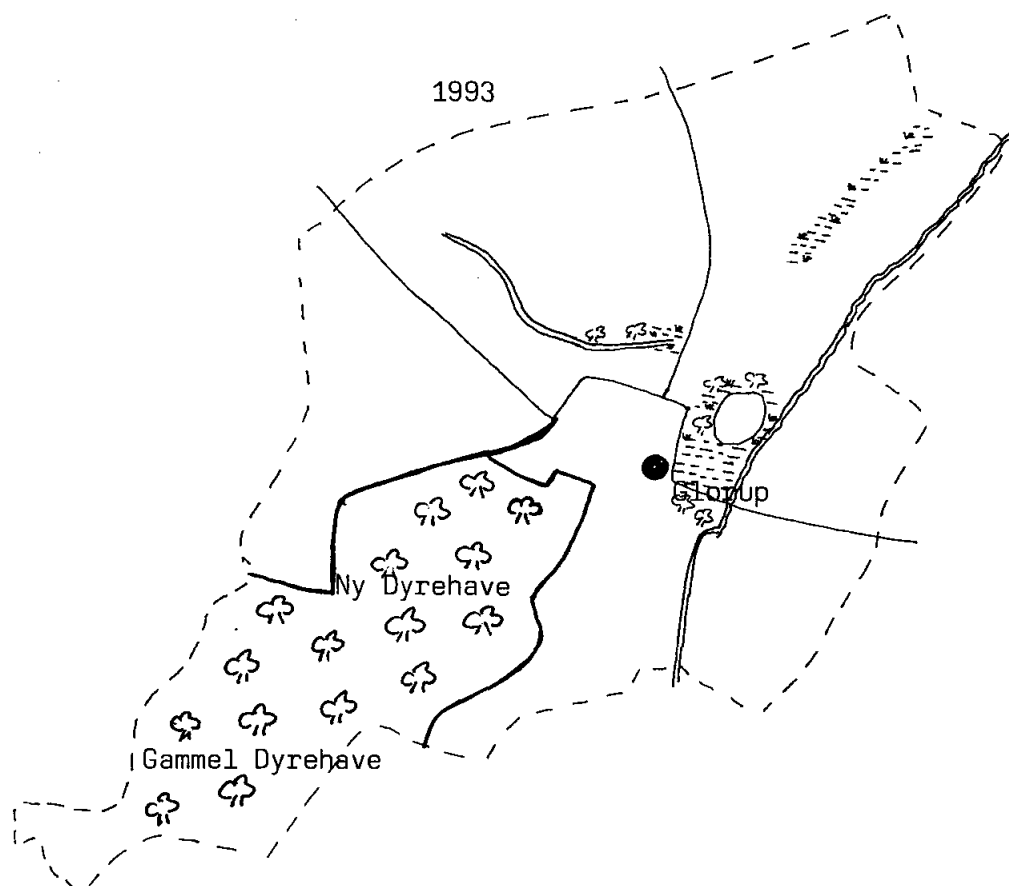
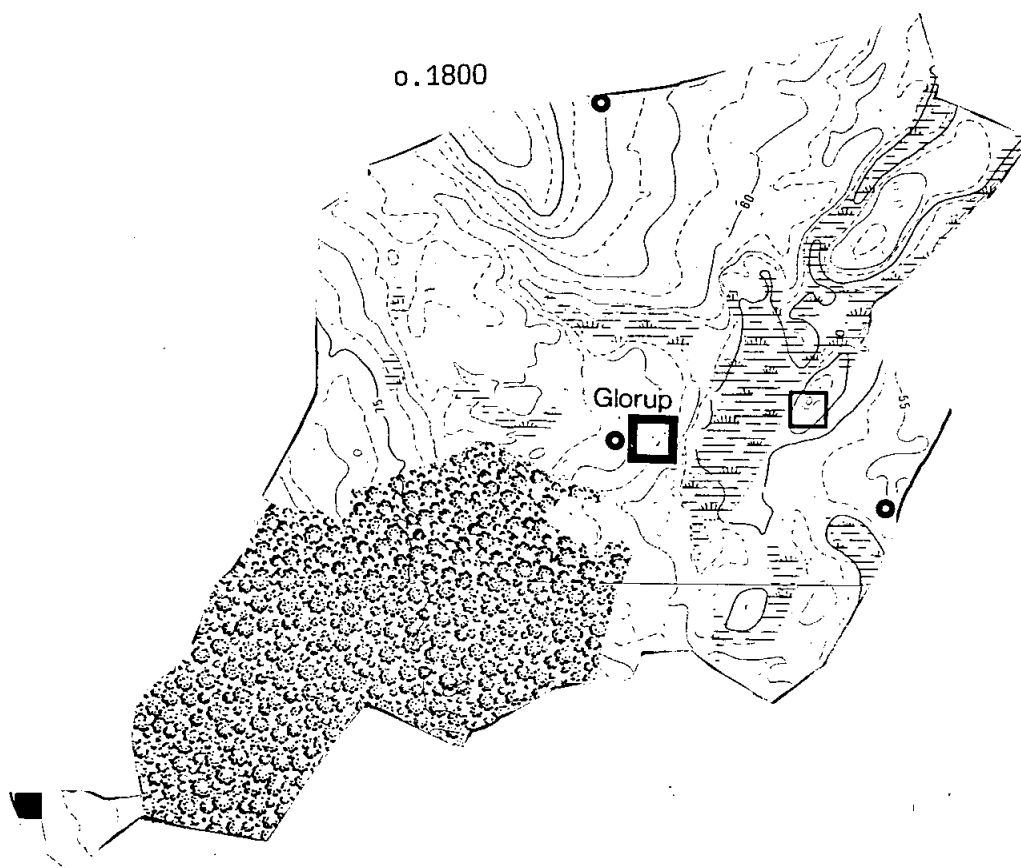

— Glorup - ~~resur~~æstruktur

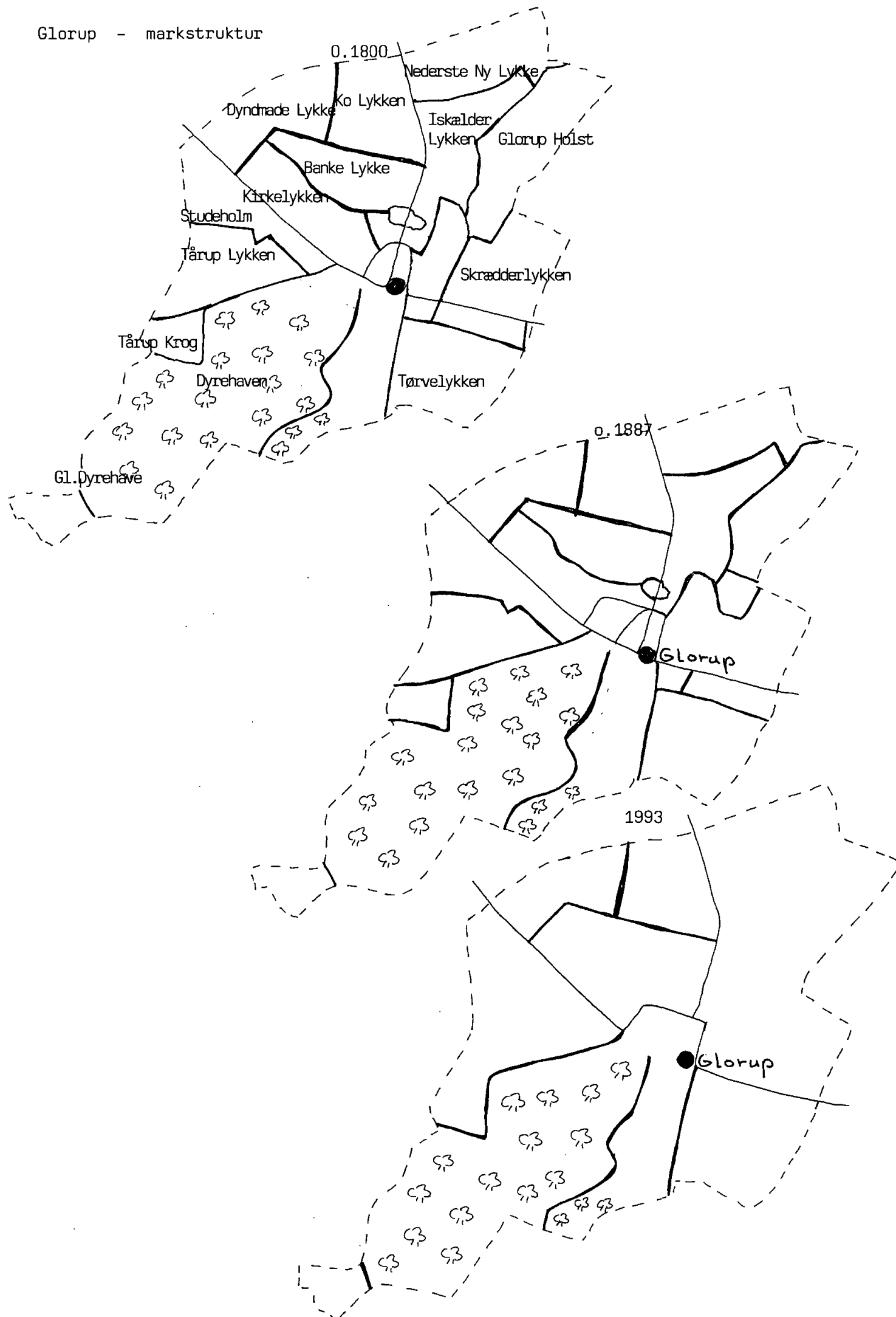
Glorup ejerlav består i dag af et meget stort, samlet agerareal, et større engområde øst og nordøst for hovedbygningen, og det store, samlede skovareal mod sydvest.

Der er ikke sket de store ændringer i resursestrukturen i Glorup ejerlav mellem 1800 og i dag. Allerede o.1800 var der tale om en skarp adskillelse af ager-, vådbunds- og skovarealet, en fordeling, som egnede sig godt til 1800-tallets driftsform. Det store vådbundsområde er i det her århundrede blevet formindsket en smule, mens enkelte mindre engområder ude i ejerlavet er blevet fjernet i løbet af 1800-tallet. Skovarealet er omgærdet med de fra 1805 lovpligtige skovdiger, men kun for den dels vedkommende, som ikke fortsætter ud over ejerlavsgrensen, hvor Glorup også ejer skov på Rygårds jorder.

Glorup - resursestruktur

Glorup - markstruktur

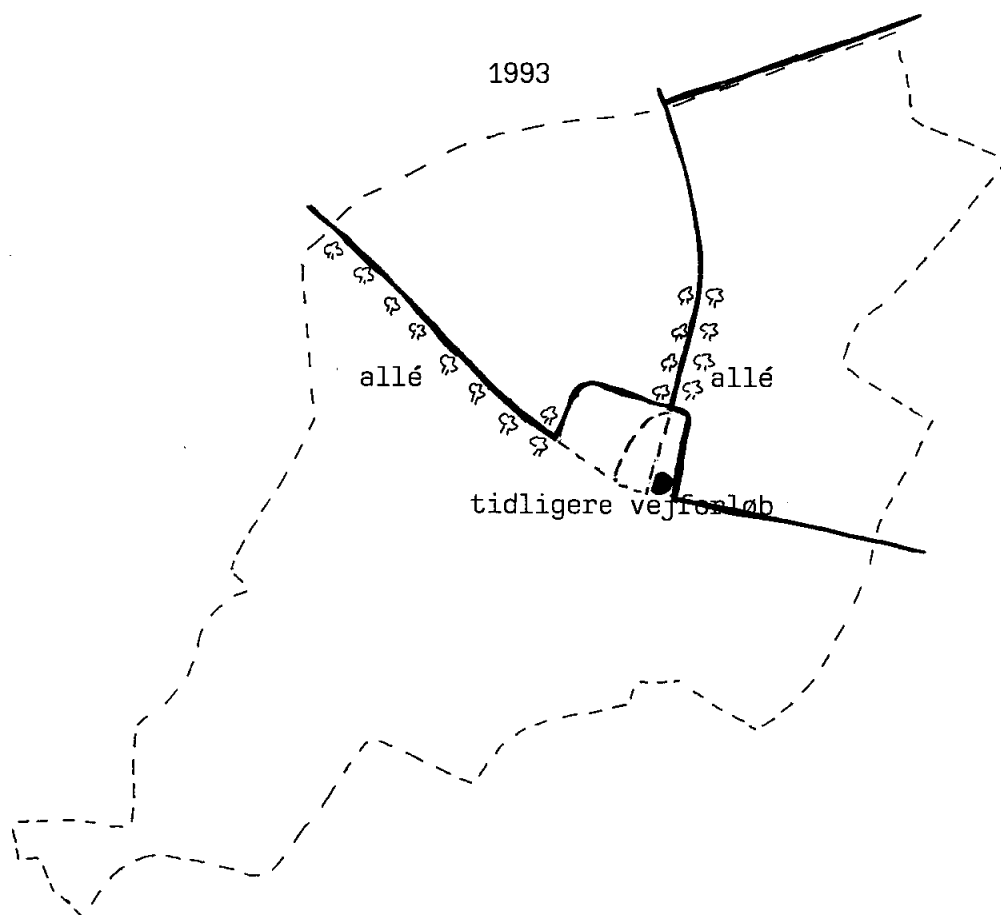
Glorup - markstruktur

Glorups agerland består i dag kun af meget store marker uden ret mange hegn. Agerarealet brydes kun af vejene og et par enkelte hegn mod nordvest.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var der en ret kompliceret markstruktur med mange, mindre marker med en meget uregelmæssig form. Den struktur holder sig stort set uændret op igennem hele 1800-tallet. I det her århundrede er så de fleste af skellene blevet fjernet.

De bevarede skel består af diger bevokset med levende hegn.

Glorup - vejstruktur

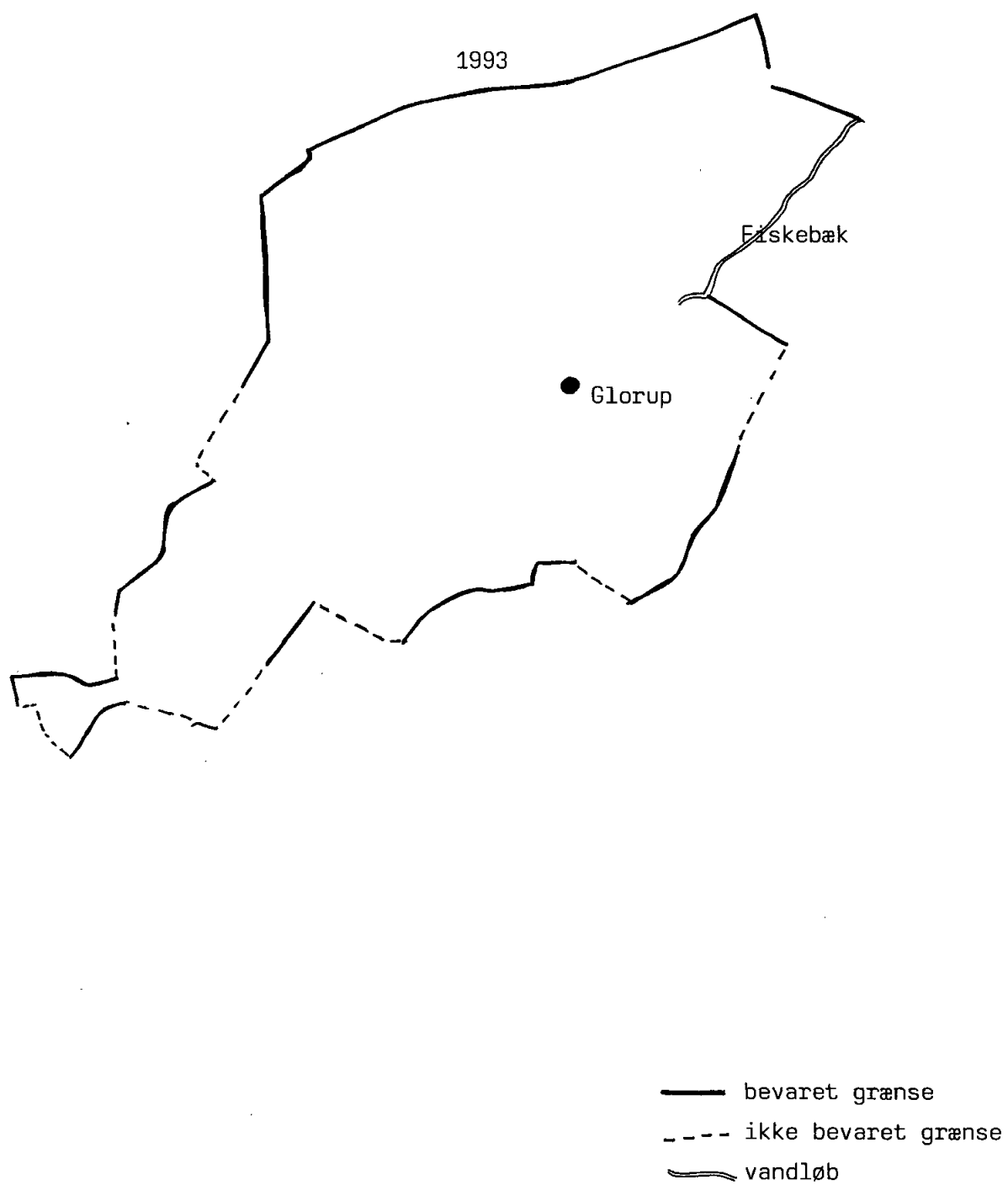

Glorup - vejstruktur

Hovedvejstrukturen i ejerlavet består af 3 rette veje, der fører fra hovedbygningen og så hhv. mod Svindinge, Langaa og Anhof. Vejene mod Svindinge og Anhof har karakter af alléer.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Det eneste, der er sket, er en forlægning/udretning af vejen rundt om godset i forbindelse med opførelsen af den nye avlsgård o.1860.

Glorup - ejerlavsgørænse

Glorup - ejerlavsafrænsningen

Afrænsningen af Glorup ejerlav er bevaret, men der er dog en del store "huller" i forløbet. Især nede omkring skovarealet, hvor en afrænsning ikke har været særlig oplagt at afsætte, eller hvis den har eksisteret, så har der ikke været særlig megen mening i at opretholde den, da Glorup også har skov på den anden side. Den bevarede del af grænsen består af nogle pænt store diger, bevokset med levende hegn og et mindre forløb mod nordøst består af vandløbet "Fiskebæk".

Hvor gammel grænsen er kan vi ikke sige med sikkerhed, men vi har at gøre med et ejerlav, hvor vi ved, at der er sket gentagne udvidelser imellem 1400 og 1688. Hvorfor grænsen også må være blevet lagt om. En stor del af den blev dog afmærket med stendiger sidst i 1500-tallet af den daværende ejer Christoffer Valkendorff.

GLORUP - konklusion

Glorup er en typeren anlægstype, anlagt som hovedgård. Glorups oprindelige placering ses i et voldsted øst for den nuværende placering.

Glorup er en korngård, for hvilke det gælder, at de har god agerjord, høj opdyrkningsprocent, og forholdsvis lidt eng og skov. Idag har Glorup et større skovområde og to mindre vådområder, det ene omkring Holmesø.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Ejerlavet har begrænset bebyggelse. To skovhuse; to enemærkehuse, der dog begge er blevet flyttet lige udenfor ejerlavsgården; og funktionærboliger ved avlsgården.
- Ressourcestrukturen. Skovarealet er det samme, og vådområderne stort set også, selvom ejerlavets nord-vestlige del er blevet drænet.
- Vejstrukturen. To af vejene har karakter af allé. Samtidig med at avlsgården blev flyttet, rettedes den ene vej til.

Delvist bevaret er markstrukturen, hvor kun få skel er tilbage, og ejerlavsgården, hvor den bevarede grænse er en blanding af diger, Fiskebæk og et vejforløb.

Hovdbygningen er fredet.

Hagenskov

Hagenskov - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsen i Hagenskov ejerlav er omfattende og består af flere forskellige typer: Der er tjenesteboligerne omkring det gamle Hagenskov voldsted og Slotsmøllen, fiskerlejet A med campingplads og sommerhuse, spredte enemærke- og skovhuse og endelig de mange statshusmandsbrug i ejerlavets vestlige og nordlige del.

I perioden fra o.1800 og op til i dag er der sket flere radikale ændringer i bebyggelsesstrukturen, men på en måde, der gør, at de forskellige perioders bebyggelsestyper alligevel står klart frem i kulturlandskabet i dag.

Omkring 1800 betød bebyggelsen af det nye Hagenskov, tjenestehusene omkring det gamle Hagenskov voldsted og Slotsmøllen, fiskerlejet A og enkelte spredtliggende enemærke-/skovhuse. Miljøet omkring det gamle voldsted er ret så fantastisk, fordi vi stadig tydeligt kan se de landskabselementer, som har været bestemmende for den kongelige borgs placering: Et svært fremkommeligt område med god vandforsyning. Terrænet er stærkt skrånende med kløfter og sumpede områder, vejen hen forbi voldstedet hviler derfor også flere steder på flere meter højt opfyld og danner dæmning henne ved den store vandmølle Slotsmøllen. Møllen er ude af drift, men den grundmurede mølle, beboelsen og laden i bindingsværk er bevaret. I dag bruges møllen til beboelse, men er ellers ret forfalden. Vandløbet løber frit forbi møllen, men konturerne af den udtørrede mølledam står stadig frem i skovbunden. Langs vejen er der placeret 5 tjenesteboliger: 2 mindre bindingsværkshuse lige overfor voldstedet og vest herfor et bindingsværkshus med flere længer og et vist herskabeligt præg. Der kan være tale om en tidligere skovriderbolig. Endelig er der det sidste hus, som er en meget lille, grundmuret tjenestebolig, placeret der i nyere tid, formentlig som skovarbejderbolig. Ved indkørslen til Teglværksskoven nogle hundrede meter mod syd ligger der et hus magen til.

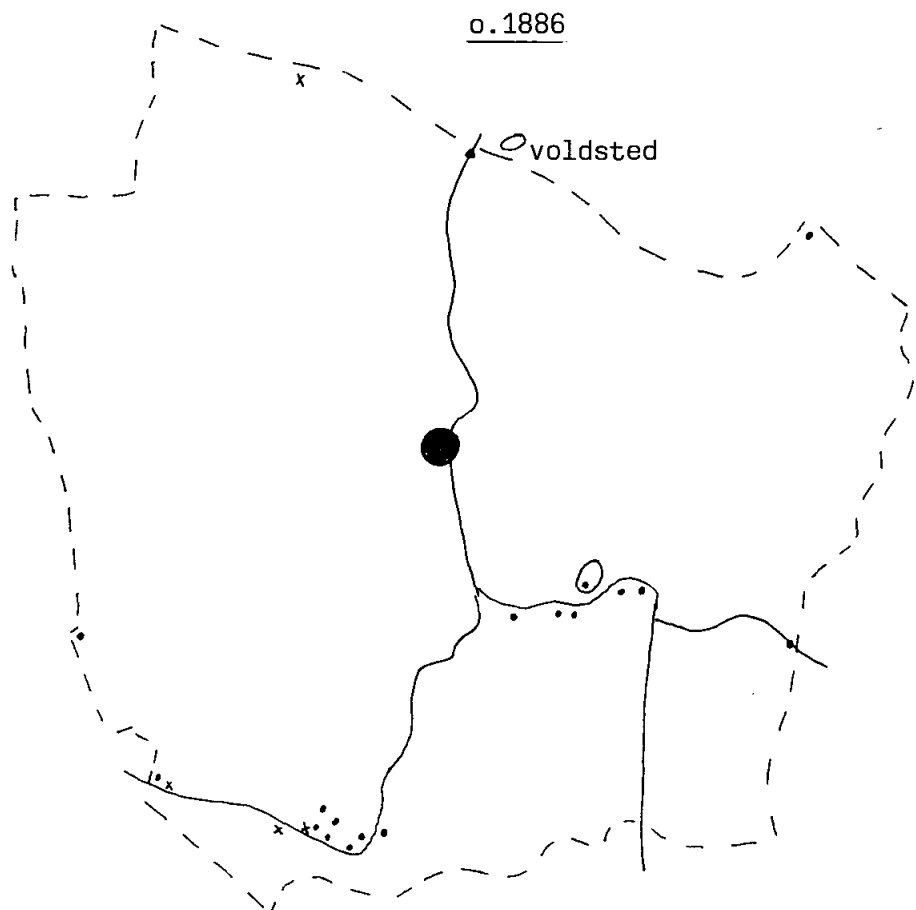
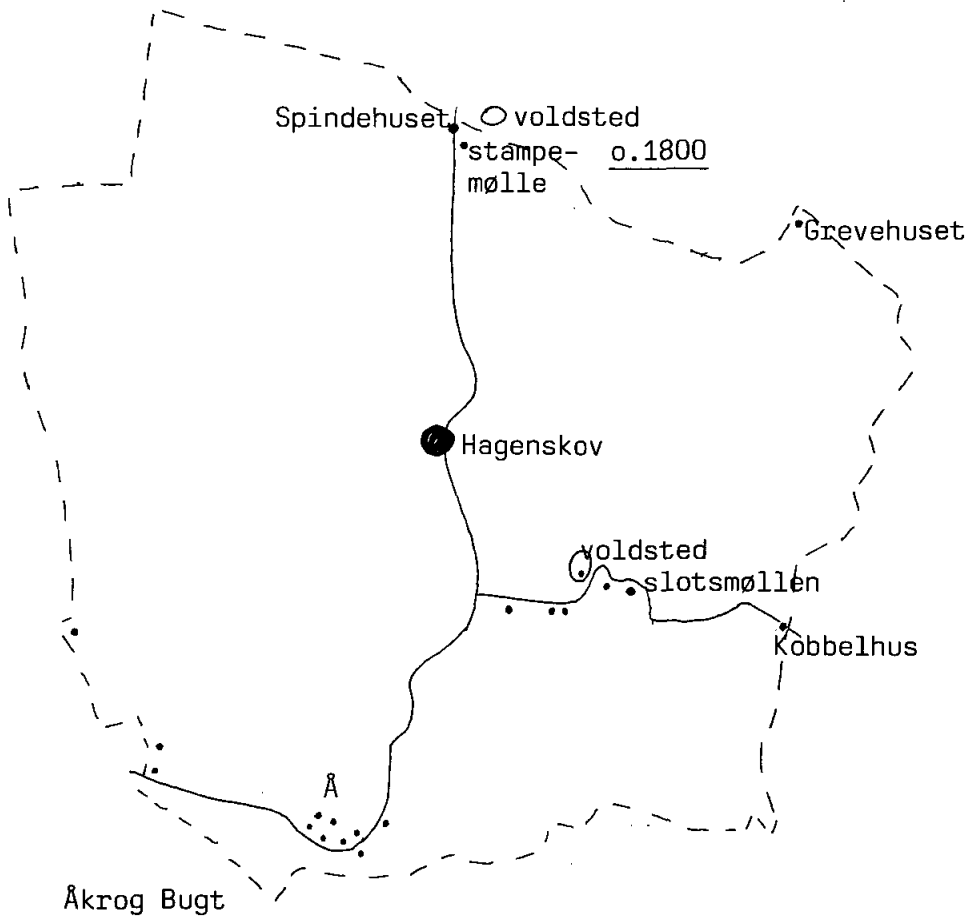
Ud over voldstedet Gl. Hagenskov er der bevaret et noget mindre voldsted i ejerlavets nordlige del.

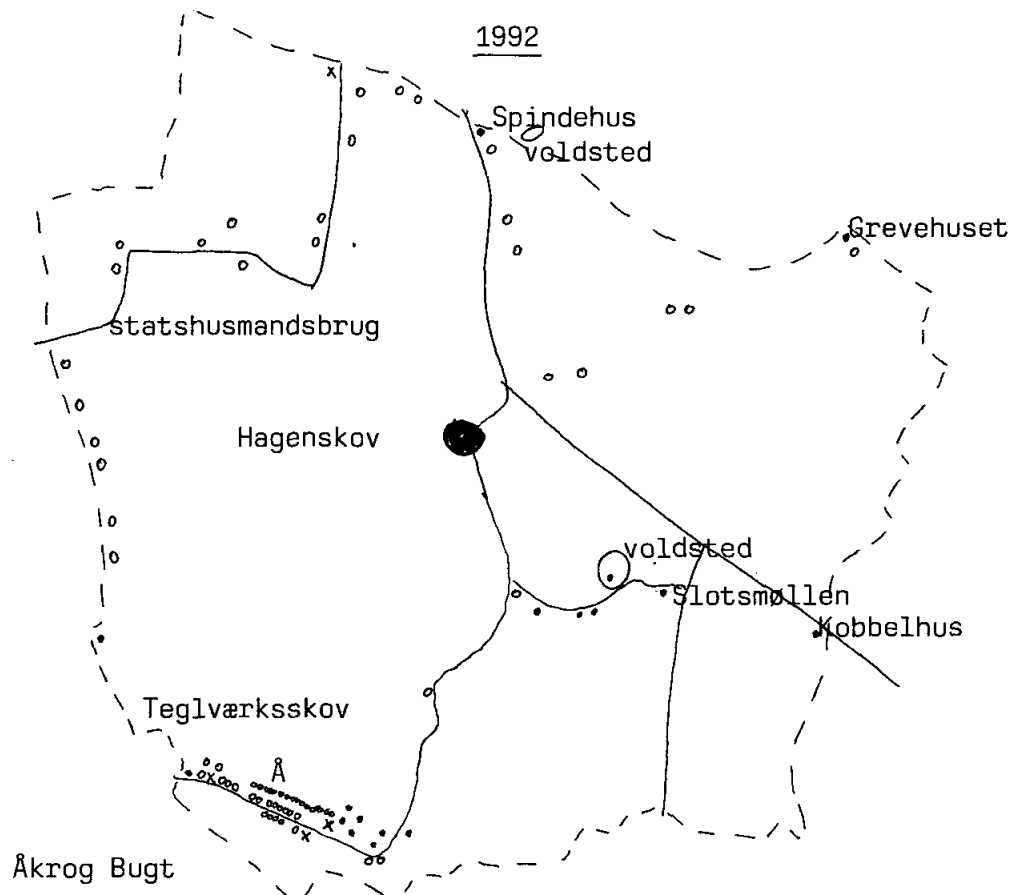
Bebyggelsen A var oprindelig en kombineret fiskeri- og husmandsbebyggelse med et nu nedlagt teglværk. Området er nu fuldt udbygget med campingplads, sommerhuse og feriekoloni, men de gamle fiskerhuse og husmandssteder skiller sig stadig tydeligt ud med deres ældre byggestil ofte i bindingsværk og med deres staldlænger.

Rundt omkring ved ejerlavsranden lå og ligger der stadig enemærke- og skovhuse. Huset i Teglværksskoven og Grevehuset er bindingsværkshuse, mens Kobbekøhus og Spindehus er egentlige porthuse, grundmurede med vejgennemføring og spir. Den offentlige vej er sidenhen blevet ført udenom. De er opført af Niels Ryberg, der købte Hagenskov i 1767, og også forestod opførelsen af det nye Hagenskov. Hovedbygningen bebos i dag af ejeren, men størsteparten af avlsgården bruges ikke længere.

Det sidste dominerende bebyggelsestræk i ejerlavet er de mange statshusmandsbrug, der er udstykket omkring 1925. De ligger langs ejerlavets vestside og i den nordlige del. Statshusmandsbrugene er meget flotte, fordi de fremstår i en ensartet statshusmandsbyggestil uden ret mange ombygninger. Enkelte steder ligger der et nyere parcelhus ved siden af statshusmandsbrugene, der er formentlig tale om oprindelige aftægtsboliger. Den omfattende udstykning på 183 ha., skyldes at besidderen af grevskabet Wedellsborg købte Hagenskov i 1854, og solgte jord fra Hagenskov ved grevskabets overgang til fri ejendom. Salget af en vis del af et grevskabs jord var lovbe- falet, og staten udstykkede og videresolgte herefter jorden.

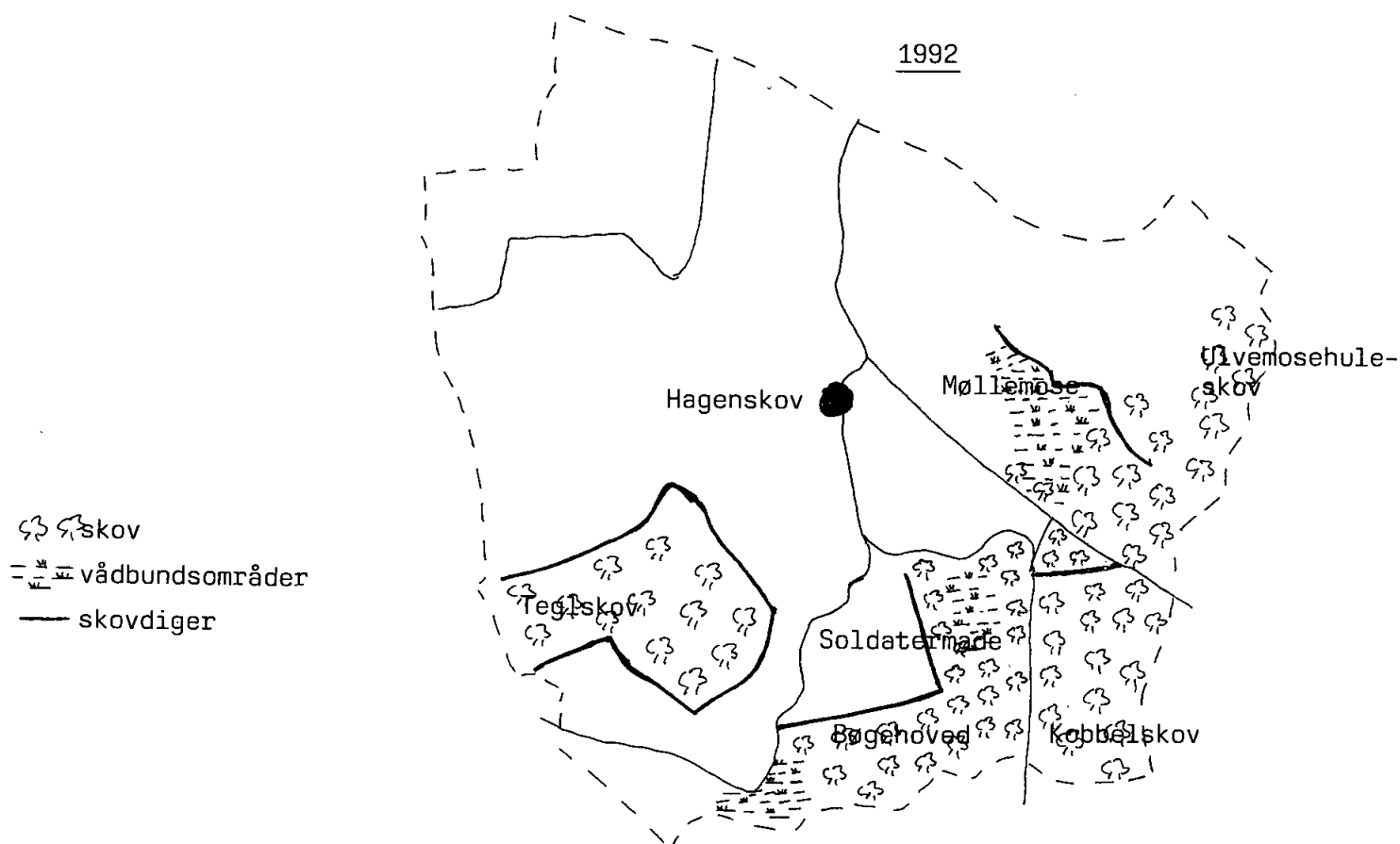
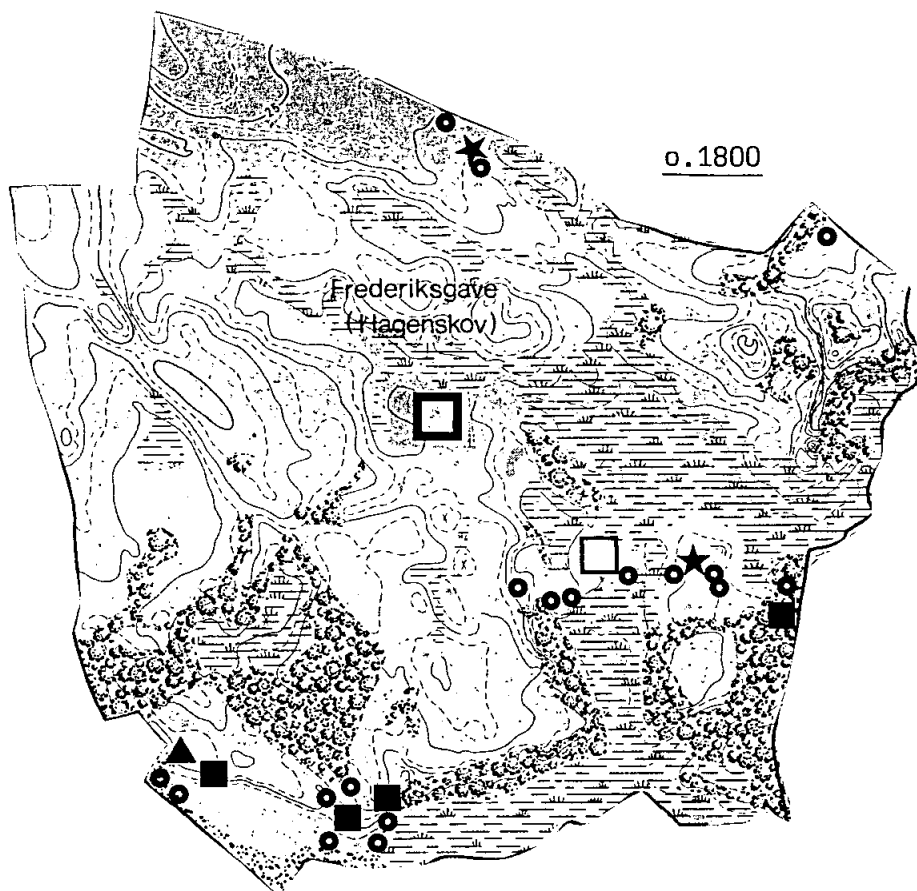
Hagenskov - bebyggelsesstruktur

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der komm-er til mellem 1800 og 1887
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Hagenskov - resursestruktur

— Hagenskov - ~~resur~~sestruktur

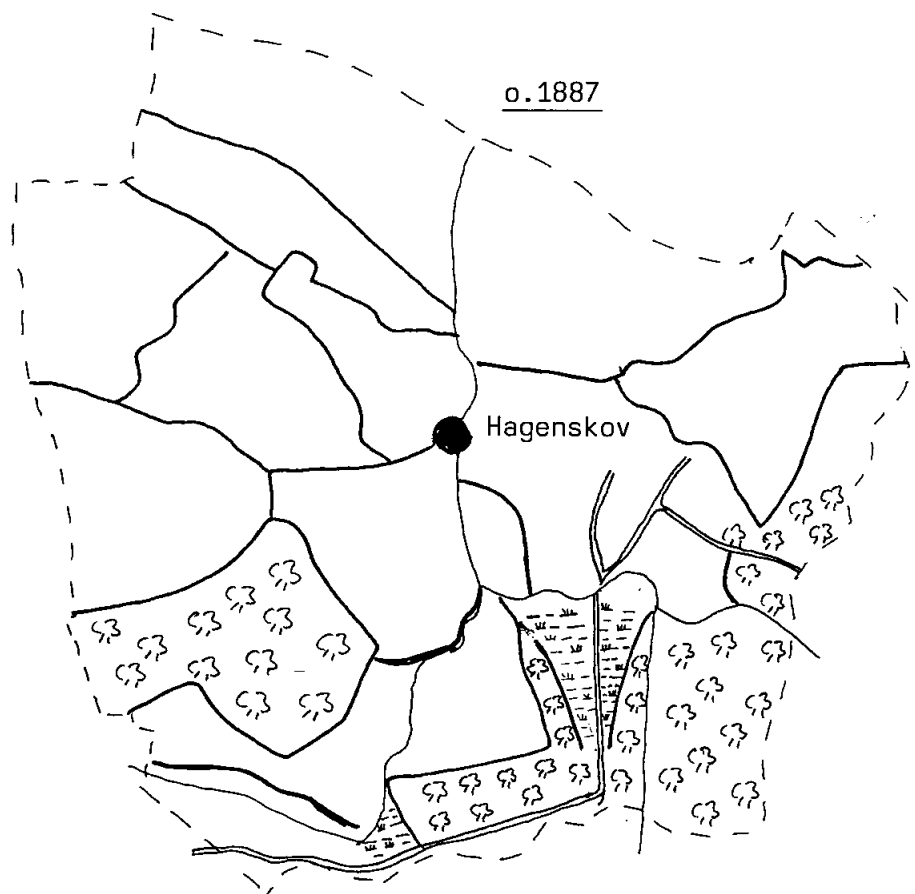
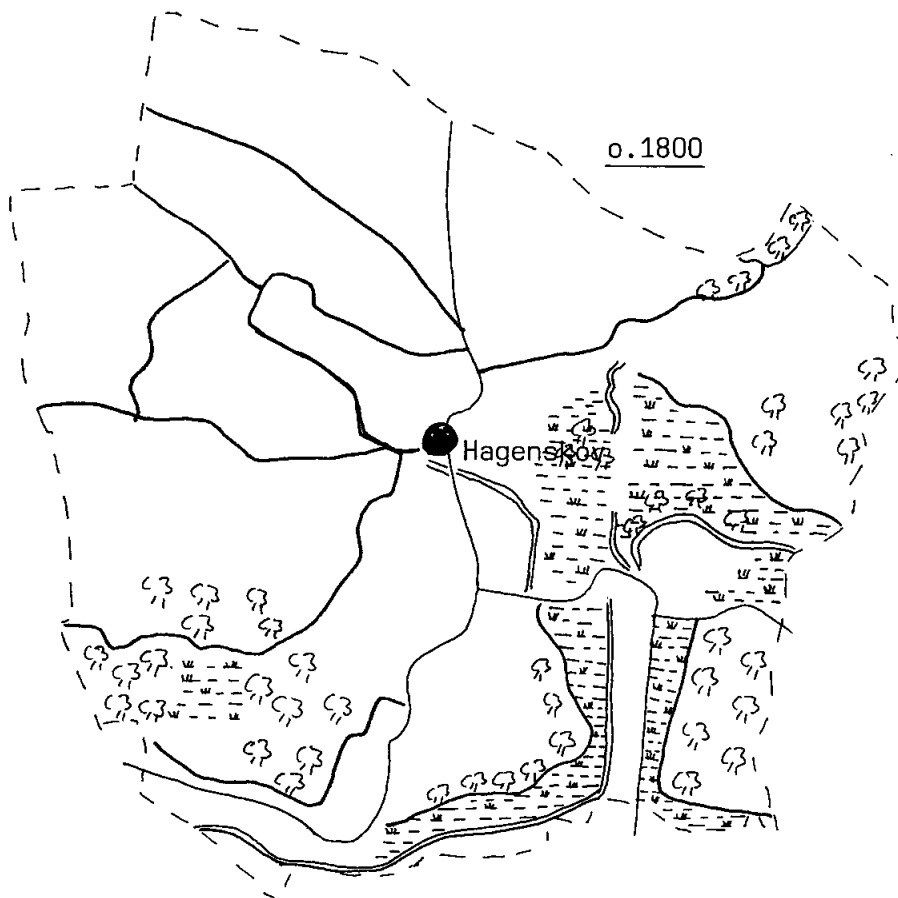
Hagenskov ejerlav består i dag af et stort, samlet agerareal i den nordlige og vestlige del, flere skovarealer, der løber sammen i den østlige del og et skovareal nord for A. I skovene er der bevaret 3 store vådbundsområder.

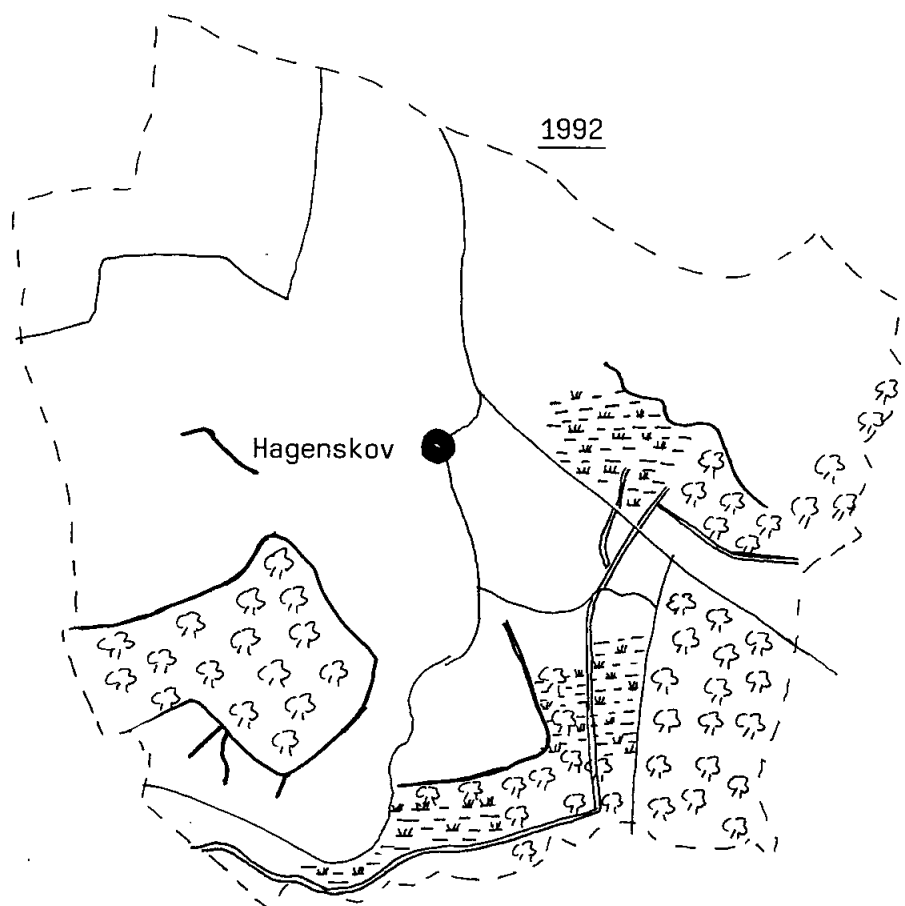
Ser vi på ændringer, der er sket fra o.1800 og op til i dag, så er hovedstrukturen uændret, men der er sket justeringer i forbindelse med omlægningen af driftsmåden o.1800. Omlægningen gik fra vangebrug til kobbelbrug, mens man i skovdriften gik over til større vægt på fremelskning af højskoven.

Justeringerne omfattede fjernelsen af de mange små eng- og skovpletter på agerjorden. Ved skovarealerne blev grænserne rettet noget ud ved opsætningen af de nødvendig og lovpligtige fredskovsdiger, der skulle holde kreaturerne ude af skovene.

✓ Enkelte vådbundsområder i skovene blev plantet til, men der er endnu bevaret 3 store vådbundsområder, som det formentlig ikke har været muligt at dræne væk.

Hagenskov - markstruktur

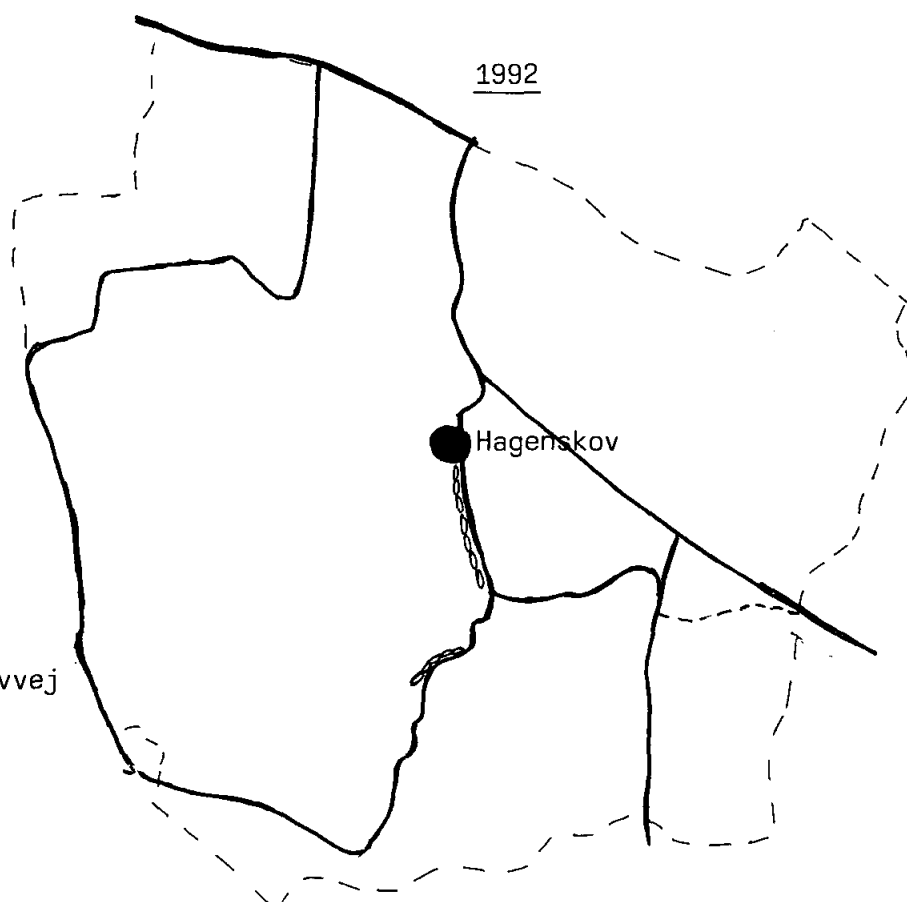
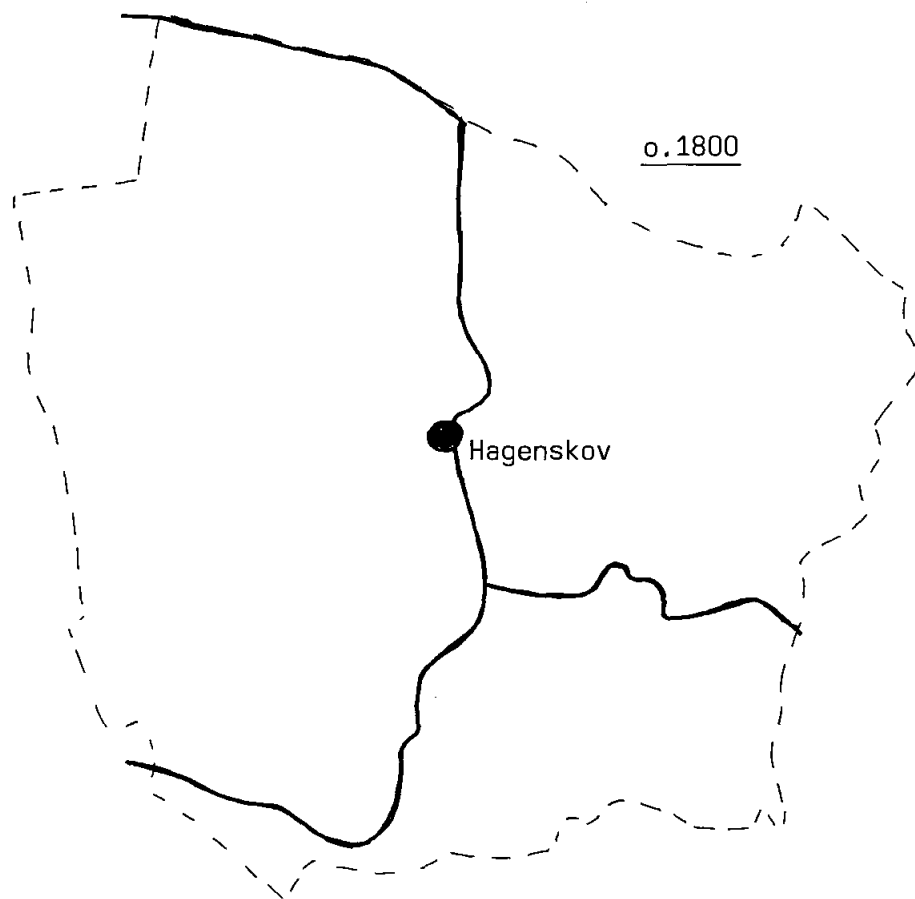
- skov
- vådbundsområde
- vandløb
- skovdiger og markskel

Hagenskov - markstruktur

Agerarealet i Hagenskov ejerlav fremstår i dag, som et nutidigt hovedgårdsejerlav med store marker, hvor det kun er det eksisterende vejnet og ganske få markveje, som danner skel.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800, hvor agerarealet i forbindelse med overgangen fra vangebrug til kobbølbrug var blevet delt op i flere marker, der godt nok var af en noget uregelmæssig form. Denne markstruktur holder sig stort set uændret op igennem 1800-tallet, men er nu helt forsvundet. Det samme gælder den store markopdeling, som der må have eksisteret ved den store husmandsudstykning.

Hagenskov - vejstruktur

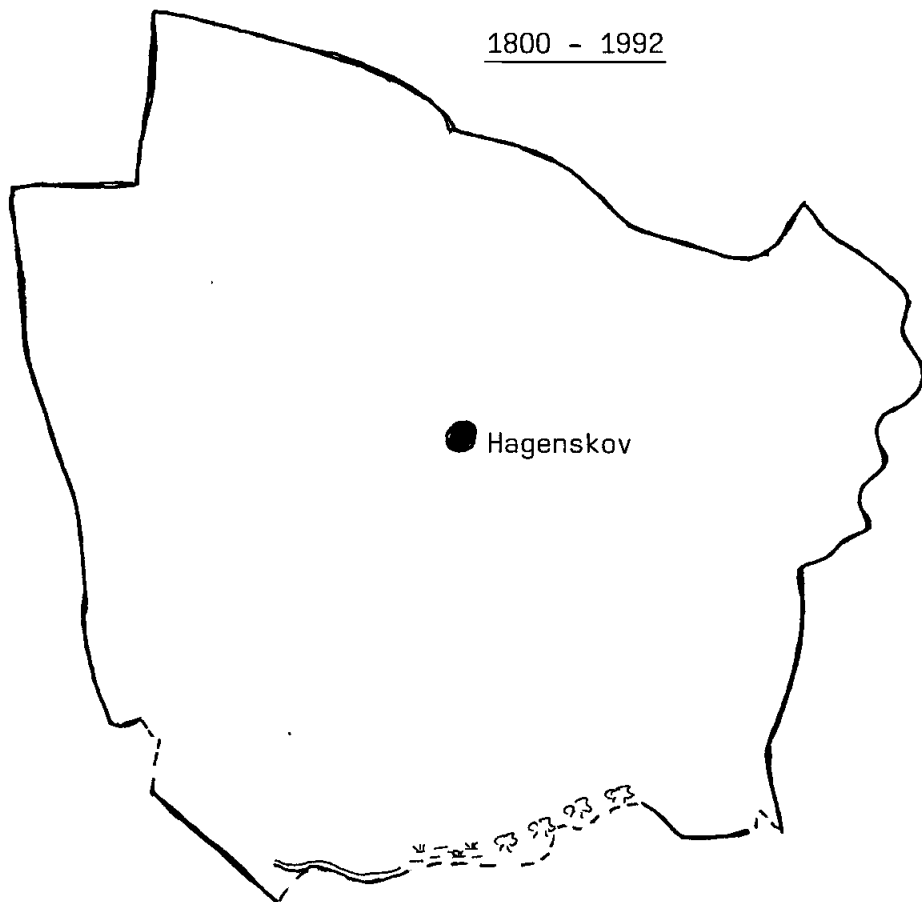
- vejforløb
- o gærder
- tidligere vej, nu skovvej

Hagenskov - vejstruktur

Hovedvejstrukturen i Hagenskov ejerlav består af et vejforløb i den vestlige del, der fører hele vejen rundt om denne del af ejerlavet, to rette vejforløb, der løber mod hhv. øst og syd og et ældre vejforløb hen forbi møllen og voldstedet.

Der er sket store ændringer i hovedvejstrukturen siden o.1800, hvor der kun fandtes 2 vejforløb. Det ene gik ned forbi hovedanlægget og ned til A, mens det andet gik hen forbi møllen og voldstedet. Denne gamle vejstruktur er stadig bevaret, dog er en mindre del mod vest helt overgået til kun at være skovvej. Vejen er på enkelte steder forsynet med gærder. I løbet af 1800-tallet anlægges den rette sydgående vej. I starten af 1900-tallet anlægges den nye vej forbi alle statshusmandsbrugene i ejerlavets vestlige del og sidenhen er vejen forbi det gamle Hagenskov blevet aflastet ved etableringen af en mere retlinet omfartsvej fra Snave til Sønderby.

Hagenskov - ejerl-avsafgrænsning

- bevaret afgrænsning
- - ikke bevaret afgrænsning
- ≈ vandløb

Hagenskov - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsning er bevaret næsten hele vejen rundt. En del af den er dog kun markeret ved sammenfald med vejforløb. Resten består af mindre gårde bevokset med levende hegn og terrænskel i form af kystlinien og vådbundsområder.

Hvor gammel grænsen er ved vi ikke med sikkerhed ud over, at den rækker tilbage til i hvert fald o.1800. Dele af dens forløb kan selvfølgelig godt række helt tilbage til borgens anlæggelse i 1200-tallet, mens andre dele i hvert fald ikke er ældre end 1600-tallet, hvor vi har efterretninger om, at hovedgården udvidede sine besiddelser betragteligt med jord fra Sønderby.

HAGENSKOV - Konklusion

Hagenskov er en sjælden anlægstype, idet den er anlagt som kongeligt slot og len. Det oprindelige Hagenskov ses i voldstedet Gl.Hagenskov, hvor den forsvarsmæssige fine beliggenhed stadig kan ses i det stærkt skrånende terræn og sumpede område.

Hagenskov er en kystskovgård, for hvilke det gælder at det er en ret sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Hagenskov har stadig en del skov, og flere mindre vådområder.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Hagenskov ejerlav indeholder flere bebyggelsestyper og perioder. Tjenesteboliger og Slots møllen ved Gl.Hagenskov; skovhuse; fiskerlejet Å, som nu også rummer sommerhuse og campingplads; to porthuse; og statshusmandsbrug. Alle bebyggelsestyper er overvejende i den oprindelige byggestil, og placeret så de kan opleves uafhængige af hinanden.

- Ressourcestrukturen. Ejerlavet indeholder stadig både skov og vådområder. For en bedre oplevelse af vådområdet Møllemose kan det anbefales at fjerne den række træer der er plantet ud mod vejen.

- ejerlavsgården. Primært bevaret som vej og kystlinje, og i mindre grad som diger med beplantning.

I mindre grad er vejstrukturen bevaret, idet den er kraftigt udbygget i forbindelse med etableringen af husmandskolonien, og med en omfartsvej udenom Hagenskov.

Markstrukturen er ikke bevaret.

Hagenskov blev i 1968 hævet til nationalt mindesmærke. Det er med alt tilliggende totalfredet til et kongeligt konfirmeret fond. Landskabsbevaringen er på ca.190 ha. Derudover er alléen fredet.

Holckenhavn

Holckenhavn - bebyggelsesstruktur

Den del af Holckenhavn ejerlav, der ligger syd for fjorden, rummer i dag hoved- og avlsbygninger, enkelte spredtliggende huse og den lille gård Konradslund. Den del af ejerlavet, som ligger nord for fjorden, rummer hussamlingen Dyrehave med vindmølle.

Der er sket enkelte ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800, da der er nedlagt et par huse og opført flere nye i forbindelse med hussamlingen Dyrehave Huse.

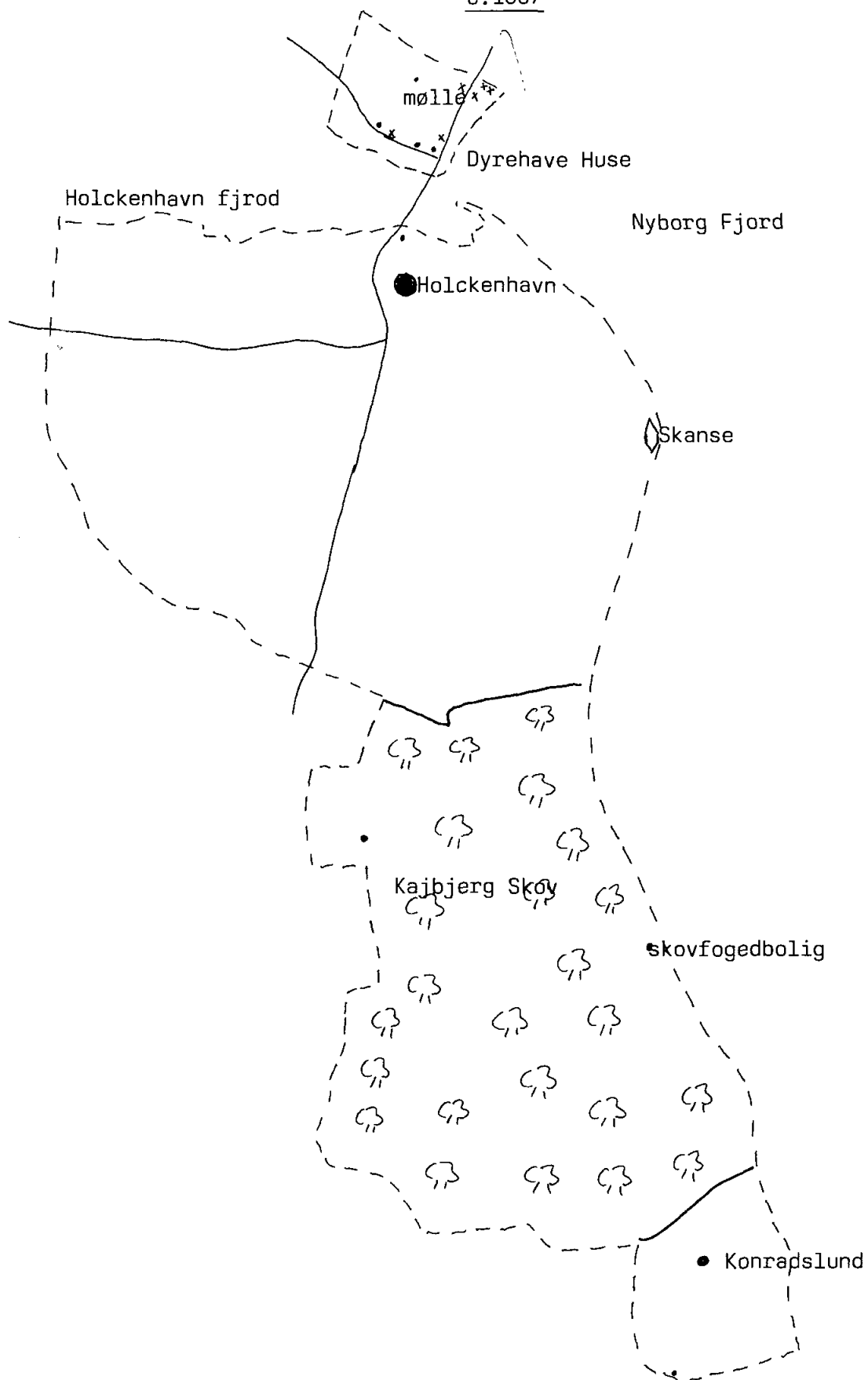
I den sydlige del af ejerlavet strækker husene og gården Konradslund sig alle tilbage til i hvert fald o.1800. Efter den tid er to af enemærkehusene nedlagt. Husene ligger, som det er typisk i mange hovedgårdsejerlav, enten ude ved ejerlavsranden som enemærkehuse og/eller inde i skoven. Den lille gård Konradslund ser ud til være en mindre afbyggersgård placeret på det afsidesliggende agerareal syd for Kajbjerg Skov. Både husene og gården står i bindingsværk, men der er ikke tale om nogen ensartet byggestil. Konradslund har et vist herskabeligt præg, og den har da også været brugt som bolig for medlemmer af familien Holck. Den er omgivet af stengærder hele vejen rundt om den store have, og det er en velholdt firlænget bindingsværksgård. Skovriderboligen ved kysten har også været brugt som bolig for dele af familien, men det eneste, der er tilbage af det herskabelige præg, er en mindesten og nogle rhodedendronbuske på det sted, hvor der tidligere var en meget flot anlagt have. Haven er nu plantet til med skov. Mindestenen, der er ret forfalden, er sat af Fritz Holck i 1816 i taknemmeligt minde om hans elskede broder Mogens Holck, som anlagde haven.

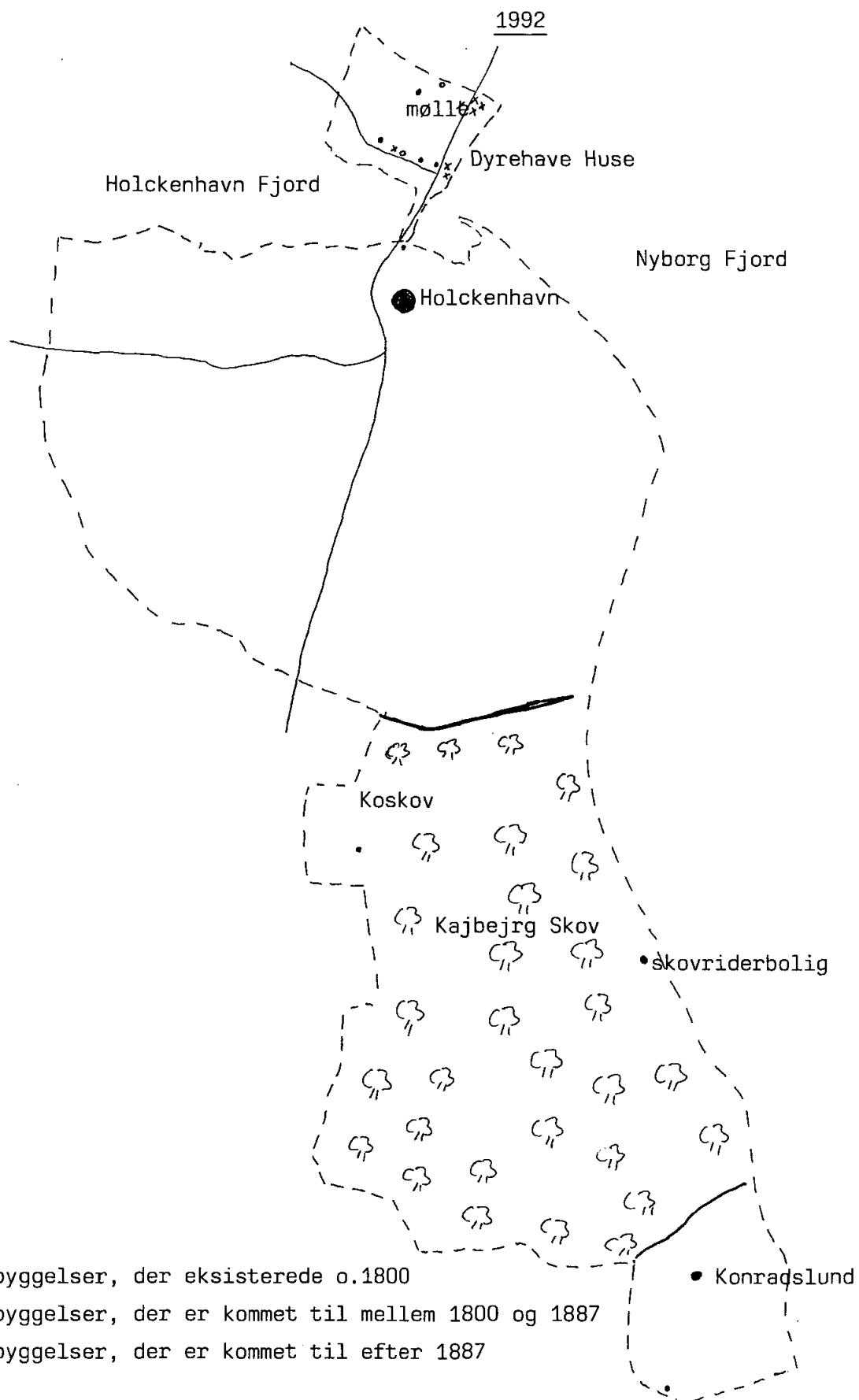
Husene i den nordlige del af ejerlavet - Dyrehave Huse må først og fremmest være beregnet som boliger for godsets fiskere, men der har givet også været tale om forskellige former for håndværkssvirksomhed på stedet. I løbet af 1800-tallet lod godset opføre en vindmølle på stedet. Møllen er nu fredet. En del af husene kan dateres helt tilbage til i hvert fald 1800, mens en anden del er kommet til mellem 1800 og 1887. De resterende to er kommet til efter 1887. Husene er en blanding af bindingsværkshuse og grundmurede huse uden noget ensartet præg. To af dem er flerfamiliehuse, der blev en populær byggeform i godsområderne i 1800-tallet i takt med det øgede behov for egen arbejdskraft, som afløsningen af hoveriet førte med sig.

Hovedbygningerne er opført i 1500- og 1600-tallet og stadig omgivet af voldgrave. De er velholdte og bebos af familien Holck. Der ligger enkelte funktionærboliger op til anlægget. Avlsbygningerne er placeret på begge sider af vejen syd for godset. Der er tale om en blanding af boliger, stalde og lader, hvoraf størsteparten stammer fra århundredeskiftet. Det er kun en mindre del af det store kompleks, som er i brug, og store dele af det er da også ret forfaldent.

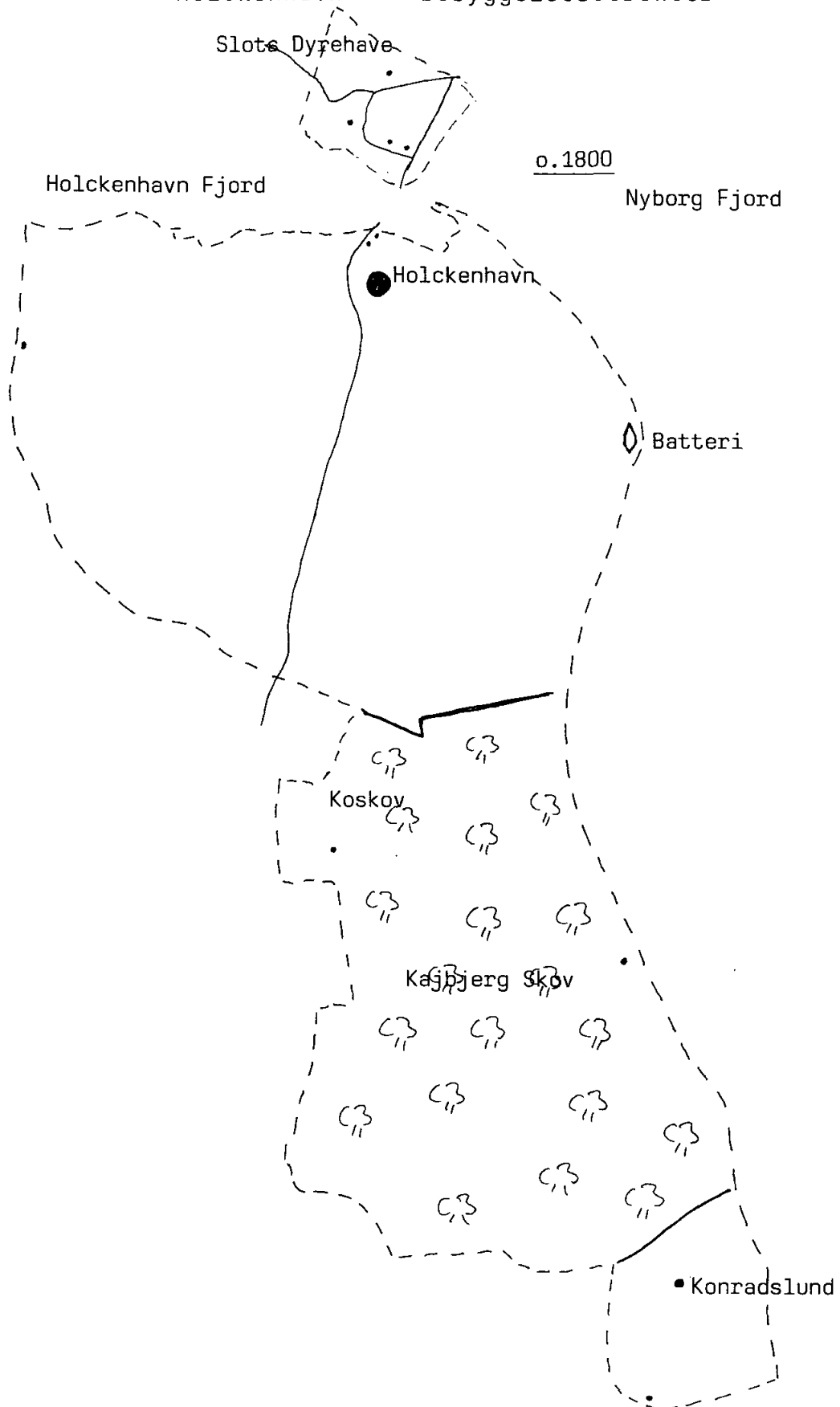
Ejerlavet har rummet et militært forsvarsanlæg ved kysten til brug for forsvaret af Nyborg by. Det eneste spor af skansen er vores kendskab til beliggenheden, fordi stedet er helt pløjet ned i dag.

o.1887

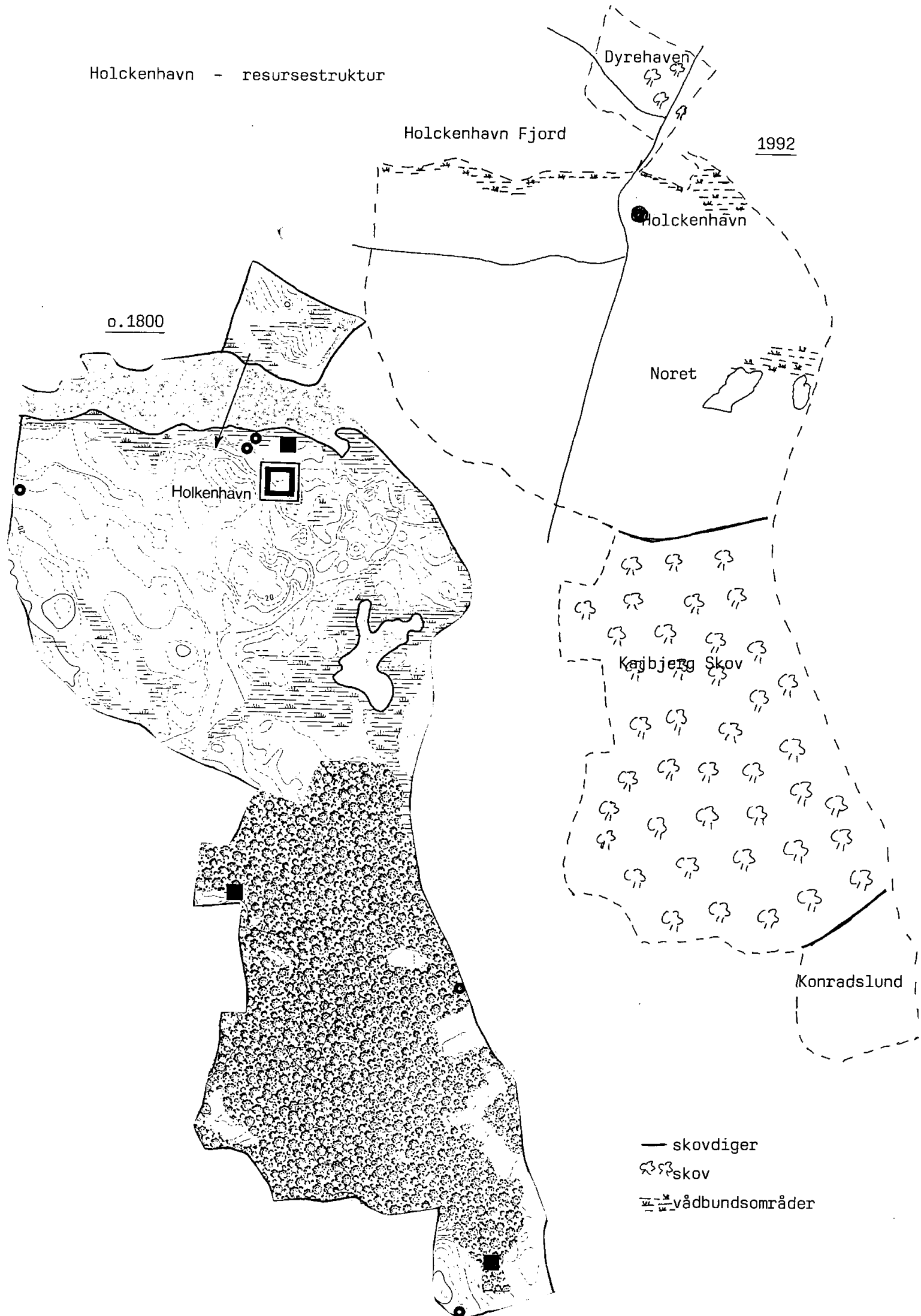

Holckenhavn - bebyggelsesstruktur

Holckenhavn - resursestruktur

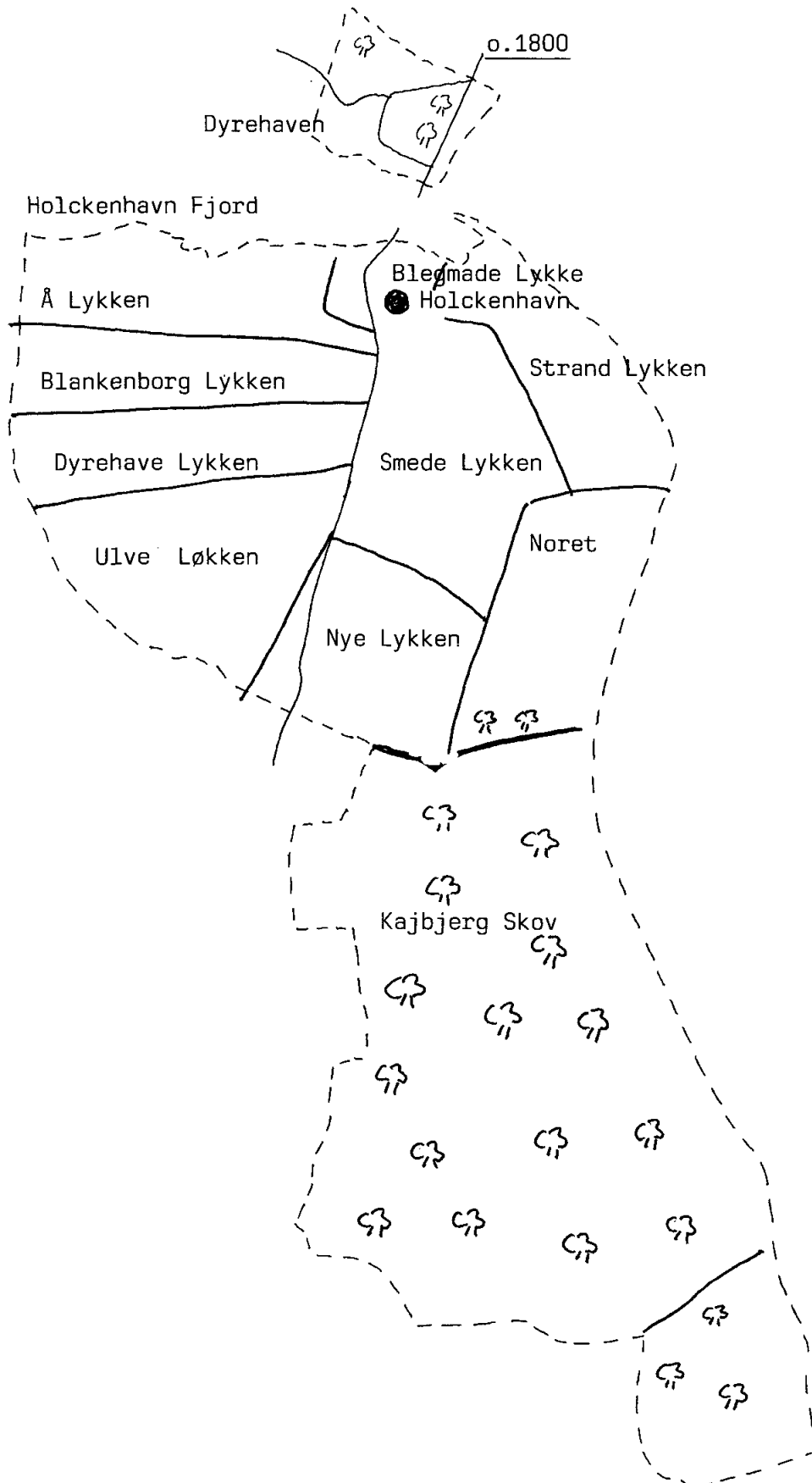
— Holckenhavn - ~~resur~~sestruktur

Holckenhavn ejerlav omfatter et ret fladt landskab, som har gjort det muligt at skabe et rationelt opdelt kulturlandskab med to store hovedområder: Skovarealet i den sydlige del og agerarealet i den nordlige del. En opdeling, der kun brydes med den lille avlsgård Konradslund mod syd, hvis tilliggende formentlig har været for godt til at lade det springe i skov, og det lille område Dyrehaven, der rummer et mindre skovareal og en husbebyggelse.

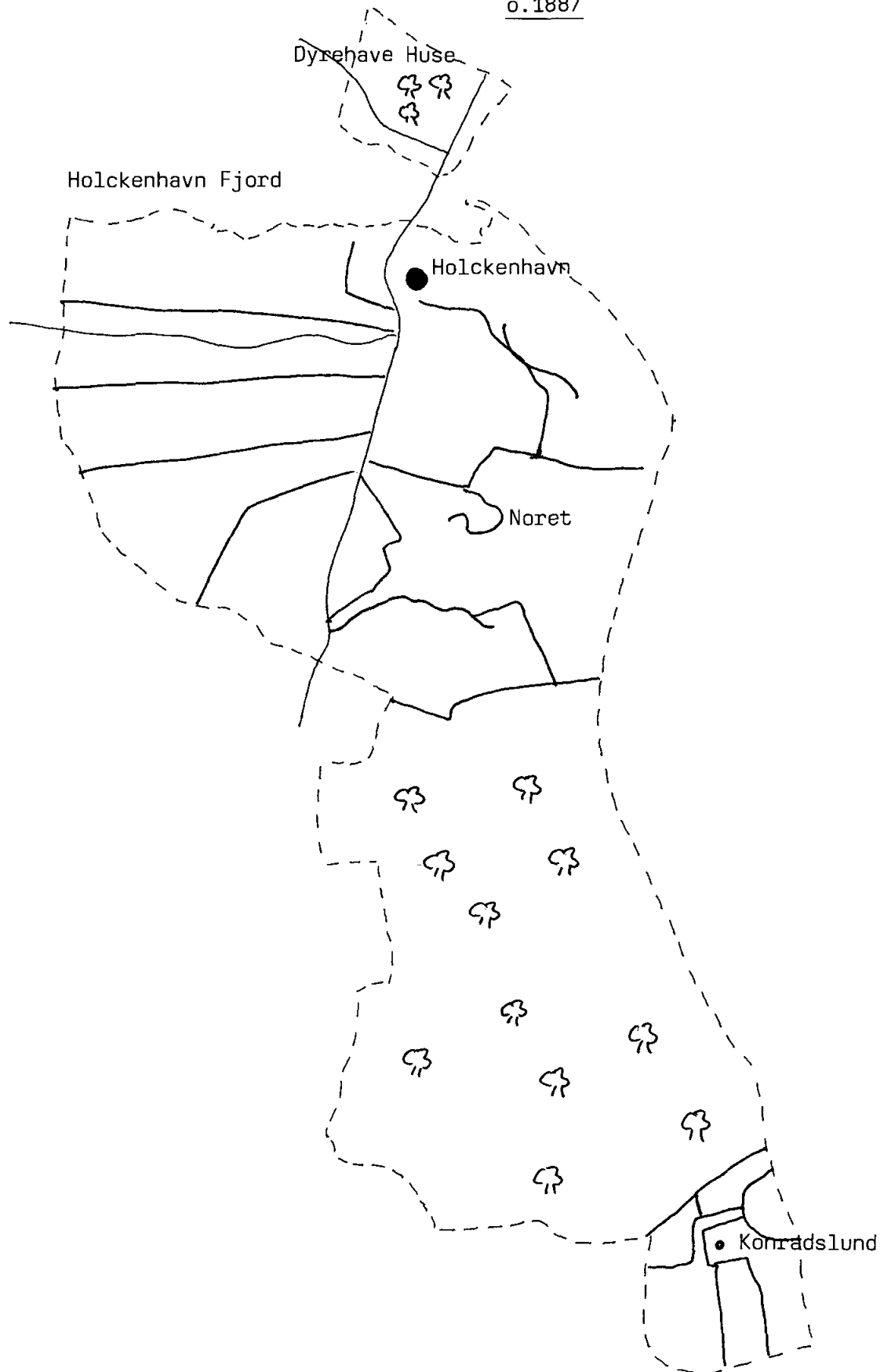
✓ Ser vi på de ændringer, der er sket i periode fra o. 1800 og op til i dag, så har de kårte af mindre justeringer af ager- og skovarealet, mens vådbundsarealet er blevet ændret en del ved dræning. Skovarealet er, som det ses af kortet, blevet indskrænket en smule både mod nord og syd, men til gengæld er de små græsnings- eller agerløkker, der lå spredt rundt i skoven, blevet plantet til med skov. Samtidig er skovarealet blevet indhegnet med fredskovsdiger, der er bevaret de fleste steder i dag. Sådant en regulering af skovarealet var almindelig i de fynske godsområder i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet, fordi man på det tidspunkt ændrede driftsmåden fra vangebrug til kobbeldbrug og skovbrug med vægt på drift af højskoven. Vangebruget var i forhold til kobbeldbruget kendetegnet af en langt større opblanding af resursetyperne, og en spredning af husdyrene på et større område. Kobbeldbruget førte i modsætning hertil til en skarp adskillelse af resursetyperne, og en større regulering af husdyrenes færden. De blev smidt ud af skovene og forhindret adgang ved anlæggelsen af de lovpligtige fredskovsdiger. De små spredte ager- og græsningsløkker i skovene blev nedlagt, og agerarealet koncentreredes så vidt det var muligt til et enkelt sammenhængende område, der blev delt op i et antal helst lige store marker med faste hegn. Indhegningen gjorde det muligt at holde kreaturerne inde på de marker, der var lagt ud til græsning. Ud over etableringen af den faste markopdeling, så blev agerarealet rensat for de små pletter med eng, som lå spredt rundt i området. De to store vådbundsområder omkring Noret og Holckenhavn fjord fik derimod lov til at ligge en tid endnu. En tilstand, der i følge de her anvendte kort varede ved i hvert fald indtil 1886. Vådbundsområdet ved Holckenhavn Fjord er forblevet urørt helt op til i dag, men området omkring Noret er på et tidspunkt blevet indskrænket, så det i dag kun består af selve Noret omgivet af rørskov. En ændring, der også her, følger det generelle billede for de fynske godsområder. Fra slutningen af 1800-tallet af begynder man at fjerne mange store engområder, fordi en større del af husdyrenes foder kommer til at bestå af dyrkede foderafgrøder, hvorfor græsning og høslet får mindre betydning. De vådbundsområder, der overlevede denne ændring, vil så ofte være blevet fjernet i den anden halvdel af vores århundrede, fordi de nu helt har mistet deres betydning ved de fleste godsers overgang til kvægløst landbrug.

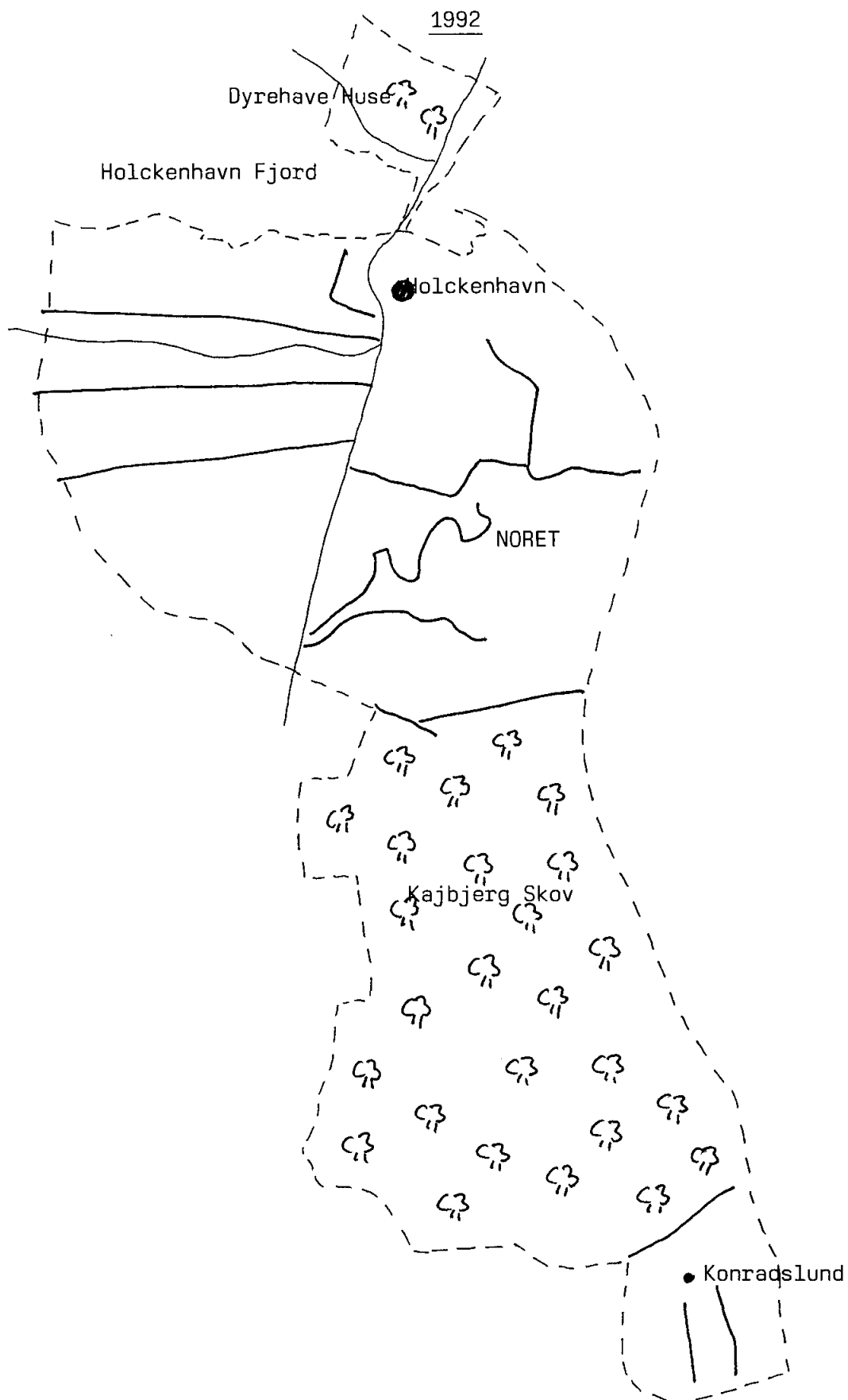
Den lille enklave Dyrehaven var ud over husenes lodder plantet til med skov o.1800 og er det også i dag. En del af området benævnes Slots Dyrehaven o.1800, men der blev ikke iagttaget nogen spor efter nogen speciel høj indhegning ved besigtigelsen, som Dyrehaverne ellers var kendetegnet af. Terrænet er et oplagt skovområde, fordi det er meget kuperet, men en del af område kan have været anvendt til fåregræsning tidligere. I hvert fald nævner Pontoppidan i Det Danske Atlas fra sidst i 1700-tallet, at beboerne i Dyrehave Huse er berømte for de meget fine hoser, som de fremstillede.

Holckenhavn - markstruktur

o.1887

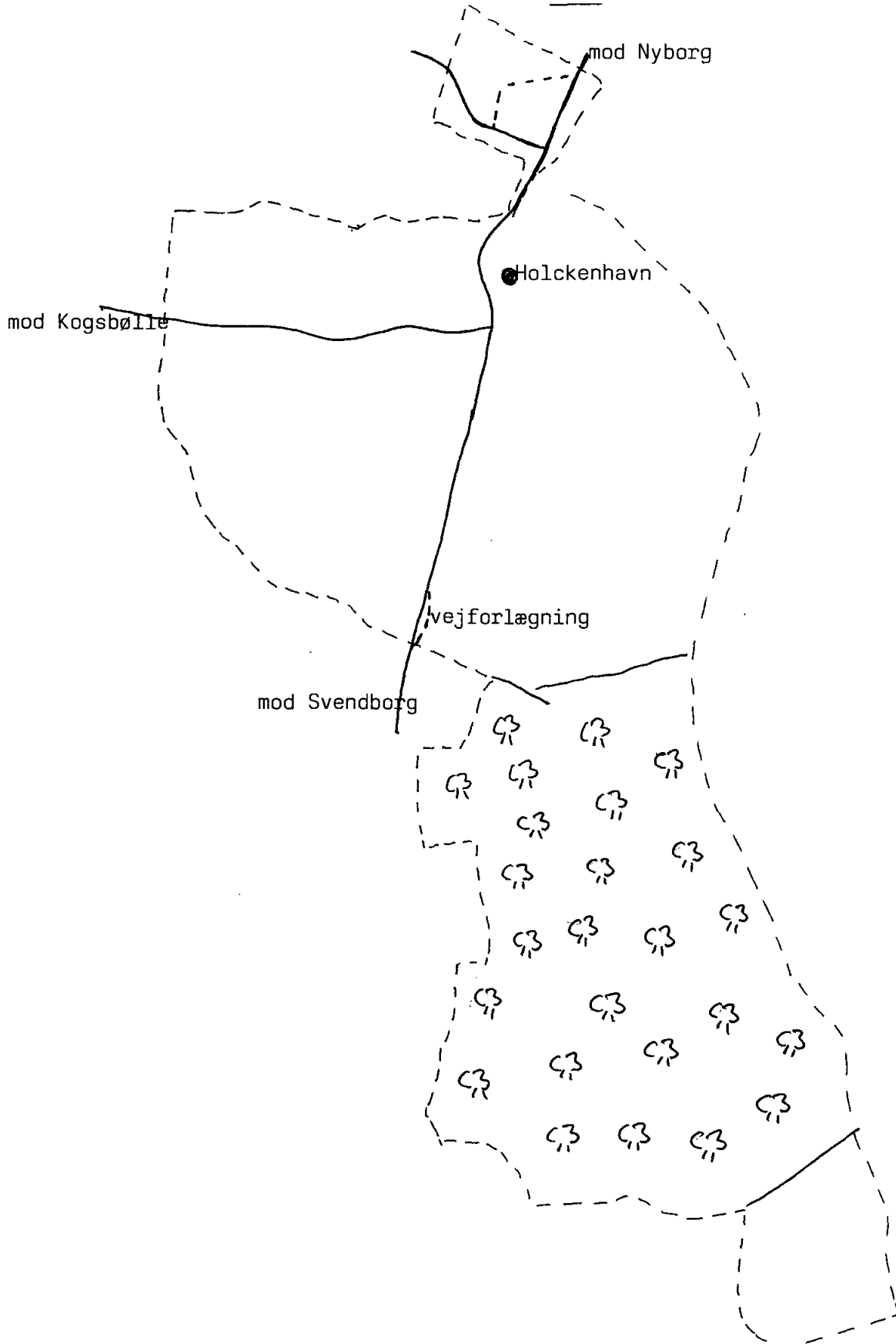
Holckenhavn - markstruktur

Holckenhavns agerareal består af mange og ret store marker med skel af levende hegn, der flere steder står på mindre jord-/stendiger. Agerarealet del^s op i to dele af den nord-sydgående landevej, hvor området vest for landevejen omfatter et fladt landskab uden markante forskelle i resursegrundlagt, så det her har været nemt at danne det eksisterende system med 5 jævnstore, regulære marker. Agerarealet øst for landevejen har sat lidt større hindringer i vejen for markdannelsen, fordi den nordlige del er lidt bakket og i den sydlige del brydes agerarealet af Noret. Markskellene har da også et mere uregelmæssigt forløb, og området mod syd indeholder foruden selve Noret også de uregelmæssige skel, der omgav det store - nu bortdrænede - engareal.

Der er sket nogle ændringer i markstrukturen siden o.1800, men ikke flere end at grundsubstansen i markstrukturen er den, som blev dannet omkring 1800 i forbindelse med indførelsen af den nye driftsmåde koppelbruget. I løbet af 1800-tallet ændres markskellene lidt i den sydlige del af ejerlavet, bl.a. med indhegningen af engområdet ved Noret. Engområdet er så siden blevet bortdrænet, men indhegningen er bevaret. De største ændringer er sket i det lille område ved den lille afbyggergård Konradslund. O.1800 var en stor del af stedet dækket med skov, og der lå kun et hus eller husmandssted der. Imellem 1800 og 1886 kan vi på kortene se, at skoven er blevet ryddet, og der er etableret en opdeling med 6 marker omkring Konradslund, der nu er blevet ændret til en lille gård. I dag er der kun bevaret to af disse markskel, der består af levende hegn på jorddiger.

Holckenhavn - vejstruktur

1992

Holckenhavn - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af den nord-syd-gående Nyborg-Svendborg landevej, der gennemskærer ejerlavet, og af den vestgående mindre landevej mod Sulkendrup.

Der er sket nogle ændringer i perioden fra o.1800 og så op til i dag. Ejerlavet er blevet en helt del lettere tilgængeligt, fordi hovedlandevejen er blevet ført over Holckenhavn Fjord via en dæmning og vejen mod Sulkendrup er blevet anlagt. Vejføringen gennem Dyrehave Huse er blevet lagt lidt om og hovedlandevejen Nyborg-Svendborg er blevet rettet lidt ud.

Holckenhavn - ejerlavsafrænsning

1800 - 1992

Dyrehave Huse

Holckenhavn Fjord

Nyborg Fjord

Holckenhavn

Storebælt

— bevaret afgrænsning
--- ikke bevaret afgrænsning

— Holckenhavn - ejerlavsa^efgrænsning

Ejerlavsa^efgrænsning, som den så ud o.1800, er bevaret næsten hele vejen rundt i form af forholdsvis lave stengårder bevokset med levende hegn, skovdiger, fjorden og kystlinien. Den står flere steder meget flot markeret i landskabet med dens bugtede forløb, der er i skærende kontrast til de yngre, rette markskel, der findes på begge sider af ejerlavsgården.

Hvor gammel grænsen er, kan vi ikke sige noget om med sikkerhed. Sandsynligvis stammer den i hvert fald tilbage til sidst i 1500-tallet, hvor hovedgården blev flyttet ud fra Kogsbølle by, for at danne sit eget enemærke. Dele af grænsen kan nu nok være nogle hundreder år ældre. Området husede jo en landsby, som blev nedlagt, for at skaffe plads til hovedgården, og dele af dens ejerlavsgårde kan jo være blevet genbrugt i Holckenhavns ejerlavsgårde.

Holckenhavn - væsentlige områder udenfor ejerlavet

Holckenhavn har gennem sin lange levetid udøvet indflydelse på kulturlandskabet langt ud over grænserne for godsets eget ejerlav. Undersøgelsen her omfatter ikke nogen systematisk gennemgang af det emne, men vi har valgt at medtage de ting, som vi tilfældigvis er faldet over. Ved Holckenhavn er det de to avlsgårde - Frederikshøj og Kogsbøllegård. Oprettelsen af afbyggeravlsgårde var en almindelige måde at udvide og/eller effektivisere driften på blandt de fynske godser i 1800-tallet. Gårdene er sidenhen blevet solgt fra, men deres størrelse og byggestil vidner stadig om deres ophavssituation. Kogsbøllegård ligger midt i Kogsbølle by og er et grundmuret, større gårdanlæg i godsbyggestil. Frederikshøj ligger et par kilometer syd for Kogsbølle by, og også her er der tale om et større, grundmuret gårdanlæg i godsbyggestil. Hovedbygningen er hvidmalet og længerne står i gule sten. I forbindelse med Holckenhavns overgang til fri ejendom i 1921, skulle godset i følge loven sælge en vis del af sin jord til staten, der brugte jorden til husmandsudstyknings. Det meste af denne jord blev taget fra Frederikshøj, og derfor ligger der også en række af stats-husmandsbrug langs landevejen og grusvejen, der fører op til Frederikshøj.

Matr.nr. 1a af Holckenhavn
hovedgård, Vindinge
sogn, m.fl.

Anmelder: Fredningsnævnet for
Svendborg amtsrådskreds, Fåborg.

22. JUL. 1957

F R E D N I N G S S E R V I T U T
=====

Undertegnede, lensbaron Mogens Conrad Christian Howden-Rønnenkamp Holck og lensbaronesse Jessy Howden-Rønnenkamp Holck bestemmer herved, at de os tilhørende ejendomme Næsbyholm-Bavelse og Holckenhavn skal undergives total fredning og isvrigt administreres efter nedenstående bestemmelser.

Under fredningen går kun de tre, selvstændig matrikulerede godser, men ikke andre os tilhørende i Næsby, Bavelse og Vindinge sogne beliggende, selvstændig matrikulerede ejendomme. Derimod hører under fredningen Bøllevangen, Markusminde og Konradslund.

§ 1

Formålet er at bevare for eftertiden som fredede mindesmærker de ovennævnte godser, deres bygninger, kunstgenstande, skove, enge, strande og øvrige natur, som et varigt minde om de nationale skønhedsværdier og naturværdier, disse godser med omgivelser repræsenterer, og som for efterslægten kan vise et samlet billede af en smuk og værdifuld kulturperiode i Danmarks historie.

Samtidig er det formålet at videreudvikle landbrugsbedriften på godserne således, at den uden hensyn til øjeblikkets pengegevinst holdes på et højt landbrugsteknisk og landbrugsvidenskabeligt stade, for også herigennem at være til gavn for det danske samfund.

§ 2

Godserne Holckenhavn, Næsbyholm og Bavelse med jorder og bygninger kan udstykkes, foruden efter denne paragrafs stk. 4, når ejerne an søger Jordlovsudvalget og landbrugsministeriet herom og får tilladelse hertil af disse myndigheder, ligesom Jordlovsudvalget også kan søge iværksat udstykninger ved frivillige overenskomster mellem Jordlovsudvalget og ejerne, altså også udenfor tilfælde af denne paragrafs stk. 4, alt under forudsætning af, at de dele af godsernes arealer, der efter de på ejendommene med statsministeriets samtykke tinglyste deklaratio-

ner er fredede, ikke ødelægges i strid med servitutten, hvilket afgøres af statsministeriet efter § 10, jfr. iøvrigt forordningen af 13. maj 1769 § 5, 1.punktum, og lovebekendtgørelse nr. 388 af 25. september 1951 § 3.

Ved udstykning i stk. 1 forstås både udstykning i den i lov nr. 290 af 31. marts 1949 § 1 anførte betydning, altså: en samlet fast ejendoms deling i flere parceller med egen matrikelbetegnelse på en sådan måde, at de enkelte parceller kan særskilt afhændes, pantsættes o.l., og en deling af jordegods ved stykkevis salg af de enkelte ejendomme.

Godserne Næsbyholm, Bavelse og Holckenhavn kan dog både arves særskilt og afhændes og pantsættes særskilt.

Statens ret til udstykning i henhold til den gældende lovgivning og eventuelt fremtidige love om udstykning og andre love, som måtte forudsætte udstykning, forbeholdes, ligesom der med naturfredningsmyndighedernes samtykke kan ske frivillige jordfordelinger og udstykninger, der ikke forrykker formålet med fredningen.

Bebyggelse må som hovedregel ikke ske. Der må kun opføres de for jordens landbrugsmæssige og skovbrugsmæssige udnyttelse nødvendige bygninger. Opførelse af andre nye bygninger skal billiges af det nedenfor nævnte udvalg.

§ 3

For at bevare den individuelle skønhedsværdi, som Holckenhavn og Næsbyholm hovedbygninger og interiører med deres bohæve, malerier, bogsamlinger o.l. udgør, må nævnte bygninger og deres kunstnerisk værdifulde interiører ingensinde væsentlig forandres, medmindre det nedenfor nævnte udvalg anser en forandring for at være en afgjort forøgelse af bygningernes eller interiørernes skønhedsværdi.

Endvidere må de malerier, andre kunstgenstande, møbler og bøger, der er opførte på den dette dokument vedhæftede fortegnelse, ikke uden nævnte udvalgs samtykke sælges eller på anden måde afhændes, men skal altså forblive på godserne. Midlertidigt udlån til ansete kunstudstillinger er dog tilladt, når der sørges for en fuldt betryggende forsendelse og forsikring.

Denne og andre, i det følgende nævnte sagkyndige afgørelser træffes af et udvalg, nedenfor kaldet udvalget, på 3 medlemmer. Et medlem

skal være direktøren for Nationalmuseet. Det andet medlem udnævnes af statsministeriet og skal være særlig sagkyndig i spørgsmål vedrørende den efter nærværende servitut fredede natur. Det tredje medlem vælges af ejerne. Udvalget vælger selv sin formand.

§ 4

Som nærmere retningslinier for naturens og de dertil knyttede skønhedsværdis bevaring bestemmes følgende:

De nuværende parker skal bevares og kun udvikles efter skønhedsmæssige hensyn på historisk grund. Større ændringer i parkanlægene må ikke foretages uden godkendelse af Kunstakademiets professor i havekunst og direktøren for Københavns Universitets Botaniske Have.

Det bør tilstræbes, at mindst 70% af skovenes nytteareal på begge godser er dækket med løvskov.

Jagten skal drives efter retningslinier, der fastsættes af udvalget.

De landskabsbilleder på godserne, som efter udvalgets opfattelse anses for fredningsværdige, skal bevares intakt.

§ 5

Særlig må med hensyn til Næsbyholm og Bavelse mærkes, at landskabsbilledet ved Tyrstrup og Bavelse sø som det i øjeblikket tegner sig, skal bevares. Herved vil der samtidig være taget hensyn til plantevæksten og til faunaen af insekter og andre såkaldte lavere dyr. For de i åen og den ved søbredden levende dyresamfund er det netop i denne egn overordentlig vigtigt at sikre naturlige livsvilkår, fordi studiet af vort lands ferskvandsfauna for en meget væsentlig del drives ud fra det ved søens nordvestende liggende "Suseruplaboratorium". Endvidere må man sikre den til åen knyttede fauna af højere dyr.

Af hensyn til fredningsformålene må navnlig følgende bestemmelser overholdes:

1. Løvskoven skal ganske særlig bevares omkring de steder, hvor gravhøje og dysser ligger tættest. Udvalget må rådspørges desangående.

2. Der må ikke foretages afgravning eller opfyldning langs søen eller i mosen ud mod den; åen må ikke reguleres, medmindre udvalget

giver sit samtykke dertil, eller det offentlige kræver det.

Roklubhuse o.l. må ikke lægges på arealet, og der må heller ikke indrettes særlige badepladser, idet et mere omfattende sportsliv henvises til egnen omkring Tyrstrup og Vinstrup, hvor landet er tættere beboet og mindre uberørt. Enkelte lejrpladser må anlægges på arealet, efter dertil indhentet tilladelse fra ejeren, men skal placeres mindst 200 m fra søbredden.

3. Der må ikke finde rørskæring sted udover selve godsets forbrug og ikke sejles med både i rørskoven undtagen af ejerne og godsets folk. Sejlads med motorbåde forbydes, for at fuglelivet kan have ro på søen, og vandet ikke skal blive for stærkt tilsølet med olie. Udvalget kan dog tillade anvendelse af en motorbåd til brug for det nødvendige erhvervsfiskeri og til hindring af krybskytteri og -fiskeri. Al anvendelse af grammofon, radio og anden mekanisk musik forbydes både på og ved søen.

§ 6

På Holckenhavn gods må navnlig udsigten fra højdepunktet lige vest for Bøllevangen bevares. Tilstødende ejendomme, hvis uforandrede karakter er nødvendig for bevaringen af denne udsigt, skal enten erhverves eller søges fredet ved en særlig servitut.

Bevares skal endvidere området langs østranden af Kajbjerg skov, hvor der mellem skoven og stranden ligger et tørt, græsklædt areal, bagtil begrænset af et broget skovbryn dannet af selvsåede træer, eg, røn, abild m.fl. i uregelmæssig blanding og med en yderbræmme af hindbær og ørnebregner.

Skoven ses meget både fra vandet og fra landevejen mellem Nyborg og Svendborg, og en bevarelse af løvskovskarakteren er derfor af væsentlig landskabelig betydning.

Samme hensyn kræver skovbundens rige forårsflora, som er af stor botanisk interesse. Det må særlig bemærkes, at skoven rummer tre forskellige arter af primula. Af sjældnere skovbundsplanter kan nævnes redebregner (*Matteuccia Struthiopteris*) og påskelillier (*Narcissus Pseudonarcissus*).

Den botanisk interessanteste del af skoven er iøvrigt det lille "Bøllevænge" ved nordvesthjørnet af Kajbjerg skov. Dette er bemærkel-

besværdigt ved, at flere partier af det hidtil har været drevet som bønderskov, d.v.s. at man kun har foretaget hugst og derpå ladet skoven vokse op, som den ville, uden plantning. Bl.a. har betydelige arealer været dækket af hasselkrat. Denne driftsform er efterhånden meget sjælden, og da den giver skoven et særligt, på sin vis naturligere præg end plantagen, skal det tilstræbes, at den fortsat opretholdes. På de steder, hvor bønderskoven dels før og dels i krigsårene er blevet helt eller delvis erstattet af nåletræsplantning, skal denne efterhånden erstattes af løvskov.

Dernæst har forskellige småpletter i nærheden af fjorden en vild vegetation af særlig interesse. Her vokser den kun 2-3 steder på Fyn fundne svalerod (*Cyananthus Vincetoxicum*). En bevarelse af de udyrkede pletter på skråninger og tør bund vil derfor være af botanisk interesse og bør altså tilstræbes.

De zoologiske interesser knytter sig hovedsagelig til fuglelivet. Om sommeren er der et rigt liv af eng- og strandfugle omkring Holckenhavn nor, og om vinteren er der som regel besøg af svømme- og fiskefugle i Holckenhavn fjord, der kun i de strengeste frostperioder fryser helt til.

Det må tilstræbes, at hele fjordarealet bliver reservat.

Til beskyttelse af de nævnte værdier må følgende bestemmelser følges:

- 1) Der må ikke foretages vandstandssænkning eller opfyldning, hvorved kysten ændres, medmindre det offentlige kræver det.
- 2) Hidtil udyrkede områder må ikke tages under kultur, og naturlig kratvækst må ligesom trægrupper og skov, der hidtil har fornyet sig selv, ikke ryddes, men kun udnyttes ved plukhugst og skal også i fremtiden forny sig selv uden underplantning. Kun hasselkrattene i Bøllevej skal som hidtil drives ved periodisk fuldstændig afdrivning, men som de øvrige kategorier uden underplantning.

§ 7

Denne servitut tinglyses på de i nærværende servituddokument indledende bestemmelse nævnte ejendomme.

På udvalgets foranledning affattes der en fortegnelse over og

der foretages en kortlægning af de i de foregående bestemmelser nærmere beskrevne arealer. Ved denne servituts tinglysning skal denne fortegnelse tinglyses på de ejendomme, hvorpå disse arealer findes; genparter af fortegnelsen og kortkopier skal medfølge anmeldelsen til tinglysning og opbevares i akterne for de vedkommende ejendomme.

De i henhold til de foregående fastsatte bestemmelser om fredning af dyreliv sikres ved ministerielle bekendtgørelser i det omfang, det er nødvendigt efter lov nr. 94 af 7. april 1936. Men der ydes ikke ejerne erstatning i den anledning.

Fredningen af de i ovenstående §§ 1, 2, 4, 5 og 6 nærmere omtalte naturområder skal sikres ved besiddernes frivillige overenskomster for de respektive lokale naturfredningsnævne.

§ 8

Der skal gives almenheden adgang til godsernes natur- og skønhedsværdier (parker og bygninger) på bestemte tider og i det hele i det omfang, det må anses forsvarligt af hensyn til disse værdiers bevaring og husfreden. Nærmere ordensregler skal godkendes af statsministeriet efter indstilling fra udvalget.

§ 9

For at give samfundet den fornødne garanti for, at godserne fremtidig administreres i overensstemmelse med de i nærværende dokument angivne bestemmelser, skal udvalget give nærmere retningslinier for fredningen og behandlingen iøvrigt af henholdsvis godsernes kultur- værdier og naturværdier og i det hele føre tilsyn med, at nærværende fredningsservitut overholdes.

§ 10

Denne servituts bestemmelser kan ikke forandres uden samtykke af statsministeriet, der tillige har påtaleret efter nærværende servitutdokument.

§ 11

Der oprettes et fond, kaldet det Howden-Rønnenkamp-Holck'ske

Fond, med ovennævnte udvalg som fondets bestyrelse.

Til dette fond henlægges et beløb, nominelt 64.000 kr. i vest- og sønderjysk kreditforeningsobligationer, 4 pr.c., 10. serie, dernæst nominelt 12.000 kr. 4 pr.c. Jyske Landkreditforeningsobligationer, 8. serie, 15.000 kr. 4 pr.c. Sønderjylland Kreditforeningsobligationer, 7. serie, 4.000 kr. 4 pr.c. Jysk Husmandskreditforeningsobligationer, 5. serie, ialt nominelt: kr. 95.000,-, dernæst et beløb af 63.000 kr. indestående på sparekassebog 1714 b med Bondestandens Sparekasse, og et beløb, 147.000 kr., indestående på sparekassebog med Bondestandens Sparekasse U 214 d, endvidere 150.000 kr., som vil blive udleveret mig, lensbaronesse Holck af Det Rønneknamp'ske Pengefideikommis og det Næsbyholm'ske Legat til fri rådighed.

Når suksessorfondene i Holckenhavn efter lenskontrollens bestemmelse for de fondene tilhørende beløb får pantesikkerhed herfor i Holckenhavn - ligesom forholdet var efter den oprindelige ordning - og til gengæld herfor, tilbageleverer de i fondene deponerede værdipapirer til Det Rønneknamp'ske Pengefideikommis og Det Næsbyholm'ske Legat og det mig ved dette fideikommis' og legats afløsning til fri rådighed givne beløb, 225.000 kr., vil dette sidste beløb blive overgivet til Det Howden-Rønneknamp-Holck'ske Fond.

Undertegnede lensbaron Mogens Howden-Rønneknamp Holck forpligter mig til at indbetale til nævnte fond et beløb af 100.000 kr. i indværende år, og i hvert af de følgende 2 år 70.000 kr., ialt 240.000 kr. Fondet vil herved komme til at andrage ca. 900.000 kr. Fondet kan, hvis ejerne ønsker det, forøges.

Fondet er en selvejende, almennyttig institution; og indtægterne af fondets kapital må alene anvendes til nedenfor nævnte formål, uden hensyn til, hvem der måtte være eller blive ejer af godserne Næsbyholm, Bavelse og Holckenhavn.

Fondets kapital skal altid være anbragt efter reglerne for anbringelse af umyndiges midler, dog at indtil halvdelen af kapitalens kursværdi kan anbringes i aktier, der daglig noteres på Københavns børs, såfremt vedkommende aktieselskab i hvert af de sidste 10 regnskabsår har givet et udbytte på mindst 4%. Endvidere kan fondet med statsministeriets tilladelse erhverve fast ejendom. Vedørende sådan ejendom vil deklaration være at tinglyse, om at ejendommen ikke kan sælges

eller behæftes uden statsministeriets tilladelse.

Fondets aktiver skal lyde på fondets navn og såvidt muligt noteres som tilhørende dette, hvorhos de skal forsynes med prohibitivpåtegning af statsministeriet.

§ 12

Medens fondskapitalen stedse skal forblive urørt, skal fondets årlige indtægter alene anvendes til gennemførelse af den ved nærværende fredningsservitut sikrede natur- og kulturtilstand, altså til udgifter ved fredning, vedligeholdelse og videreudvikling efter servitutens formål af den ved servitutten beskyttede natur, marker, enge, søer, åer, udsigter, skove, parker, dyre- og planteliv og Holckenhavn, Næsbyholm og Bavelse bygninger, disses interiører, bohave, malerier og andre kunstgenstande, til vedligeholdelse og benyttelse af de til bygningernes bevarelse nødvendige varme- lys- brandforsikrings- og andre indretninger og det til samme bevaring og til opfyldelse af fredningsservitutens formål iøvrigt fornødne folkehold o.l., derunder også opsynspersonale. Medens det er en forudsætning, at bygningerne bevares i en sådan stand, at de er tjenlige til beboelse for besidderne, er det en selvfølge, at der ikke af fondet må afholdes udgifter, der tjener til at opretholde ejernes private husholdning.

Hvad der i et enkelt år ikke anvendes til ovennævnte formål, henlægges til disposition for senere regnskabsår. Bestyrelsen afgør spørgsmål om indtægternes anvendelse efter nærværende § 12, stk. 1; i tilfælde af uenighed herom mellem besidderne og bestyrelsen, afgøres spørgsmålet endelig af statsministeriet, hvis beslutning ikke kan indbringes for domstolene.

§ 13

Over fondets formue, dets indtægter og udgifter, skal bestyrelsen hvert år aflægge regnskab og herunder gøre rede for anvendelsen af fondets indtægter til vedligeholdelse af den af fredningsservituten krævede tilstand. Fondets regnskabsår er kalenderåret.

Regnskabet skal, forsynet med bestyrelsens underskrift, inden 3 måneder efter regnskabsårets udløb indsendes til revision i statsministeriet, der udnævner revisor og fastsætter hans honorar. Stats-

ministeriet deciderer regnskabet.

Honorar til bestyrelsens medlemmer, disses rejseudgifter o.l.,
og til revisor afholdes af fondets indtægter. Honorarerne skal god-
kendes af statsministeriet.

§ 14

På nærværende dokument vil der være at søge kgl. konfirmation.

Den 4. maj 1957

[Signature]

B. Rørup

Nærværende deklaration begæres tinglyst paa matr. nr.
1a, 1e, 1f, 1g, 1h, 1i, 1k, 1l, 1m, 1n, 1o, 1p, 1r, 1s, 1u, 1v af
Holckenhavn hovedgaard, Vindinge sogn, og paa matr. nr. 19e, 5b, 6c,
7c, 8b, 9b, 10b, 11c, 12b, 13c, 14b, 16c, 17c, 18d, 15b, 22a, 22b,
22c af Kogsbølle by, Vindinge sogn.

Med hensyn til servitutter, byrder og pantehæftelser
henvises til ejendommens blad i tingbogen.

Fredningsnævnet for Svendborg amtsraadskreds,
den 20. juli 1957.

[Signature]

Indført i dagbogen for retsreds nr. 32. Nyborg købstad m. o.

den 22. JUL. 1957

Lyst. *Islebehusen* 1919 Akt: Skab. af Nr. 590.
Kogsbølle 22a
Indlægsseddel over lods og reahæft

[Signature]

140/37
2
2

[Signature]

[Signature]

Foranstående fredningstilbud modtages.

Fredningsnævnet for Svendborg amt, den 24. juni 1958.

[Signature] *[Signature]*

Foranstaaende Fredningstilbud modtages.

Vindinge, den 1. Juli 1958.

Lund Larsen

Vindinge Kommunes Medlem af
Fredningsnævnet ved Sagens
Behandling.

Hverringe

Hverringe - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Hverringe ejerlav består af mange dele. Ud over selve hovedbygningen Hverringe og avlsgården Bøgebjerg er der mange mindre hussamlinger, et par gårde, en sommerhuskoloni, en campingplads og enkelte enkelt liggende huse.

Hovedgårdsejerlavet har en så stor udstrækning og er af en så varieret resursestruktur, at en decentralisering af driften ud på avlsgårdene Bjørnsgård og Bøgebjerggård og ellers de mange hussamlinger har været den bedste løsning. Beboerne i hussamlingerne har formentlig ernæret sig ved en kombination af husmandsbrug, fiskeri og daglejerarbejde ved godsets landbrugs- og skovdrift.

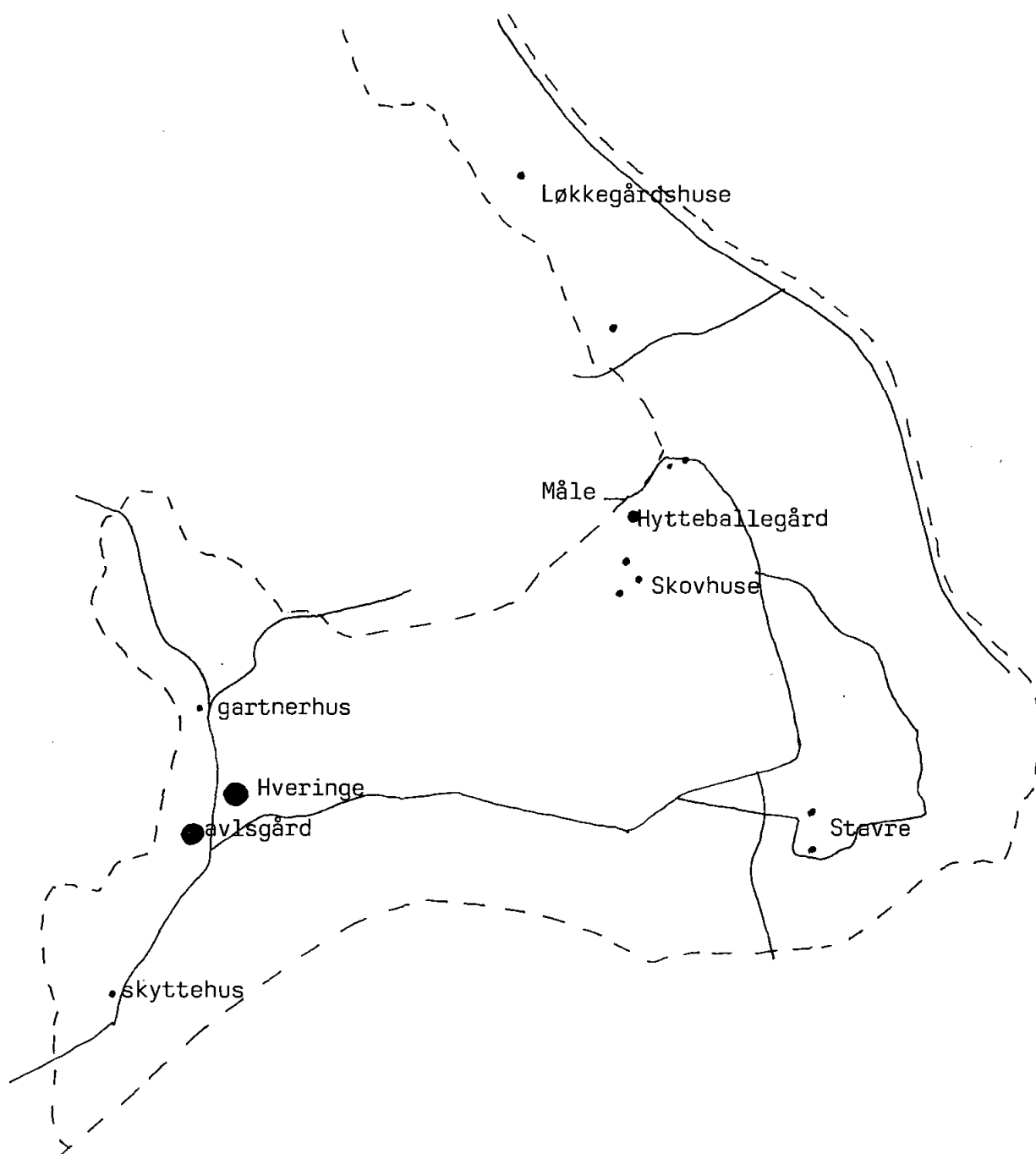
Ser vi på de ændringer, der er sket i ejerlavet i perioden fra o.1800 og op til idag, så er der sket en del, men hovedstrukturen er uændret. Ejerlavets sydlige del er ret typisk med enkelte nyanlagte huse mellem 1800 og 1885 i forbindelse med godsets afløsning af hoveriet og følgende overgang til egen arbejdskraft, der skulle have en bolig. I perioden mellem 1885 og 1992 nedlægges der en del huse. Behovet for arbejdskraft og bolig nær arbejdsstedet er ikke så stort længere, og den sydlige del af ejerlavet omfatter den ret intensivt drevede del, hvor det var oplagt at opdyrke hustomterne. I løbet af 1800-tallet opføres et større gartneri umiddelbart nord for hovedanlægget. Bygningerne og den store havemur er bevaret, men bruges kun til beboelse og den store køkkenhave er plantet til med træer.

I ejerlavets nordlige del sker der ligeledes en vækst i antallet af huse mellem 1800 og 1885, men det omfatter en del flere huse. I den efterfølgende periode mellem 1885 og 1992 nedlægges kun et par stykker, men områdets ekstensive drift kombineret med de store rekreative interesser medførte, at der nyanlagdes 4 huse, en feriekoloni, et sommerhusområde og en campingplads.

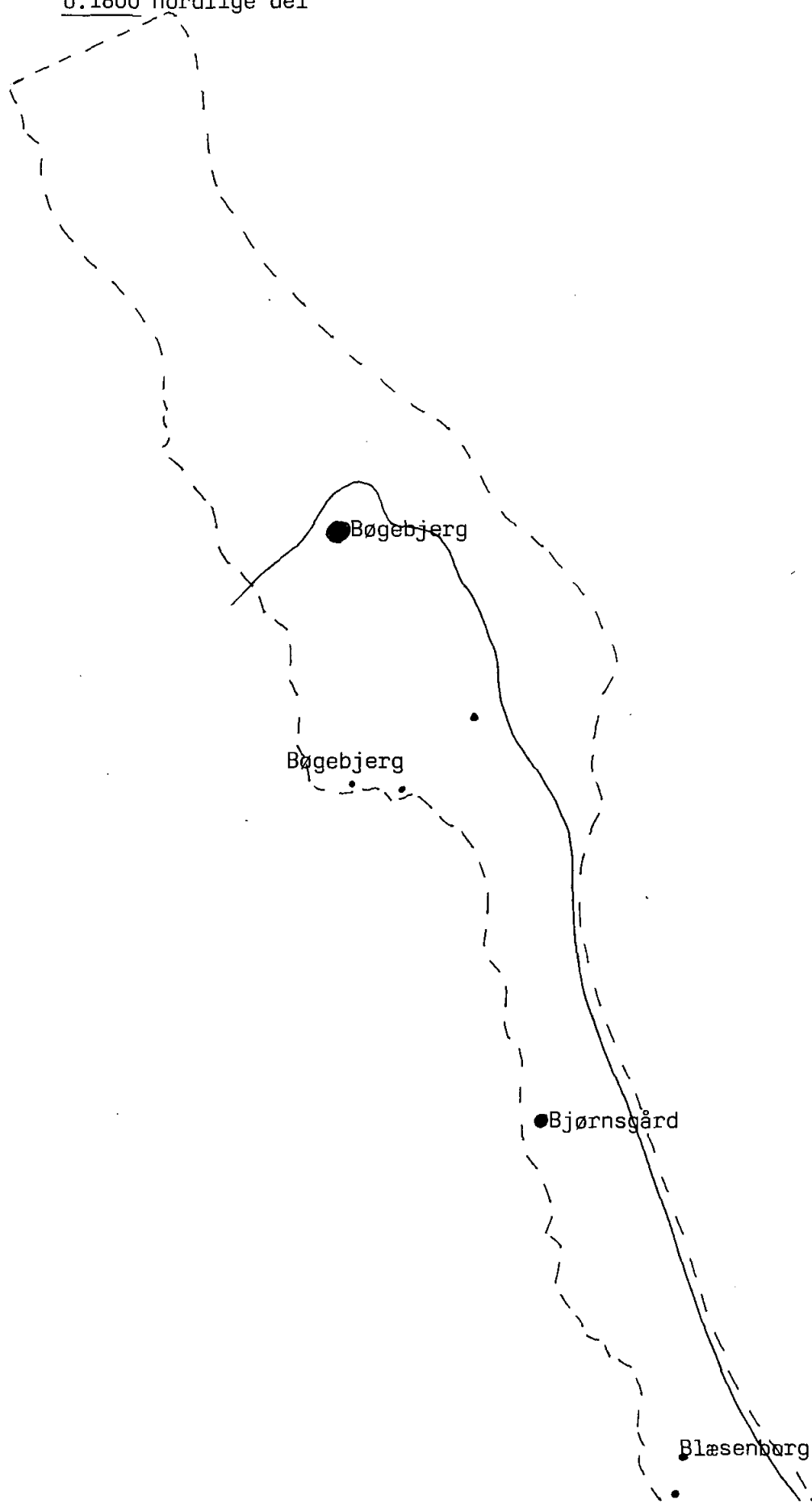
Ser vi på byggestilen i den samlede bebyggelse, så er der ikke tale om nogen ensartet byggestil eller speciel markant godsbyggestil. Nu er der jo også tale om bebyggelser anlagt over en lang periode og med forskellige funktioner som: husmandsbrug, gårdbrug, skovarbejder/funktionærboliger og fritidshuse. Et fælles træk er det store indslag af bindingsværkshuse, som det også kendes fra den øvrige del af Hindsholm. Alle husene er beboede og i rimelig god stand. Hovedbygningen, der er opført sidst i 1800-tallet er beboet og velholdt. Hovedparten af avlsgården stammer fra anden halvdel af 1800-tallet, mens andre dele af den er af nyere dato. Den er rimelig velholdt. Store dele er i brug, mens andre dele ikke anvendes længere.

Hverringe - bebyggelsesstruktur (sydlige del)

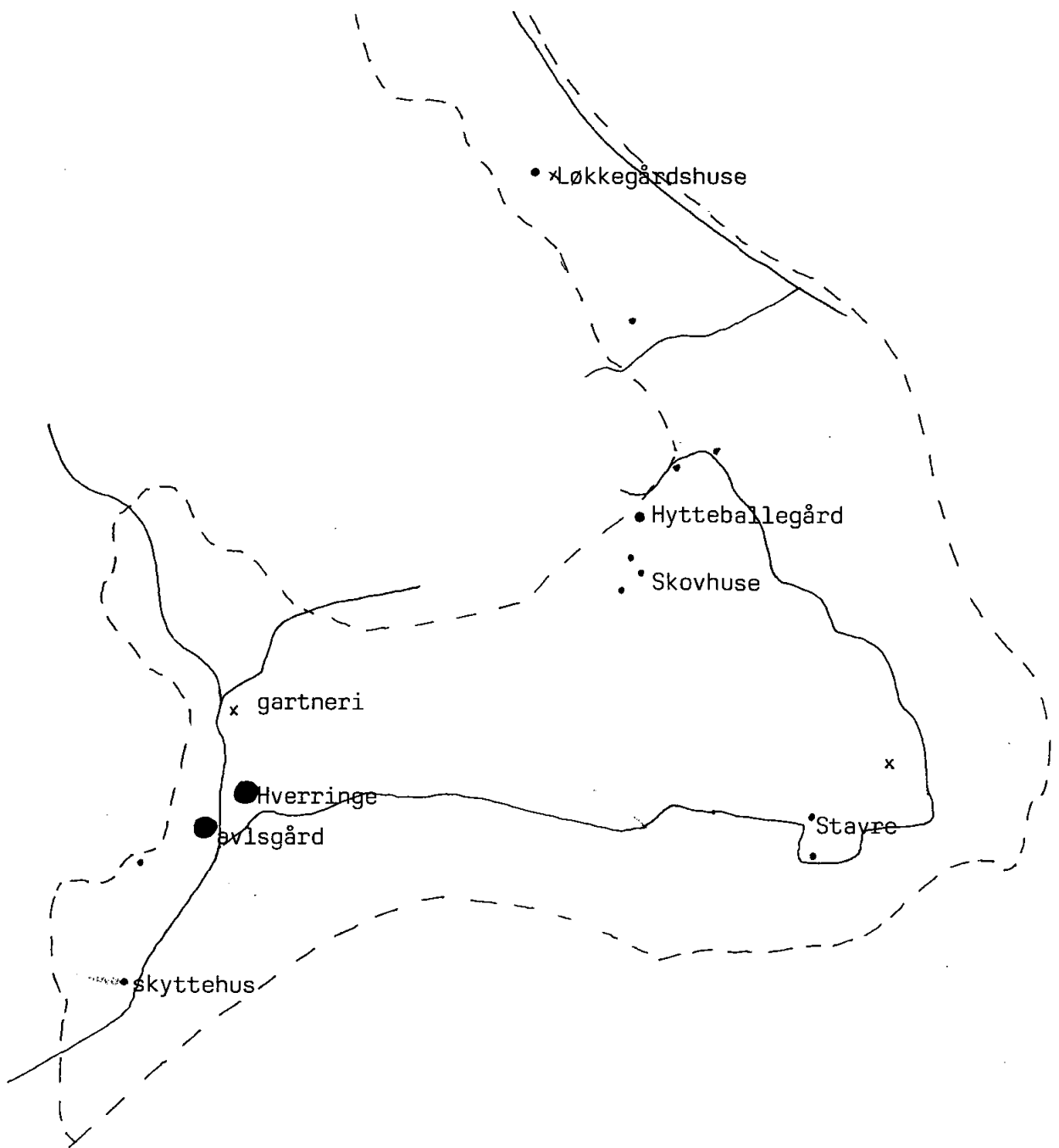
o.1800

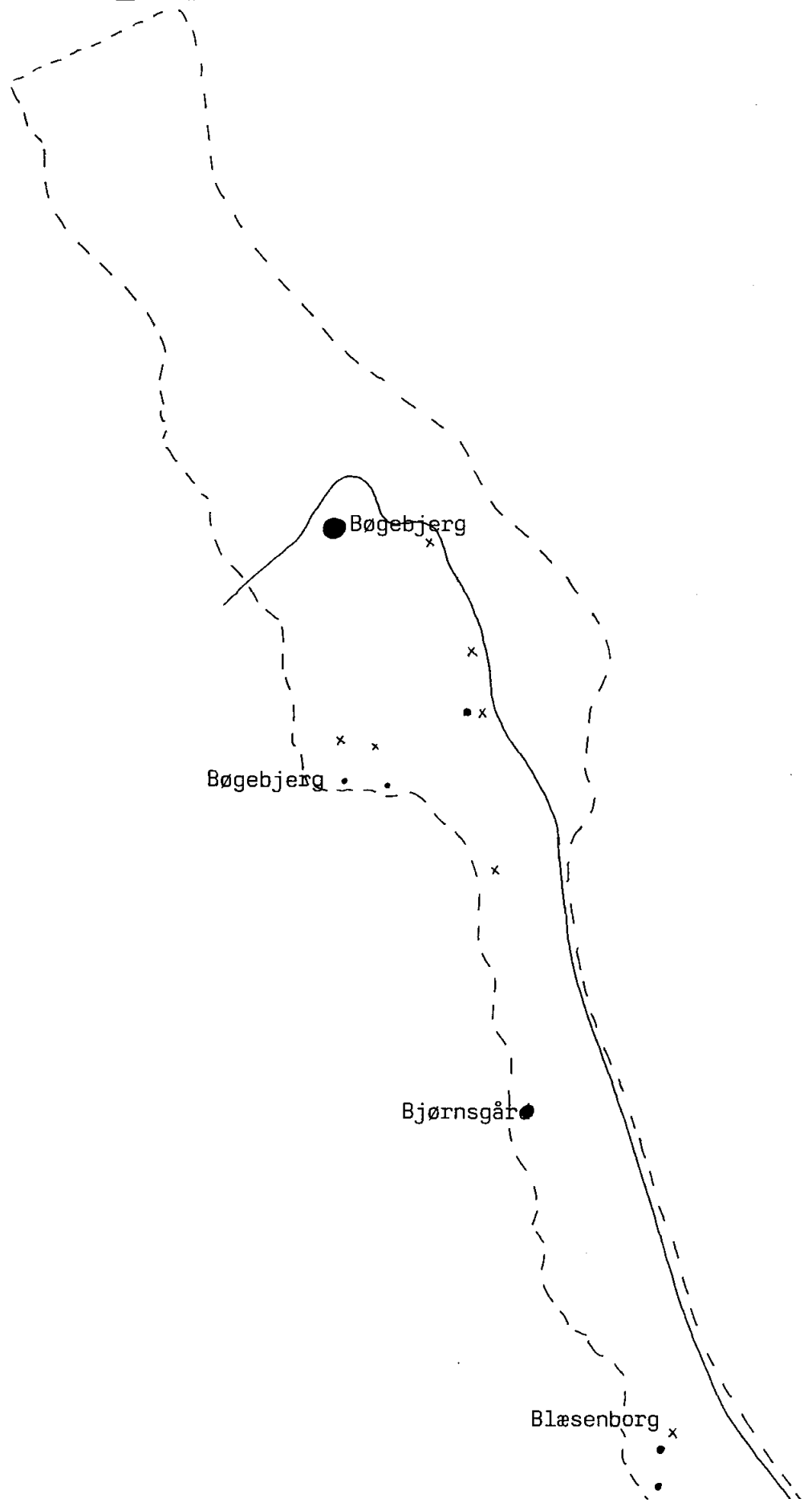
o.1800 nordlige del

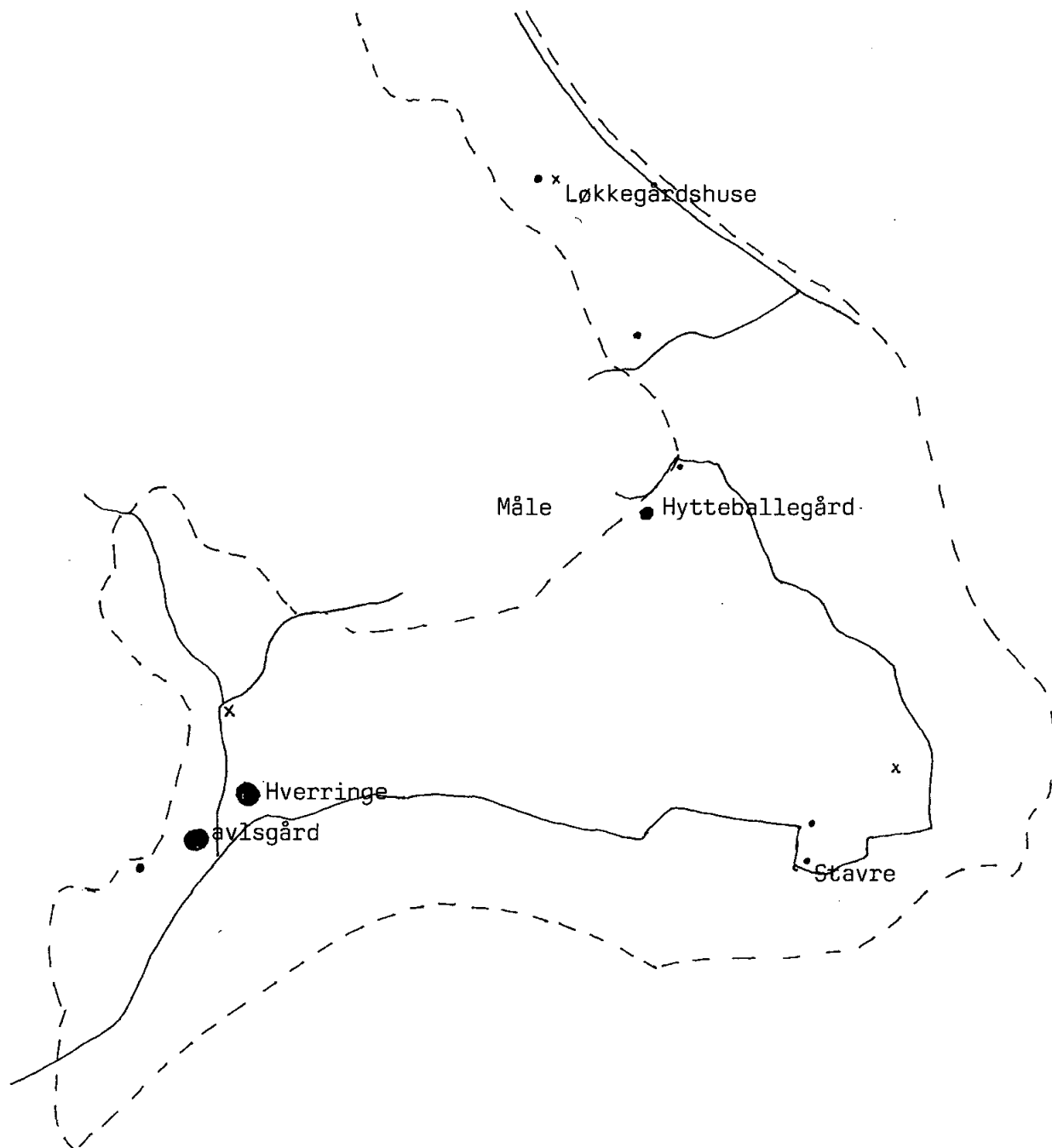
o.1885

0.1885 nordlige del

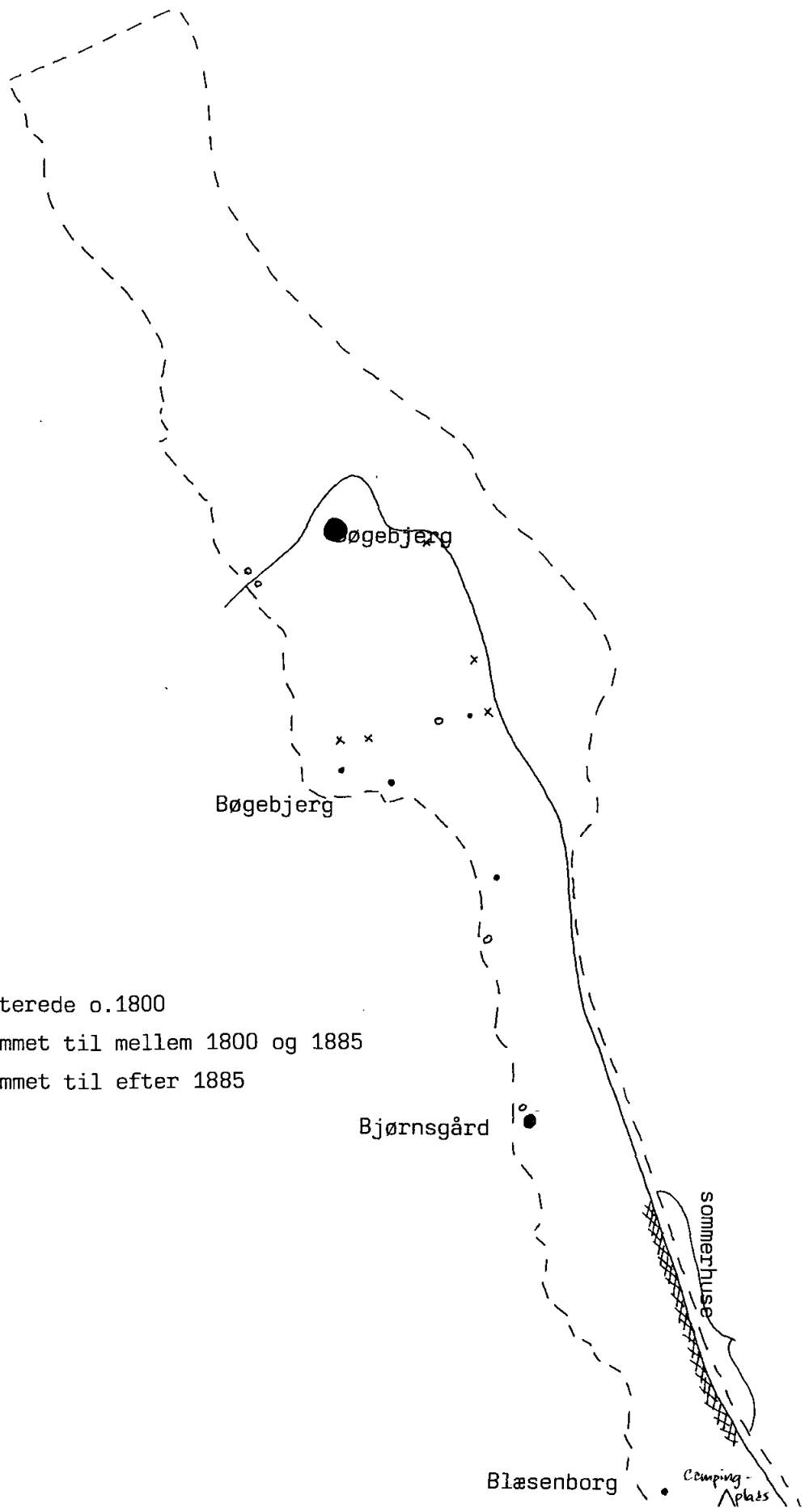

1992 sydlige del

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1885
- bebyggelser, der er kommet til efter 1885

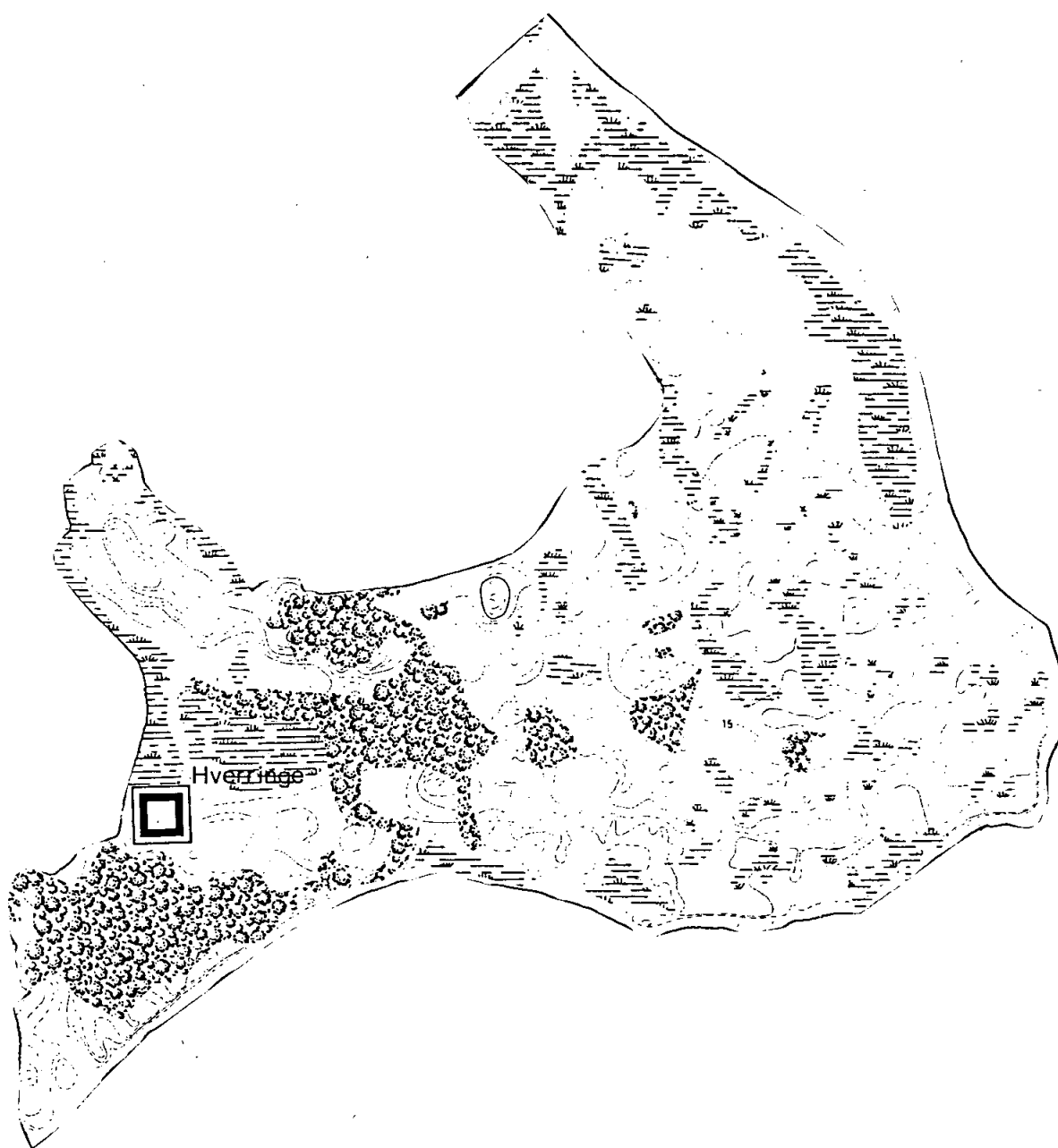
1992 nordlige del

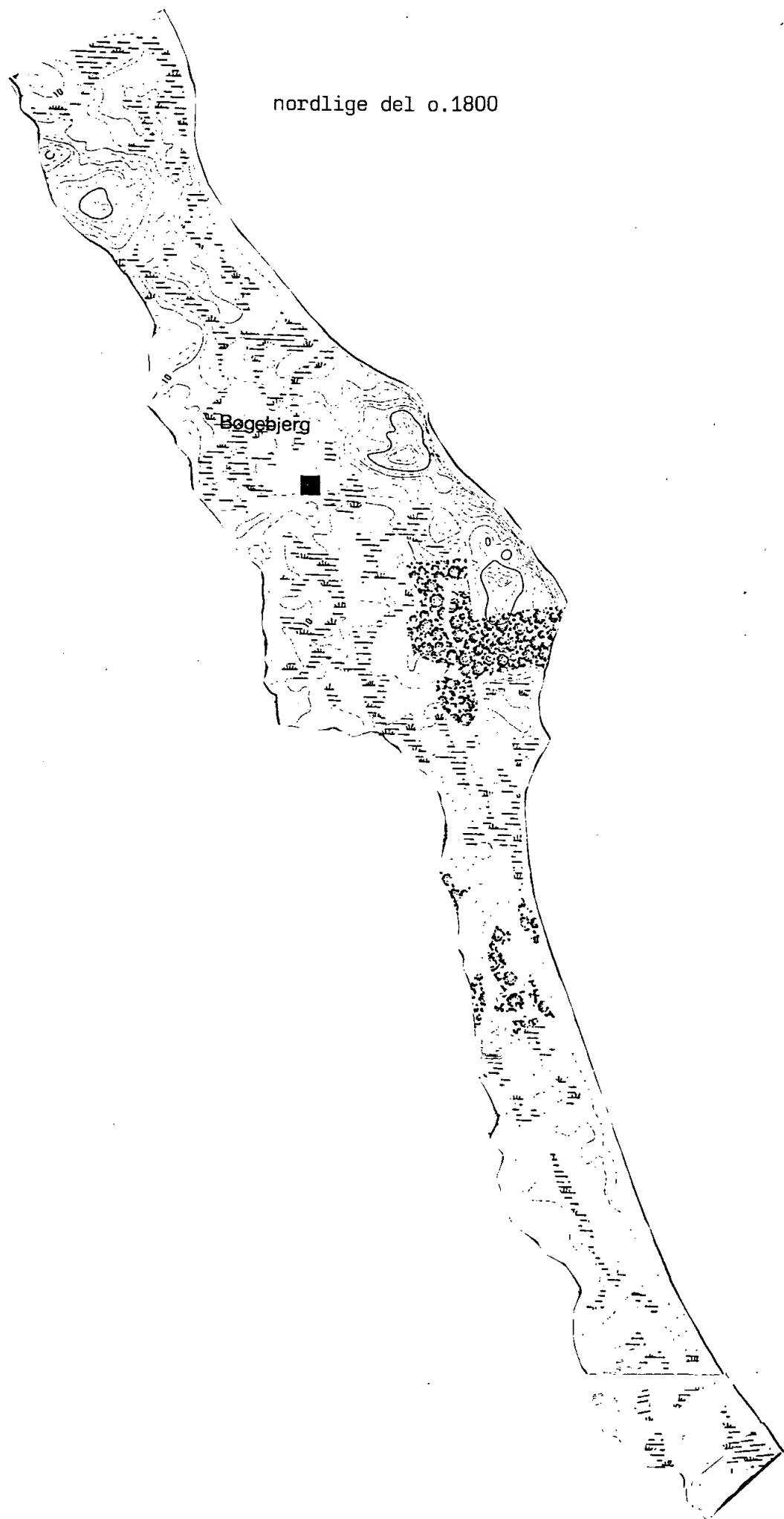
- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1885
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1885

Hverringe - resursestruktur

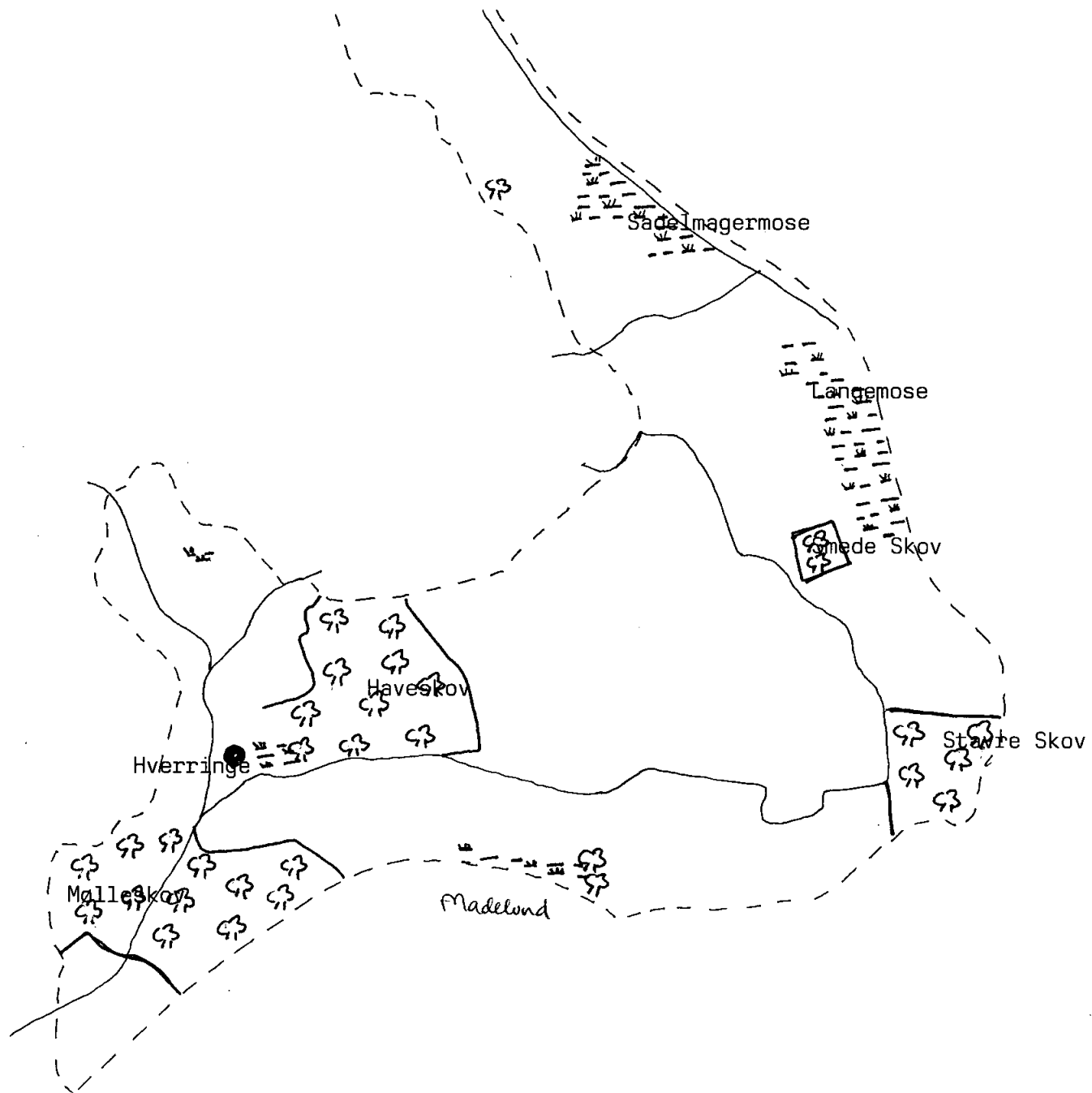
sydlige del o.1800

nordlige del o.1800

1992

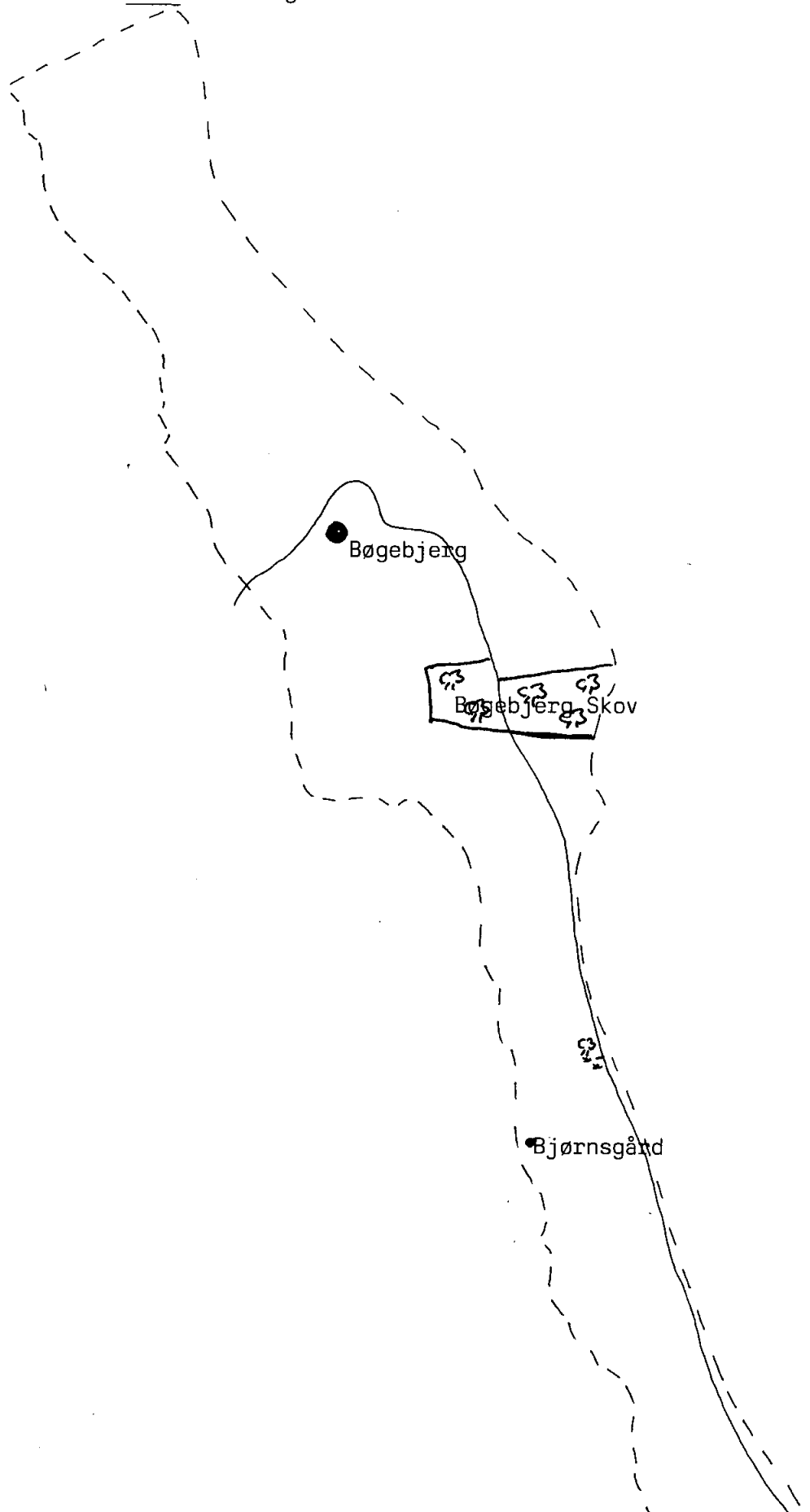

skov

— skovdiger

- - - vådbundsområder

1992 nordlige del

Hverringe - resursestruktur

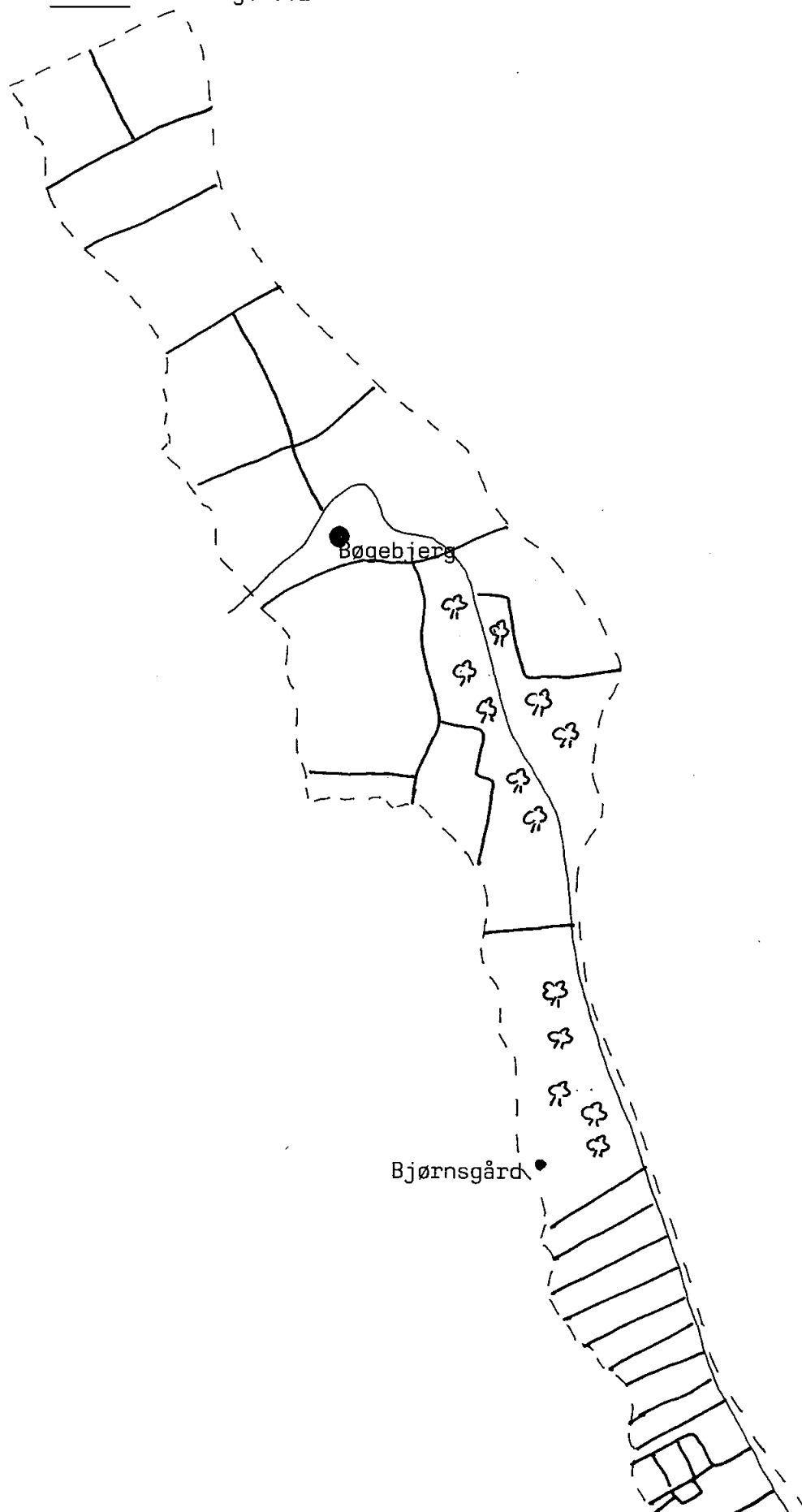
Resursestrukturen i Hverringe ejerlav i dag består først og fremmest af agerjord. Skovarealet er moderat i betragtning af ejerlavets store udstrækning. Det er fordelt på 4 steder. To omkring selve Hverringes gods, en tredje ved Stavrehoved og en fjerde ved Bøgebjerg. Ved kysten findes der enkelte vådbundsarealer.

Der er sket en del ændringer i perioden fra o.1800 og op til i dag. O.1800 var ejerlavet præget af et utal af små vådbundsarealer over det hele, men de blev opdyrket i løbet af 1800-tallet. De større vådbundsarealer ved kysten er dog blevet liggende. Omkring skovene er der ikke sket så store ændringer. De er blevet reguleret lidt og et nyt skovstykke - Stavre Skov er blevet anlagt i det her århundrede.

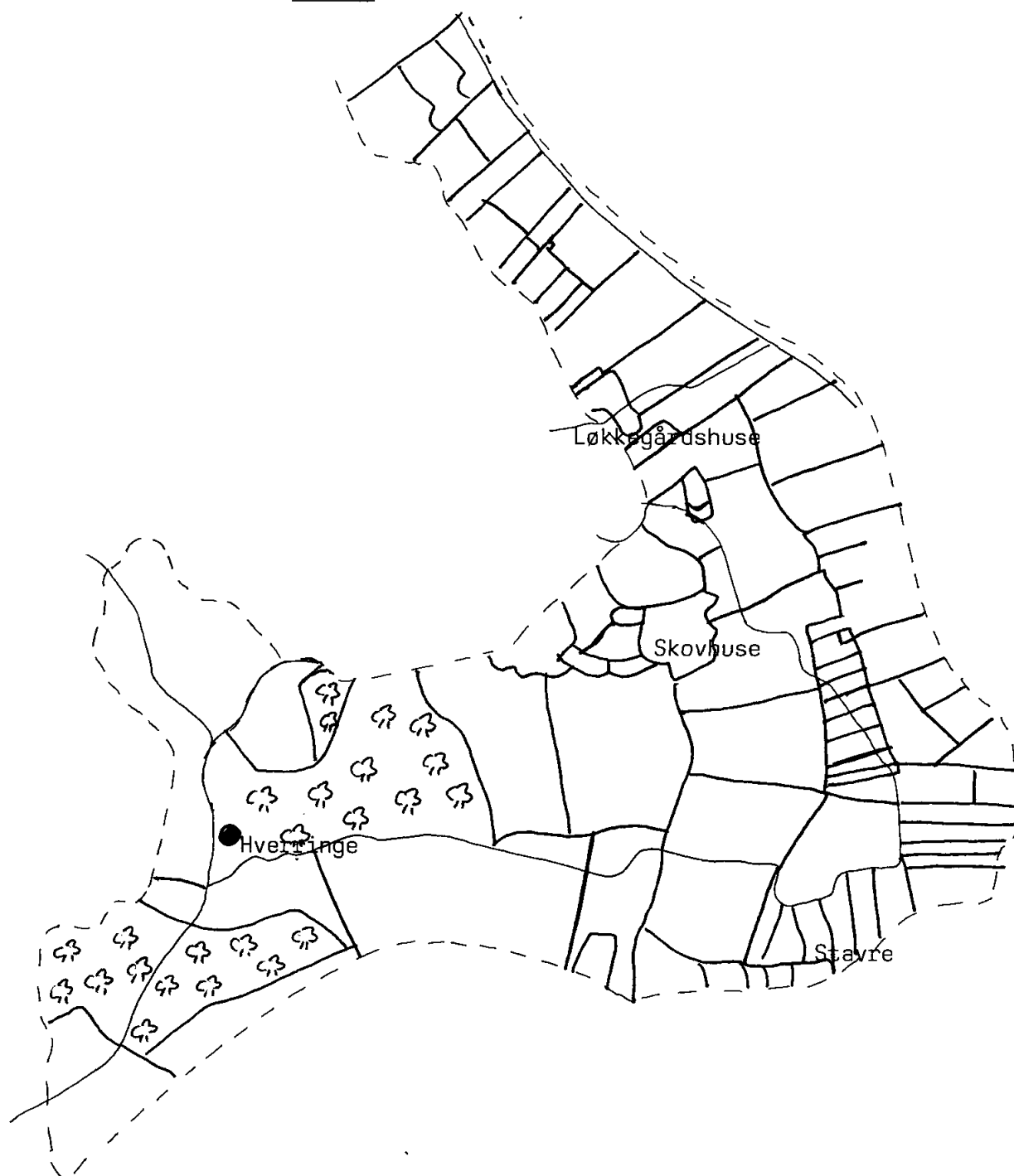
Hverringe - markstruktur (sydlige del)

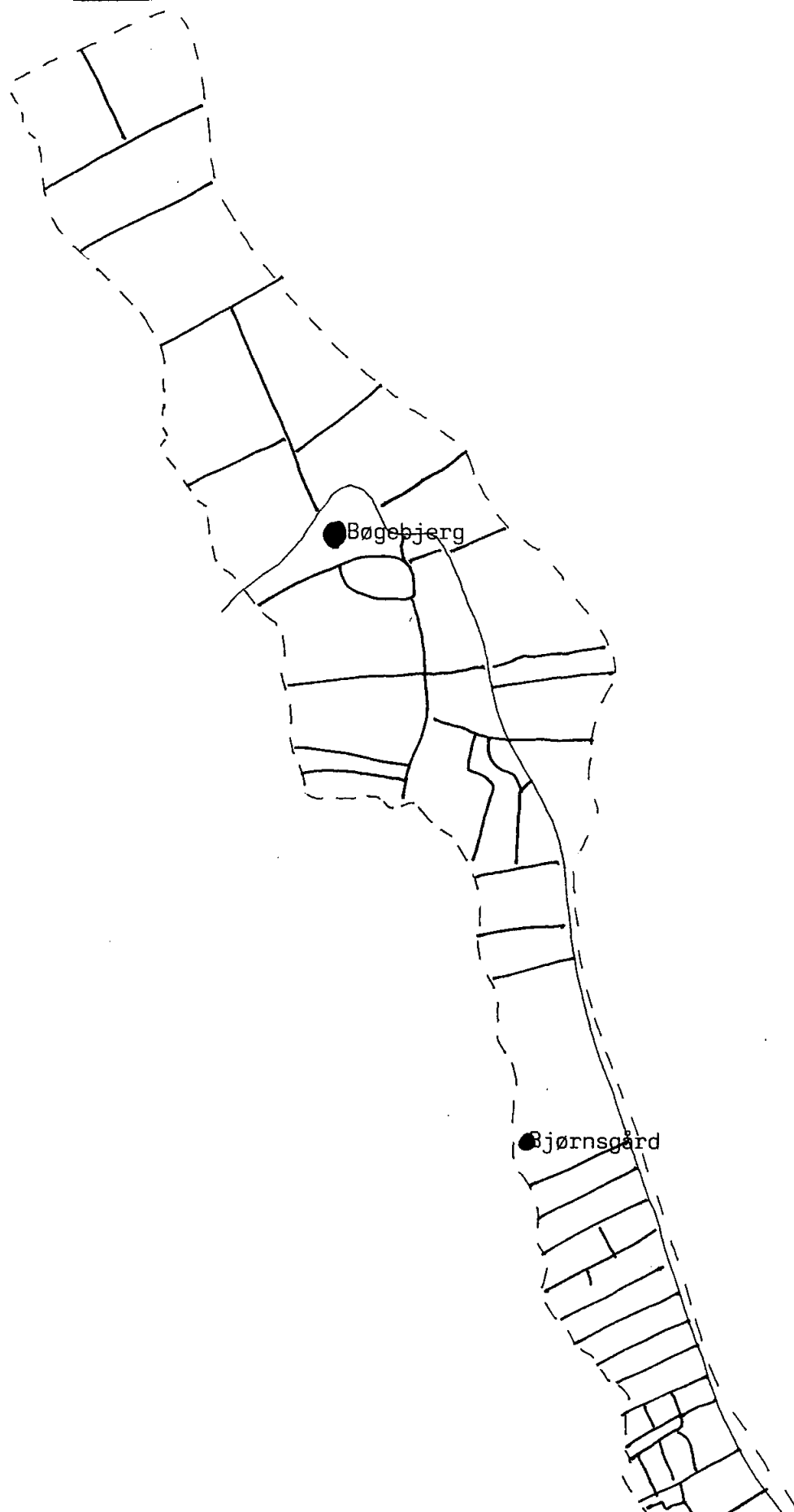
o.1800 nordlige del

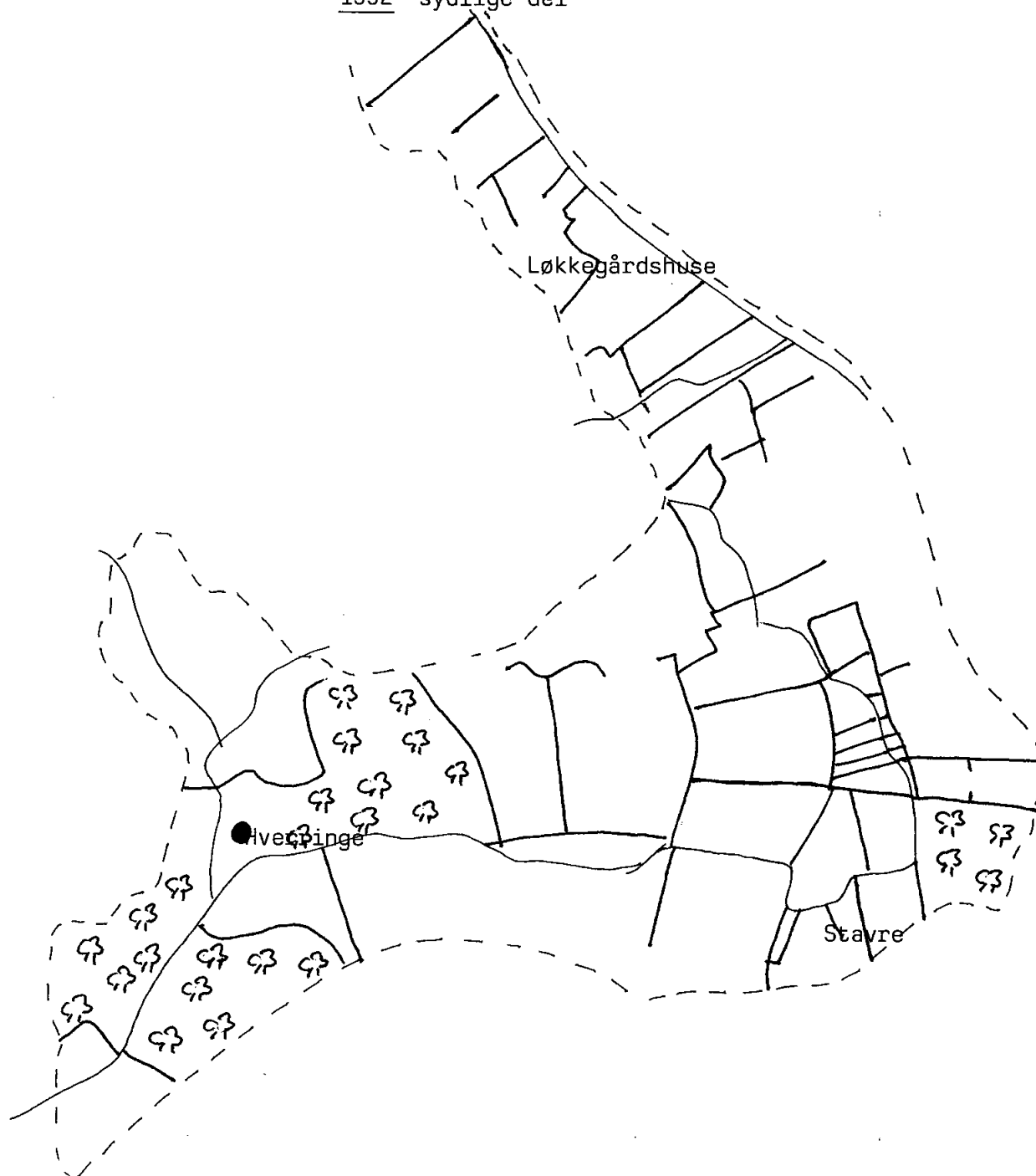
o.1885 sydlige del

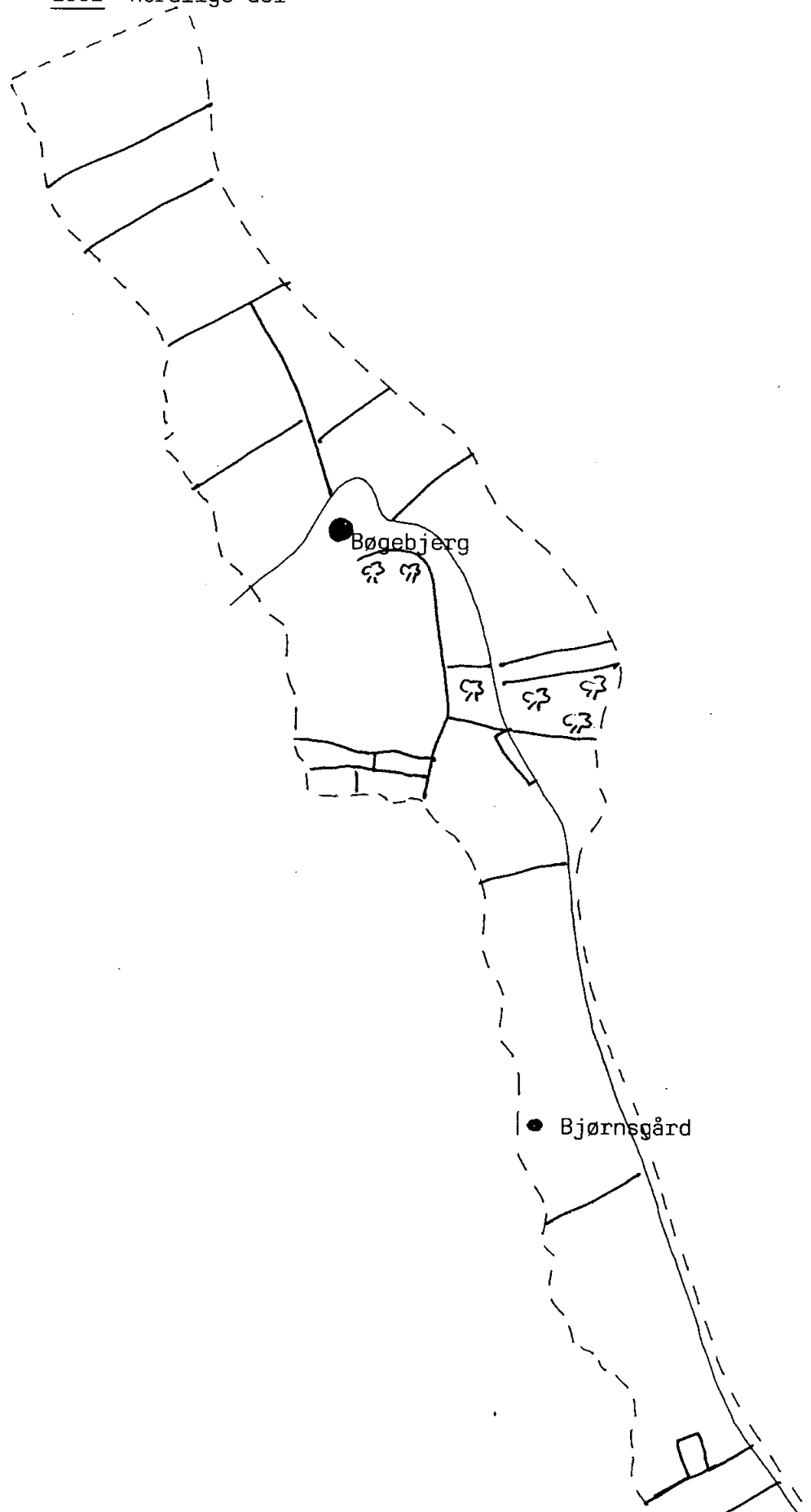
o.1885 nordlige del

1992 sydlige del

1992 nordlige del

Hverringe - markstruktur

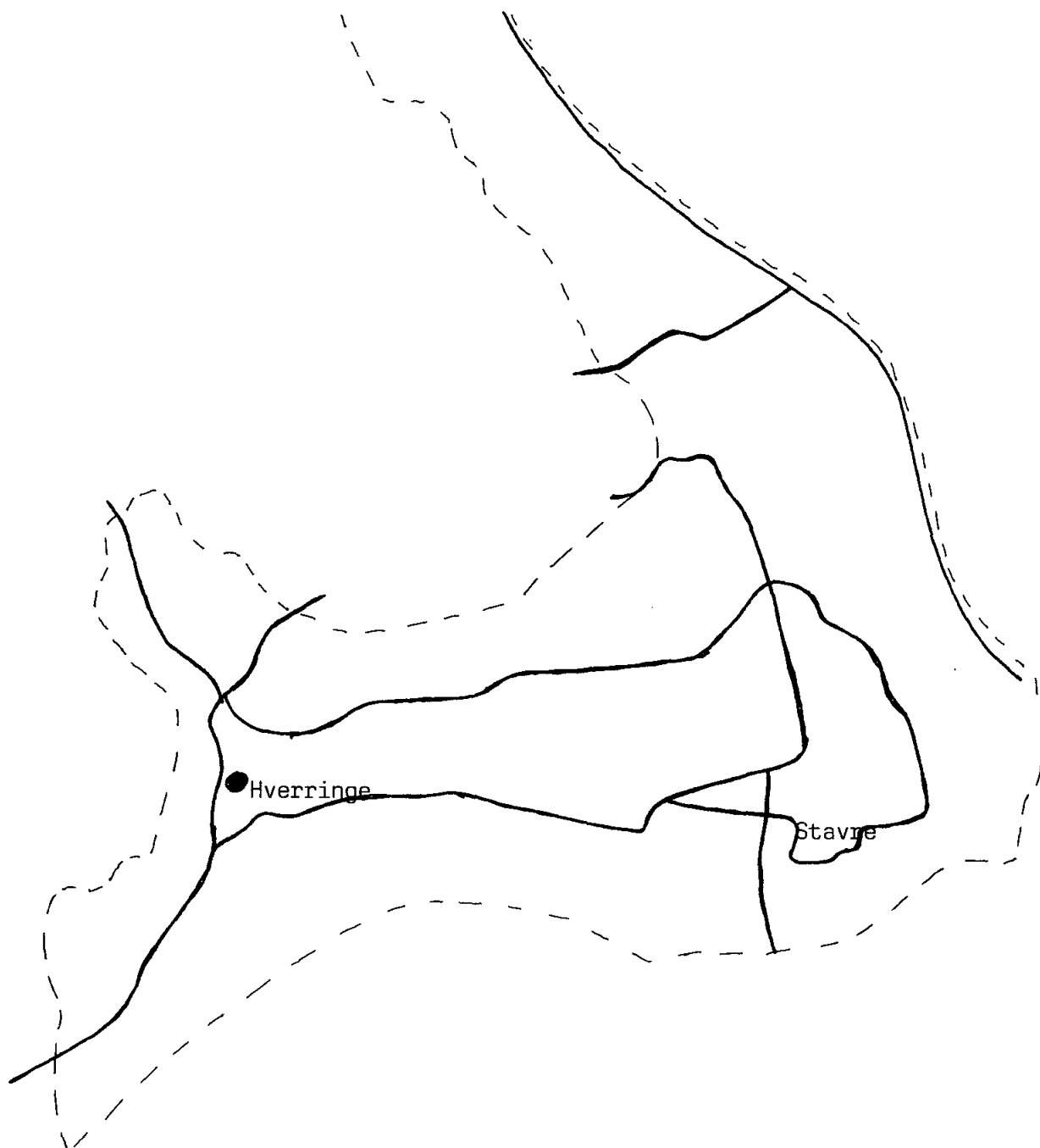
Markstrukturen i Hverringe ejerlav i dag består af flere, store, uregelmæssige marker omkring selve godset, en del smålodder ved Stavre og Løkkegårdshuse, nogle store marker langs kysten og endelig et system med regulære, jævnstore marker ved Bøgebjerg.

Der er sket en del ændringer i markstrukturen siden o.1800. I 1800-tallet var der mange, jævnstore marker omkring selve Hverringe gods. Et marksystem, som var skabt i forbindelse med overgangen fra vangebrug til kobbelbrug o.1800. Jorden ved Skovhuse og op langs kysten til Bjørnsgård var delt op i en masse små lodder, der blev dyrket af de eksisterende husmandssteder og fæstegårdene i Måle og Viby. Ved Bøgebjerggård var der ligesom ved Hverringe skabt et system med flere, jævnstore marker, men her havde det været muligt at give dem en mere regulær form. Systemet med de mange små lodder langs kysten er næsten helt forsvundet i det her århundrede, dele af markskellenen ved hovedgården Hverringe forsvandt allerede inden 1890, så markerne blev større og af en mere varierende størrelse. Omkring Bøgebjerggård er markstrukturen dog forblevet næsten uændret, så den i dag fremstår som et fint eksempel på den markstruktur, som hørte til 1800-tallets driftsmåde.

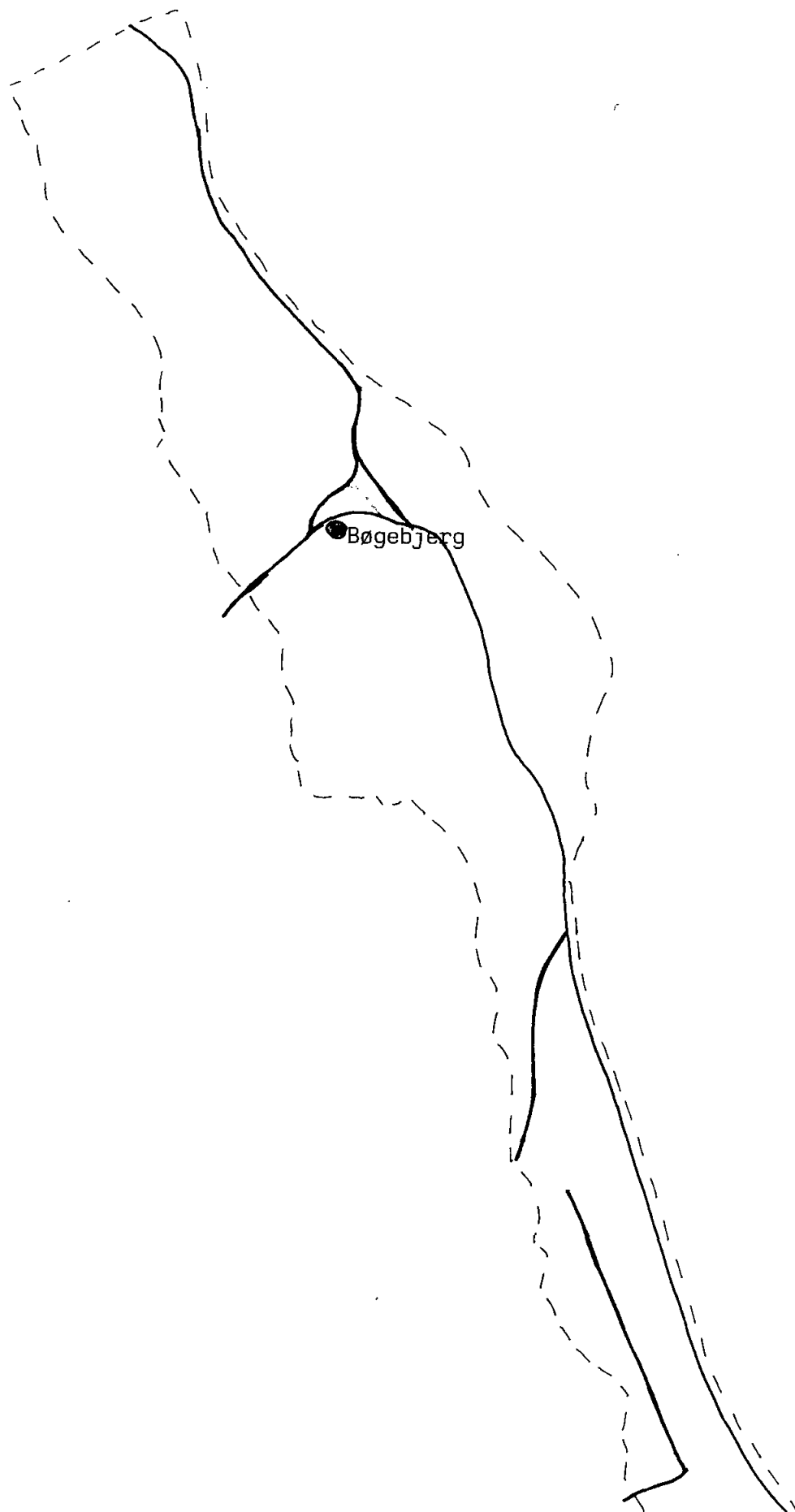
De fleste markskel har form af diger bevokset med levende hegn.

Hverringe - vejstruktur

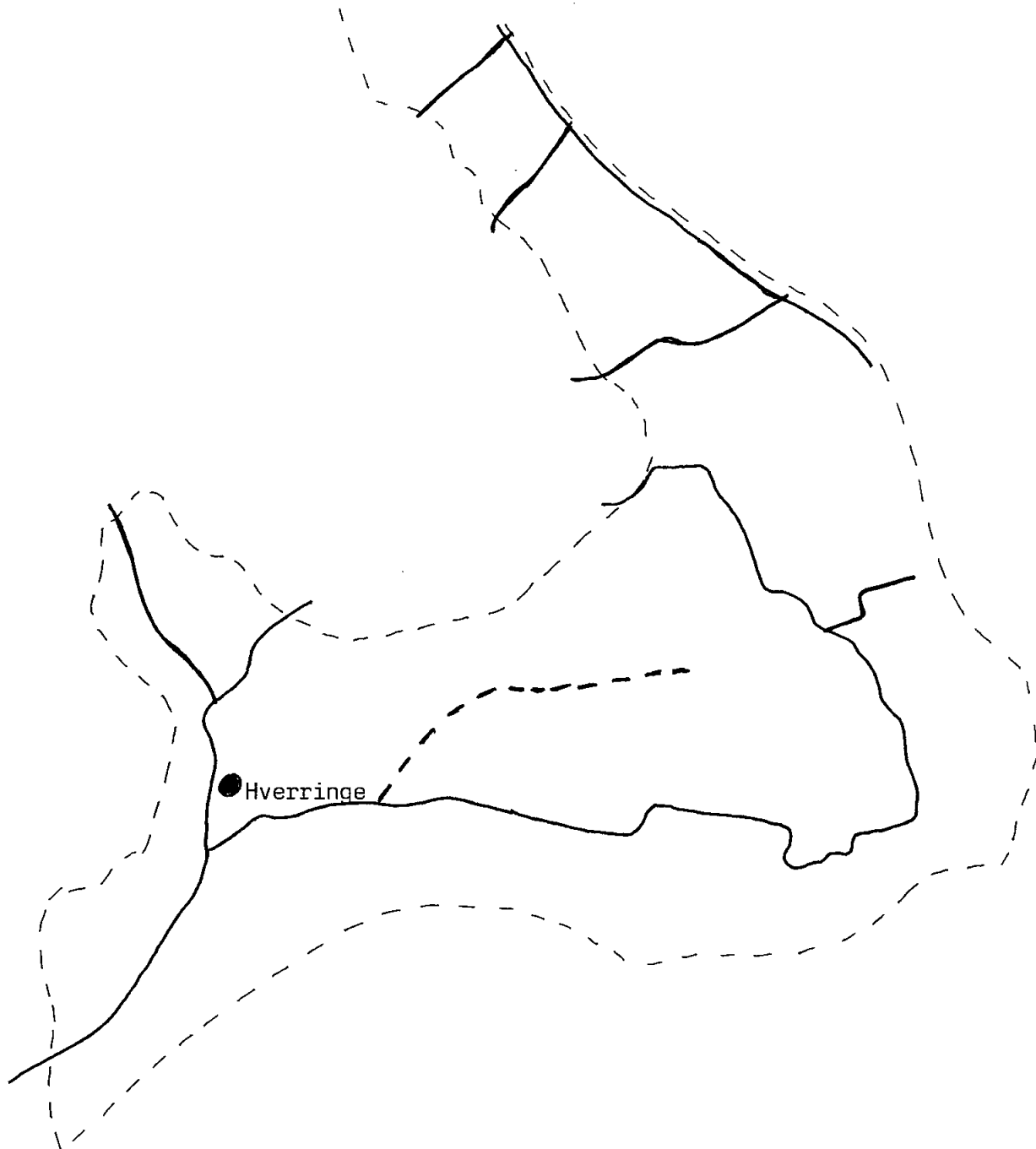
o.1800 sydlige del

o.1800 nordlige del

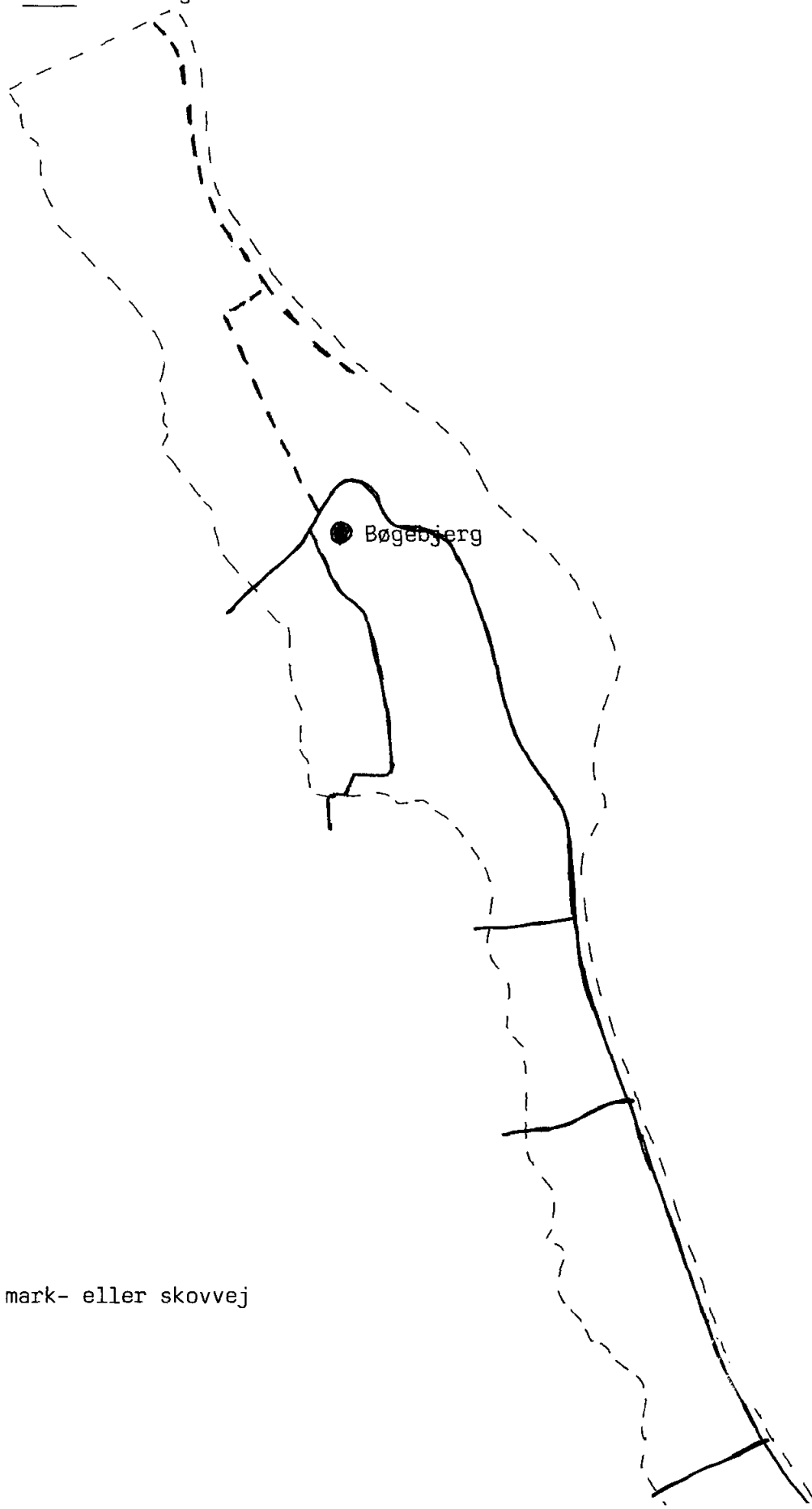
1992 sydlige del

— vejforløb

--- ældre vejforløb nu mark- eller skovvej

1992 nordlige del

— vejforløb

- - - ældre vejforløb, nu mark- eller skovvej

Hverringe - vejstruktur

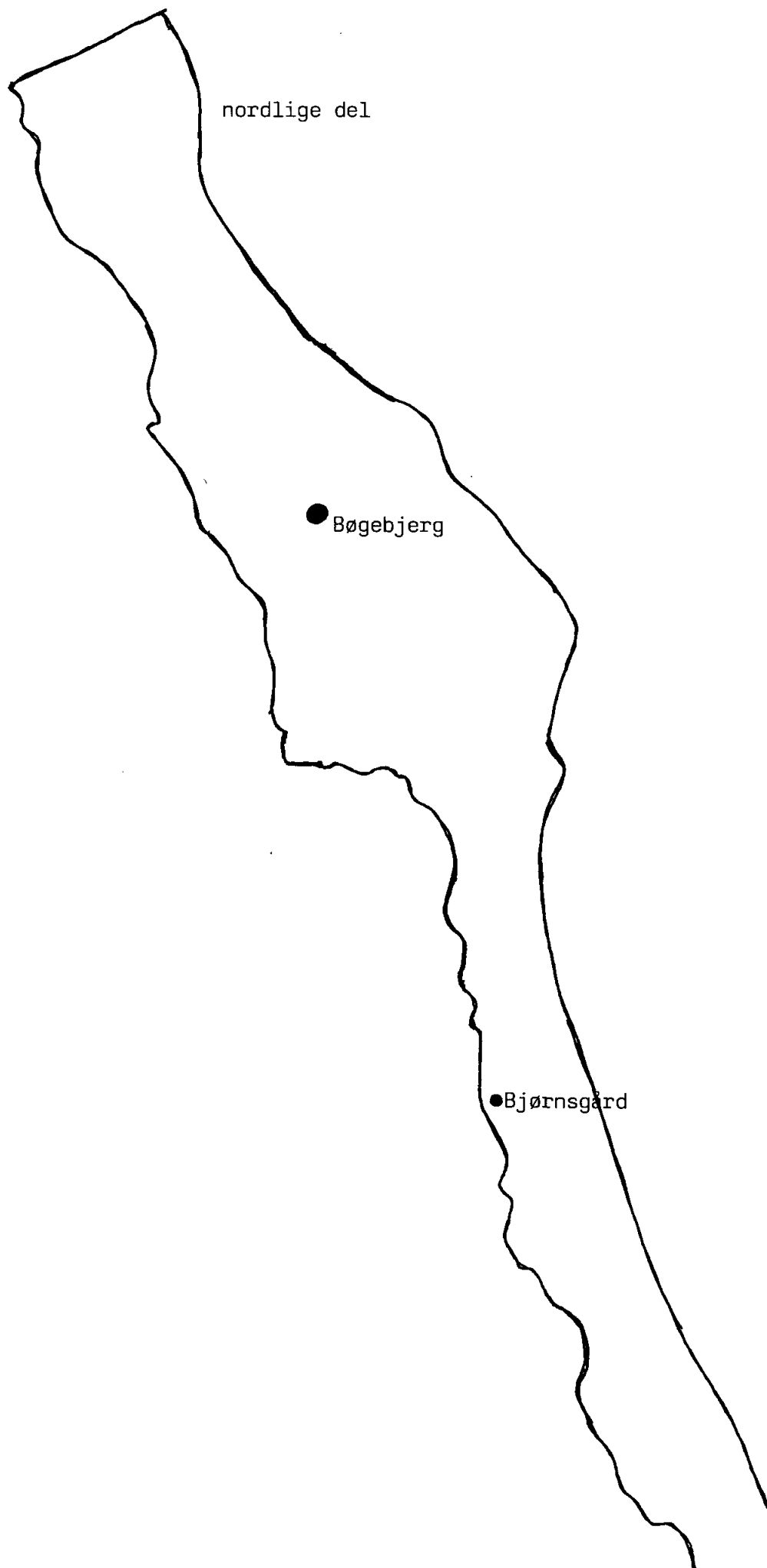
Hverringe ejerlav består i dag af en mængde store og små vejforløb, der både gennemskærer det vidtstrakte ejerlav og forbinder det med de mange omkringliggende landsbyer.

Hovedvejstrukturen er i store træk forblevet uændret siden 1800, men som det fremgår af kortene er der forsvundet en del mindre forløb, der delvis er bevaret i dag i form af markveje, ligesom der er kommet et del mindre vejforløb til op langs hele kystdelen af ejerlavet.

Hverringe - ejerlavsgørnse

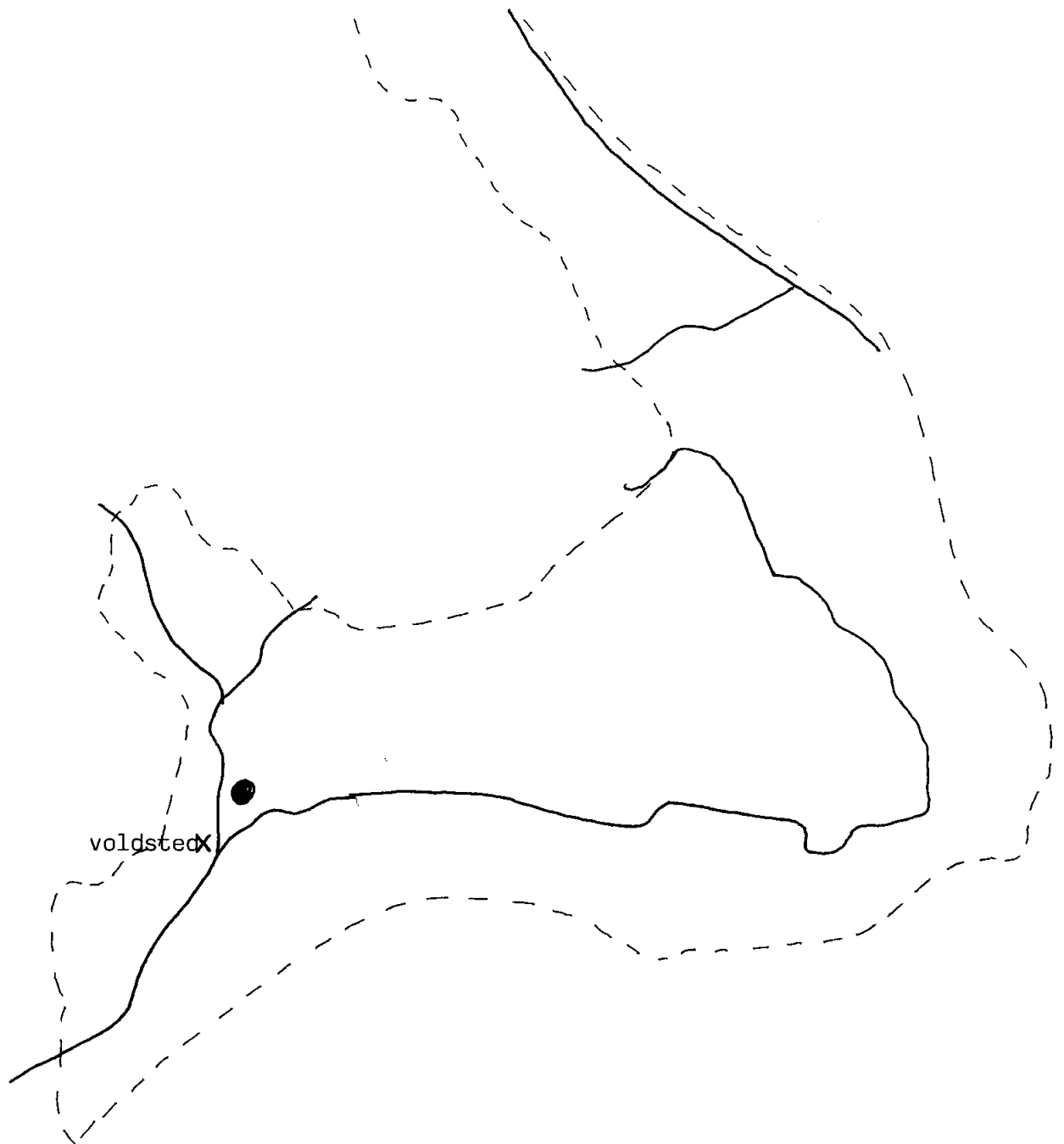
1800 - 1992

Hverringe - ejerlavsafrænsning

- ✓ Ejerlavsafrænsen er ^bbevaret langt de fleste steder i form af kystlinie, diger, der de fleste steder er bevokset med levende hegn, og endelig et mindre forløb med vandløb. Grænsen ind mod ^{mil} ~~Viby~~ og Broløkke ejerlav er forsvundet engang efter 1890. Det skyldes, at grænsen på det tidspunkt mistede sin betydning, da Hverringe da ejede og dyrkede jorden på begge sider. Grænsen står mange steder meget klart frem i landskabet.

Hverringe - voldsted

Hverringe - voldsteder m.m.

Der er bevaret et voldsted umiddelbart syd for selve godsbygningen.

I øvrigt er området omkring Hverringe kendt for sine mange enkeltstående, store træer.

HVERRINGE - Konklusion

Hverringe er en almindelig anlægstype, anlagt som hovedgård. Hverringes tidligere placering kan ses i voldstedet syd for den nuværende placering.

Hverringe er en kystskovgård, for hvilke det gælder, at det er en sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Hverringe har fire mindre skovområder og to mindre vådområder.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede idag:

- Bebyggelsesstrukturen er primært præget af ejerlavets lange udstrækning, der har gjort en decentralisering af driften nødvendig, hvorfor der er to avlsgårde. Derudover viser bebyggelsen behovet for arbejdskraft, med huse og husmandssteder der tidligere supplerede indtægten med daglejerarbejde ved godsets landbrugs- og skovdrift. Der er mange bindingsværkshuse, men ingen ensartet byggestil.
- Ressourcestrukturn. Forholdsvis lidt skov og vådområder. De små spredte vådområder er væk.
- Markstrukturen. Mange skel er bevarede og viser fint 1800-tallets koppelbrug. De mindre skel fra husmandstederne er der ikke så mange af.
- Ejerlavsgården er bevaret bortset fra ind mod Måle ejerlav.

Mindre bevaret er vejstrukturen, hvor hovednettet stadig eksisterer, men der er ændringer i mange mindre forløb.

Hovedbygningen og Bøgebjergs bindingsværksfløj er fredet. Landskabsbevaring ca.330 ha.(den sydlige del af ejerlavet), og Bjørnens krat ca.6,4 ha.(naturvidenskabelig).

Udenfor ejerlavet er Broløkke fredet og Romsø.

Endelig er landsbyerne Viby og Måle ret op ad Hverringe udpeget som bevaringsværdige landsbyer.

Hvidkilde

Hvidkilde - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Hvidkilde ejerlav er ret omfattende. Den består af hoved- og avlsbygninger, en række funktionærboliger langs den nord-syd-gående vej, spredtliggende skov- og enemærkehuse, en mindre husudstyknings med tre huse ved vejen ind mod Sørup, 2 vandmøller, 2 gårde og et nedlagt savværk.

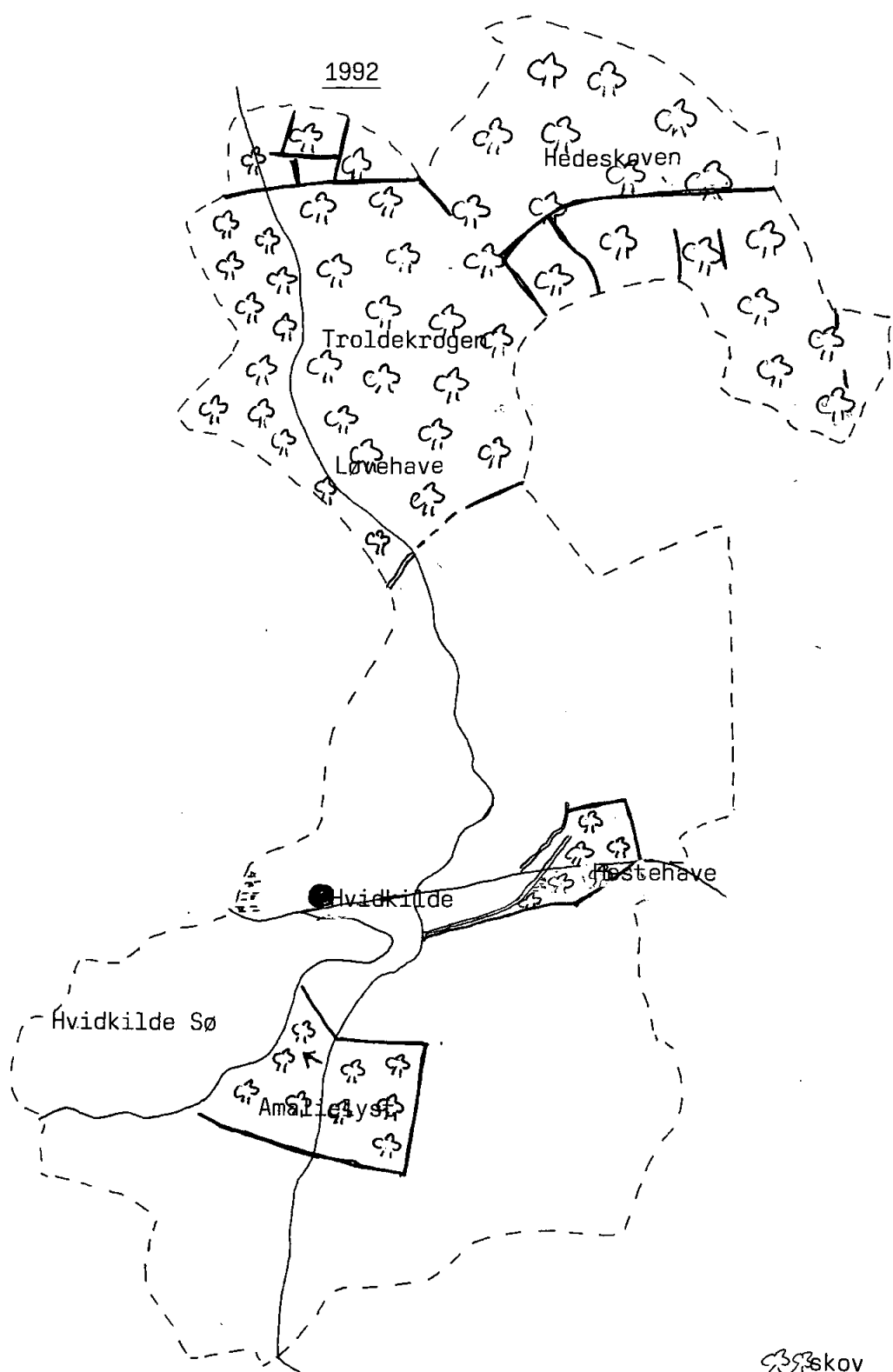
De ændringer der er sket siden o.1800 er ret omfattende. Der er ikke blevet nedlagt ret mange bebyggelser, men til gengæld er der blevet opført mange nye, både i løbet af 1800-tallet og i det her århundrede.

O.1800 var der kun få bebyggelser ude i ejerlavet. Der var de 3 huse ved vejen mod Sørup, den store Rødemølle, et enkelt enemærkehus i den nordlige del af ejerlavet og en forvalterbolig nord for hovedbygningen. Forvalterboligen bliver nedlagt igen i løbet af 1800-tallet. Ellers er det den anden vej, det går igennem 1800-tallet. Godset lader opføre meget nyt. Flere enemærke- og skovhuse ude ved ejerlavsranden, den lille vandmølle Rønninge Mølle ved søens sydside. De to gårde Dyrehavegård og Lehnshøj. Og en lille husudstyknings med tre små husmandssteder ved den nordlige ejerlavsrand. Disse tre huse er sidenhen blevet fjernet igen og området plantet til med skov, men de diger, der fandtes omkring deres små jordlodder er bevaret. I perioden efter 1887 og op til i dag, er der blevet opført en del huse/funktionærboliger langs den nord-syd-gående vej, et enkelt hus ved Dyrehavegård og endelig et større savværk, der ligger på sognegrænsen ind til Kirkeby, bekvemt tæt på den daværende Kirkeby Station.

Der er i store træk tale om en ret velholdt bebyggelsesmasse. Kun en mindre del af hovedbygningen bruges til beboelse. En stor del af avlsgården bruges ikke længere, men der har i de senere årringer været foretaget en del restaureringsarbejder især på bindingsværksdelene, så den fremstår velholdt. Størsteparten af skov- og enemærkehusene står i bindingsværk, ligesom Rødemølle, Rønninge Mølle og gården Dyrehavegård. De tre sidstnævnte er endda i meget fin stand. Rødemølle bruges til kursusejendom, den meget lille Rønninge Mølle bruges ikke, mens Dyrehavegård er beboet. Gården Lehnshøj er oprindelig opført af birkedommer Thornøe, den er grundmuret og har karakter af en mindre proprietærgård. Huset Fruens Vænge midt i skoven har karakter af et lille landsted. De mange funktionærboliger langs den nord-syd-gående vej er grundmurede, hvidkalkede med tegltag og har et ensartet præg. Der er tale om huse med godsbyggestil. Savværket er ikke længere i brug, men der er stadig bevaret en stor del af anlægget på stedet. Bygningerne er dog stærkt forfaldne.

Hvidkilde - resursestruktur

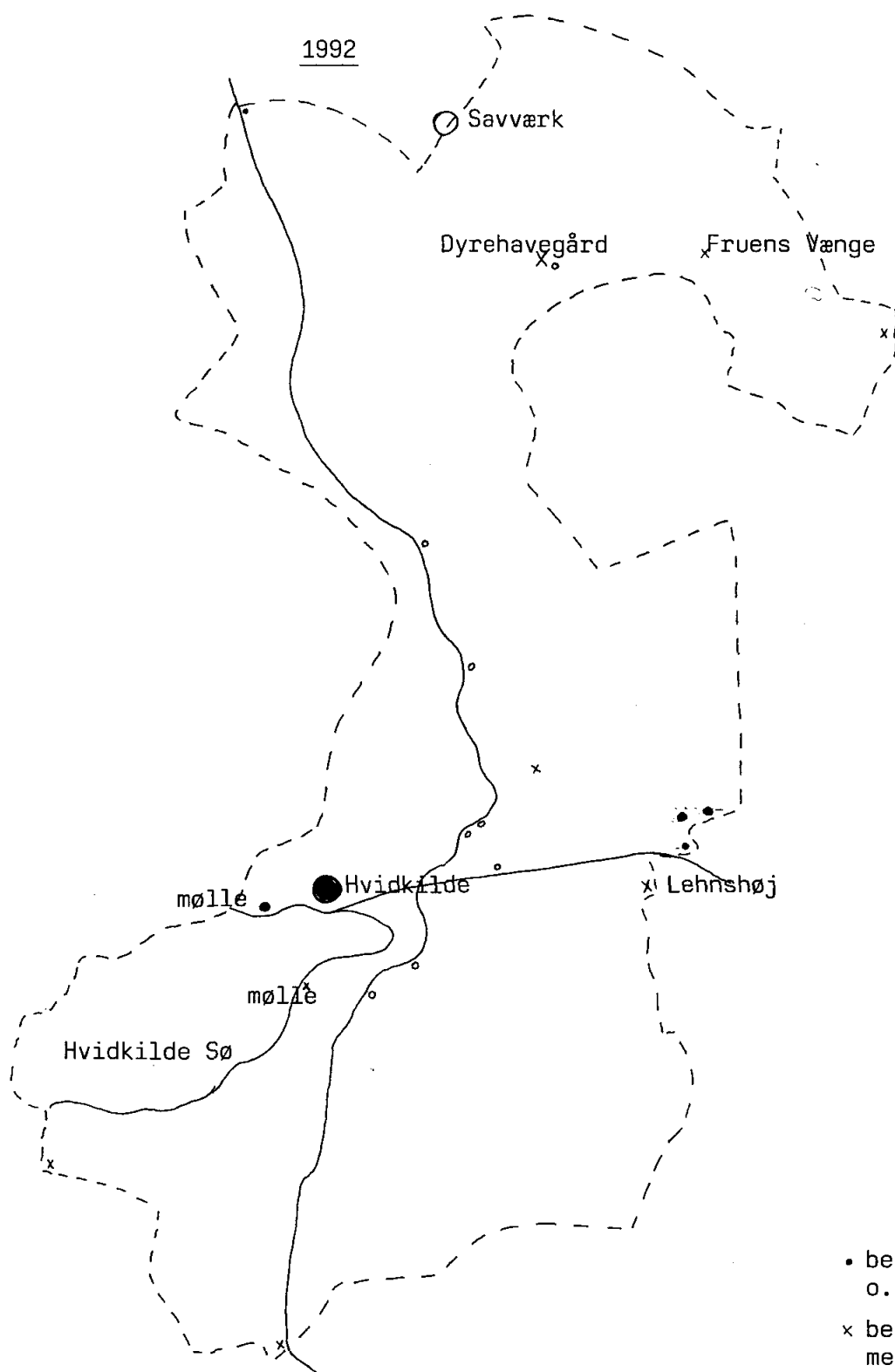
skov

skovdiger

→ højryggede agre

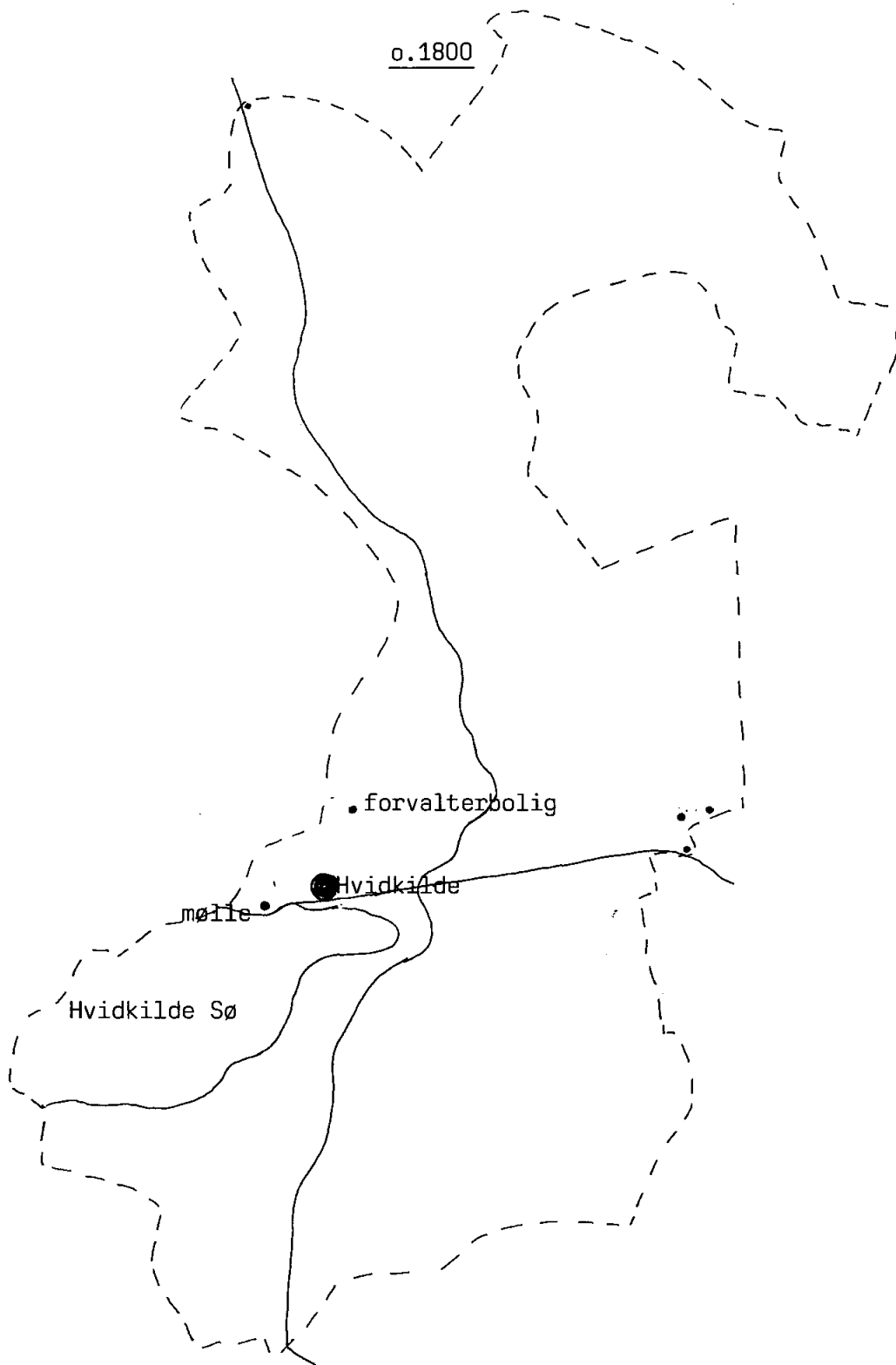
vandløb

vådbundsområder

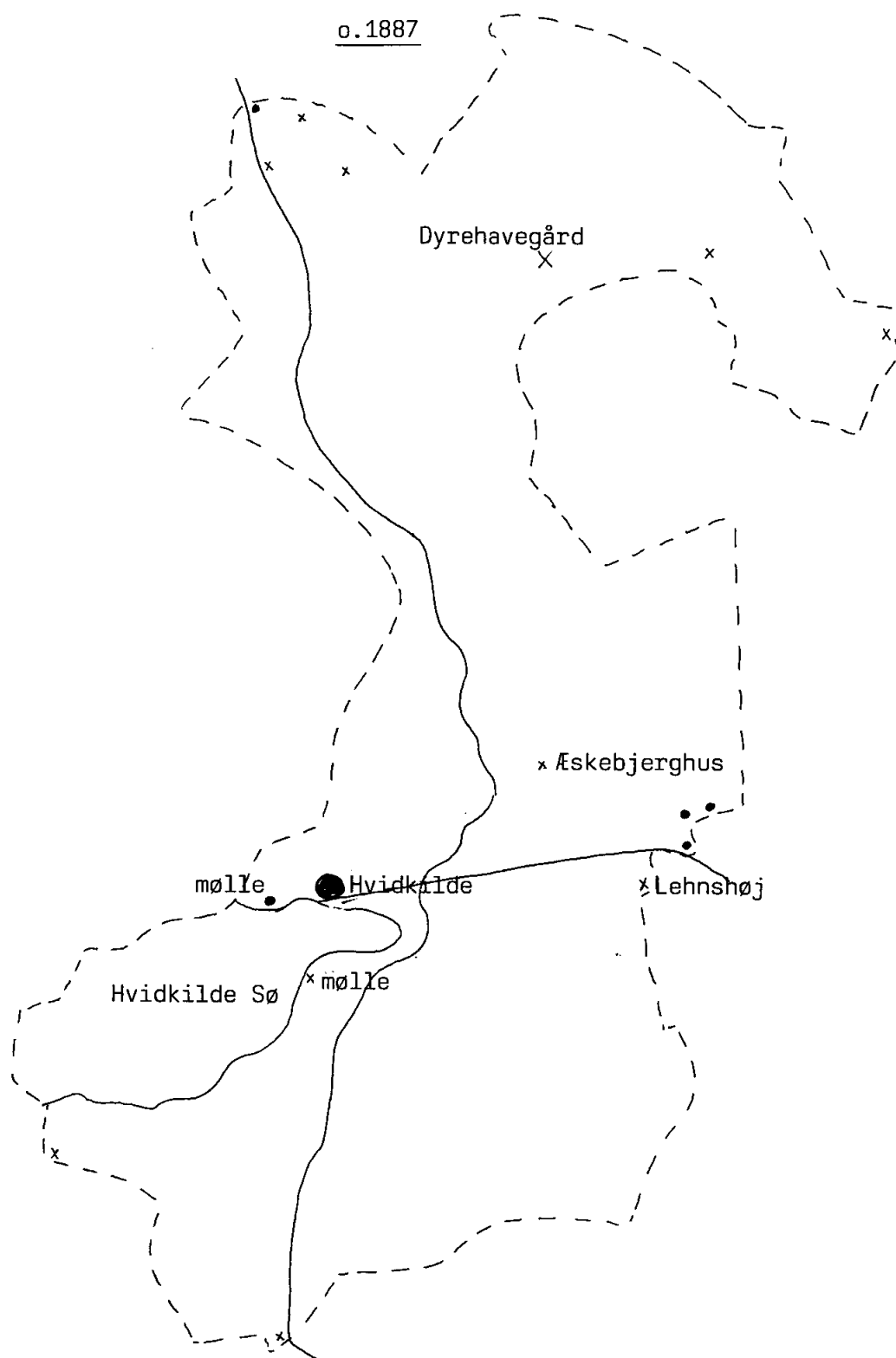

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet mellem 1800 og 1887
- bebyggelser, der er kommet til efter 1887

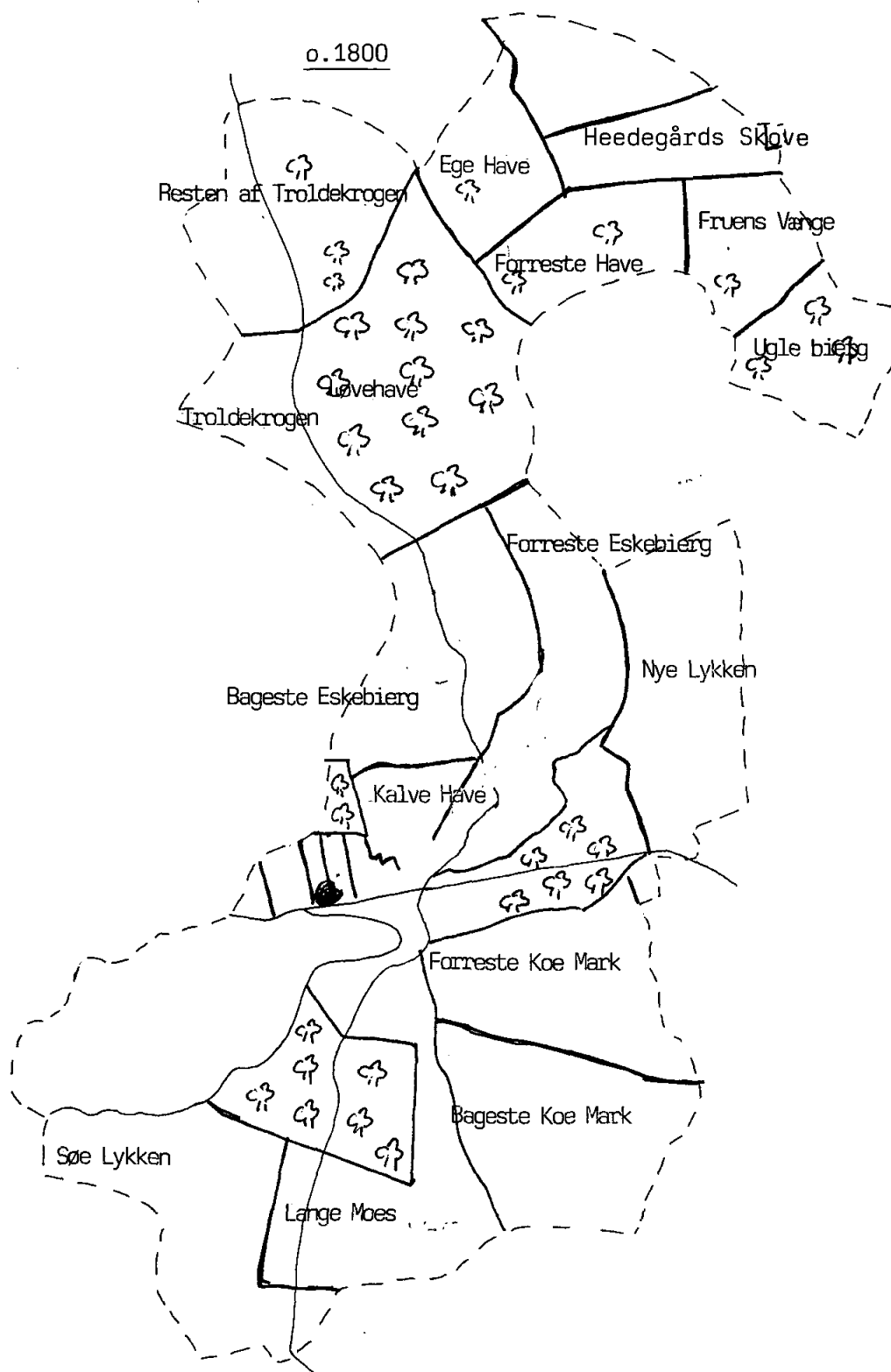
Hvidkilde - bebyggelsesstruktur

o.1887

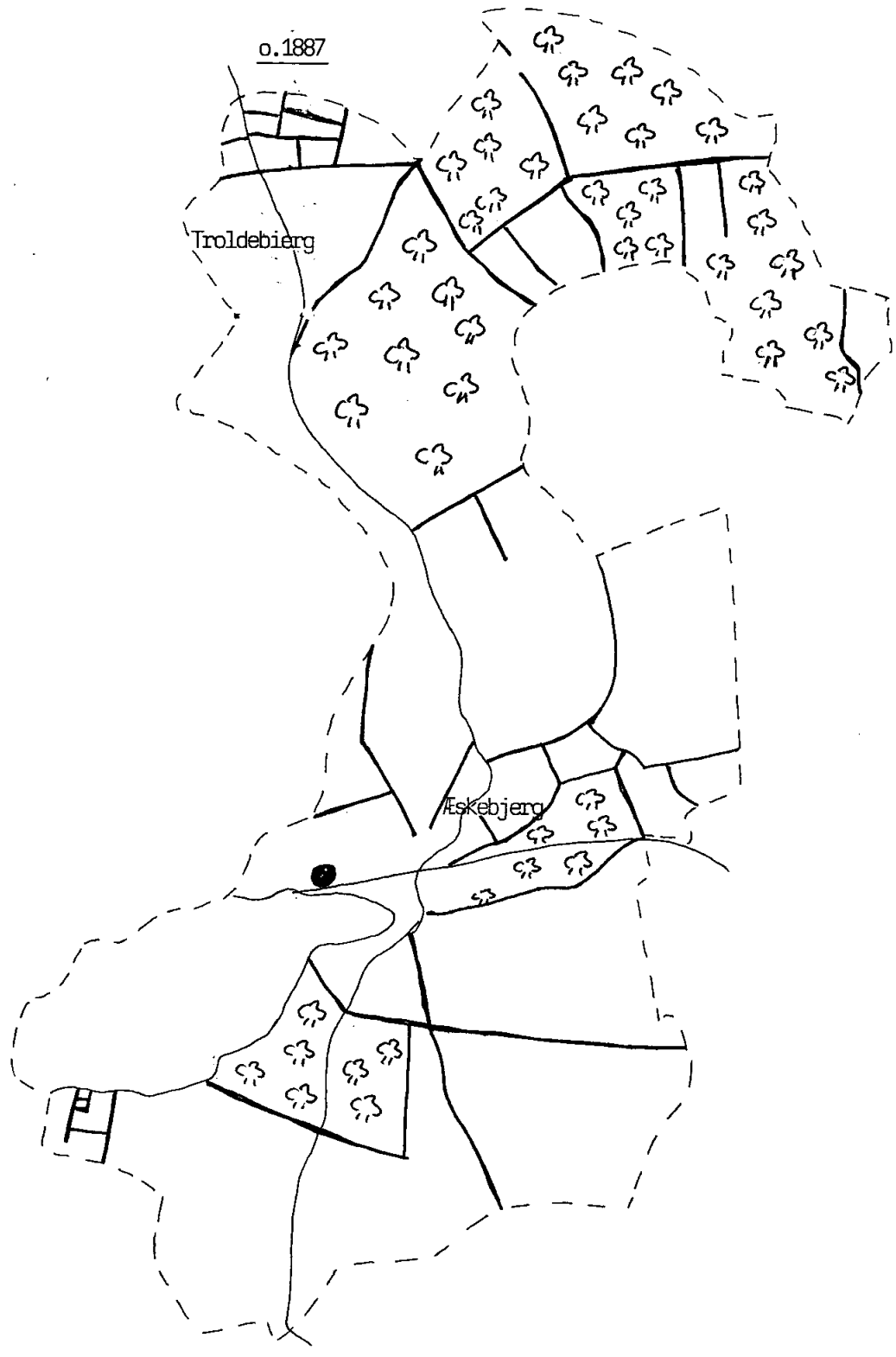
Hvidkilde - markstruktur

o.1887

Troldebjerg

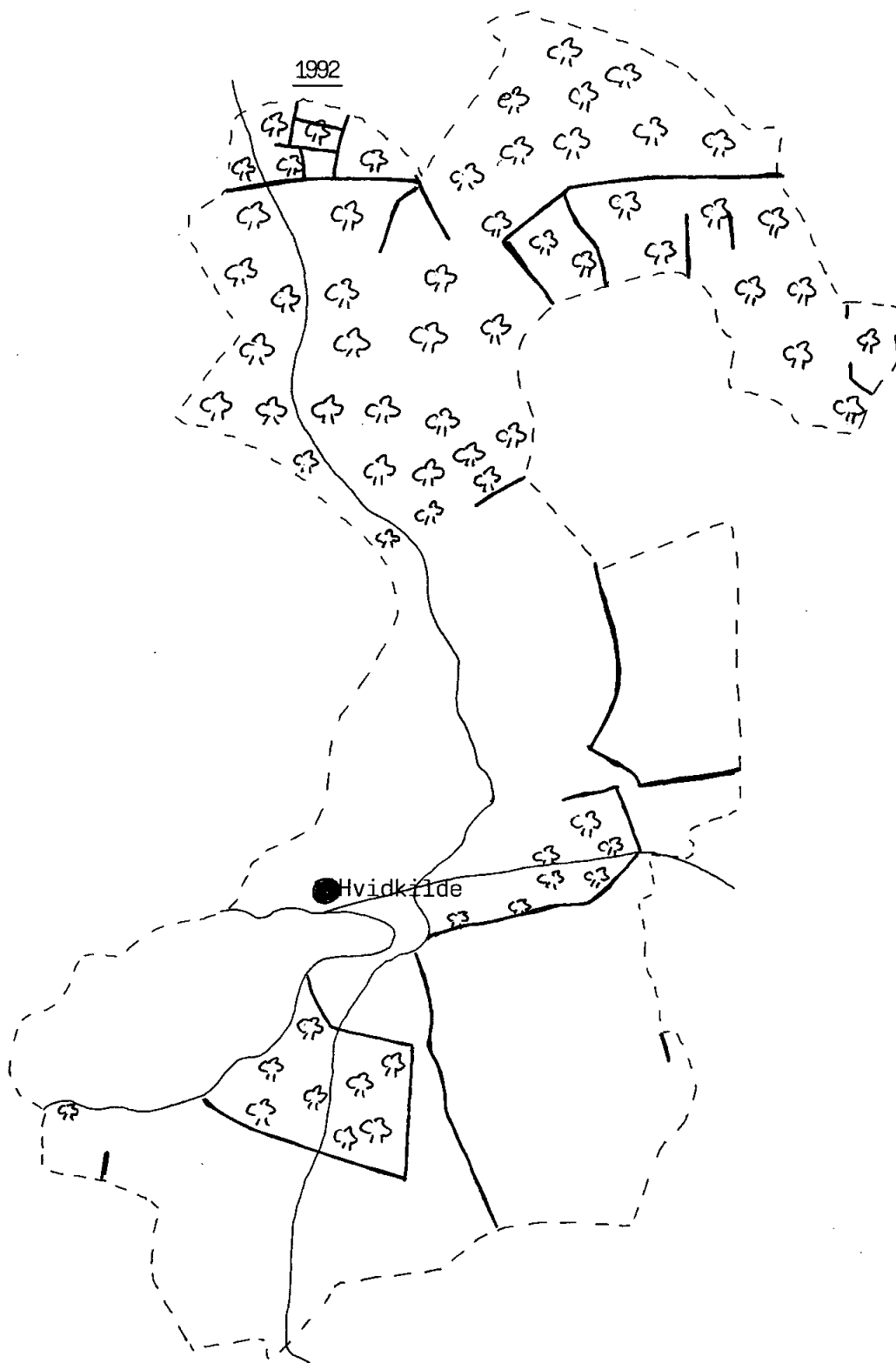
Eskebjerg

Hvidkilde - resursestruktur

Hvidkilde ejerlav består i dag af et stort sammenhængende skovområde mod nord, mens resten er agerjord, der brydes af den store Hvidkilde Sø, skoven Amalielyst og den lille Hestehave skov.

Der er sket store ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Dengang var der kun tale om et mindre skovstykke mod nord, de to små skove Amalielyst og Hestehave, der mandede ud i et større engområde og endelig søen, mens resten var udlagt til ager- og engjord. Agerjorden i ejerlavets nordlige del var ret fugtig med mange, større vådbundsområder. Godset vælger derfor også at plante den østlige del $\nearrow$ til med skov i løbet af 1800-tallet. Den vestlige del - Troldekrogen - er først blevet plantet til engang efter 1887. De efter fredskovsforordningen af 1805 lovpligtige skovdiger er bevaret, men de er jo også for en stor dels vedkommende identiske med ejerlavsgårdsgrænsen. Herudover er det nordlige skovareal fyldt med en masse digeforløb, der er de gamle markskel fra den periode, hvor området var opdyrket. Ved en af skovvejene er der bevaret nogle flere meter høje stenledpæle. Skoven Amalielyst må have været helt eller delvist nyanlagt o.1800, fordi sporene efter agerdyrkning kan ses i skovbunden fra vejen ind mod Rønninge Mølle i form af højryggede agre. De er af middelhøjde. Den bevarede del af det tidligere agerareal bliver i løbet af 1800-tallet rensat for de mange små engpletter, der fandtes o.1800.

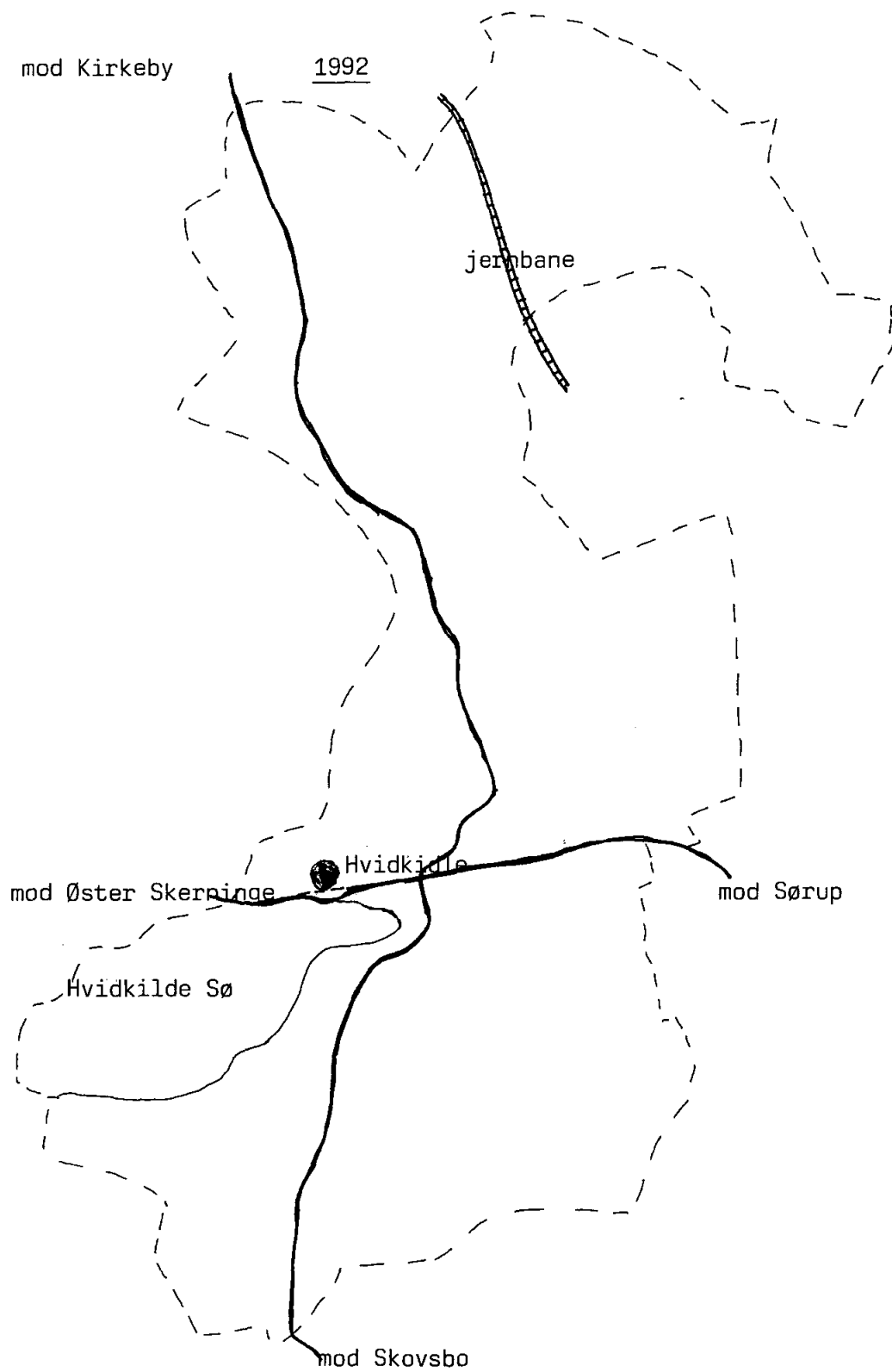
Hvidkilde - markstruktur

Markstrukturen i Hvidkilde ejerlav består i dag af et stort agerareal, der kun brydes af de eksisterende veje, skovstykker og 2 ældre skelforløb.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var det nuværende agerareal delt op i 7 store, nogenlunde jævnstore marker. Det nordligste agerareal, der nu er plantet til med skov var delt op i 9 mindre marker af højst uregelmæssig form og størrelse. Der har formentlig været tale om en selvstændig dyrkningsrotation, og i løbet af 1800-tallet anlægges der da også en mindre afbyggergård - Dyrehavegård og flere husmandssteder, der har forestået dyrkningen af området. Samtidig sker der en yderligere opdeling af området med flere mindre digeforløb.

Det nordlige agerareal opgives så som agerareal engang efter 1887 og plantes til med skov. En del af husmandsstederne nedlægges, mens Dyrehavegård bliver liggende. En stor del af de gamle skelforløb er bevaret, som rimeligt høje diger i dag inde i skoven. Markstrukturen på det nuværende agerareal forbliver stort set uændret igennem 1800-tallet, men de er sidenhen forsvundet. Dog er 2 større forløb ind mod Sørup og syd for landevejen bevaret i form af pæne diger. De stammer begge i hvert fald tilbage til o.1800, hvor de kan ses på kortet. Men de er formentlig langt ældre. Det nordlige markskel følger et ældre ejerlavsgørseforløb, der på et tidspunkt er blevet "skudt" ind i Sørup ejerlav ved en udvidelse af Hvidkildes jorder. Markskellet syd for landevejen kunne godt se ud til at være et oprindeligt vangeskel, der godt kan være flere århundreder ældre end 1800.

Hvidkilde - vejstruktur

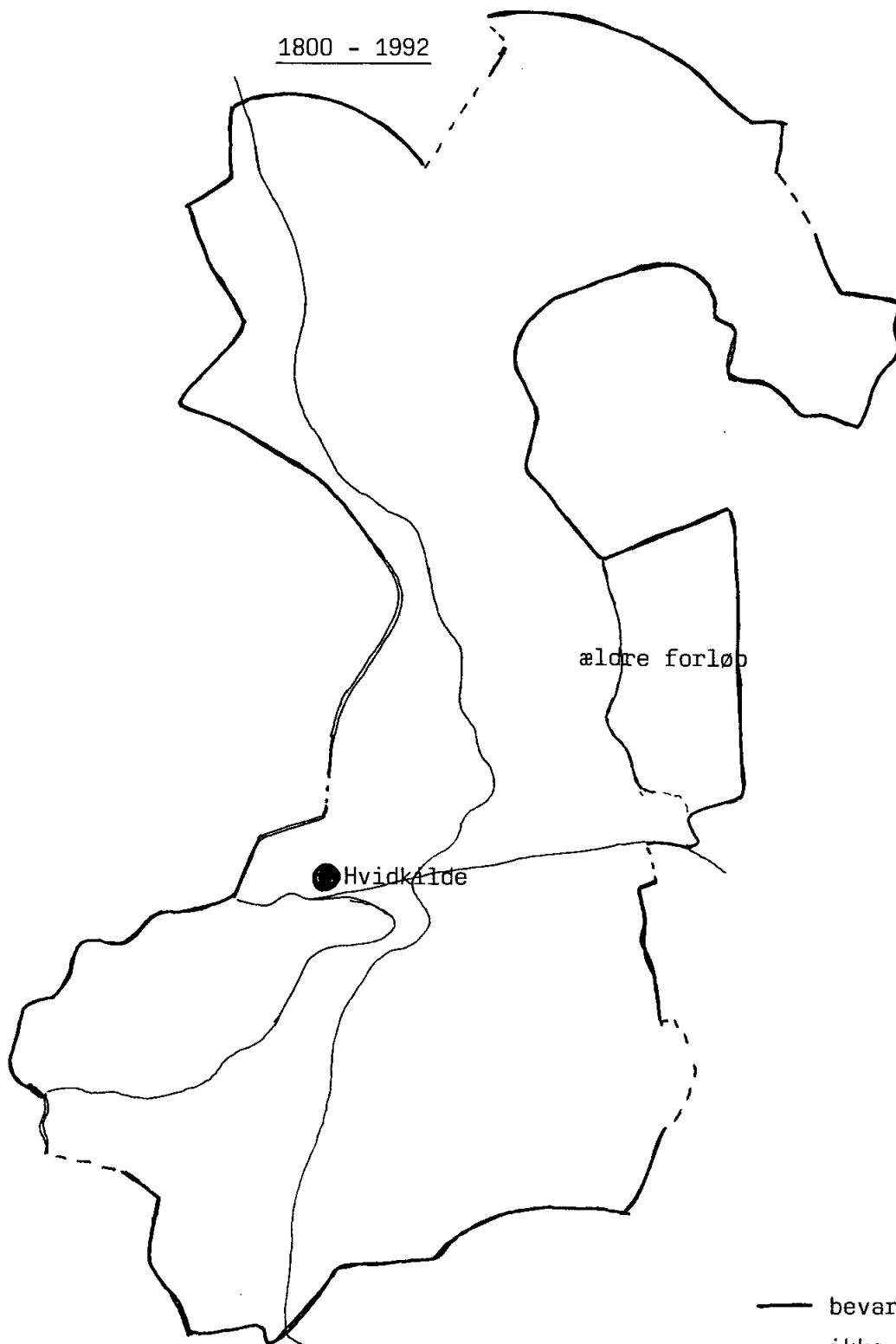
Hvidkilde - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en nord-syd og øst-vest gående vej. Ejerlavets nordlige del gennemskæres af Odense-Svendborg jernbanen.

Bortset fra anlæggelsen af jernbanen i sidste halvdel af 1800-tallet, er der ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden 1800. Det begrænser sig til en mindre forlægning af vejen ved selve Hvidkilde hovedbygning, hvor den tidligere gik helt tæt på. Det er sket engang efter 1887.

Hvidkilde - ejerlavsafgrensning

1800 - 1992

— bevaret afgrænsning
- - - ikke bevaret afgrænsning

Hvidkilde - ejerlavsafgrensning

Ejerlavsafgrensningen er i store træk bevaret op til i dag. Afgrensningen består af pænt store diger, søen og vandløb. Hvor gammel grænsen er kan vi ikke sige med sikkerhed ud over, at den rækker tilbage til i hvert fald o.1800. Der er dog ingen tvivl om, at den er langt  ldre. Helt tilbage til Hvidkildes anlæggelse kan den dog ikke række. Dele af den må være blevet ændret i forbindelse med de mange udvidelser af sit ejerlav, som vi har kendskab til, at Hvidkilde har foretaget sig igennem tiden. Det drejer sig bl.a. om en inddragelse af Søbogårds lykker mod syd og en inddragelse af en kalvehave fra Sørup bys ejerlav i 1500-tallet. I det tilfælde er vi så heldige, at ejerlavsgrensens tidligere forløb er blevet bevaret som et markskel.

Hvidkilde - voldsteder

Søbogårds voldsted.

Krengerup

Krengerup - bebyggelsesstruktur

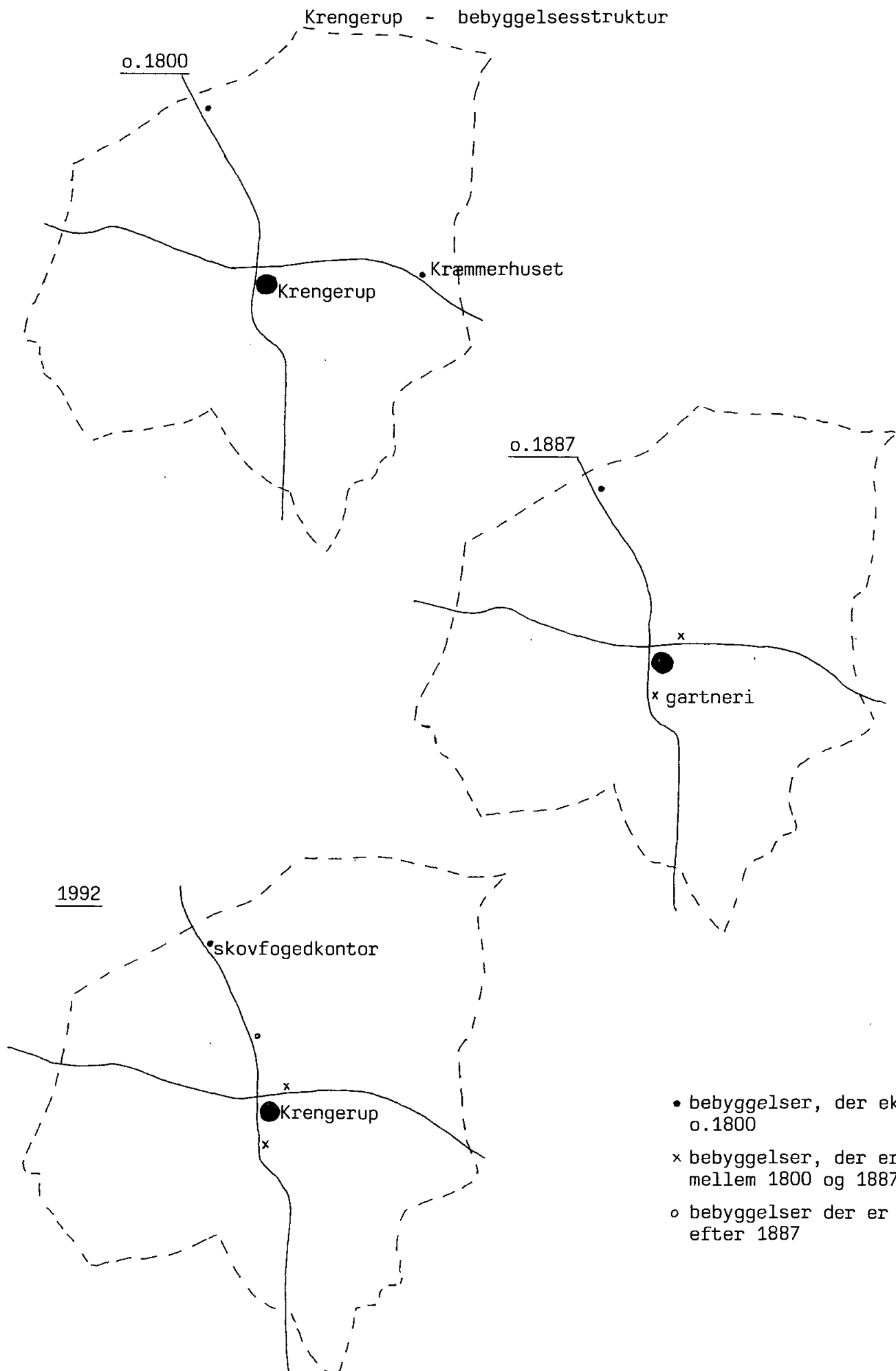
Bebyggelsesstrukturen i Krengerup ejerlav i dag er meget beskeden. Ud over selve hovedanlægget er der kun et par funktionærboliger tæt derved og to skovhuse ved den nordgående vej.

Der er ikke sket de store ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800. Kræmmerhuset blev nedlagt i 1800-tallet og der opføres et enkelt hus og et gartneri ved selve hovedanlægget. Herefter er der kun blevet udstykket et enkelt hus ved den nordgående vej.

Hovedbygningen og en stor del af avlsgården er opført i 1700-tallet. Sidenhen er der kommet en del nyere avlsbygninger til. Anlægget er som helhed rimelig velholdt, men store dele af avlsbygningerne er ikke længere i brug. Huset lige nord for selve hovedanlægget og skovfogedkontoret i den nordlige del af ejerlavet fremstår begge i grundmur med tegltag og i godsbyggestil. Gartneriet fungere nu kun som en stærkt ombygget beboelse, men i den tilgroede have findes stadig den typiske vækstmur og et forfaldent drivhusanlæg.

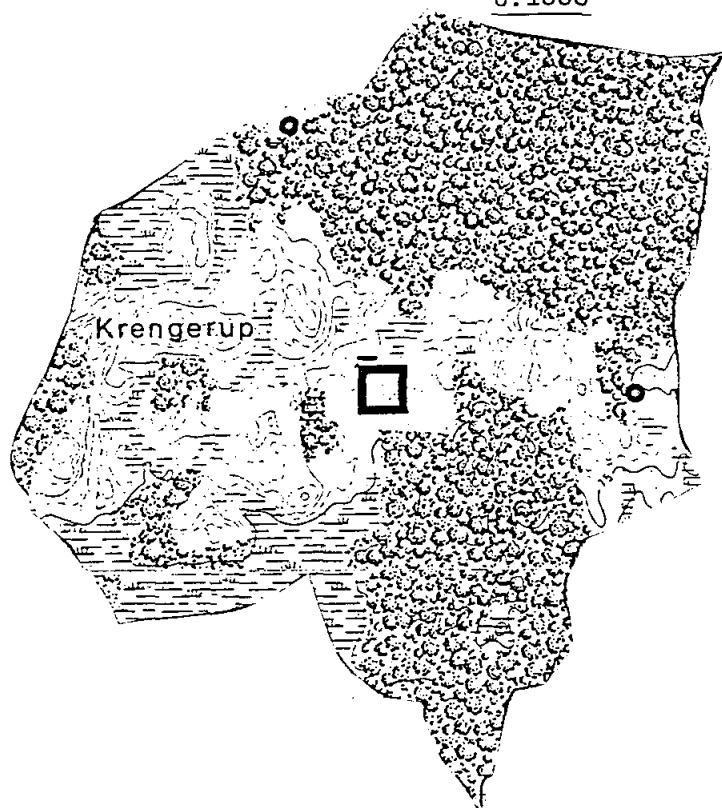
/brangsi

Krengerup - bebyggelsesstruktur

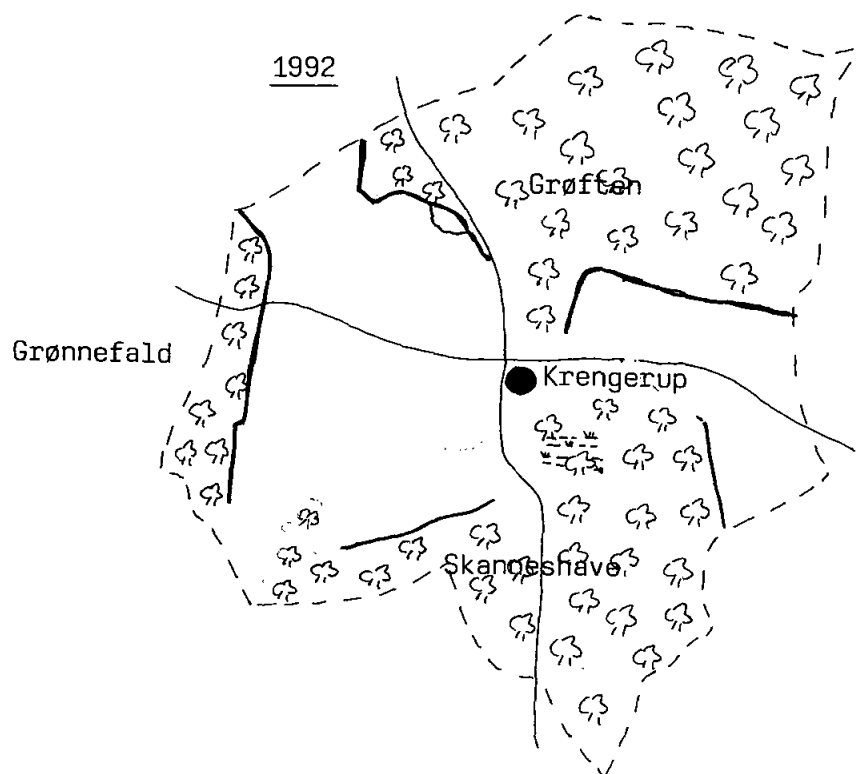

Krengerup - resrusestruktur

o.1800

1992

skov

skovdiger

vådbundsområder

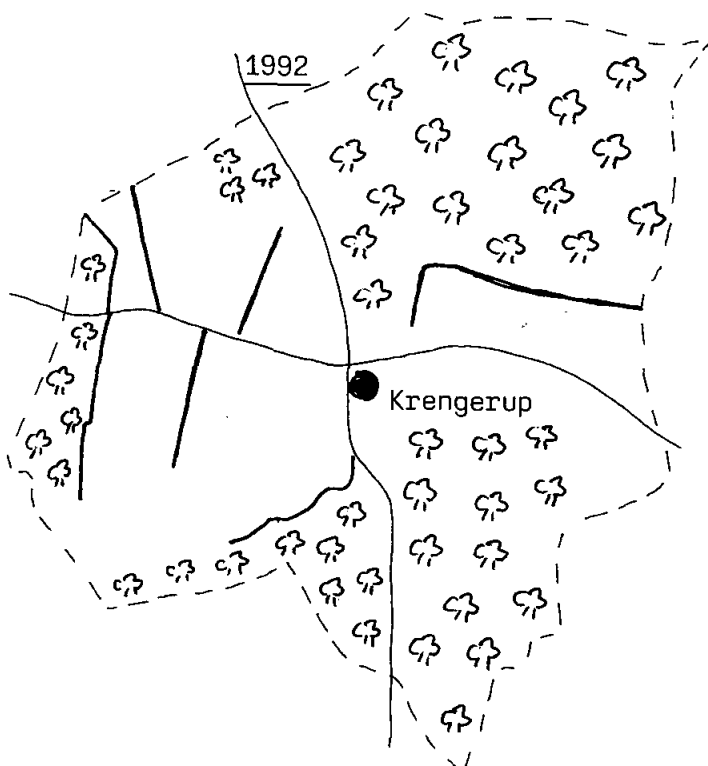
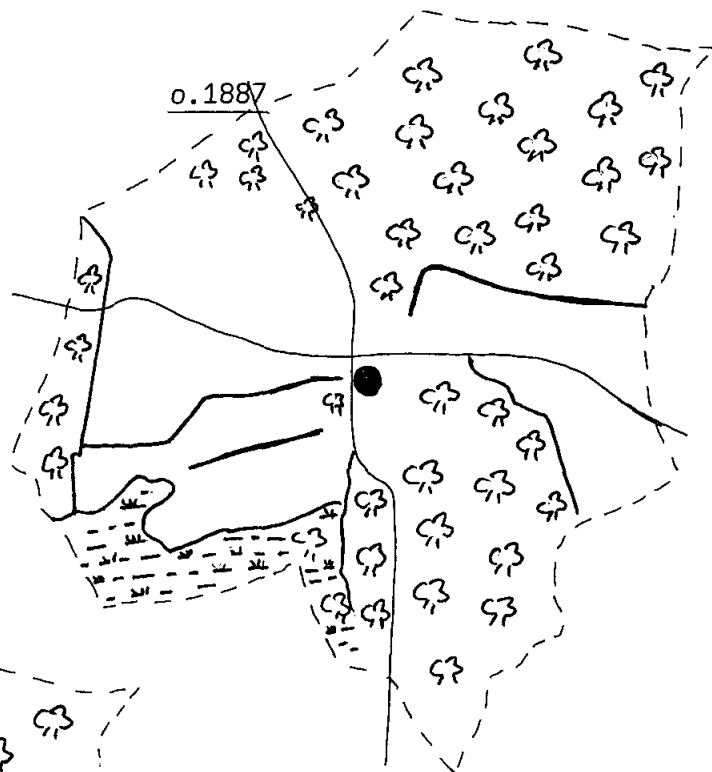
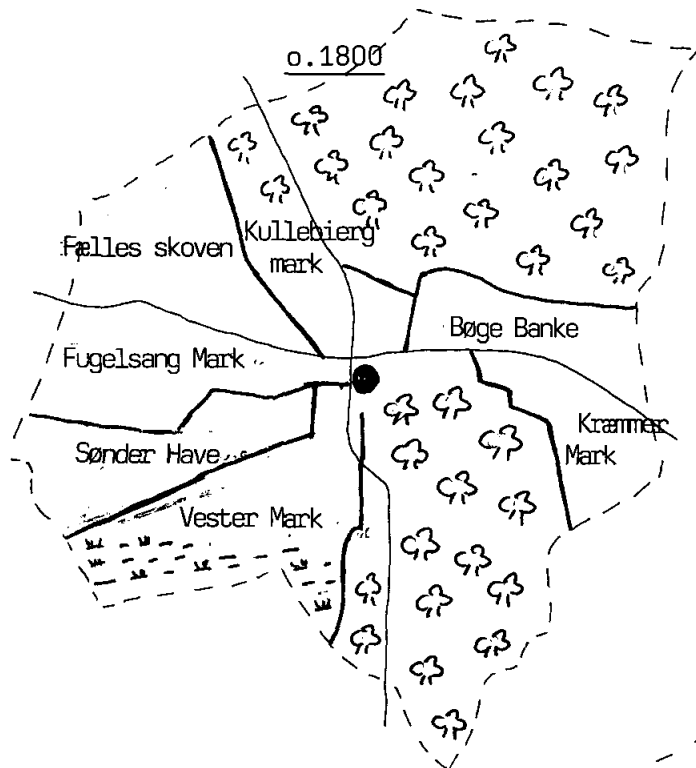
Krengerup - resursestruktur

Resursestrukturen består i dag af et meget stort skovareal, der er spredt over det meste af ejerlavet og så et mindre agerareal, hvor hovedparten er placeret i ejerlavets vestlige del og en mindre del mod øst.

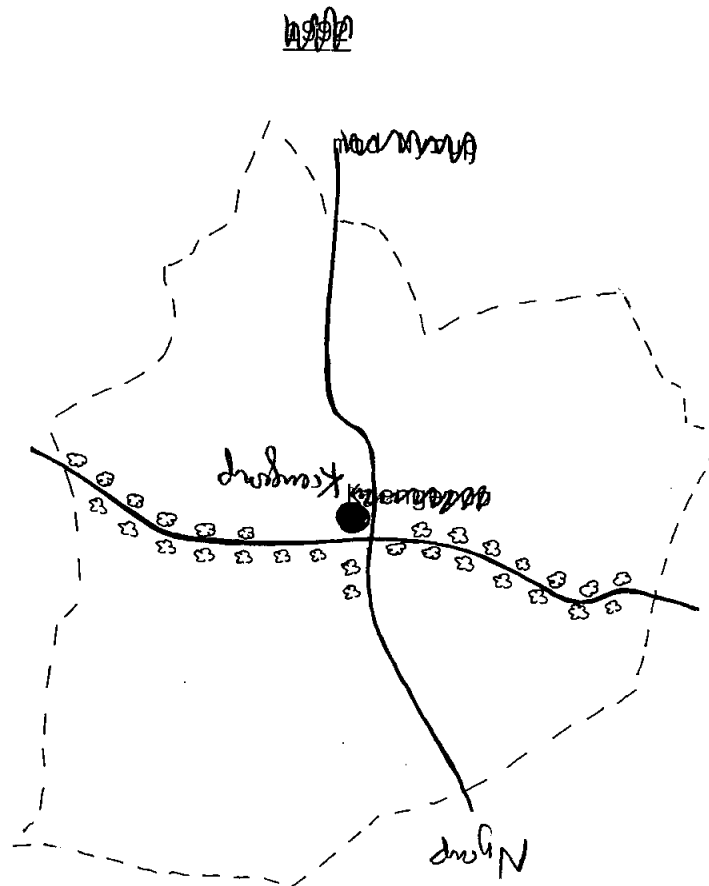
Der er kun sket moderate ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Det oprindelige skovareal er bevaret, mens de ellers store vådbundsområder i ejerlavets vestlige del er forsvundet engang efter 1887 og arealerne bruges nu dels som skov, dels som agerareal.

Skovarealerne har de fleste steder bevaret de efter fredskovsforordningen af 1805 lovpligtige skovdiger.

Krengerup - markstruktur

Krengerup - vejstruktur

(1992)

— vejforløb
⊗ vejtræer

Krengerup - markstruktur

Agerarealet er i dag delt op i flere forholdsvis små marker.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var der tale om et nærmest stjerneudskiftet agerareal med 7 marker. I løbet af 1800-tallet bliver et af skellene fjernet, så der tilsyneladende kun er 6 marker. På et eller andet tidspunkt efter 1887 forsvinder den oprindelige markstruktur så fuldstændig, og der anlægges 3 nye skelforløb.

Bortset fra skovdigerne, så består markskellene af levende hegn.

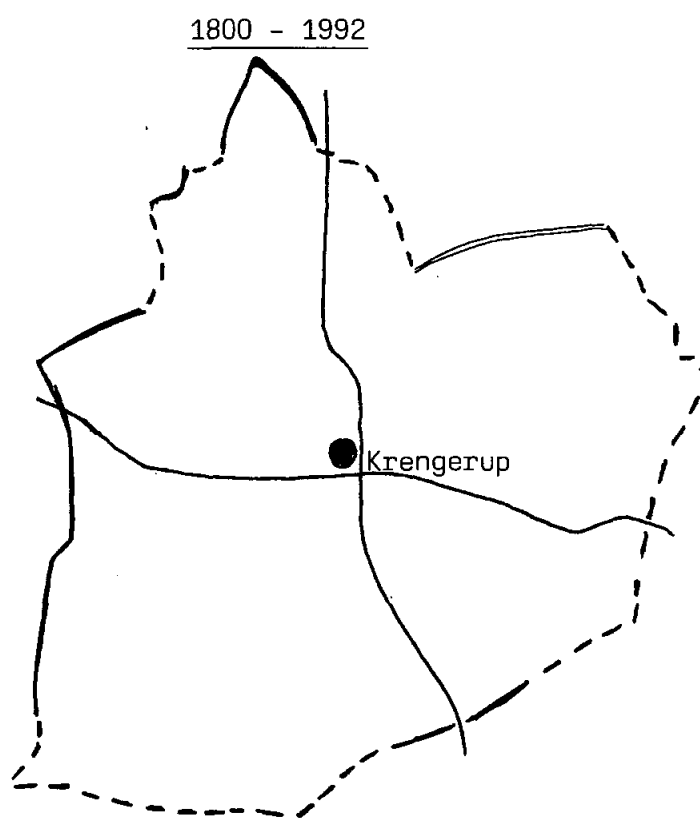
Krengerup - vejstruktur

Vejstrukturen består i dag af en øst-vest-gående landevej og en nord-syd-gående landevej, som dog brydes af selve hovedanlægget.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Det er blot ikke længere tilladt at benytte den del af vejen, som fører ind gennem portene i avlsgården og hen over den store brøstensbelagte gårdsplads. *af vej.*

Den øst-vest-gående vej har allé præg med træbevoksning på begge sider.

Krengerup - ejerlagsafgrænsning

— bevaret afgrænsning

--- ikke bevaret afgrænsning

Krengerup - ejerlavsafrænsning

Ejerlavsafrænsning er i dag kun bevaret ganske enkelte steder. Det er i form af et dige mod øst, hvor den er sammenfaldende med sognegrænsen og så i det sydvestlige hjørne i form af et mindre vandløb. Grunden til, at den ikke er bevaret alle de andre steder er, at den ikke har den store betydning, fordi Krengerups skovarealer strækker sig ud over afgrænsningen.

KRENGERUP - Konklusion

Krengerup er en typen anlægstype, opstået som skov-enestegård.

Krengerup er en skovgård for hvilke det gælder, at ressourcegrundlaget er skov og eng, foruden agerjorden, og at opdykningsprocenten er lav. Ejerlavet er idag stadig domineret af skov, men våd-/engområderne er enten opdyrkede eller tilplantede med skov.

I forhold til forholdene o.1800 er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. I sit udgangspunkt ret behersket og siden kun suppleret med to funktionærboliger og et gartneri med orangeri (nu stærkt forfaldent). Den ene af de nyere avlsbygninger rummer idag et lille hør-museum.
- Vejstrukturen. Den nord-sydgående vej går gennem tre porte i ladegården, og den øst-vestgående er en allé.

I mindre grad er ressourcestrukturen bevaret .. genopretning ...

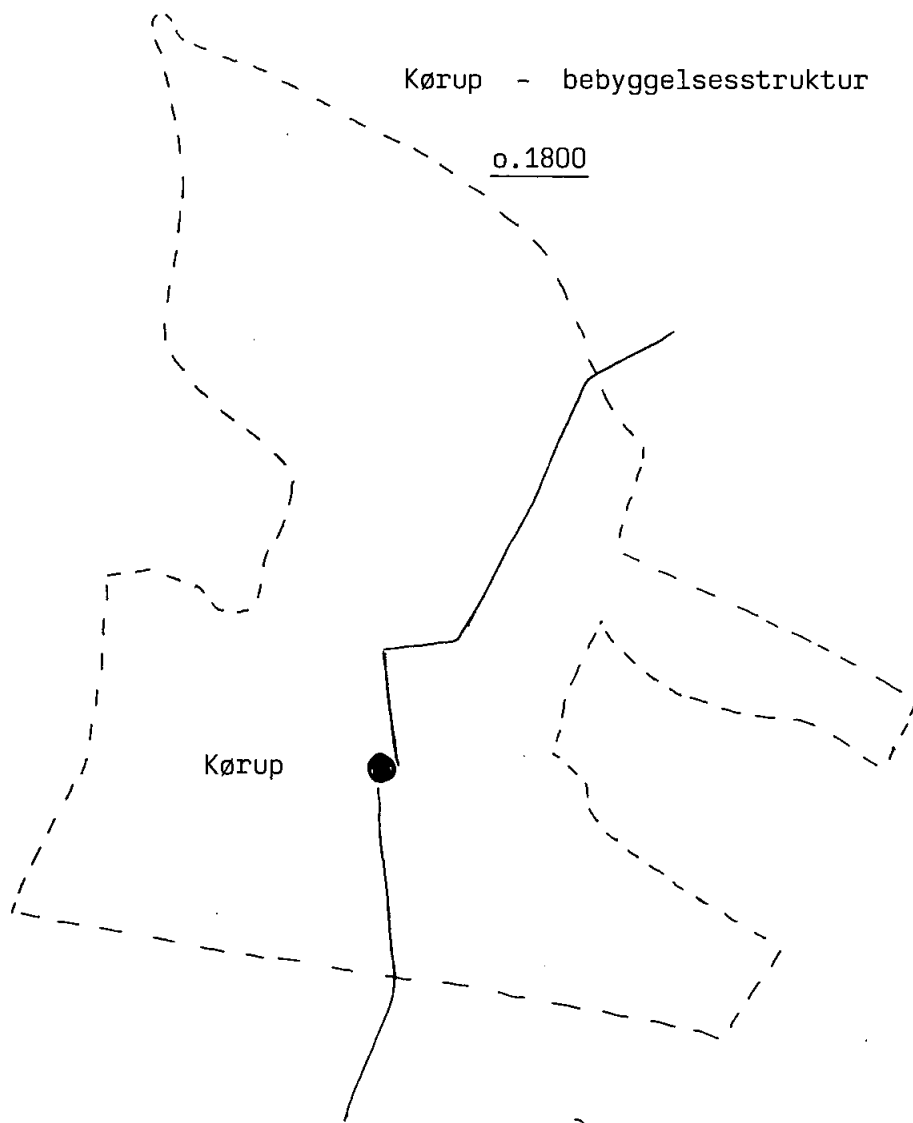
Markstrukturen er ikke bevaret, som det er almindeligt for hovedgårde. Ejerlavsgården er heller ikke bevaret fordi hovedgårdens skovarealer går ud over ejerlavsgården.

Hovedbygning og ladegård er fredet.

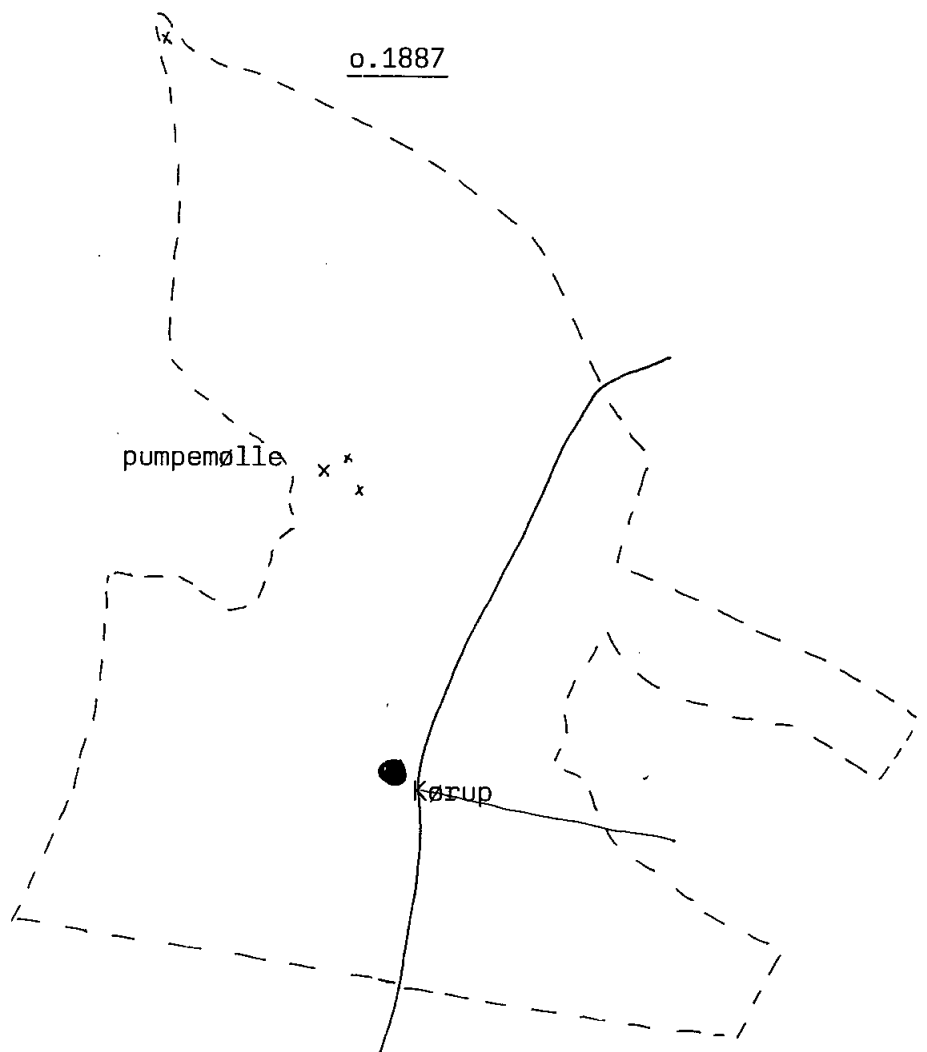
Kørup

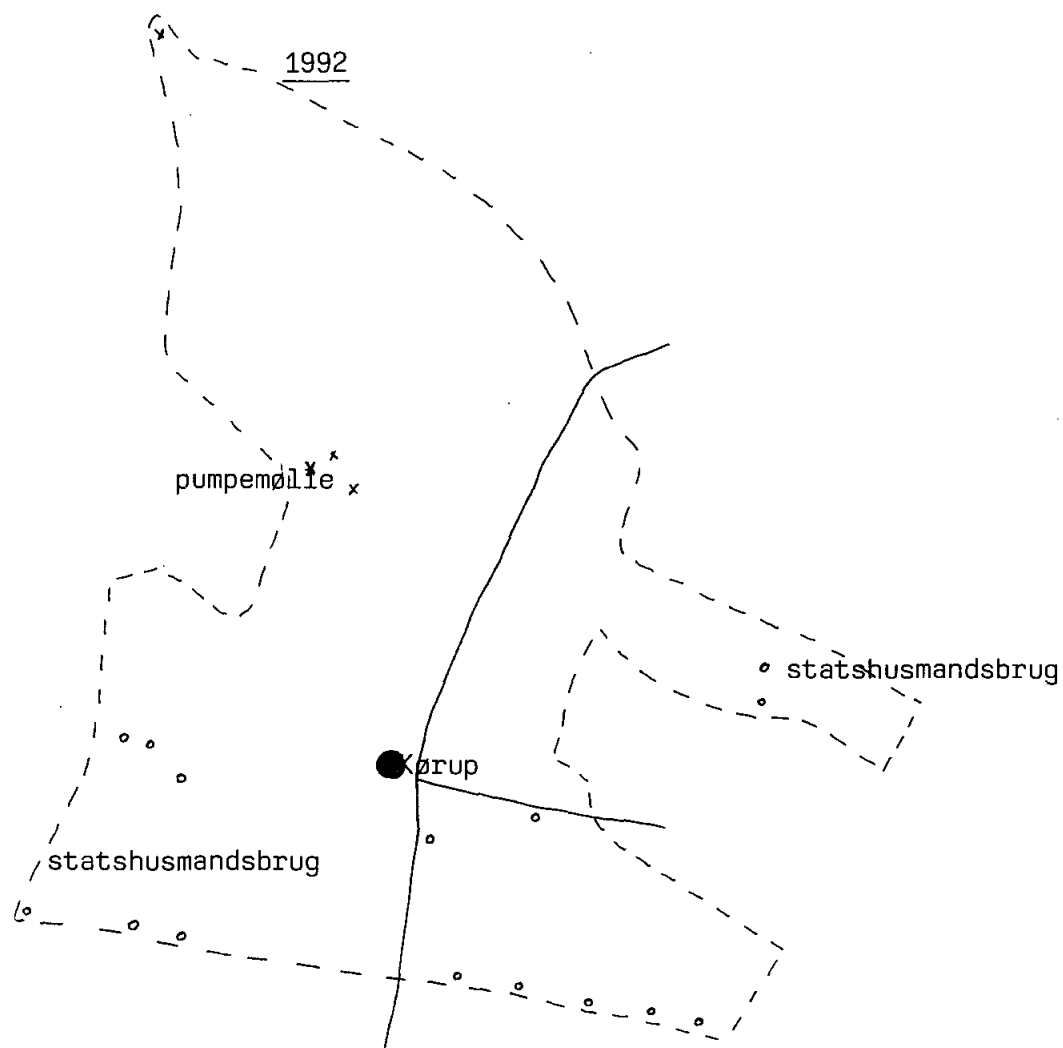
Kørup - bebyggelsesstruktur

o.1800

o.1887

- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1887
- bebyggelser, der er kommet til efter 1887

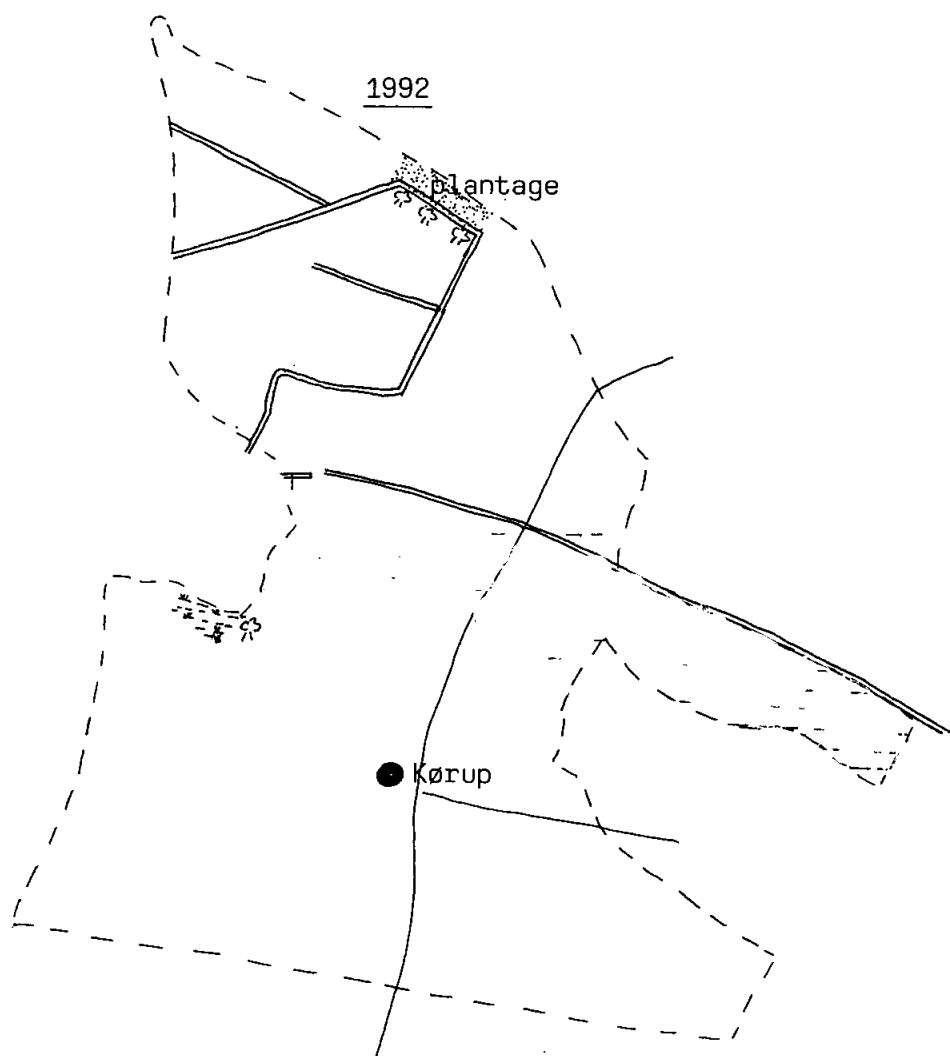
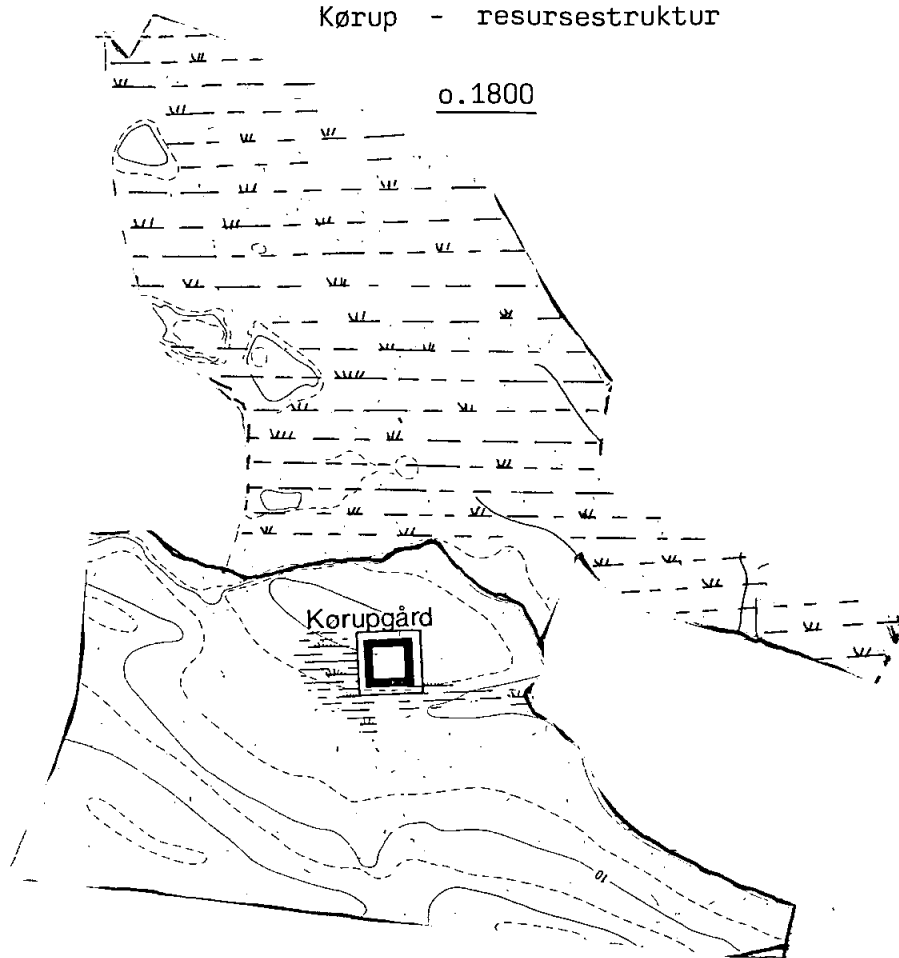
Kørup - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Kørup ejerlav består i dag ud over selve hoved- og avlsbygningerne af enkelte huse på de inddæmmede arealer, en pumpemølle og en del husmandssteder langs vejene især i ejerlavets sydlige del.

Der er sket store ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800, hvor ejerlavet kun rummede selve hovedkomplekset. I løbet af 1800-tallet kommer der enkelte huse og en pumpemølle til i forbindelse med det inddæmmede område. I 1900-tallet ændres bebyggelsesstrukturen meget ved udstykningen af et stort antal husmandssteder langs vejene. Det må skyldes, at grevskabet Roepstorff, som ejede både Kørup og Egebjerggård har valgt at sælge jord fra Kørup i forbindelse med grevskabets overgang til fri ejendom først i 1900-tallet.

Hovedbygningen med bevarede voldgrave er fra 1600-tallet og er beboet. Avlsbygningerne er overvejende fra 1800-tallet. Den er i rimelig god stand. Dele af den er beboet, men der er mange bygninger, som ikke er i brug længere. Den gamle pumpemølle var ved besigtigelsen ved at blive restaureret. Ellers er der kun enkelte bindingsværkshuse i området, der klart domineres af de mange grundmurede husmandssteder. De er i flere tilfælde bygget meget om og de har kun et vist ensartet præg.

Kørup - resursestruktur

skov
vådbundsområder

— Kørup - resursestruktur

Resursestrukturen i Kørup ejerlav består i dag af et stort sammenhængende agerareal, et lille engområde ved kysten og et lille område med frugtplantage og skov mod nord.

Der er sket store ændringer i resursestrukturen i området siden o.1800. Ejerlavet udvidedes betragteligt ved inddæmning sidst i 1700-tallet. Der er her tale om en af de ældste inddæmninger på Fyn. Udvidelsen betød i første omgang, at Kørup fik adgang til nogle meget store engarealer. Denne resursefordeling med næsten lige så meget eng- som agerareal holder sig igennem i hvert fald det meste af 1800-tallet. På et eller andet tidspunkt efter 1887 er engarealerne blevet yderligere drænet og området ligger nu hen som agerjord. Det er dog stadig tydeligt at se, at der er tale om inddæmmede arealer, da de mange åbne afvandingskanaler og den gamle pumpemølle er bevaret. Ligesom, at de tidligere småøer, der var i området tydeligt rager op i det ellers så flade landskab. Selve inddæmningen er også markeret med en mindestøtte, der har inskriptionen:

Giort Nyttig
for
Baronierne
Einsidelsborgs
og
Kiørups Eyer
og Beboer
opført af
Ulrich Wilhem
Røepstorff
1803

~~Kørup ejerlav, der kan brydes af det eksisterende vejnet.~~

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var den nordlige del først lige kommet til og der

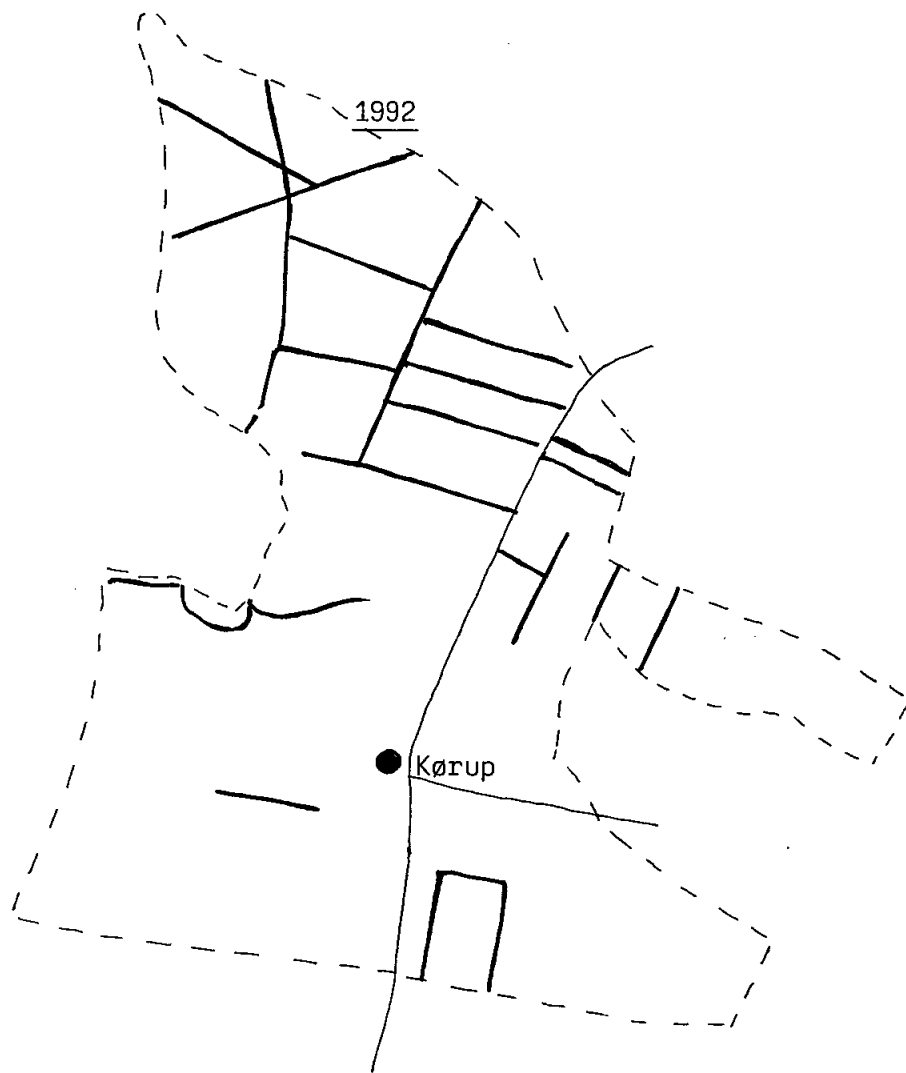
Kørup - markstruktur

Bruges under Kørup, den inddæmmede del

Kirke Mark
Engelunds Mark
Havredals Mark
Øster Mark
Vie Mark
Pilehøys Mark
Hauggårds Mark

o.1887

Kørup

Kørup - markstruktur

Kørup ejerlav er i dag delt op i en del mindre marker på det inddæmmede areal, mens den sydlige del af ejerlavet kun rummer ganske få markskel og fremstår som et stort sammenhængende agerareal, der kun brydes af det eksisterende vejnet.

Der er sket store ændringer i markstrukturen siden o.1800. På det tidspunkt var den nordlige del først lige kommet til og der er ikke angivet nogle markskel, men der må have eksisteret en del kanaler. Den sydlige del var delt op i 7 marker af en rimelig regulær form, men med en del variation omkring størrelsen. Markopdelingen ændres noget i løbet af 1800-tallet, hvor de bliver mere regulære, men så til gengæld bliver størrelsesforskellen imellem dem større. Afvandingskanalerne på det inddæmmede areal er nu indtegnet. Engang efter 1887 afvandes arealet yderligere og der kommer endnu flere kanaler til sammen med en del læhegn. Den store udstykning af husmandssteder i det her århundrede må ligeledes have betydet oprettelsen af mange nye markskel, men der er kun bevaret et enkelt af dem i dag ved den sydlige ejerlavsgrænse. Ellers er markopdelingen i det her område helt væk.

Kørup - vejstruktur

o.1800

Kørup

1992

mod Egebjerggård

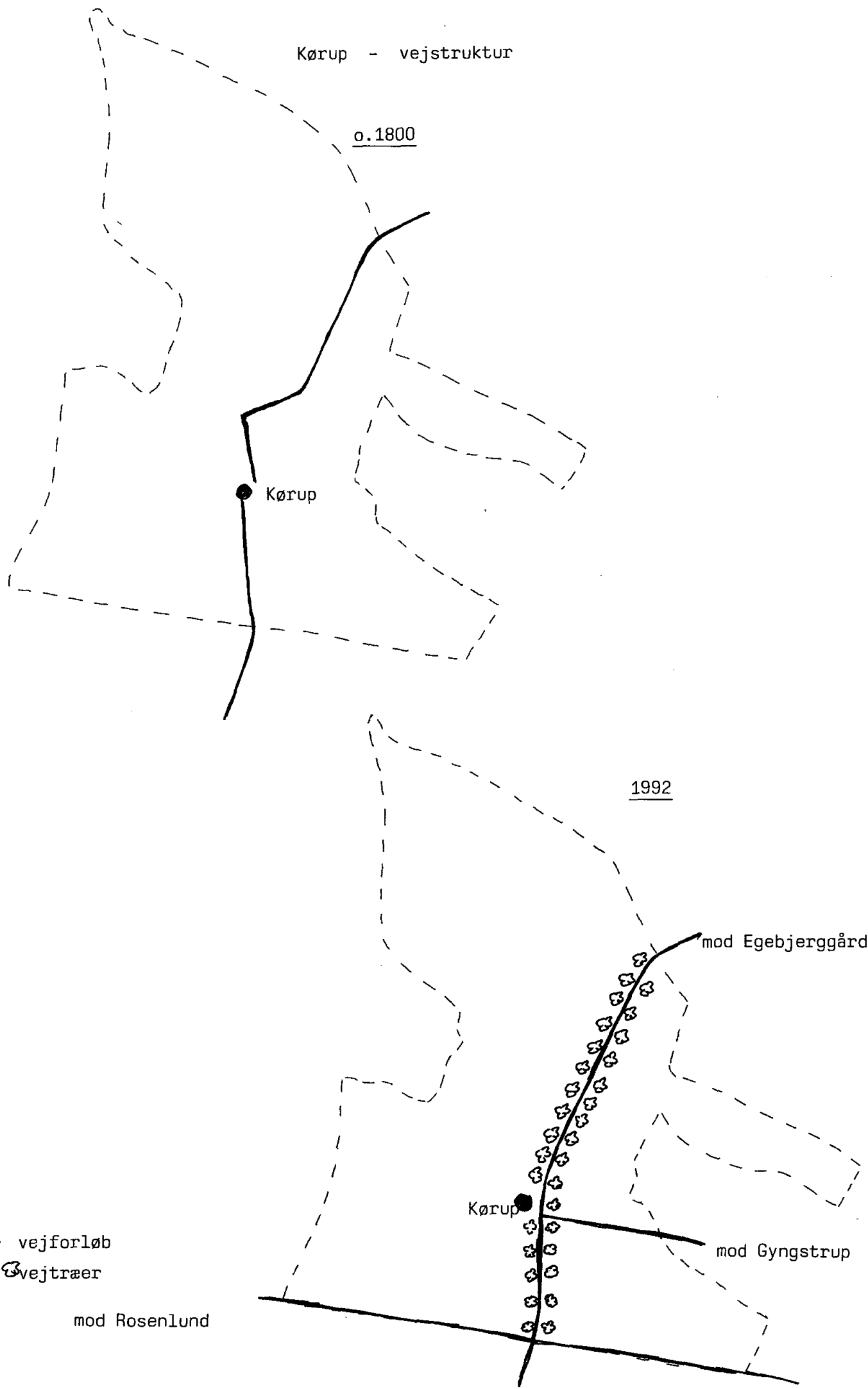
Kørup

mod Gyngstrup

mod Rosenlund

— vejforløb

☼ ☼ ☼ vejtræer

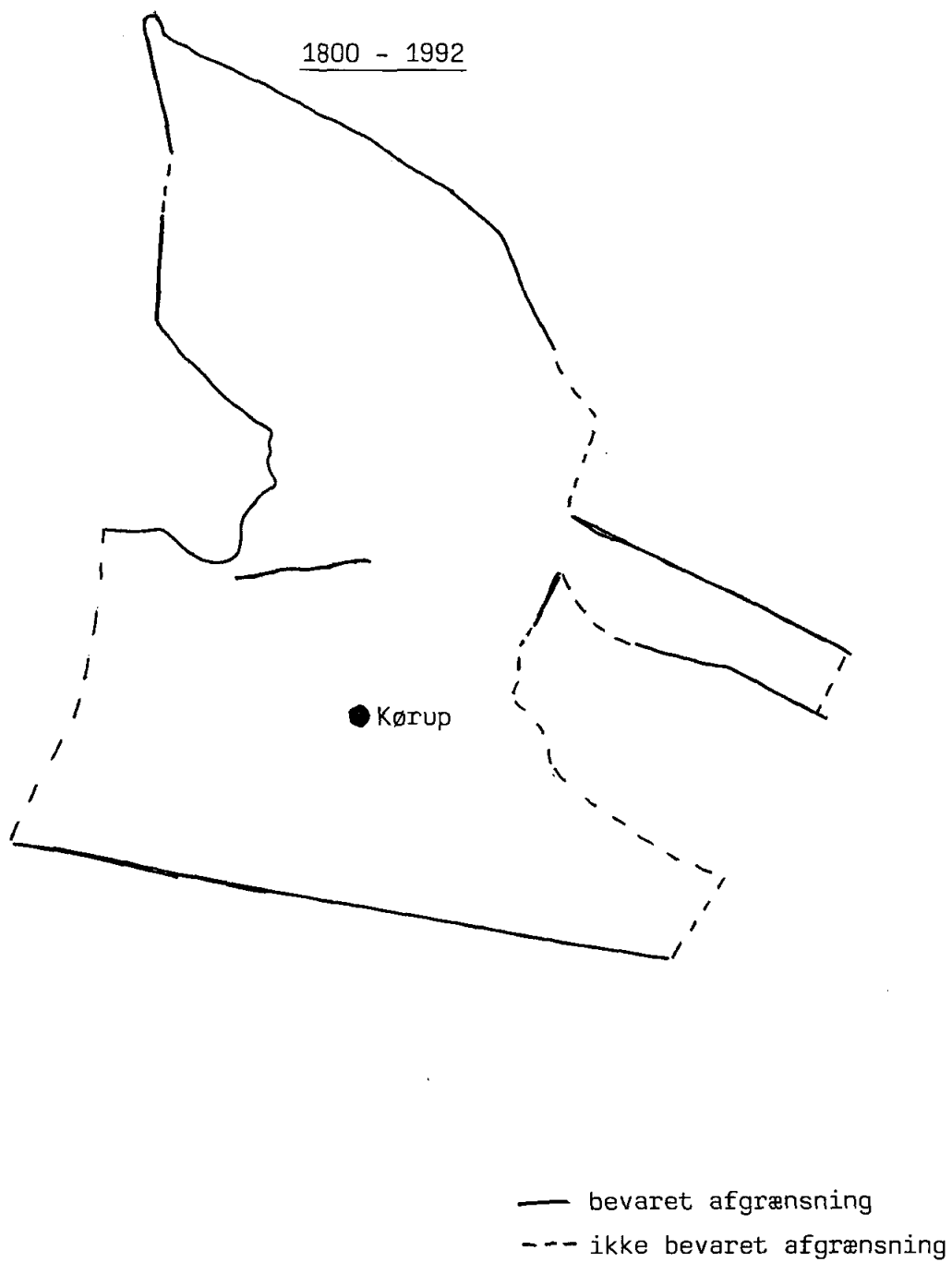
Kørup - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en nord-syd-gående vej forbi selve hovedanlægget, en øst-vest-gående vej ved den sydlige ejerlavsrind og en øst-gående vej ud fra hovedanlægget.

Der er kun sket mindre ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Vejen forbi godset er blevet rettet en del ud, så den ikke løber så tæt på selve hovedbygningen mere, og der er kommet et østgående vejforløb til.

Vejen forbi godset har allé præg på grund af bevoksninger på begge sider af den.

Kørup - ejerlavsafrænsning

Kørup - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsningen er kun bevaret for omkring 2/3 dels af forløbets vedkommende. Hertil kommer, at en stor del af afgrænsningen kun markeres af veje, der løber i skellet. For den bevarede dels vedkommende består den af levende hegn bortset fra et bevaret dige ud mod kysten ved det inddæmmede areal.

Hvor gammel grænsen er kan vi ikke vide med sikkerhed, bortset fra, at den i hvert fald rækker tilbage til o.1800. Kørup har siden sin anlæggelse i middelalderen ændret på grænseforløbet flere gange ved udvidelser af ejerlavet. En lille smule af det oprindelige kystforløb er markeret af et skel midt i ejerlavet.

Lykkesholm

Lykkesholm - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Lykkesholm ejerlav består i dag kun af en mølle og 2 huse foruden hoved- og avlsbygningerne.

Der er da sket nogle ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800, men der har på den anden side aldrig været tale om nogen omfattende bebyggelsesstruktur. Der har ligget et enemærkehus ved vejen mod Ellested, et skovhus/enemærkehus ved Nyhave, et teglbrænderi og Nye Mølle med eget ejerlav. Blandt disse nu nedlagte bebyggelser, kunne der ved besigtigelsen kun ses spor af Nye Mølle. Selve møllebygningen er blevet flyttet til Frilandsmuseet på Sjælland, men mølletomten, dæmningen og dammen kan stadig ses tydeligt i skovbunden.

Den bevarede mølle - Gl. Mølle er en grundmuret, stor bygning, der formentlig indeholder turbiner og har været hjemsted for en omfattende mølledrift. Den er ikke længere i brug og er noget forfalden. Husmandsstedet ved Magelund står i bindingsværk, og både beboelsen og avlsbygningerne er i brug. Det indgår som en del af den lille husbebyggelse Magelund, som er placeret i udkanten af Lindeskovs ejerlav. En udstykning, som udemærket kan have været foranstaltet af Lykkesholm gods o.1800, som boliger for de folk, der skulle afløse de tidligere hoveriarbejdere. Det sidste hus, der ligger umiddelbart vest for hovedbygningen, var tidligere en smedie. Det bruges i dag udelukkende som beboelse og er bygget så meget om, at det ikke minder om dets tidligere anvendelse.

Lykkesholm hovedbygning stammer tilbage fra 1600- og 1700-tallet, den er beboet og nogenlunde vedligeholdt. Avlsbygningerne stammer fra 1800-tallet og senere, men det er kun en meget lille del af dem, som er i brug.

Lykkesholm - bebyggelsesstruktur

o.1800

Magelund

• Ny Mølle

teglværk

• Gl.Mølle

● Lykkesholm

Nyhavn Skov

o.1887

• Gl.Mølle

smedie x

• Magelund

• Gl.Mølle

x ● Lykkesholm

• bebyggelser, der eksisterede o.1800

x bebyggelser, der kommer til mellem 1800 og 1887

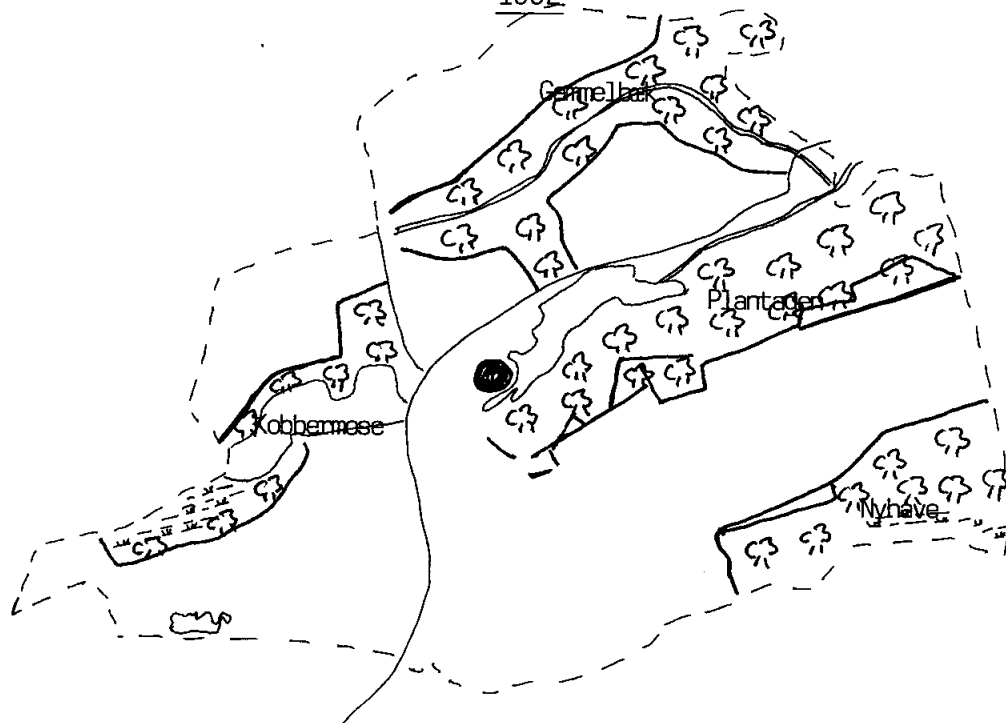
o bebyggelser, der er kommet til efter 1887

Lykkesholm - resursestruktur

o.1800

1992

skov

vådbundsområder

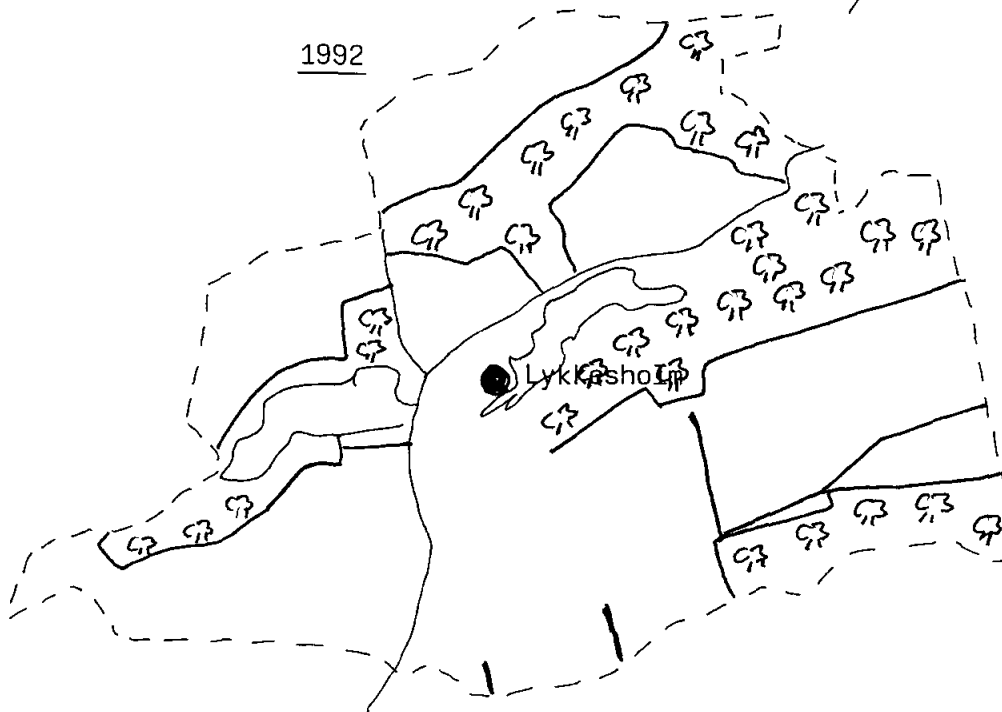
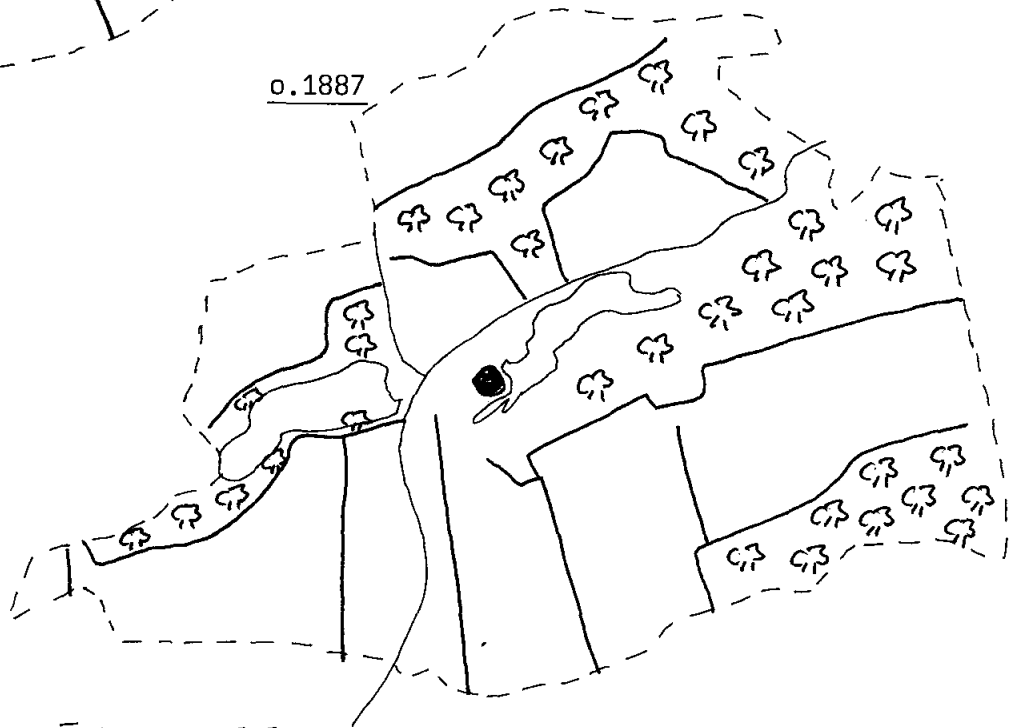
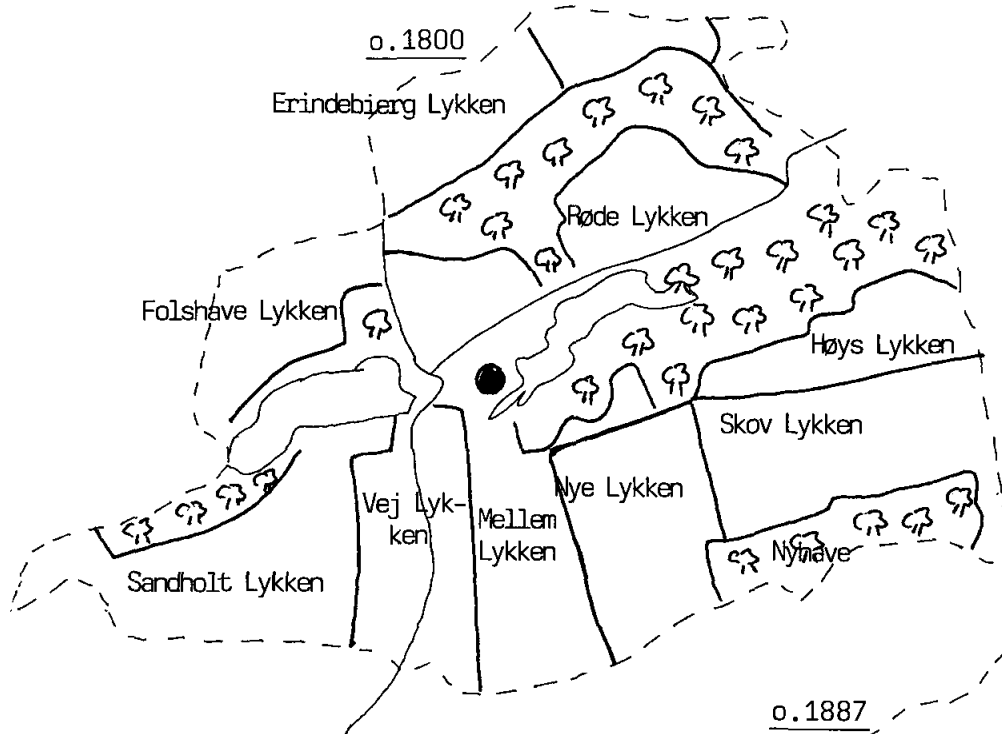
skovdiger

Lykkesholm - resursestruktur

Lykkesholm resursestruktur består af en blanding af vidtstrakte agerarealer og skovpartier i de mere kuperede områder, der også rummer Kobbermose, Gl. Mølledam, Gammelbæk og enkelte små vådbundsarealer med rørskov o.l.

Der er sket en del ændringer i skovenes og vådbundsarealernes udstrækning siden o.1800. Imellem 1800 og 1886 plantes de ellers vidtstrakte engområder i skovene til, Nyhaveskoven udvidedes betragteligt ud over agerarealet, og skovarealerne forsynedes med de lovpligtige fredskovsdiger, der stadig er bevaret. En sådan regulering af skovarealerne var almindelig på Fyn i 1700- og 1800-tallet, fordi man gik over til at lægge større vægt på drift af højskoven. Træerne skulle derfor beskyttes mod husdyrenes skadelige græsning ved at opsætte diger, ligesom græs-, høslet- og agerløkker inde i skovene blev plantet til. I modsætning til mange andre godser valgte Lykkesholm dog ikke at rette grænserne ud omkring alle skovarealerne, selvom det gjorde opsætningen af digerne og dyrkningen af de tilstødende agerarealer mere besværlig. Grænsen ind til Plantagen beholdt sit uregelmæssige forløb bestemt af landskabsformen. I løbet af 1800-tallet rettes den så endelig ud, og der opsættes et nyt fredskovsdige, men det gamle er stadig bevaret inde i skoven i dag. Nyhaveskoven har været udsat for det modsatte. Imellem 1800 og 1886 udvidedes den betragelig på agerarealets bekostning, og der opsættes et fredskovsdige. På et tidspunkt efter 1886 indskrænkes den så igen, men det gamle fredskovsdige har fået lov til at blive stående på marken.

Lykkesholm - markstruktur

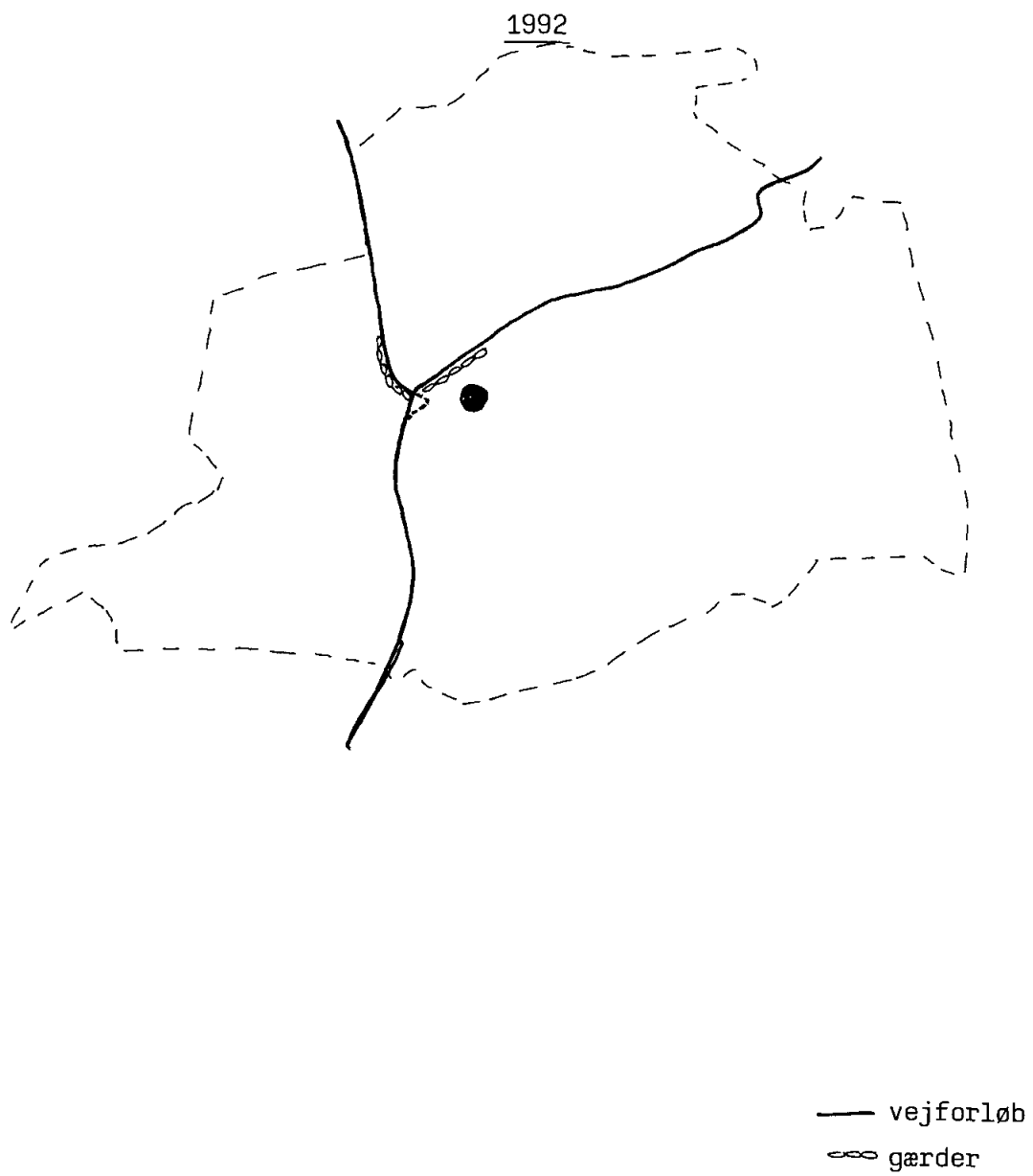

Lykkesholm - markstruktur

Markstrukturen i Lykkesholm ejerlav består i dag af store vidtstrakte områder med enkeltstående træer. Agerarealet brydes ellers kun af de eksisterende veje og mange skovarealer i området.

Ændringerne i markstrukturen siden o.1800 har været radikale. Agerarealet var o.1800 delt op i flere marker, der var omgivet af faste skel. En markstruktur, der var tilpasset 1800-tallets driftsform - kobbeldbruget. Idealet her var, at agerarealet skulle samles, deles op i 6-8 jævnstore marker og omgives af faste skel. Det har ikke rigtig helt kunne opfyldes ved Lykkesholm, fordi det her var nødvendigt at tage hensyn til de mange steder med meget kuperet terræn, der var bedst egnet til skovdrift.

Lykkesholm - vejstruktur

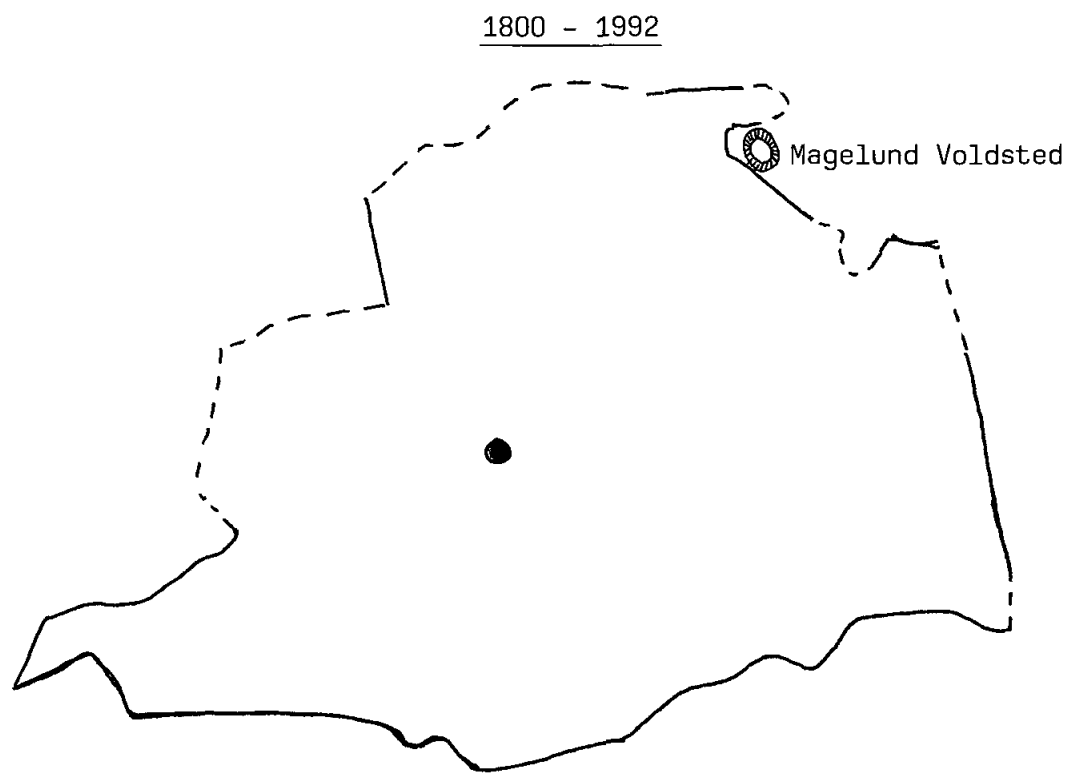
Lykkesholm - vejstruktur

Lykkesholm gennemskæres af en nord-syd-gående vej, der løber imellem Gislev og Ellested, og en østgående vej mod Lindeskov.

X En mindre del af vejnettet er omgivet af stengårde i krydset ved selve hovedbygningen. Det ene gårde er en del af gårdet ind til den lille skov - Folehave, mens det andet gårde indgår i hovedbygningens parkanlæg.

Der er næsten ikke sket nogle ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Vejen er kun blevet rettet en smule ud i krydset ved selve hovedbygningen, hvor den tidligere gik helt op til den i dag bevarede portbygning.

Lykkesholm - ejerlavsaftgrænsning

— bevaret grænseforløb
--- ikke bevaret grænseforløb

Lykkesholm - ejerlavsaftgrænsning

Ejerlavsaftgrænsningen er næsten kun bevaret i den sydlige del, hvor hovedparten af grænseforløbet er sammenfaldende med sognegrænsen. Den består af gærder, der flere steder er bevokset med levende hegn. Grunden til, at den er forsvundet så mange steder er, at den mistede sin betydning i løbet af 1800-tallet, fordi Lykkesholm udvidede sine agerarealer langt ud over den gamle ejerlavsaftgrænse.

Grænsen som helhed og som den er angivet her, var den der var gældende o.1800. Hvor gammel den er, er det svært at sige noget sikkert om, men en del af den er givet ikke ret gammel, fordi der er sket så store ændringer i bebyggelsesstrukturen i området. Lykkesholm blev flyttet o.1400 fra det i dag bevarede og meget anseelige voldsted Magelund, og der er i de følgende århundrede blevet nedlagt flere landsbyer og gårde i området, for at skabe plads til hovedgårdens ekspansion. Den bevarede del af grænsen, som er sammenfaldende med sognegrænsen kan dog som sognegrænse udemærket strække sig helt tilbage til 1100-tallet, hvor sognestrukturen med indførelsen af tienden blev mere eller mindre låst fast.

LYKKESHOLM - Konklusion

Lykkesholm er en sjælden anlægstype, anlagt som befæstet hovedgård. Lykkesholms oprindelige placering ses i det meget store voldsted Magelund.

Lykkesholm havde en blandingsøkonomi med god agerjord, skov, fiskeri og mølledrift. Idag er de fleste vådområder plantet til, men mølledammen og Kobbermosen er bevaret. Voldgrav og mølledam er sammenhængende. Den tidligere brug af skovarealerne ses i de højryggede agre i Nyhave.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen er ret begrænset. Der er et husmandssted ved Magelund, som muligvis er en bebyggelse der er opstået pga behovet for arbejdskraft efter afløsningen af hoveriet; Gl.Mølle; en stærkt ombygget smedie; og hovedgården med portbygning og avlsgård. Nye Mølle er idag genopført på Frilandsmuseet.
- Ressourcestrukturen har bevaret sin skov med højryggede agre, mølledammen og mosen. Vådområderne er blevet plantet til.
- Vejstrukturen er uændret. Der er stendiger i krydset ved hovedbygningen.

Mindre bevaret er ejerlavsgården som kun ses i den sydlige og østlige del med diger med beplantning. Markstrukturen er ikke bevaret.

Hovedbygningen og porthuset er fredet.

Strukturernes tilgængelighed:

- Bebyggelsesstrukturen er tilgængelig via det eksisterende vejnet. Gammel og Nye Mølle via skovveje. Fra Magelund Voldsted, som er offentligt tilgængeligt, ses husbebyggelsen Magelund Huse. Hovedgårdsanlægget er åbent og overskueligt og kan ses fra vejen til Gislev.
- Ressourcestrukturen er tilgængelig via skovveje. De højryggede agre i Nyhave er ikke umiddelbart synlige fra skovvejen.
- Ejerlavsgården ses tydeligt i syd fra vejen.

Kilderne syd-øst for hovedgården ???

~~Lykkesholm er en sjælden anlægstype, anlagt som befæstet hovedgård. Lykkesholms oprindelige placering ses i det meget store voldsted Magelund.~~

~~Lykkesholm havde en blandingsøkonomi med god agerjord, skov, fiskeri og mølledrift.~~

LYKKESHOLM - Konklusion

Lykkesholm er en sjælden anlægstype, anlagt som befæstet hovedgård. Lykkesholms oprindelige placering ses i det meget store voldsted Magelund.

Lykkesholm havde en blandingsøkonomi med god agerjord, skov, fiskeri og mølledrift. Idag er de fleste vådområder plantet til, men mølledammen/søen og Kobbermosen er bevaret. Den tidligere brug af skovarealerne ses i de højryggede agre.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen er ret begrænset. Der er et husmandssted ved Magelund, som muligvis er en bebyggelse der er opstået pga behovet for arbejdskraft efter afløsningen af hoveriet; Gl.Mølle; en stærkt ombygget smedie; og hovedgården med portbygning og avlsgård.

- Ressourcestrukturen har bevaret sin skov med højryggede agre, mølledammen/søen og mosen. Vådområderne er blevet plantet til.

- Vejstrukturen, som er uændret. Der er stendiger i krydset ved hovedbygningen.

Mindre bevaret er ejerlavsgården som kun ses i den sydlige og østlige del med diger med beplantning. Markstrukturen er ikke bevaret.

Hovedbygningen og porthuset er fredet.

Tranekær

Tranekær - bebyggelsesstruktur

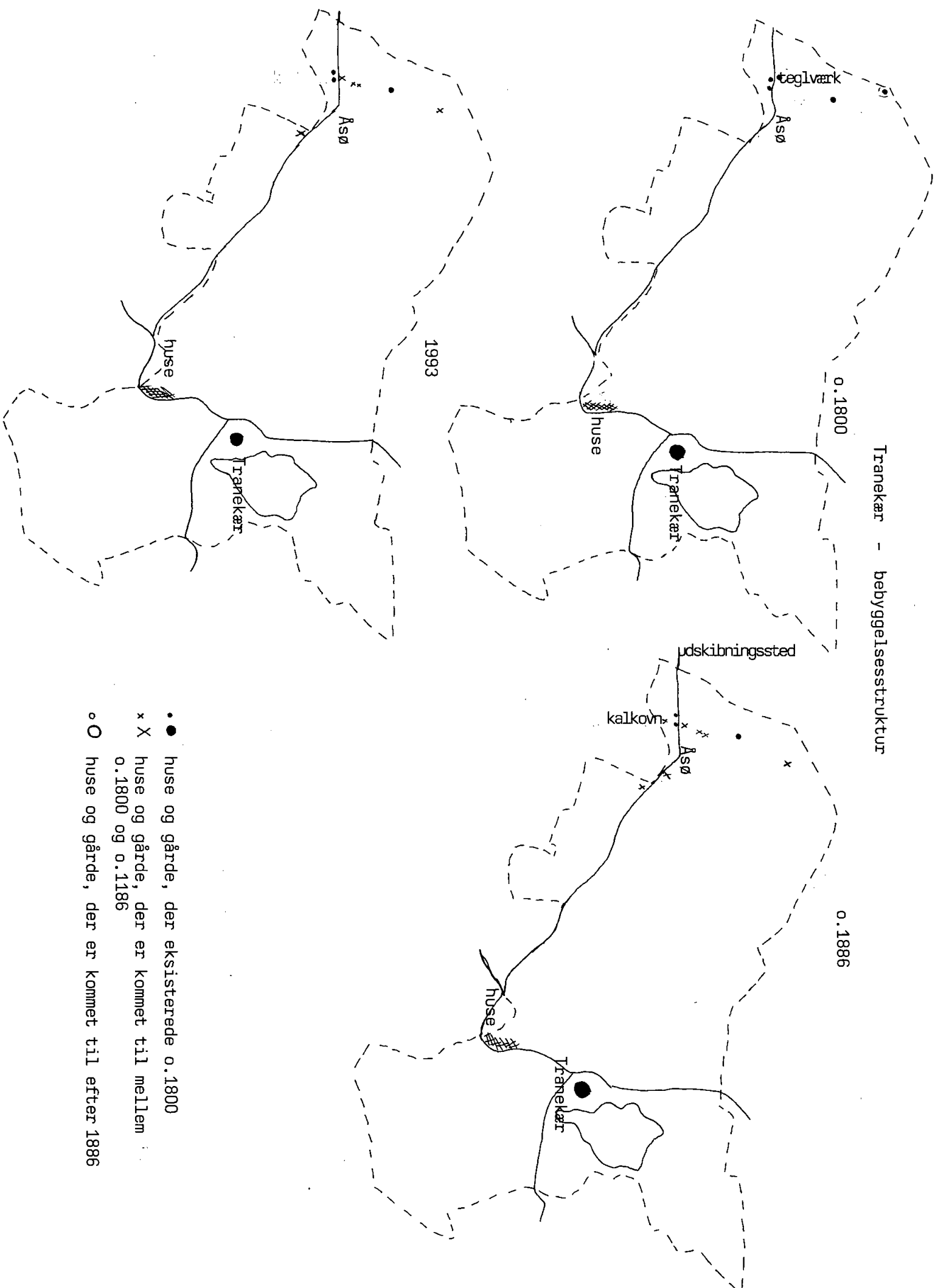
Bebyggelsesstrukturen i Tranekær ejerlav består ud over selve det omfattende hoved- og avlsgårdsanlæg af en hussamling mod syd op til Tranekær by og en samling af huse og husmandssteder mellem kysten og Asø Skov.

Ser vi på de ændringer der er sket siden o.1800, så er der ikke sket de store ændringer i strukturen. Der er kommet enkelte huse og husmandssteder til, men det er sket i forbindelse med de eksisterende bebyggelsessteder. Omkring 1800 var der aftegnet et teglværk ved kystbebyggelsen, men det forsvinder i løbet af 1800-tallet. I løbet af 1800-tallet anlægges en kalkovn ved kystbebyggelsen, men den eksisterer heller ikke længere.

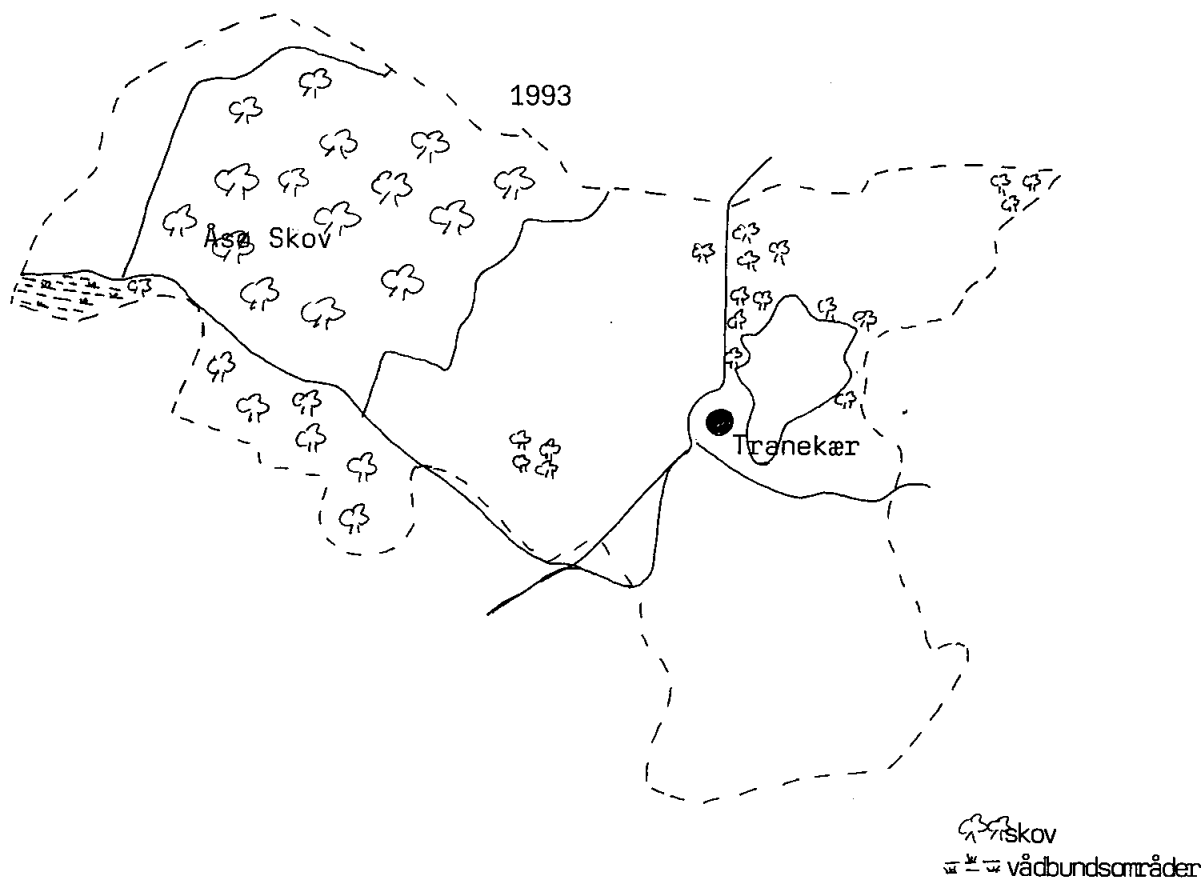
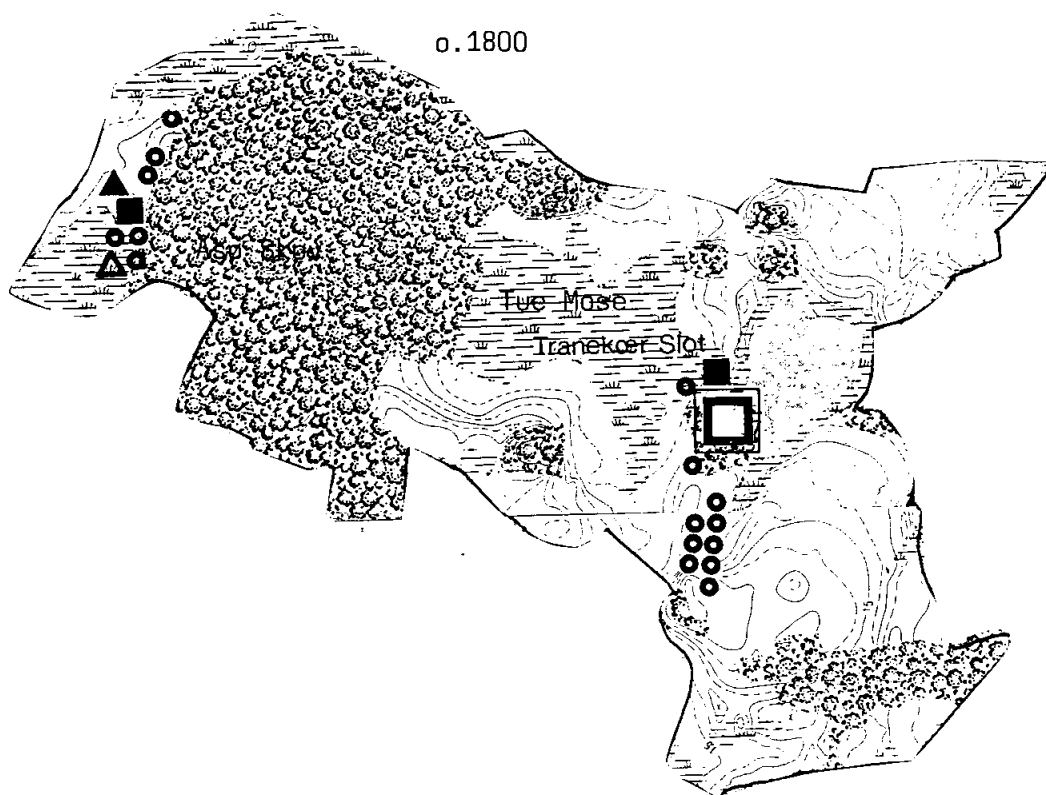
× Bebyggelsen ved kysten bærer præg af ~~at~~ oprindeligt at have været mindre husmandsbrug suppleret med fiskeri og eventuelt skovarbejde. Lade- og staldbygninger er gennemgående små og ikke længere i brug. Byggestilen er en blanding af bindingsværk og grundmur med stråtag eller fast tag. Et enkelt af husmandsstederne har et vist herskabeligt præg. Der er her tale om en bolig, der har været forvalterbolig med 17 td. land, senere bliver den landsted for en overlæge, herefter bliver den brugt til en mindre fabrikation og er nu udelukkende bolig. Vejen derned til er belagt med toppede brosten og der er en mindre parklignende have til stedet. Hussamlingen syd for selve hovedkomplekset løber helt sammen med Tranekær by. Der er tale om mindre huse af blandet byggestil.

Selve hovedbygningen og de mange tilhørende avls- og funktionærboliger er i rimelig god stand. En del af avlsbygningerne er ikke længere i brug, mens en del af de mindre bygninger bruges i forbindelse med de forskellige turistanlæg området omkring godset præges stærkt af. Der er kiosk, museum og restaurant.

Tranekær - bebyggelsesstruktur

Tranekær - resursestruktur

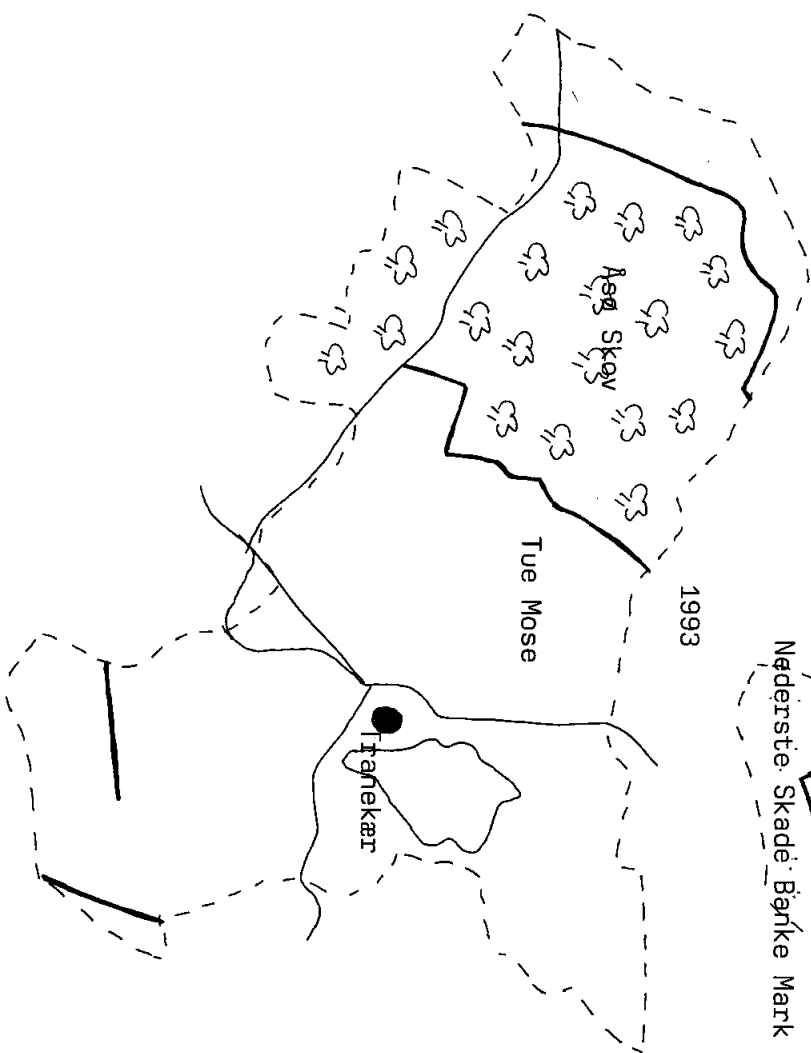
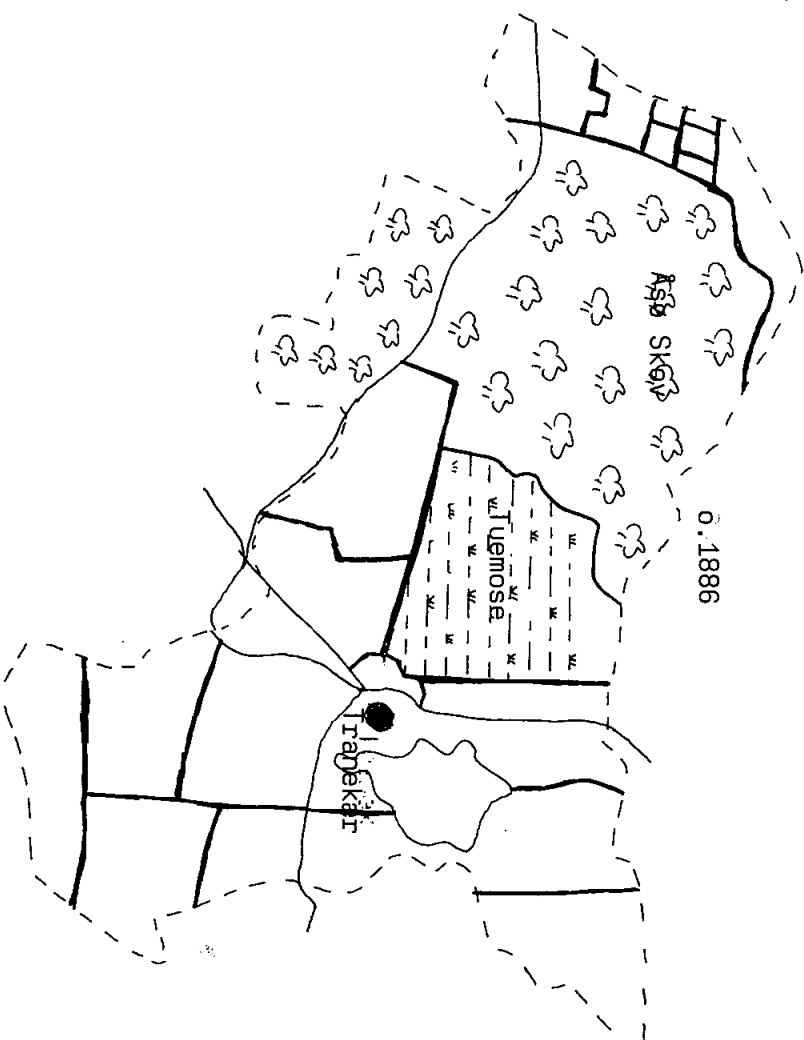
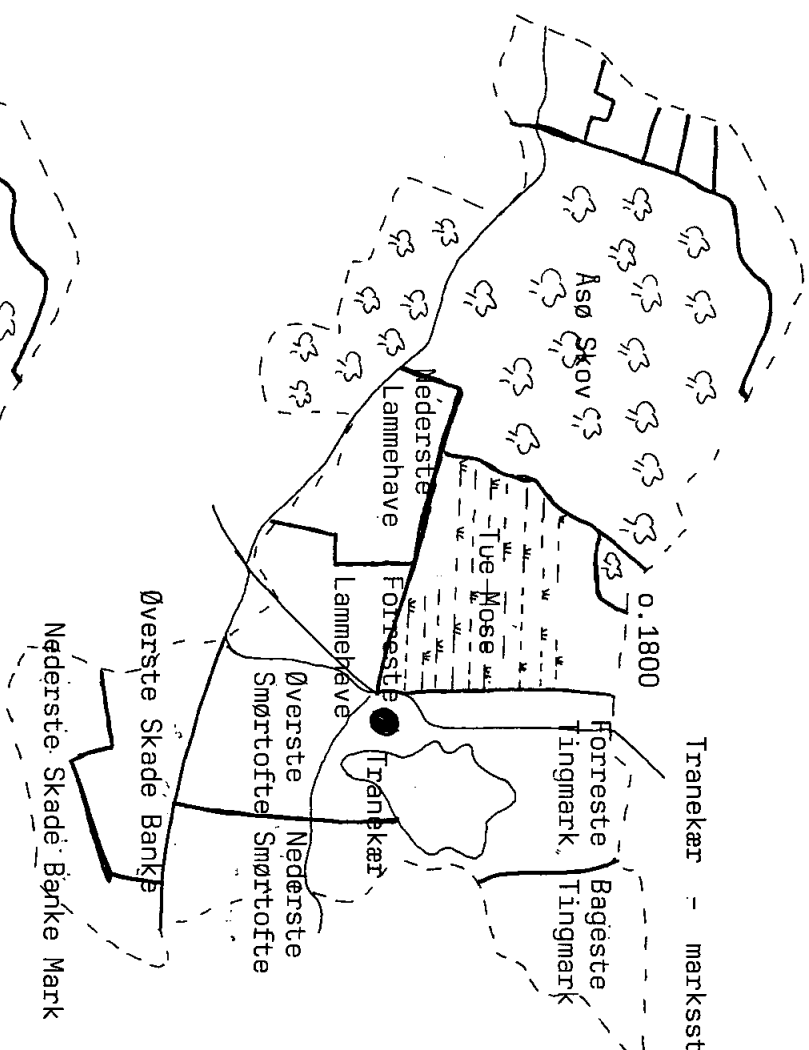

Tranekær - ~~resurse~~struktur

Tranekær ejerlav består i dag i den vestlige del af store agerarealer med spredte trægrupper. Den østlige del består af den store Asø Skov, der afløses af et kystareal, med en del rørskov, græsningsarealer og enkelte agerstykker.

Der er i perioden fra o.1800 sket nogle ændringer i resursestrukturen i ejerlavet. Ændringer er først og fremmest sket i forbindelse med opdyrkningen af det meget store vådbundsområde - Tue Mose. Skovarealet er i store træk uændret også hvad angår de små spredte trægrupper i området. Det er ellers ikke almindeligt at sådanne små pletter med træer midt ude i agerarealerne har overlevet 1800- og 1900-tallets hovedgårdsdrift, men her har der været tale om så stejle partier, at det ikke har været muligt at opdyrke dem. Det store skovareal Asø Skov har bevaret sine skovdiger både mod øst og vest. Når der ikke er nogle mod nord og syd skyldes det at skovarealet fortsætter på den anden side af ejerlavsgrænsen.

Tranekær - marksstruktur

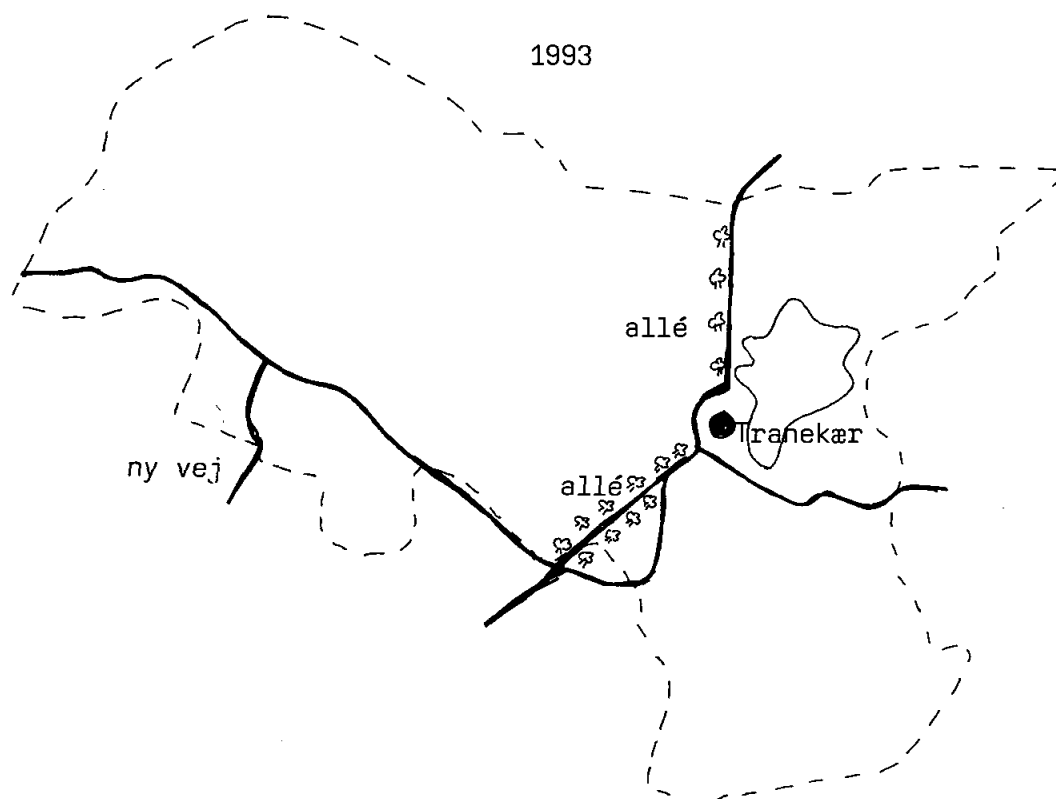

Tranekær - markstruktur

- Markstrukturen i Tranekær ejerlav er i dag meget enkelt. Det store agerareal i den vestlige del er næsten helt uden skel. Det brydes kun af det eksisterende vejnet. - 28

Det har i perioden fra o.1800 været tale om store ændringer i markstrukturen. O.1800 var jorden delt op i mange, store marker, der dog var af en noget varierende form og størrelser. Hvor idealet for 1800-tallets driftsform ellers var en markstruktur med 6-9 jævnstore, regelmæssige marker. De naturlige forhold og ejerlavets form har blot ikke gjort det muligt. Ved kysten ~~er~~ ^{var} jorden delt op i mange små lodder til de eksisterende husmandssteder. Denne markstruktur forbliver i store træk uændret igennem hele 1800-tallet, men i løbet af 1900-tallet er de fleste skel blevet fjernet i hele ejerlavet.

Tranekær - vejstruktur

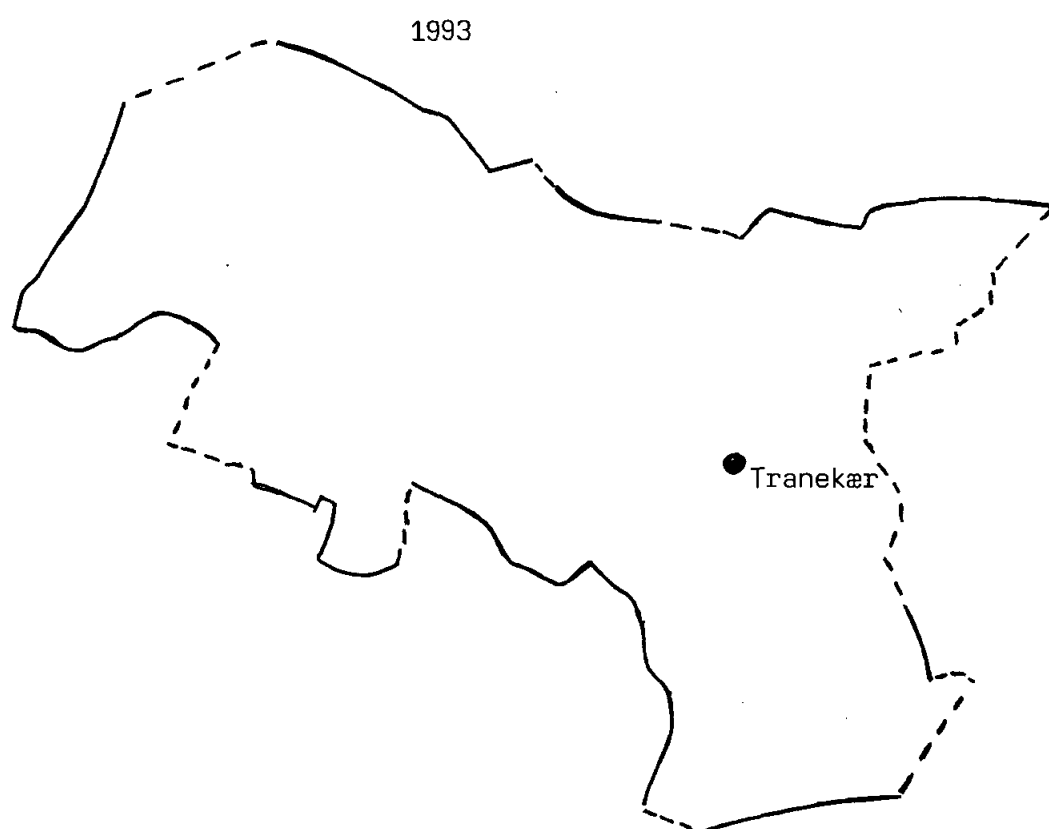

Tranekær - vejstruktur

Hovedvejstrukturen i Tranekær ejerlav består af en nord-syd-gående og en øst-vest-gående landevej.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Der er kun kommet en mindre vej til i den vestlige ^{del} i nyere tid. Den nord-syd-gående vej, der fører forbi godset har præg af allé.

Tranekær - ejerlavsgørnse

— bevaret afgrænsning
--- ikke bevaret afgrænsning

Tranekær - ejerlavsafgrensningen

Ejerlavsafgrensningen er ikke særlig velbevaret. Store dele mangler, mens det "bevarede" sådan set ikke fremstår som nogen afgrensning, da der ikke er tale om egentlige diger eller vandløb, men derimod veje og afvandingskanaler. Det skyldes
X formentlig at afgrensningen ret tidligt har tabt sin funktion, da
det godt kan se ud til, at godset dyrker jorden eller har skov ud
over den eksisterende grænse.

Tranekær - væsentlige områder udenfor hovedgårdsejerlavet.

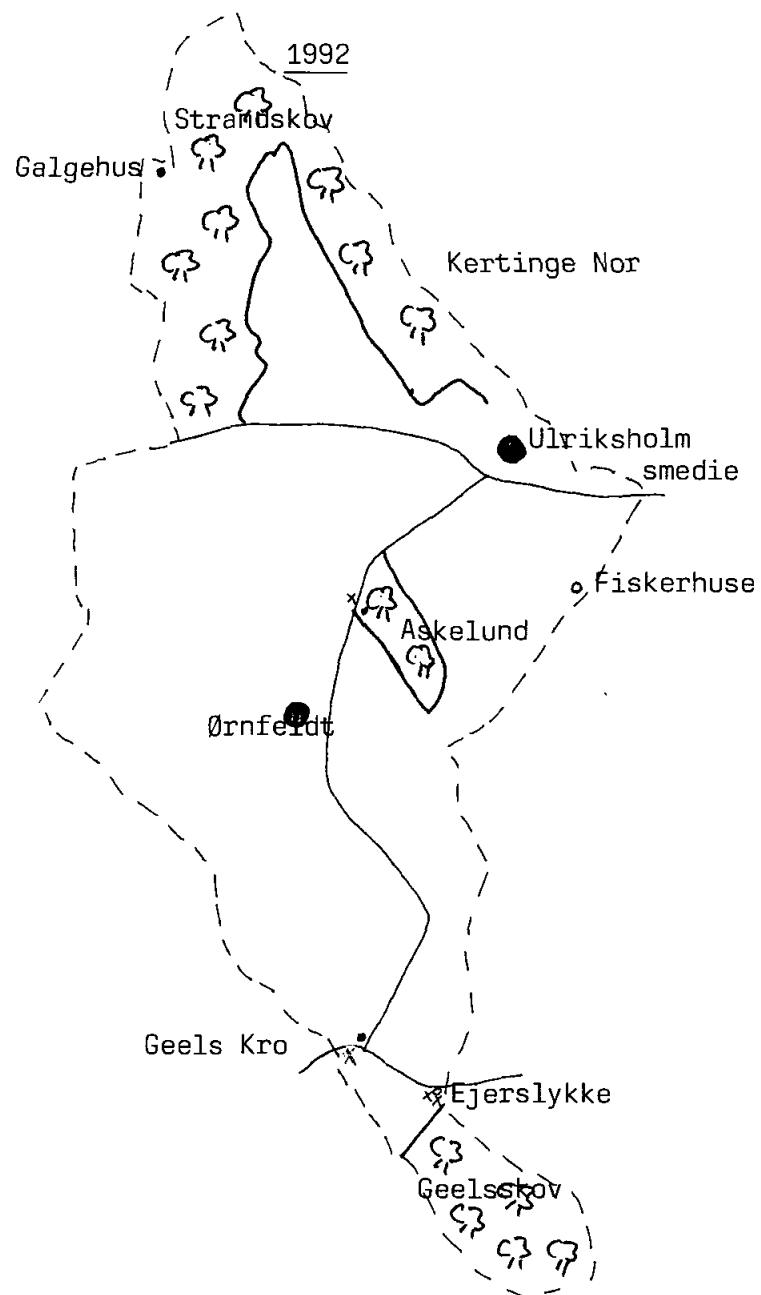
Tranekær har i den grad præget området udenfor selve hovedgårds-ejerlavet, da den langt op i tid har ejet det meste af den tilstødende Tranekær by. Ligesom der umiddelbart nord for ejerlavet er placeret den store vindmølle - Slotsmøllen.

Ulriksholm

Ulriksholm - bebyggelsesstruktur

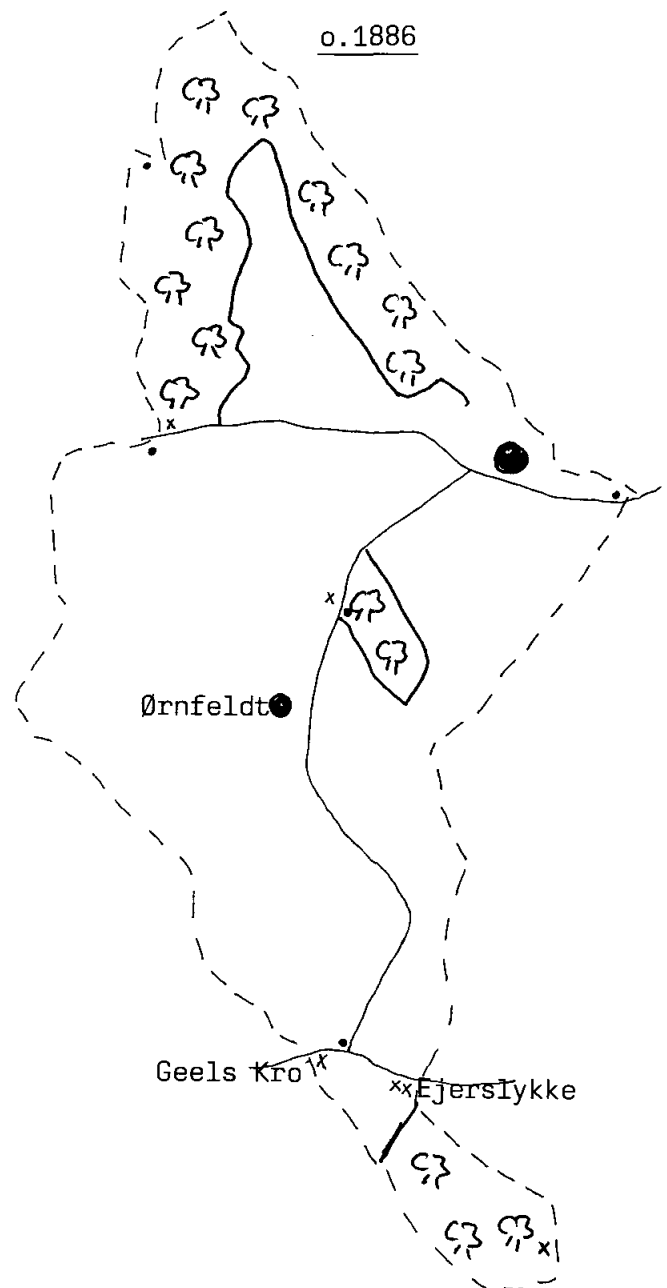
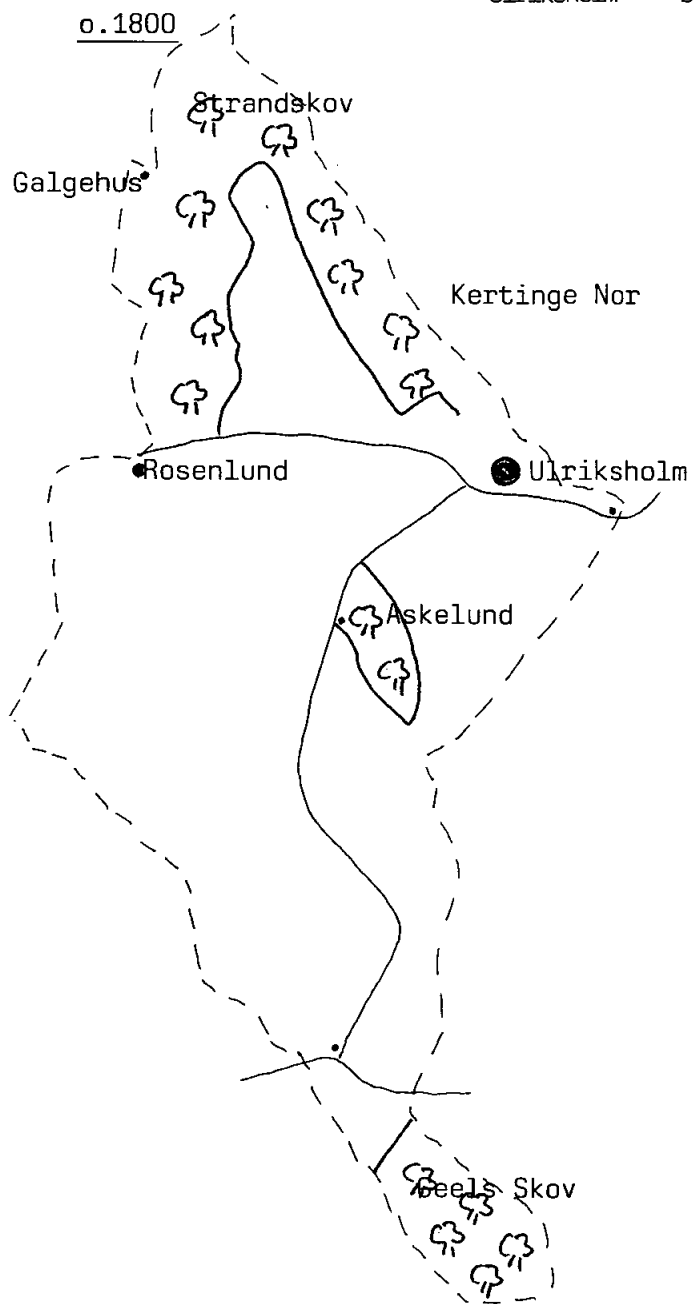
Bebyggelsesstrukturen rummer, ud over hovedbygningen og avlsgården Ørnfeldt, en del spredtliggende huse og en kro. - /

Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800. Gården Rosenlund, avlsgården til Ulriksholm og et skovhus er blevet nedlagt samtidig med, at der er blevet anlagt en del huse, en kro og en afbyggeravlsgård - Ørnfeldt. Husene har karakter af, at være oprindelige arbejderboliger for godsets arbejdskraft, men nogle af dem har tillige en placering som enemærkehuse. En placering, som suppleres med, at Galgehus også er skovhus, huset øst for Ulriksholm har fungeret som smedie og det ene af husene i den sydlige del af ejerlavet er en kro. Smedien bruges nu kun som beboelse, men det fremgår tydeligt af bygningerne, at der har været smedevirksomhed på stedet. Kroen er stadig i funktion med beboelse i grundmur og krostue i bindingsværk. Husene er anlagt over en lang periode i takt med det varierende behov for at huse arbejdskraften selv, og er derfor også af forskellige byggestil både med bindingsværkshuse og grundmurede huse. Fælles for dem er, at der er tale om relativt små huse uden noget præg af godsbyggestil. Husenes beskedne fremtoning falder godt i tråd med, at Ulriksholm ikke havde de store økonomiske resurser til rådighed i 1800-tallet. Ulriksholm blev o.1800 opkøbt med spekulation for øje. Fæstegodset solgtes ret hurtigt fra, godsets ejerlav deltes i to, en del under Ulriksholm og en del blev til det nye Ørnfeldt. Begge godser solgtes herefter videre til hver sin ejer, og den tidligere passive formue blev til fortjeneste for godsspekulanten. I 1800-tallets anden halvdel forenedes de to godser atter under samme ejer, og da Ulriksholms avlsgård nedbrændte først i 1900-tallet valgte ejeren at flytte hele avlen til Ørnfeldt. Ulriksholms hovedbygning fremstår derfor noget atypisk i dag, da den helt mangler avlslængerne. Godset bruges til herregårdspension og er velholdt. Ørnfeldt er beboet og rimelig velholdt.

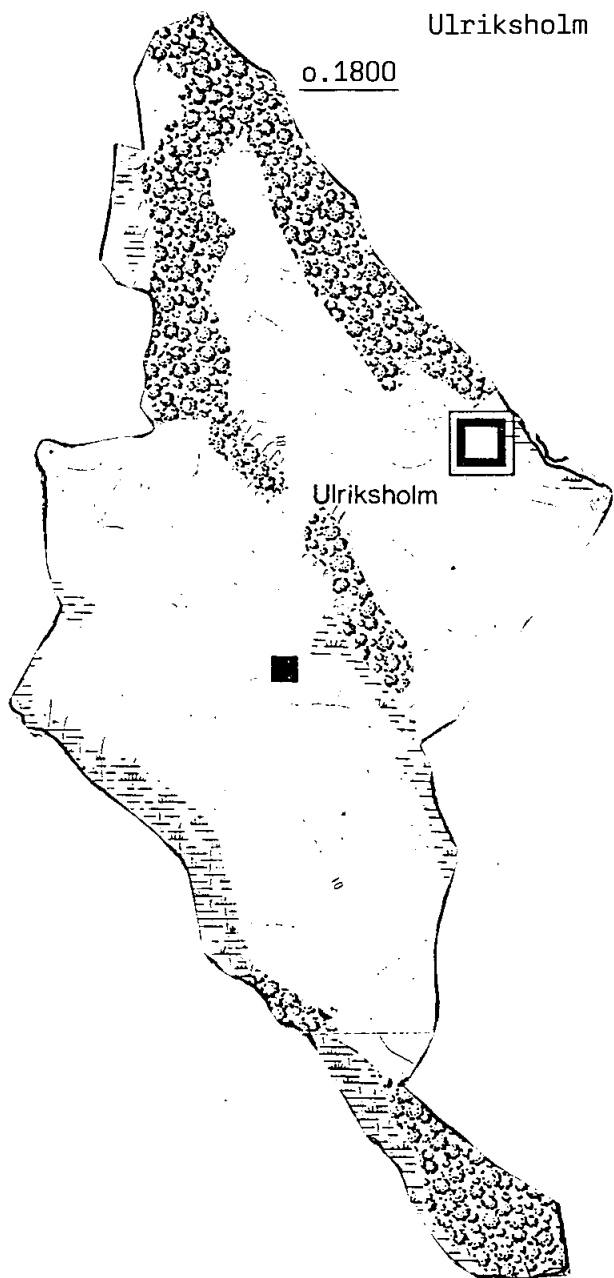
- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1886
- bebyggelser, der er kommet til efter 1886

Ulriksholm - bebyggelsesstruktur

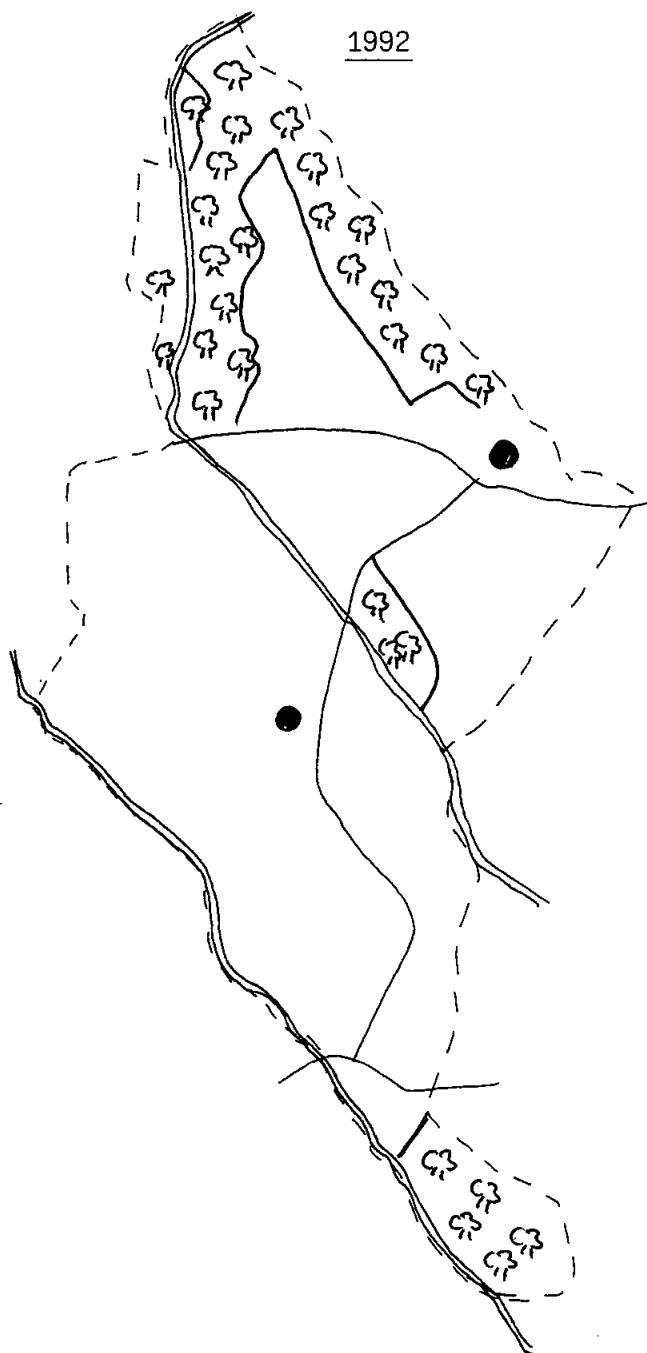
Ulriksholm - resursestruktur

o.1800

Ulriksholm

1992

skov

vandløb

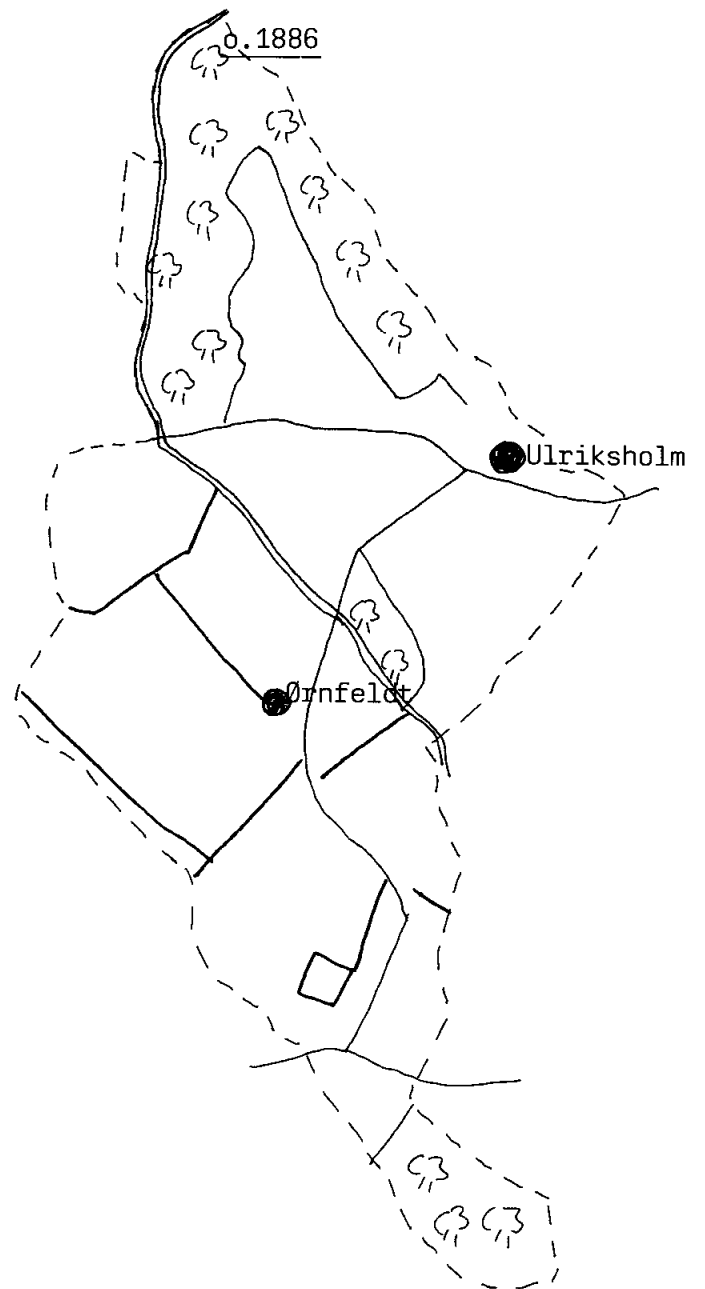
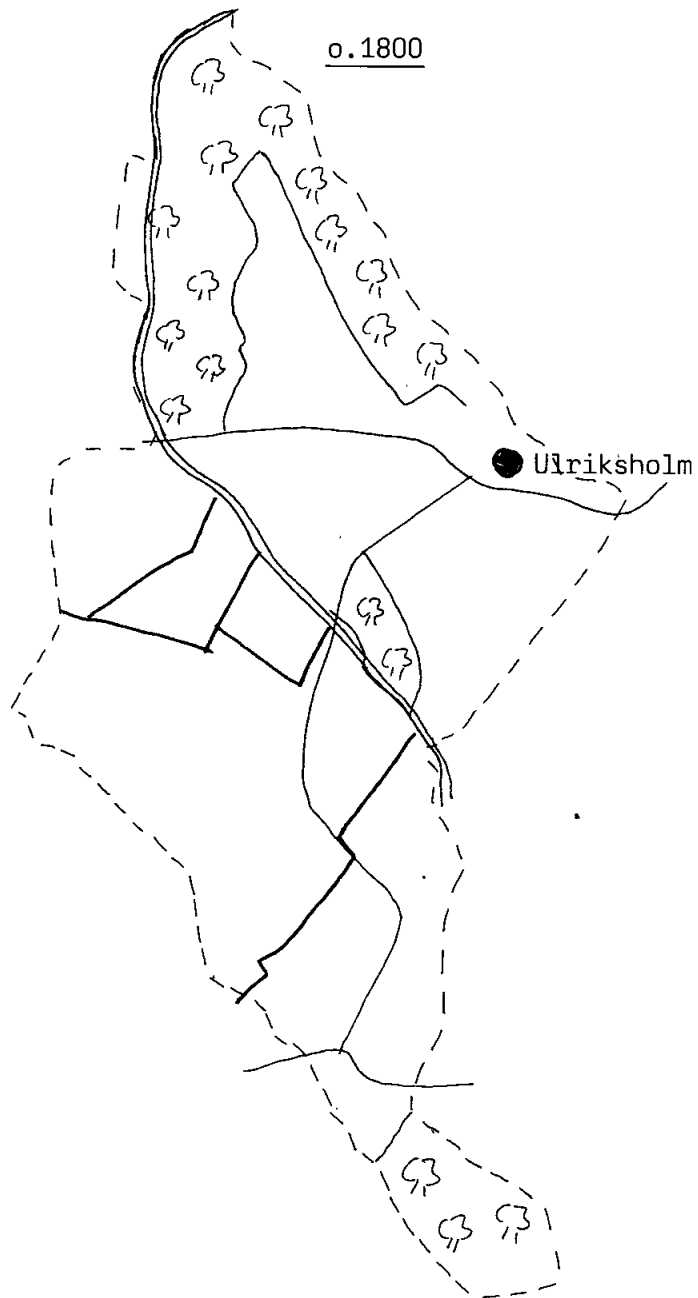
Ulriksholm - resursestruktur

Ulriksholm ejerlav omfatter et ret fladt landskab, som ikke har udgjort nogen stor hindring for skabelsen af et rationelt kulturlandskab, der består af et godt, stort, samlet agerareal afgrænset af skov mod nord og syd. Det nordlige skovareal er placeret på det lidt mere kuperede og fugtige område ud til Kertinge Nor, mens det sydlige - Geelsskov ligger i et fladt og fugtigt område ned til Geelså.

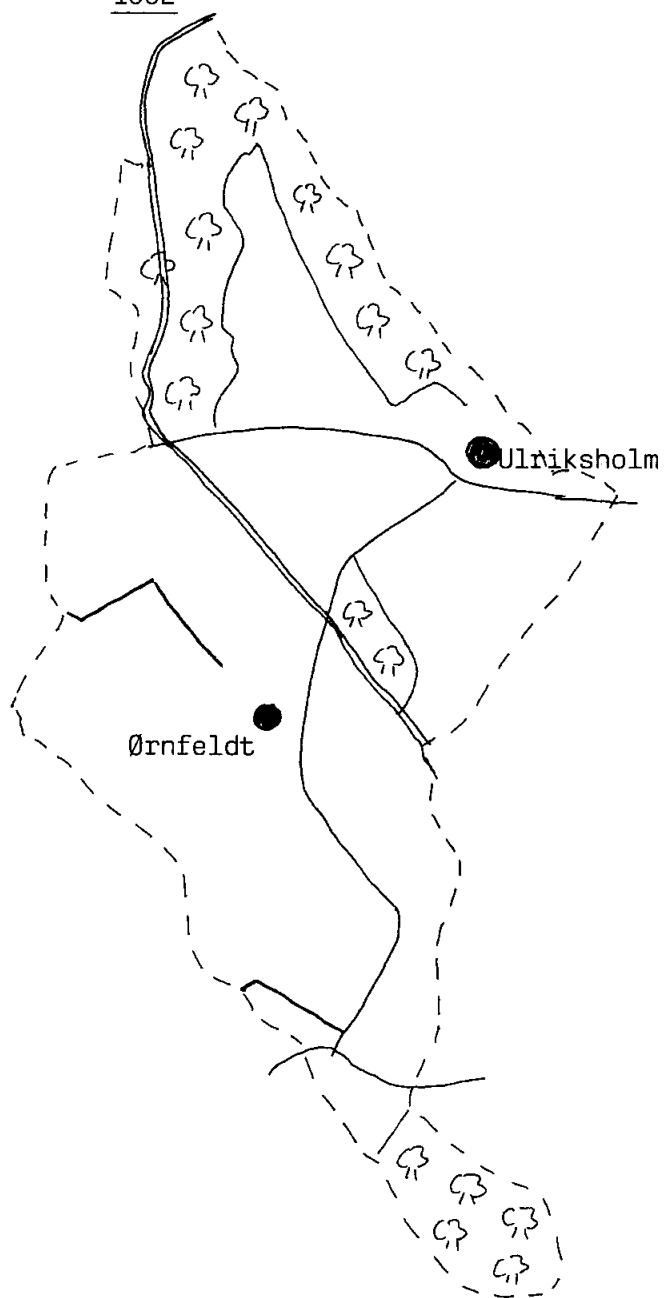
De ændringer, der er sket siden o.1800 har nærmest karakter af justeringer af ager- og skovarealet, mens vådbundsarealet er blevet ændret en del ved dræning. Skovene er, som det ses af kortene, blevet indskrænket en smule ved afgrænsningen op til agerarealet, men til gengæld er de blevet udvidet andre steder ved tilplantning af mindre vådbundsområder. Samtidig er skovarealerne blevet indhegnet med fredskovsdiger, der er bevaret i dag.

Regulering af skovarealerne var almindelig i de fynske godsområder i 1700- og 1800-tallet, fordi man ændrede driftsmåden fra vangebrug til kobbølbrug og skovbrug med vægt på drift af højskoven. Vangebruget var i forhold til kobbølbruget kendetegnet af en langt større opblanding af resursetyperne og en spredning af husdyrene over et større område. Kobbølbruget førte i modsætning hertil til en skarp adskillelse af resursetyperne og en større regulering af husdyrenes færden. De blev smidt ud af skovene og forhindret adgang ved opsættelsen af de lovpligtige fredskovsdiger. En proces, som ofte førte til en udretning af grænserne. De små spredte græsnings-, ager- og høsletløkker i skovene blev nedlagt, og agerarealet koncentreredes så ^{vigt} ~~dict~~ det var muligt til et enkelt sammenhængende område, der blev delt op i separat indhegnede marker. Indhegningen gjorde det muligt at holde kreaturerne inde på de af markerne, der i følge den årlige rotation lå hen som græsningsmarker. Ud over etableringen af den faste markopdeling, så blev agerarealet rensat for de små pletter med eng, som lå spredt rundt omkring. Det store vådbundsområde i den sydlige del af Ulriksholm ejerlav ved Geelså fik dog lov til at ligge en tid endnu. Vådbundsområdet er så engang efter 1886 blevet fjernet helt. En ændring, der også her, følger det generelle billede for de fynske godsområder. Fra slutningen af 1800-tallet af begynder man at fjerne de store engområder, fordi en større del af husdyrenes foder kommer til at består af dyrkede foderafgrøder, så græsning og høslet får mindre betydning. De områder, der overlevede denne ændring, vil så ofte være blevet fjernet i den anden halvdel af vores århundrede, fordi de nu helt har mistet deres betydning ved de fleste godssers overgang til kvægløst landbrug.

Ulriksholm - markstruktur

1992

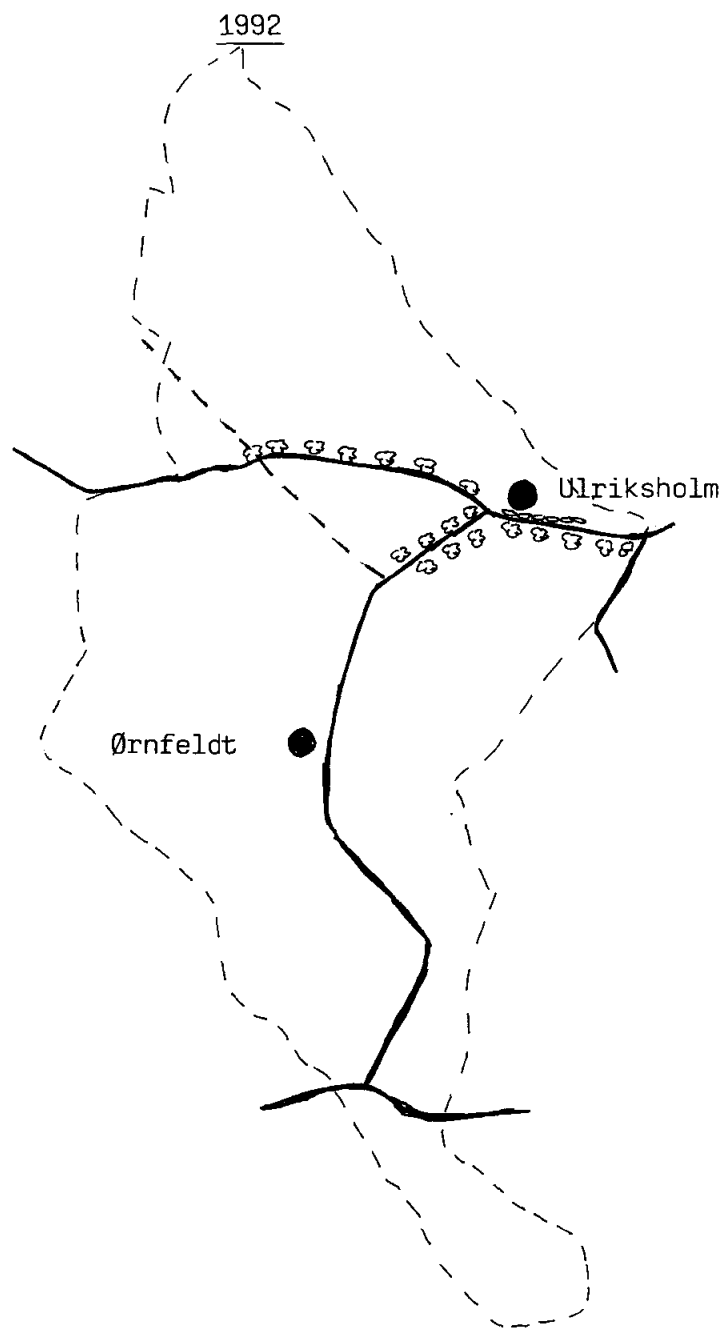
- markskel
- vandløb
- veje

Ulriksholm - markstruktur

Markstrukturen i Ulriksholm ejerlav består i dag af et stort agerareal, der kun brydes af de eksisterende veje og vandløbet Skjoldemose Rende. Af egentlige markskel findes der kun et enkelt gårde, der er bevokset med levende hegn.

Ændringer fra o.1800 og op til i dag er ret så radikale. Kortet fra o.1800 fremviser ikke nogen egentlig markstruktur med jævnstore marker omgivet af faste skel, som det ellers ses på det tidspunkt i de fynske godsområder. Det kan være fordi, at der endnu ikke er blevet anlagt faste skel efter de ændringer i driften, som udparcelleringen af Ørnfeldt og den lille gård Rosenlund må have medført. De faste skel er i hvert fald blevet etableret i 1886, hvor Ørnfeldts jorder er delt op i flere jævnstore marker, mens Ulriksholm stadig ikke har andre markskel end dem vejene og skoven danner. De faste markskel er så sidenhen blevet fjernet igen.

Ulriksholm - vejstruktur

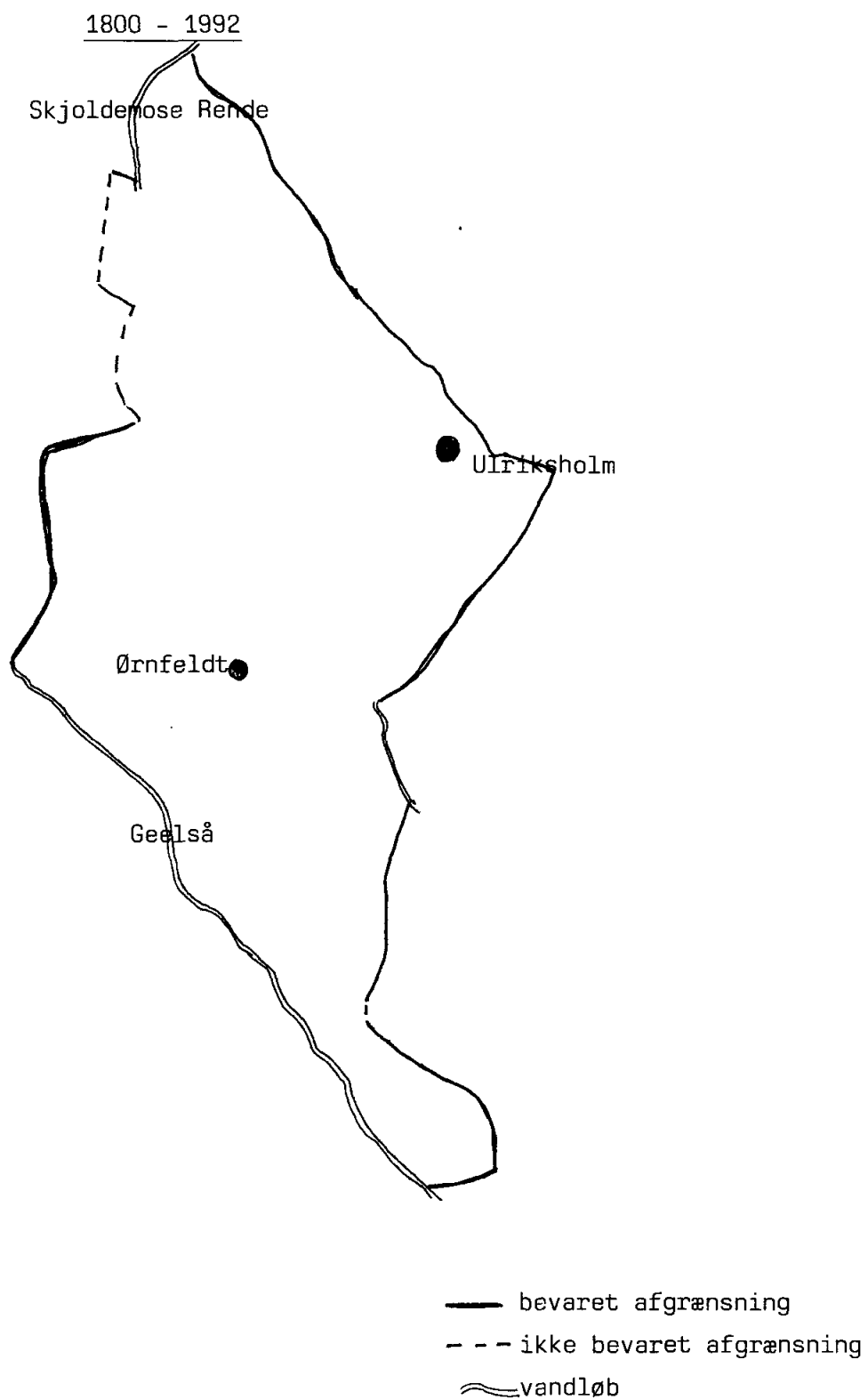
- vejforløb
- o gærder
- o vejtræer

Ulriksholm - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en øst-vest-gående vej, der går fra Kølstrup forbi Ulriksholm og videre mod Østergård. En nord-syd-gående vej mellem Ulriksholm og Ørnfeldt ned til hovedlandevejen, der gennemskærer den sydlige del af ejerlavet.

Hovedvejstrukturen er uændret i perioden fra o.1800 og op til i dag. Omkring Ulriksholm hovedbygning har den karakter af allé og et mindre stykke afgrænses af et højt stengærde. Sidst i 1800-tallet blev ejerlavet gennemskåret af jernbanen, som så siden er blevet nedlagt igen, men er bevaret i form af en markvej, der følger det tidligere banelegeme.

Ulriksholm - ejerlavsafgrensning

Ulriksholm - ejerlavsafrænsning

Ejerlavsafrænsningen er bevaret næsten hele vejen rundt i form af gærder, fjorden og vandløb. Den mangler i den nordøstlige del, men det er fordi, at den her har mistet sin funktion, fordi skovarealet fortsætter på den anden side.

Grænsen, som den er angivet her, var den der blev gældende i 1730, hvor Ulriksholm og Østergård hovedgårde blev skilt ud i to selvstændige ejerlav. Hele grænsen eller store dele af den er formentlig langt ældre, da den godt kan være identisk med den grænse, der var omkring Ulriksholm i 1500- 1600-tallet, hvor hovedgården blev oprettet ved nedlæggelse af de to landsbyer Skinnerup og Kirsinge. Og endda endnu ældre, hvis den er identisk med grænsen omkring de to landsbyers ejerlav.

Valdemarsslot

Valdemarsslot - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Valdemarsslot ejerlav består i dag ud over selve hovedanlægget af en hussamling omkring Pederskov Mølle, en husrække mod nord ind imod Troense, en husmandsudstyknings "Gyldenmose" mod vest, nogle større herskabelige huse omkring selve hovedanlægget og endelig enkelte spredtliggende huse.

Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen i Valdemarsslot ejerlav siden o.1800. Der er nedlagt enkelte huse og gården Thaersminde, mens ellers er ændringer koncentreret om udbygning af bebyggelsen i området. Husrækken ind mod Troense ejerlav eksisterede o.1800, med tre huse og i løbet af 1800-tallet føjes der yderligere tre huse til. Det østligste hus ud til vandet benævnes lodshus og det vestligste benævnes jordemoderhus. De fremstår i dag som en blanding af grundmurede huse og bindingsværkshuse med strå-/ eller tegltag. De er dog alle kalkede gule. Husrækken har ligget "for sig selv" op til Troense bys ejerlav, men Troense by har i nyere tid bredt sig helt ud til husrækken.

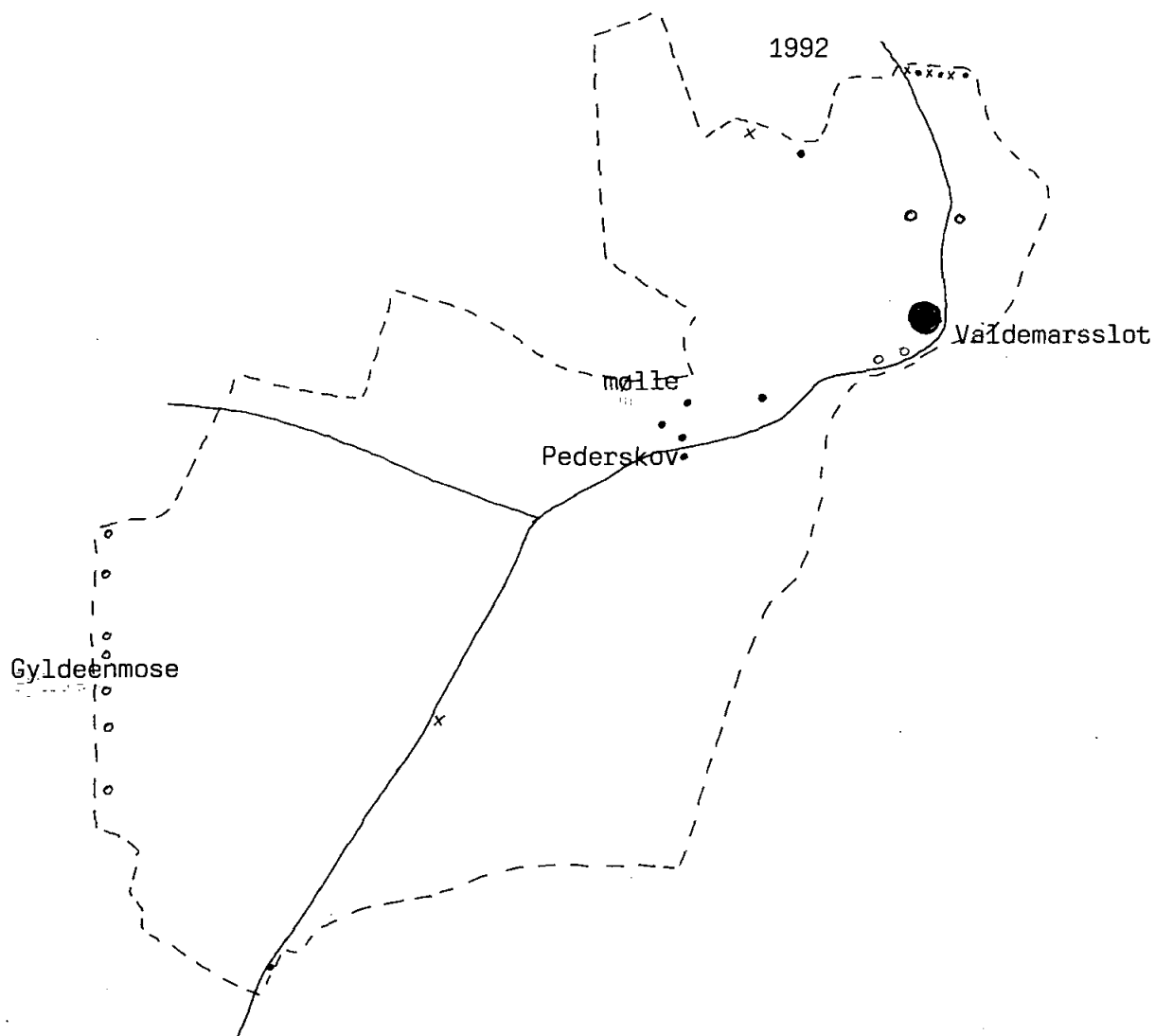
Hussamlingen Pederskov Huse, der er placeret op til den tidligere vandmølle - Pederskov Mølle, var også aftegnet på kortet fra o.1800. Den er siden da forblevet uændret op til i dag. Vandmøllen bruges i dag udelukkende til beboelse og fasaneri. Mølledammen på den anden side af vejen kan ses, men er tørlagt. Husene er forsynet med en enkelt ladebygning, men bærer ikke præg af at have været landbrugsbygninger. Husene står med bindingsværk og stråtag. De er alle gulkalkede. Det samme gælder møllen, men her er en enkelt af bygningerne i grundmur med tegltag.

Et par af de enligtliggende huse eksisterede også på kortet fra o.1800, mens et par af dem er kommet til i løbet af 1800-tallet. Et par stykker fremstår i dag med bindingsværk, mens resten er grundmurede. Ligesom det kun er et par stykker, der er gulkalkede, mens de øvrige er hvidkalkede. Avlsgården Thaersminde blev anlagt i løbet af 1800-tallet, men er atter blevet nedlagt i det her århundrede.

Husmandsudstyknings Gyldenmose ved den vestlige ejerlavsrands er kommet til i starten af det her århundrede. Den fremstår i dag med ensartede, hvide statshusmandsbrugsbygninger, der kun er ombygget i et mindre omfang selvom kun et par enkelte endnu fungerede som landbrug.

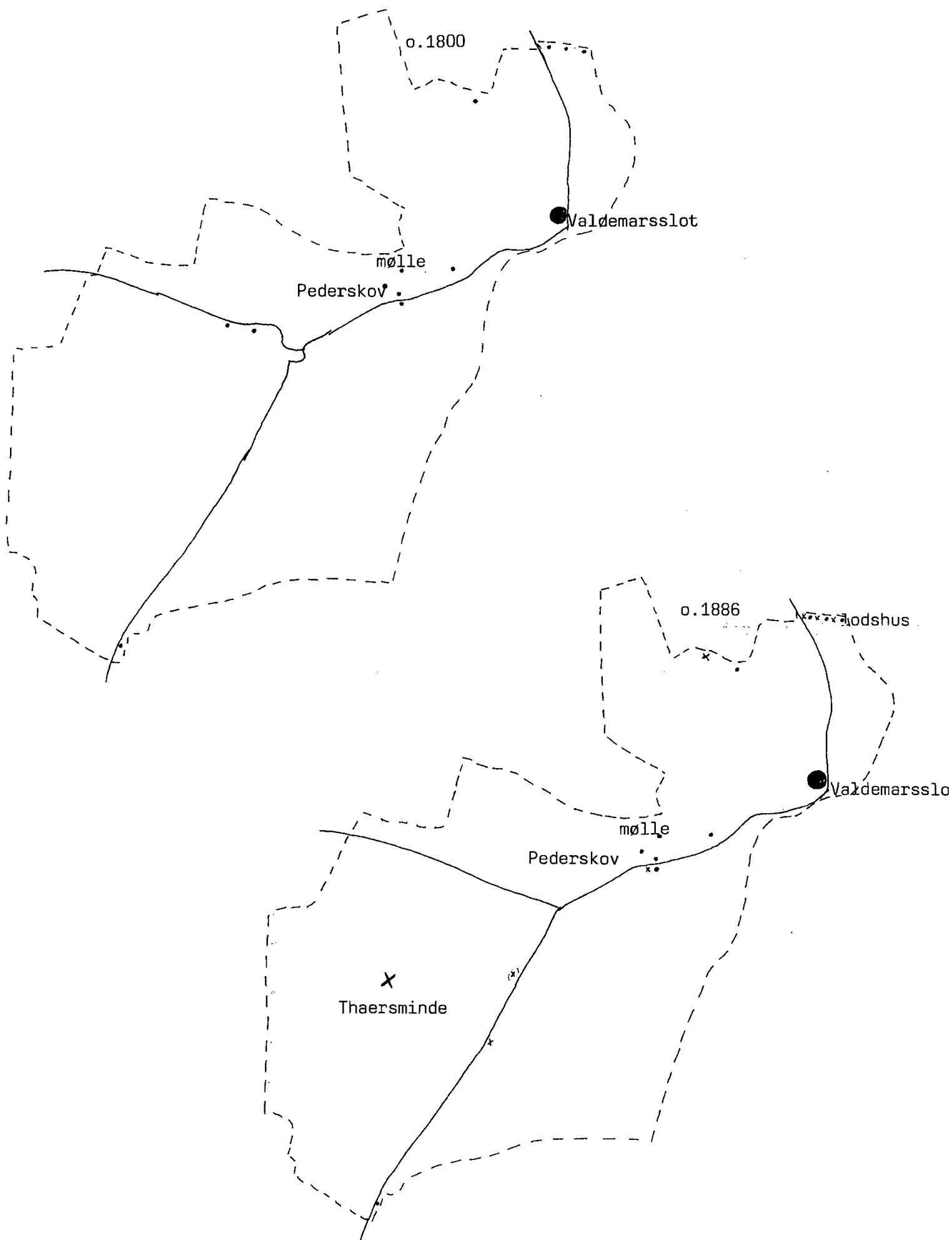
I det her århundrede er der ligeledes blevet opført 4 større herskabelige boliger tæt på selve hovedanlægget.

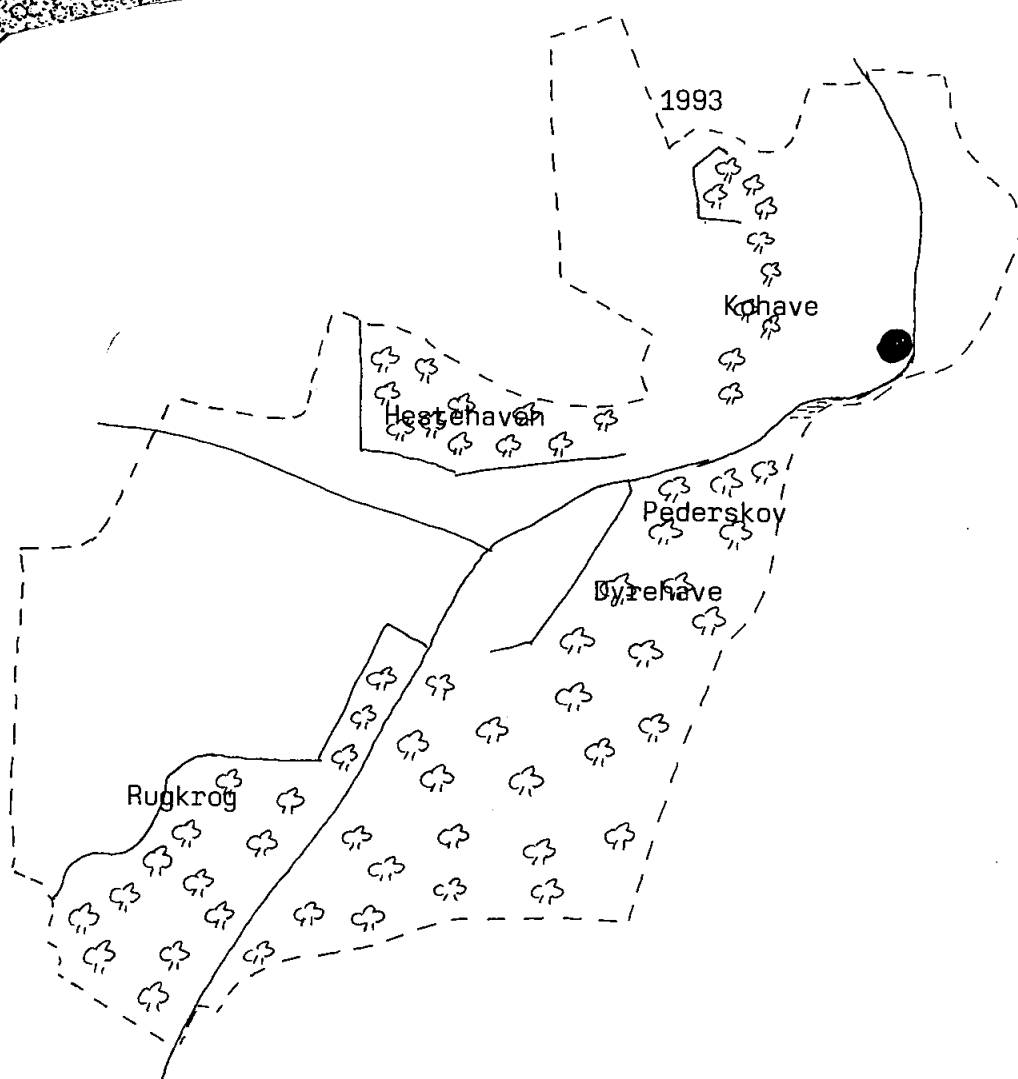
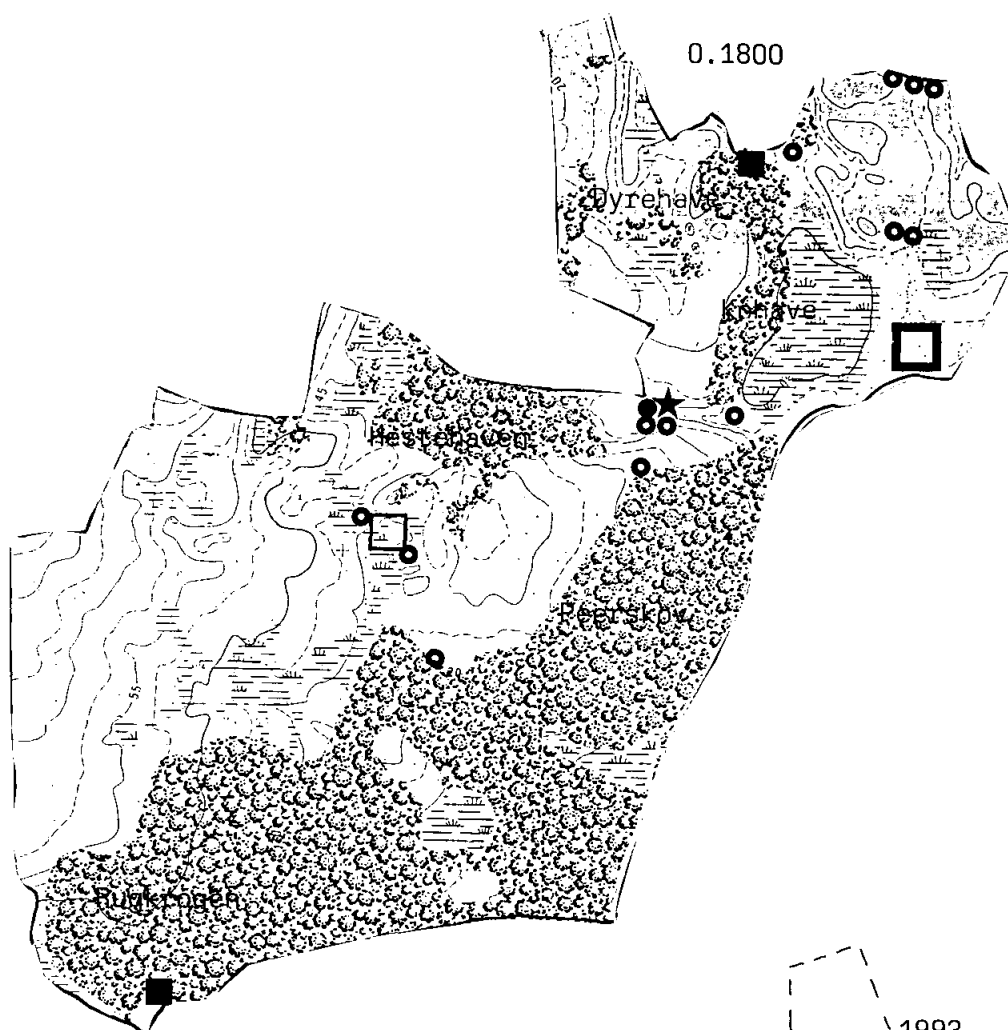
Selve slottet, avlsbygningerne og de mange funktionærboliger fremstår generelt i meget god stand. Det meste af bygningsmassen er stadig i brug.

- • huse og gårde, der eksisterede o.1800
- xX huse og gårde, der kommer til mellem 1800 og o.1886.
- o o huse og gårde, der er kommet til efter o.1886.

Valdemarsslot - bebyggelsesstruktur

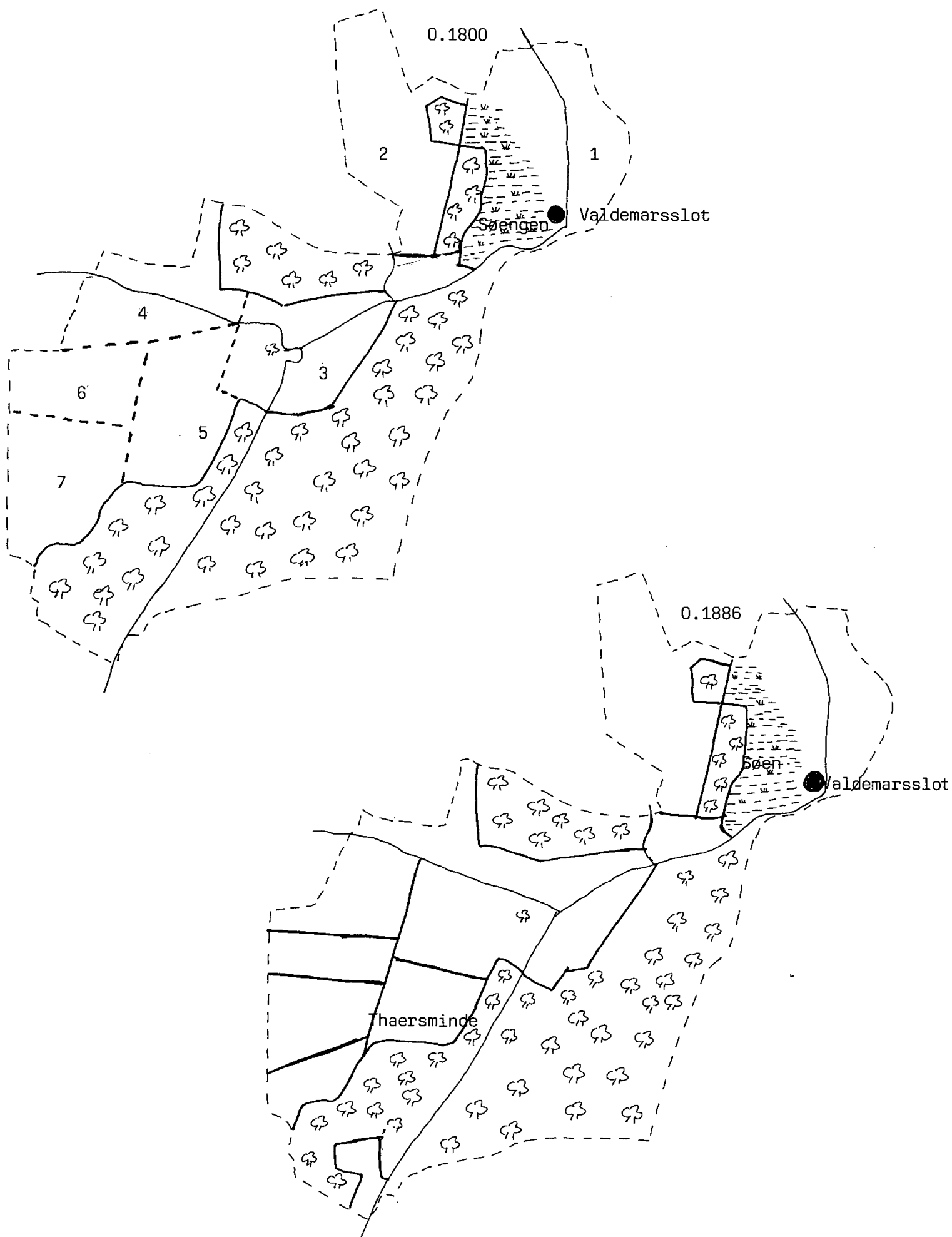
Valdemarsslot - resursestruktur

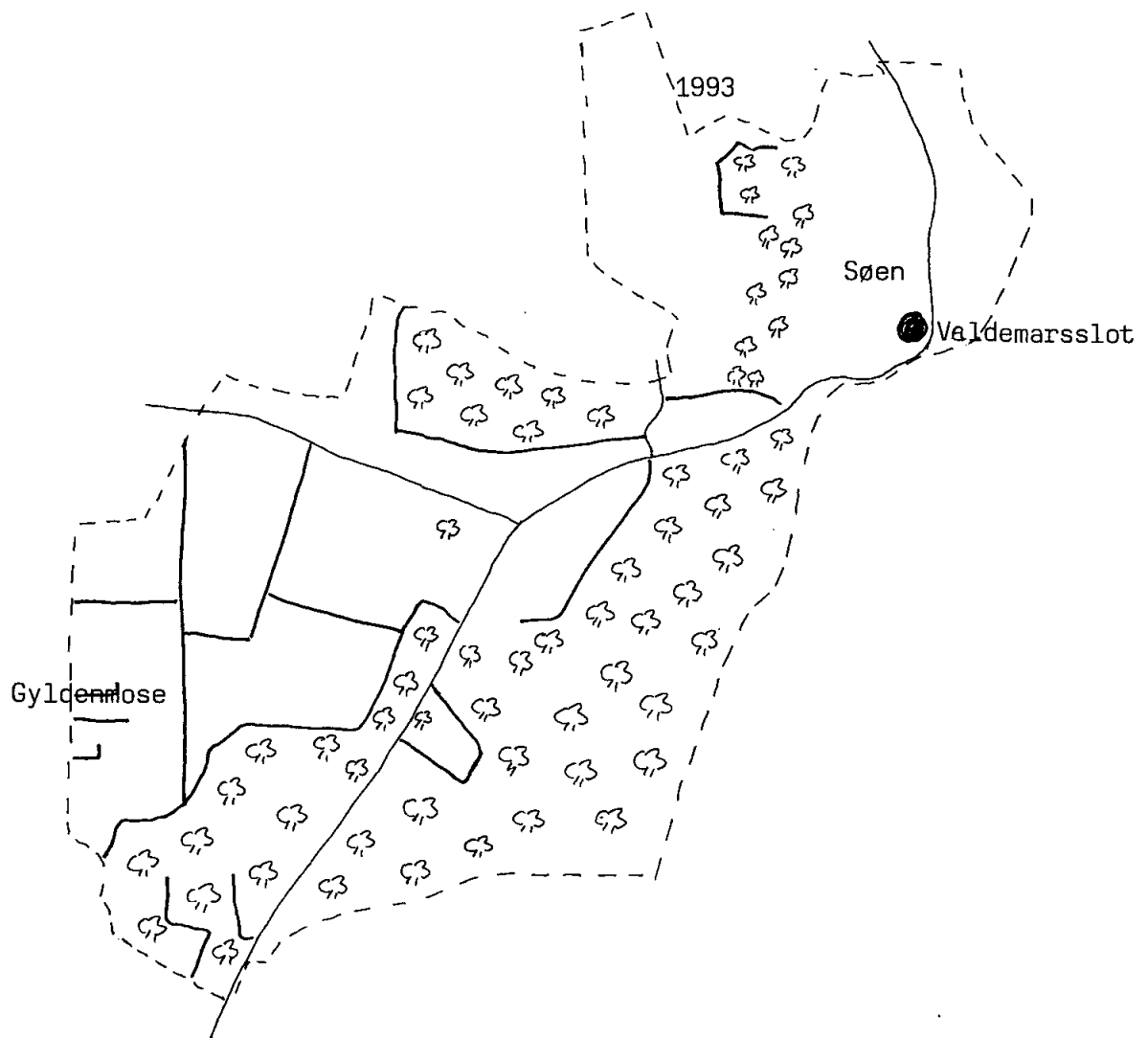
Valdemarsslot ejerlav består i dag af en næsten ligelig blanding af skov og agerarealer. Skovarealet er fordelt på et stort og 2 små, det samme gælder for agerarealet.

Der er kun sket enkelte ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Skovarealet er stort set forblevet uændret, mens ager- og vådbundsarealerne er ændret lidt ved det, at de små engpletter, der lå spredt rundt på agerarealet er blevet fjernet i løbet af 1800-tallet. Det store engareal, kaldet søen, er først blevet fjernet engang efter 1886.

Skovene er blevet solgt fra godset og både den egentlige skovdrift og jagten drives ret intensivt. Skovene rummer i øvrigt temmelig mange mindre gravhøje.

Valdemarsslot - markstruktur

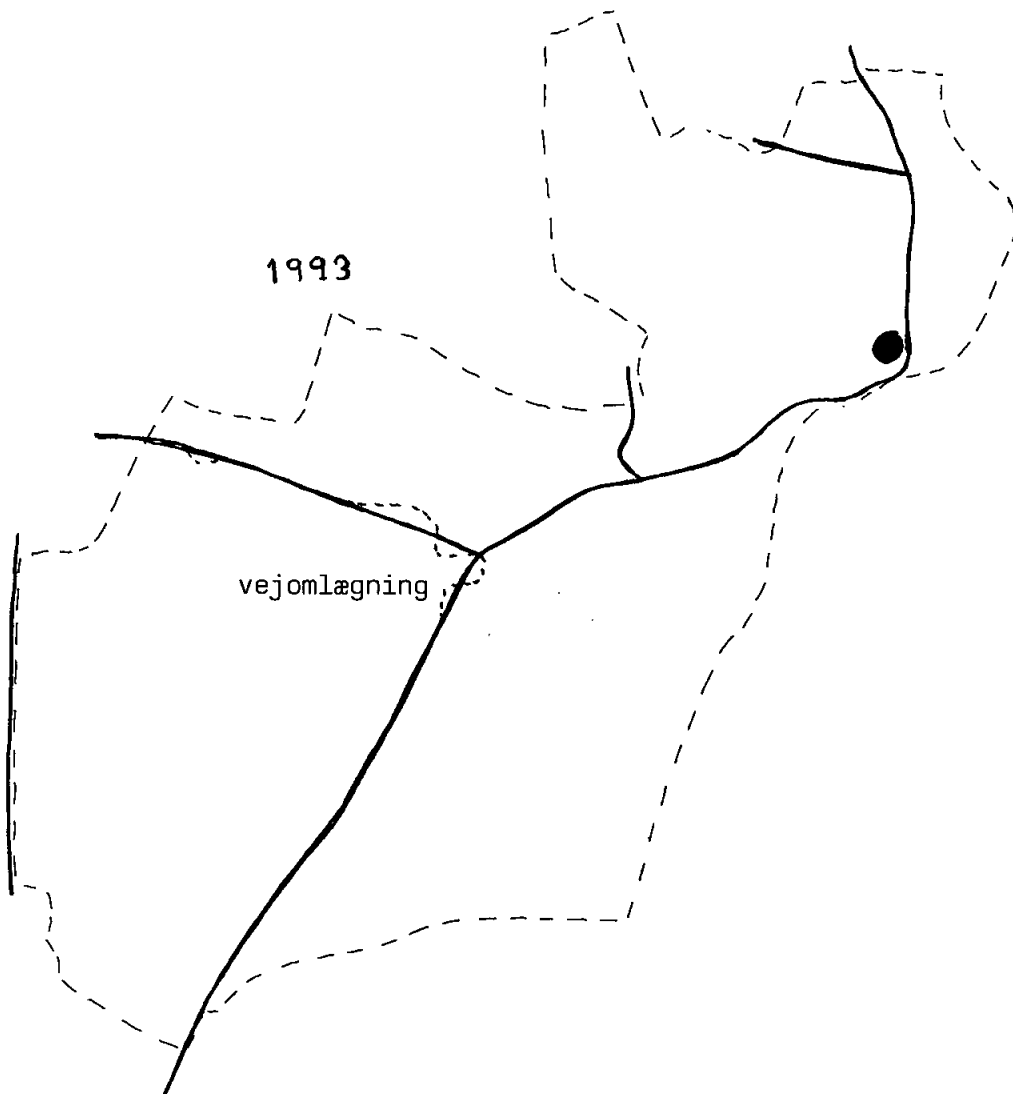
Valdemarsslot - markstruktur

Markstrukturen i ejerlavet består i dag af en opdeling af det største agerareal i ejerlavets sydvestlige del i flere, uregelmæssigt formede marker, mens det mindre agerareal i ejerlavets nordlige del kun er delt op af ~~den~~ skoven og vejen.

De ændringer, der er sket siden o.1800 er ret omfattende. O.1800 var der tale om en markstruktur med syv marker, der var af en noget uregelmæssig form og af forskellige størrelser. Denne markstruktur ændres en del i løbet af 1800-tallet, hvor markstrukturen ændres med flere, mindre marker i ejerlavets sydvestlige del i forbindelse med oprettelsen af avlsafbyggergården Thaersminde. Den er sidenhen blevet nedlagt igen. Markstrukturen er i det her århundrede blevet ændret en del igen med fjernelsen af de fleste af skellene og oprettelsen af nogle nye i forbindelse med anlæggelsen af husmandsudstyknings Gyldenmose. Den må dog have været forsynet med en større markopdeling ved dens anlæggelse end vi kan iagttage i dag.

De bevarede skel er en blanding af diger, bevokset med levende hegn og skel udelukkende med levende hegn. Specielt det lange nord-syd-gående skel, der skiller husmandsjorden fra godsjorden står meget flot frem i landskabet.

Valdemarsslot - vejstruktur

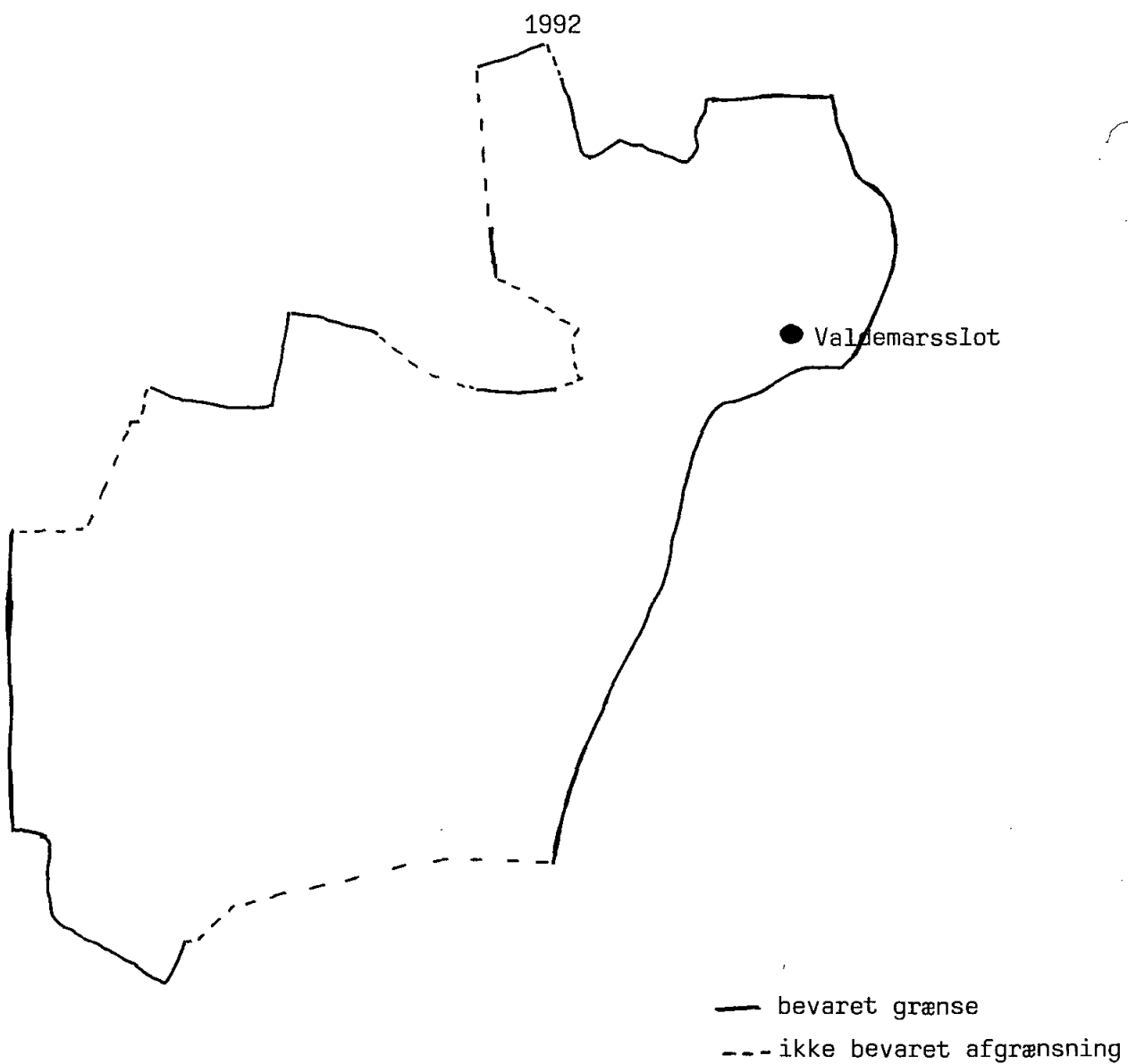

Valdemarsslot - vejstruktur

Vejstrukturen består i dag af en nord-syd-gående vej, hvorfra der løber flere veje ud fra mod vest.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Det eneste, der er sket er en mindre vejopretning i krydset ved Kærstrup voldsted. Vejen fra Troense og til Valdemarsslot har karakter af allé.

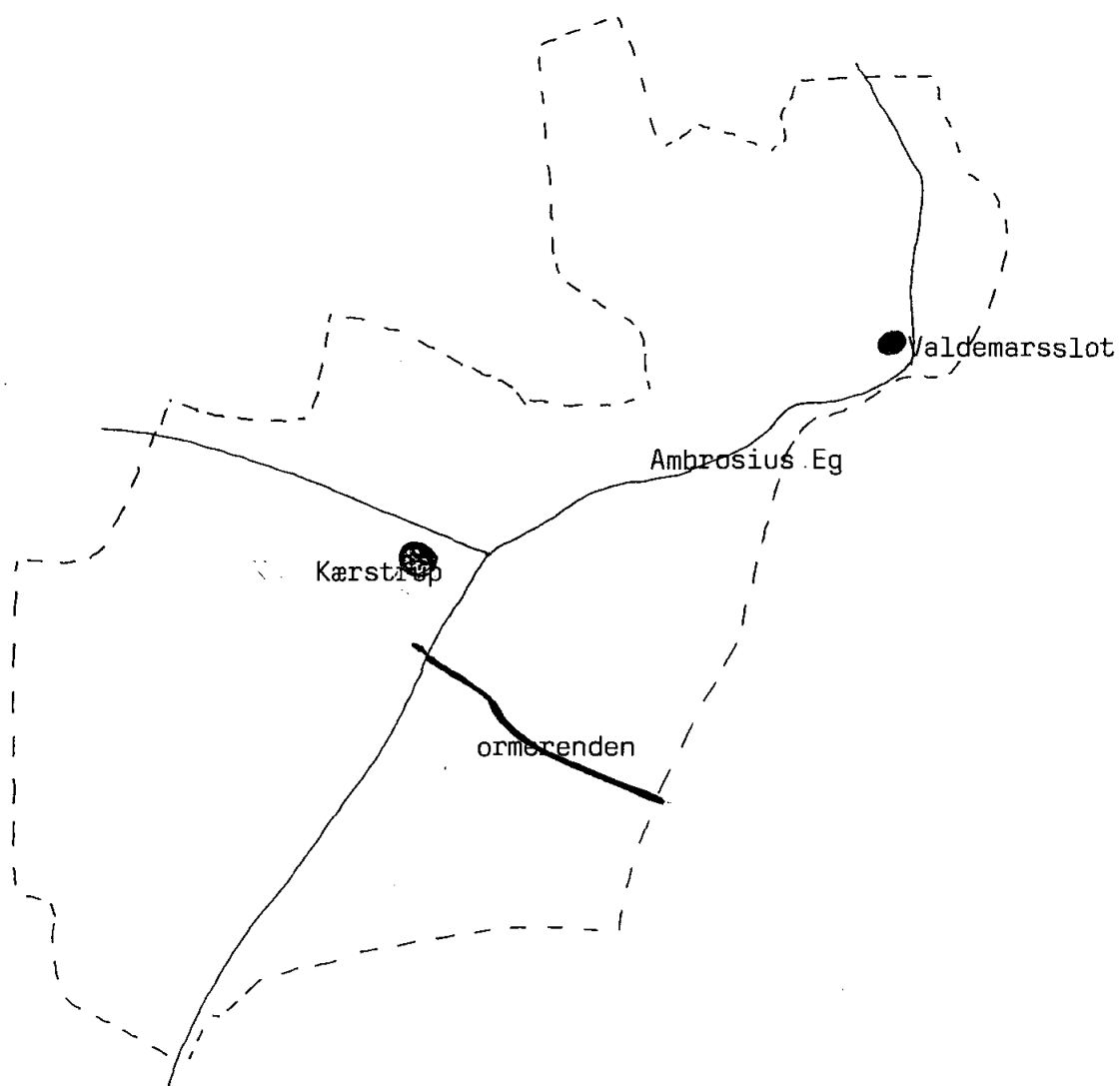
Valdemarsslot - ejerlavsgørnse

Valdemarsslot - ejerlavsafrænsningen

Der er kun bevaret en mindre del af afgrænsningen af Valdemarsslot ejerlav. Kystlinien giver sig selv. Afgrænsningen mod syd mangler helt. Den har formentlig heller ikke haft den store funktion heller ikke o.1800, da skovarealet fortsætter på den anden side af grænsen. Den bevarede del af afgrænsningen mod sydvest er heller ikke særlig markant, da den kun består af den eksisterende vejføring. Den nordlige del er en blanding af levende hegn og eksisterende vejføring.

Valdemarsslot - voldsteder og andet

Valdemarsslot - voldsteder

Der er bevaret et voldsted Kærstrup Voldsted midt i ejerlavet. Det var i brug indtil, hvor det nuværende Valdemarsslot blev opført ude ved kysten. Kærstrup voldsted ligger inde i en mark uden offentlig adgang og er groet til. Der er for øjeblikket ved at blive lavet en plejeordning for voldstedet. I forbindelse med voldstedet er der bevaret en lang rende, der løber fra kysten og næsten helt op til voldstedet. Den kaldes Ormerenden og er flere meter bred og dyb.

VALDEMARS SLOT - Konklusion

Valdemars Slot er en typeren anlægstype, anlagt som enestegård. Valdemars Slots tidligere placering ses i Kærstrup voldsted, som desværre er overgroet og ikke tilgængeligt. Fra kysten ind mod voldstedet ligger den såkaldte Ormerende.

Valdemars Slot er en kystskovgård, for hvilke det gælder, at det er en meget sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Valdemars Slot har idag store skovområder, men ingen vådområder udover Søen vest for hovedgårdsanlægget.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer idag velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Huse op mod Troense; husbebyggelse ved Pederskov Mølle; få spredte huse; herskabelige villaer ved hovedgårdsanlægget; og husmandsudstykningsen Gyldenmose. Alle bebyggelsestyperne er i oprindelig byggestil og kan opleves uafhængigt af hinanden.

- Ressourcestrukturen. De store skovarealer og Søen er der stadig, men mindre vådområder er blevet opdyrket. ..

- Vejstrukturen. Kun rettet ud omkring Kærstrup voldsted. Vejen mellem Troense og Valdemars Slot har karakter af allé.

Mindre bevaret er markstrukturen, hvor ejerlavets sydlige del har rester af markstrukturen, men husmandsstedernes skel er der ikke mange tilbage af, bortset fra afgrænsningen ind mod hovedgårdsmarken.

Ejerlavsgårdsgrænsen er næsten kun bevaret som kyststrækning og vej.

Hovedbygning med portbygninger og tepavillon er fredet. I ejerlavet Ambrosius Eg, Kærstrup voldsted, Ormerenden og flere gravhøje i skoven.

I Troense er adskillige huse, samt træer og landskab fredet.

Wedellsborg

Wedellsborg - bebyggelsesstruktur

Ud over hoved- og avlsbygningerne betår bebyggelsesstrukturen i dag af 3 huse ved avlsgården, enemærke- og porthuset Adlerhus, huset Ivernæs og den lille bebyggelse Rørdam med to huse.

De tre arbejderboliger, der ligger bekvemt mellem hoved- og avlsbygningerne, fremstår ikke i nogen ensartet byggestil, og de er da også af forskellige alder. Det ældste rækker i hvert fald tilbage til o.1800, og fremstår i dag som et gulmalet, lille træhus med stråtag. Det andet er et lidt større hus, der er kommet til mellem 1800 og 1886. Det fremstår i dag med brunt bindingsværk, hvidkalkede tavler og stråtag. Det yngste er kommet til efter 1886, men nok ikke meget senere, da byggestilen ligner avlsgården, der blev opført i 1883. Huset fremstår i dag som et grundmuret hus med fast tag. Husene er alle beboede og velholdte.

Der er kun to parallelle indfaldsveje til Wedellsborg ejerlav, og derfor kun et enkelt enemærkehus. Det har her form af et porthus, der kaldes Adlerhus. Der er tale om en grundmuret, hvidmalet bygning med tegltag. Den er opført i 1683 og er fredet i dag. Det fungerer ikke længere som porthus, fordi det meste af trafikken foregår på vejen syd for Adlerhus. Det er velholdt og bruges i dag som administrationsbygning.

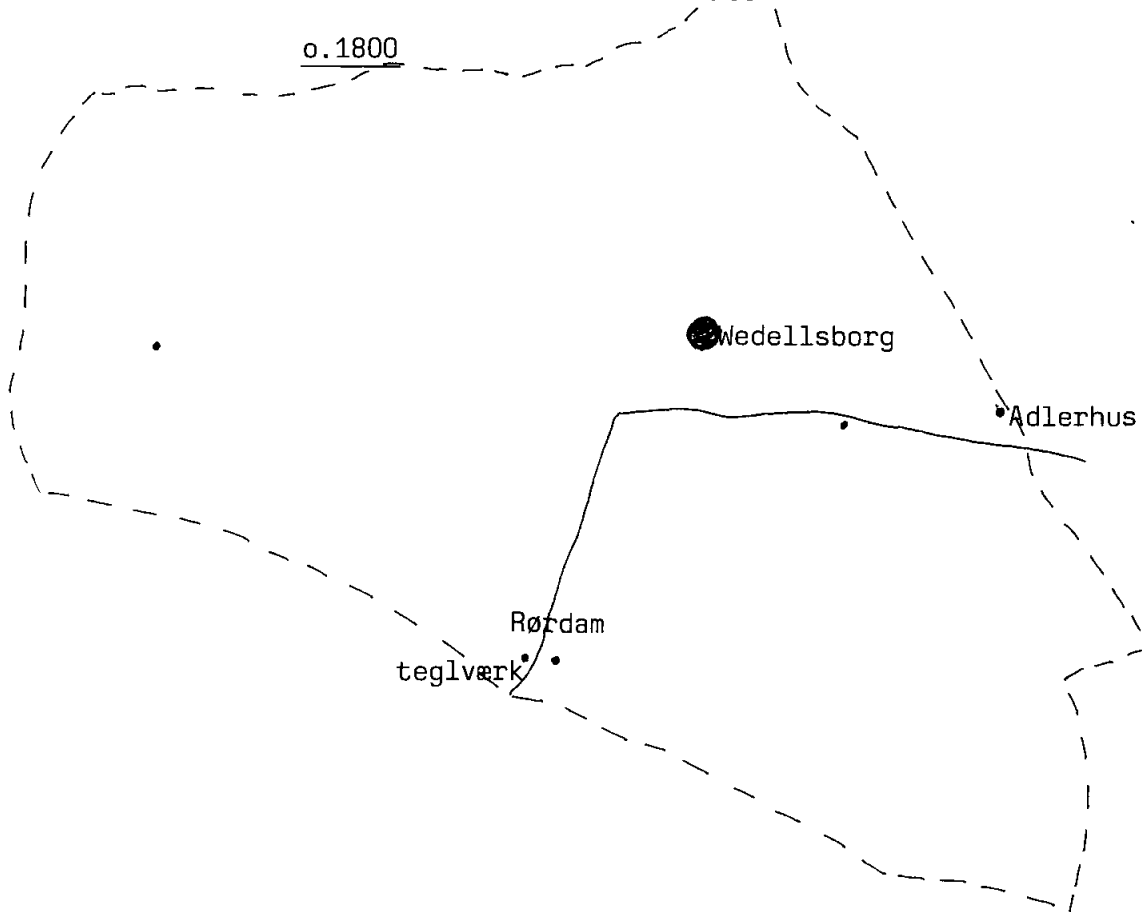
Huset Ivernæs, der ligger ved den nordlige kyst, er kommet til mellem 1800 og 1886. Der er tale om en større, grundmuret, hvid- og gulmalet bygning med fast tag. Huset har et herskabeligt præg, er velholdt og beboet.

Den lille bebyggelse Rørdam stammer i hvert fald tilbage til o.1800, hvor den også bestod af 2 huse. Ved det vestligste var der placeret et teglværk, som blev nedlagt inden 1886. Det østligste har ingen benævnelse o.1800, men kaldes skovridergård i 1886. Rørdam ligger ud til stranden, hvor der er rester af et moleanlæg, som er i stærkt forfald. De to huse fremstår i dag med rødt bindingsværk, hvidkalkede tavler, stråtag og med flere udlænger. De er beboede og velholdte.

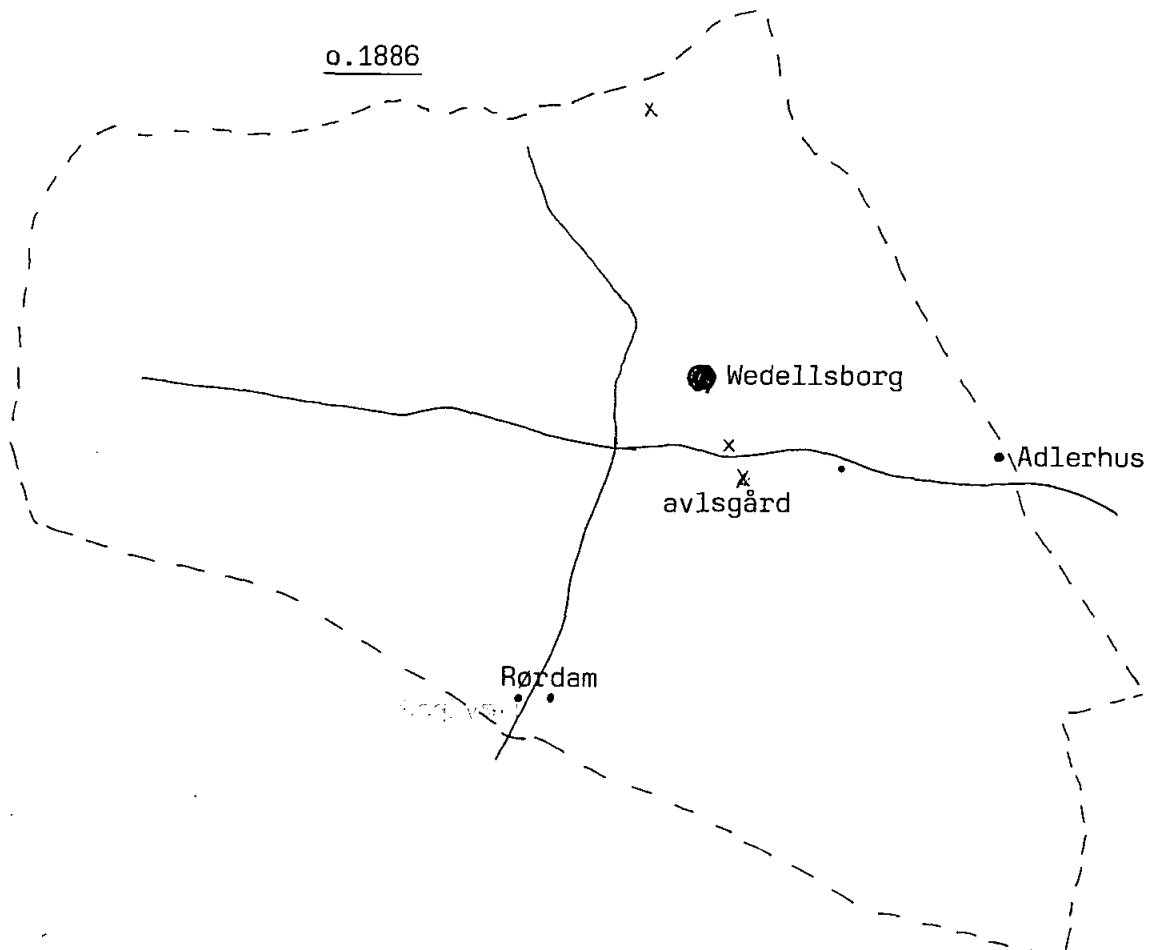
Hovedbygningen stammer hovedsageligt fra 1600-tallet, men er omgivet af flere mindre og større bygninger fra forskellige tidsperioder. Den bruges kun lejlighedsvist til beboelse, men er ellers velholdt. Avlsgården er et helstøbt anlæg, hvor de fleste bygninger stammer fra 1883. Det er kun en meget lille del, der er i brug. Den er grundmuret og opført i gule sten med faste tage.

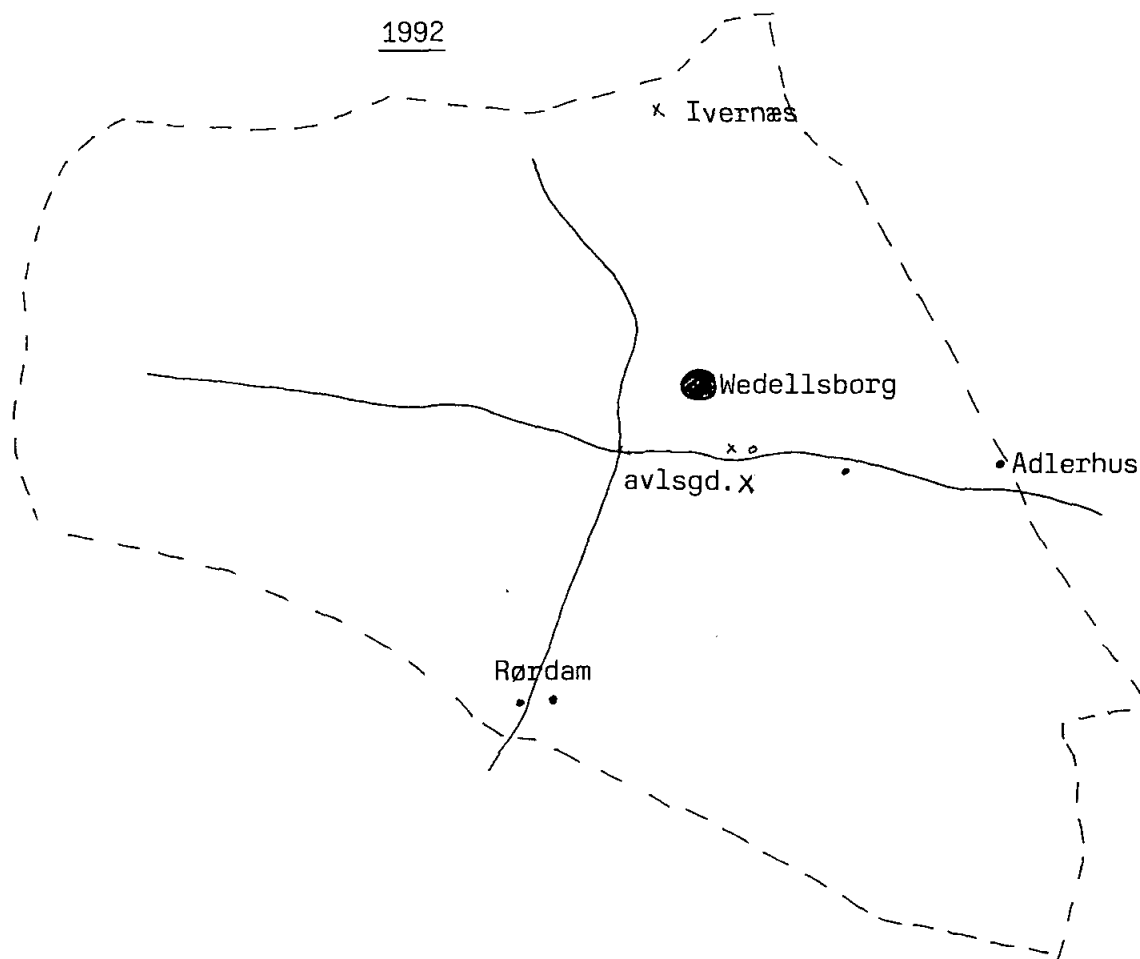
Wedellsborg - bebyggelsesstruktur

o.1800

o.1886

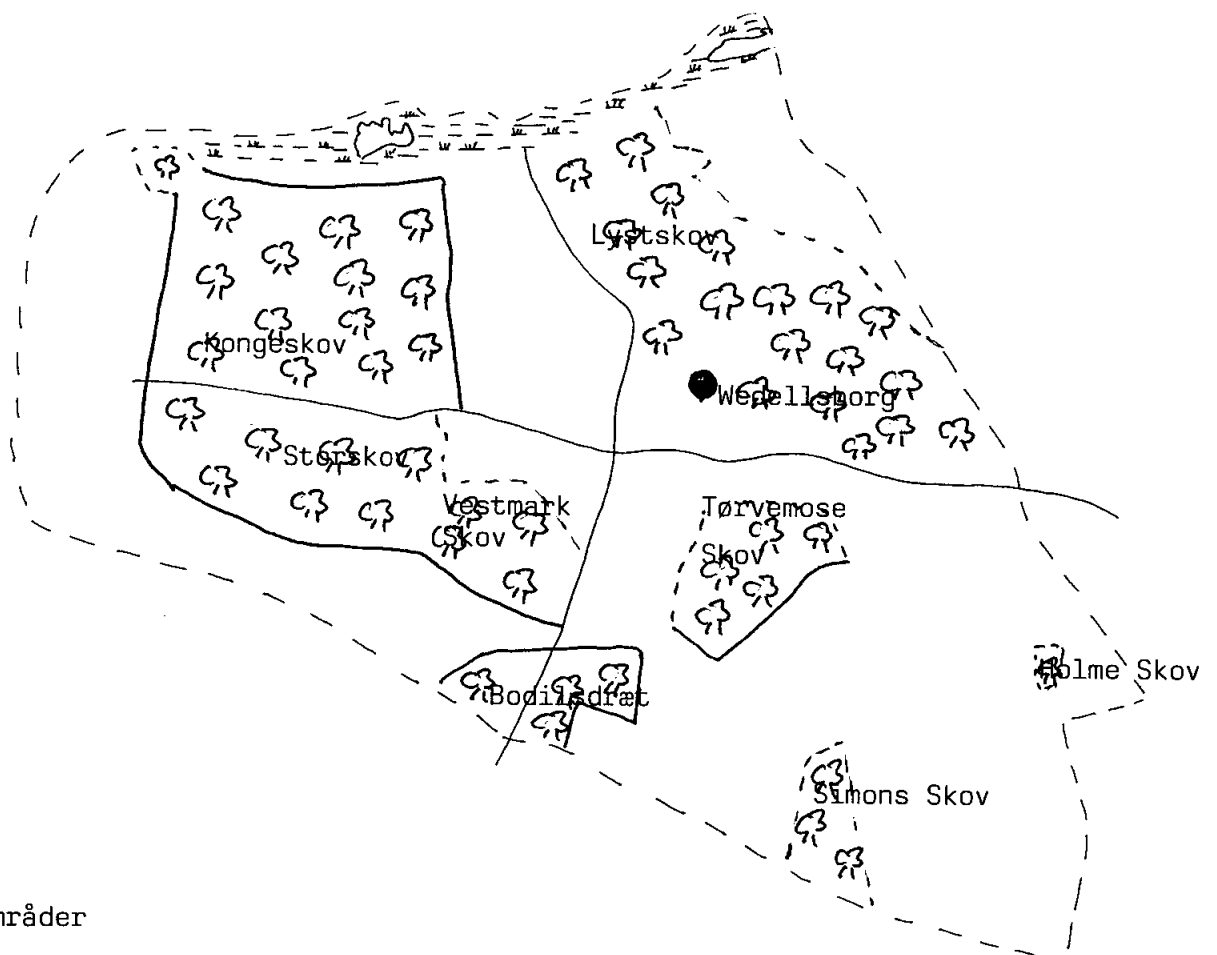
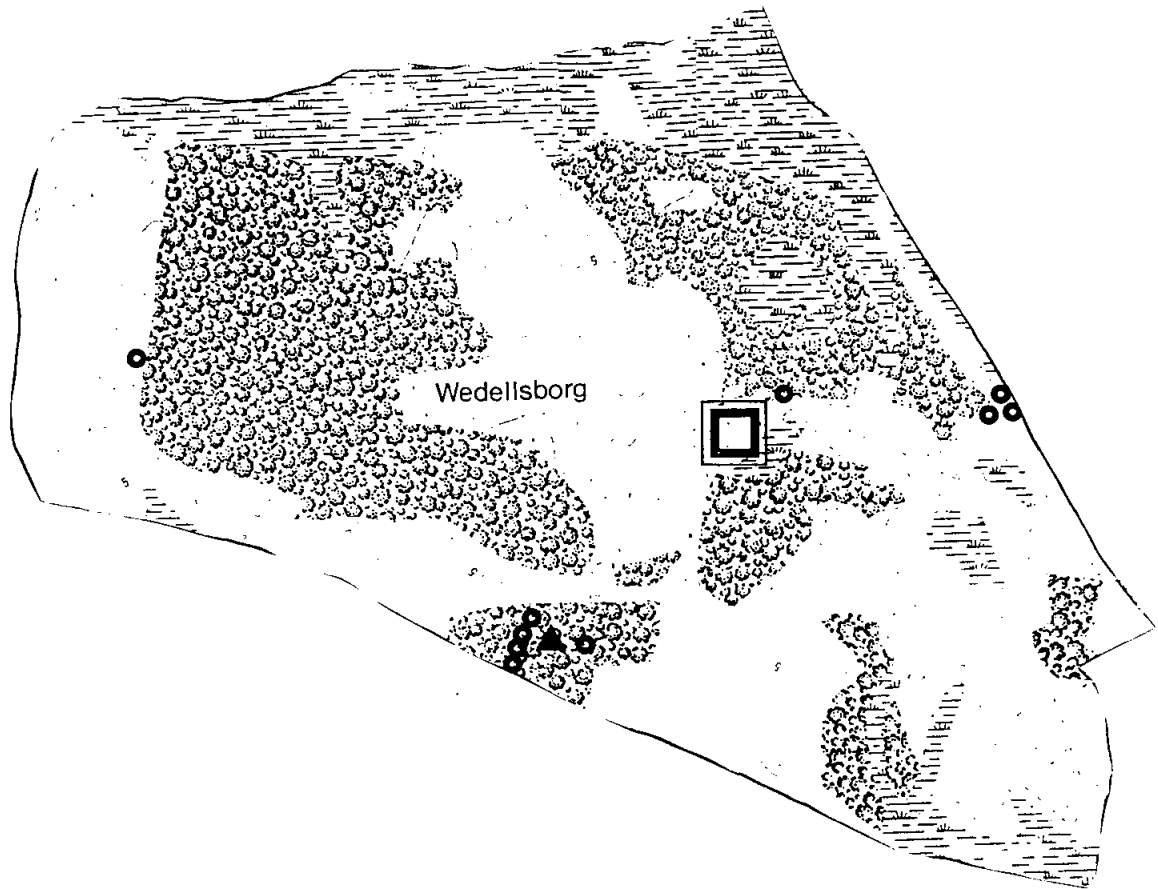
- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- × bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1886
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1886

W edellsborg - resur~~se~~struktur

Landskabet i Wedellsborg ejerlav er ret fladt, kun afbrudt af stejle skrænter ved en del af kyststrækningen. Resur~~se~~strukturen afspejler da også et velreguleret landskab, hvor de naturlige forhold ikke har udgjort de store begrænsninger for organiseringen af kulturlandskabet. Agerarealet er ~~del~~ delt op i få, men store marker. Skovarealet består af 2 meget store skove, og enkelte mindre mod syd. Vådbundsarealet er koncentreret ved den nordlige kystlinie. Skellene mellem de enkelte arealer er de fleste steder rette, og understreges af de mange, meget høje vildthege, der er sat op.

Ser vi på den udvikling, der er sket i området mellem 1800 og op til i dag, så har de ændringer, der er sket, i store træk kun karakter af småjusteringer. Allerede o.1800 havde Wedellsborg, de store agerarealer, der lå blandet op med få og mindre skov- og vådbundsarealer. Størsteparten af skovarealet lå også da samlet i to områder. Grænserne omkring dem er blot blevet rettet ud, og det er formentlig sket lige efter 1800, for at gøre opsætningen af de lovpligtige skovdiger nemmere. Digerne er sat op og bevaret omkring store dele af det vestligste skovareal, der i dag er almindelig skov med blandet løv- og nåletræsbevoksning. Det østligste skovareal har kun få diger, og er en blanding af park og almindelig skov. Den er blevet udvidet noget. Den største ændring er sket ved vådbundsarealerne, hvor de mindre mod syd og en stor del af det nordøstligste er blevet opdyrket. En opdyrkningen, som skal ses i lyset af overgangen til dyrkning af større mængder foderafgrøder i slutningen af 1800-tallet, og overgangen til helt eller næsten helt kvægløst godslandbrug i det her århundrede. Den del af vådbundsområdet, som ligger ved den nordlige kyst, er bevaret i dag, og en del af det bruges som kreaturgræsning.

Wedellsborg - resursestruktur

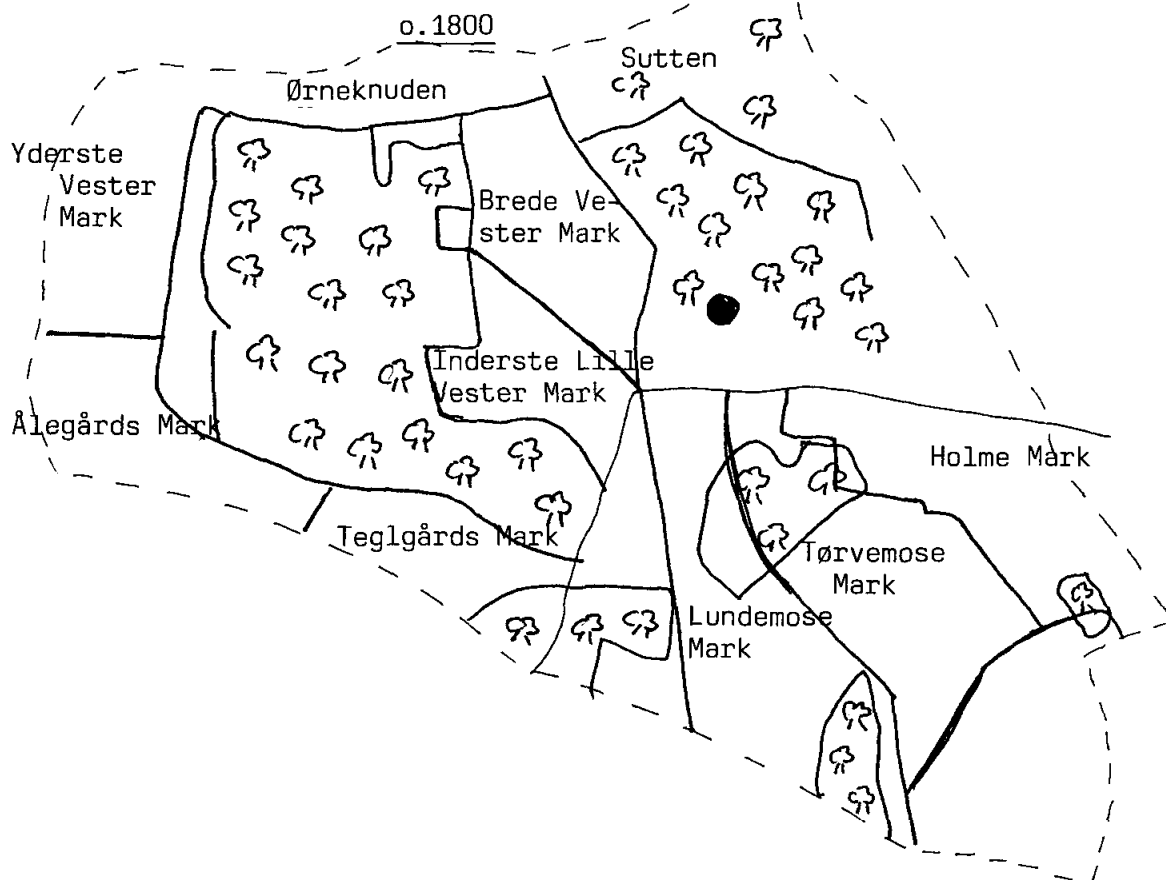
Wedellsborg - markstruktur

Markstrukturen består i dag af flere, ret store marker, fordelt ud over hele ejerlavet. Markerne afgrænses de fleste steder af kystlinien, skovarealerne og vejnettet, mens der kun er bevaret ganske få, rene markskel, der har form af levende hegn på jord- og stendiger.

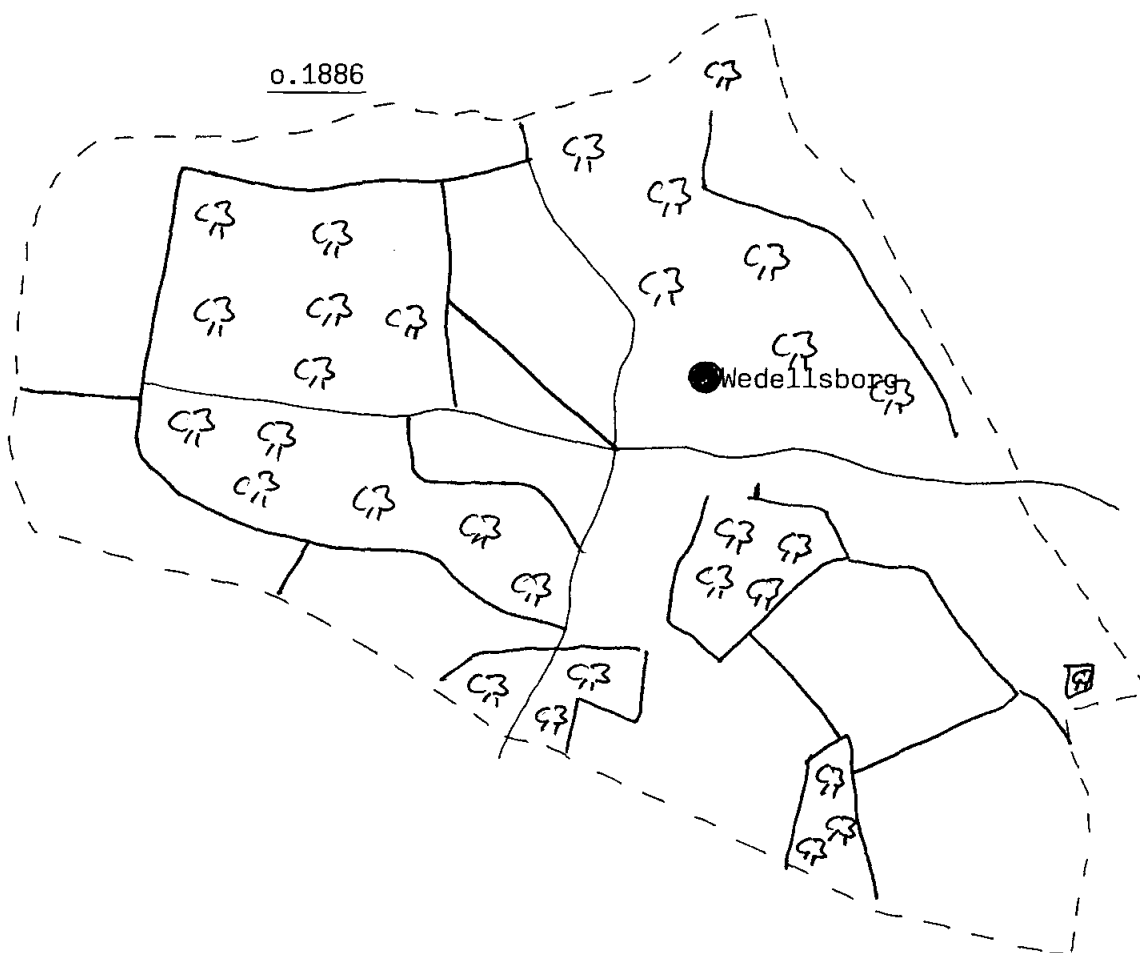
Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra 1800 og op til i dag, så er der kun fjernet eller ændret enkelte markskel, men det har været nok til at fjerne billedet af de to forudgående markstrukturer. Af de tre bevarede skelforløb stammer de to vestligste helt til i hvert fald o.1800. Det tredje, som ligger i den sydøstligste del af ejerlavet, er anlagt i forbindelse med dannelsen af den markstruktur, som blev til på et tidspunkt mellem 1800 og 1886.

Wedellsborg - markstruktur

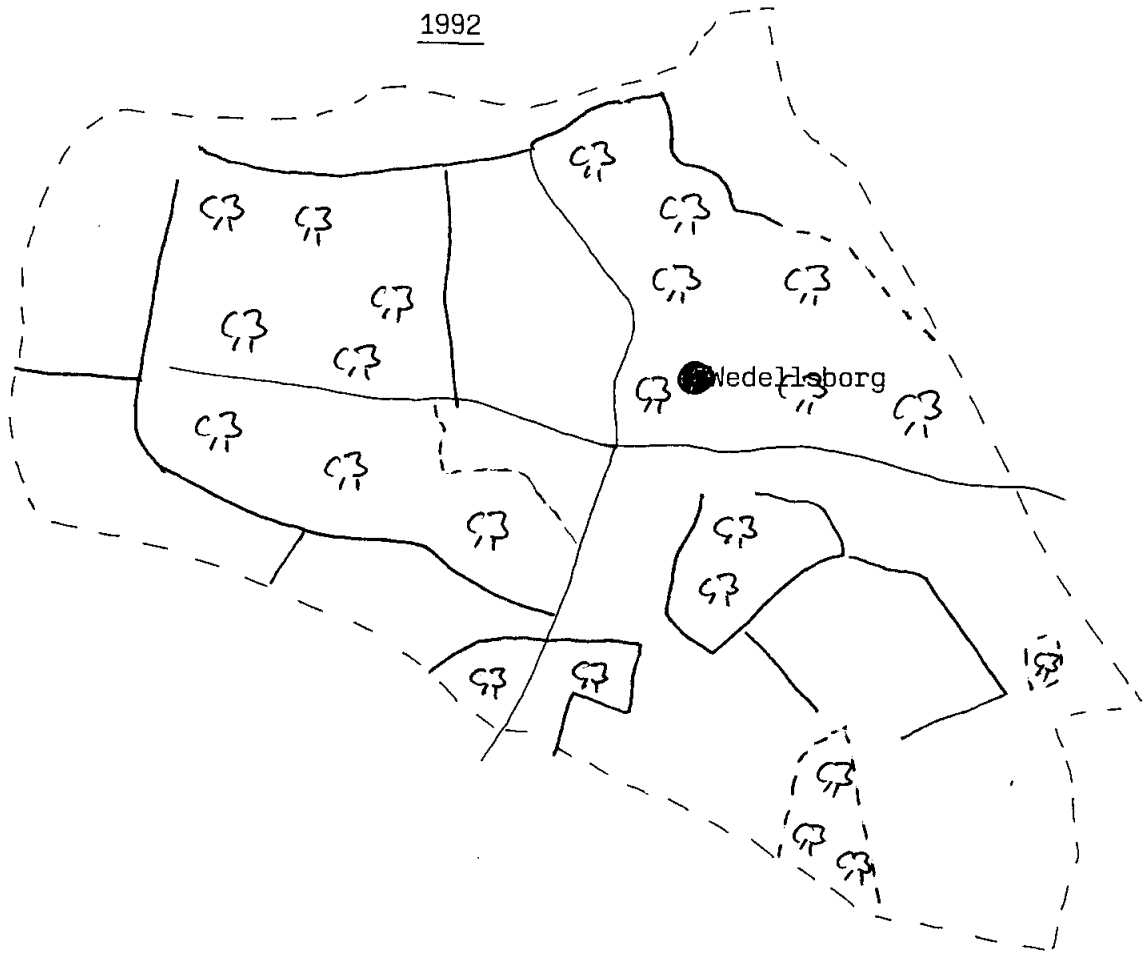
o.1800

o.1886

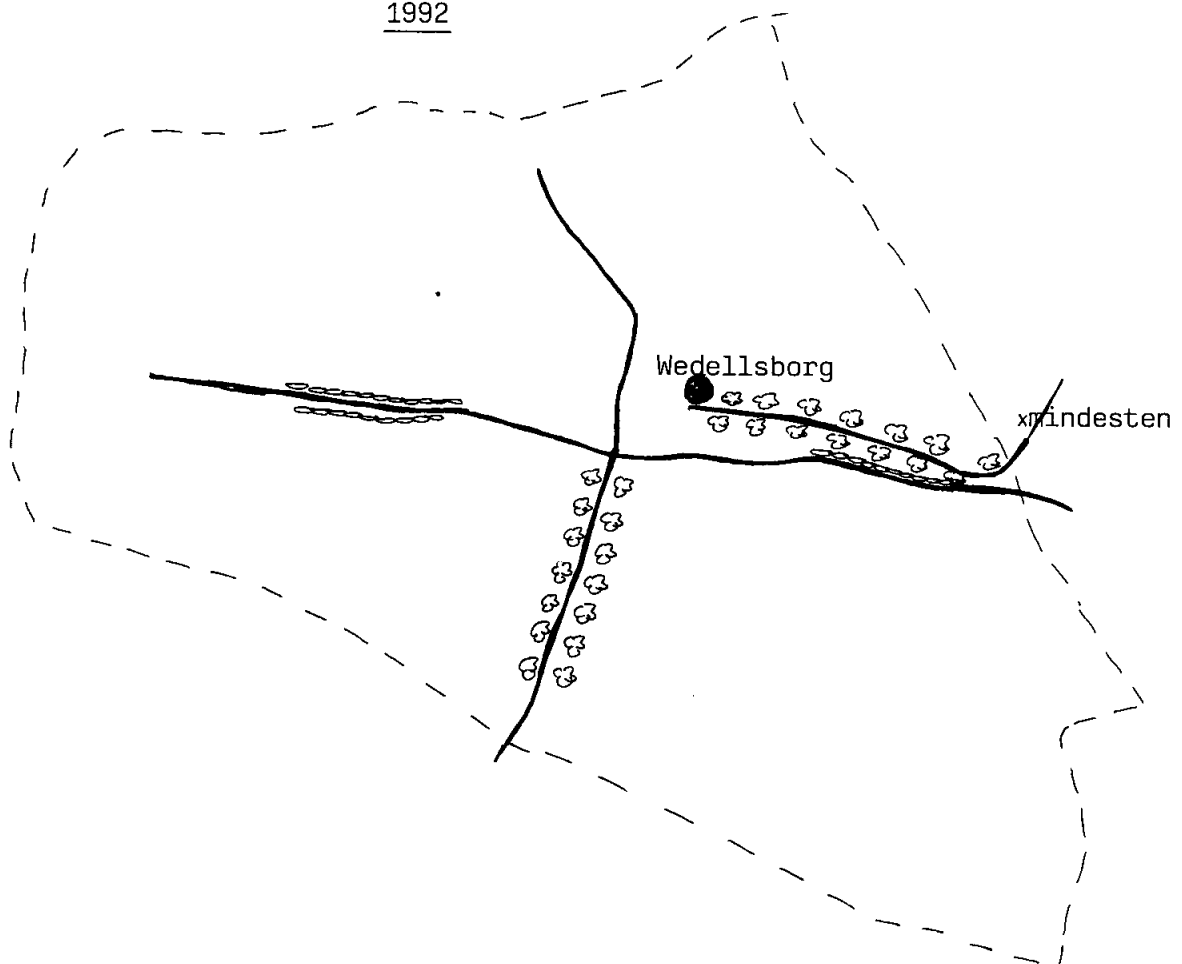

1992

Wedellsborg - vejstruktur

1992

- ☞ vejtrær
- ∞ gæder
- vejforløb

Wedellsborg - vejstruktur

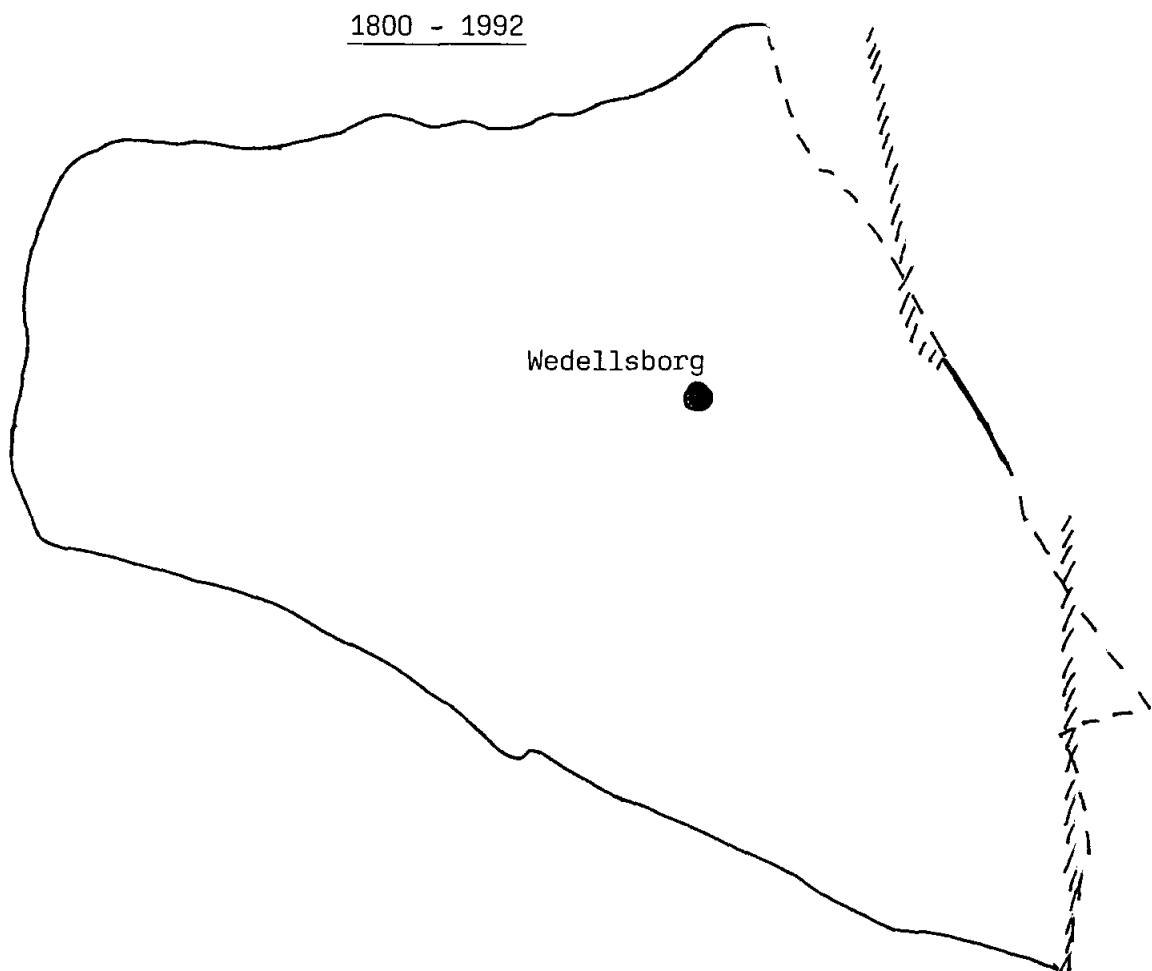
Vejstrukturen i ejerlavet består af 2 indfaldsveje til ejerlavet, hvoraf den ene indgår i det overordnede vejsystem, der gennemskærer ejerlavet på langs og tværs. Enkelte forløb er omgivet af gærder og den del af den, der fører ned til Rørdam har karakter af allé. Den anden indfaldsvej er en allé, der går igennem porthuset Adlerhus og fører direkte op til hovedbygningen.

Der er sket en del ændringer i vejstrukturen siden o.1800, hvor kun vejen op og forbi godset og videre ned til Rørdam var aftegnet på kortet. Vejen mod nord og ud til spidsen af næsset ses først på kortet fra o.1886.

Ved vejen lige udenfor ejerlavet er der placeret en mindesten med følgende indskrift:

Minde om den fynske diger Lars Clausen
væver på Wedellsborg 1868-93
rejst i 125 året for hans fødsel
25 januar 1841
den sande lykke er kun sjælefred
og kommer ei de ydre vilkår ved

Wedellsborg - ejerlavsafgrensning

- bevaret afgrænsning i form af kystlinie
- - - ikke bevaret afgrænsning
- //// vildthege

Wedellsborg - ejerlavsafgrænsning

Wedellsborg ejerlav er et næs, så grænserne til de tre af siderne udgøres naturligt nok af kystlinien. Den fjerde side ind mod fastlandet består i dag af et retlinet, højt dyrehegn, der skal sikre den høje udnyttelse af jagten, som finder sted på godset. Grænsen er kun delvis sammenfaldende med det oprindelige forløb, som der ikke længere er nogen spor af.

WEDELLSBORG - Konklusion

Wedellsborg er en typen anlægstype, anlagt som landsbyhovedgård.

Wedellsborg er en kystskovgård, for hvilke det gælder, at de er en sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Godset har idag store skovarealer og et mindre areal med strandeng. Tidligere spillede fiskeri en væsentlig rolle i godsets økonomi.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Antallet af huse udover hovedbygningen og avlsgården er ret begrænset, og ikke ændret meget. Ved alléen ind mod hovedbygningen står porthuset Adlerhus; udskibningssted kaldet Rørdam med to huse; tre arbejderboliger ved avlsgården; og herskabsvillaen Iversnæs. Alle er i den oprindelige byggestil, og kan opleves uafhængigt af hinanden.

- Ressourcestrukturen. De store skovarealer er bevarede, men vådområderne er nu indskrænket til et strandengsområde. Der er ikke længere fiskeri.

- Markstrukturen. Kun enkelte skel er fjernet, men desværre så det ikke længere er muligt at få indtryk af markstrukturen.

Mindre bevaret er vejstrukturen der er blevet udbygget. Det oprindelige forløb ses idag i alléer. Ejerlavsgården er selvfølgelig bevaret langs kysten, men ses slet ikke ind mod Husby sogn.

Vildthejn ...

Hovedbygningen er fredet.

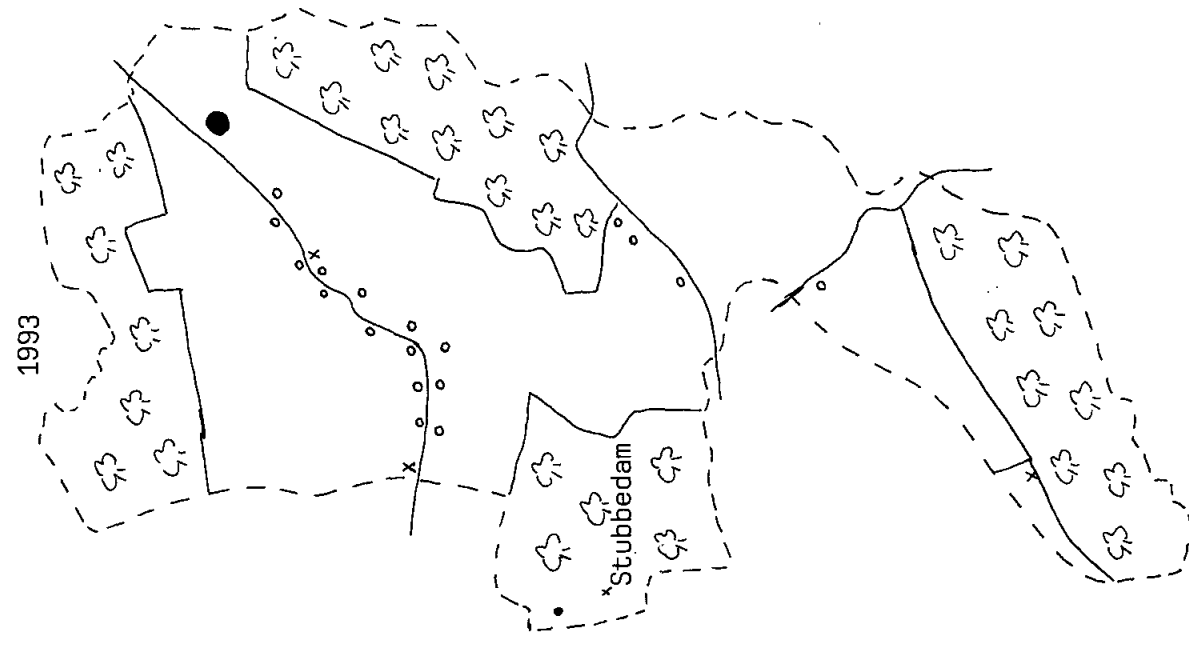
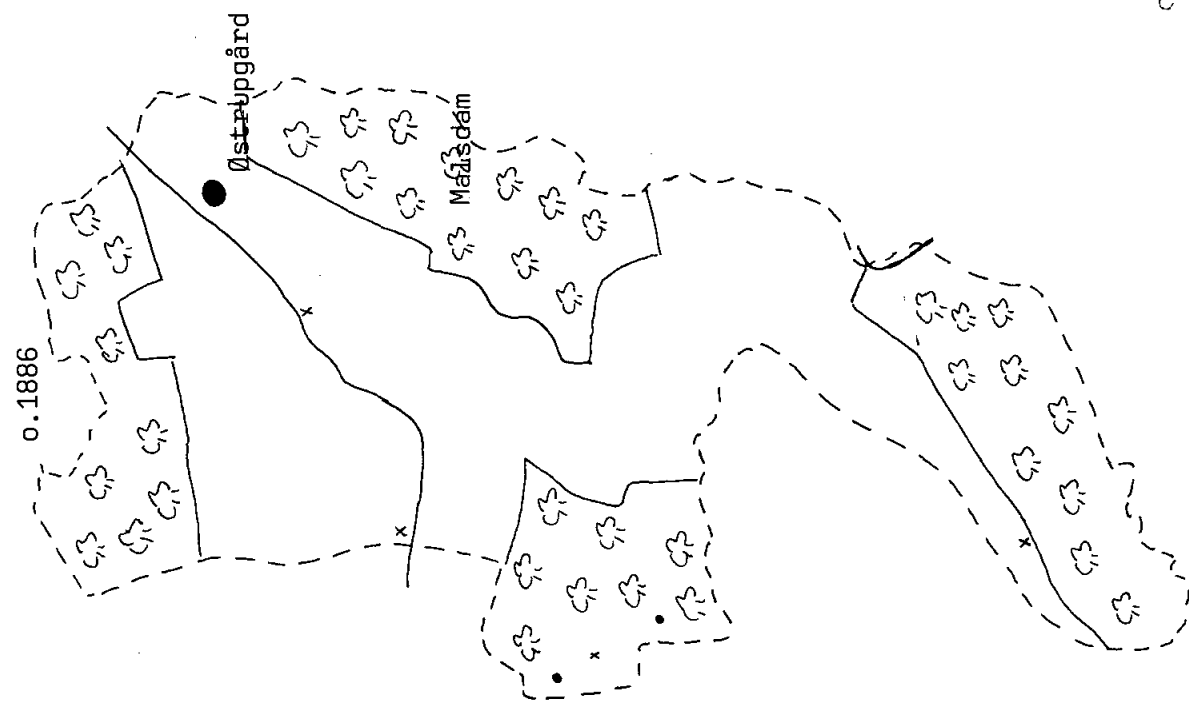
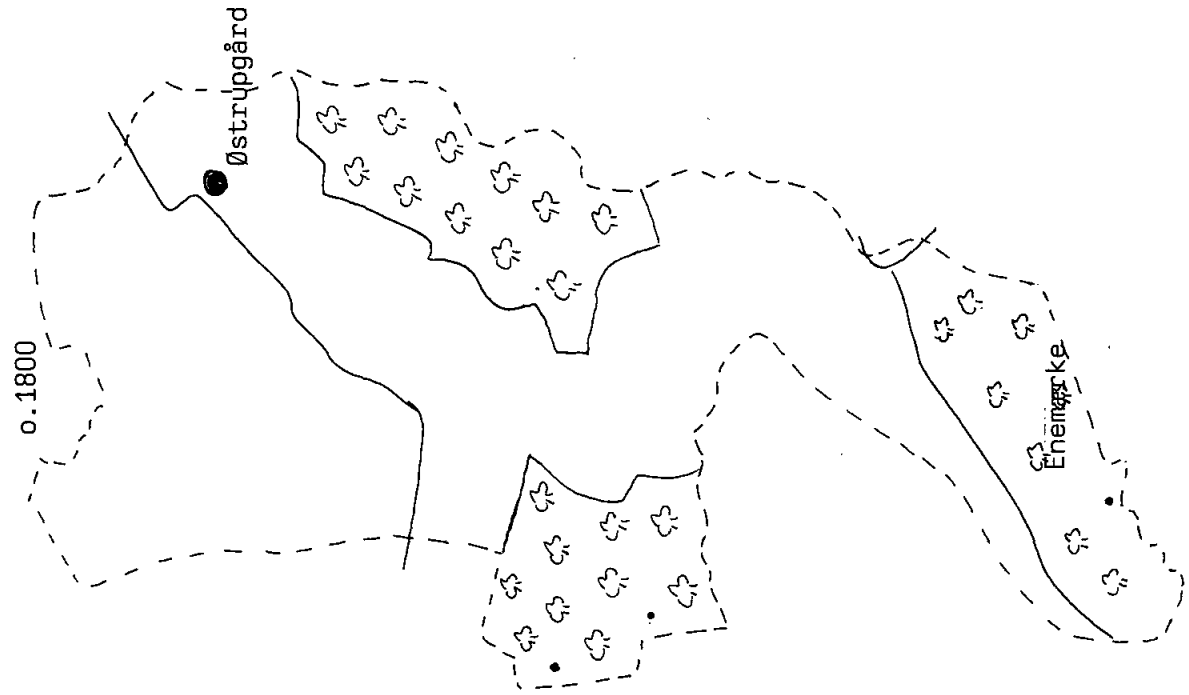
Østrupgård

Østrupgård - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen består i dag ud over selve hoved- og avlsbygningerne af mange huse og husmandssteder placeret dels langs vejen syd for Østrupgård, mens der er placeret et mindre antal langs vejene i ejerlavets sydlige del. Endelig er der et par enkelte skov-/enemærkehuse ved Stubbedam og Enemærket.

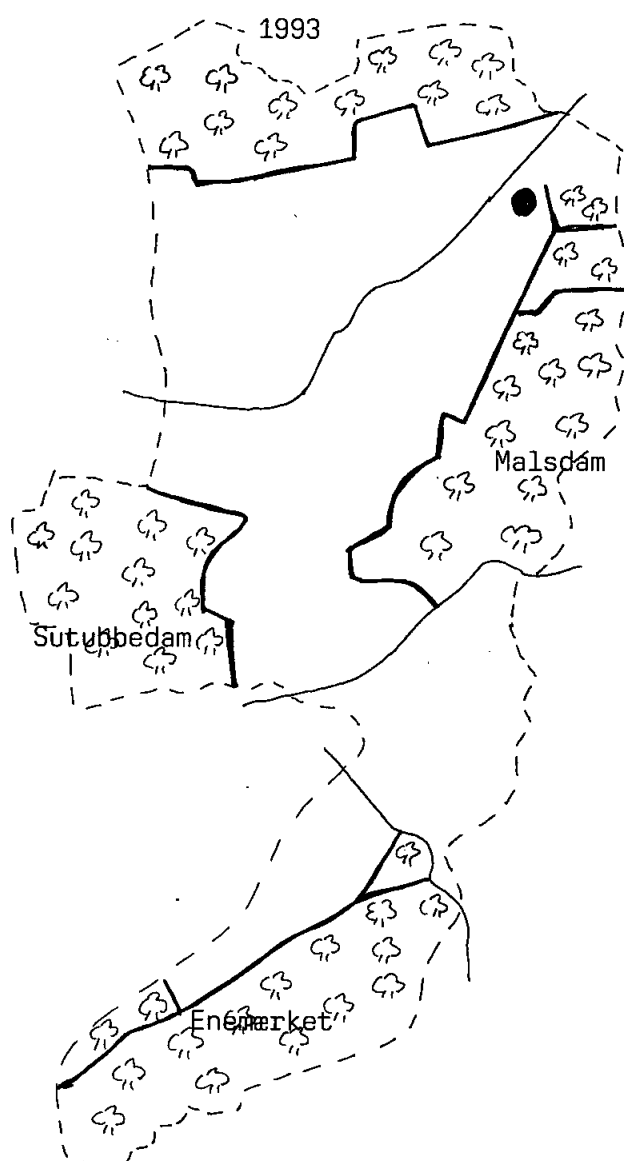
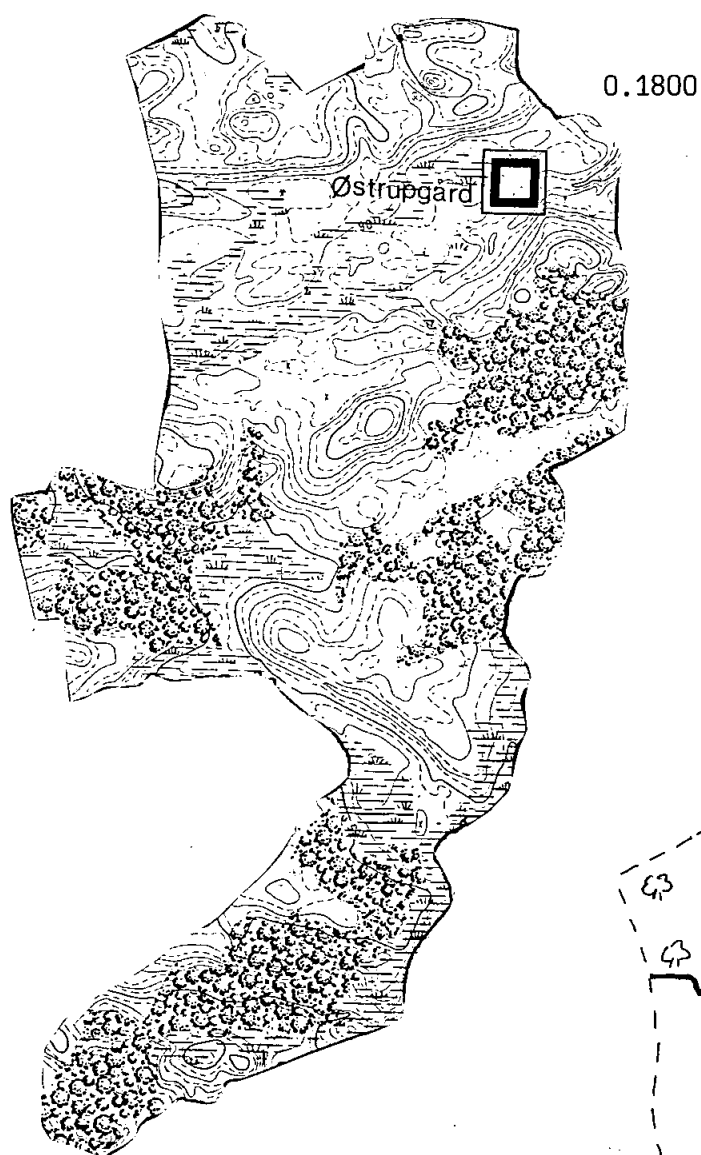
Der er sket omfattende ændringer i ejerlavet siden o.1800. O.1800 eksisterede der kun 3 enemærke-/skovhuse ud over selve hovedanlægget. To af disse huse er sidenhen blevet nedlagt igen. I løbet af 1800-tallet opføres der 4 huse/husmandssteder, som det var almindeligt i de fynske godsejerlav efterhånden som man gik over til i større omfang at bruge egen arbejdskraft i stedet for hoveri. Den helt store ændring i områdets bebyggelsesstruktur er imidlertid først sket i den første del af 1900-tallet, hvor Østrupgård, som et led i grevskabet Brahesminde's overgang til fri ejendom, fik næsten hele sit agerjordstilliggende udstykket til husmandssteder. De ældste af husene står stadig i bindingsværk, men ellers er der tale om en noget blandet byggemasse med bindingsværk og grundmur. Husmandsstederne har da et vist ensartet præg, men der er foretaget en del ombygninger.

Østrupgård - bebyggelsesstruktur

- huse og gårde, der eksisterede o.1800
- *X huse og gårde, der kom til mellem 1800 og o.1186
- o huse og gårde, der er kommet til efter 1886

Østrupgård - resursestruktur

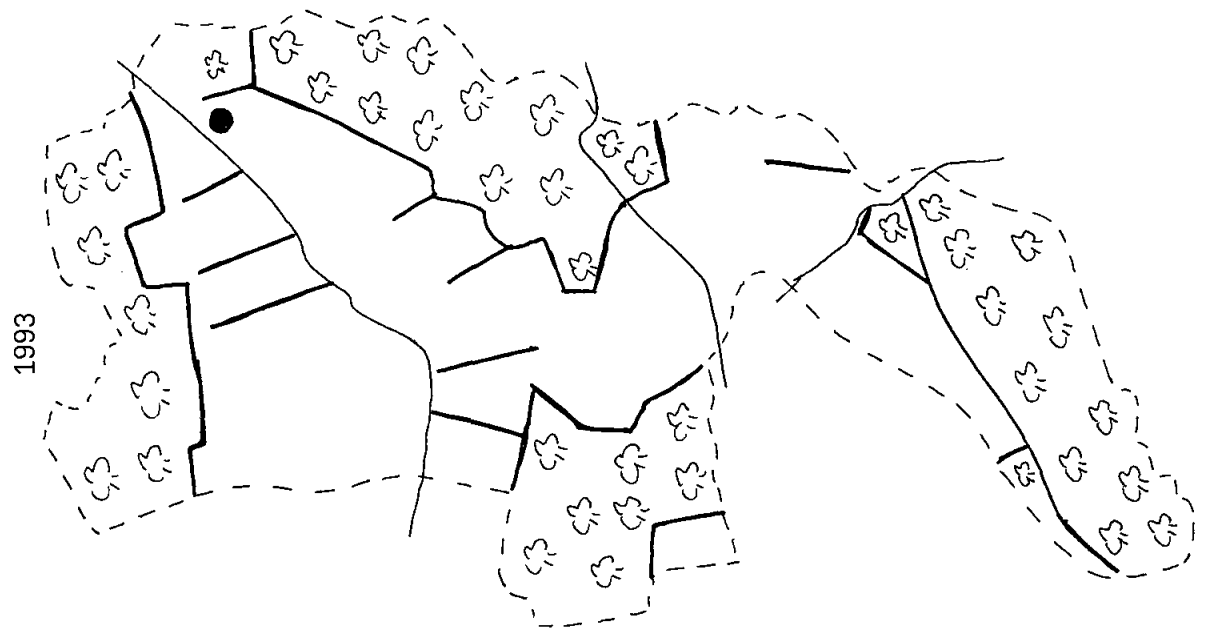
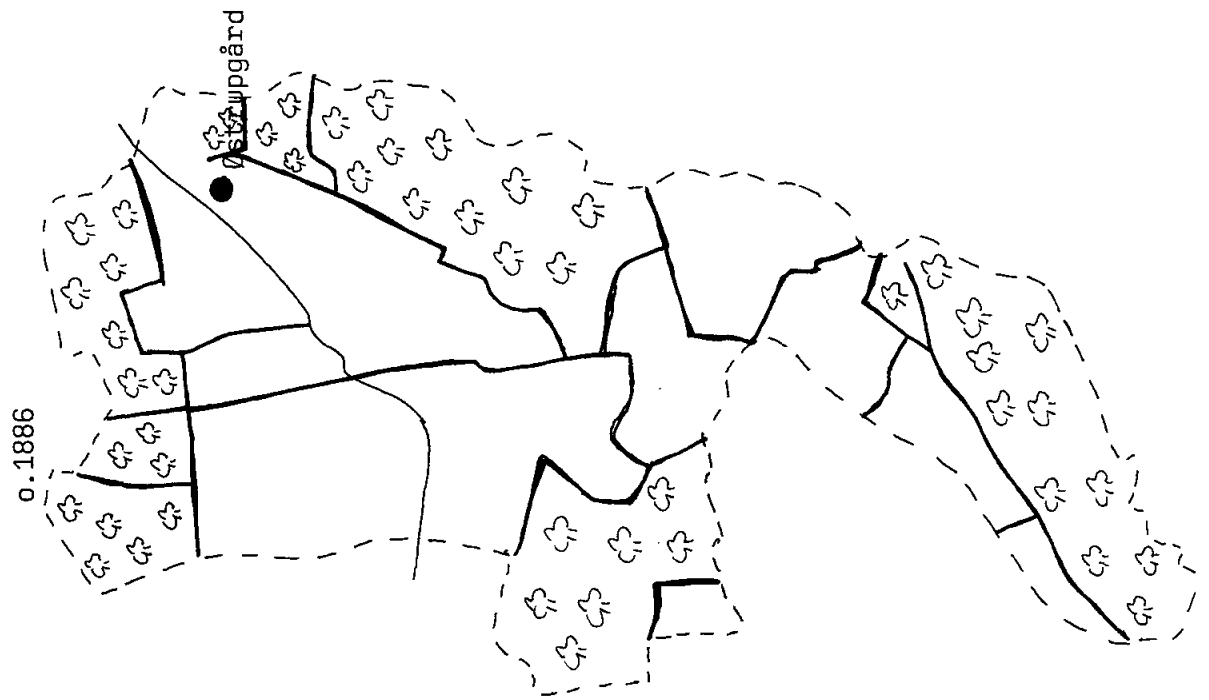
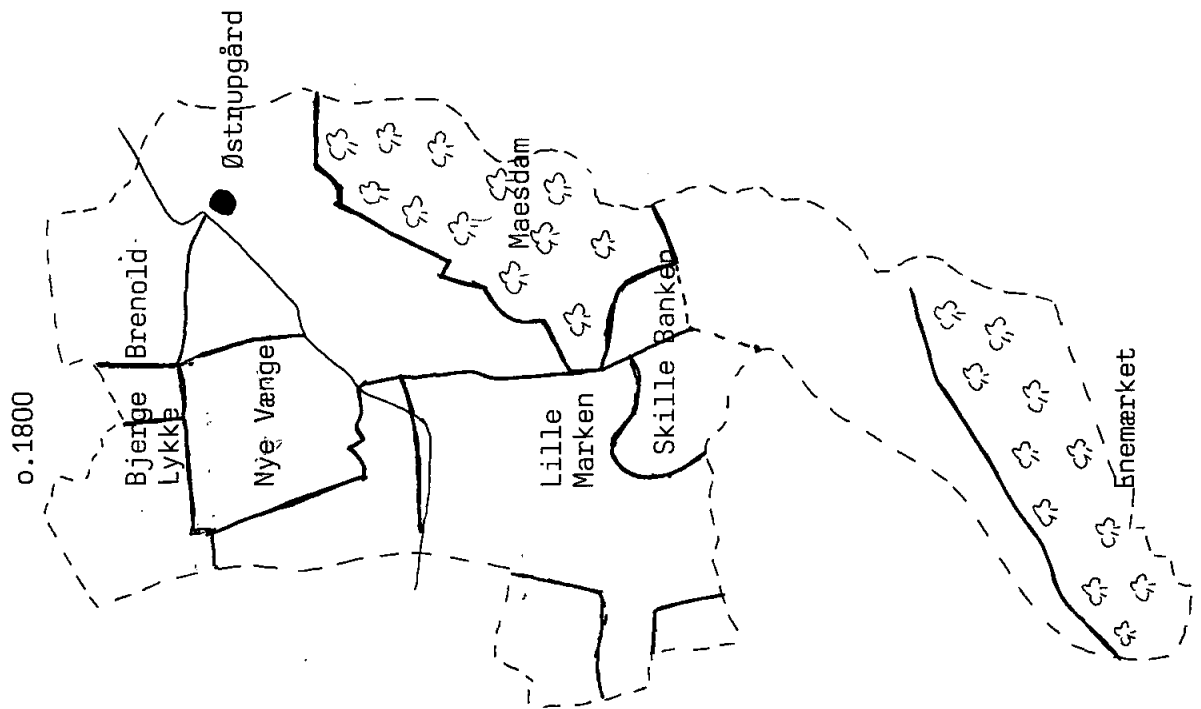
Østrupgård - ~~resurse~~struktur

Resursestrukturen består i dag af et større samlet agerareal, der omkranses af flere, mindre skove.

Der er sket en del ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Først og fremmest er de mange og ret store vådbundsarealer, der lå spredt rundt på ager- og skovarealerne blevet fjernet. De fleste allerede i løbet af 1800-tallet. Dernæst er den nordlige del af ejerlavet blevet plantet til med skov i løbet af 1800-tallet. Der er nu ikke tale om nogen ændring i forhold til områdets status før 1800. Området er et meget kuperet område, som formentlig altid har ligget med skov indtil o.1800, hvor godset en kort overgang forsøgte sig med et større fårehold, og derfor fældede skoven for at få græsning til fårene.

Skovene er forsynet med de fra 1805 lovpligtige skovdiger, og der er generelt tale om nogle meget høje og flotte diger.

Østrupgård - markstruktur

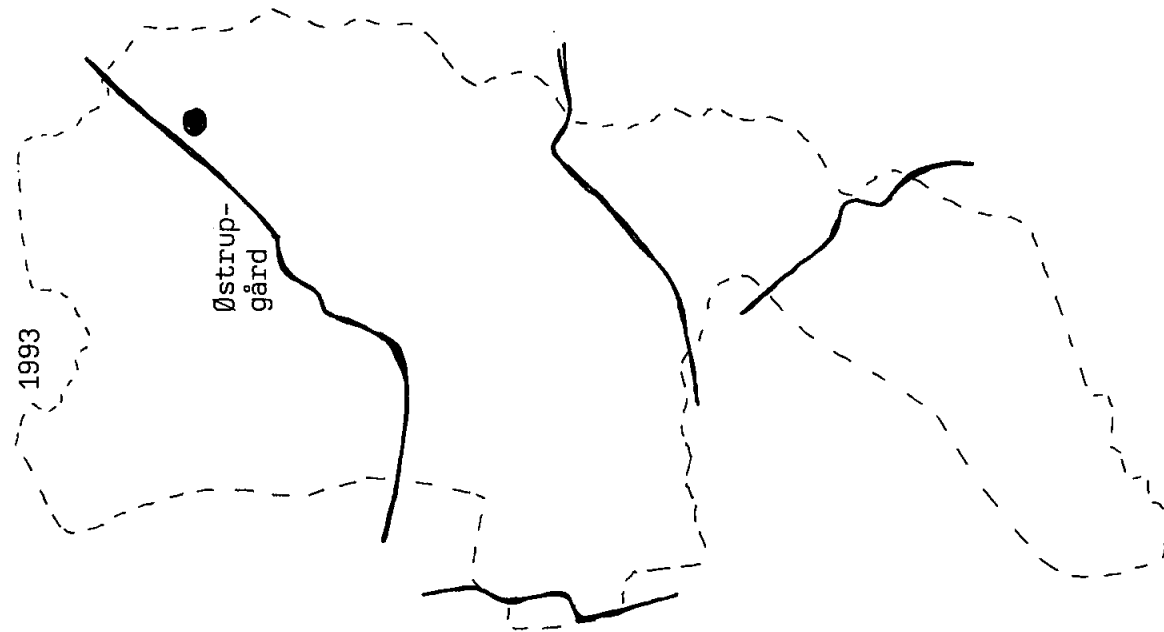
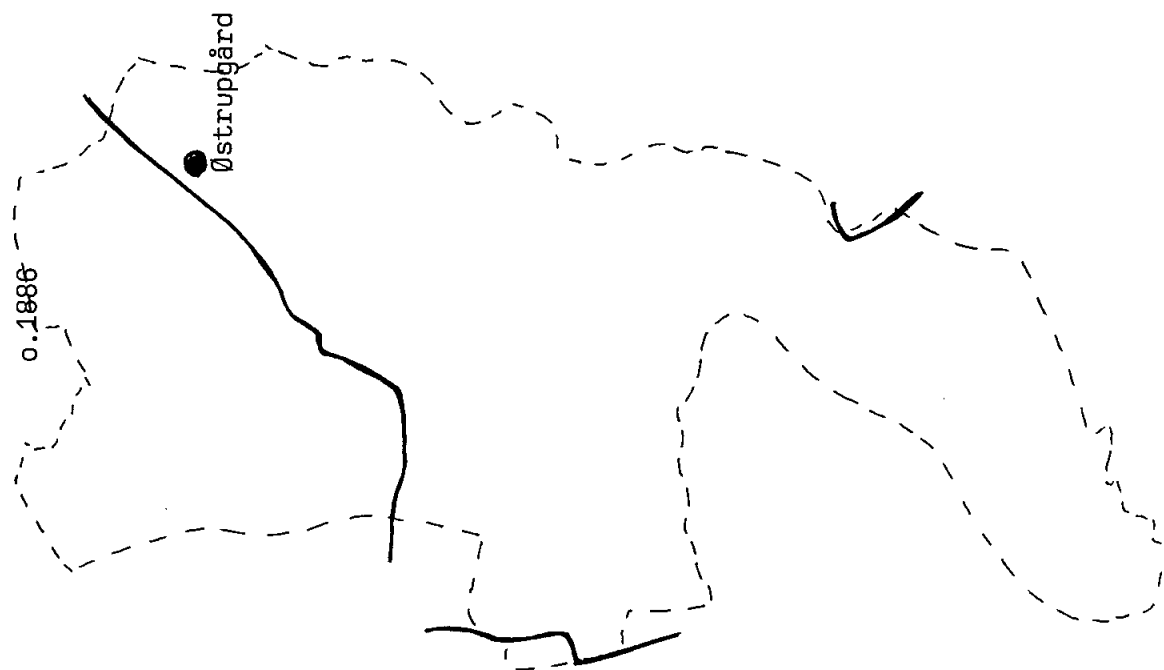
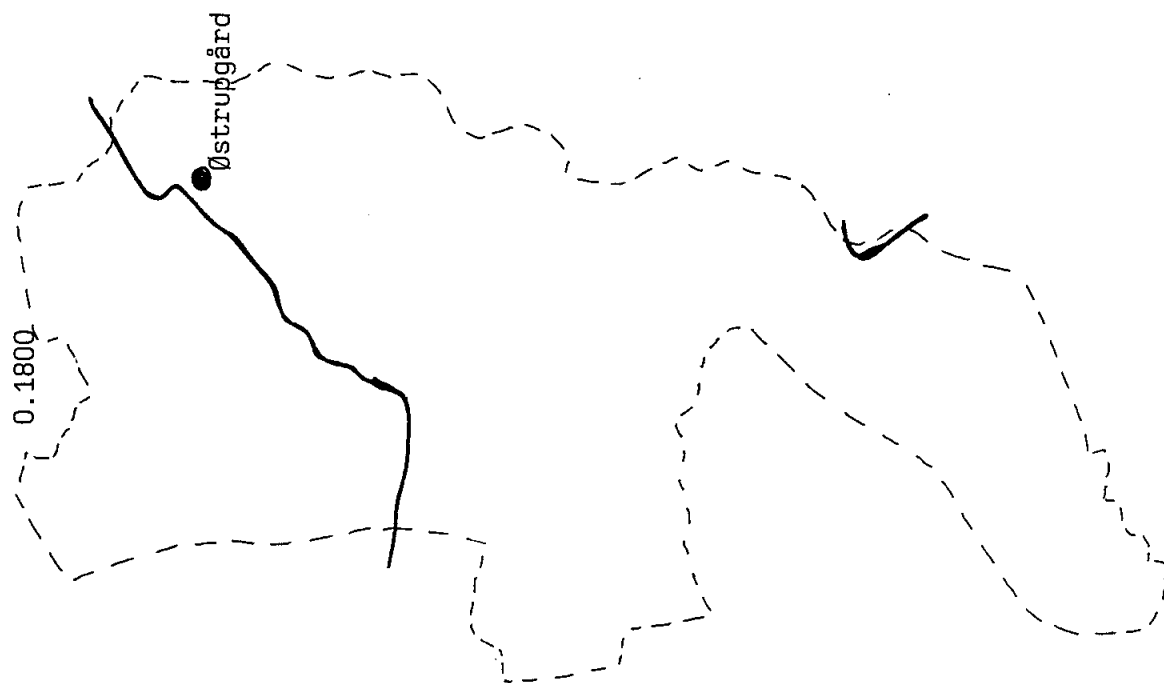

Østrupgård - markstruktur

Markstrukturen i ejerlavet består i dag af et stort, samlet agerareal, der brydes af en del, ukomplette skelforløb.

Der er sket store ændringer i markstrukturen igennem perioden. O.1800 var der tale om en opdeling i flere marker, der var af højst forskellig størrelse og med en uregelmæssig form. Markstrukturen ændres noget i løbet af 1800-tallet og markerne får et lidt mere regelret udseende. 1800-tallets skel fjernes så næsten helt i det her århundrede, da den omfattende husmandsudstykning gjorde det nødvendigt med en gennemgribende markomlægning. Alle skellene fra husmandsstedernes lodder kan ikke ses i dag, men nogle er da bevaret, så vi kan få en vis opfattelse af loddernes størrelse. Desværre er skellene, som består af levende hegn, blevet brudt flere steder.

Østrupgård - vejstruktur

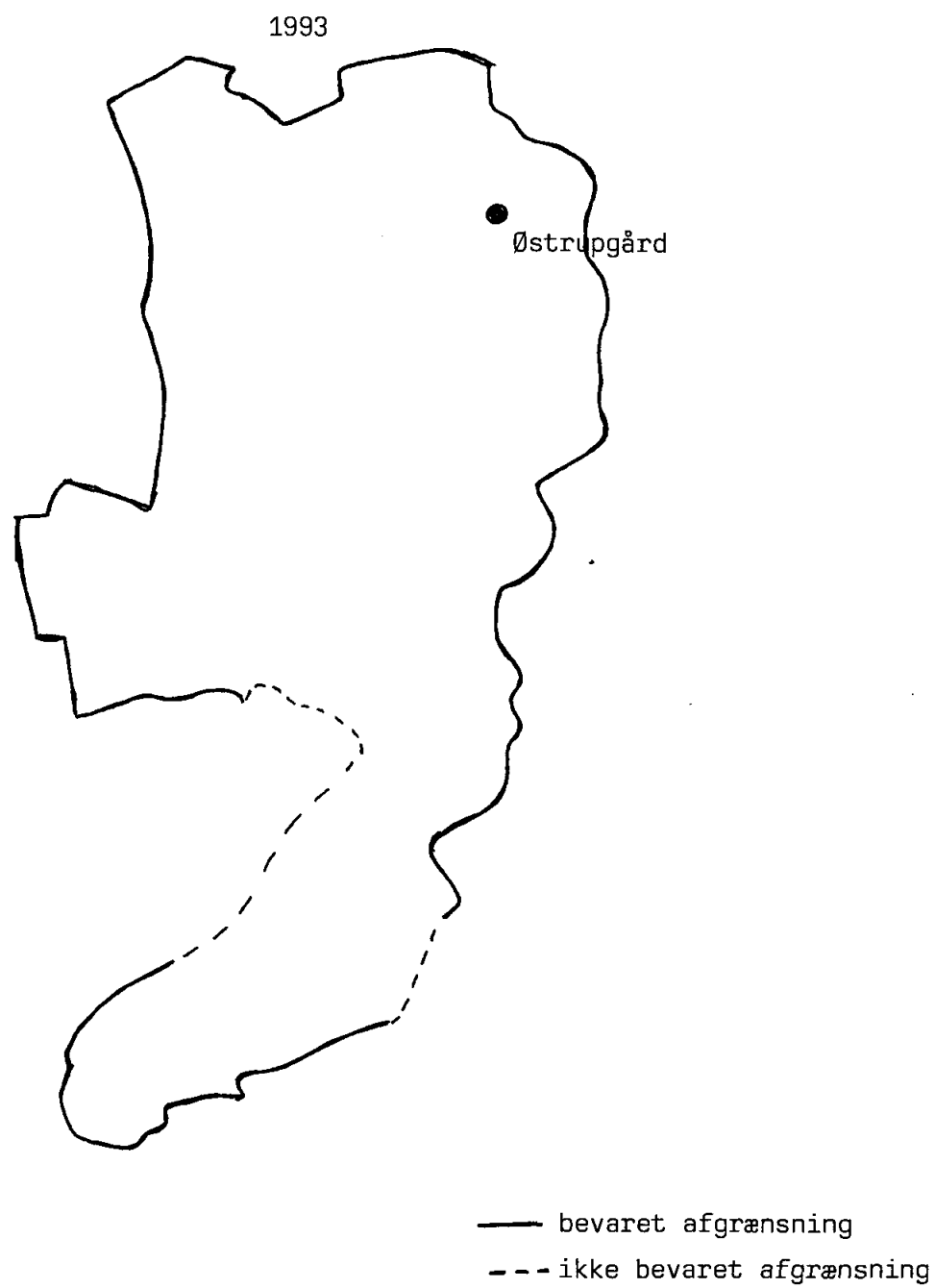

Østrupgård - vejstruktur

Østrupgård ejerlav gennemskæres i dag af flere vejforløb. Der er tale om tre øst-vest-gående veje og et enkelte mindre vejforløb mod øst.

Der er sket ret store ændringer i vejstrukturen. Oprindeligt var der kun en enkel vej, der løb forbi selve hovedgården. Den er siden blevet rettet en smule ud. I det her århundrede er området så blevet udbygget med flere veje i forbindelse med nybebyggelserne både i og udenfor ejerlavet.

Østrupgård - ejerlavsgørnse

Østrupgård - ejerlavsafgrensning

Størsteparten af afgrensningen af Østrupgårds ejerlav er bevaret. Det er kun en mindre del mod syd, der mangler. Grænsen står de fleste steder, som meget pæne diger, der ikke er bevokset med levende hegn. På grund af det meget vekslende terræn, der er i området, kommer grænsen mange steder til at stå meget tydelig frem med sit lange forløb. Hvor gammel grænsen er, kan vi ikke sige med sikkerhed. Grænsen mod øst er dog formentlig meget gammel, fordi den samtidig er sognegrænse, og de kan i mange tilfælde godt have ligget fast siden o.1100. De øvrige grænser er til gengæld ikke ret gamle, fordi vi ved, at Østrupgård i flere omgange gjorde indhug i Østrup by helt op i 1700-tallet.

ØSTRUPGÅRD - Konklusion

Østrupgård er en almindelig og typen anlægstype, anlagt som landsbyhovedgård. Østrupgård er en skovgård for hvilke det gælder, at det ressourcemæssige grundlag er skov og eng, foruden agerjorden, og karakteriseret ved en lav opdykningsprocent. Idag har Østrupgård meget skov, men ingen eng.

I forhold til forholdene omkring 1800 er idag følgende strukturer velbevarede:

- Ressourcestrukturen. Skovarealerne er bevarede og har flotte skovdiger. De spredte vådområder er dog væk idag.
- Ejerlavsgården. Ejerlavsgården er flere steder markeret med flotte diger der står tydeligt frem i landskabet.

Mindre bevaret er bebyggelsesstrukturen, hvor der i dette århundrede er kommet megen ny bebyggelse til. Markstrukturen hvoraf der dog er få af husmandsskellene tilbage. Og vejstrukturen der er udbygget noget pga den nye bebyggelse.

Hovedbygningen, avlsbygningerne m.fl. er fredet, samt ca.20 ha omgivelser. Desuden nogle landarbejderboliger i Spanget.

Tranekær

Tranekær - bebyggelsesstruktur

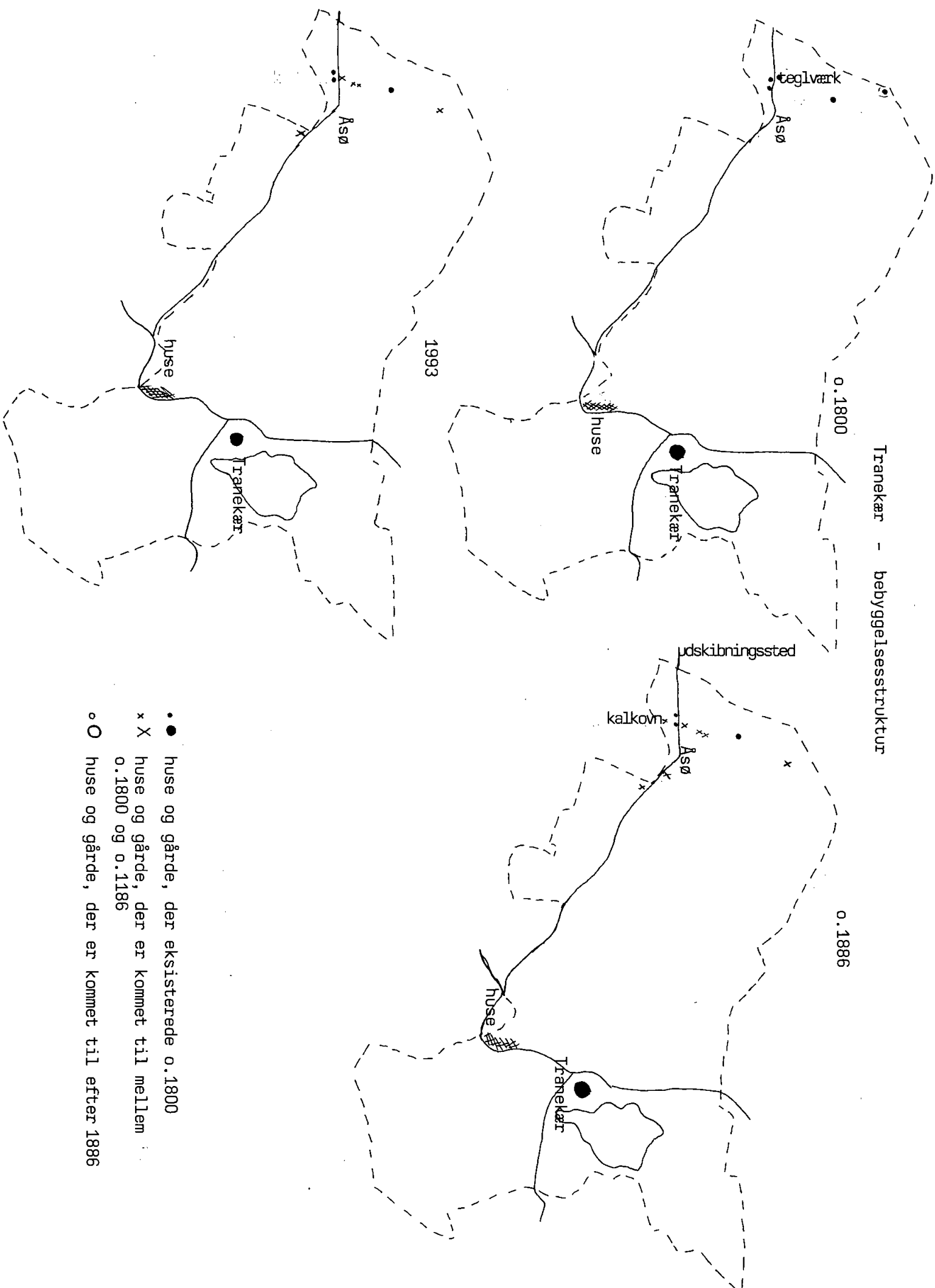
Bebyggelsesstrukturen i Tranekær ejerlav består ud over selve det omfattende hoved- og avlsgårdsanlæg af en hussamling mod syd op til Tranekær by og en samling af huse og husmandssteder mellem kysten og Asø Skov.

Ser vi på de ændringer der er sket siden o.1800, så er der ikke sket de store ændringer i strukturen. Der er kommet enkelte huse og husmandssteder til, men det er sket i forbindelse med de eksisterende bebyggelsessteder. Omkring 1800 var der aftegnet et teglværk ved kystbebyggelsen, men det forsvinder i løbet af 1800-tallet. I løbet af 1800-tallet anlægges en kalkovn ved kystbebyggelsen, men den eksisterer heller ikke længere.

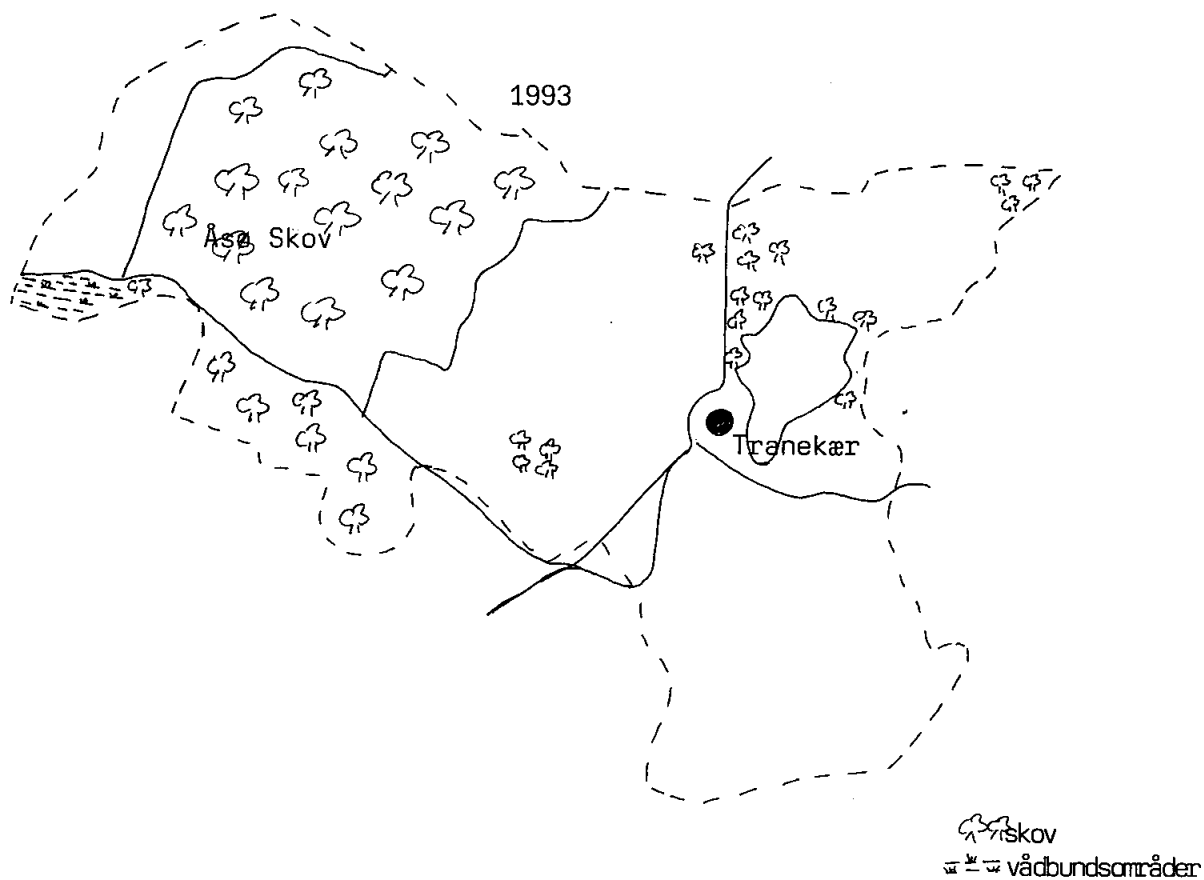
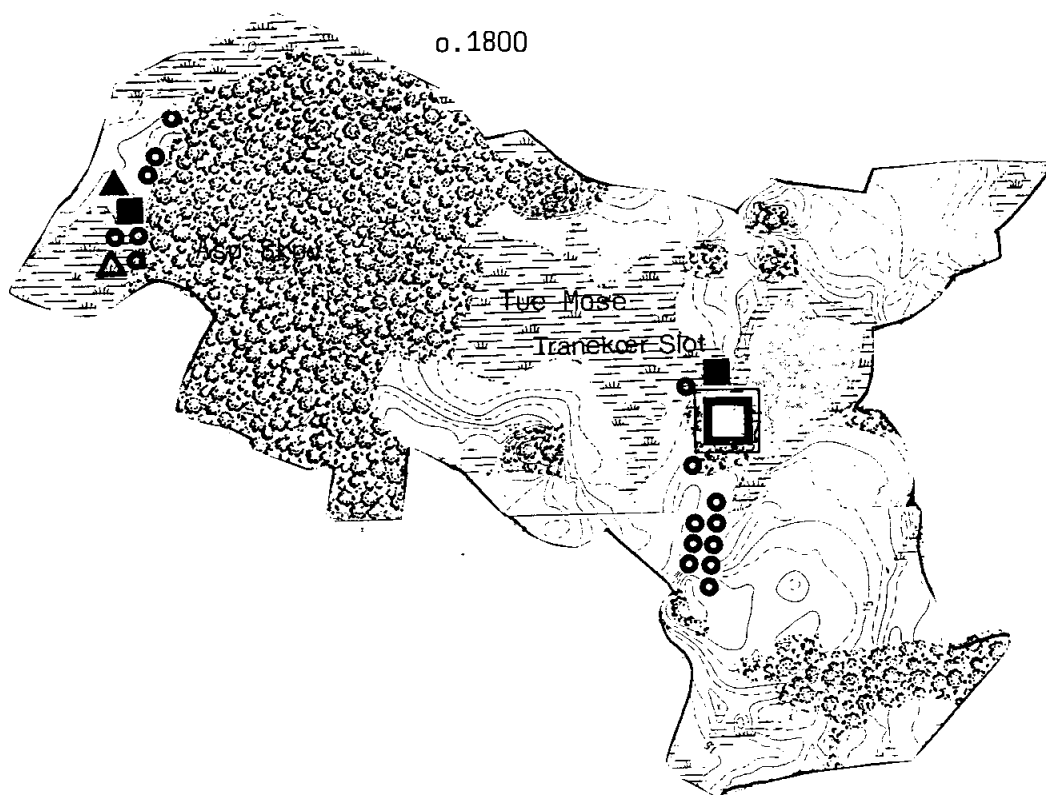
× Bebyggelsen ved kysten bærer præg af ~~at~~ oprindeligt at have været mindre husmandsbrug suppleret med fiskeri og eventuelt skovarbejde. Lade- og staldbygninger er gennemgående små og ikke længere i brug. Byggestilen er en blanding af bindingsværk og grundmur med stråtag eller fast tag. Et enkelt af husmandsstederne har et vist herskabeligt præg. Der er her tale om en bolig, der har været forvalterbolig med 17 td. land, senere bliver den landsted for en overløge, herefter bliver den brugt til en mindre fabrikation og er nu udelukkende bolig. Vejen derned til er belagt med toppede brosten og der er en mindre parklignende have til stedet. Hussamlingen syd for selve hovedkomplekset løber helt sammen med Tranekær by. Der er tale om mindre huse af blandet byggestil.

Selve hovedbygningen og de mange tilhørende avls- og funktionærboliger er i rimelig god stand. En del af avlsbygningerne er ikke længere i brug, mens en del af de mindre bygninger bruges i forbindelse med de forskellige turistanlæg området omkring godset præges stærkt af. Der er kiosk, museum og restaurant.

Tranekær - bebyggelsesstruktur

Tranekær - resursestruktur

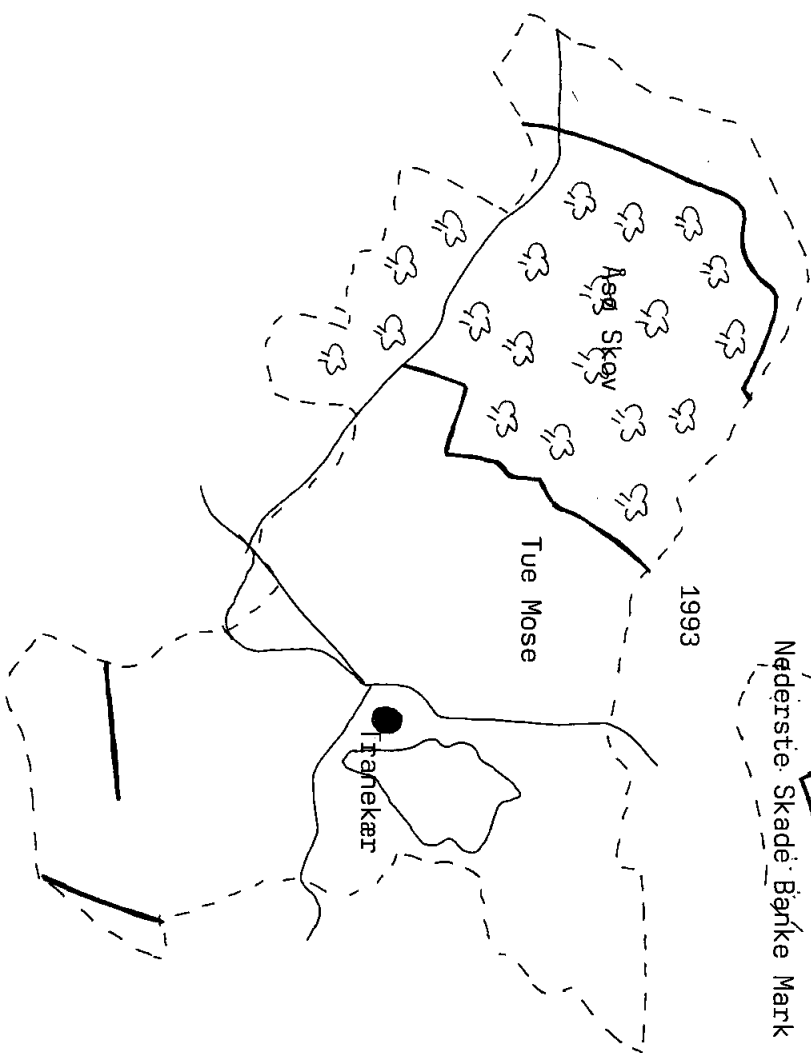
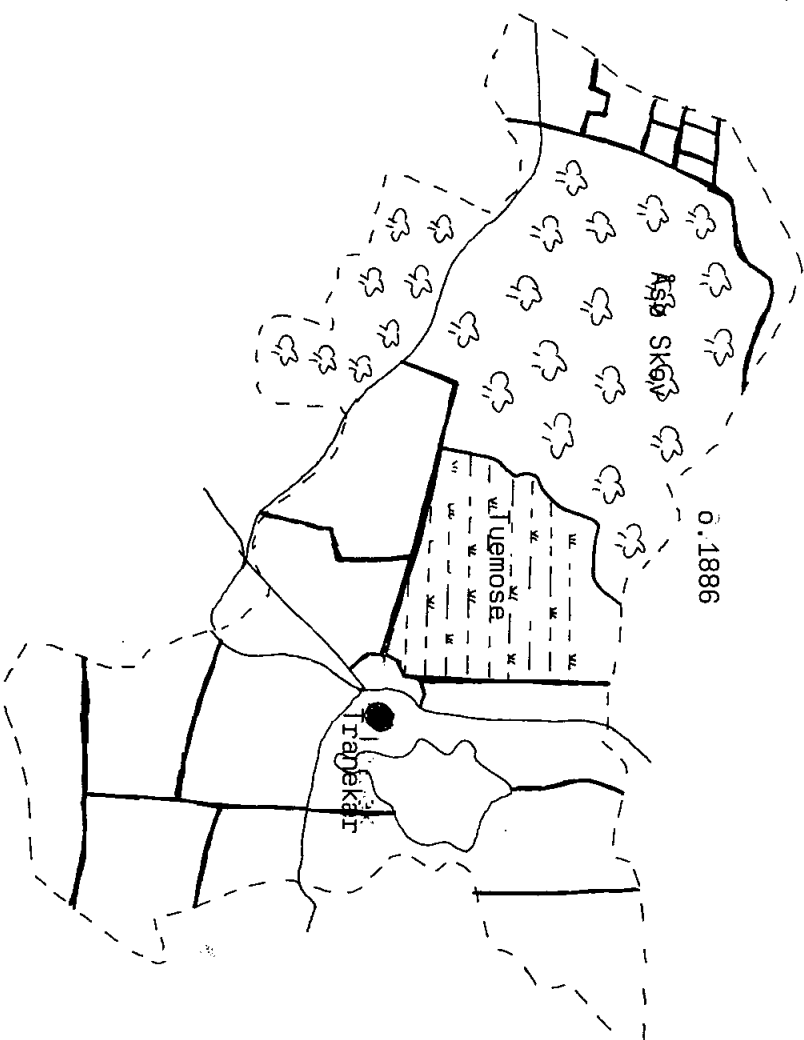
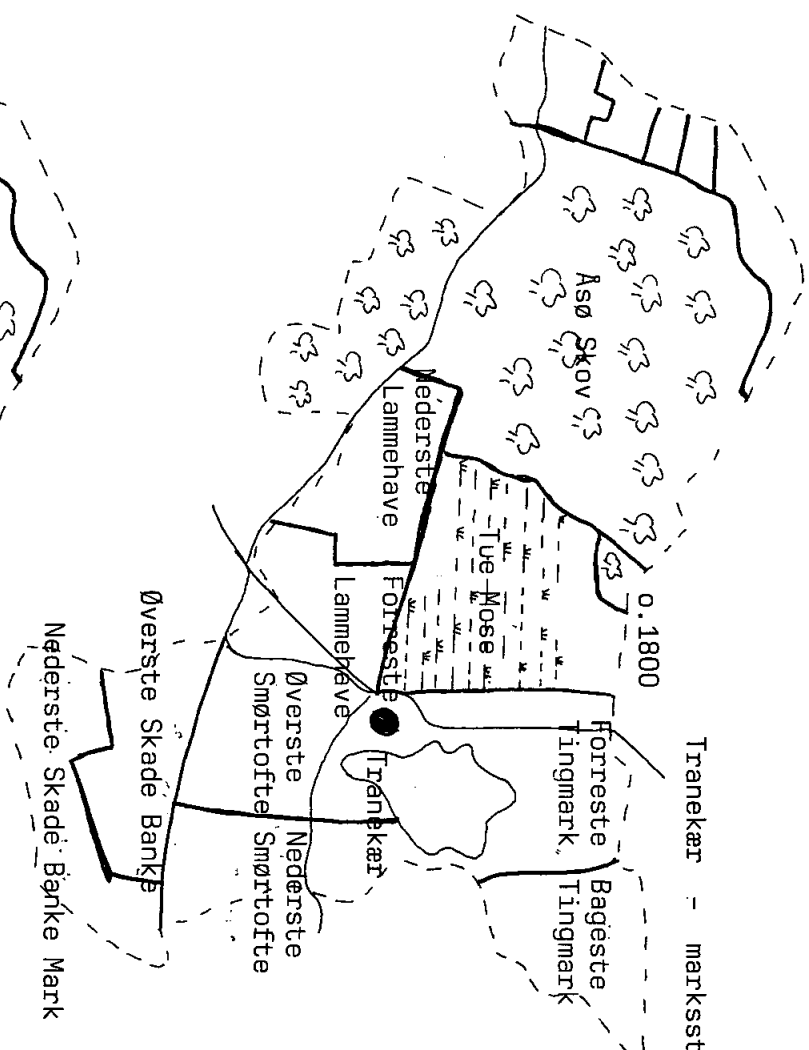

Tranekær - ~~resurse~~struktur

Tranekær ejerlav består i dag i den vestlige del af store agerarealer med spredte trægrupper. Den østlige del består af den store Asø Skov, der afløses af et kystareal, med en del rørskov, græsningsarealer og enkelte agerstykker.

Der er i perioden fra o.1800 sket nogle ændringer i resurserstrukturen i ejerlavet. Ændringer er først og fremmest sket i forbindelse med opdyrkningen af det meget store vådbundsområde - Tue Mose. Skovarealet er i store træk uændret også hvad angår de små spredte trægrupper i området. Det er ellers ikke almindeligt at sådanne små pletter med træer midt ude i agerarealerne har overlevet 1800- og 1900-tallets hovedgårdsdrift, men her har der været tale om så stejle partier, at det ikke har været muligt at opdyrke dem. Det store skovareal Asø Skov har bevaret sine skovdiger både mod øst og vest. Når der ikke er nogle mod nord og syd skyldes det at skovarealet fortsætter på den anden side af ejerlagsgrænsen.

Tranekær - marksstruktur

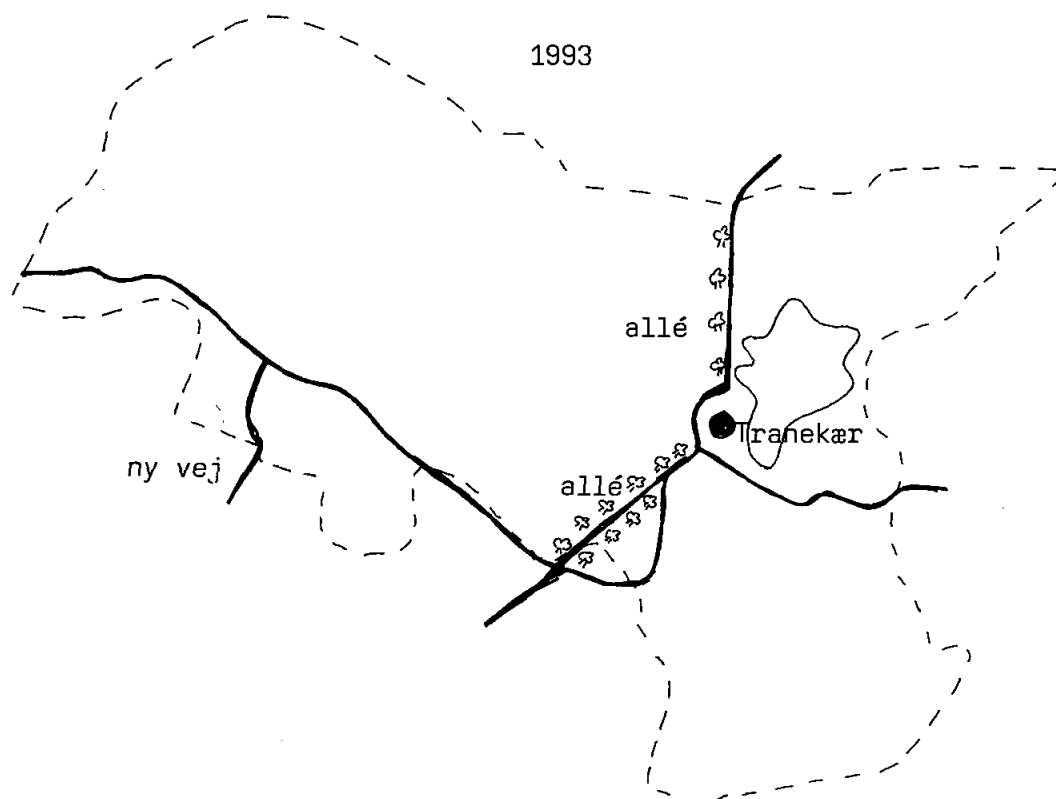

Tranekær - markstruktur

- Markstrukturen i Tranekær ejerlav er i dag meget enkelt. Det store agerareal i den vestlige del er næsten helt uden skel. Det brydes kun af det eksisterende vejnet. - 28

Det har i perioden fra o.1800 været tale om store ændringer i markstrukturen. O.1800 var jorden delt op i mange, store marker, der dog var af en noget varierende form og størrelser. Hvor idealet for 1800-tallets driftsform ellers var en markstruktur med 6-9 jævnstore, regelmæssige marker. De naturlige forhold og ejerlavets form har blot ikke gjort det muligt. Ved kysten ~~er~~ ^{var} jorden delt op i mange små lodder til de eksisterende husmandssteder. Denne markstruktur forbliver i store træk uændret igennem hele 1800-tallet, men i løbet af 1900-tallet er de fleste skel blevet fjernet i hele ejerlavet.

Tranekær - vejstruktur

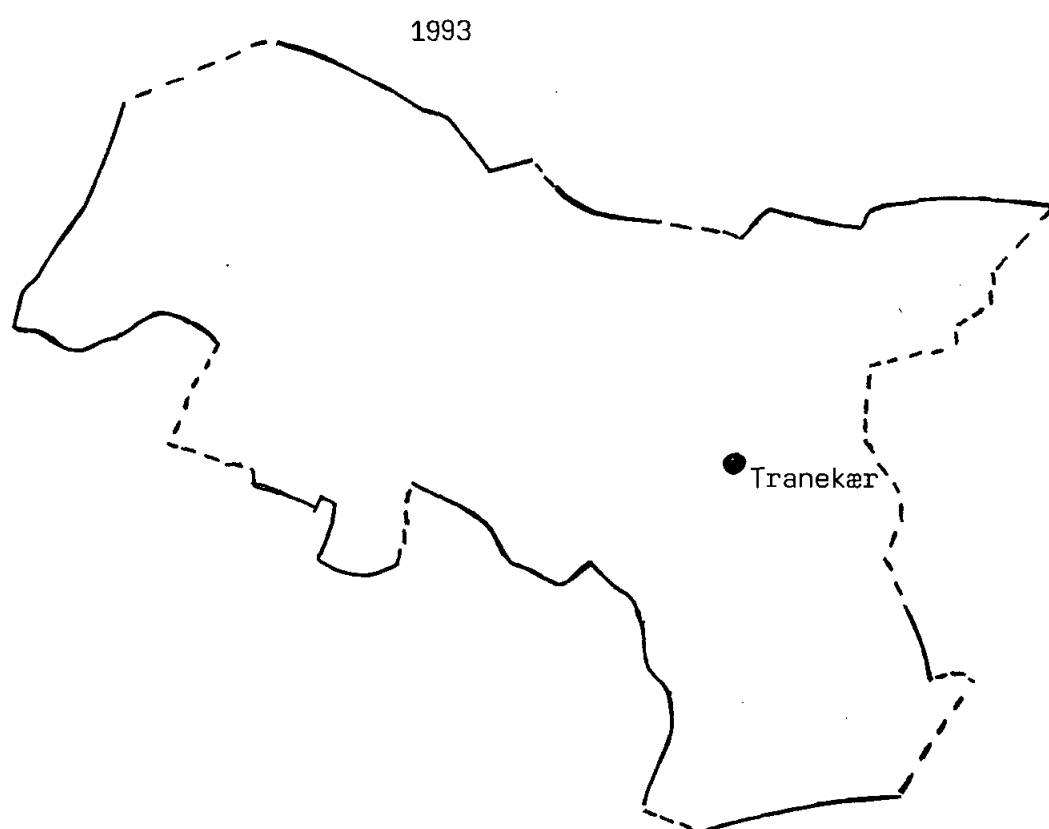

Tranekær - vejstruktur

Hovedvejstrukturen i Tranekær ejerlav består af en nord-syd-gående og en øst-vest-gående landevej.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Der er kun kommet en mindre vej til i den vestlige ^{del} i nyere tid. Den nord-syd-gående vej, der fører forbi godset har præg af allé.

Tranekær - ejerlavsgørnse

— bevaret afgrænsning
- - - ikke bevaret afgrænsning

Tranekær - ejerlavsafgrensningen

Ejerlavsafgrensningen er ikke særlig velbevaret. Store dele mangler, mens det "bevarede" sådan set ikke fremstår som nogen afgrensning, da der ikke er tale om egentlige diger eller vandløb, men derimod veje og afvandingskanaler. Det skyldes
X formentlig at afgrensningen ret tidligt har tabt sin funktion, da
det godt kan se ud til, at godset dyrker jorden eller har skov ud
over den eksisterende grænse.

Tranekær - væsentlige områder udenfor hovedgårdsejerlavet.

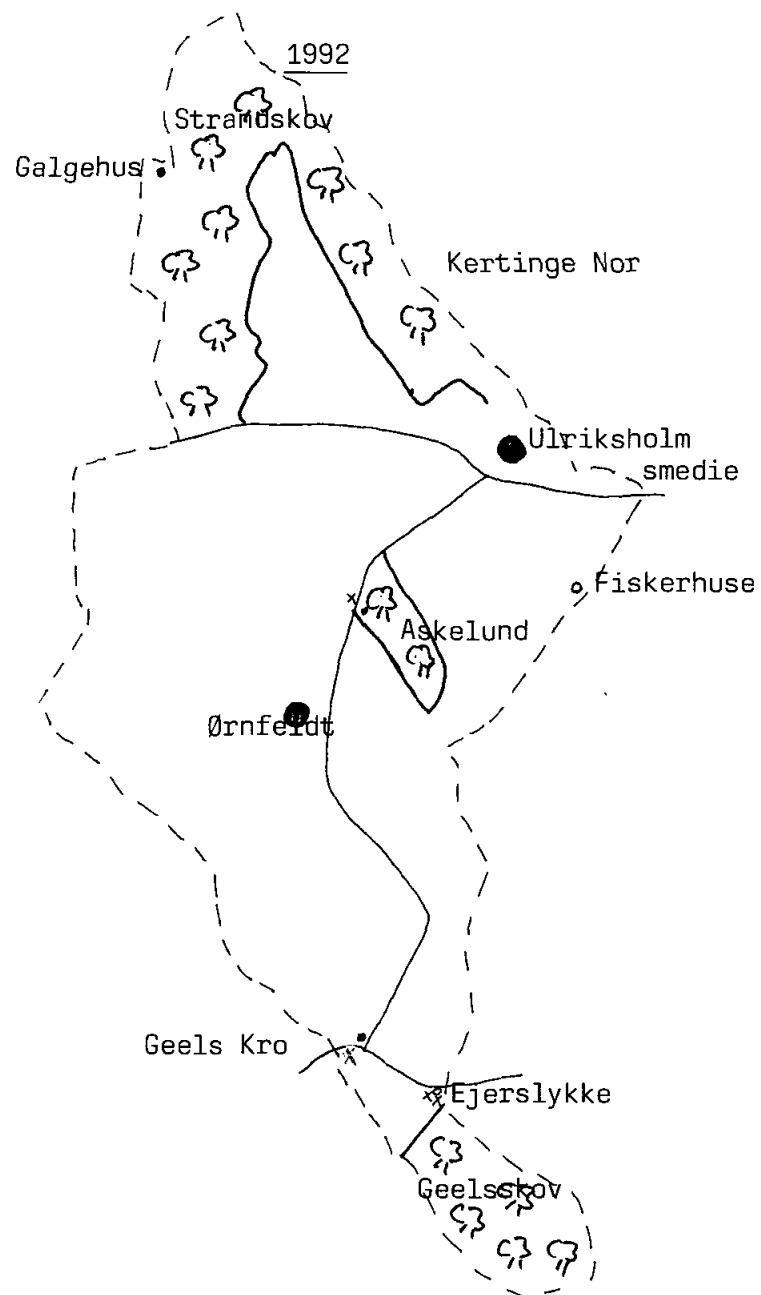
Tranekær har i den grad præget området udenfor selve hovedgårds-ejerlavet, da den langt op i tid har ejet det meste af den tilstødende Tranekær by. Ligesom der umiddelbart nord for ejerlavet er placeret den store vindmølle - Slotsmøllen.

Ulriksholm

Ulriksholm - bebyggelsesstruktur

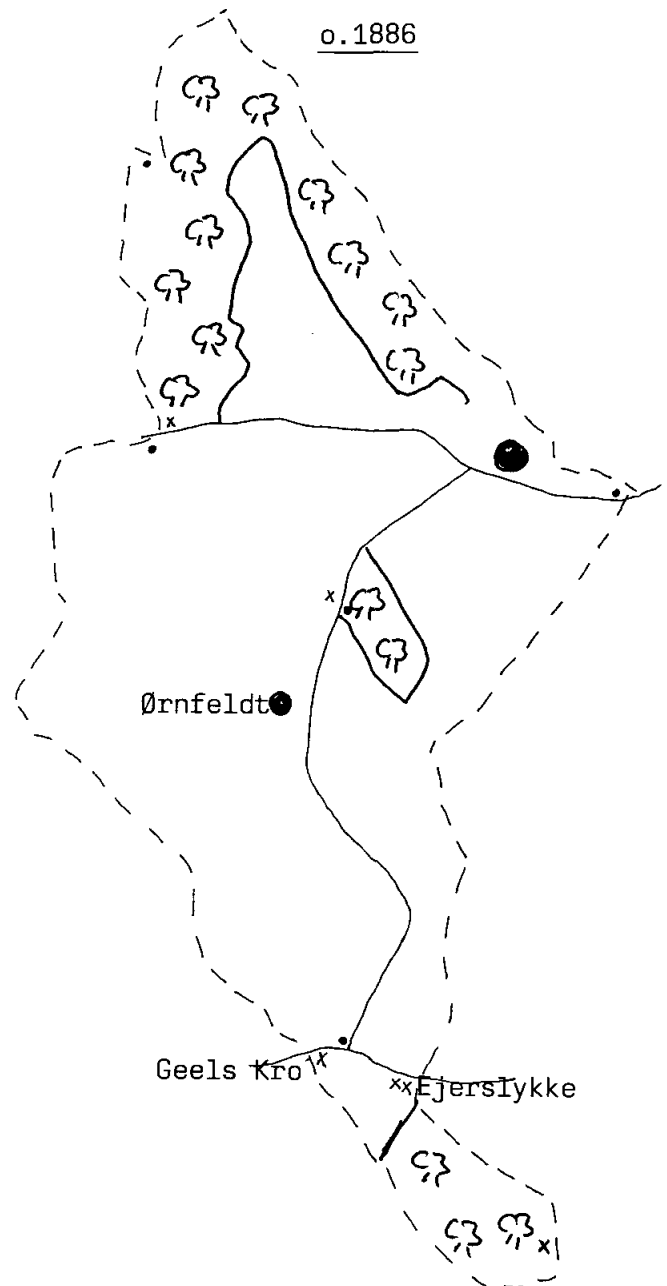
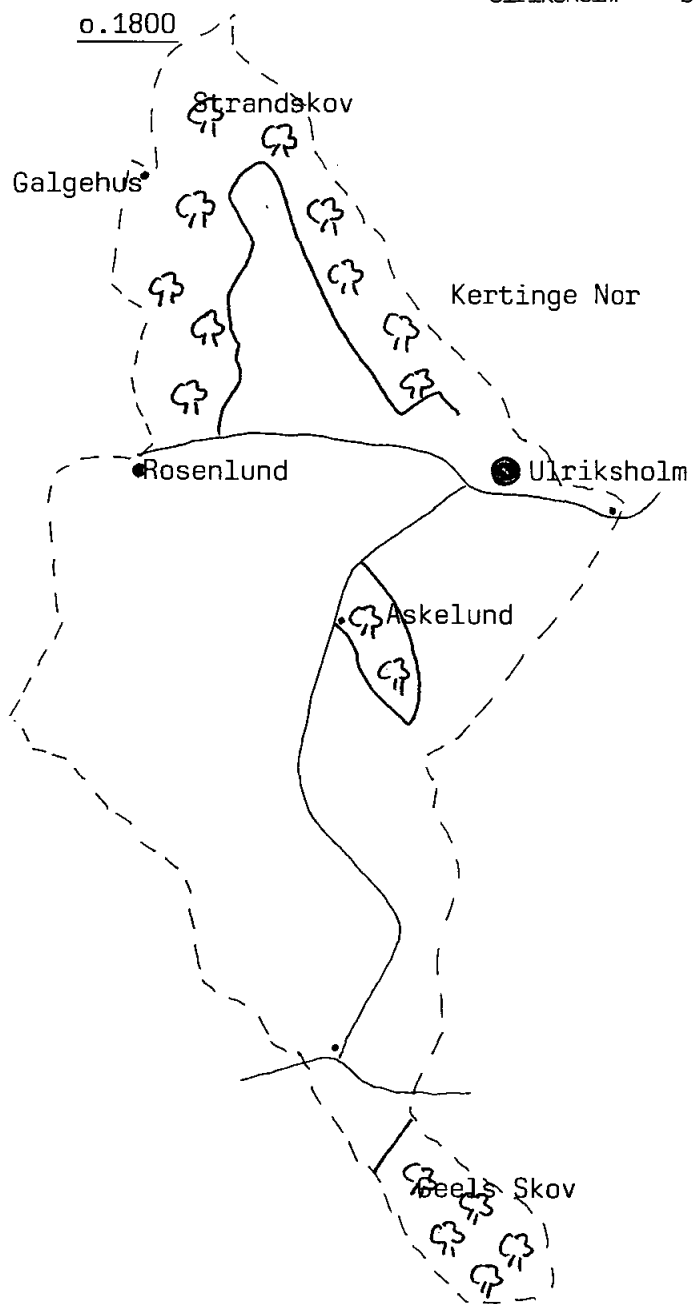
Bebyggelsesstrukturen rummer, ud over hovedbygningen og avlsgården Ørnfeldt, en del spredtliggende huse og en kro. - /

Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen siden o.1800. Gården Rosenlund, avlsgården til Ulriksholm og et skovhus er blevet nedlagt samtidig med, at der er blevet anlagt en del huse, en kro og en afbyggeravlsgård - Ørnfeldt. Husene har karakter af, at være oprindelige arbejderboliger for godsets arbejdskraft, men nogle af dem har tillige en placering som enemærkehuse. En placering, som suppleres med, at Galgehus også er skovhus, huset øst for Ulriksholm har fungeret som smedie og det ene af husene i den sydlige del af ejerlavet er en kro. Smedien bruges nu kun som beboelse, men det fremgår tydeligt af bygningerne, at der har været smedevirksomhed på stedet. Kroen er stadig i funktion med beboelse i grundmur og krostue i bindingsværk. Husene er anlagt over en lang periode i takt med det varierende behov for at huse arbejdskraften selv, og er derfor også af forskellige byggestil både med bindingsværkshuse og grundmurede huse. Fælles for dem er, at der er tale om relativt små huse uden noget præg af godsbyggestil. Husenes beskedne fremtoning falder godt i tråd med, at Ulriksholm ikke havde de store økonomiske resurser til rådighed i 1800-tallet. Ulriksholm blev o.1800 opkøbt med spekulation for øje. Fæstegodset solgtes ret hurtigt fra, godsets ejerlav deltes i to, en del under Ulriksholm og en del blev til det nye Ørnfeldt. Begge godser solgtes herefter videre til hver sin ejer, og den tidligere passive formue blev til fortjeneste for godsspekulanten. I 1800-tallets anden halvdel forenedes de to godser atter under samme ejer, og da Ulriksholms avlsgård nedbrændte først i 1900-tallet valgte ejeren at flytte hele avlen til Ørnfeldt. Ulriksholms hovedbygning fremstår derfor noget atypisk i dag, da den helt mangler avlslængerne. Godset bruges til herregårdspension og er velholdt. Ørnfeldt er beboet og rimelig velholdt.

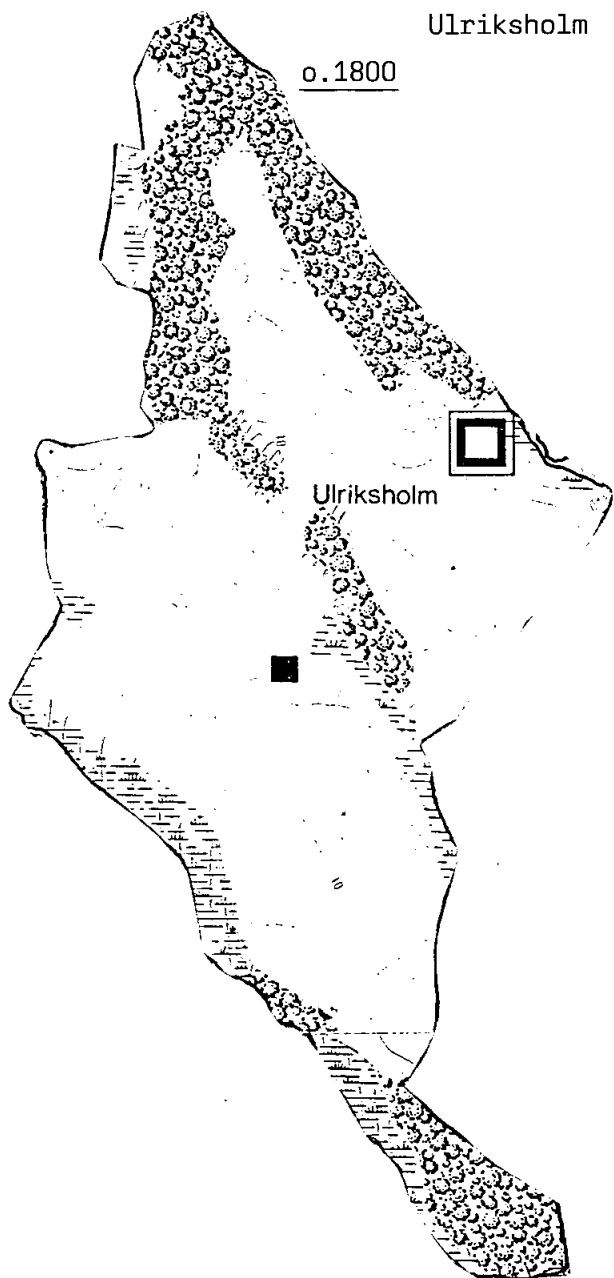
- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- x bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1886
- bebyggelser, der er kommet til efter 1886

Ulriksholm - bebyggelsesstruktur

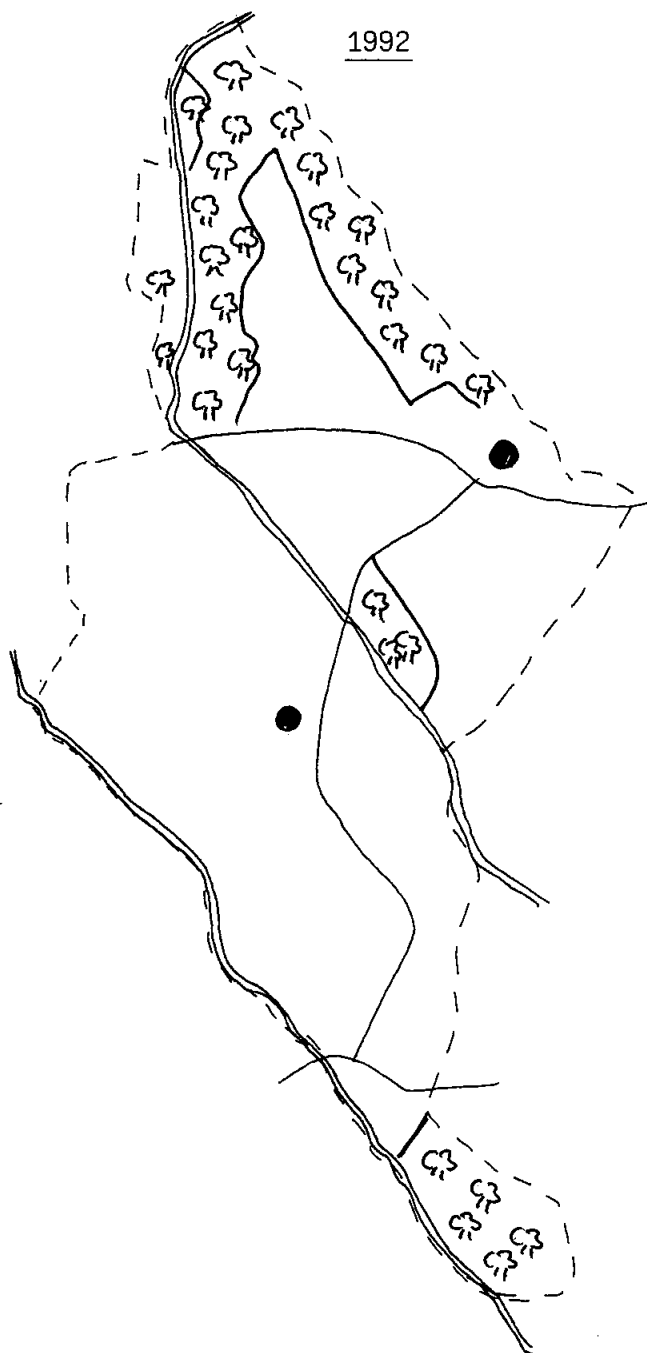

Ulriksholm - resursestruktur

o.1800

1992

skov

vandløb

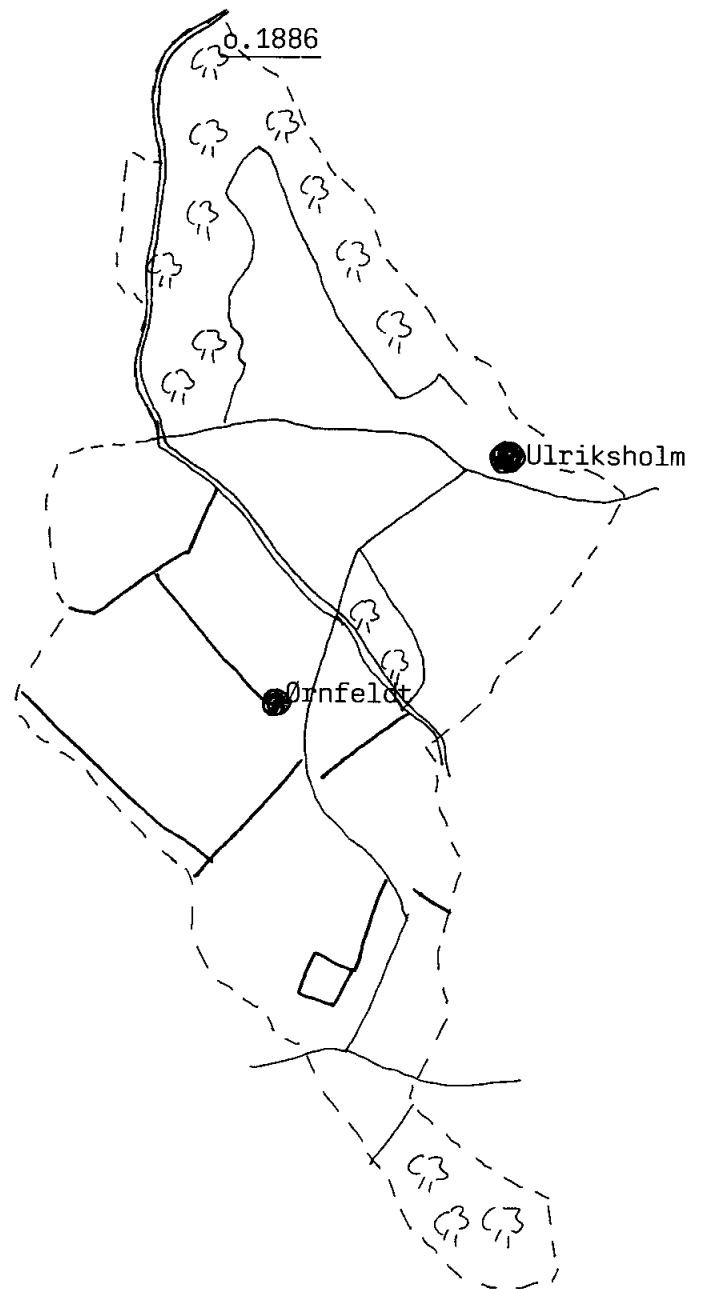
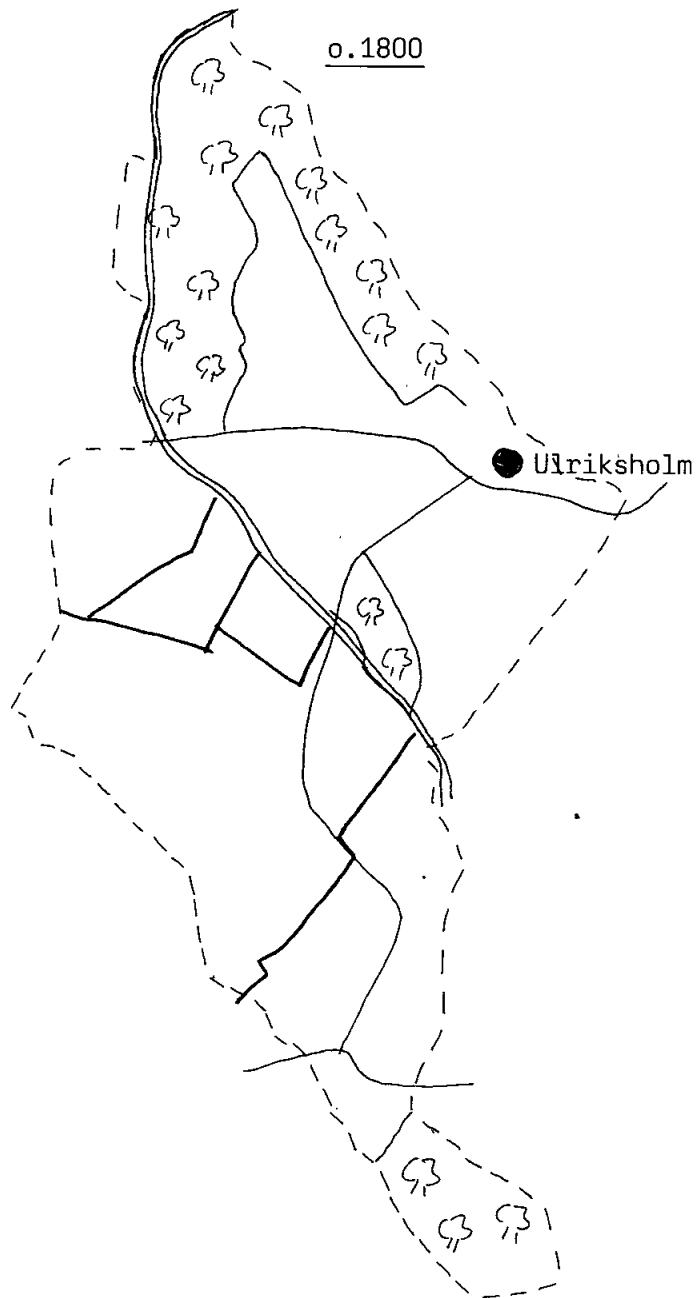
Ulriksholm - resursestruktur

Ulriksholm ejerlav omfatter et ret fladt landskab, som ikke har udgjort nogen stor hindring for skabelsen af et rationelt kulturlandskab, der består af et godt, stort, samlet agerareal afgrænset af skov mod nord og syd. Det nordlige skovareal er placeret på det lidt mere kuperede og fugtige område ud til Kertinge Nor, mens det sydlige - Geelsskov ligger i et fladt og fugtigt område ned til Geelså.

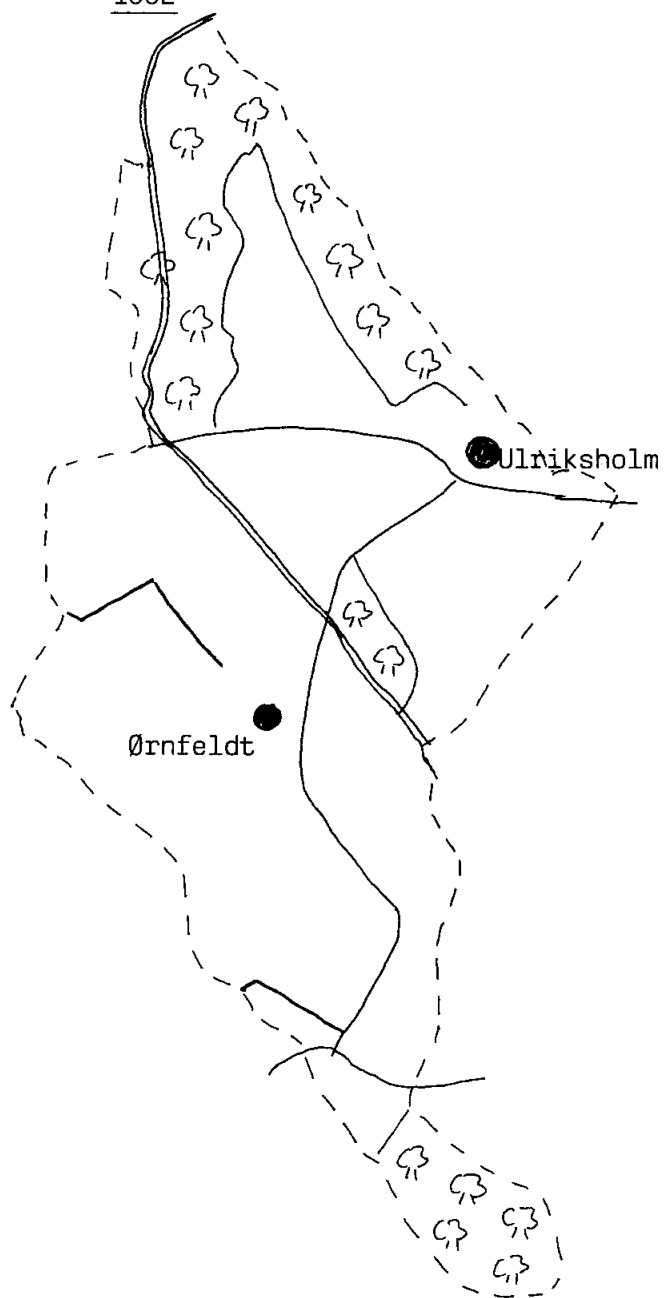
De ændringer, der er sket siden o.1800 har nærmest karakter af justeringer af ager- og skovarealet, mens vådbundsarealet er blevet ændret en del ved dræning. Skovene er, som det ses af kortene, blevet indskrænket en smule ved afgrænsningen op til agerarealet, men til gengæld er de blevet udvidet andre steder ved tilplantning af mindre vådbundsområder. Samtidig er skovarealerne blevet indhegnet med fredskovsdiger, der er bevaret i dag.

Regulering af skovarealerne var almindelig i de fynske godsområder i 1700- og 1800-tallet, fordi man ændrede driftsmåden fra vangebrug til kobbølbrug og skovbrug med vægt på drift af højskoven. Vangebruget var i forhold til kobbølbruget kendetegnet af en langt større opblanding af resursetyperne og en spredning af husdyrene over et større område. Kobbølbruget førte i modsætning hertil til en skarp adskillelse af resursetyperne og en større regulering af husdyrenes færden. De blev smidt ud af skovene og forhindret adgang ved opsættelsen af de lovpligtige fredskovsdiger. En proces, som ofte førte til en udretning af grænserne. De små spredte græsnings-, ager- og høsletløkker i skovene blev nedlagt, og agerarealet koncentreredes så ^{vigt} ~~dict~~ det var muligt til et enkelt sammenhængende område, der blev delt op i separat indhegnede marker. Indhegningen gjorde det muligt at holde kreaturerne inde på de af markerne, der i følge den årlige rotation lå hen som græsningsmarker. Ud over etableringen af den faste markopdeling, så blev agerarealet rensat for de små pletter med eng, som lå spredt rundt omkring. Det store vådbundsområde i den sydlige del af Ulriksholm ejerlav ved Geelså fik dog lov til at ligge en tid endnu. Vådbundsområdet er så engang efter 1886 blevet fjernet helt. En ændring, der også her, følger det generelle billede for de fynske godsområder. Fra slutningen af 1800-tallet af begynder man at fjerne de store engområder, fordi en større del af husdyrenes foder kommer til at består af dyrkede foderafgrøder, så græsning og høslet får mindre betydning. De områder, der overlevede denne ændring, vil så ofte være blevet fjernet i den anden halvdel af vores århundrede, fordi de nu helt har mistet deres betydning ved de fleste godssers overgang til kvægløst landbrug.

Ulriksholm - markstruktur

1992

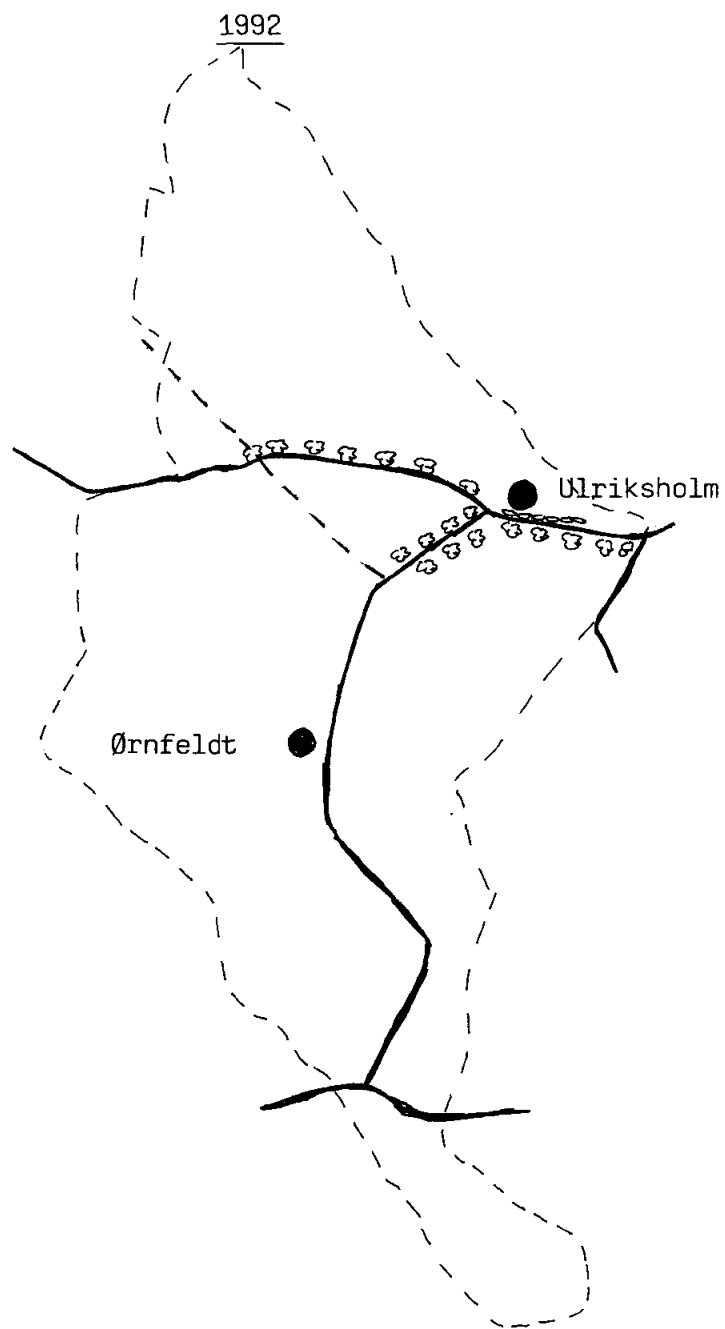
- markskel
- vandløb
- veje

Ulriksholm - markstruktur

Markstrukturen i Ulriksholm ejerlav består i dag af et stort agerareal, der kun brydes af de eksisterende veje og vandløbet Skjoldemose Rende. Af egentlige markskel findes der kun et enkelt gårde, der er bevokset med levende hegn.

Ændringer fra o.1800 og op til i dag er ret så radikale. Kortet fra o.1800 fremviser ikke nogen egentlig markstruktur med jævnstore marker omgivet af faste skel, som det ellers ses på det tidspunkt i de fynske godsområder. Det kan være fordi, at der endnu ikke er blevet anlagt faste skel efter de ændringer i driften, som udparcelleringen af Ørnfeldt og den lille gård Rosenlund må have medført. De faste skel er i hvert fald blevet etableret i 1886, hvor Ørnfeldts jorder er delt op i flere jævnstore marker, mens Ulriksholm stadig ikke har andre markskel end dem vejene og skoven danner. De faste markskel er så sidenhen blevet fjernet igen.

Ulriksholm - vejstruktur

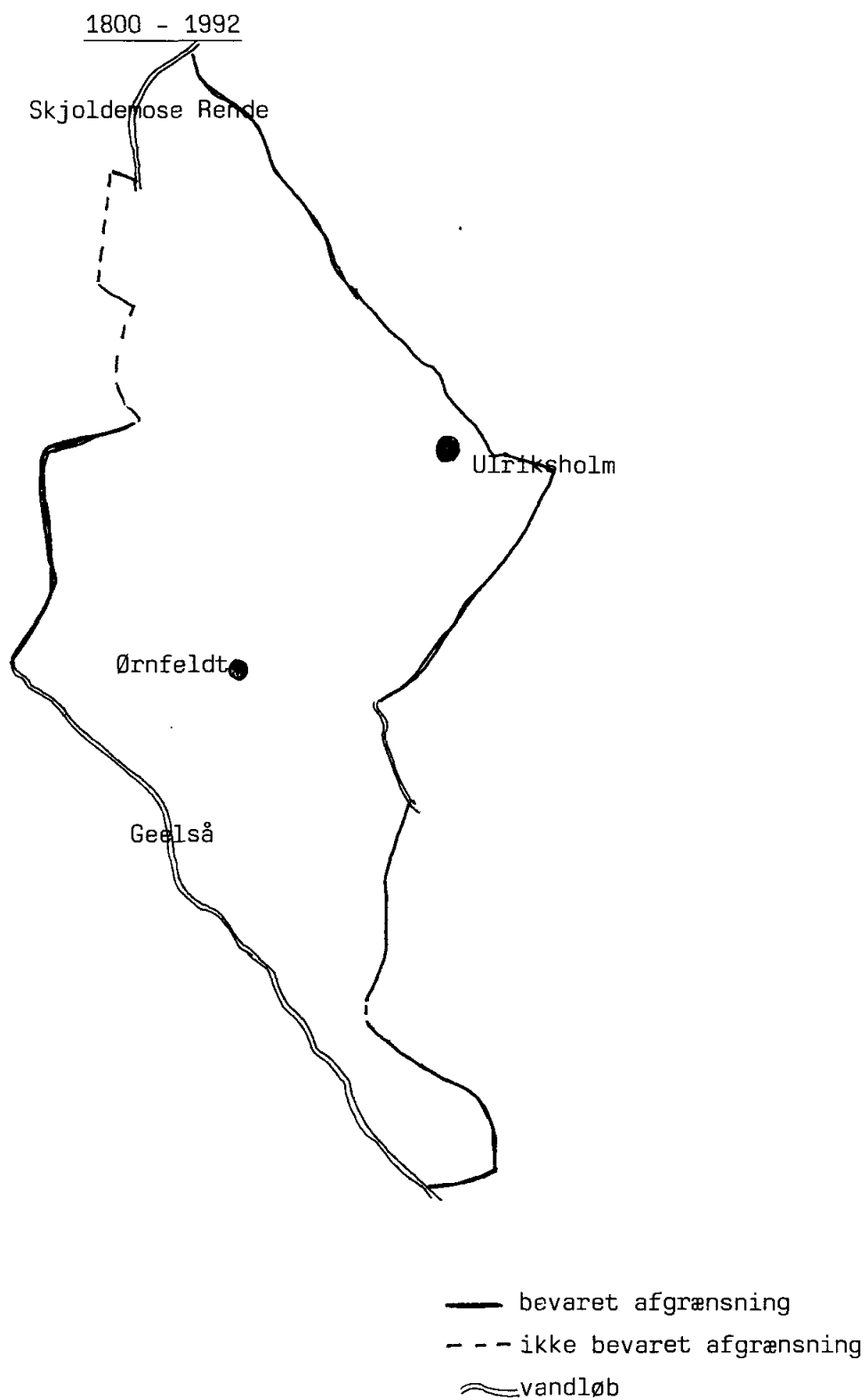
- vejforløb
- gærder
- vejtræer

Ulriksholm - vejstruktur

Hovedvejstrukturen består i dag af en øst-vest-gående vej, der går fra Kølstrup forbi Ulriksholm og videre mod Østergård. En nord-syd-gående vej mellem Ulriksholm og Ørnfeldt ned til hovedlandevejen, der gennemskærer den sydlige del af ejerlavet.

Hovedvejstrukturen er uændret i perioden fra o.1800 og op til i dag. Omkring Ulriksholm hovedbygning har den karakter af allé og et mindre stykke afgrænses af et højt stengærde. Sidst i 1800-tallet blev ejerlavet gennemskåret af jernbanen, som så siden er blevet nedlagt igen, men er bevaret i form af en markvej, der følger det tidligere banelegeme.

Ulriksholm - ejerlavsafgrensning

Ulriksholm - ejerlavsafrænsning

Ejerlavsafrænsningen er bevaret næsten hele vejen rundt i form af gærder, fjorden og vandløb. Den mangler i den nordøstlige del, men det er fordi, at den her har mistet sin funktion, fordi skovarealet fortsætter på den anden side.

Grænsen, som den er angivet her, var den der blev gældende i 1730, hvor Ulriksholm og Østergård hovedgårde blev skilt ud i to selvstændige ejerlav. Hele grænsen eller store dele af den er formentlig langt ældre, da den godt kan være identisk med den grænse, der var omkring Ulriksholm i 1500- 1600-tallet, hvor hovedgården blev oprettet ved nedlæggelse af de to landsbyer Skinnerup og Kirsinge. Og endda endnu ældre, hvis den er identisk med grænsen omkring de to landsbyers ejerlav.

Valdemarsslot

Valdemarsslot - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen i Valdemarsslot ejerlav består i dag ud over selve hovedanlægget af en hussamling omkring Pederskov Mølle, en husrække mod nord ind imod Troense, en husmandsudstykning "Gyldenmose" mod vest, nogle større herskabelige huse omkring selve hovedanlægget og endelig enkelte spredtliggende huse.

Der er sket en del ændringer i bebyggelsesstrukturen i Valdemarsslot ejerlav siden o.1800. Der er nedlagt enkelte huse og gården Thaersminde, mens ellers er ændringer koncentreret om udbygning af bebyggelsen i området. Husrækken ind mod Troense ejerlav eksisterede o.1800, med tre huse og i løbet af 1800-tallet føjes der yderligere tre huse til. Det østligste hus ud til vandet benævnes lodshus og det vestligste benævnes jordemoderhus. De fremstår i dag som en blanding af grundmurede huse og bindingsværkshuse med strå-/ eller tegltag. De er dog alle kalkede gule. Husrækken har ligget "for sig selv" op til Troense bys ejerlav, men Troense by har i nyere tid bredt sig helt ud til husrækken.

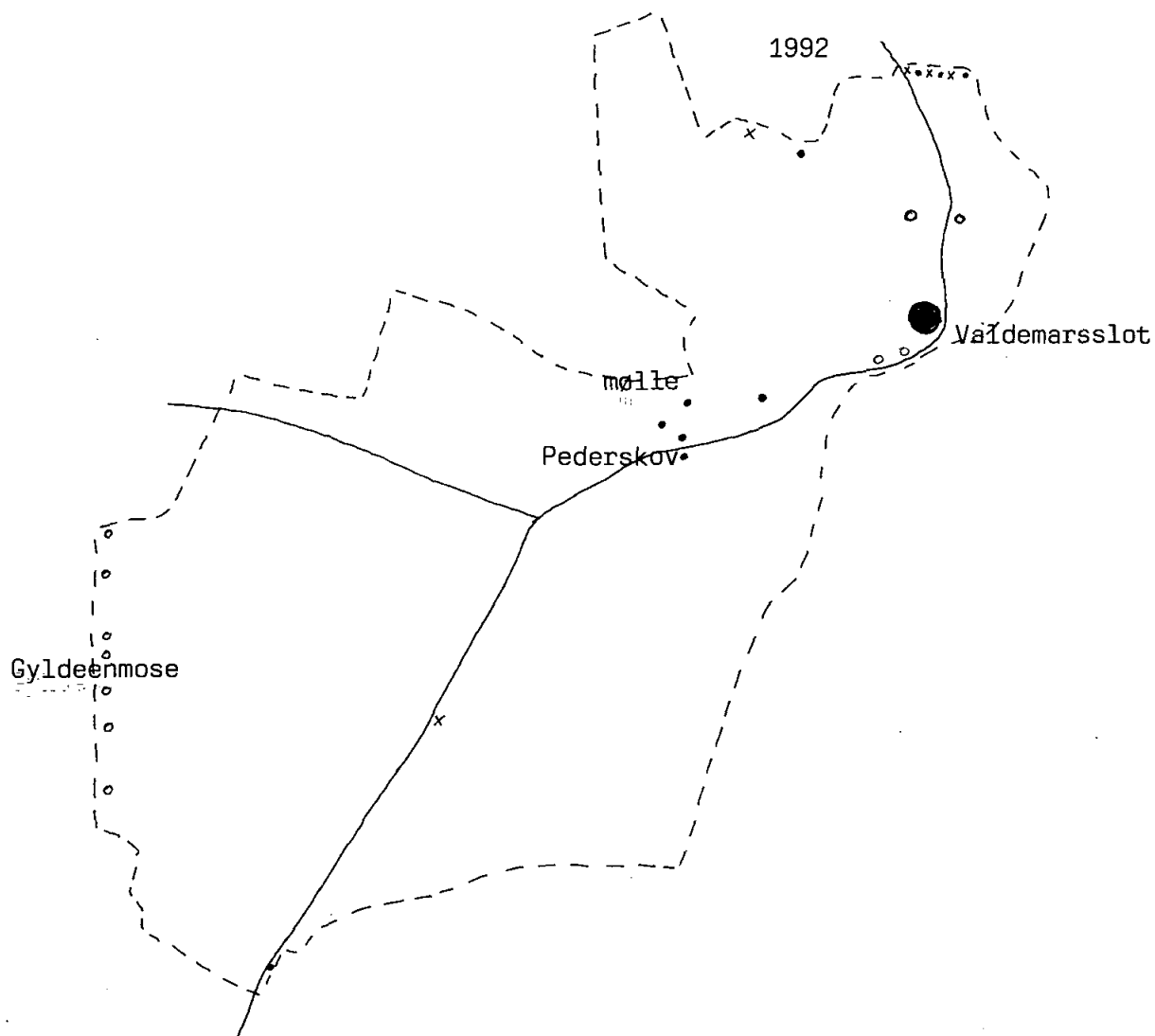
Hussamlingen Pederskov Huse, der er placeret op til den tidligere vandmølle - Pederskov Mølle, var også aftegnet på kortet fra o.1800. Den er siden da forblevet uændret op til i dag. Vandmøllen bruges i dag udelukkende til beboelse og fasaneri. Mølledammen på den anden side af vejen kan ses, men er tørlagt. Husene er forsynet med en enkelt ladebygning, men bærer ikke præg af at have været landbrugsbygninger. Husene står med bindingsværk og stråtag. De er alle gulkalkede. Det samme gælder møllen, men her er en enkelt af bygningerne i grundmur med tegltag.

Et par af de enligtliggende huse eksisterede også på kortet fra o.1800, mens et par af dem er kommet til i løbet af 1800-tallet. Et par stykker fremstår i dag med bindingsværk, mens resten er grundmurede. Ligesom det kun er et par stykker, der er gulkalkede, mens de øvrige er hvidkalkede. Avlsgården Thaersminde blev anlagt i løbet af 1800-tallet, men er atter blevet nedlagt i det her århundrede.

Husmandsudstykningsen Gyldenmose ved den vestlige ejerlavsrind er kommet til i starten af det her århundrede. Den fremstår i dag med ensartede, hvide statshusmandsbrugsbygninger, der kun er ombygget i et mindre omfang selvom kun et par enkelte endnu fungerede som landbrug.

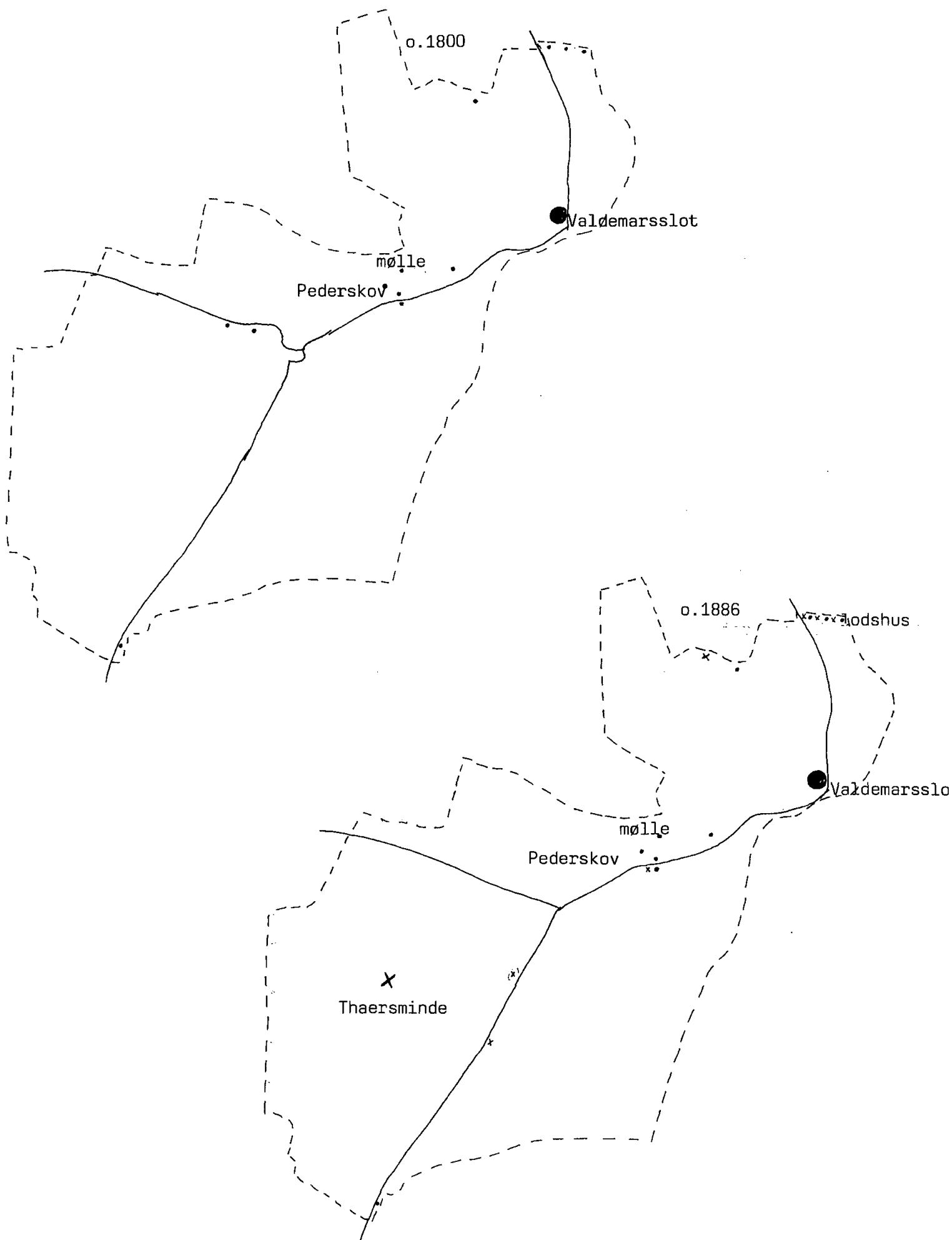
I det her århundrede er der ligeledes blevet opført 4 større herskabelige boliger tæt på selve hovedanlægget.

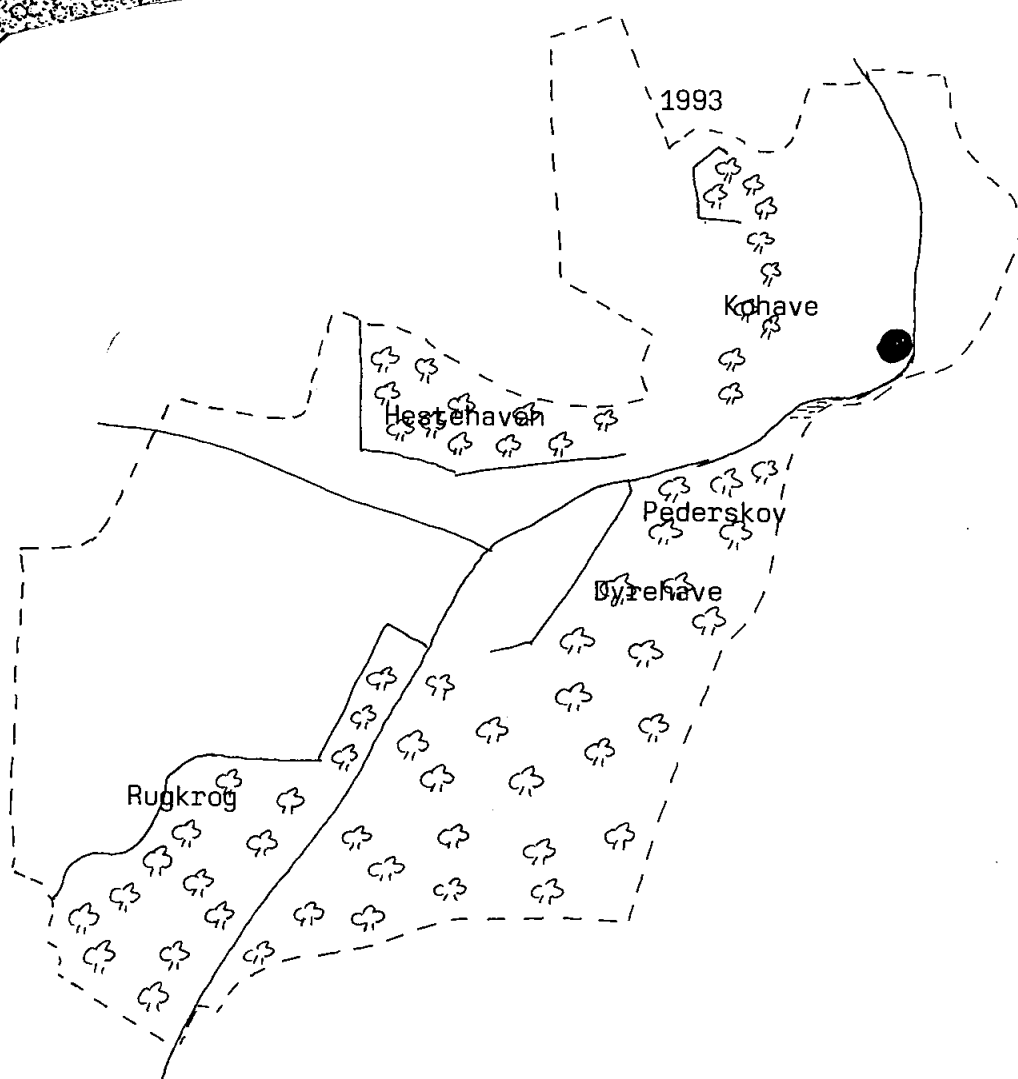
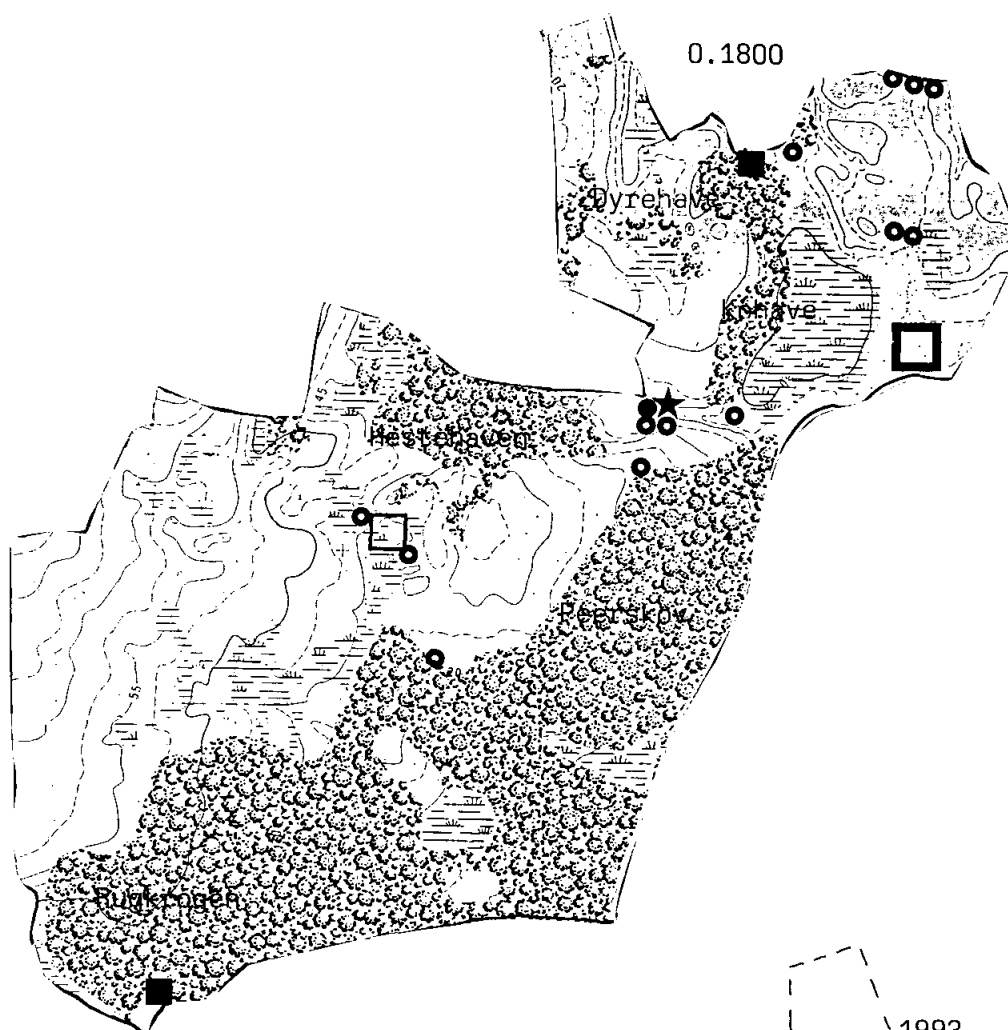
Selve slottet, avlsbygningerne og de mange funktionærboliger fremstår generelt i meget god stand. Det meste af bygningsmassen er stadig i brug.

- • huse og gårde, der eksisterede o.1800
- xX huse og gårde, der kommer til mellem 1800 og o.1886.
- o o huse og gårde, der er kommet til efter o.1886.

Valdemarsslot - bebyggelsesstruktur

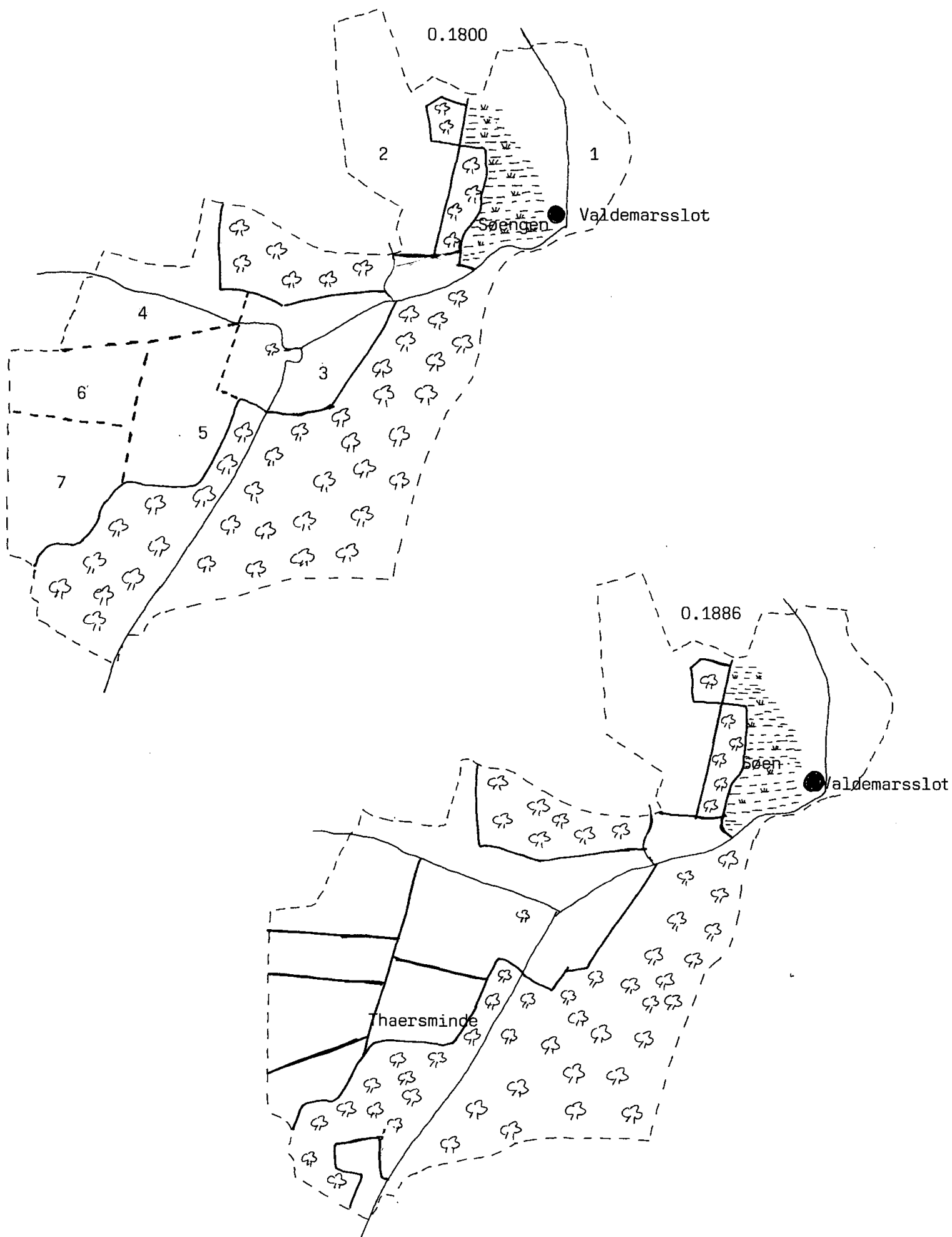
Valdemarsslot - resursestruktur

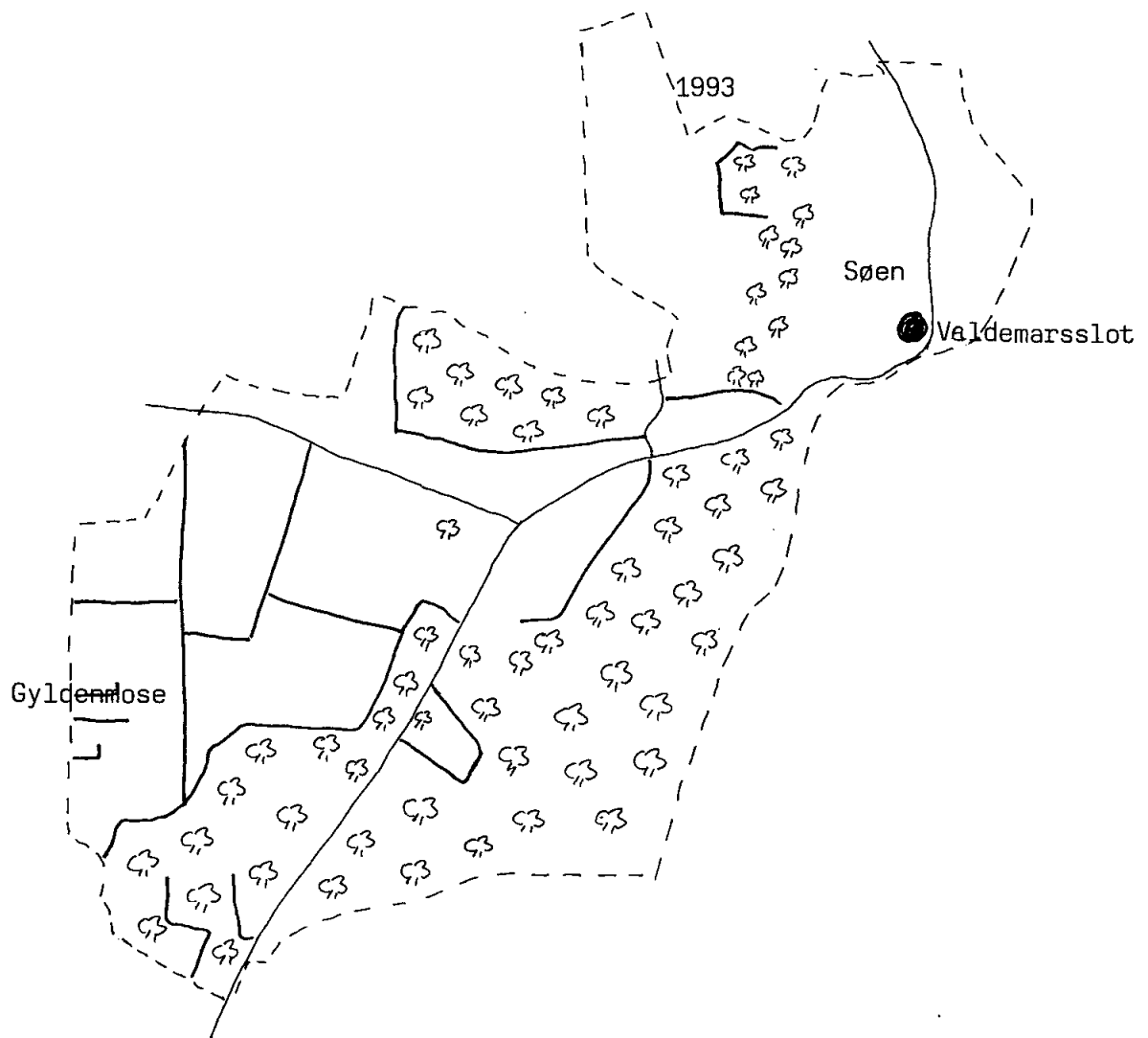
Valdemarsslot ejerlav består i dag af en næsten ligelig blanding af skov og agerarealer. Skovarealet er fordelt på et stort og 2 små, det samme gælder for agerarealet.

Der er kun sket enkelte ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Skovarealet er stort set forblevet uændret, mens ager- og vådbundsarealerne er ændret lidt ved det, at de små engpletter, der lå spredt rundt på agerarealet er blevet fjernet i løbet af 1800-tallet. Det store engareal, kaldet søen, er først blevet fjernet engang efter 1886.

Skovene er blevet solgt fra godset og både den egentlige skovdrift og jagten drives ret intensivt. Skovene rummer i øvrigt temmelig mange mindre gravhøje.

Valdemarsslot - markstruktur

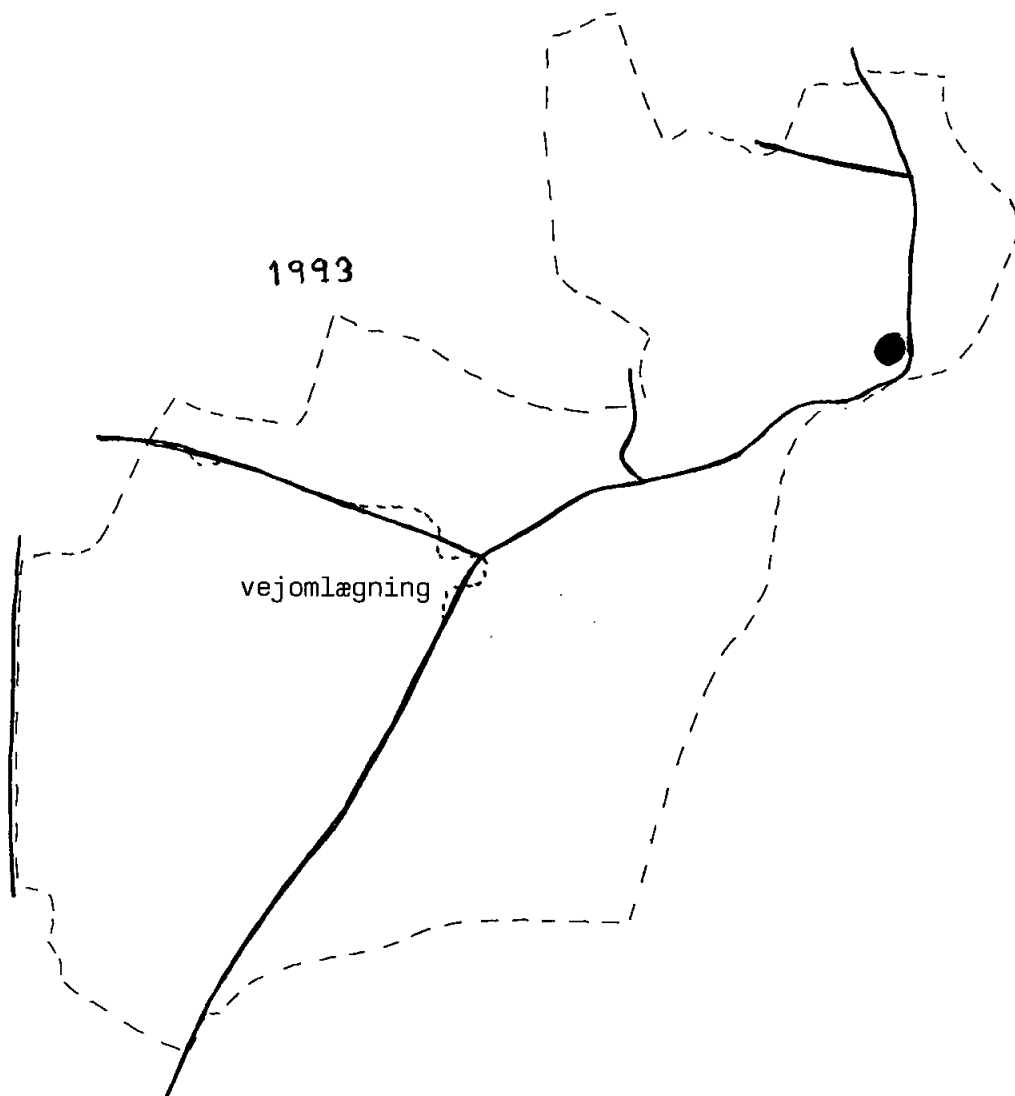
Valdemarsslot - markstruktur

Markstrukturen i ejerlavet består i dag af en opdeling af det største agerareal i ejerlavets sydvestlige del i flere, uregelmæssigt formede marker, mens det mindre agerareal i ejerlavets nordlige del kun er delt op af ~~den~~ skoven og vejen.

De ændringer, der er sket siden o.1800 er ret omfattende. O.1800 var der tale om en markstruktur med syv marker, der var af en noget uregelmæssig form og af forskellige størrelser. Denne markstruktur ændres en del i løbet af 1800-tallet, hvor markstrukturen ændres med flere, mindre marker i ejerlavets sydvestlige del i forbindelse med oprettelsen af avlsafbyggergården Thaersminde. Den er sidenhen blevet nedlagt igen. Markstrukturen er i det her århundrede blevet ændret en del igen med fjernelsen af de fleste af skellene og oprettelsen af nogle nye i forbindelse med anlæggelsen af husmandsudstyknings Gyldenmose. Den må dog have været forsynet med en større markopdeling ved dens anlæggelse end vi kan iagttage i dag.

De bevarede skel er en blanding af diger, bevokset med levende hegn og skel udelukkende med levende hegn. Specielt det lange nord-syd-gående skel, der skiller husmandsjorden fra godsjorden står meget flot frem i landskabet.

Valdemarsslot - vejstruktur

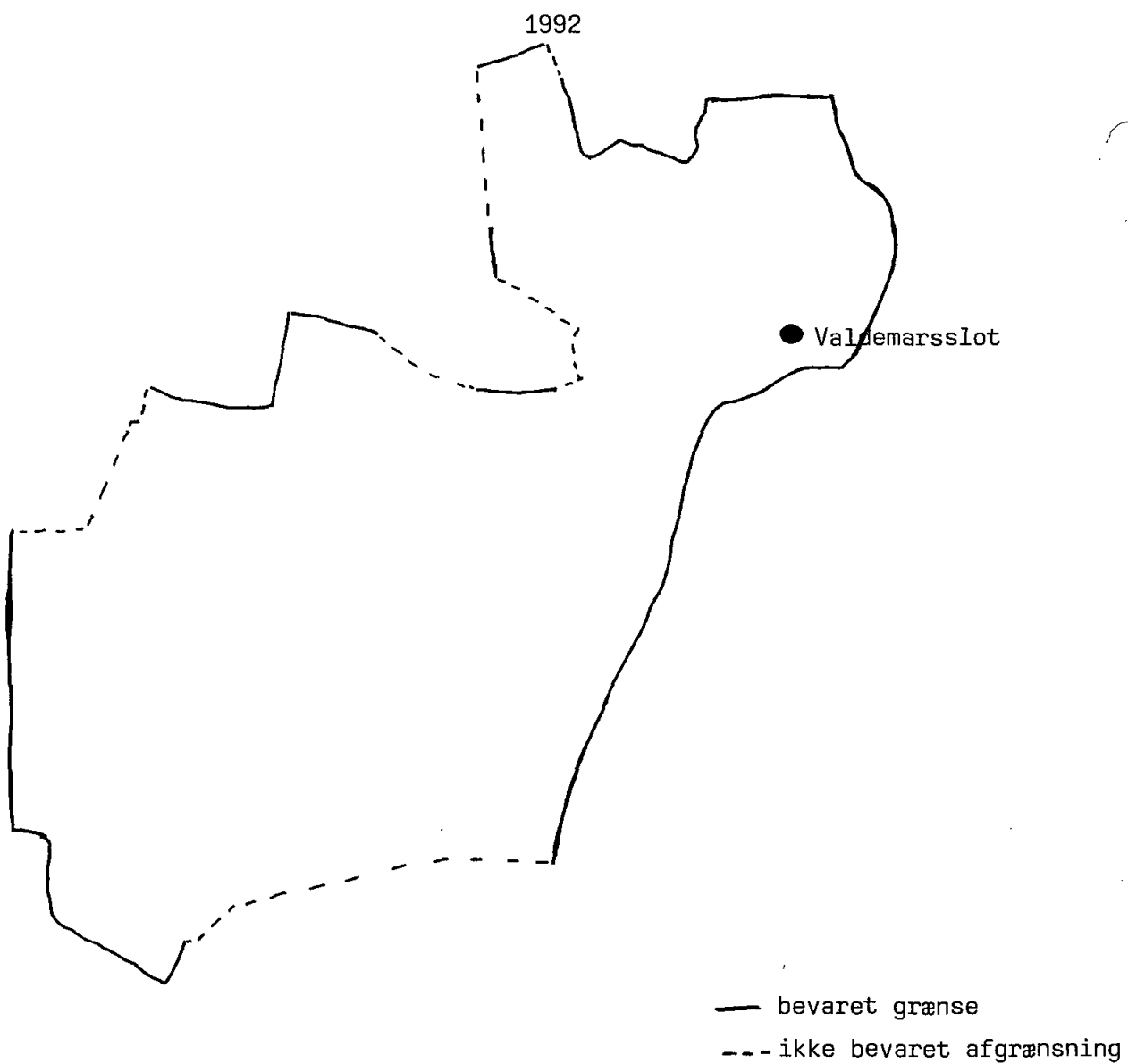

Valdemarsslot - vejstruktur

Vejstrukturen består i dag af en nord-syd-gående vej, hvorfra der løber flere veje ud fra mod vest.

Der er ikke sket de store ændringer i vejstrukturen siden o.1800. Det eneste, der er sket er en mindre vejopretning i krydset ved Kærstrup voldsted. Vejen fra Troense og til Valdemarsslot har karakter af allé.

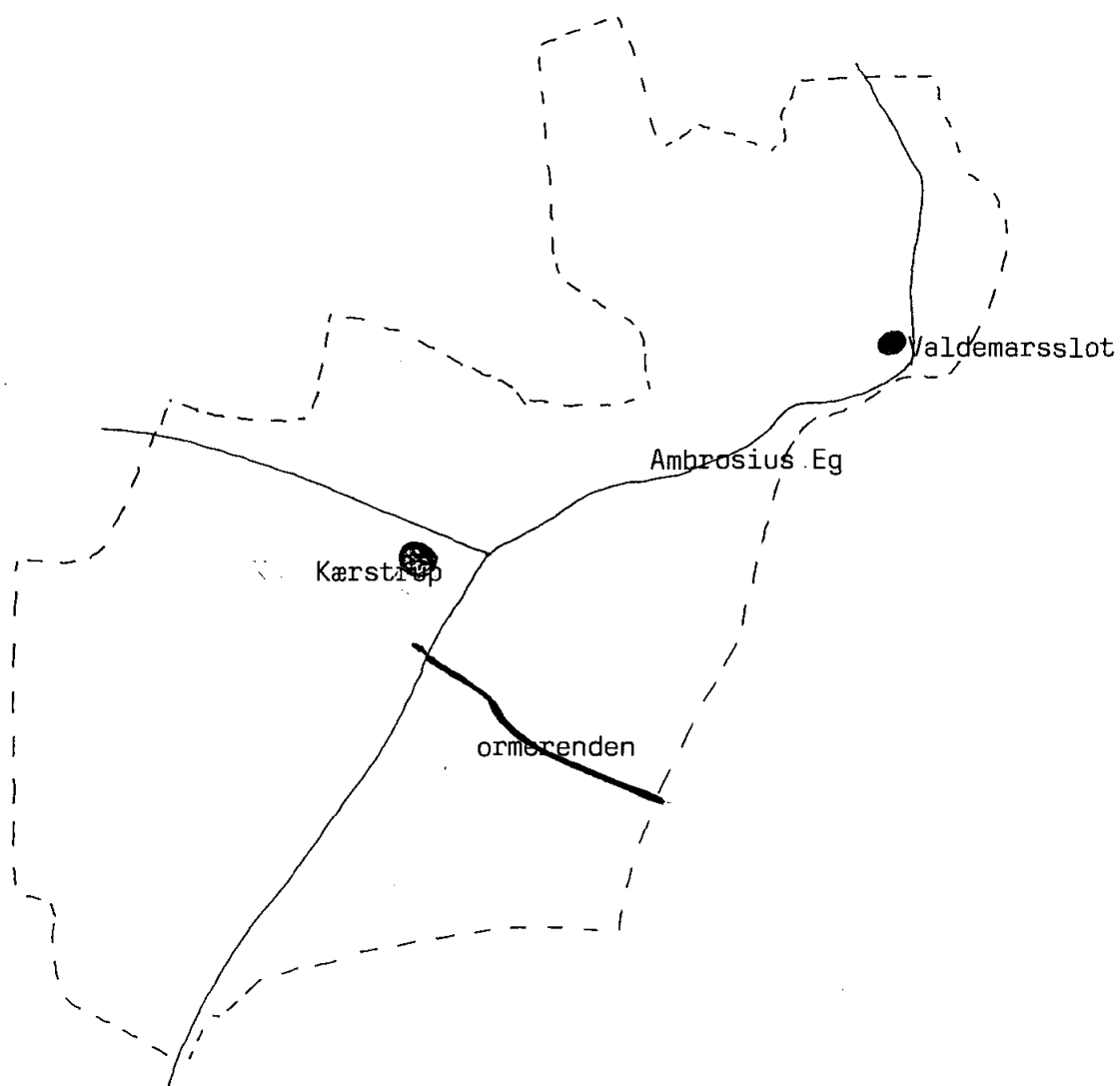
Valdemarsslot - ejerlavsgørnse

Valdemarsslot - ejerlavsafrænsningen

Der er kun bevaret en mindre del af afgrænsningen af Valdemarsslot ejerlav. Kystlinien giver sig selv. Afgrænsningen mod syd mangler helt. Den har formentlig heller ikke haft den store funktion heller ikke o.1800, da skovarealet fortsætter på den anden side af grænsen. Den bevarede del af afgrænsningen mod sydvest er heller ikke særlig markant, da den kun består af den eksisterende vejføring. Den nordlige del er en blanding af levende hegn og eksisterende vejføring.

Valdemarsslot - voldsteder og andet

Valdemarsslot - voldsteder

Der er bevaret et voldsted Kærstrup Voldsted midt i ejerlavet. Det var i brug indtil, hvor det nuværende Valdemarsslot blev opført ude ved kysten. Kærstrup voldsted ligger inde i en mark uden offentlig adgang og er groet til. Der er for øjeblikket ved at blive lavet en plejeordning for voldstedet. I forbindelse med voldstedet er der bevaret en lang rende, der løber fra kysten og næsten helt op til voldstedet. Den kaldes Ormerenden og er flere meter bred og dyb.

VALDEMARS SLOT - Konklusion

Valdemars Slot er en typeren anlægstype, anlagt som enestegård. Valdemars Slots tidligere placering ses i Kærstrup voldsted, som desværre er overgroet og ikke tilgængeligt. Fra kysten ind mod voldstedet ligger den såkaldte Ormerende.

Valdemars Slot er en kystskovgård, for hvilke det gælder, at det er en meget sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Valdemars Slot har idag store skovområder, men ingen vådområder udover Søen vest for hovedgårdsanlægget.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer idag velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Huse op mod Troense; husbebyggelse ved Pederskov Mølle; få spredte huse; herskabelige villaer ved hovedgårdsanlægget; og husmandsudstykningsen Gyldenmose. Alle bebyggelsestyperne er i oprindelig byggestil og kan opleves uafhængigt af hinanden.

- Ressourcestrukturen. De store skovarealer og Søen er der stadig, men mindre vådområder er blevet opdyrket. ..

- Vejstrukturen. Kun rettet ud omkring Kærstrup voldsted. Vejen mellem Troense og Valdemars Slot har karakter af allé.

Mindre bevaret er markstrukturen, hvor ejerlavets sydlige del har rester af markstrukturen, men husmandsstedernes skel er der ikke mange tilbage af, bortset fra afgrænsningen ind mod hovedgårdsmarken.

Ejerlavsgårdsgrænsen er næsten kun bevaret som kyststrækning og vej.

Hovedbygning med portbygninger og tepavillon er fredet. I ejerlavet Ambrosius Eg, Kærstrup voldsted, Ormerenden og flere gravhøje i skoven.

I Troense er adskillige huse, samt træer og landskab fredet.

Wedellsborg

Wedellsborg - bebyggelsesstruktur

Ud over hoved- og avlsbygningerne betår bebyggelsesstrukturen i dag af 3 huse ved avlsgården, enemærke- og porthuset Adlerhus, huset Ivernæs og den lille bebyggelse Rørdam med to huse.

De tre arbejderboliger, der ligger bekvemt mellem hoved- og avlsbygningerne, fremstår ikke i nogen ensartet byggestil, og de er da også af forskellige alder. Det ældste rækker i hvert fald tilbage til o.1800, og fremstår i dag som et gulmalet, lille træhus med stråtag. Det andet er et lidt større hus, der er kommet til mellem 1800 og 1886. Det fremstår i dag med brunt bindingsværk, hvidkalkede tavler og stråtag. Det yngste er kommet til efter 1886, men nok ikke meget senere, da byggestilen ligner avlsgården, der blev opført i 1883. Huset fremstår i dag som et grundmuret hus med fast tag. Husene er alle beboede og velholdte.

Der er kun to parallelle indfaldsveje til Wedellsborg ejerlav, og derfor kun et enkelt enemærkehus. Det har her form af et porthus, der kaldes Adlerhus. Der er tale om en grundmuret, hvidmalet bygning med tegltag. Den er opført i 1683 og er fredet i dag. Det fungerer ikke længere som porthus, fordi det meste af trafikken foregår på vejen syd for Adlerhus. Det er velholdt og bruges i dag som administrationsbygning.

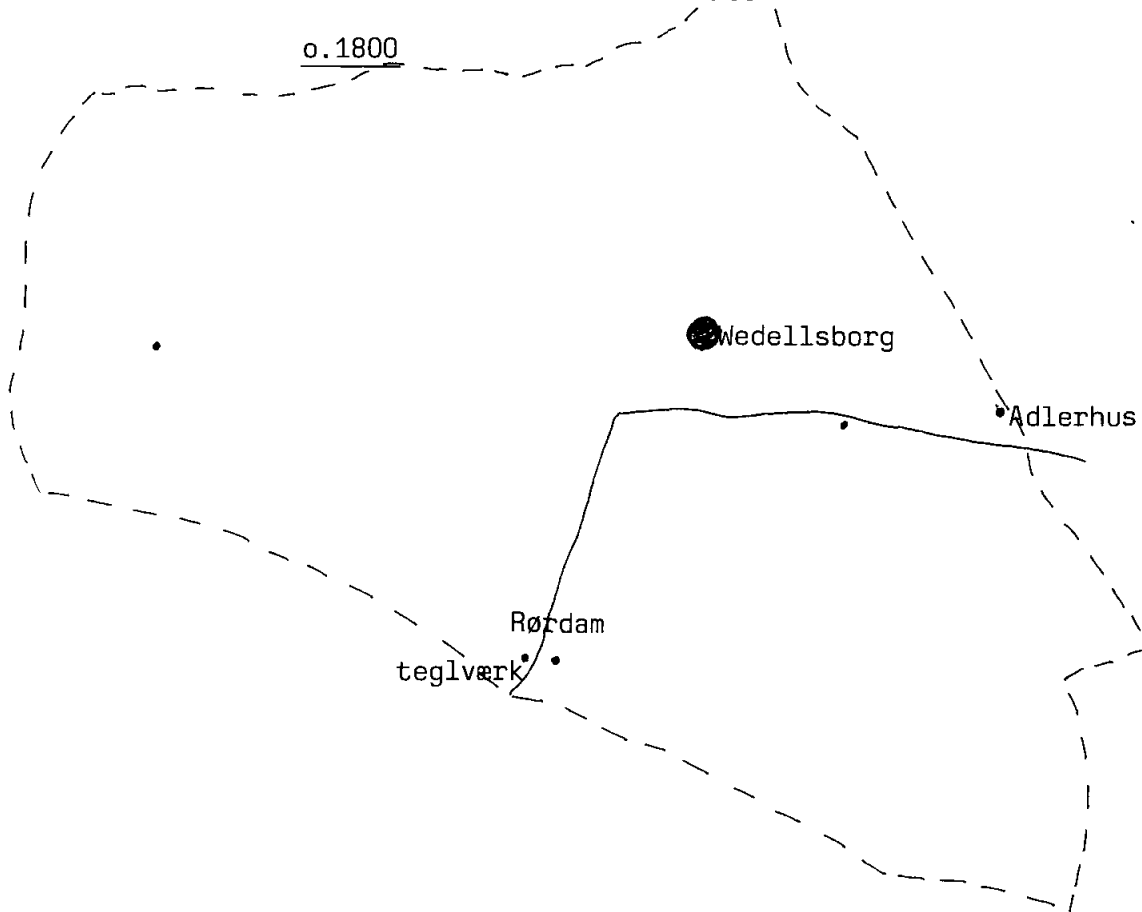
Huset Ivernæs, der ligger ved den nordlige kyst, er kommet til mellem 1800 og 1886. Der er tale om en større, grundmuret, hvid- og gulmalet bygning med fast tag. Huset har et herskabeligt præg, er velholdt og beboet.

Den lille bebyggelse Rørdam stammer i hvert fald tilbage til o.1800, hvor den også bestod af 2 huse. Ved det vestligste var der placeret et teglværk, som blev nedlagt inden 1886. Det østligste har ingen benævnelse o.1800, men kaldes skovridergård i 1886. Rørdam ligger ud til stranden, hvor der er rester af et moleanlæg, som er i stærkt forfald. De to huse fremstår i dag med rødt bindingsværk, hvidkalkede tavler, stråtag og med flere udlænger. De er beboede og velholdte.

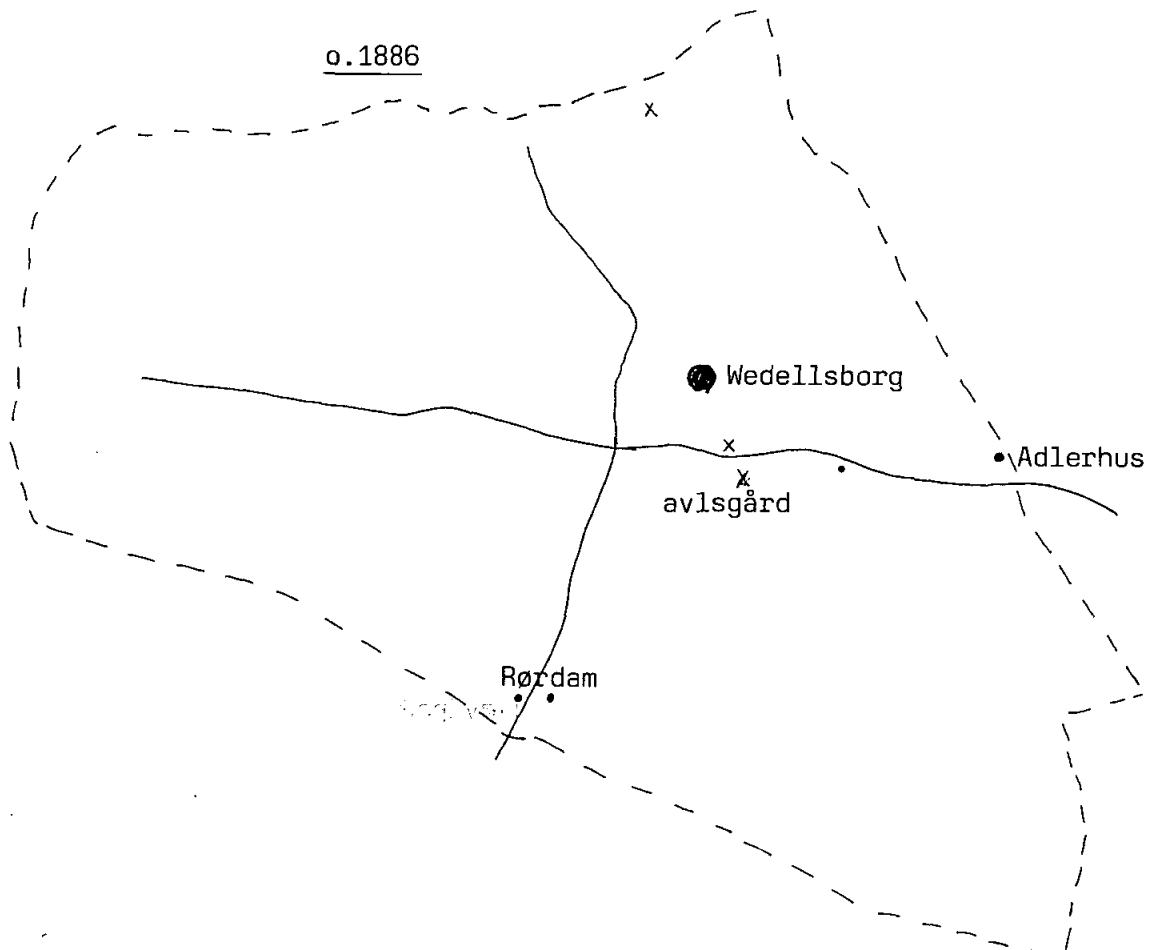
Hovedbygningen stammer hovedsageligt fra 1600-tallet, men er omgivet af flere mindre og større bygninger fra forskellige tidsperioder. Den bruges kun lejlighedsvist til beboelse, men er ellers velholdt. Avlsgården er et helstøbt anlæg, hvor de fleste bygninger stammer fra 1883. Det er kun en meget lille del, der er i brug. Den er grundmuret og opført i gule sten med faste tage.

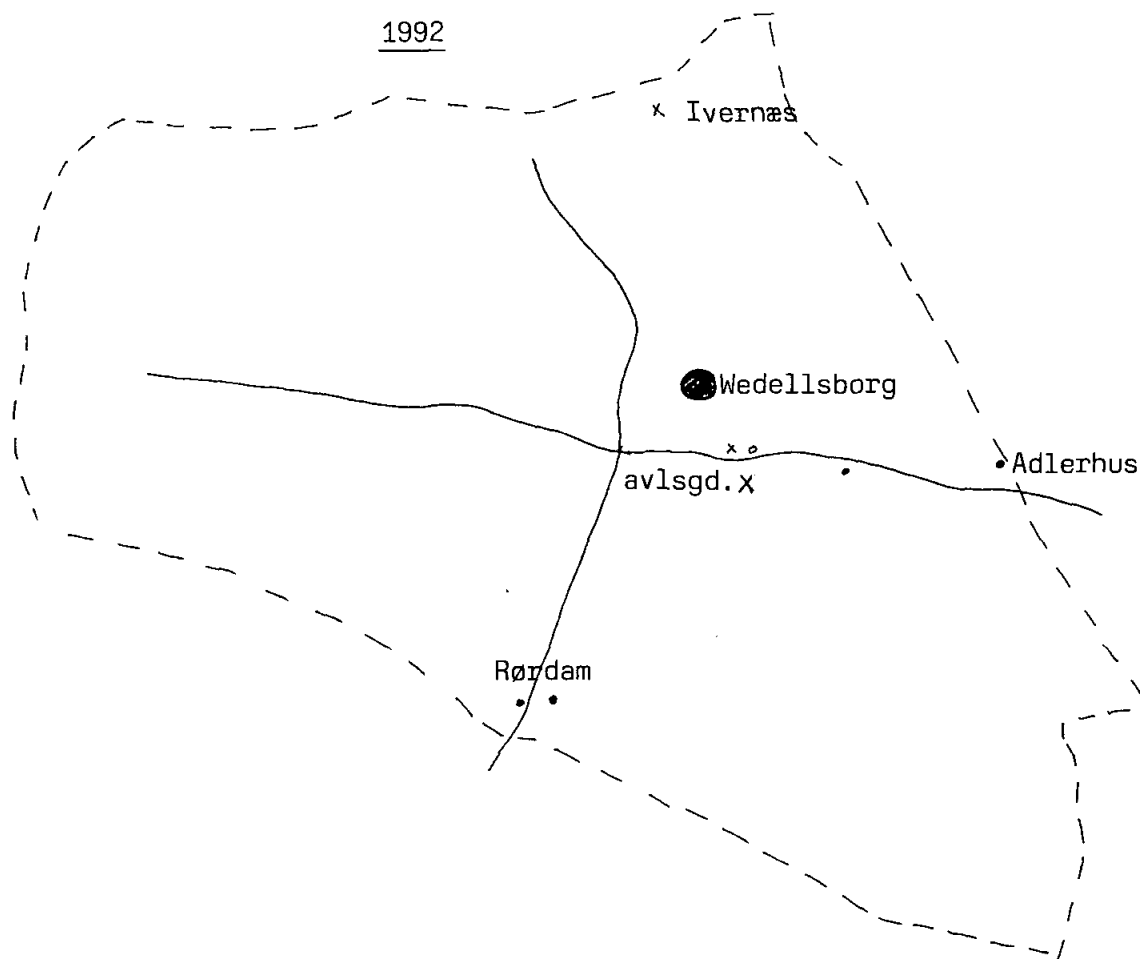
Wedellsborg - bebyggelsesstruktur

o.1800

o.1886

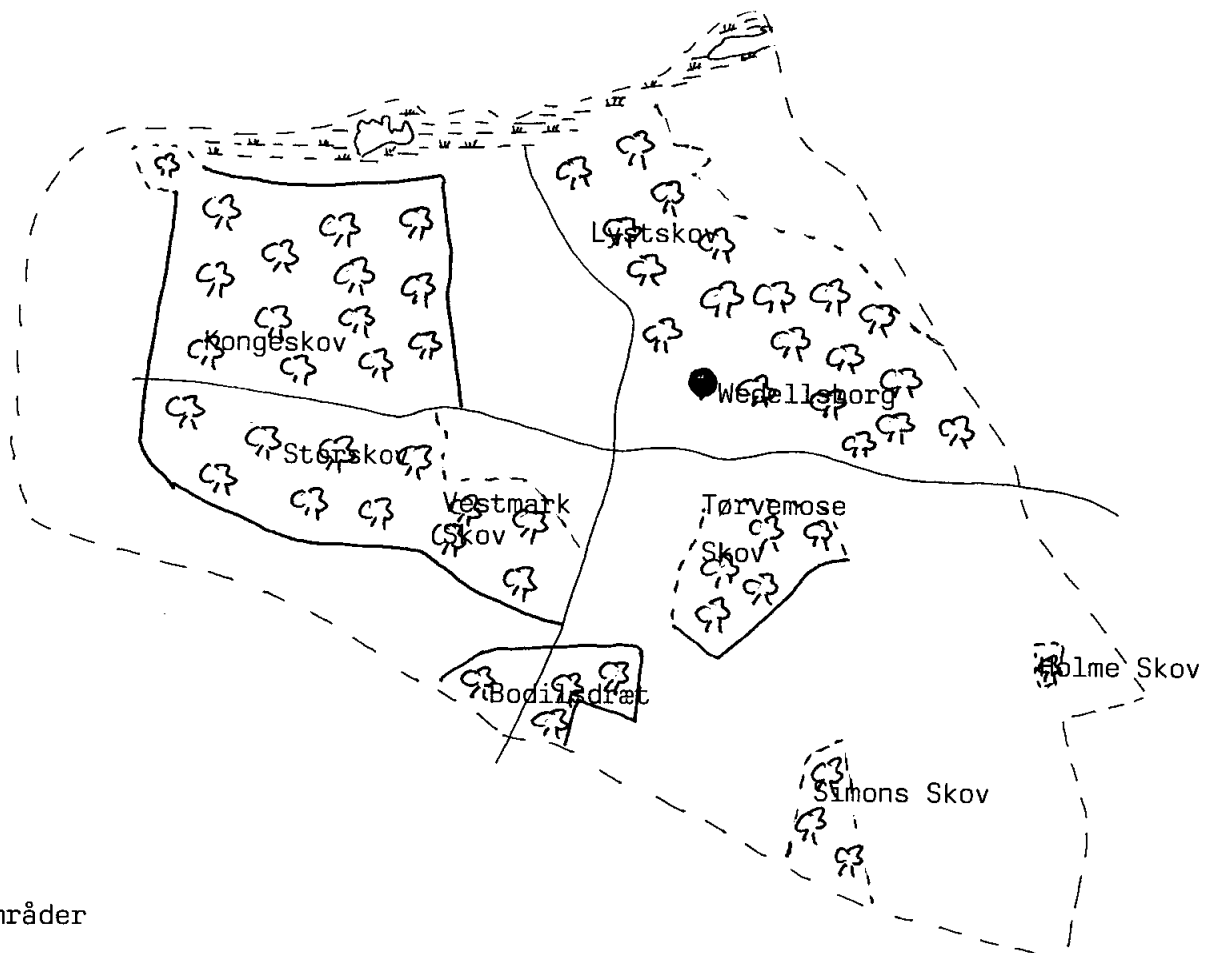
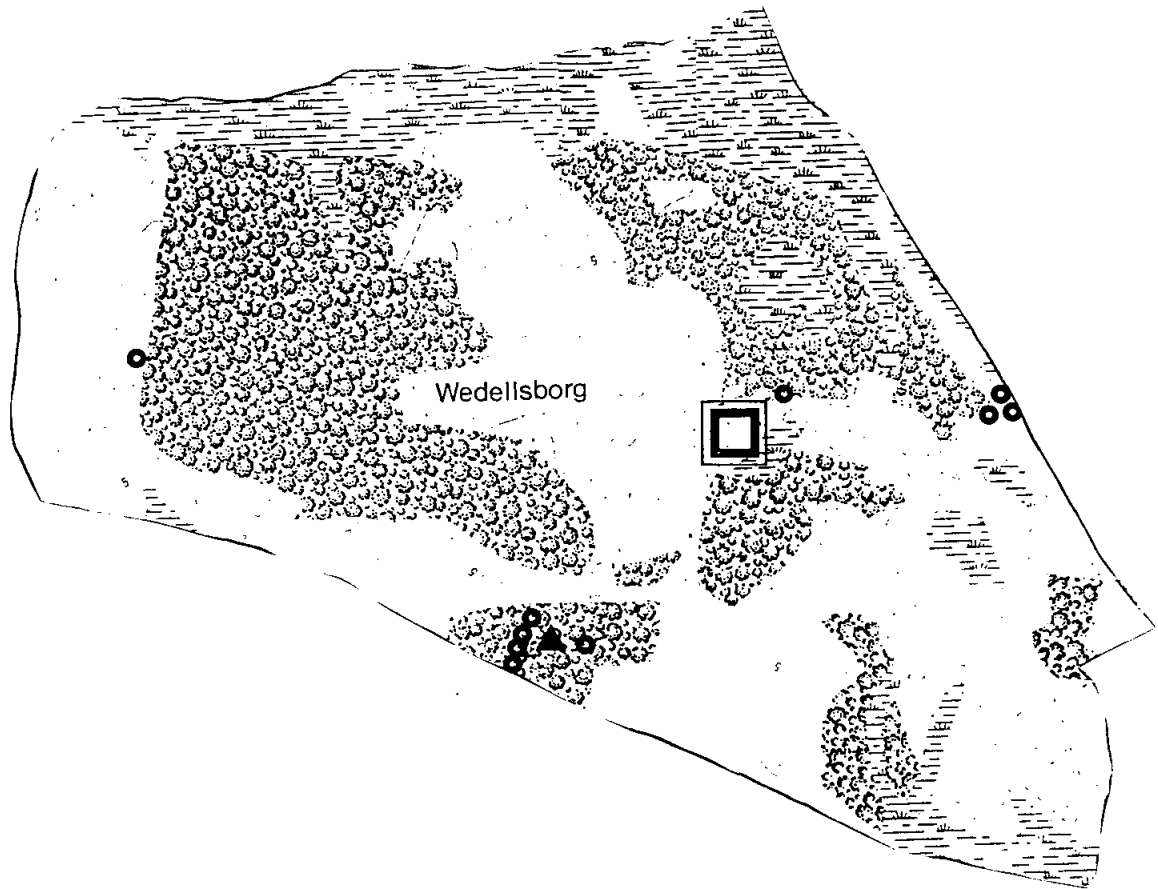
- bebyggelser, der eksisterede o.1800
- × bebyggelser, der er kommet til mellem 1800 og 1886
- o bebyggelser, der er kommet til efter 1886

W edellsborg - resur~~se~~struktur

Landskabet i Wedellsborg ejerlav er ret fladt, kun afbrudt af stejle skrænter ved en del af kyststrækningen. Resur~~se~~strukturen afspejler da også et velreguleret landskab, hvor de naturlige forhold ikke har udgjort de store begrænsninger for organiseringen af kulturlandskabet. Agerarealet er ~~del~~ delt op i få, men store marker. Skovarealet består af 2 meget store skove, og enkelte mindre mod syd. Vådbundsarealet er koncentreret ved den nordlige kystlinie. Skellene mellem de enkelte arealer er de fleste steder rette, og understreges af de mange, meget høje vildthege, der er sat op.

Ser vi på den udvikling, der er sket i området mellem 1800 og op til i dag, så har de ændringer, der er sket, i store træk kun karakter af småjusteringer. Allerede o.1800 havde Wedellsborg, de store agerarealer, der lå blandet op med få og mindre skov- og vådbundsarealer. Størsteparten af skovarealet lå også da samlet i to områder. Grænserne omkring dem er blot blevet rettet ud, og det er formentlig sket lige efter 1800, for at gøre opsætningen af de lovpligtige skovdiger nemmere. Digerne er sat op og bevaret omkring store dele af det vestligste skovareal, der i dag er almindelig skov med blandet løv- og nåletræsbevoksning. Det østligste skovareal har kun få diger, og er en blanding af park og almindelig skov. Den er blevet udvidet noget. Den største ændring er sket ved vådbundsarealerne, hvor de mindre mod syd og en stor del af det nordøstligste er blevet opdyrket. En opdyrkningen, som skal ses i lyset af overgangen til dyrkning af større mængder foderafgrøder i slutningen af 1800-tallet, og overgangen til helt eller næsten helt kvægløst godslandbrug i det her århundrede. Den del af vådbundsområdet, som ligger ved den nordlige kyst, er bevaret i dag, og en del af det bruges som kreaturgræsning.

Wedellsborg - resursestruktur

skov

skovdiger

vådbundsområder

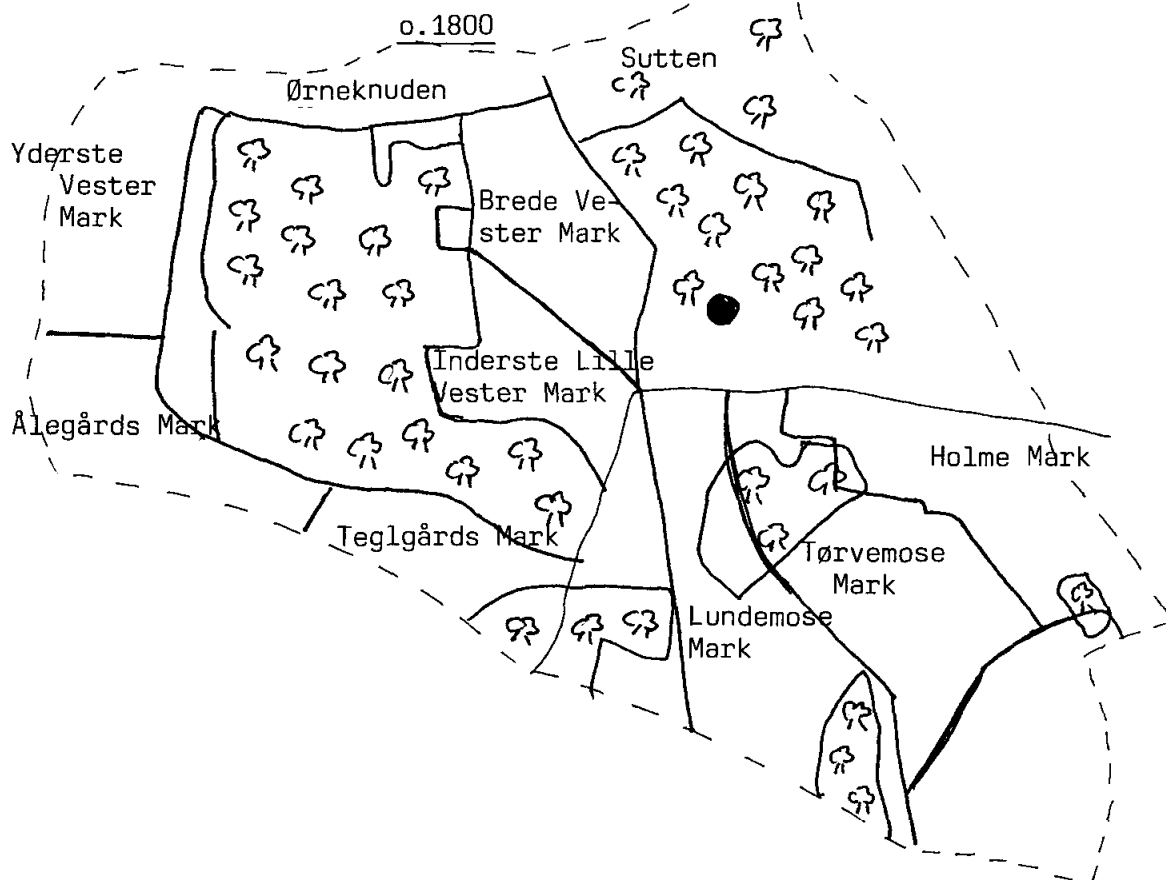
Wedellsborg - markstruktur

Markstrukturen består i dag af flere, ret store marker, fordelt ud over hele ejerlavet. Markerne afgrænses de fleste steder af kystlinien, skovarealerne og vejnettet, mens der kun er bevaret ganske få, rene markskel, der har form af levende hegn på jord- og stendiger.

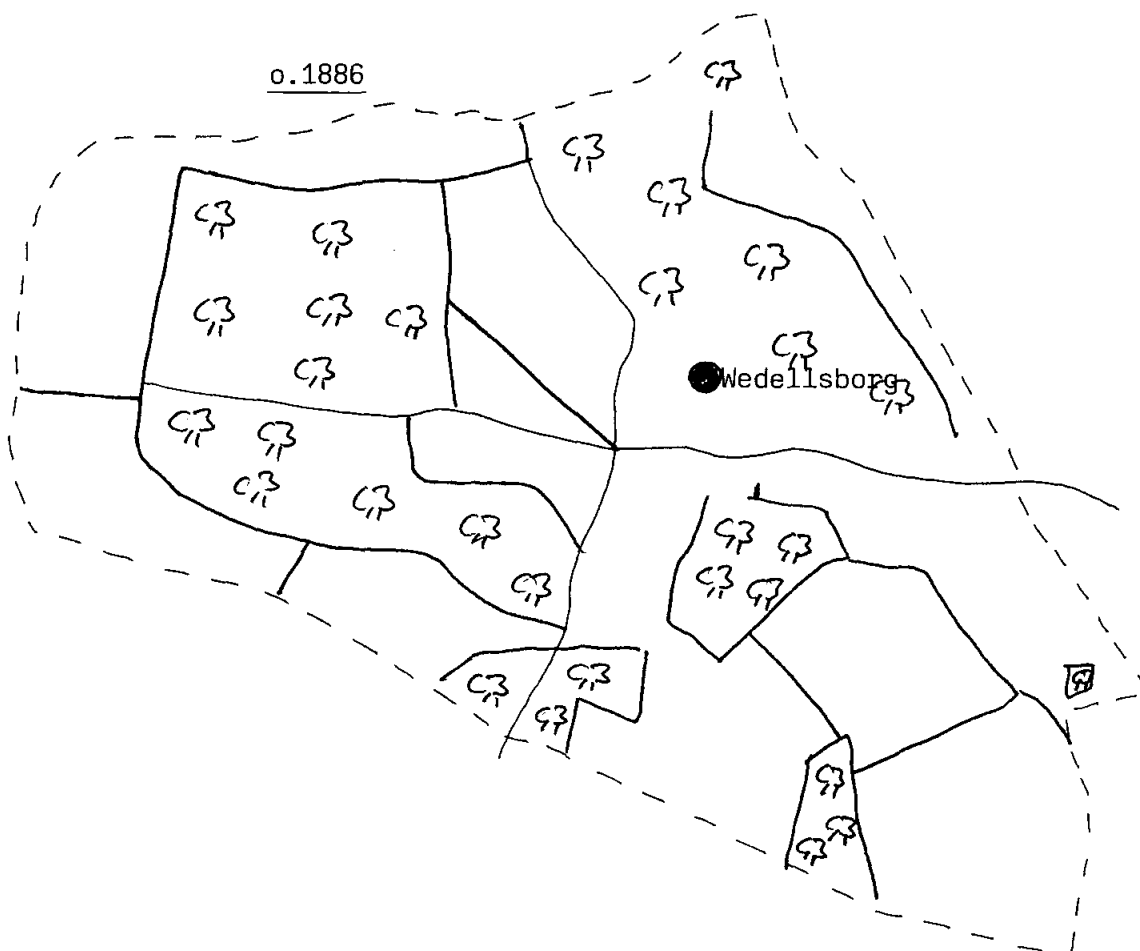
Ser vi på de ændringer, der er sket i perioden fra 1800 og op til i dag, så er der kun fjernet eller ændret enkelte markskel, men det har været nok til at fjerne billedet af de to forudgående markstrukturer. Af de tre bevarede skelforløb stammer de to vestligste helt til i hvert fald o.1800. Det tredje, som ligger i den sydøstligste del af ejerlavet, er anlagt i forbindelse med dannelsen af den markstruktur, som blev til på et tidspunkt mellem 1800 og 1886.

Wedellsborg - markstruktur

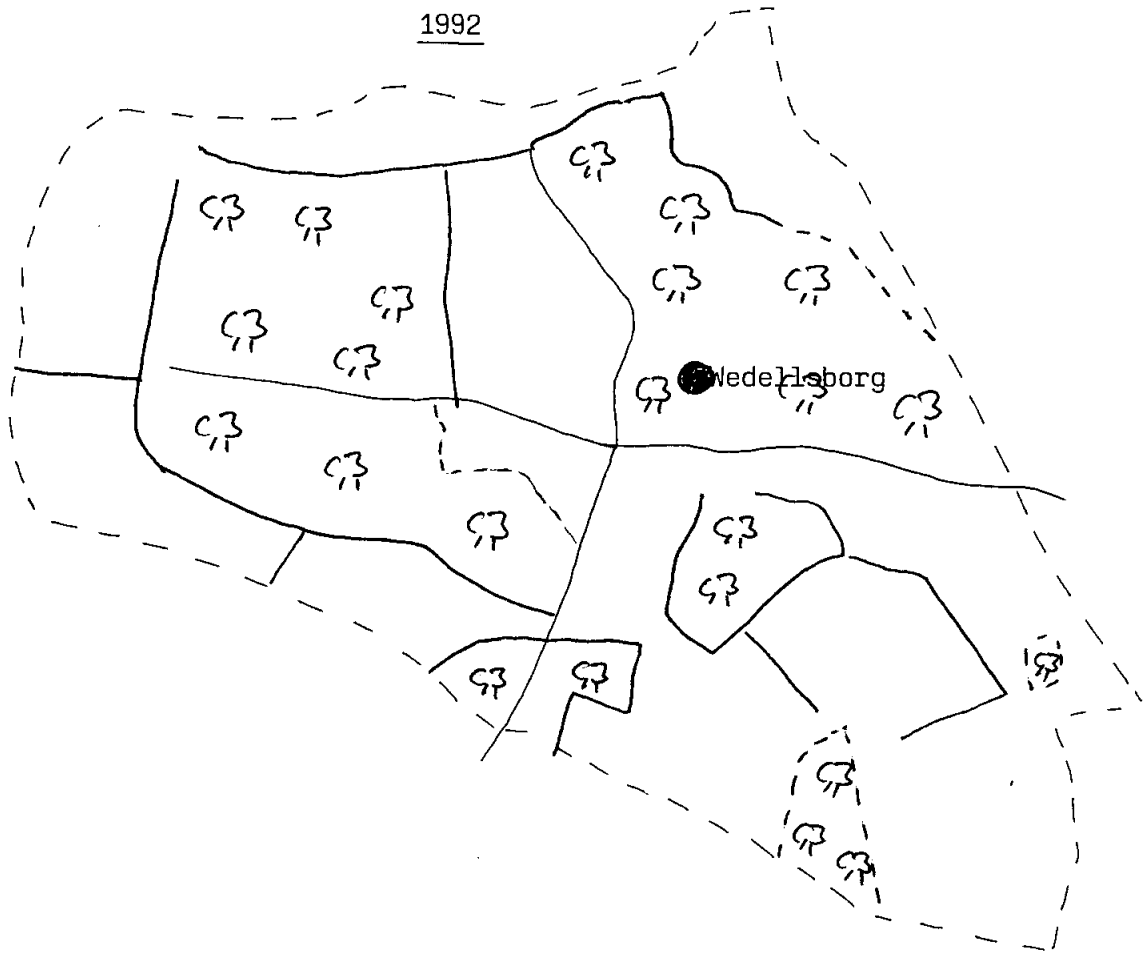
o.1800

o.1886

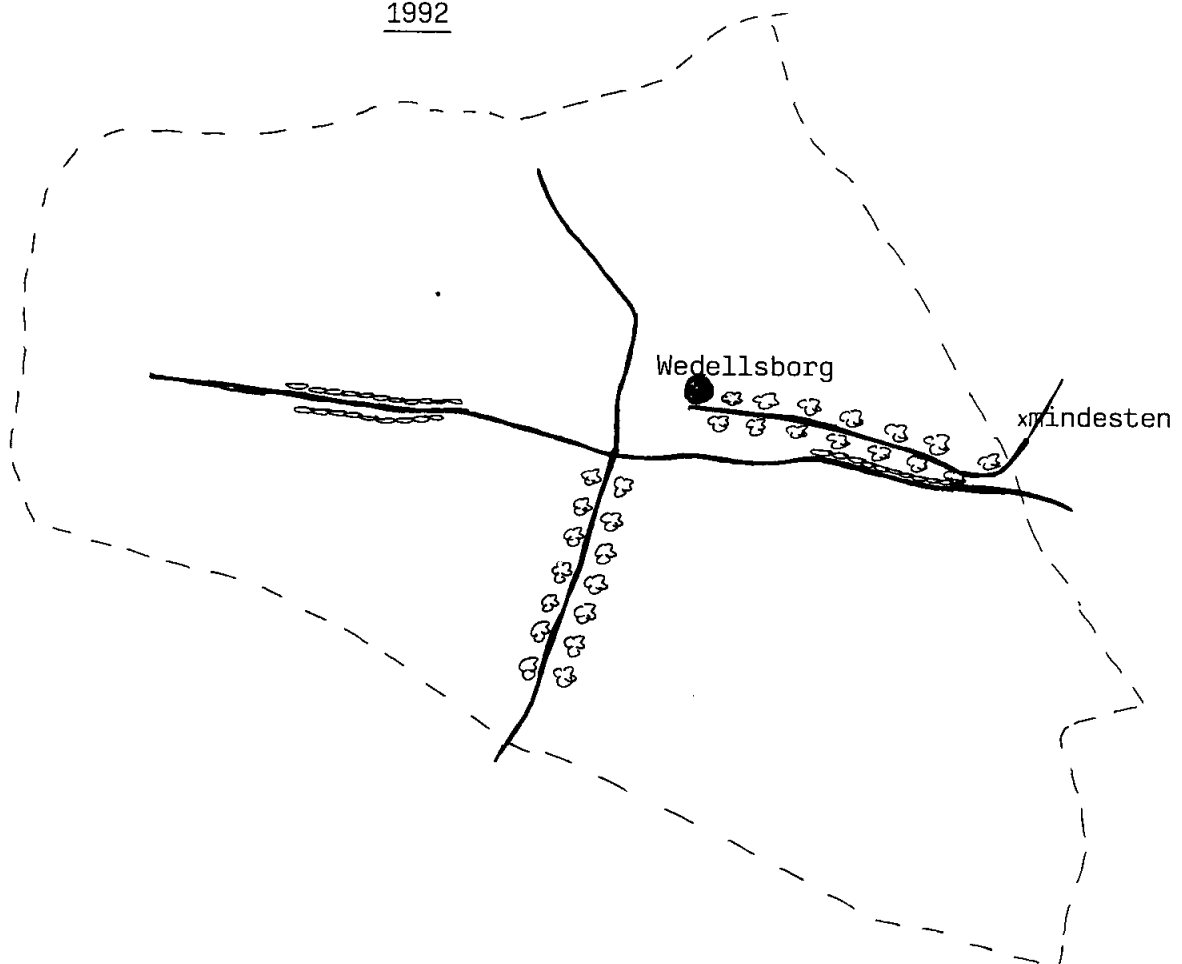

1992

Wedellsborg - vejstruktur

1992

- ☞ vejtrær
- ∞ gæder
- vejforløb

Wedellsborg - vejstruktur

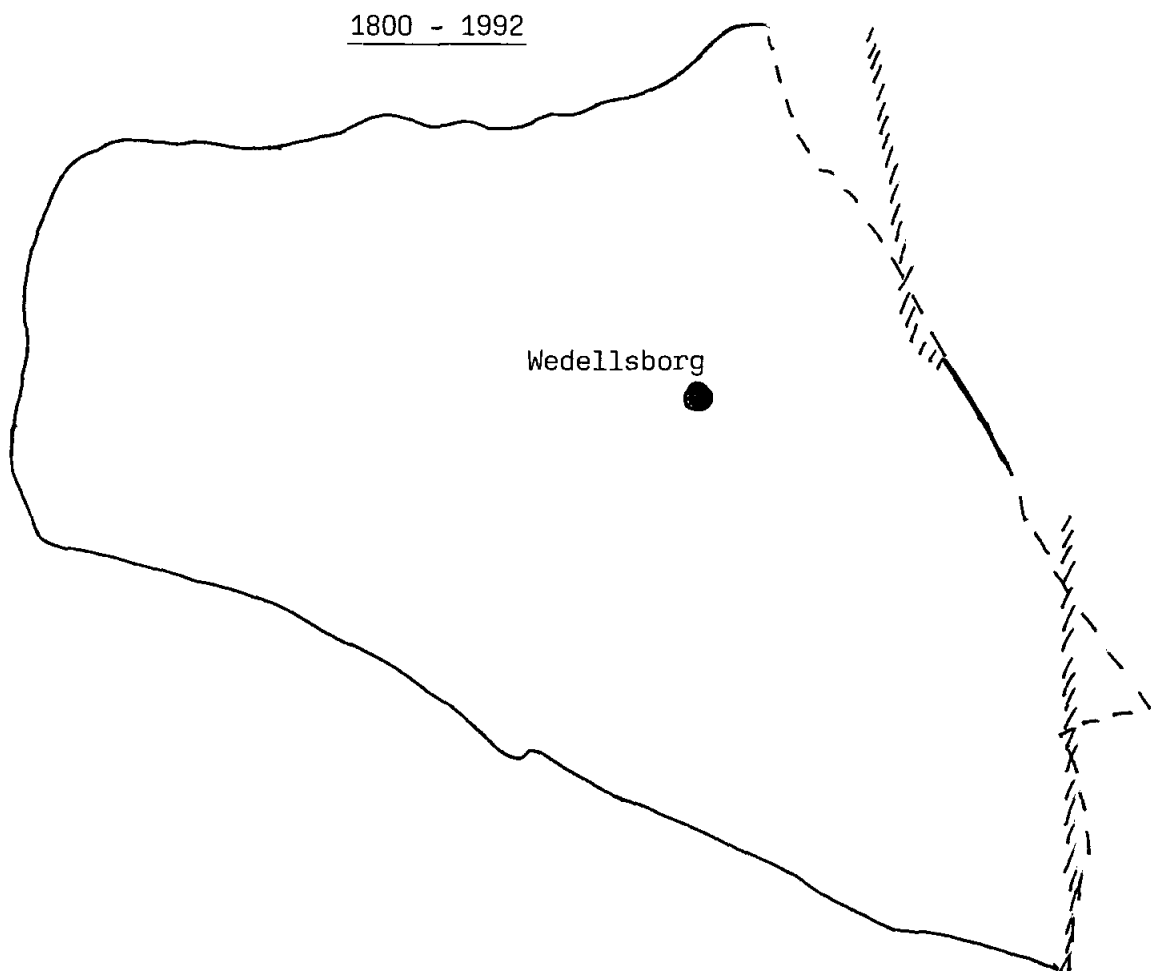
Vejstrukturen i ejerlavet består af 2 indfaldsveje til ejerlavet, hvoraf den ene indgår i det overordnede vejsystem, der gennemskærer ejerlavet på langs og tværs. Enkelte forløb er omgivet af gærder og den del af den, der fører ned til Rørdam har karakter af allé. Den anden indfaldsvej er en allé, der går igennem porthuset Adlerhus og fører direkte op til hovedbygningen.

Der er sket en del ændringer i vejstrukturen siden o.1800, hvor kun vejen op og forbi godset og videre ned til Rørdam var aftegnet på kortet. Vejen mod nord og ud til spidsen af næsset ses først på kortet fra o.1886.

Ved vejen lige udenfor ejerlavet er der placeret en mindesten med følgende indskrift:

Minde om den fynske diger Lars Clausen
væver på Wedellsborg 1868-93
rejst i 125 året for hans fødsel
25 januar 1841
den sande lykke er kun sjælefred
og kommer ei de ydre vilkår ved

Wedellsborg - ejerlavsafgrensning

- bevaret afgrænsning i form af kystlinie
- - - ikke bevaret afgrænsning
- //// vildthege

Wedellsborg - ejerlavsafgrænsning

Wedellsborg ejerlav er et næs, så grænserne til de tre af siderne udgøres naturligt nok af kystlinien. Den fjerde side ind mod fastlandet består i dag af et retlinet, højt dyrehegn, der skal sikre den høje udnyttelse af jagten, som finder sted på godset. Grænsen er kun delvis sammenfaldende med det oprindelige forløb, som der ikke længere er nogen spor af.

WEDELLSBORG - Konklusion

Wedellsborg er en typen anlægstype, anlagt som landsbyhovedgård.

Wedellsborg er en kystskovgård, for hvilke det gælder, at de er en sammensat gruppe, men at eng spiller en forholdsvis lille rolle. Godset har idag store skovarealer og et mindre areal med strandeng. Tidligere spillede fiskeri en væsentlig rolle i godsets økonomi.

I forhold til forholdene omkring 1800, er følgende strukturer velbevarede:

- Bebyggelsesstrukturen. Antallet af huse udover hovedbygningen og avlsgården er ret begrænset, og ikke ændret meget. Ved alléen ind mod hovedbygningen står porthuset Adlerhus; udskibningssted kaldet Rørdam med to huse; tre arbejderboliger ved avlsgården; og herskabsvillaen Iversnæs. Alle er i den oprindelige byggestil, og kan opleves uafhængigt af hinanden.

- Ressourcestrukturen. De store skovarealer er bevarede, men vådområderne er nu indskrænket til et strandengsområde. Der er ikke længere fiskeri.

- Markstrukturen. Kun enkelte skel er fjernet, men desværre så det ikke længere er muligt at få indtryk af markstrukturen.

Mindre bevaret er vejstrukturen der er blevet udbygget. Det oprindelige forløb ses idag i alléer. Ejerlavsgården er selvfølgelig bevaret langs kysten, men ses slet ikke ind mod Husby sogn.

Vildthejn ...

Hovedbygningen er fredet.

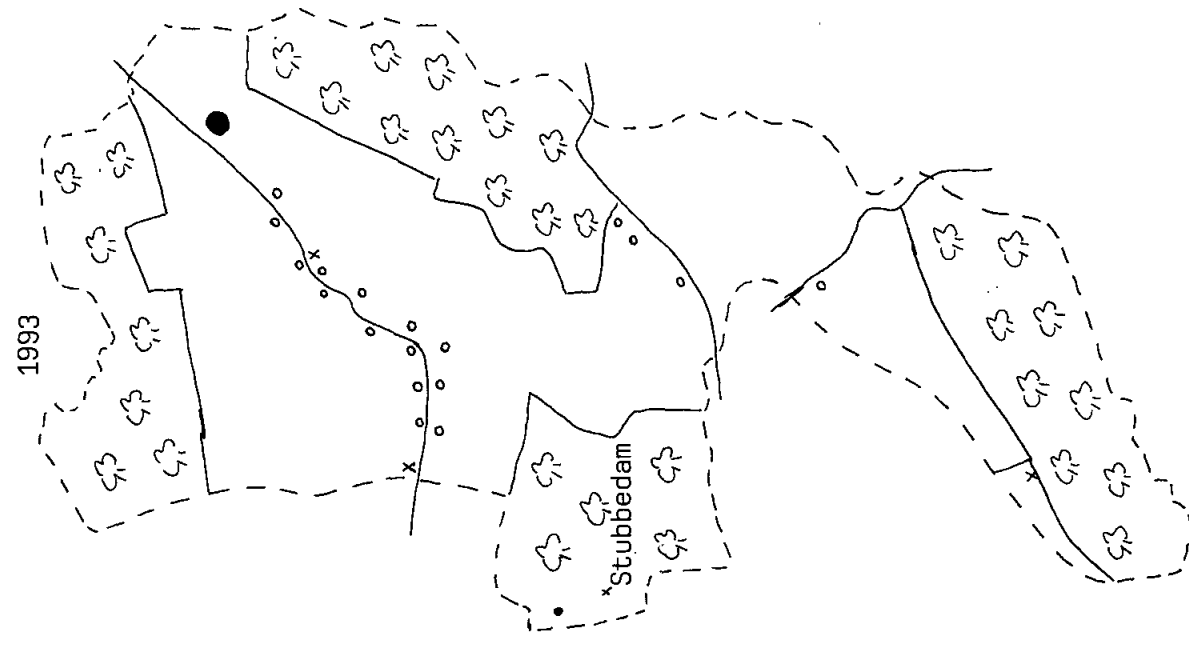
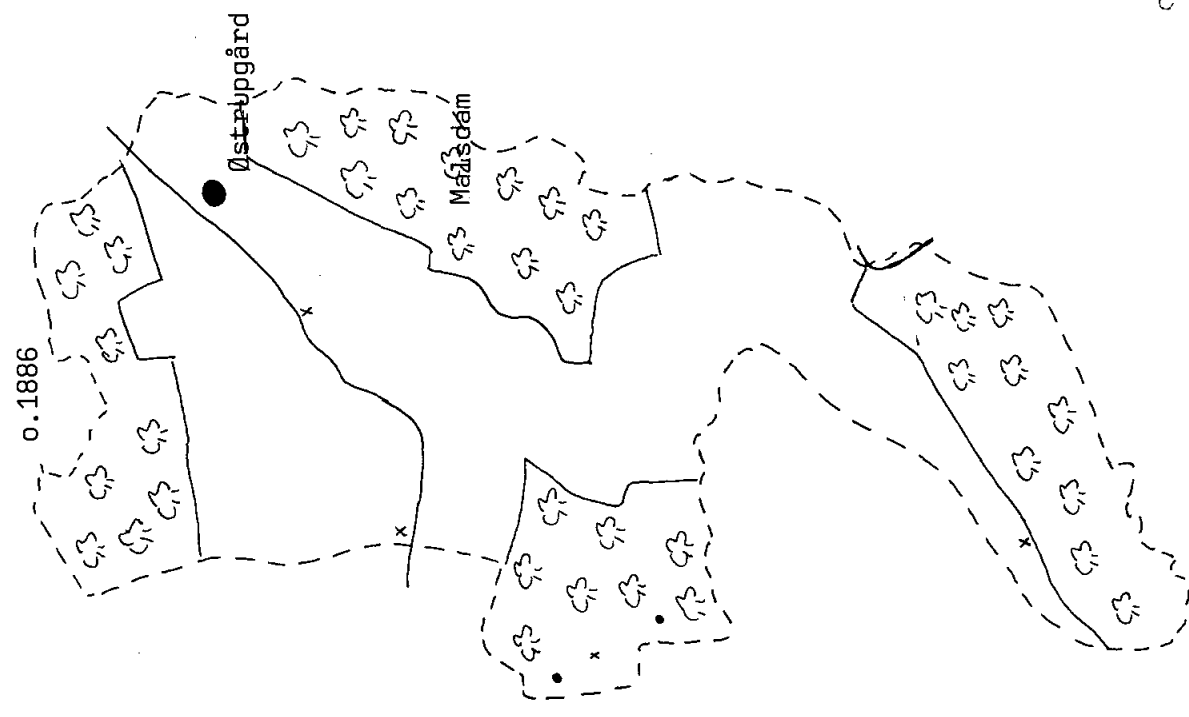
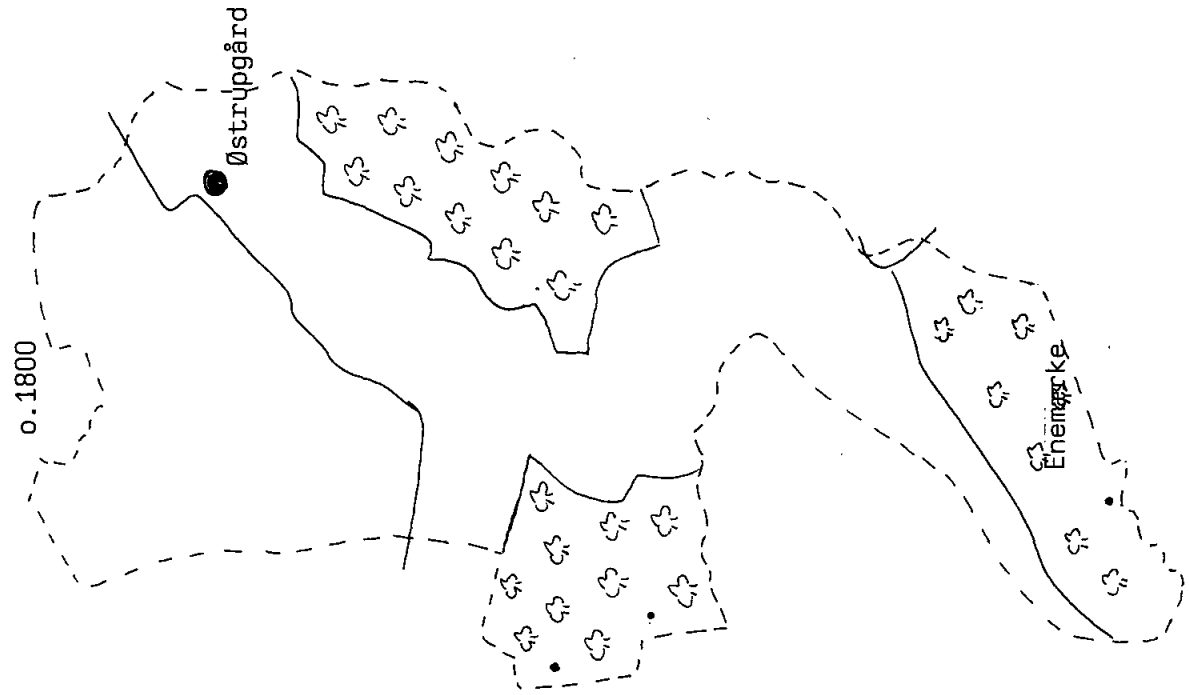
Østrupgård

Østrupgård - bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen består i dag ud over selve hoved- og avlsbygningerne af mange huse og husmandssteder placeret dels langs vejen syd for Østrupgård, mens der er placeret et mindre antal langs vejene i ejerlavets sydlige del. Endelig er der et par enkelte skov-/enemærkehuse ved Stubbedam og Enemærket.

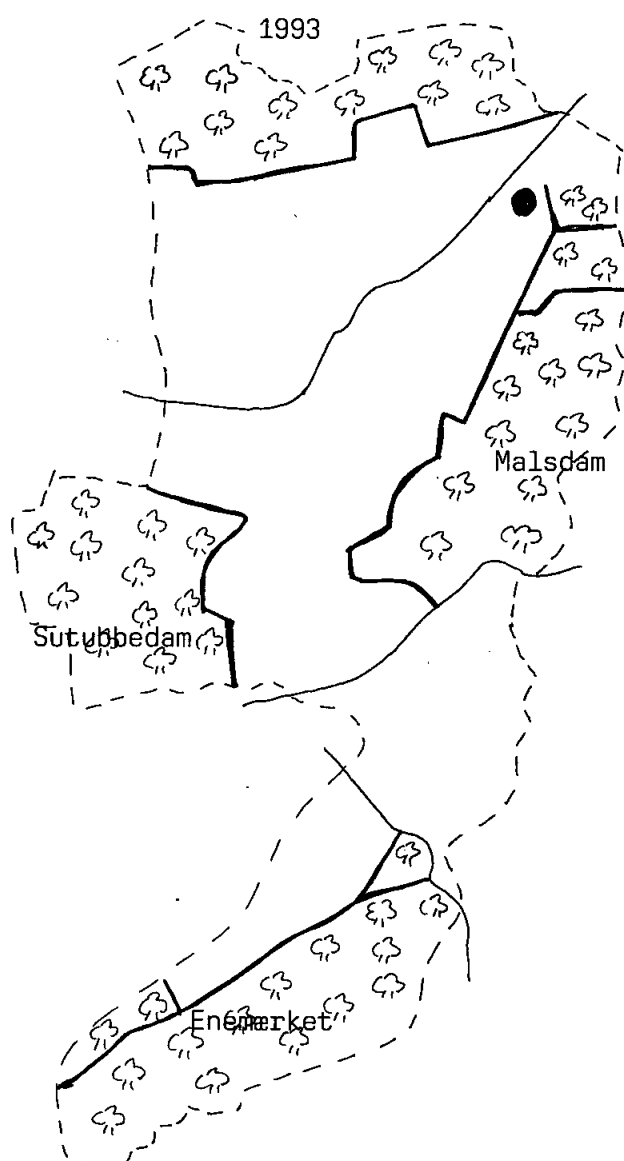
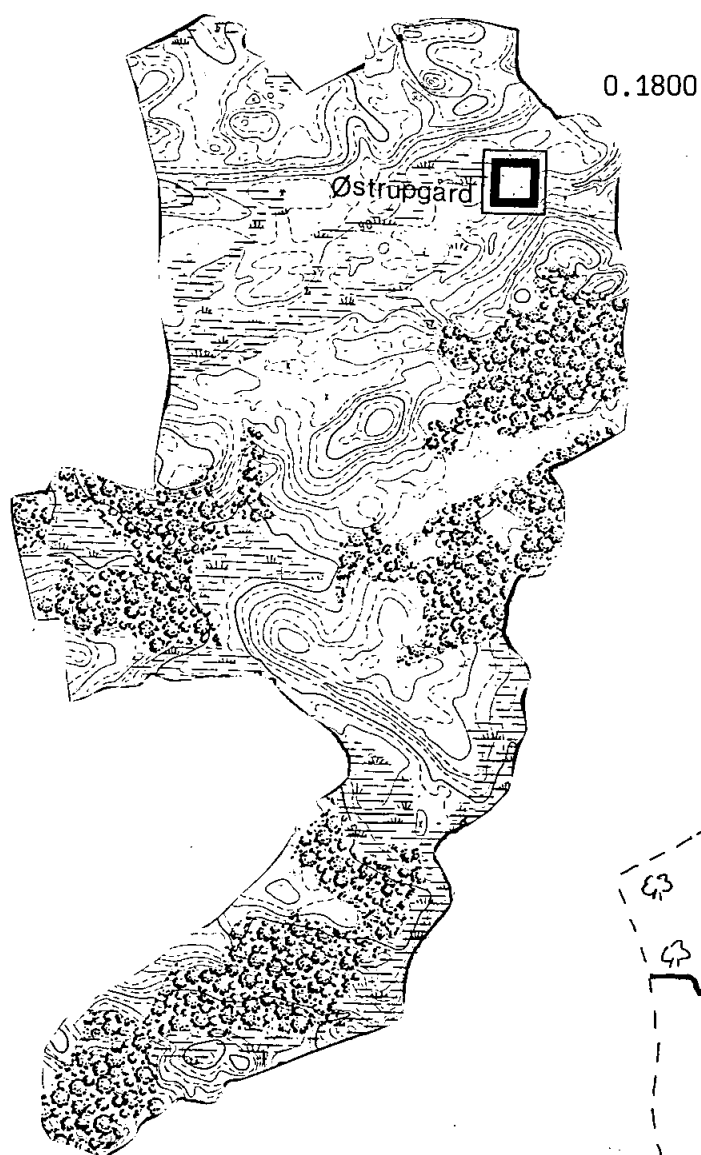
Der er sket omfattende ændringer i ejerlavet siden o.1800. O.1800 eksisterede der kun 3 enemærke-/skovhuse ud over selve hovedanlægget. To af disse huse er sidenhen blevet nedlagt igen. I løbet af 1800-tallet opføres der 4 huse/husmandssteder, som det var almindeligt i de fynske godsejerlav efterhånden som man gik over til i større omfang at bruge egen arbejdskraft i stedet for hoveri. Den helt store ændring i områdets bebyggelsesstruktur er imidlertid først sket i den første del af 1900-tallet, hvor Østrupgård, som et led i grevskabet Brahesminde's overgang til fri ejendom, fik næsten hele sit agerjordstilliggende udstykket til husmandssteder. De ældste af husene står stadig i bindingsværk, men ellers er der tale om en noget blandet byggemasse med bindingsværk og grundmur. Husmandsstederne har da et vist ensartet præg, men der er foretaget en del ombygninger.

Østrupgård - bebyggelsesstruktur

- huse og gårde, der eksisterede o.1800
- *X huse og gårde, der kom til mellem 1800 og o.1186
- o huse og gårde, der er kommet til efter 1886

Østrupgård - resursestruktur

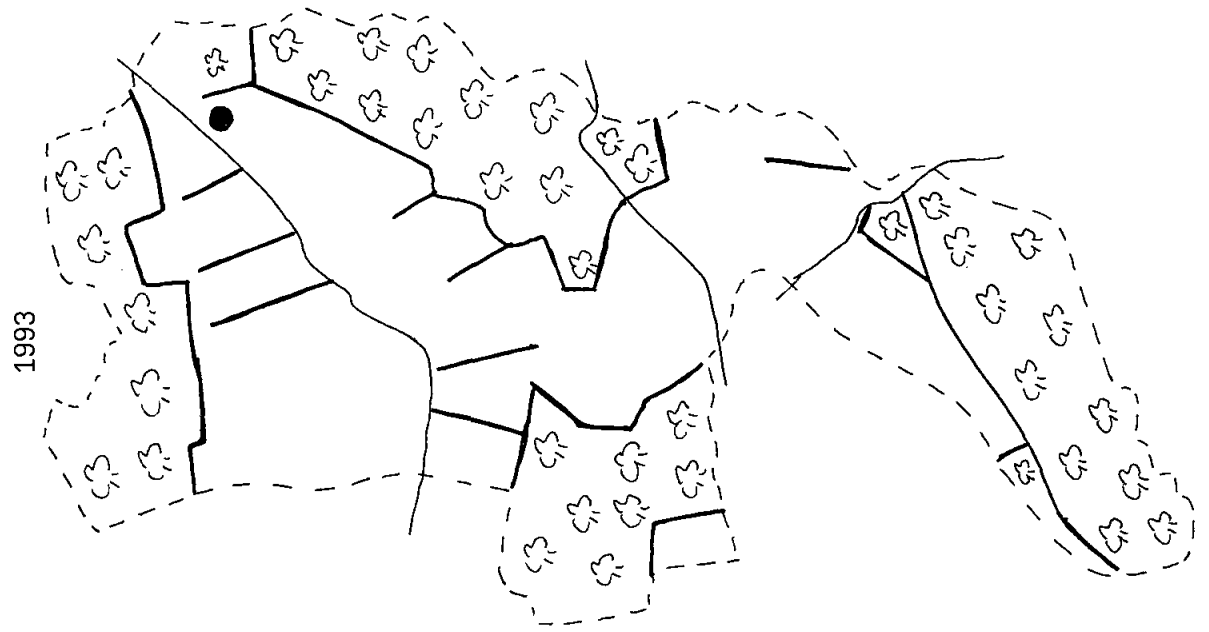
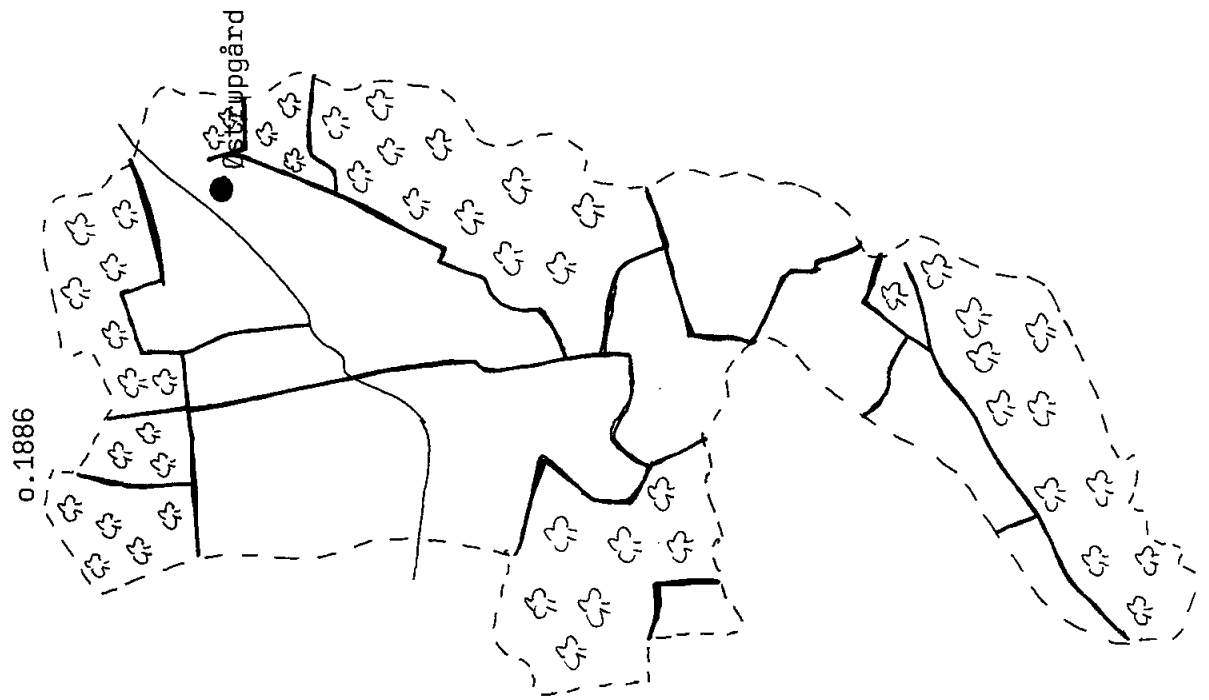
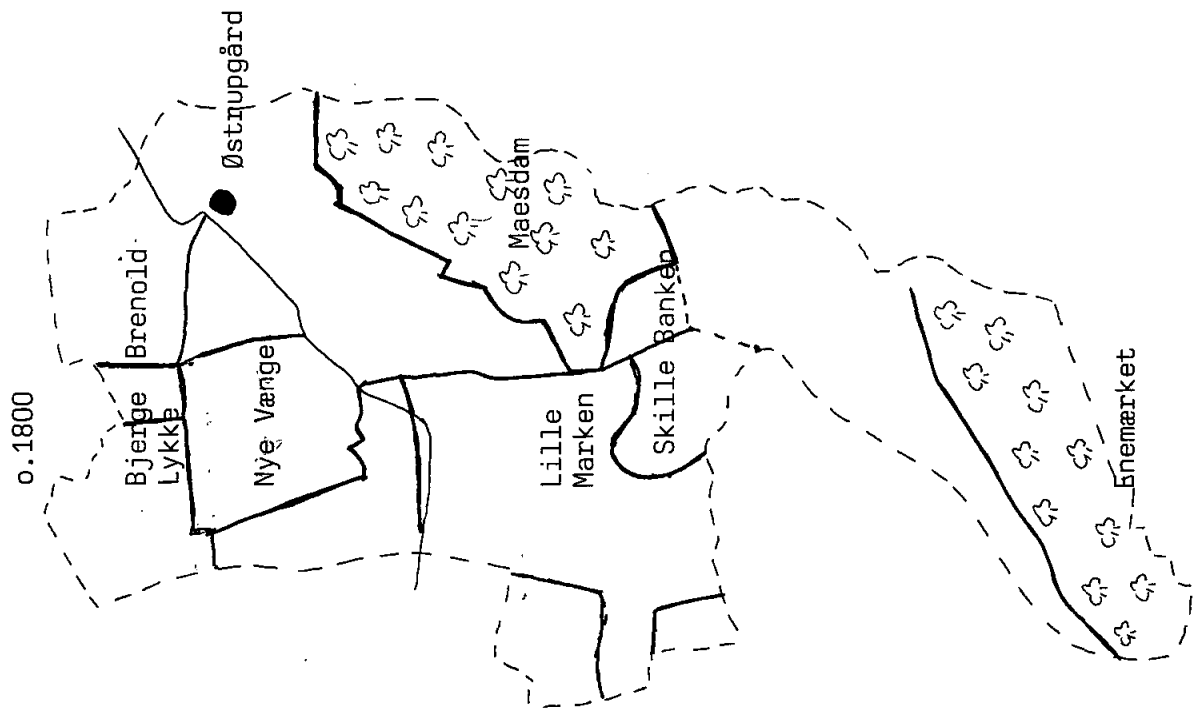
Østrupgård - ~~resurse~~struktur

Resursestrukturen består i dag af et større samlet agerareal, der omkranses af flere, mindre skove.

Der er sket en del ændringer i resursestrukturen siden o.1800. Først og fremmest er de mange og ret store vådbundsarealer, der lå spredt rundt på ager- og skovarealerne blevet fjernet. De fleste allerede i løbet af 1800-tallet. Dernæst er den nordlige del af ejerlavet blevet plantet til med skov i løbet af 1800-tallet. Der er nu ikke tale om nogen ændring i forhold til områdets status før 1800. Området er et meget kuperet område, som formentlig altid har ligget med skov indtil o.1800, hvor godset en kort overgang forsøgte sig med et større fårehold, og derfor fældede skoven for at få græsning til fårene.

Skovene er forsynet med de fra 1805 lovpligtige skovdiger, og der er generelt tale om nogle meget høje og flotte diger.

Østrupgård - markstruktur

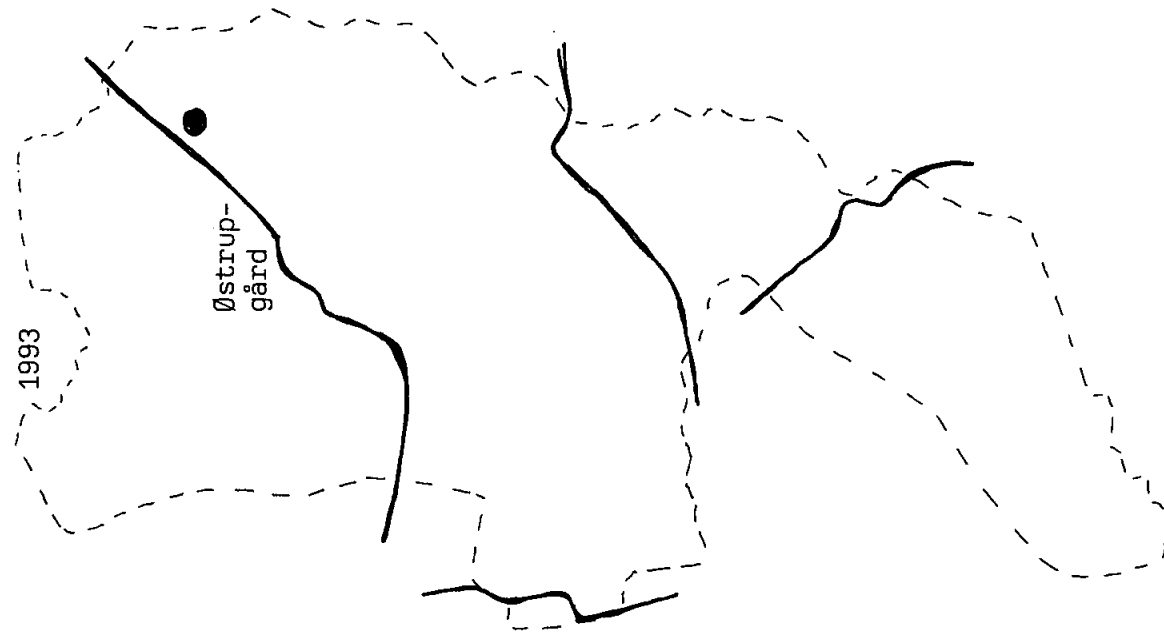
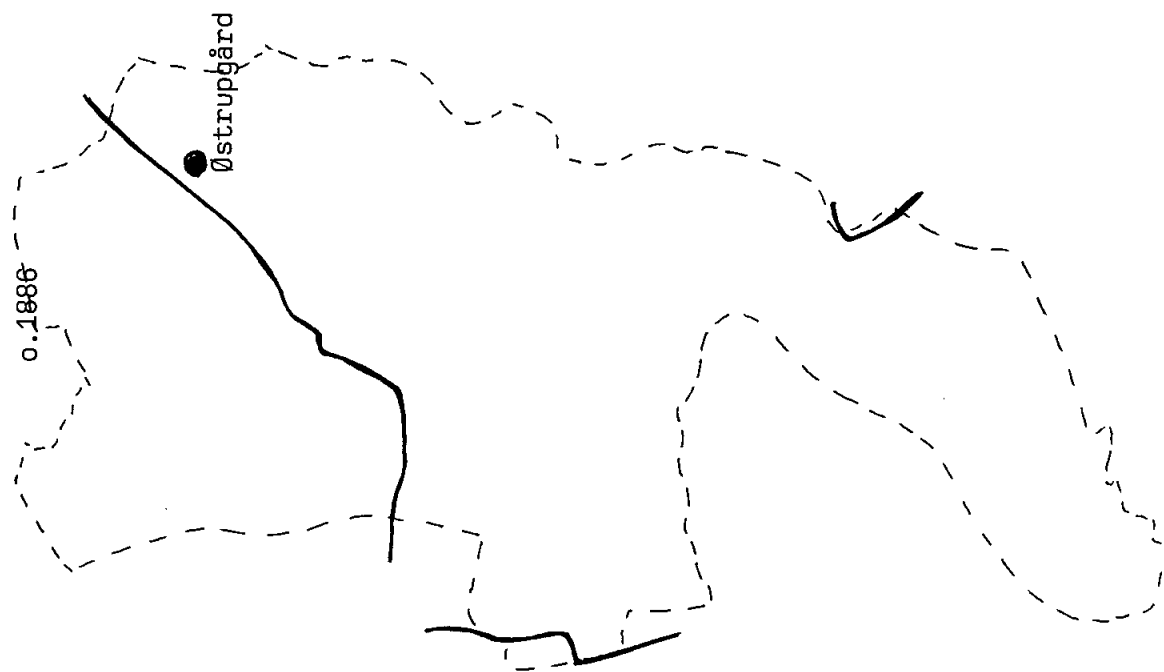
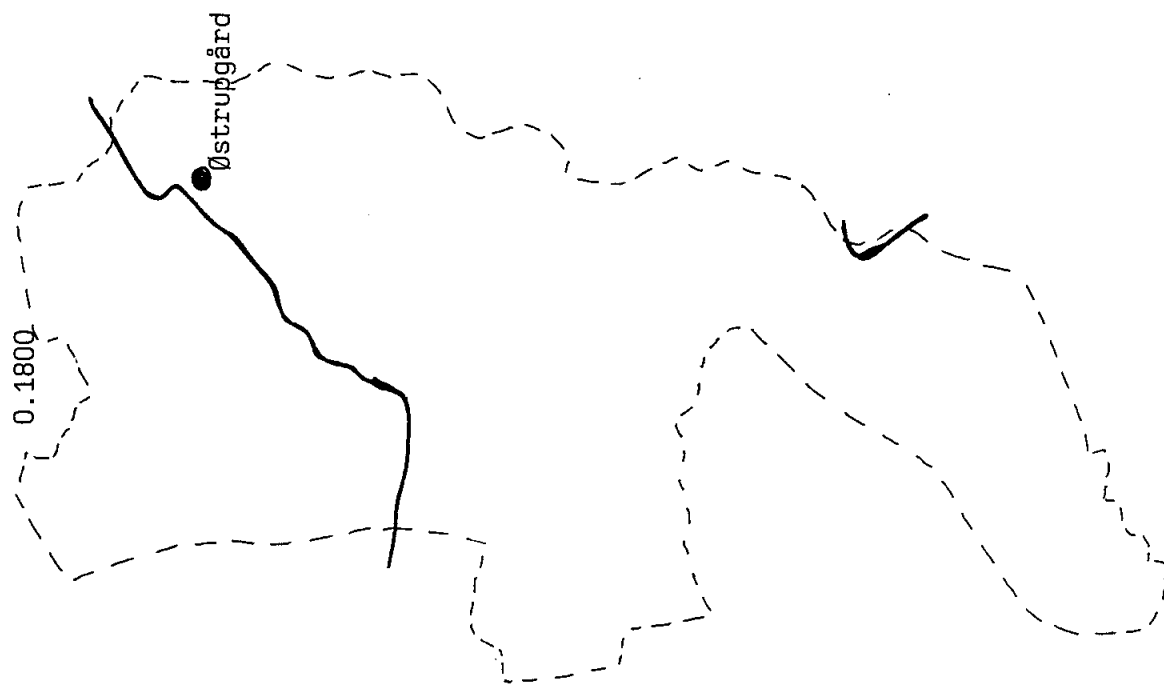

Østrupgård - markstruktur

Markstrukturen i ejerlavet består i dag af et stort, samlet agerareal, der brydes af en del, ukomplette skelforløb.

Der er sket store ændringer i markstrukturen igennem perioden. O.1800 var der tale om en opdeling i flere marker, der var af højst forskellig størrelse og med en uregelmæssig form. Markstrukturen ændres noget i løbet af 1800-tallet og markerne får et lidt mere regelret udseende. 1800-tallets skel fjernes så næsten helt i det her århundrede, da den omfattende husmandsudstykning gjorde det nødvendigt med en gennemgribende markomlægning. Alle skellene fra husmandsstedernes lodder kan ikke ses i dag, men nogle er da bevaret, så vi kan få en vis opfattelse af loddernes størrelse. Desværre er skellene, som består af levende hegn, blevet brudt flere steder.

Østrupgård - vejstruktur

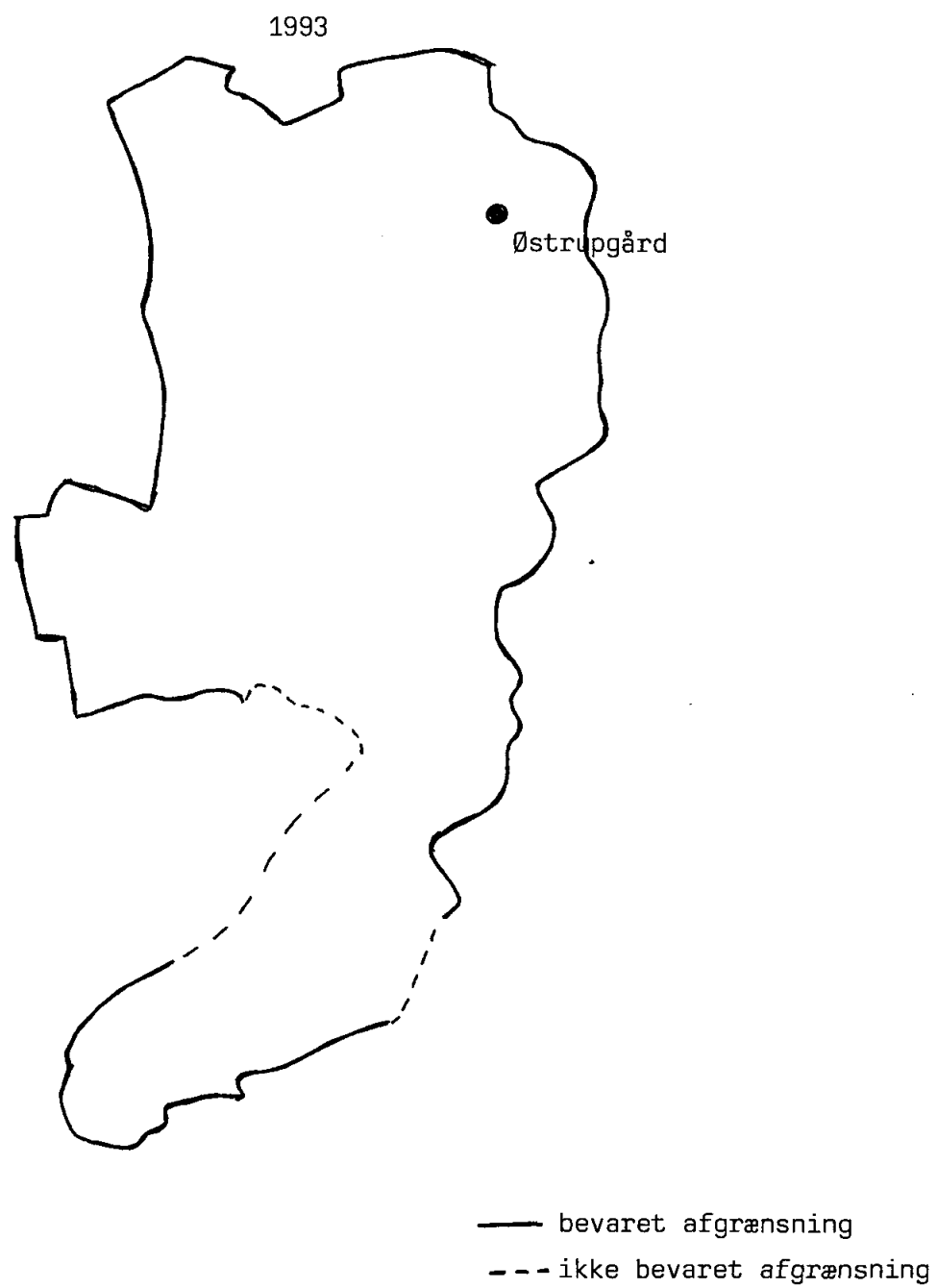

Østrupgård - vejstruktur

Østrupgård ejerlav gennemskæres i dag af flere vejforløb. Der er tale om tre øst-vest-gående veje og et enkelte mindre vejforløb mod øst.

Der er sket ret store ændringer i vejstrukturen. Oprindeligt var der kun en enkel vej, der løb forbi selve hovedgården. Den er siden blevet rettet en smule ud. I det her århundrede er området så blevet udbygget med flere veje i forbindelse med nybebyggelserne både i og udenfor ejerlavet.

Østrupgård - ejerlavsgørnse

Østrupgård - ejerlavsafgrensning

Størsteparten af afgrænsningen af Østrupgårds ejerlav er bevaret. Det er kun en mindre del mod syd, der mangler. Grænsen står de fleste steder, som meget pæne diger, der ikke er bevokset med levende hegn. På grund af det meget vekslende terræn, der er i området, kommer grænsen mange steder til at stå meget tydelig frem med sit lange forløb. Hvor gammel grænsen er, kan vi ikke sige med sikkerhed. Grænsen mod øst er dog formentlig meget gammel, fordi den samtidig er sognegrænse, og de kan i mange tilfælde godt have ligget fast siden o.1100. De øvrige grænser er til gengæld ikke ret gamle, fordi vi ved, at Østrupgård i flere omgange gjorde indhug i Østrup by helt op i 1700-tallet.

ØSTRUPGÅRD - Konklusion

Østrupgård er en almindelig og typen anlægstype, anlagt som landsbyhovedgård. Østrupgård er en skovgård for hvilke det gælder, at det ressourcemæssige grundlag er skov og eng, foruden agerjorden, og karakteriseret ved en lav opdykningsprocent. Idag har Østrupgård meget skov, men ingen eng.

I forhold til forholdene omkring 1800 er idag følgende strukturer velbevarede:

- Ressourcestrukturen. Skovarealerne er bevarede og har flotte skovdiger. De spredte vådområder er dog væk idag.
- Ejerlavsgården. Ejerlavsgården er flere steder markeret med flotte diger der står tydeligt frem i landskabet.

Mindre bevaret er bebyggelsesstrukturen, hvor der i dette århundrede er kommet megen ny bebyggelse til. Markstrukturen hvoraf der dog er få af husmandsskellene tilbage. Og vejstrukturen der er udbygget noget pga den nye bebyggelse.

Hovedbygningen, avlsbygningerne m.fl. er fredet, samt ca.20 ha omgivelser. Desuden nogle landarbejderboliger i Spanget.